

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

Holbergs Comedier

i tre Bind

udgivne

ved

F. L. Liebenberg.

Tredie Bind.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose)

1870.

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

Den Danske

Skue-Plads

Tredie TOME.

De Usynlige.

Comoedie

udi

Tre Acter.

Hoved=Personerne

i

Comœdien.

Leander.

Arleqvin, hans Tiener.

Colombine, Arleqvins Fæstemøe.

Leanders Afsynlige.

Arleqvins Afsynlige.

Hendes Broder.

ACTUS I.

Scen. 1.

Leander. Arleqvin.

Arleqvin. Jeg kand sværge dyrt paa, Herre! at hvis jeg ikke havde hørt jer Røst, havde jeg umueligt kunde kiende jer igien, saadan er I forandret paa een Maaneds Tiid, medens jeg har været borte.

Leander. Ach dig synes kun saa, Harleqvin!

Harleqvin. Da jeg reysede bort, Herre! var I saa fæd som en Forpagter; men nu seér I ikke anderledes ud end en vandrende Ridder, en Don Qvichot. Enten maa Herren have været syg, eller han maa være forliebt.

Leander. Een af Delene, Harleqvin!

Harleqvin. Har Herren da været syg?

Leander. Ney jeg har ikke.

Harleqvin. Saa er Herren da forliebt?

Leander. Det kand nok være.

Arleqvin. I hvem er Herren da forliebt?

Leander. Jeg veed min Troe ikke.

Harleqvin. Hvilken underlig Snak er det!

Leander. Underlig eller ey, saa er det dog saa.

Harleqvin. Ey, hold dog op at skiemte, Herre! Men er hun skiøn?

Leander. Jeg veed i Sandhed ikke.

Harleqvin. Jeg kand nok slutte, hvordan det hænger sammen. Der er sluttet en Forlovelse mellem hendes og jere Venner, saa at I kiender hinanden ikke uden af deres Beskrivelse.

Leander. Jeg hører nok, at du kiender mig ikke ret endnu. Jeg frier min Troe aldrig ved Commissionairer.

Harleqvin. I frier ikke selv, og I frier ikke ved Commissionaire, og dog blir I forlovet. Det er jo en mørk Tale, som aldrig kand løses. Det er jo ligesom jeg vilde sige: Jeg saaler aldrig mine Hoser, jeg lar dem ey heller saale ved andre, og dog blive [de] saalede.

Leander. Naar du kommer med saadan Lignelse, Harleqvin! maatte du i det ringeste sige sans comparaison.

Harleqvin. Jeg kand ikke tale Latin, Herre! og jeg veed ikke at give det ret paa vort Maal, derfor maa Herren have mig undskyldt. Men har hun da Midler?

Leander. I gemene Folk spør altiid strax efter Penge.

Harleqvin. I fornemme Folk min Troe ligesaa med Herrens Permission. Ach siig mig dog, Herre! om hun har Midler.

Leander. Gid jeg faae Skam, om jeg veed.

Harleqvin. Hvad Fanden er da dette? Er hun gammel?

Leander. Ney jeg troer ikke, at hun skal være gammel.

Harleqvin. Herren kand jo nogenledes see paa hendes Ansigt, om hun er gammel.

Leander. Jeg har jo sagt dig, at jeg aldrig har seet hende.

Harleqvin. Og I er endda forliebt?

Leander. Ja dødelig forliebt.

Harleqvin. Hvorfor Dievelen forlieber I jer ogsaa ikke udi Keyserens Dotter i Misisippi?

Leander. Jeg kommer til at hielpe dig af Drømmen, Harleqvin! I gemene Folk gaaer lige til, og vi andre fornemme Folk defilerer. Hos jer bestaaer den hele Act af et Spørsmaal: Vil hun have mig? og et Giensvar: Ja eller

Vey. Men vi, som finde ingen Sødhed udi det, som vi uden Møye kand komme til, udvælge den vanskeligste og forhinderligste Vey at komme til vort Maal.

Harleqvin. Saa maa da Seigneur Per Gante have været en meget fornemme Mand; thi man siger om dem, som laverer saaledes uden Nødvendighed til Maalet, at de gaaer Per Gantes Gienvey. Men hvordan det er eller ey, saa maa I enten selv have beseet eller ved andre ladet besigtige den, som I er bleven forliebt udi.

Leander. Som jeg siger dig, Harleqvin! ingen af Delene.

Harleqvin. Har Herren da ey heller seet hendes Kaaberstykke?

Leander. Hverken Original eller Copie.

Harleqvin. Adieu, Herre! Jeg er gal, som staaer her og hører paa sliig Pølse-Snak.

Leander. Du vil ikke give mig Stunder at forklare mig. Den Person, som jeg har forliebet mig udi, tilstæder mig alleene at tale med sig. I en heel Maaned, som jeg har giort Amour, har jeg ikke kundet formaae hende til at tage Masqven af, for at beskue hendes Skiønhed.

Harleqvin. Men hvordan Pokker kand Herren da være bleven forliebt i hende?

Leander. Den Haardhed, hun har beteet mig, langt fra at giøre mig kaaldsindig, har forøget min Kierlighed i saadan Grad, at jeg er gandske fra mig selv.

Harleqvin. Det er noget forbandet galt Tøy, Herre! Det kand jo hende sig, at naar I nu engang skal holde Bryllup, og hun tager Masken af, da bliver den udi jer Indbildning guddommelige Nymphe forvandled til en Maren Amme, og i Steden for en Rosen-læbed Mund kommer I til at kysse en Jordemoder-Flab.

Leander. Det er jeg ikke bange for. Jeg er forsikkred om at det er en Model af Deylighed og Yndest.

---

34. en Model af Deylighed og Yndest] Yndighed.

Harleqvin. Jeg tænkte ligeledes forgangen, Herre! da jeg kiøbte ubeseed en halv Fierding Smør; men da jeg slog Fierdingen op, fandt jeg den fyldeb med Fæt.

Leander. Hvilke nogle tølpelagtige grove Lignelser!

Harleqvin. Hvor grove de ere, saa ere de dog grundige. Naturen har givet os Øyne, fordi vi skal see os for, og Hænder, fordi vi skal føle os for; saa giorde jeg, førend jeg forlovede mig med Colombine.

Leander. Jeg kand forsikkre dig om at hvor skiøn hun end kunde være, saa havde jeg ikke elsket hende halv Delen saa meget, hvis hun strax havde ladet sig see.

Harleqvin. Det er en Spansk Maade at blive forliebt paa, som jeg ikke begriber. Men fortæl mig, Herre! hvorledes alt dette er tilgaaet.

Leander. Ungefehr for en Maaned siden, da jeg udi Tusmørket gik og spadserede udi en Have, blev et Vindue opladet, og jeg hørte en angenem Engle-Røst, som nævnede mig ved Navn, og spurdte, hvi jeg gik i saa dybe Tanker. Jeg blev strax slagen af Røstens Sødhed, og bad inderligen, at jeg maatte nyde hendes deylig Ansigt at see. Men forgieves. Efter lang Kierligheds-Tale lovede hun anden Dag ved samme Klokke-Slet at unde mig hendes Conversation, men med samme haarde Vilkor. Jeg forsømmede ikke at møde, og fandt jeg udi den anden Samtale, at hun var mig ikke ugenegen. Hun lovede at demaskere sig, naar Tiid var, og bad mig indstændig ikke at anmode hende om det, som hun for vigtige Aarsager ikke endnu kunde føye mig udi. Jeg har ogsaa rettet mig derefter og continueret vore Samqvemme med samme Vilkor. Endelig for 14 Dage siden, da jeg var alleene udi en Spadsere-Have, blev jeg af 8 maskerede Cavaliers uformodentligen omringed, hvilke, uden at tale et Ord, førte mig med Magt udi en prægtig Vogn, agede mig uden Byen, og holdte stille for et deyligt Lyst-Huus, hvor

---

33. holdte stille for et deyligt Lyst-Huus] Lyststed, Villa.

jeg blev med stor Pomp modtagen. Jeg blev bragt af eet herligt Gemak ind udi et andet, og det med største Taushed. Endelig blev jeg indladet paa en Sal, hvor der stod et dekked Bord, sigted fuld med delicate Retter. Jeg tænkte ved mig selv: Ach Himmel, hvad er dog det?

Harleqvin. Blev da Herren altereret?

Leander. Jeg kunde for Skræk og Alteration ingen Sands have.

Harleqvin. Da kand jeg ikke blive saa altereret for et Bord, sigtet fuld af Retter.

Leander. Jeg vidste ikke, hvor jeg var, Harleqvin! og hvad jeg skulde giøre.

Harleqvin. Hvad jeg skulde giøre? Jeg skulde have sat mig ned og ikke givet en eneste Ret Qvarteer. Men hvorledes gik det ellers videre, Herre?

Leander. Strax derpaa indtraadde en Dame, hvis Lige jeg aldrig saae udi Yndest og Deylighed, som sat sig ned ved Bordet, og ved et Vink gav tilkiende, at jeg skulde giøre det samme; hvilket jeg giorde.

Harleqvin. Det troer jeg nok; det er jo alle de Herligheder, et Menneske kand forlange i denne usele Verden.

Leander. Hun bad mig med en venlig Mine at spise; men mit Hierte var saa bespændt af Frygt og Forskrækkelse, at jeg intet kunde smage.

Harleqvin. Jeg kand blive gal over saadan Snak, Herre! Skulde mit Hierte blive bespændt af det, at man sat mig paa en Fløyels Stol, og bar mig Mad, Viin og smukke Piger til, da maatte jeg have et slyngelagtigt Hierte, og var ikke værd at lignes ved en Østers.

Leander. Hold op med din slyngelagtige Critiqve, og giv mig Tiid at fortælle Resten. Efter at hun havde spiset lidt udi største Taushed, gav hun et Vink til hendes Domestiqver at gaae til Side. Da saadan Ordre var efterlevet,

---

3-4. et . . . Bord, sigted fuld med delicate Retter] propfuldt.

begyndte hun dybt at sukke, og endelig brød ud udi disse Ord: Cavallier! jeg veed, hvor eders Tanker er henne, og jeg haver udspioneret hvem I elsker. Men I elsker forgiæves. Hun haaber ogsaa forgieves at nyde Frugt af jer Kierlighed; thi hun har en Rivale, som hun er alt for afmægtig at imodstaae. Jeg spurdte skiælvende, hvo den Rivale var. Hun svarede, det fik jeg nok at vide, og derpaa giorde et vidtløftig Portrait paa samme Rivale, beskrev hendes Velstand, Byrd, Skiønhed og Yndest, og med stor Hæftighed raadede mig fra at elske den, jeg havde fæstet mit Hierte til. Men all den Tale bevægede mig ikke; thi jeg svarede uforskrekked: Naadige Frue! endskiønt samme Rivale udi Yndest og Skiønhed lignede Eders Naade selv, saa kunde dog intet uden Døden skille mig ved min Usynlige. Hvorpaa hun med en vreed Mine reysede sig, og gik bort, ladende mig alleene nogen Tiid, som for at nøye overveye det giorte Forslag. Derefter kom en ærbar gammel Dame ind, som tog mig ved Haanden, og sagde: Jeg ynker eders Tilstand; thi I maa vide, at hun aldrig lader uhævned passere den Foragt, I har ladet see mod hende. Jeg svarede, at det skulde smerte mig at have givet Fruen mindste Leylighed til Fortørnelse, og at jeg aldeles ikke vidste, hvorudi den Foragt bestod. Min Herre! sagde hun da, det er forgiæves, at I stiller jer saa enfoldig an; thi min Frue er alt for vel informeret om jer Forstand, at hun skulde troe, at I ikke havde begrebet hendes Mening, nemlig at den Dame, som hun saa høit recommenderede, var hende selv. Nu gir jeg dig at betænke, Harleqvin! hvilken Tilstand disse Ord bragte mig udi.

Harleqvin. Gir Herren mig det at betænke, saa betænker jeg det saaledes, at I strax besluttede at lade jer Usynlige blive usynlig til Dommedag, og med Glæde at omfavne det Liggendefæe, som I saae at være solide.

Leander. Ney Harleqvin! den Estime, jeg havde fattet for hende, blev ved saadant Tilbud forvandled til Foragt.

Harleqvin. Saa, lystig! Jeg har aldrig min Livstiid

kiendet saadan forbandet underlig Gout. Hør, Herre! een viser jer en kostbar Perle paa et Bord, og graver en anden, som I ikke veed om den er ægte eller u=ægte, ned i en Møding, og gir jer Vall at tage hvilken jer lyster. Hvad tog I da helst?

Leander. Jeg tog helst den, som laae paa Bordet.

Harleqvin. Ney Herre! i Dievels Skind, ney! I grov heller i Mødingen efter den u=ægte, saa viidt som jeg kand begribe; thi = =

Leander. Denne Lignelse passer sig her ikke.

Harleqvin. Og jeg mener jo. Men, Herre! efterdi I er saa forliebt i Masker, hvorfor forlieber I jer ikke i en Hue=Blok?

Leander. Hold Munden, og lad mig fuldføre Historien. Efter at den første Forskrækkelse var gaaed forbi, tog jeg Mod til mig igien, og sagde reent ud, at jeg tusind Gange heller vilde døe end forlade min Usynlige. Den gamle Dame ynkedes over min Forstokkenhed, og søgte af yderste Magt at bringe mig paa andre Tanker, forestillende mig paa een Side den Velstand og Herlighed, jeg kunde nyde, og paa den anden Side hendes Frues Vrede, som ikke kunde stilles uden med mit Blod. Men det endelige Svar var, [at] Pinebænk, Fængsel og Død aldeles ikke kunde bevæge mig. Hvorpaa hun gik sukkende bort, ladende mig alleene paa Salen, hvor jeg stod og forventede min Døds=Dom. Endelig træder de samme 8 Cavaliers ind igien, binder for mine Øyen, og fører mig bort udi en Carosse. Jeg meente, det var til Retter=stedet. Men da jeg var ført ud af Carossen, og fornam, at jeg var forladt alleene, løsede jeg Kluden fra Øyene, og da merkede, at jeg var udi Sikkerhed paa samme Sted, hvorfra jeg var bleven bortført; og som det var just ved samme Tiid, min Usynlige havde stævnet mig til sig, gik jeg derhen, og fortaalte hvad mig var vederfared. Hun hørte det an med Forskrækkelse, formanede mig til Bestandighed, som hun forsikrede at jeg mig ikke skulde fortryde paa. Men

det var mig ey heller denne Gang mueligt at nyde hendes Aasiun.

Harleqvin. Og Herren elsker hende endnu lige høyt?

Leander. Ja end meer end tilforn; thi just denne Conduite, som vilde forarge en anden, er Tønder til min Elskov. Men nu haaber jeg strax at nyde Frugten af min Bestandighed; thi hun har lovet ved denne Time at lade sig her indfinde, dog med Vilkor, at hendes Ansigt bliver skiuled.

Harleqvin. Hvilke herlige Frugter, at hun efter saadan Bestandighed og udstanden Livs-Fare beviser jer denÆre, at I maa see hende udi den anden Ende! Hør, Herre! kommer hun hid uden Geleyde, saa skal hun demasqvere sig, om hun blev gal; thi her er vist nok Bedragerie under, og vil ikke Herren tage hende Masken fra, saa vil jeg.

Leander. Hvis nogen understod sig dertil, skulde det koste hans Liv, om det end var min egen Broder. Ney jeg vil med Taalmodighed opbie Tiden. Men der seer jeg een kommer. Det er uden Tvil hende.

Harleqvin. Hun har min Troe en smuk Taille. Er hun saa smuk for som bag, saa kunde jeg selv blive forliebt i hende, hvor koldsindig jeg end er.

Scen. 2.

Leander. Harleqvin. Den Usynlige.

Den Usynlige. Hidindtil, min Herre! har jeg ikke talet med ham uden langt fra; men nu, jo større Prøver jeg merker af hans Bestandighed, jo meer Frihed giver jeg ham at nærme sig til min Person.

Leander. Den Faveur, min allerkiæreste Jomfrue beviser mig i Dag, foraarsager mig stor Glæde, og bestyrker mig i min Forhaabning at see engang min Troeskab belønned.

Den Usynlige. Hidindtil har I seet, at jeg aldrig har feylet i mine giorte Løfter. Bliv kun ved at elske med Be-

standighed; I skal see, at I har ikke elsket forgieves. I skal ikke fortryde paa med Livs-Fare at have forkastet andre prægtige Tilbud og foragtet Originaler for at henge ved den, som I hidindtil ikkun har seet udi Skygge.

Leander. Jeg skal helligen udi alting efterleve min Jomfrues Ordre, og hvor brændende min Længsel er at see det Ansigt, hvis Skygge har betaget mig min Frihed, og den Mund, hvis Lyd alleene har opvakt saadan hæftig Kierlighed udi mit Hierte, saa dog skal jeg uden Fortrydelse opbie Tiden, indtil min Jomfrue finder for got at aabne mine Øyen for at see den Herlighed, som jeg udi Indbildning alleene har mættet mig med. Jeg understaaer mig alleene denne Gang at tilbede mig den Frihed at kysse paa min Jomfrues deylige Haand.

Den Usynlige. Jeg kand endnu ikke tilstæde ham den Frihed.

Leander paa Knæ. Allerkiæreste Jomfrue! frist mig dog ikke over min Formue, men tillad jer troe Tiener = = = =

Harleqvin. Ach Jomfrue! vær dog ikke saa forbandet haard, og betænk, at min Herre er dog ingen Vestfalsk Skinke eller Hollandsk Ost, men = = =

Den Usynlige. Ach Himmel, hvo er det, som taler? Jeg er forraad.

Leander reysende sig. Vil du tie, din Forræder? Det er min gamle Tiener, allerkiæreste Jomfrue! som jeg ikke har undseet mig at tage med; thi han er enfoldig og dum som et umælende Creatur, og har intet andet Menneskeligt uden den udvortes Skabning.

Harleqvin sagte. Hvilket forbanded Folk i denne Bye, som skiønner saa lidt paa gode Hoveder! Umælende Beest! ha ha, jeg maa lee deraf, thi jeg er min Troe eet af de beste Hoveder, i det ringeste her i Gaden.

Leander. Men derimod er han oprigtig, saa jeg kand betroe ham all min Velfærd.

Harleqvin sagte. Det kand endeligen lade sig høre; men umælende Beest, fy for tusind Diævle!

Den Usynlige. Hvis det er kun jer Tiener, saa er intet herudi forseed. Men jeg beder for den Kierlighed, der er os imellem, at I denne Gang ikke meer paastaaer [den] begiærte Faveur, som Sømmelighed og andre Aarsager tilstæder mig endnu ikke at accordere. Jeg har ikke lang Tiid tilbage at holde mig saa indgetogen. Maaskee at I udi denne Dag skal fuldkommeligen naae jer Ønskes Maal.

Leander. Ach hvilken glædelig Tidende! Jeg skal efterleve hendes Befalning og aldrig for Tiden begiære nogen Faveur; thi jo høyere jeg elsker min Jomfrue, jo større Fornøyelse finder jeg udi at adlyde hende endogsaa udi de allerhaardeste Ordres.

Den Usynlige. Jeg skiønner paa min **Herres** Lydighed, og er forsikred, at det er alleene Effect af hans oprigtige Kiærlighed. I vilde vel tænke med jer selv: Hvortil tiener at plage en Beyler efter saa store viste Prøver? Hvortil tiener at opsette Contractens Fuldbyrdelse, efter at den er engang slutted? Men jo vanskeligere Veyen er, jo behageligere er det, naar man kommer til Maalet; vi skiønnede ikke paa Foraaret, dersom vi ingen Vinter havde; de Frugter, som vi finder paa Marken, smager os ikke saa vel som de, hvilke vi med Besværlighed selv plukke af Træet. Men lader os gaae lidt hen udi en anden Allee, for at tale videre sammen.

Leander. Harleqvin! bliv du der staaende, til jeg kommer tilbage.

Scen. 3.

Harleqvin alleene.

Hun har Ret derudi, at de Frugter, som ligger paa Marken, smage ikke halv saa vel, som de, hvilke man med Besværlighed selv plukker af Træet; det har jeg selv merket, iligemaade at Maden smager mig aldrig bedre end paa en

Bededags=Aften. Jeg seer af disse forliebte Folkes Opførsel, at de vil gaae langt fornøyeligere til Brudeseng end jeg og Colombine. Vi har gaaet alt for meget lige til, og den Tøite var alt for hastig med at give mig sin Troe. Jeg elsker hende, det er sandt; men min Kiærlighed er kun en slyngelagtig Kierlighed mod min Herres, thi om Colombine døde i Dag eller i Morgen, hang jeg mig derudover strax ikke af Fortvilelse. Men hvad kand være Aarsag til saadan lunken Elskov uden det, at jeg ingen Umag har haft med at vinde den? Thi saa snart som jeg lokkede, hoppede hun; da jeg sagde: Vil du være min Hustrue? sagde hun: Ja nok; da jeg bad om et Kys, rakte hun mig strax Flaben; og da jeg bad hende om Frihed at føle paa hendes Bryst, sagde hun: Gierne, min Snut! og derudi bestaaer all U=lykken. Vil hun blive ved at være saa troe, saa troer jeg, at jeg faaer meer og meer Afsmag for hende; thi = = Men der kommer hun min Troe. See engang, hvor forbanded coqvette hun seer ud.

Scen. 4.

Harleqvin. Colombine.

Colombine. Est du der, min allerkiereste Harleqvin?

Harleqvin. Ja her er jeg. Kom og kys mig engang. Sagte. Nu skal man see, om hun ikke strax rækker Snuden frem.

Colombine vil kysse.

Harleqvin vendende Hovedet fra. Jeg vilde sige: lad mig føle dine Bryster.

Colombine. Gierne, min Engel! du har at befale.

Harleqvin sagte. Gid du faaer Skam, dit barmhiertige Beest! [Høyt.] Hør, Colombine! vi kand i Vinter ikke holde Bryllup for visse Aarsager.

Colombine. Ikke i Vinter?

Arleqvin. Ney og maaskee heller ikke tilkommende Foraar.

Colombine. Ey heller tilkommende Foraar?

Harleqvin. Og maaskee ey heller tilkommende Sommer.

Colombine. Ey heller tilkommende Sommer?

Harleqvin. Og maaskee ey heller tilkommende Høst.

Colombine grædende. Ey heller tilkommende Høst? Men hvorfor?

Harleqvin vrængende efter hende. Men hvorfor? Fordi det er din egen Skyld.

Colombine. Er jeg Skyld, at Bryllupet blir opsat?

Harleqvin. Det siger jeg ikke; men det bliver dog opsat.

Colombine. Af hvad Aarsag da?

Harleqvin. See hvor hun staaer her og flæber. Af hvad Aarsag da? Af Aarsag, at jo vanskeligere Veyen er, jo behageligere er det, naar man kommer til Maalet.

Colombine. Hvad vil det sige?

Harleqvin. Det vil sige paa anden Danske: vi skiønner ikke paa Foraaret, uden vi først har Vinter.

Colombine. Vi har jo nu Vinter.

Harleqvin. Jo vist har vi Vinter. Sagte. Hvilket forbanded Kiødhoved!

Colombine. Hvad vil dog all den Snak sige?

Harleqvin. Den vil ungefehr sige saa meget, som at de Frugter, vi finde paa Træet, smage ikke saa vel som de, vi med Besværlighed plukke paa Marken.

Colombine. Du maa forklare dine Ord renere, om du vil, at jeg skal forstaae dig.

Harleqvin. Vil du endelig have fuldkommen reen Forklaring, da udtolker jeg Ordene saaledes: De Ord, vi skiønner ikke paa Foraar, uden vi først har Vinter, betyder paa got og oprigtig Dansk, at du est en Carnali.

Colombine. Hvad? er jeg en Carnali? Hvad Ont har jeg giort, at du handler saa ilde med mig? Ach det skulde aldrig have fortrydet mig, hvis jeg ikke havde elsket dig saa høyt.

Harleqvin. Det er just U-lykken, at du har elsket mig saa høyt.

Colombine. Er det U-lykken?

Harleqvin. Ja i tusind Pokkers Navn, det er U-lykken. Hvorfor Dievelen var du ikke usynlig først?

Colombine. Jeg troer, han er reent gal.

Harleqvin. Ney min Troe er jeg ikke gal, men har været gal tilforn. Hør, Colombine! det første jeg søgte at faae dig i Tale, blev det mig ikke da strax tilladt?

Colombine. Jo vist.

Harleqvin. Da jeg sagde: Vil du have mig, svarede du ikke strax ja?

Colombine. Jeg erindrer ikke rettere.

Harleqvin. Jo jeg erindrer det nok, jeg selv. Var du synlig eller usynlig, da jeg friede til dig?

Colombine. Hvilken forbanded Snak! Naar har jeg været usynlig?

Harleqvin. Det er just U-lykken. Adieu, mit Barn! hils dine Forældre.

Colombine. Bie, din Forræder! du skal forklare mig, hvo der har forført dig til at forlade mig.

Harleqvin. Intet uden den sunde Fornuft har forført mig.

Colombine. Hvad? Raader den sunde Fornuft os at forlade dem, som elske os? Raader den sunde Fornuft os at bryde vort Ægteskabs-Løfte?

Harleqvin. Du est en Taadse, mit Barn! og veed ikke hvad den sunde Fornuft er; thi havde du vidst hvad den sunde Fornuft var, saa havde du imod den sunde Fornuft ikke været uvidende i den sunde Fornuft, nemlig at jo vanskeligere Veyen er, jo behageligere er det at komme til Maalet; saa havde du vidst, at Vinteren er ikke angenem uden efter Foraaret; saa havde du vidst, at det er bedre at klyve udi Træet, end at klyve paa den slette Jord.

Colombine. Men hvad Pokker vil da alt dette sige?

Arleqvin. Hør, Colombine! jeg skal strax hielpe dig af

---

31. klyve paa den slette Jord] flade, jævne.

Drømmen. Da jeg kom tilbage fra Landet, fandt jeg min Herre Leander fast Daarekiste-forliebt, og det udi en Person, som han aldrig har seet.

Colombine. Det gaaer over min Forstand.

Harleqvin. Jeg troer det nok, Colombine! Det er just U-lykken, at du har saadan Hønse-Forstand. Havde du vidst at stille dig an som samme Dame, havde min Kierlighed været ligesaa heftig.

Colombine. Hvorledes fører hun sig da op?

Harleqvin. Den første Uge fik han alleene Lov at tale med hende langt fra, den anden Uge at see hende bag til, den 3die Uge for til; men alt under Maske. Og er ham endnu ey efter stor beviist Troeskab og Bestandighed tilladt at kysse paa hendes Haand. Dette er noget andet end: Vil du have mig? Ja nok! thi saaledes frier umælende Bester til hinanden, og derfore leve udi Ægteskab sammen som Hund og Kat. Ney Kierlighed skal gaae frem Grad-viis, saa varer den længst. Det Træ, som vi plukker af Frugten = = = Ney jeg vil sige: Den Pluk, som vi frugter af = = = Ey, nu kand jeg ikke hitte paa det igien. Med et Ord at sige, Colombine! der blir intet af noget Ægteskab mellem os; thi jeg vil have een, der kand giøre mig ligesaa forliebt, som denne Usynlige har giort min Herre.

Colombine. Fattes der ikke andet, saa skal jeg gierne giøre mig usynlig en heel Maaned.

Harleqvin. Det hielper nu ikke, om du giorde dig usynlig hundrede Aar; thi nu veed jeg, at du giør det alleene af Coqveterie. Adieu, Colombine! hils dine Forældre.

Scen. 5.

Colombine. Magdelone.

Colombine. Ach jeg elendige Menneske, der skal see min Troeskab saa ilde belønned!

Magdelone. See est du her alleene, Colombine? Har du vel talet med din Kiæreste nyeligen?

Colombine. Jo disvær, jeg har talet med den Forræder.

Magdelone. Hvad nu?

Colombine. Ach Magdelone! mit Hierte vil briste af Forbittrelse, naar jeg tænker paa hvorledes han tog imod mig.

Magdelone. Hvordan da? Fortæl mig noget derom.

Colombine. Han sagde, at han ingen Kiærlighed kunde bære til mig, efterdi jeg saa let havde ladet mig overtale til at elske ham. Han vil efter sin Herres Exempel frie paa Romansk.

Magdelone. Hvordan er det at frie paa Romansk?

Colombine. Det er, at hans Maitresse skulde stille sig haard og indgetogen an mod ham, alle Tider være masqvered, og ikke tilstede ham at see sit Ansigt, førend Bryllups-Dagen kommer.

Magdelone. Hvorfor vil han have hende saadan?

Colombine. Han siger, at saadan Opførsel legger Grund-vold til en ret brændende Kierlighed, hvorpaa han har seet Prøve udi hans Herre. Ach jeg elendige Menneske! jeg kand ikke leve, uden jeg faaer Hevn paa ham.

Magdelone. Giv dig tilfreds, mit Barn! jeg skal nok skaffe dig Hevn, jeg skal komme Karlen til at krybe til Kaarset.

Colombine. Hvorledes, Magdelone?

Magdelone. Kom hiem med mig, saa skal vi overlegge Sagen.

11-12. hans Maitresse skulde stille sig haard . . . an] Kjæreste, Forlovede.

ACTUS II.

Scen. 1.

Harleqvin.

Nu maa jeg gaae mine Sager an paa en anden Maade og træde i min Herres Fodspor, for at nyde den Sødhed, som man finder [i] at jage efter Vildt. Denne Spadseergang her skal være min Vild-Bane, skiønt her pleyer ogsaa at komme tamme Dyr, men dem gaaer jeg forbi; alt hvad som colombiniserer og løber efter mig, det vender jeg Ryg, og alt hvad som vender mig Ryg, løber jeg efter. Jeg maa gaae lidt længer ind udi Alleerne; der sporer jeg nok nogle op. Men seer jeg ikke der et Fruentimmer, som er bedekt? Ach Himmel, jeg er alt slagen; thi hun seer vild ud som en Skov-Kat. Gaaer hun saa alleene, skiønne Jomfrue?

Den Usynlige. Jeg elsker Eenlighed, Cavallier!

Harleqvin. Jeg er ogsaa for Eenlighed, skiønne Jomfrue! men jeg kand ikke nægte, at naar jeg har den Lykke at treffe saadan angenem Person, jeg jo da faaer Lyst at engassere mig.

Den Usynlige. Hvorledes kand I dømme om de Ting, Cavallier! som I ikke har seet?

Harleqvin. Det er sandt, jeg har ikke seet hende; men hendes Nærværelses Tønder har anstukket mit Hiertes Svovel-Stikker og sat mit hele Legeme udi saadan Ildebrand, som

hele Pebling-Søes Iis-kiølende Vande ikke kand udslukke, ja det som mere er, det hele Oceanus, som Poeterne tilskrive den Kraft at = = kort sagt, jeg vil være en Carnali, om hun ikke er eet af de allerskiønneste Mennesker paa Jorden. Det maa jeg forstaae.

Den Usynlige. Hvad min Skabning er angaaende, da maa jeg være fornøyet med Himlens Gave.

Harleqvin. Men, allerskiønneste Usynlighed! hvortil tiener Deylighed, naar den altiid skal ligge skiuled under en Maske? Tilsted hendes forliebte Serviteur og tres humble valet at nyde en liden Glimt af hendes Ansigts Sol.

Den Usynlige. Hold inde med saadan Begiæring, Cavalier! Det strider mod all Modestighed at forlange saadant af en Dame udi allerførste Conversation.

Harleqvin. Forlad mig, allerskiønneste Usynlighed! min Dristighed. Men maa da hendes forliebte troe Tiener ikke nyde den Lyksalighed at kysse paa hendes Snee-hvide Haand?

Den Usynlige. Ey, min Herre! jeg undres over, at han understaaer sig at begiære slige Ting. Jeg vilde heller døe end tillade en fremmed Cavalier saadan Frihed. Ney her vil meer Oppvartning giøres, flere Suk udøses, og længer Tiid opbies, førend man kommer saa vidt.

Harleqvin. Maa jeg da ikke nyde den Lykke at see alleene hendes blotte Haands Alebasterhed?

Den Usynlige. Ikke det heller.

Harleqvin. Vil hun da ikke tee mig ringeste Naades-Tegn, at jeg ikke skal døe af Fortvilelse?

Den Usynlige. Forlad mig, min Herre! at jeg gaaer; vort Kiøns Sømmelighed tilstæder mig ikke at tale længer med ham.

Harleqvin paa Knæ grædende. Ach guddommelige Gudinde! forbarmer jer dog over jer troe Tiener, og forlad mig ikke gandske trøsteløs.

Den Usynlige. Jeg ønsker, at det stod i min Magt at trøste ham.

Harleqvin. Vist staaer det udi hendes Magt. Det koster kun at aabne hendes rosenlæbed Mund for at sige et trøsteligt Ord.

Den Usynlige. Hvad Ord vil I da at jeg skal sige?

Harleqvin. Alleene at I vil kalde mig jer søde Engel, eller sige: Giv dig tilfreds, min Snut! det skal blive got.

Den Usynlige. Ach Himmel, hvad hører jeg? Mit hele Legem skielver, og jeg er færdig at falde af Afmagt. Ach gid min Terne var ved Haanden, der kunde ledsage mig bort.

Harleqvin. Ach steenhiertede Deylighed! har I da ingen Samvittighed at myrde et uskyldigt Menneske og een, som tilbeder jer som en Gudinde?

Den Usynlige. Det er langt fra at jeg vil hans eller nogens Undergang.

Harleqvin. Befaler I mig da at leve?

Den Usynlige. Jeg har ingen Magt at befale ham noget.

Harleqvin trækkende sin Dolk, og settende den for Brystet. See da, her er et Pant paa min Kierlighed, og viid, at I er Aarsag til min Død.

Den Usynlige. Hold inde, Ridder! jeg befaler jer at leve. Stat op igien, og fortvil ikke aldeles. Naar jeg seer videre Prøver paa jer Troeskab, skal jeg ogsaa accordere eder andre smaa Faveurs. Alt hvad jeg kand love jer denne Gang, er, at I skal om en Time finde mig staaende udi Vinduet af dette Huus. Adieu saalænge!

Hun gaaer bort.

Scen. 2.

Harleqvin.

Ach Himmel, det er noget andet end Colombines Hverdags-Kierlighed; nu føler jeg først hvad det er at være forliebt. Jeg veed ikke, om det er raadeligt at aabenbare denne

---

8. jeg er færdig at falde af Afmagt] af Afmægtighed.

nye Elskov for min Herre; thi det kunde hende sig, at han blev forliebt i hende, og stak mig ud. Thi det er eet af de deyligste skabte Ting paa Jorden. Ach jeg glemmer aldrig de Purpur-røde Kinder, de Rosen-tegnede Læber, de Diamant-skinnende Øyen, de Alebaster-hvide Hænder. Dog hvad staaer jeg her og snakker? Jeg har jo endnu intet seet deraf. Men min Geyst tilsiger mig, at jeg faaer alt saadant at see; thi saa snart hun sagde, at hendes Modestighed ikke tillod [hende] at blotte sin Haand, var det ligesom jeg allerede havde seet hendes yndige Skabning fra Top til Taae. De Ord: Hold inde med saadan Begiæring, Cavalier! viser, at hun er en Venus. Ach gid den Time var forløben. Jeg maa midlertiid hen at lave mig paa noget Galanterie for at divertere hende uden for Vinduet.

Scen. 3.

Leander.

Nu, Leander! vær ved frit Mod; din Forløsning stunder snart til. Min Usynlige har i Dag forsikret mig, at jeg snart skal nyde Frugten af min troe Bestandighed, og sat denne Ring paa min Finger, som jeg skal forvare som min Øyesteen. Men ach Himmel, hvad seer jeg der? Er det ikke min Usynliges Rivale, den samme Dame, som lod mig enlevere for nogle Dage siden? Skal jeg blive staaende? Ney det er best, at jeg tager Flugten, for ikke at bringes udi Fristelse.

Scen. 4.

Den Usynlige uden Masque. Leander.

Den Usynlige. Flyer I saaledes for et eensomt ubevæbned Fruentimmer?

Leander. Kand det Fruentimmer siges at være ubevæbned, som Naturen har begavet med saadan Skiønhed?

Den Usynlige. Efterdi han finder mig saa skiøn, hvorfor vender han mig da saa haanlig Ryggen?

Leander. Just fordi hun er saa skiøn, derfor vender jeg hende Ryg, at hendes Øynes Straaler ikke skal forblinde mig, og at mit Hierte ikke skal vendes fra den, som jeg engang har opoffret det til.

Den Usynlige. I har ikke Behov at frygte for Forblindelse, min Herre! eftersom en ond Skiebne har saaledes forstokket jer Sind, at I foragter een, som I selv holder for at være skiøn, paa hvis Kierlighed I har seet Prøver, og hvis Riigdom og Velstand er jer bekiendt, for at hænge ved en anden, hvis Stand og Vilkor I veed Intet af at sige, og hvis Skabning hun selv har givet jer Aarsag at tvile om, i det hun ikke har turdt lade sig see med ubedekt Ansigt. Jeg selv er ikke mindre forblinded, i det jeg elsker den, som hader mig.

Leander. Ach naadige Frue! jeg beder ved alt det, som helligt er, at hun ikke haver de Tanker om sin ringe Tiener. Det er saa langt fra at jeg hader hende, at jeg tvert imod har haft alle mine Sinds Kræfter nødig at imodstaae de Fristelser, hendes Skiønhed og Yndighed har foraarsaget mig. Vær forsikkret om, naadig Frue! at der er intet Menneske paa Jorden, jeg har større Estime for end hende; ey heller var der noget Menneske paa Jorden, jeg høyere elskede eller opoffrede heller mit Hierte til, hvis det ikke allerede var bortgivet til en anden.

Den Usynlige. Saa er det da hans uryggelige Forsæt at elske den Usynlige?

Leander. Intet uden Døden kand skille mig fra hende, ligesom ogsaa intet uden Døden skal betage mig den Estime, Ærbødighed og Taknemmelighed, jeg er min naadige Frue pligtig, som jeg underdanigst beder at ville sette Prøve paa mig udi alt hvad som mig kand være mueligt, undtagen den ene Post at forlade den, som jeg saa stærkt er bunden til.

Den Usynlige. Nu vel an da, min Herre! jeg vil da

ikke friste ham meer. Jeg vil kun alleene begiære en liden Gave af ham, som jeg vil forvare for at have ham stedse i Erindring.

Leander. Intet er saa kostbart, som jeg jo med Fornøyelse giver hende.

Den Usynlige. Jeg forlanger intet, som er kostbart. Han maa alleene give mig den Ring, han bær paa sin Finger.

Leander. Det var alt for slet Gave til saadan Dame. Jeg har en langt skiønnere, som jeg vil tilbede mig den Naade at maae være i hendes Eye.

Den Usynlige. Det er mig ikke om Kostbarheden at giøre. See der har han min Ring igien, som han skal bære til min Erindring, og det er alt hvad jeg herefter skal forlange af ham.

Leander. Men, naadige Frue! denne Ring = = =

Den Usynlige. Ach Himmel, er det mueligt, at han endnu tør tage i Tvilsmaal at nægte mig saadan ringe Ting, efter at han har forsikkret mig saa høyt om den Estime, han bar for mig?

Leander. Hendes Unaade er mig haardere end Døden, hvorudover jeg tør ikke nægte hendes Begiæring, skiønt denne Ring er det ypperste Klenodie, jeg haver.

De bytte Ringe sammen.

Den Usynlige. Nu gaaer jeg fornøyed bort, og vil stræbe at forglemme den Haardhed, han har ladet see imod en Person, paa hvilken mange anseelige Cavaliers Øyne have været henvendt.

Leander. Jeg haaber, at saasom Himmelen har begavet hende med ligesaa stor Forstand som Skiønhed, at hun tilskriver saadant heller min Troeskab mod min Forlovede end en Haardhed.

Den Usynlige. Det vil jeg ogsaa giøre. Adieu, min Herre! Jeg vil ønske, at han stedse maa leve fornøyed med den, han saa høyt elsker.

Scen. 5.

Leander.

Mit Sind er gandske forvirred, at jeg ikke kand besinde mig, om jeg har giort vel eller ilde; hvorvel naar jeg tænker mig lidt om, saa kand det ikke forsvares, at jeg haver bortgivet til et andet Fruentimmer det, som jeg har faaet til Kierligheds-Pant af min Kiereste. Men kunde jeg vel afslaae en Begiæring til den yndigste Dame paa Jorden, hvilken jeg havde opirret ved min Kaaldsindighed, men stillet tilfreds igien ved saadan Gave? Kunde jeg nægte den noget, som jeg nyelig selv havde ombedet at begiære alt hvad mueligt var af mig? Ney ingenlunde. Dog, var det en muelig Ting at bortskiænke sin Kierestes Gave? Burte jeg ikke have sagt, hvilken Klenodiè det var? Kand jeg med saadan Beskyldning bestaae for min Kierestes Øyen? Ach Himmel, hvad haver du giort, Leander! Men jeg maa hitte paa at den er forlagt, eller at den er bortstaalen, eller at den er tagen mig fra med Magt; hvilket sidste jeg med Eed kand bekræfte, thi hvo kunde modstaae saadan Begiæring? Men hvad om dette er skeed af List? Hvad om hun har giort dette alleene for at sette Spliid mellem mig og min Usynlige? Hvorfor skulde hun just begiære den Ring, uden hun ved Spioner havde udforsket, hvorfra den var kommen? Ach ach, jeg er forraad, jeg maa løbe efter hende, for med grædende Taare at begiære min Gave tilbage, og hvis Bøn ikke kand hielpe, maa jeg = = =

Han gaaer ud i Forvirrelse.

Scen. 6.

Harleqvin med en Fiol i Haanden.

Man siger, at Poeter fødes; men det er Løgn. Thi jeg har ofte tilforn søgt at giøre Vers, men det har aldrig villet lykkes for mig; nu, siden jeg er bleven forliebt, regner der lutter Riim og poetiske Indfald over mig, saa at jeg tør vove

at giøre Vers i Kapp med den beste hornet eller kroned Poet, thi siden jeg forlod min Usynlige, har jeg med liden Umag giort en temmelig Hob Vers og sat dem udi Melodie for at siunge dem uden for min Kiærestes Vinduer. Til den Ende har jeg taget den Luth med mig, for at giøre min Røst des behageligere. Jeg er ikke synderlig stærk udi Instrumental-Musik, det er vist; men Røsten og Poesien skal bøde paa hvad som derudi fattes. Nu maa jeg stemme min Luth først og siden liste mig under Vinduerne. Kling, kling, kling, kling. Ach jeg elendige Menneske! der sprang Qvinten. Men jeg maa forsøge at spille paa 3 Strenge. Han stryger paa Fiolen, og mumler sagte sin Vise derhos. Det gaaer an. Jeg merker, at der er meget i Verden, som man ret vel kand undvære, og som tiener kun til Overflod; saa at det er kun Pedanterie at sige, man kand ikke stryge uden Qvint. Hør engang, hvor denne Qvinte-løse Luth lar sig stryge. Han stryger og mumler igien. Gid jeg faae Skam, om jeg min Livs-Tiid har strøget bedre. Jeg troer, Kiærlighed giør ogsaa Spillemænd, saavel som den giør Poeter; thi min Instrumental-Musiqve gaaer snart ligesaa vel som min Vocal. Ach, hvor min Usynlige vil blive fornøyed, naar hun hører mig siunge og spille paa eengang! Nu maa jeg derhen. Han synger og spiller.

Guddommelige Usynlighed!
Jeg elsker dig med stor Beskeed,
Din Deylighed har giort mig til Træl,
Saa jeg er færdig at døe af Kiærlighed, det svær jeg paa min Siæl.

Du har mig udi Lænke,
Det svær jeg uden Rænke
Og uden Argelist;
Gid jeg faae Skam, er det ikke vist.

---

24. Jeg elsker dig med stor Beskeed] med megen Betænksomhed, Sindighed.

Dit Ansigts giennem-trængende Straaler
Mit Sind, mine Sandse bedaarer.
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker Harleqvin.

Det Harleqvin han ønsker,
Af Hiertens Grund udpønsker.
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker Arleqvin.

Lev vel, min Balsom-Bysse!
Tilsted mig dig at kysse.
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker din indtil Døden votre tres humble Servitör
Harleqvin.

Den Usynlige [i Vinduet]. Han skal have Tak for hans Serenade. Jeg vilde ønske, at mig maatte meddeles en Copie af de Vers.

Harleqvin. Ach min allerskiønneste Usynlighed! hun giør mig en stor Ære, at hun begiærer en Copie af min Hiernes Foster.

Den Usynlige. Hvad? er det hans eget Hiernes Foster? Det maa jeg bekiende, han har en ret poetisk Geyst.

Harleqvin. Min Geyst er af Naturen ikke saa stor, at den kunde bringe noget Synderligt frem; men jeg maa takke min Læremester for saadant.

Den Usynlige. Af hvem har han da lært denne himmelske Konst?

Harleqvin. Af den store Poet Cupido.

Den Usynlige. Af Cupido? Jeg meente ellers, at Apollo var den beste Lærer.

Harleqvin. Hendes Ord i Æren, min deylige Venus! Apollo er kun en Sinkelectie-Karl mod Cupido i at giøre Vers. Jeg har aldrig kundet giøre Vers tilforn, førend jeg

---

31. Apollo er kun en Sinkelectie-Karl] en Elev i Skolens nederste Klasse.

havde den Ære at komme i Kundskab med Cupido; men saa snart jeg blev saared af hans Musqvet-Kugler, kom den poetiske Geyst over mig.

Den Usynlige. Hvo der haver været hans Læremester, enten det er Apollo eller Cupido, saa maa man tilstaae, at han er Poet.

Harleqvin. Det staaer mig ikke an at roese mig selv eller mit Arbeyde; men der ere dog visse Indfald udi denne Vise, som ere uforligelige.

Den Usynlige. Det er intet vissere. Besynderligen den Strophe, som er nest den sidste, hvilken jeg beder tienstligst at han vil repetere for mig, thi der er noget derudi, som er mig for høyt.

Harleqvin. Hiertelig gierne. Han spiller og synger.

Det Harleqvin han ønsker,
Af Hiertens Grund udpønsker.

Den Usynlige. Hold lidt, om han behager. Jeg fatter ikke hvad det Ord udpønsker vil sige.

Harleqvin. Det vil ikke meget sige udi solut Stiil; men udi Vers er det et kostbart Ord.

Den Usynlige. Hvad vil det da betyde udi Vers?

Harleqvin. Det saavel som mange andre Ord betyde intet, naar de ere alleene; men naar man legger det til ønsker, er det af stor Betydelse, og bliver et fuldkomment Riim. Hvis ikke slige Ord vare, forgik i en Hast to tredie Deler af den poetiske Verden.

Den Usynlige. Det maa saa være. Jeg formoder ellers, at han holder sit Løfte og lader mig faae en Copie.

Harleqvin. Det skal skee med Fornøyelse; men, allerskiønneste Usynlighed! gir hun mig ellers ingen Fortrøstning, at jeg snart maa faae hendes Ansigtes Soel at see?

Den Usynlige. Alt hvad jeg kand trøste ham med denne

---

9. som ere uforligelige] uforlignelige. — 10. Det er intet vissere] Der er intet visfere.

Gang, er, at han i den store Allee skal finde mig igien om et Par Timer.

Harleqvin. Men maa jeg denne Gang ikke nyde hendes Omgiængelse længer? Vil hun ikke tilstede mig, at jeg maa trine op til hende?

Den Usynlige. Ach Himmel, hvad hører jeg, Cavalier? Jeg vilde heller døe end tilstæde ham saadan Frihed. Stat fra saadan Prætension, om han ellers ikke aldeles vil forspilde min Gunst. Det er endnu for tilig; men vær forsikred om at I skal ikke tilbede mig forgiæves, og at jer troe Tieneste skal ikke blive ubelønned. Adieu, Cavalier! og lad jer nøye med denne Faveur denne Gang.

Hun lukker Vinduet.

Harleqvin. Ach jeg er færdig at revne af Kierlighed. Faaer jeg ikke hendes Ansigt at see ved første lovede Sammenkomst, døer jeg af Utaalmodighed.

ACTUS III.

Scen. 1.

Harleqvin. Den Usynlige.

[**Harleqvin** alleene.] Ach disse to Timer har været mig 2 Dievels Timer, og jeg merker endnu, at de ere ikke forløbne, eftersom jeg ikke seer min Skat. Ach I Træer! I Kaalstokke! I Græsbænke! I grønne Urter og Aspares! siger mig, om min Soel snart oprinder. Men de dumme Hunde svarer ikke et Ord. Ach I Skyer! I Vinde! bringer mine Sukke til = = = Men der seer jeg noget imellem Træerne. Mon det ikke er hende? Jo vist; giv dig tilfreds, Cavalier! Harleqvin! du est ovenpaa.

Den Usynlige. Har disse to Timer faldet ham lange?

Harleqvin. Ach min himmelske Nymphe! det har været to fordømte Timer for mig; thi jeg vil være en Canaille, om = = =

Den Usynlige. Hvor kand han komme til at bruge slige gemene Expressioner, min Cavalier?

Harleqvin. Jeg beder om Forladelse, min Jomfrue! jeg fortalede mig. Jeg vilde sige, Diable me ferme la porte, om disse to Timer ikke har været en Evighed for mig. Jeg har ikke vidst, hvordan jeg skulde fordrive den Tiid. Nu har jeg taget fat paa min Luth, nu har jeg forsøgt at giøre Vers,

for at forslaae Tankerne; men alt forgiæves, thi hun, min søde Smørblomster! har altiid staaet mig for Øyene.

Den Usynlige. Ey, min Herre! det Ord Smørblomster er meget gemeent, og skurrer i mine Øren. Men apropos, han lovede mig et Udskrift af sit poetiske Vers.

Harleqvin. Jeg har bragt det med mig, for at overlevere det udi hendes Elphenbeens Hænder.

Den Usynlige. Jeg takker skyldigst.

Harleqvin. Men, min yndigste Rose! vil hun ikke endnu vederqvæge mit Hierte med hendes Sol-skinnende Ansigts Blottelse?

Den Usynlige. Det er endnu for stor Faveur, Cavalier!

Harleqvin. Maa jeg da ikke see hendes blotte Atlaskes Hænder?

Den Usynlige. Jeg beder, at han vil slaae sig til Roelighed. Han kand fordervе alting ved sin Utaalmodighed. Alt hvad jeg denne Gang kand giøre ham til Faveur, er at vise ham en Ende af min lille Finger, en Lykke, som ingen Mands-Person endnu er vederfared = = = Men ach Himmel, der hører jeg nogen komme; jeg maa gaae. Om en Time skal han finde mig her igien.

Scen. 2.

Leander. Harleqvin.

Leander. Ach ach, jeg er forraad. Hvor vil jeg bestaae for min Usynlige, naar hun spør mig om sin Gave? Men der seer jeg Harleqvin; han er gandske henrykt. Hvad bestiller du her?

Harleqvin stirrende paa Jorden. Ach hvilken deylig proportionered Finger!

Leander. Hvad Pokker gaaer af dig, Harleqvin?

Harleqvin. Har en halv Finger kundet giort mig saadan Skade, hvad vil det andet, som er meer solide, ikke giøre!

Leander. Hvad har giort dig Skade?

Harleqvin. Ach skiønne Venus! vil hun da qvæle mig = = = Men see, Herre! er det han?

Leander. Hvad er det du staaer og snakker med dig selv?

Harleqvin. Jeg beder, Herren ikke vil fortryde paa, at jeg er bleven ligesaa gal som han.

Leander. Hvilken Compliment er det!

Arleqvin. Det er at sige, jeg er bleven paa samme Maade forliebt som Herren.

Leander. I hvem?

Arleqvin. Udi Foraaret, som er behageligt efter Vinteren.

Leander. Hvilken Pølse=Snak!

Arleqvin. Alt hvad fattig Folk taler, det er Pølse=Snak; men = = =

Leander. Jeg kand sværge paa at jeg ikke fatter noget af alt det, du siger.

Arleqvin. Jeg har ey heller sagt noget i den Henseende, at han skulde fatte det. Hvorfor skal han begribe meer mit Frierie end jeg hans?

Leander. Men hvem er det, du frier til?

Arleqvin. Jeg kand blive gall over saadanne Spørsmaal. Veed jeg hvem jeg frier til, naar jeg frier paa samme Maade som Herren? Den, jeg frier til, er lige saa peen som den anden, Herren frier til. Jeg tør ikke beskrive hende ret; thi jeg er bange, at Herren skal stikke mig ud.

Leander. Er hun da saa skiøn?

Arleqvin. Intet Dyr er nogen Tiid løben af Naturens Bankestok, som er meer fuldkommen udi Skabning. Venus er, gid jeg faae Skam, kun en Maren Amme mod hende.

Leander. Beskriv mig hende da tydelig, saa skal jeg sige dig, om du tar feyl; thi jeg er bedre Kiender end du.

Arleqvin. Først hvad Ansigtet betreffer, det har jeg endelig ikke seet; men = = =

Leander. Hvad har du da seet? Hendes Hals, Bryst eller Hænder?

Arleqvin. Ingen af Delene; men nok er det, at hun er det deyligste Menneske paa Jorden, thi hvordan skulde jeg ellers blive saa forliebt?

Leander. Jeg hører nok, hvorhen din Tale sigter. Du vil bebreyde mig, at jeg frier udi Blinde; men tøv lidt Korn, saa skal du strax see, at jeg ikke har taget feyl.

Arleqvin. Jeg vil ogsaa bede, at Herren vil være overværende, naar min Usynlige tar Masken af, saa skal han ogsaa see, at jeg ikke har taget feyl.

Leander. Saa giør du ogsaa Cour til en masqveret Person? Det er noget Usædvanlig for en gemeen Tiener. Men, Arleqvin! jeg har haft en stor U-lykke, siden jeg talede med dig; thi den Ring, som = = = Men der seer jeg min Usynlige komme. Staae still udi en Krog, for at see an Udfaldet.

Scen. 3.

Den Usynlige. Leander. Arleqvin.

Den Usynlige. I seer, min Herre! at jeg fremturer udi at holde mit Løfte, og at jeg aldrig manqverer noget Minut udi Tiden, som jeg berammer til Sammenkomst, saa at han kand giøre sin Regning af den Accuratesse, jeg har viset udi de smaa Faveurs, at jeg ogsaa vil være ordholdig udi det, som er mere vigtigt.

Leander. Jeg er saa forsikred, Madame! om min Lyksalighed og om en riig Troeskabs-Belønning, at jeg udi det Haab har imodstaaet alle Fristelser.

Den Usynlige. Men kand han forvisse mig om, at den skiønne Dame, som bær den hæftige Kiærlighed til ham, ikke har opvakt mindste Elskovs-Gnist hos ham, men at han har kundet modstaae hendes Ansøgning uden Anfægtelse?

Leander. Jeg kand ikke negte, at samme Dames store Skiønhed og Yndighed giorde jo i Begyndelsen stor Impression udi mit Hierte, og at jeg aldrig havde kundet modstaae den Fristelse, som saadant syntes at ville styrte mig udi, hvis den

Troeskab, jeg er hende skyldig, og hvis den store Kiærlighed, jeg bær til hende, ikke havde styrket mig. Jeg haaber ellers, at det Eventyr ikke har opvakt mindste Jalousie hos hende, Madame! thi hvis saa er, giør hun sin troe Tiener U-ret, som ved dyreste Eeder tør forsikre, at hvor stor Deylighed han har fundet hos samme Fruentimmer, den dog ikke har giort mindste Skaar udi hans første Kiærlighed, men at han er rede indtil at hade den synlige Skiønhed, for at behage den usynlige.

Den Usynlige. Jeg troer ufeylbar, min Herre! at han elsker mig af Hiertet, saa vidt det er mueligt for en vankelmodig Siæl.

Leander. Ach Himmel, er det mueligt, at jeg skal høre saadan Bebreydelse efter saa store udviiste Troskabs-Prøver?

Arleqvin sagte. Hillemænt, hun begynder at faae Skruller i Hovedet; vil det gaae ligesaa til med min Usynlige, saa er jeg ikke ilde opskiørtet.

Den Usynlige. Jeg har aldrig haft i Sinde at bebreyde ham noget, endskiønt jeg vidste, at een eller anden Vankelmodighed kunde være ham overkommen; thi jeg veed hvad et Menneske er, og hvor mange Skrøbeligheder det er underkasted. Men eftersom han taler om sin Kiærlighed udi saadan høy Grad, da kand jeg ikke forbigaae at sige ham en Ting, som har foraarsaget en liden U-roelighed hos mig, og forestille ham en Beskyldning, som jeg haaber strax han skal kunde bevise at være falsk.

Leander. Hvis nogen kand overbevise mig udi ringeste Maade at have givet hende Anledning til Mistanke, vil jeg selv dømme mig uværdig hendes Affection.

Den Usynlige. Han kand strax løse Knuden ved at vise mig den Ring, jeg nyelig forærede ham.

Leander. Ach Himmel, jeg er forraad. Falder paa Knæ. Jeg bekiender reent ud, Madame! at den Ring, som hun

---

19. endskiønt jeg vidste] om jeg end vidste.

gav mig, er ikke alleeneste bortkommen, men endogsaa at jeg selv har givet den bort, hvorved jeg ogsaa gierne tilstaaer at have fortient hendes Ugunst; men naar hun hører Maaden, paa hvilken det er skeed, haaber jeg, at hendes Vrede vil blive stilled igien. Den Dame, som længe har forfuldt mig, kom hid for nogle Timer siden, hvor jeg var alleene, forekastede mig min Koldsindighed og Utaknemmelighed, og brugte alle optænkelige Midler til at vende mit Hierte fra min Usynlige, men alt forgiæves, thi jeg contesterede heller at ville døe end bryde mit Løfte; hvilket da hun hørte, og fornam, at jeg ingenlunde var til at overvinde, begiærede hun en liden Gave af mig, som hun vilde forvare til min Erindring. Kunde jeg vel negte hende saadant? endeel for ikke at passere for grov, upolered og utaknemmelig, endeel ogsaa for at komme derved ud af hendes Strikker. Jeg sagde strax derpaa uden Betænkning, at hun frit kunde befale mig at give saadan Foræring, som hun forlangede; hvorpaa hun tog mig paa mine Ord, begiærede det, som jeg mindst tænkte paa, betiente sig af min Forvirrelse, og tog Ringen af min Finger. Jeg kunde ikke sandse efter, med hvilken Klenodie hun havde skillet mig, førend hun var borte, da betragtede jeg først min daarlige Gierning, da optændtes hos mig saadan Vrede, at jeg løb for at oplede hende, udi fuld Forsæt enten at døe eller at rive hende Byttet af Hænderne; men disvær = = =

Den Usynlige. Min Herre! all denne Undskyldning kand ikke betage den Mistanke, jeg har fattet.

Leander. Kand saadan Undskyldning ikke frikiende mig, saa skal mit Liv, mit Blod udslette all Mistanke.

Han trækker sin Kaarde.

Den Usynlige. Hold inde, min Herre! det er nok spilled. Her seer I Ringen, og her seer I jer Kiæreste og hendes Rivale tilligemed.

Leander. Ach Himmel, hvad seer jeg? Er hun den selv samme Person?

Den Usynlige. Ja min allerkiæreste Leander! jeg har

spillet tvende Personer, for at sette Prøve paa hans Troeskab mod mig, om hvilken saasom jeg nu fuldkommen er forsikred, saa staaer intet tilbage, at han jo strax maa nyde Frugten af sin Bestandighed. Staae op, og lad mig omfavne jer.

Leander. Ach min Glæde er saa stor, at jeg ikke veed, enten jeg drømmer eller er vaagende.

De omfavner hverandre.

Arleqvin. Ach hvilket deyligt Menneske! næst min Usynlige kand der ingen større Skiønhed være paa Jorden.

Leander. Hvad synes dig, Arleqvin? Har jeg haft saa stor Taalmodighed forgiæves?

Arleqvin. Ney Herre! I har skudt Papegoyen. Jer Troeskab er bleven rigelig belønned. I er næst mig den lykkeligste Mand paa Jorden.

Leander. Jeg vil ønske dig et ligesaa glædeligt Udfald; thi du est en gammel troe Tiener.

Arleqvin. Jeg tviler, faae jeg Skam, ikke paa Udfaldet. Herren skal ellers have Tak for sit Ønske.

Den Usynlige. Men, allerkiæreste Leander! lar os gaae hen og sammenkalde vore Venner paa begge Sider, for at komme til en ønskelig Ende.

Scen. 4.

Arleqvin. Den anden Usynlige.

Arleqvin [alleene]. Det maa koste hvad det koste vil, saa vil jeg have en Ende herpaa denne Aften; thi min Herres Lyksalighed har saaledes ophidset mit Blod, at hvis jeg ikke overtaler hende denne Gang at tage Masken af, omkommer jeg mig selv. Men der seer jeg hun kommer.

Den Usynlige. Jeg priser hans Accuratesse at møde til bestævnte Tiid og Time. Men mig synes, at han seer noget forvirred ud.

Arleqvin. Hun har Ret. Jeg har ey heller nogen Tiid været saa forvirret i mit Sind.

Den Usynlige. Det giør mig ont; men hvad kand være Aarsag dertil?

Arleqvin. En anden Beyleres Lyksalighed; thi hans Usynlige har nu nyeligen givet sig tilkiende og viset, at under hendes Maske laae skiulet et Ansigt og en Skabning, hvorved hans lange troe Tieneste er bleven rigelig belønned. Og som jeg selv har anseet alt saadant, har Kiærlighed taget saadan Overhaand hos mig, at all min Taalmodighed er mig forgaaed.

Den Usynlige. Bliv kun ved at elske og at give Prøver paa jer Bestandighed efter samme Persons Exempel, saa skal I høste lige saa søde Frugter.

Arleqvin. Men, min Gudinde! frist mig ikke over min Formue.

Den Usynlige. Det være langt fra at jeg vil friste ham over hans Formue.

Arleqvin. Men naar vil hun da giøre mig lykkelig?

Den Usynlige. Med Tiid og Stunder. Bliv kun ved at haabe.

Arleqvin paa Knæ. Ach min deylige Usynlighed! hvis hendes Usynlighed ikke i Dag bliver forvandled til Synlighed, døer jeg af Utaalmodighed.

Den Usynlige. Hvad? skulde jeg give mig tilkiende saa hastig? Ney Cavalier! her vil meer til.

Arleqvin. Jeg tar Livet af mig selv, hvis jeg ikke faaer en naadig Bønhøring.

Den Usynlige. Det strider jo mod all Ærbarhed.

Arleqvin. Strider det mod all Ærbarhed at redde en troe Beylers Liv?

Den Usynlige. Ney det strider mod Ærbarhed af en Dame af min Qvalitè at slaae Chamade ved første Anfald.

6-7. som jeg selv har anseet alt saadant] seet paa, været Tienvidne til.

Arleqvin trækkende sin Dolk. Jeg merker da, at hun har Lyst at see mit Blod rinde. Ach hun er Aarsag til min Død.

Den Usynlige. Jeg haaber, at I betænker bedre hvad I giør. Men hvis I skrider til saadant blodigt Forsæts Fuldbyrdelse, da maa I vide, at ikke jeg, men I selv er Aarsag til saadan U-lykke, eftersom I begiærer umuelige Ting.

Arleqvin. Ach Himmel, er det umuelige Ting at blotte sit Ansigt? Adieu, Morderinde! hav Omsorg, at jeg kand blive hæderlig begraven som en ret Christen, med Sang-Klokkerne.

Han setter Dolken for Brystet.

Den Usynlige. Hold inde, Ridder! jeg giver mig, men med visse Conditioner, som han med Eed maa bekræfte.

Arleqvin. Der er intet i Verden, som jeg jo med Eed bekræfter for at komme i Possession af saadan Skat.

Den Usynlige. Han skal da sværge: først at han ingen Henseende har til min Stand og Vilkor, men at han elsker mig alleene for min Person.

Arleqvin. Jeg svær, at jeg elsker hende alleene for hendes Person.

Den Usynlige. Dernæst at han intet Menneske paa Jorden vil elske uden mig og aldrig at gifte sig efter min Død.

Arleqvin. Ja jeg svær ved alt det, som helligt er, at holde alt saadant.

Den Usynlige. Stat da op, min Allerkiæreste! og lad mig omfavne dig.

Hun tar Masken af, og viser et gammelt vanskabt Ansigt, og spærrer Munden op for at kysse ham.

Arleqvin. A = = = = a = = = =

Den Usynlige. Ach min Allerkiæreste! lad mig kysse dig.

Arleqvin. A = = = = a = = = =

9-10. blive hæderlig begraven som en ret Christen, med Sang-Klokkerne] I Helliggeistes Kirke var dengang et Klokkespil eller Sangværk, som for Betaling blev sat i Gang ved Bryllupper og Begravelser.

Hun tar ham om Halsen, og kysser ham. Han skriger, og giør Modstand; løber tre Gange om Theatret. Den Usynlige faaer omsider fat paa Arleqvin, og de falde paa Jorden.

Scen. 5.

Den Usynliges Broder. Arleqvin. Den Usynlige.

Den Usynliges Broder. Hvad er her at bestille? Vil den Hund overfalde dig?

Arleqvin. Ney vist ikke, min Herre! langt fra. Hun vil overfalde mig.

Den Usynliges Broder. Veedst du vel, Karl! hvem du har med at bestille?

Harleqvin. Ja jeg veed det nok disvær, det er Fandens Moer.

Den Usynliges Broder. Da skal du faae en U-lykke, driver du Spot med min Søster.

Den Usynlige. Ach Monfrere! staaer mig bi mod den Forrædder; han har længe tilbedet mig som en Gudinde, og nu vil han forlade mig.

Den Usynliges Broder. Har han lovet dig Egteskab, min søde Søster?

Den Usynlige. Ach jo, og det med dyre Eder.

Den Usynliges Broder. Da skal han fuldbyrde sit Løfte eller ikke komme levende fra Stedet.

Harleqvin. Jeg har lovet Egteskab til et Menneske, men ikke til en underjordisk og vanskabt Trold.

Den Usynliges Broder trekkende ud sin Kaarde. Ingen Skields-Ord! Fort, tag hende om Halsen og kys hende.

Harleqvin paa Knæ. Ach naadige Fandens Mammas Broder! tving mig ikke til at kysse saadant Skabilkenhovet.

Den Usynlige. Ach er det mueligt, at jeg skal høre saa ringe Priis blive sat paa mit skiønne Ansigt?

Den Usynliges Broder. Han skal ikke alleene kysse dig, men ægte dig i Dag.

---

6. Hvad er her at bestille]. Hvad er her paa Færde?

Harleqvin. Ach min Herre! hav dog Barmhiertighed med mig.

Den Usynliges Broder. Fort, din Hund! stat op og omfavn hende, eller du skal strax døe for min Haand.

Den Usynlige. Giv dig tilfreds, min Engel! du skal finde i mig en troe og kydsk Hustrue.

Harleqvin. For Utroeskab er jeg ikke bange, min Bengel! thi ingen forlieber sig i en Maske.

Den Usynliges Broder. Tør din Forrædder endnu fremture med Skields-Ord?

Den Usynlige. Ach ney, slaae ham ikke. Det kand jeg ikke taale; thi jeg er saa forliebt i ham. Kom, kys mig, min Snut!

Harleqvin. A = = = = a = = = =

Scen. 6.

Colombine. De andre.

Colombine. Hvad er her paa Færde? Er det ikke Harleqvin, man har fat paa?

Harleqvin. Ach min allerkiæreste Colombine! det var en u-lyksalig Time for mig, da jeg vendte dig Ryggen.

Colombine. Det er mig kiert, at du bliver straffet for din Utroeskab.

Harleqvin. Ach red mig, min deylige Colombine!

Colombine. Red dig selv; du har skuffet mig eengang, det skeer ikke oftere.

Den Usynlige. Er hun forlovet med ham, saa staaer jeg fra mine Prætentioner.

Colombine. Ney han har foragtet mig eengang, hvilket jeg aldrig gir ham til.

Den Usynlige. Ja efterdi hun ikke vil have ham, saa er han og bliver han min Livegen.

Harleqvin paa Knæ. Ach allerkiereste Colombine! tag mig til Naade igien.

Colombine. Slidder Sladder!

Harleqvin. Forbarm dig over din usle Harleqvin.

Colombine. Ingen Barmhiertighed!

Harleqvin. Over din Slave.

Colombine. Ingen Snak!

Harleqvin. Over dit Beest.

Colombine. Ney nu er ingen Naade.

Harleqvin. Over din ringe Jordklimp.

Colombine. Tran trara.

Arleqvin. Over din indtil Døden forbundne ringe Madik, Kaalorm og Oldenborger.

Colombine. Intet bevæger mig.

Harleqvin. See hvor jeg græder, min Hat er fuld af Taarer.

Colombine. Det er Crocodils-Graad.

Harleqvin. Kast dog et Naade-Blik til mig.

Colombine. I Evighed ikke.

Harleqvin. Lad mig allerunderdanigst kysse Enden af dine allernaadigste Tøfler.

Colombine. Hverken een eller anden Ende.

Harleqvin. Hverken een eller anden Ende?

Colombine. Ingen af Delene.

Harleqvin. Saa døer jeg da.

Colombine. Døe længe nok.

Harleqvin. Jeg er alt død.

Colombine. Det er mig kiert.

Harleqvin. Stat stille, Vandrings-Mand! Setter Hatten paa Hovedet. Her under hviler den u-lyksalige Arleqvin, hvilken efter mange Aars hæftige Elskov revnede omsider af Sorg. Gak du bort og giør ligesaa.

Den Usynliges Broder. Tag ham da til Naade igien, Mademoiselle!

Colombine. Ingenlunde; thi det er et ustadigt Menneske, som jeg blir bedragen med.

Den Usynliges Broder. Hun kand forebygge alting ved at foreskrive ham ligesaa stærke Conditioner, som hun vil.

Harleqvin. Ach jeg vil indgaae alt hvad du forlanger.

Den Usynliges Broder. Lad mig mægle derudi og foreskrive ham de Love, som han ved Eed skal forpligte sig at holde. Hør, Harleqvin! fald paa Knæ for din Kiæreste først, og bed hende om Forladelse.

Harleqvin paa Knæ. Ach min allerkiereste Colombine! jeg beder dig om Forladelse.

Den Usynliges Broder. Læs nu op efter hvad jeg siger: (1) Forpligter jeg mig aldrig at tale et haardt Ord til min Kone. Harleqvin repeterer alleting efter. (2) Med god Villie at skye hende alt hvad som er fornødent til Huusholdningen. (3) Om hun skulde faae Lyst til Stats og Galanterie, ikke nægte hende noget deraf.

Harleqvin. Hvad den Artikul angaaer, saa saae jeg gierne, at den blev lidt reformeret = =

Den Usynliges Broder. Hvad? Hør, ma Soeur! træk af med ham.

Harleqvin repeterer og indgaaer den 3die Artikel.

Den Usynliges Broder. (4) Lover jeg ingen at elske uden hende. Derimod (5) vil jeg ikke regne det saa nøye, om hun elsker andre.

Harleqvin. Hvad? vil den Laptaske forlange, at jeg skal lade mig indrullere for en slet og ret Hanrey? Jeg vil heller bære Musqvet paa Nakken end Horn udi Panden.

Den Usynliges Broder. Gesvind! jeg har ikke Stunder at opholde mig her længer.

Harleqvin. Monsieur skal ey heller opholde sig for min Skyld. Han kand gaae Fanden i Vold, naar han behager.

Den Usynliges Broder. Træk af med ham, ma Soeur!

Harleqvin. A = = = = = = Derimod vil jeg ikke regne det saa nøye, om hun elsker andre. Ach hvilken forbanded Pille for en Mand, der er kommen af honnette Folk som jeg!

Den Usynliges Broder. (6) Ved det Ord at elske andre forstaaes = = =

[**Harleqvin.**] At hun er en Akkermær, der forlanger saadant.

Den Usynliges Broder trækkende paa Kaarden. Har du Lyst til Handverket?

Harleqvin. Qvarteer, Monsieur! Jeg giver mig paa Naade og Unaade. Men kand der ikke corrigeres noget udi denne sidste Artikkel?

Den Usynliges Broder. Ingen Ting.

Harleqvin. Jeg forlanger ingen Forandring udi Materien, men alleene nogle smaa Ting udi Stilen.

Den Usynliges Broder. Hvorledes vil han da have det udført?

Harleqvin. Jeg mener uden at vige fra Meningen at forfatte Artikelen saaledes: Ved at elske andre skal forstaaes, at hun tilsteder dem samme Frihed som hendes Ægte-Mand = = =

Den Usynliges Broder. Got.

Harleqvin. Got. Nu kommer den lille Forandring, som jeg vilde have udi Stilen, nemlig: Dog forstaaes herved, at bemelte hendes Husbonde Harleqvin haver sig sin Ret i alle Maader forbeholden.

Den Usynliges Broder. Ney Monsieur! det sidste slaaer jeg en Stræg over.

Harleqvin. Men, Monsieur! mener I da, at Ægteskab er en Omgang, saa at enhver maa brygge vexelviis udi en anden Mands Brygger-Kiedel?

Den Usynliges Broder. Træk af med ham, ma Soeur!

Harleqvin. A = = = ach vær dog naadig, Herre! og betænk, at jeg er af fornemme Slægt og Byrd.

Den Usynliges Broder. Hvem var hans Fader da?

Harleqvin. Min Fader kiender jeg ikke; men min Moder heedte Magdelone, og min Broder var udi mange Aar Sollicitant her i Staden.

Den Usynliges Broder. Hvad er en Sollicitant? Hvad har han om Aaret at leve af?

Harleqvin. Han har 365 Dage om Aaret.

Den Usynliges Broder. Det var en anseelig Sage. Monsieur! gak hiem og hold Bryllup med jer Kiereste, og vær forsikret, at hvis I bryder noget af Contracten, da skal I have med mig at bestille.

Harleqvin. Jeg troer, at min Kone udi Kraft af den sidste Artikkel faaer meer med ham at bestille. Gid Fanden frie paa Spansk mere.

Den Stundesløse.

Comoedie

udi

Tre Acter.

Hoved=Personerne

i

Comœdien.

Vielgeschrey, den Stundesløse.
Pernille, hans Pige.
Leonora, hans Datter.
Magdelone, hans Huusholderske.
Leander, Leonoræ Elsker.
Erik Madsen, en Bogholder.
Peder Eriksen, hans Søn.
Oldfux, en Avanturier.

---

9. Bogholder] Lærer i Regning og Bogholderi.

ACTUS I.

Scen. 1.

Pernille.

Der skrives nu saa mange Comoedier i Verden, og ingen skriver om en Stundesløs. Dersom nogen vilde tage sig saadan een for, kunde jeg give skiønne Materialier dertil af min Herre. Man vil vel sige, at saadanne Characterer ere rare, og at ingen tænker derpaa; men der findes en Hob slige stundesløse Folk her i Landet, der stoye, som de vare affindige, over slet intet, ligesom tvertimod der ere visse Folk, der kand have ti Ting i Hovedet paa eengang, og er dog at ansee som de vare gandske ørkesløse. Jeg erindrer, for nogle Aar siden, da jeg tiente hos en Lands-Dommer, og jeg engang reysede med hans Frue, da kom vi ind paa Veyen til en Kone, hvilken tog meget vel imod os, men syntes at giøre alt for meget deraf. Nu var hun i Stuen, nu i Kielderen, nu satte hun sig paa Hylden, nu under Bordet, nu klamrede hun med Piger, nu med Drenge. Vi bade hende ti Gange, hun skulde ingen Umag giøre sig for vor Skyld, thi vi kunde lade os nøye med et Stykke Smøre-Brød. Hun tørrede Sveden af sig ti Gange, og bad os have Taalmodighed en

---

7-8. saadanne Characterer ere rare] sjeldne. — 11-12. og er dog at ansee] og ere dog at betragte, og see dog ud. — 17-18. nu klamrede hun med Piger, nu med Drenge] Tjenestekarle.

halv Times Tiid. Fruen svor for mig, at hvis hun havde vidst, at Konen vilde have giort saadan Væsen, havde hun heller taget ind i Kroen; thi hun vilde nødig være for meget i Gield hos samme Kone, efterdi hun havde en Sag for Landstinget. Endelig blir Bordet bredet, og ventede jeg da i det ringeste at see en Postey til den første Ret, men alle disse Anstalter faldt ud til en klumpede Meelgrød og 8 haardkaagede Æg. Men det var dog noget. Kunde Hr. Vielgeschrey endnu med all sin Stoyen giøre saa meget som et Æg, var det ikke saa forunderligt, som det er. Dersom han endnu giorde det for at fordrive Kuld eller Skiørbug, kunde man sige, at der dog blev noget giort. Saaledes bar en gammel Magister fordum om Vinteren Brænde op paa sit Kammer af Kielderen og siden af Kammeret ned i Kielderen igien, saalænge indtil han ingen Varme meer behøvede. Men Herren arbeyder paa intet, det er intet, og det blir til intet. Der er ingen udi Huset, som han roser for Flittighed, uden mig, og der er dog ingen, som giør mindre Gavn, endskiønt jeg er altiid geskiæftig. Forgangen da een spurdte, hvor mange Folk han holdte, svarede han: Ikkun een, thi Pernille er min Stuepige, min Kokkepige, min Cammertiener, min Secretaire, min Huusholderske, min Kone. Hvorvel det sidste i sær var Løgn; ikke fordi jeg er just mere kydsk end en anden, men han har ikke Stunder at ligge hos nogen, og jeg er aldrig smukkere i hans Øyen, end naar jeg har en Pen siddende bag Øret. Men der seer jeg Huusholdersken Magdelone komme.

Scen. 2.

Magdelone. Pernille.

Magdelone. Gid I faae en U-lykke, hvilke Skriver-Karle I ere.

Pernille. Altiid skielder hun. Hvad fattes nu, Jomfrue?

Magdelone. Jeg saae igiennem en Sprekke ind udi

Skriver-Stuen. Der sidder de Hunde og drikker Spansk-Viin, og Herren veed ikke andet, end de skriver; og een af dem drak saadan Skaal: Magdelones Skaal! gid det gamle Orgelverk var gift.

Pernille. Ha ha ha!

Magdelone. Jeg er, Himlen skee Lov, ikke saa gammel endnu, at de hàr fornøden at ligne mig ved et gammelt Orgelverk.

Pernille. Det skulde jeg ogsaa mene.

Magdelone. Jeg har jo endnu ikke naaet mine 40 Aar.

Pernille. Ja hvad er det at regne for Alder? En Pige kand man nytte, indtil hun er 50 Aar.

Magdelone. Og derforuden bær jeg min Alder meget vel; thi jeg har endnu ingen Rynker.

Pernille. Ey, hun har min Troe et got brugeligt Legeme endnu; det er Synd at sige andet. Det er slet ikke for hendes Ansigt eller Skabning, de foragte hende, men fordi hun forklager dem iblant for Herren.

Magdelone. Det er sandt, Pernille! det er for min Ærlighed, at jeg maa lide alt saadant. De bilder Herren ind, at de slæber sig ihiel i hans Tieneste, og raaber paa høyere Løn, da de dog ikke fortiener Halvdelen af det, de faaer, og derforuden har aldrig ringeste Skilling under Hænderne, uden de jo klipper noget deraf, saa at han omsider blir til en Staader.

Pernille. Ey, siig ikke det. Herren har min Troe alt for mange Øyen i Hovedet, og seer alt for nøye til udi Huset, at nogen skulde kunde bedrage ham.

Magdelone. Just fordi han er saa flittig og geskiæftig, just derfor blir han bedragen. Naar jeg vil vare ham ad om hans Tieneres Utroeskab, har han formedelst andre unyttige Forretninger aldrig Stunder at høre mig. Jeg skulde aldrig have blevet her saalænge, var det ikke for een Tings Skyld.

Pernille. Hvad er det?

Magdelone. Det er, at han har lovet at skaffe mig en Mand. Men disse forbandede Forretninger, som kommer imellem, hindrer ham i hans Forsæt.

Pernille. Han har jo ikke Stunder at gifte sig selv engang, langt mindre sin Huusholderske.

Magdelone grædende bitterlig. Jeg havde maaskee længesiden kundet være gift, om jeg ikke havde forladt mig paa hans Løfter.

Pernille. Jeg veed, I kand jo ikke frie selv, Jomfrue! Jeg vilde ønske, det var Moden; jeg skulde min Troe ikke heller gaae saalænge, som jeg giør.

Magdelone. Ney det er sandt. Men Madame Kirsten Gifte-Kniv har tilbudet mig adskillige Gange for en Discretion at skaffe mig en brav Mand; men jeg har altiid biet paa Herrens Raade.

Pernille. Hun maa da ret bryde engang overtvert, Jomfrue! og tage Herren med en Trompf, naar hun engang finder ham ledig.

Magdelone. Naar finder man ham ledig, Pernille? Ach ach, om een kunde komme noget til i det samme, thi vi ere alle Mennesker, saa havde han det paa sin Samvittighed. Ach ach, den forbandede Geskiæftighed! Men hvoraf kand det komme, at visse Mennesker ere saa stundesløse?

Pernille. Jeg kand ikke vide, Jomfrue! Jeg mener, at ligesom de, som ere fødde paa en Jule-Nat, seer altiid Spøgelse, de, som er fød udi Regenveyr, græder altiid, saa bilder jeg mig ind, at slige stundesløse og arbeydsomme Folk som Herren maa være giort i en Skriver-Stue eller fødde paa en Postdag.

Magdelone. Ey Snak!

Pernille. Ja Jomfrue! det er saa kun min Mening, som jeg ikke vil tvinge andre til. Jeg har merket tit, at Herren har været gandske roelig; men saa snart han har hørt tale om Breve og Forretninger, er han bleven ligesom Don Qvichot, naar man taler om vandrende Riddere. Der maa

visselig være en Hob geskiæftige Vædsker i Herrens Mave, hvilke maa have den Natur, at de begynder at fermentere, saa snart han seer et Stykke Papir; eller han i Steden for Blod maa have Blek, som løber om i Aarene.

Magdelone. Hvad det er eller ikke er, saa lider jeg derved, og min Velfærd [blir] sat til Side ved hans Stundesløshed.

Pernille. Hans egen Dotters Velfærd blir sat til Side derved. Han har jo lovet hundrede Gange at skye hende en Mand, men glemt det hundrede Gange igien, og Monsieur Leander, som elsker hende i et heelt Aar, har endnu ingen Leylighed faaet at tale med ham derom.

Magdelone. Men er det Leanders og Jomfruens rette Alvor, at de vil have hverandre?

Pernille. Ja vist, I skal nok faae det at see.

Scen. 3.

Leonora. [Magdelone.] Pernille.

Leonora. Hvor er Huusholdersken? Min Far kalder paa hende.

Magdelone. Saa maa jeg da løbe.

Pernille. Det var ret vel, at hun gik. Nu kand vi tale noget sammen om det andet.

Leonora. Ach Pernille! jeg forlader mig paa din Hurtighed og den Credit, du har hos min Far.

Pernille. I Dag skal det min Troe blive noget af; thi jeg veed ikke, Herren har haft nogen Tiid mindre at bestille. Jeg har bestilt Leander at komme hid Klokken 9, og saa haaber jeg nok, at han skal faae et Qvarteers Tiid at tale med Herren. Det er os kun om Tiden at giøre.

Leonora. Jeg haaber nok, at naar min Far seer hans

23-24. jeg forlader mig paa din Hurtighed] Snildhed, Kløgt.

Person, og hører hans Stand og Vilkor, saa blir det ikke saa vanskelig Sag.

Pernille. Det er sandt nok, Jomfrue! men Knuden er kun at finde en ledig Time hos ham. Men der hør jeg han kommer. Det er best, at I løber til Side.

Scen. 4.

Pernille setter sig ned ved Bordet at skrabe Penne-Fieder, og **Vielgeschrey** kommer ind udi sin Slaaprok, efterfuldt af **4re Skriverkarle**, alle med Penne-Fiere bag Ørene.

Vielgeschrey gaaer frem og tilbage, stirrende paa et Stykke Papir, raaber: Lars Dintfass!

Lars løbende til ham. Ja Herre!

Vielgeschrey gaaende til den anden Side. Lars Dintfass!

Lars. Her er jeg, Herre!

Vielgeschrey gaaende til den anden Side, stirrende. Christoffer Federmesser!

Christoffer løbende til ham. Hvad har Herren at befale?

Vielgeschrey. Hvad vilt du? Du seer jo, at jeg har at bestille.

Christoffer. Herren kaldte paa mig.

Vielgeschrey. Det var Løgn; bie kun, til jeg kalder paa dig. Hvor er Jens Sandbüchs? Er han ikke tilstede?

Christoffer. Jo han er, Herre!

Vielgeschrey. Jens Sandbüchs!

Jens løbende til ham. Her er jeg, Herre!

Vielgeschrey gaaer stirrende til den anden Side. Jens Sandbüchs!

Jens løbende til ham. Hvad har Herren at befale?

Vielgeschrey. Har du reenskrevet Copien af forrige Uges Udgifter?

Jens. Ja Herre! her er den.

Vielgeschrey. Er den confereret med Klakken?

Jens. Ja Herre! jeg og Christen Griffel confererede i Maares ved Lys.

Vielgeschrey. I confererede vel saadan, som I confererede sidste Gang. Jeg tør nu slet intet lade passere, uden jeg har seet det igiennem selv. Hvad bestiller du, Pernille?

Pernille. Jeg sidder og skraber Penne til Rette for Striver=Karlene.

Vielgeschrey. Det holder jeg af. Jeg har mere Nytte af den Pige end af alle jer andre Døgenichter. Stat kun op lidt, Pernille! jeg maa sidde og conferere. Jens Griffel! læs du, du læser tydeligst.

Jens. Den 21. udgivet (1) 3 Rdlr. 2 Mark Arbeyds=løn for Herrens brune Klædning. (2) 4 Mark for et Par Tøfler til Pernille.

Pernille. Det er sandt, jeg har glemt at takke Herren derfor. Jeg takker, gunstige Herre! Jeg skal slide dem op paa Herrens Sundhed.

Vielgeschrey. Du kandst takke mig en anden Gang, Pernille! ikke naar jeg sidder i Forretninger. Nu kunde vi allerede have avanceret et temmelig Stykke, hvis du ikke havde kommet med den Snak. Læs videre.

Jens Griffel. (3) For 4re Pund Kalve=Kiød 3 Mark. (4) For 4 Potter Melk en Mark. (5) Drikke=Penge for det Fad forraadnede Pærer, som vi fik til Forœring, 1 Mark. Summa lateris 5 Rdlr. 5 Mark. (6) Et Pund Caffe=Bønner 1 Rdlr. [(7)] Hent 2 Skilling i Theevand. [(8)] 3 Skilling til en Qvint paa Jomfruens Luth.

Vielgeschrey. Holdt, læs op igien. Hvad fuldte efter de 2 ß i Theevand?

Jens Griffel. Derpaa følger 3 Skilling til en Qvint.

Vielgeschrey. Gid I faae en U=lykke for jer Copiering og Conferering. Paa de 2 ßl. i Theevand følger 1 ßl. givet i Almisse til en Staader.

Pernille. Det var uforskammet at glemme saadant. Nu blir jo den hele Regning gal.

---

24. Hent 2 Skilling i Theevand] Hentet for to Skilling Thee.

Vielgeschrey. Maa du ikke vel sige det, Pernille? Er jeg ikke et u-lykfaligt Menneske, der har slige Tienere? I Steden for at lette mig i mine Forretninger, flyer de mig flere paa Halsen. Skriver nu om igien, I Skabehalse! hver sin Copie, saa veed jeg endelig, den maa blive rigtig.

Pernille. Vil ikke Herren drikke Thee?

Vielgeschrey. Faaer jeg Stunder til at æde eller drikke? Nu har jeg to Breve at skrive. At skrive et Brev holdes kun for en Bagatelle, men af dem, der ikke har forsøgt hvad det er; thi her skal paa eengang tænkes paa Postpapiir, Pen, Blek, Lys, Zignet, saa at een kand blive gal i Hovedet, naar man tænker derpaa.

Pernille. Herren glemte endnu at regne Lak med.

Vielgeschrey. Det er sandt, Pernille! det er u-endeligt. Nu, skriver I Karle der henne?

Karlene. Ja.

Vielgeschrey. Hvor ere alle mine Skriver-Sager, Pernille?

Pernille flyver omkring Her er Postpapiir, her er Lak, her er Signet.

Vielgeschrey. Denne Pige kunde jeg ikke undvære; thi hun har Memoriam localem. Setter sig ned at skrive, men reyser sig strax. Pernille!

Pernille. Herre!

Vielgeschrey. Har Hønsene faaet Mad?

Pernille. Ney Herren pleyer selv at give dem.

Vielgeschrey. Hvor er de Oste-Skaarper, jeg skar i Gaar?

Pernille. De ligger hen i Skuffen.

Vielgeschrey kaster ud igiennem Vinduet. Tipe, Tipe, Tipe!

Scen. 5.

Leander. Personerne af forrige Scene.

Pernille. Nu kommer han ret til Pas, førend Herren kommer i med at skrive. See gak nu imod ham.

Leander. Jeg beder ydmygst om Forladelse, min Herre! Jeg har noget at tale med ham, som er mig saavel som ham selv Magt paaliggende.

Vielgeschrey. Hvad er det? Han er saa god at sige sin Mening kort; thi Tiden er knap for mig.

Leander. Jeg er Jeronimus Christophersens Søn.

Vielgeschrey. Jeg kiender Monsieur Jeronimus. I har en brav Mand til Far.

Leander. Jeg er kommen her efter min kiære Fars Raad og Villie at = =

Vielgeschrey til Skriverne. Skriver I der henne', Karle?

Tutti. Ja vi giør.

Vielgeschrey. Lad engang see, hvor vidt I er kommen. Om Forladelse, Monsieur! et Øyeblik.

Gaaer hen til det lange Bord.

Scen. 6.

Vielgeschrey. En Barbeer. En Skrædder. En Bonde. Leander. Pernille. [Skriverne.]

Barberen kommer først ind. Ich bin schon zwei Mahl hier heute gewesen umb den Herren zu barbieren; aber der Herr war noch nicht aufgestanden.

Vielgeschrey. Ja Mester! I maa expedere mig saa hastig, som mueligt er; thi jeg har Hænderne fulde af Forretninger.

Han setter sig ned at lade sig barbere. Medens

Barberen sæber ham, fører han saadan Snak: Es ist ein grausames Wetter heute.

Vielgeschrey. Det merker jeg.

Barberen. Ich weiß nicht, wie es mit der Welt beschaffen ist, jo mehr man lebt, jo ärger gehts; man höret und siehet nichts als Böses. Der Herr hat vielleicht gehöret was in diesen Tagen passiret ist?

Vielgeschrey. Ney jeg har intet Nyt hørt; jeg har ikke heller Stunder at spørge om Nyt, thi jeg har nok i mine egne

Sager, og faaer ikke et Øyeblik Tiid til at tale med en ærlig Mand.

Barberen. So will ich es denn Ihro Gnaden erzählen. Eine Matrosen-Frau in den Neuen-Buden hat auf einmahl 32 Kinder zur Welt gebracht, und war doch nicht dicker als eine ordinaire schwangere Frau. Wie kann Ihro Gnaden das begreiffen?

Vielgeschrey. Jeg har ikke fornøden at bryde mit Hoved med at begribe det; thi jeg maa først vide, om det er sandt.

Barberen. Das ist so wahr, als ich hier stehe; denn ich kann die Historie mit Umbständen erzählen, denn die Kinder wurden alle getaufft, aber sturben gleich darauf.

En Bonde kommer ind. God Morgen, Hosbond! Jeg har Penge at yde for 2 Pund Byg og et Boel-Sviin.

Vielgeschrey gaaer fra Barberen gandske oversæbet. Du staaer jo for 3 Pund Byg.

Bonden. Ja jeg veed det nok, go Hosbond! men Hosbonden maa give mig efter det ene Pund Byg i Aar, thi Tiderne ere saa slet for os, som de aldrig har været.

Vielgeschrey. Det er en gammel Snak den. I klager altiid.

Bonden. Ja Hosbond! hvem der har høie Marker som vi, den har ikke faaet meget i Aar. Kornet syntes vel at være noget, da det stod paa Ageren; Drollen splide mig ad, Hosbond! fik vi ikke mindre Korn i Aar end i Fior. Og det er knapt, at man vil give os en Rdlr. for Tønden paa Torvet. Veed Hosbond ikke, hvad Capitels-Kiøb blir i Aar?

Vielgeschrey. Ney jeg kand ikke vide. Men hør, du maa give mig Penge for 3 Pund.

Bonden. Ach jeg vilde gierne, go Hosbond! jeg vilde

---

14. Penge at yde for 2 Pund Byg og et Boel-Sviin] at yde i Landgilde (til et vist, efter Datidens Benævnelser angivet, Beløb). — 27-28. hvad Capitels-Kiøb blir i Aar] Capitelstaxt.

gierne; men Hosbonden maa have Taalmodighed med mig i Aar, saa skal jeg siden stræbe som en ærlig Mand baade at betale Skat og Landgilde.

Vielgeschrey. Du lover saa alle Aar, og det er dog lige nær.

Bonden. Ja Gud bedre, Hosbond! naar Skab kommer paa Qvæget, og tar vore Heste bort, saa at vi maa leye for Penge vore Naboers Heste at pløye Jorden med.

Bonden tar nogle Penge op af en Klud, som Vielgeschrey tæller.

En Skrædder [kommer ind]. Herren har vist forlanget, at jeg skulde tage Maal til en Klædning.

Vielgeschrey løber fra Pengene. Naar det kommer, saa kommer det altsammen paa eengang.

Skrædderen. Det skal være giort i et Øyeblik, Herre!

Han lader tage Maal af sig.

Bonden. Pengene var jo rigtig, Hosbond! for de 2 Pund Byg.

Vielgeschrey løber til Bonden igien. Det er sandt, jeg talte ikke alle Pengene. Her kommer saa meget paa eengang, at man maa blive gal i Hovedet.

Tæller Pengene igien.

Barberen. Will der Herr, daß ich ein ander Mahl wiederkommen soll?

Vielgeschrey. Jeg er jo alt raget, Mester! Tar sig om Hagen, og føler Sæben. Hillemænt, Sæben tørres ind i Ansigtet. Hav Taalmodighed lidt, medens jeg rages. Setter sig ned, og siger: Ach Gud bedre den, der har mere at forrette, end han kand overkomme. Skriver I der henne?

De svarer Ja.

Pernille. Ach gunstige Herre! vil han ikke tale et Ord med denne fremmede Herre, der har biet saalænge?

Vielgeschrey. Hillemænt, det var sandt. Gaaer bort I andre, og kommer igien om en Time. Om Forladelse, Monsieur! at jeg har ladet ham staae saalænge. Han seer selv,

hvordan jeg er omspændt af Forretninger. Hvad er ellers hans Begiæring?

Leander. Min Herre! jeg er Jeronimus Christophersens Søn, som med min Fars Villie kommer hid at begiære hans kiære Datter, som jeg nogen Tiid har baaret Kiærlighed til. Min Far skulde selv have haft den Ære at opvarte Hr. Vielgeschrey og paa mine Vegne giort dette Forslag; men en liden Upasselighed hindrer ham at komme ud i disse Dage.

Vielgeschrey. Monsieur! jeg takker ham for hans gode Tilbud. Men maatte jeg tage mig Frihed og spørge, hvortil han har appliceret sig?

Leander. Min Far har intet sparet paa min Optugtelse, han har ladet mig reyse udenlands, ladet mig lære alle galante Exercitier og adskillige Sprog foruden Latin.

Vielgeschrey. Det er got nok, Monsieur! men jeg er meget for en Sviger-Søn, der er arbeydsom, der fører en god Pen, og kand gaae mig noget til Haande i mine Forretninger.

Leander. Hvad det angaaer, saa kand jeg vise min Herre Prøver paa min Færdighed af adskillige Breve, som jeg har i min Lomme og vil tage mig den Frihed at vise Herren.

Vielgeschrey. Skriver I noget der henne?

Tutti. Ja.

Vielgeschrey. Lad see, hvor langt I er kommen.

Gaaer hen, og kommer til Leander igien.

Leander. See her, min Herre! her er adskillige Breve saavel paa Fransk som paa Latin.

Vielgeschrey. Ney Monsieur! det er ikke saa, jeg mener; forstaaer han sit Bogholderie?

Leander. Ney min Herre! hvortil skulde det nytte mig?

Vielgeschrey. Det kunde nytte mig; thi det andet Slags Skrift er jeg ikke tient med. Jeg vil, at min Datter skal have en god Bogholdere, og eftersom Monsieur ikke forstaaer

Bogholderie, saa maa han ikke tage ilde op, at jeg afslaaer hans Begiæring.

Leander. Jeg vil gierne legge mig efter Bogholderiet for hans Jomfrue Dotters Skyld, som jeg saa inderlig elsker.

Vielgeschrey. Ey, Monsieur! tal ikke derom; den Profession skal man have lært fra Barndommen op. Og tilmed saa har jeg halvdeles lovet min Dotter bort til Bogholder Erik Madsens ældste Søn Peder, som skal være en dygtig Karl og træde i sin Fars Fodspor.

Leander. Jeg er forsikret paa at Jomfruen aldrig beqvemmer sig til at tage saadan Pedant, og jeg undrer mig over at min Herre vil give sin Dotter til saadan een.

Vielgeschrey. Jeg tænkte det nok. I gode Cavalliers kalde alle dygtige og lærde Folk Pedanter. Det er en Person, som kand lette mig meget i mine store Forretninger, som voxe mig over Hovedet.

Leander. Jeg veed ikke, hvad Forretninger en Mand kand have, der sidder i ingen Bestilling.

Vielgeschrey. Jeg har saa mange Forretninger, at jeg faaer ikke Stunder til at æde og drikke. Pernille! han siger, at jeg ingen Forretninger har. Det kand du vidne med mig.

Pernille. Herren har 10 Mænds Arbeyde. Det er hans Uvenner, som siger ham [paa], at han har ingen Forretninger. Herren holder jo foruden mig 4 Skriverkarle, hvilket alleene er Beviis nok, at han har Forretninger.

Vielgeschrey. Og jeg kommer endnu til at tage et Par an. Skriver I noget der henne, Karle?

Tutti. Ja vi skriver af all Magt.

Leander. Min Herre! jeg kand forsikre ham paa at hans Dotter aldrig skal faae den Pedant.

Vielgeschrey. Hvem Pokker vil hindre mig derudi?

Leander. Det skal jeg, det skal jer Dotter selv.

Vielgeschrey. Det er artig.

Leander. Jeg kand forsikre min Herre paa at der intet skal blive af.

Vielgeschrey. Og jeg kand forsikre jer paa at hun skal blive gift med Peder Erichsen Bogholder, inden Soel gaaer ned. Adieu, Monsieur! jeg har ikke Stunder at tale med ham mere.

Leander gaaer bort.

Vielgeschrey. Har du hørt Magen til den Karl, Pernille?

Pernille. Det bekiender jeg, havde det ikke været af Respect for Herren, saa havde jeg givet ham een paa hans Mund.

Vielgeschrey. Den Karl vil foreskrive en brav Mand, hvem han skal gifte sin Dotter til, og foragte en Bogholder. Jeg har en Hob at bestille; men jeg faaer da at tale med min Dotter lidt. Leonora! kom ind.

Scen. 7.

Leonora. Vielgeschrey. Pernille. Skriverne.

Vielgeschrey. Min Dotter! hvorvel mine Forretninger ere store, saa tænker jeg dog paa din Velfærd.

Leonora. Jeg takker min hierte Far.

Vielgeschrey. Jeg har i Sinde at gifte dig.

Leonora. Jeg takker.

Vielgeschrey. Og det med en brav forstandig Karl.

Leonora. Jeg er forsikret om at min Far gir mig ikke bort uden til et skikkeligt Menneske.

Vielgeschrey. Og jeg vil, at du skal have Bryllup med ham inden Aften.

Leonora. Ligesom min kiære Far finder det for got.

Vielgeschrey. Jeg har ikke villet spørge dig til Raads,

---

1. Det er artig] selsomt, besynderligt.

førend jeg lovede dig bort, saasom jeg er vis paa din Lydighed imod din Far.

Leonora. Ach min hierte Far! jeg faaer just den Person, som jeg meest elsker.

Vielgeschrey. Det er den Person, som jeg nævnede for dig i Gaar Aftes.

Leonora. Ney Papa talede intet derom i Aftes.

Vielgeschrey. Saa har du glemt det, mit Barn! Jeg har hundrede Ting udi Hovedet, og kand dog bedre komme en Ting ihu end nogen af jer andre. Personen er et fornuftig ung Menneske.

Leonora. Ja det er min Troe vis.

Vielgeschrey. Og har en brav Mand til Far, i hvis Fodspor han vil træde.

Leonora. Det tviler jeg ikke paa.

Vielgeschrey. Og inden 4re Aar vil blive den dygtigste Bogholder udi Byen.

Leonora. Hvad, Leander Bogholder?

Vielgeschrey. Han heder ikke Leander, han heder Peder, og er Erik Madsen Bogholders Søn.

Leonora. Ach Himmel, hvad hører jeg? Jeg tænkte, at det var Leander, Hr. Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. Ha ha, ney mit Barn! det er ikke Parti for dig. Den Snuushane var her nyelig, men fik strax Afslag.

Leonora. Ach jeg elendige Menneske! vil I give mig bort til saadan en Pedant?

Vielgeschrey. Hør, mine Forretninger tillader mig ikke at holde længere Snak med dig; gak strax ind, og lav dig paa at giftes med den unge Bogholder inden Aften.

Leonora gaaer grædende.

Vielgeschrey. Pernille! følg du efter hende, og forehold hende den Lydighed, hun er sin Far skyldig.

Pernille.. Herren maa ikke tvile derpaa. Jeg skal herudi være ham ligesaa troe som i alt andet.

Vielgeschrey. Skriverkarle! kommer op paa Salen; der kand vi forrette vore Sager i Roelighed.

De stikke alle Pennene under Ørene, og gaaer.

Scen. 8.

Pernille. Leonora.

Pernille. Den, som vil spille noget Puds, maa først søge at komme i dens Credit, som han vil optrække. Naar Herskabet i et Huus er gudfrygtig, stille alle habile Tienere sig ogsaa gudfrygtige an, og derved komme fort, og giøre hvad de ville. Naar store Herrer giøre sig en Glorie af at drikke hin anden i Seng, insinuere Tienere sig ved det samme. Naar store Herrers Genie er at stoye over slet intet, seer man ogsaa Tienere at puste og tørre Sveden af sig, skiønt de intet forrette. En habil Tiener, der vil giøre et Skielmstykke, maa først udstudere sit Herskabs Naturel og iføre sig det samme. Dette har jeg taget i Agt, og derfore stoyer meest i Huset, og mindst forretter, hvorudover jeg meest er hørt af alle. Naar Herren klager over sit Arbeyde, klager jeg med; naar han stoyer, stoyer jeg med; naar han tør Sveden af sig, tørrer jeg med; naar han for sine Forretningers Skyld finder det raadeligt at give sin Datter bort til en Bogholder, roeser jeg saadant Parti, skiønt jeg i mit Hierte er saa lidt derfor, at om I selv, Jomfrue! blev saa gal at ville have saadan Mand, skulde ingen være mere jeres Fiende end jeg.

Leonora. Du har ikke behov at være bange derfor.

Pernille. Lad saadan Slyngel gaae hen og gifte sig med et gammel Blek-Horn. Er han skabt til at ligge i saadan Jomfrues Arm, og er I skabt til at være Madame Bogholders?

Leonora. Ach Pernille! jeg forlader mig alleene paa dig. Men hvori bestaaer det Anslag, hvorved du agter at giøre det til intet og befodre min Kiærlighed med Leander?

Pernille. Ey, Jomfrue! jeg siger ikke mit Anslag, førend det hele Senat blir samlet.

Leonora. Jeg troer, at Leander og hans Tiener kommer hid paa Øyeblikket.

Pernille. Gid de vilde komme; thi nu er den eneste Tiid, vi faaer Leylighed at tale sammen i Dag. Jeg laver til Barsel med Tvillinger, og Leanders Favorit, Oldfux, skal være Jordemoer. Jeg har Bud efter dem. Men see der kommer de.

Scen. 9.

Leander. Leonora. Pernille. Oldfux.

Leander. Ach allerkiæreste Jomfrue! jeg har aldrig havt saadan ond Time som denne, siden jeg fik saadan haanlig Afviisning af hendes Fader.

Leonora. Ach Leander! den har ey heller været mindre ond for mig.

Pernille. Hør, I got Folk! her er ingen Tiid til at holde lang Fadder-Snak. Jeg har en Hob Machiner i Hovedet, som skal settes i Verk.

Leonora. Lad os nu høre dit Anslag.

Pernille. Mit Anslag? Meen I, Jomfrue! at eet Anslag vil forslaae? Der har mødt mig saa mange Vanskeligheder udi mit Foretagende, at jeg har været nogle Gange færdig til at forlade det hele Verk.

Leander. Ach lad os da høre hvad du har paafundet for at hielpe os.

Pernille. Hør, Monsieur! kand I agere en Pedant udi Nødsfald? Derudi bestaaer Hovedposten.

Oldfux. Hvad han ikke kand, det skal jeg nok lære ham.

Pernille. Kiender du Erich Madsen Bogholders Søn?

Oldfux. Jeg har seet ham mange Gange paa Gaden.

Pernille. Hans Person maa Leander tage sig paa og komme til Herren for at frie.

Oldfux. I dette første Anslag giør jeg to Antegninger: (1) har Hr. Vielgeschrey nyelig talt med Leander, og (2) kiender han Bogholderen, efterdi han har udvaldt ham til Sviger=Søn.

Pernille. Dine tvende Antegnelser setter jeg en Stræg over igien. Hr. Vielgeschrey har aldrig talt med Leander uden eengang, og lad være, han havde talt 10 Gange med ham, saa kiendte han ham dog ikke. En Mand, i hvis Hovet vrimler saa mange Forretninger som Myrer i en Tue, kiender ikke saa let Folk igien. Det er knapt, at han kiender mig iblant; thi i Gaar stod han længe og talte med mig, og kaldte mig Magdelone. Tilmed skal Leander føre sig saaledes op baade udi Klædedragt og Lader, at han skal kunde bedrage hvem det skulde være. (2) har jeg udspioneret, at Herren har aldrig talt med den unge Bogholder, men alleene med hans Far. Mener du, at jeg ikke overlegger mine Sager?

Oldfux. Ja saa tar jeg mine Ord tilbage. Jeg hører, at det kand lade sig giøre. Men naar da den rette Bogholder kommer, saa blir jo Bedrageriet aabenbaret.

Pernille. Han maa vel komme, det skal dog ikke blive aabenbaret. Naar Leander har været her først, maa den anden gierne komme siden.

Oldfux. Ey, det gaaer aldrig an, uden man mager det saa, at den rette Bogholder ikke kommer ind.

Pernille. Hvis det stod i min Magt, saa havde jeg ikke nær havt saa mange Omsvøb at speculere paa. Jeg kand ikke hindre ham at komme ind; thi jeg staaer ikke altiid ved Porten, og Gaards=Karlen har Ordre at lukke ham ind. Men hør nu hvad der maa giøres: Leander skal komme hid Klokken 2, som er en Time for den anden kommer, og saa faaer han Herren i Tale og Tilsagn paa hans Datter. Men førend Pedanten kommer, maa vi indvikle Herren udi nogle uformodende Forretninger, saa at han ikke faaer Stunder at tale med ham.

Oldfux. Mener du da, at han gaaer bort uden Beskeed?

Pernille. Han skal gaae meget fornøyet bort.

Oldfux. Hvor Pokker kand det lade sig giøre?

Pernille. Jeg er ikke kommen halv=veys endnu. Vi har her en giftesyg Huusholderske, hun heder Magdelone, som Herren har tit lovet at forsørge; hende bilder jeg ind at Bogholderen frier til. Naar han nu kommer, medens Herren er i Forretninger op til Ørene, saa raader jeg ham at lade Jomfruen komme ned at entretenere Bogholderen; men i Steden for Jomfruen bringer jeg ham Magdelone ned, som mener, at det er hendes Frier.

Oldfux. Hillemænt, det er alt for store Anslag for en Pige, som du est. Men eftersom Magdelone er noget til Alders, kand han maaskee ikke fatte Kierlighed for hende.

Pernille. Fatter han ikke Kierlighed til hende, saa er det disbedre; men resolverer han sig til at tage hende, som jeg nok troer (thi slige Karle seer kun efter Penge og Velstand), saa kand Magdelone derover ogsaa blive gift, og Comoedien disartigere blive spillet, thi jeg kand ikke nægte, at jeg jo gierne vilde have Magdelone gift med denne Bogholder.

Oldfux. Ha ha ha! Men jeg seer saa mange Vanskeligheder ved alt dette, at jeg kand aldrig bilde mig ind, at det vil løbe vel af.

Pernille. Naar jeg kun faaer Herren indviklet brav udi Forretninger, tviler jeg ikke om got Udfald.

Oldfux. Men at vikle ham ind i Forretninger kand just forderve Sagen; thi saa setter han Bryllupet op, og faaer imidlertiid Sandheden at vide.

Pernille. Det skal jeg nok sette en Pind for; thi jeg svær ham til, at Leander lurer paa at snappe Jomfruen bort (hvilket er sandt), og raader ham at ile med Bryllupet, og

---

19-20. og Comoedien disartigere blive spillet] desto lystigere, fornøieligere.

som jeg blir Herrens Geheyme-Raad, saa bestemmer jeg Leander, som er forklæd, i en Hast, og den anden skal ikke komme, førend det er for silde. Jeg skal nok drive dette igiennem uden Hexerie.

Oldfux. Jeg ønsker dig Lykke, Pernille!

Pernille. Mener du, at du skal imidlertiid være ørkesløs?

Oldfux. Jeg seer ikke, at jeg har noget at forrette udi alt dette, med mindre du ogsaa vil gifte mig med det samme og paa eengang have den Ære at slutte en Triple-Alliance eller 3 Gifte-Tractater.

Pernille. Ney du skal faae nok at bestille. Du skal bringe Herren udi Forretninger og U-roelighed. Først skal du komme hid som et Bud fra Leander at lade Herren vide, at han har i Sinde at paaføre ham en Proces, efterdi han vil give til en anden hans Datter, som ved adskillige Breve har forpligtet sig til Leander. Naar han saa faaer det at høre, blir Hovedet kruset paa ham, og jeg raader ham da at skrive et fyndigt Brev til Leander og at consulere en Advocat, om han strax skal fare fort med Bryllupet for at giøre slige Truseler til intet. All den Hielp, jeg behøver af dig, er kun at sette Herren udi fortrædelige Forretninger.

Oldfux. Men naar Advocaten kommer, saa siger han vel, at Herren skal give sig tilfreds, og at de Truseler har intet at betyde.

Pernille. Derfor skal du ogsaa agere Advocat og stille dig saa gal an, at han gaaer lige klog fra dig. Kand du ellers hitte paa noget andet at spilde Tiden for ham, saa er det disto bedre; thi Brede og Forretninger ere Hiulene, som skal drive vor Machine.

Oldfux. Det er en forbandet Machine. Jeg kand blive hovedsvimled alleene af det, jeg hører fortælle, hvordan den

---

1-2. saa bestemmer jeg Leander] sætter jeg Leander Stævne.

er sammensat. Hvad Fanden er det ikke, disse Qvinder kand hitte paa!

Pernille. Du skal være ved Haanden og lave dig paa saadan Dragt, som er nødig at bruge, og jeg skal ved en liden Pige, som jeg har, lade jer begge vide, naar Tiid er at spille en Rulle. 3 Personer skal du agere, først Budet fra Leander, siden Advocat, og endelig en Barbeer, thi han maa have Skiægget af sig i Eftermiddag. Om en Time maa du være her med dine Præparatorier. Jeg skal indlade dig i et Cammer og vare dig ad, naar du skal komme ind. Det er alt hvad du skal have i dit Hoved; det Øvrige skal jeg sørge for.

Leander. Men om nu denne Machine gaaer i Stykker, hvad da?

Leonora. Om det ikke lykkes, saa forlader jeg jer dog ikke, Leander! Jeg omkom mig før selv, førend jeg tog den Pedant.

Pernille. Jeg skulde før vride Hovedet om paa jer, Jomfrue! førend I skulde blive Madame Peder Bogholders.

Leander. Jeg takker dig for din Iver og Troeskab, Pernille!

Oldfux. Han takker hende, for hun vil have den Godhed at vride Hovedet om paa hans Kiæreste.

Leander. Ney Oldfux! det er ikke saa at forstaae.

Oldfux. Dette Giftermaal med Magdelone, kunde man ikke lade det fare, for at giøre Intriguen mindre vanskelig?

Pernille. Men kunde du ikke holde din Mund og alleene tage vare paa det, som jeg har sagt dig? Jeg vil, at Magdelone skal blive gift med det samme for en vis Aarsags Skyld. Naar man vil giøre noget, saa maa man giøre det saa, at det kand høres og spørges. Gaaer nu jer Vey.

De gaaer.

Pernille. Ney bie lidt; jeg vil see, hvordan Monsieur Leander bær sig ad at agere Pedant.

Leander. Jeg veed min Troe ikke, førend Oldfux exercerer mig.

Oldfux. Maatte jeg kun gaae i jer Sted, skulde det ingen Fare have. Lad engang see, hvordan I vil bære jer ad, naar I skal spille saadan Person; bild jer ind, at jeg er Hr. Vielgeschrey, hvis Datter I skal begiære.

Leander. Jeg kommer efter min Papas Ordre, til hvilken min Hr. Vielgeschrey har behaget at proponere = = =

Oldfux. A = = = = er I gal? Det er jo Kammer-Junker-Snak og Complimenter. Er det at agere Skolemester? Giv nu Agt engang paa mig. Jeg Peder, Erich Madsens ældste Plante, barnefød udi Aabenraae, kommer her i Dag at angrasere min allerringeste Person i min gunstige Herres Huld og Bevaagenhed og at begiære til Ægte denne hans prima kiære Datter, secunda ikke, som Eders Gunst har lovet min kiære Fatter Erich Madsen Bogholder, siger Erich Madsen Bogholder, at accordere, give og overantvorde til min kiæreste Ægtefælle, og det strax efter Sigt. Jeg tilskriver saadant alleene min gunstige Herres Godhed, ikke mine meriterende Fortienesters Valuta; thi jeg bekiender, at naar jeg ligner min Persons Ringhed med saadan Jomfrue, paa hvilken Eders Gunstighed har behaget at give mig Transport, er jeg ikke værd at løse hendes Skoeremme, ja kand ey lignes anderledes valore intrinseco end en autoriseret Seddel mod en Banco-Daler. Ligerviis og ligesom en Skriver-Tavle udi Størrelse og Vigtighed overgaaer et Griffel, saaledes og ikke anderledes overgaaer Jomfruens Dyd, Stand og Vilkor mine Dyder, min Stand og mine Vilkor. Hun er Skriver-Tavlen, og jeg er hendes indtil Døden underdanige Griffel. Imidler-

---

23-25. kand ey lignes anderledes . . . end en autoriseret Seddel mod en Banco-Daler] „Den langvarige og kostbare Kriig med Sverrig har drevet Hans Majestæt at lade slaae smaa Mynt af ringere Calibre end den forrige og at betiene sig af authoriserede Sedler i Steden for Penge" (Holbergs „Dannemarks og Norges Beskrivelse", 1729).

tiid, medens I saa taler, skal I stedse svinge med den høyre Haand og brav svelge Ordene ned.

Pernille. Det er got nok, Oldfux! men du maa dog ikke outrere din Tale saa meget.

Oldfux. Ja ja, vi kand altiid slaae noget af. Kom, lad os nu gaae hiem.

Scen. 10.

Leonora. Pernille.

Leonora. Ach Pernille! jeg skielver og bæver, naar jeg tænker paa alt dette. Først er [jeg] bange, at Anslaget ikke skal lykkes, og for det andet frygter jeg for Folkes Eftertale, at jeg har fixeret min Far.

Pernille. Ey, Jomfrue! er ikke Kierligheden stærkere end som saa, saa har jeg en skiøn Invention: I skal skille jer ved Leander og blive Leonora Peder Erichsens.

Leonora. Ach ney, Pernille!

Pernille. Ach jo, Jomfrue! Vi har jo da ikke saa mange Hocuspocus fornøden.

Leonora. Ach Pernille! hør mig.

Pernille. Jeg har eftertænkt det, Jomfrue! det er en stor Synd at narre sine Forældre, og det for en ringe Ting.

Leonora. En ringe Ting, siger du?

Pernille. Ja vist mon det være en ringe Ting, naar I tar i Betænkning at spille et Puds for at nyde den.

Leonora. Jeg har aldrig taget det i Betænkning; men jeg siger kun, at = = = =

Pernille. Adieu, Leonora Bogholders!

Leonora. Ach jeg døer af Sorg.

Pernille. Adieu, Madame Skrivertavle!

Leonora. Hvis du slaaer Haanden af mig, tar jeg Livet af mig selv.

Pernille. Jeg har efter hendes Begiæring først brudt mit Hovet, saa jeg nær er gal, og siden holder hun det for Synd at bruge List.

Leonora. Ney vist giør jeg ey; hielp mig, allerkiæreste Pernille!

Pernille. Mon jer Far er ikke bekiendt tilforn over den hele Bye for hans Stundesløshed?

Leonora. Jeg tar det aldeles ikke i Betænkning.

Pernille. Mon han ikke af saadan Historie kand blive klog igien?

Leonora. Ach plag mig dog ikke meer.

Pernille. Mon nogen staaer større Fare end jeg, naar det bliver aabenbaret?

Leonora. Vil du da ikke tilgive mig det, Pernille?

Pernille. Kys mig paa Haand da, og beed mig om Forladelse.

Leonora. Ach gierne.

Pernille. Saa, nu er jeg god igien. Men der kommer Magdelone. Comoedien maa begyndes paa hende.

[Leonora gaaer.]

Scen. 11.

Pernille. Magdelone.

Pernille. Nu, Jomfrue! giv jer nu tilfreds. Nu er jer Forløsnings Tiid kommen. I kommer kand skee i Brude-Seng denne Aften.

Magdelone. Ach er det sandt, Pernille?

Pernille. Ja det er gandske sikkert.

Magdelone. Med hvem, Pernille?

Pernille. Med en smuk velhavende ung Person.

Magdelone. Ach mit Hierte pikker i mig af Glæde.

Pernille. Som forstaaer sit Bogholderie.

Magdelone græder.

Pernille. Der udi Brøken og Regnekonsten er den anden Alexander Magnus.

Magdelone græder.

Pernille. Der forstaaer sit Een-Maal-Een som sit Fader-Vor.

Magdelone. Ach min deylige Pernille! du glæder mit Hierte.

Pernille. Der kand udregne baade med Griffel og Blianspen, hvor mange Draaber der er i Pebling-Søen.

Magdelone græder igien.

Pernille. Men Herren har betinget sig af ham, at han skal gaae ham til Haande iblant i hans Forretninger.

Magdelone. Han maa gierne bruge ham om Dagen, naar jeg kun ellers maa beholde ham = = = =

Pernille. Det forstaaer sig. Gid Pokker have en Mand paa andre Vilkor.

Magdelone. Men seer han vel ud?

Pernille. Han seer saa vel ud, at jeg blev gandske slagen, da jeg saae ham; thi han har et Ansigt og en Mine ligesom een, der har faaet Laudabilem til Attestatz, og gaaer paa Gaden saa modest og sædelig, som han skulde følge Liig.

Magdelone. Men har han ogsaa noget til Beste?

Pernille. Det faaer I nok at vide, naar I blir gift med ham; ellers om han aldrig havde Midler, saa kunde han dog ved sin Pen og sin Griffel rigelig forsørge hende.

Magdelone. Men jeg er saa bange, Pernille! at Herren glemmer det igien.

Pernille. Ey, det er alt en sluttet Sag. Der fattes kun, at I skal tale med ham og give ham ogsaa Ja. Og staaer han jer ikke an, saa vil jeg nok have ham.

Magdelone. Du skal have en god Dag. Herren har jo friet for mig.

Pernille. Men om saa var, han ikke var fornøyet med hende, og syntes, at hun var noget ved Alder, vilde hun da fortryde paa, om jeg tog ham?

Magdelone. Hvor gammel mener du vel at jeg er?

Pernille. I er jo fyrretyve Aar gammel.

Magdelone. Jeg har selv tilforn tænkt det samme, men nyelig seet efter og fundet, saa sandt som jeg er ærlig, at

jeg er ikke mere end 30 Aar gammel; thi jeg har min salig Faders Haand derfor, som ikke kand lyve.

Pernille. Man kand let forregne sig. Jeg holdes nu af alle for at være 24 Aar gammel; men jeg er vis paa at naar jeg engang ogsaa skal giftes, og seer efter, saa finder jeg min salig Faders Haand for at jeg ikkun er 16 Aar. Min ældste Søster Anne havde ogsaa giort en Misregning, men tvertimod denne: hun fik en Frier, da man holdt for, at hun gik i sit Alders 14de Aar; man holdt det for tiligt at gifte hende i [den] Alder, men da man saae efter i Bogen, fandt man, at hun var 18 Aar gammel.

Magdelone. Ja see engang, hvordan man kand forregne sig, Pernille! Men naar kommer han hid?

Pernille. Han kommer Klokken 3 i Eftermiddag. Det er best, at Jomfruen gaaer hen og pynter sig. Hun kommer ellers ihu hvad hun har lovet mig; thi jeg har formaaet Herren dertil.

Magdelone. De 50 Rixdaler skal du være vis paa. Der har du min Haand.

Hun giver Haand.

Pernille aparte. Nu er der allerede giort Begyndelse. Det er stor Almisse ellers at skaffe denne Pige en Mand. Jeg har aldrig kiendt nogen saa gifte-syg. Dersom Alderen nu alleene hindrede hende i at blive gift, gik hun gierne op paa Tinget og svor sig Fanden i Vold paa at hun var kun 30 Aar. [Til Magdelone.] Men lad os komme ind i jer Kammer lidt, Jomfrue!

---

22. Det er stor Almisse] Velgjerning.

ACTUS II.

Scen. 1.

Vielgeschrey kommer ind i sin Stue med Pennefiær bag Øret, og de **4re Skriverkarle** følge ham efter, iligemaade med Pennefiære bag Ørene. **Pernille** har og Pen bag Øret.

Vielgeschrey tørrende Sveden af sig. Pernille!

Pernille. Herre!

Vielgeschrey. Jeg tænker paa den Straten-Junker, som vilde sige, at jeg har intet at bestille.

Pernille. Man kand blive gal over saadan Snak.

Vielgeschrey. Jeg har været henne til Erich Madsens, Pernille!

Pernille. Har Herren alt været der? Det er mig kiert. Lovede han da at skikke sin Søn hid Klokken 3 i Eftermiddag?

Vielgeschrey. Han kommer vist nok til den Tiid.

Pernille. Ach jeg længes saa efter at see ham.

Vielgeschrey. Klokken 3 kand du faae ham at see.

Pernille. Jeg haaber, at han kommer nok før; thi det er forliebte Folkes Maneer.

Vielgeschrey. Det vil endelig ikke sige. Men ellers saae jeg ikke gierne, at han kom for den Tiid; thi der skal skrives 4 a 6 Bryllups-Breve, som skal skikkes nogle gode Venner med Posten.

Vielgeschrey. (Parenthesis) thi der maa iles dermed for visse Aarsagers Skyld (Claudatur) = = = Har I det? De repeterer igien. Jeg lever i den Forsikring, at = = = Kommer der ikke nogen?

Pernille. Jo det er vist Frieren. Tænkte jeg ikke vel, at han kom for Tiden?

Scen. 2.

Leander og **Oldfux** klædde som Pedanter. **De andre.**

Leander efter lang Compliment. Gunstige Hr. Patron, Moecenas og Velynder! saa som og ligerviis som Paafuglen, naar den seer paa sine Fiedre, skiemmer den sig = = =

Oldfux støder ham i Ryggen, og visker til ham.

Leander. Jeg vilde sige, naar den seer paa sine Been, skiemmer den sig, og naar den derimod seer paa sine Fiere, bryster den sig; ikke anderledes, naar jeg Peder Erichsen, uværdig Bogholder = = =

Skriverne begynder at fnise.

Vielgeschrey. Hvad fniser I Slyngele ad? Confererer I kun imidlertiid, om I alle har skrevet lige, medens jeg taler med denne Person.

Leander. Ikke anderledes, naar jeg betragter og overveyer min Stand og Meriter og Vilkor, skiemmer jeg mig med Paafuglen. Naar jeg derimod betragter og overveyer min forestaaende Fortun og Lykke, bryster jeg mig med Paafuglen. Jeg tilskriver alleene min gunstige Herres Godhed, ikke mine meriterende Fortienesters Valuta, at min Herre gir min ringe Person Assignation paa saadan dyderig og fornemme Jomfrue, hvis Skoeremme jeg er ikke værd at opløse; thi ligesom en Obligation valore intrinseco er at ligne mod en Banco-Daler, ikke anderledes = =

Vielgeschrey. Nok nok, Monsieur! Han maa ikke sette saa ringe Priis paa sig selv. Han kand see af dette Vall, jeg har giort, hvilke Tanker jeg har om hans Person. Jeg

kunde have sat min Datter udi høyere Stand; men som jeg alleene seer efter Dyd og Vindskibelighed, saa har jeg foretrækket ham adskillige anseelige Beylere.

Leander. Jeg takker allerærbødigst.

Vielgeschrey. Et lidet Øyeblik Taalmodighed! Jeg skriver nogle gode Venner til paa Landet, og lar dem efter min Skyldighed vide, at min Datter skal slutte Ægteskabs-Contract med Monsieur i Aften. Der er kun en Linie eller noget tilbage.

Leander. Efter Behag, gunstige Herre!

Vielgeschrey til Skriverne. Hvor var det I slap, Karle? Læs op det sidste, Lars Dintfaß!

Lars. Det sidste var Claudatur.

Vielgeschrey. Hvad Pokker lærer jeg deraf?

Lars. Jeg tog feyl, Herre! Det sidste er: Jeg lever i den Forsikring, at = = =

Vielgeschrey. Han har den Godhed at lade sig indfinde til den Tiid (Comma) = = = Har I det? De repeterer igien. Jeg forbliver stedse votre tres humble og tres obeissant Serviteur.

Pernille. Det sidste Latin, Herre! kand jeg ikke skrive.

Vielgeschrey. See da efter, hvorledes de andre bogstaverer først. Vielgeschrey tagende Oldfux for sin Svigersøn. Nu maa I herefter kalde mig Svigerfar, og jeg vil kalde jer min Søn; thi det er alt en sluttet Sag imellem os; der rester kun, at I taler med min Datter selv.

Oldfux. Gunstefulde Herre! det er ikke = = =

Vielgeschrey. Jeg vil ikke høre denne Tale mere, I skal kalde mig Svigerfar.

Oldfux. Ney Eders Gunst behager at høre = = =

Vielgeschrey. Ey, lad kun fare de Complimenter og kald mig Svigerfar.

Oldfux. Ney Herren tar feyl; det er ikke mig, som skal have hans Dotter, mit Navn er Jonas.

Pernille. Men kand de komme saa hastig til Bryllupet?

Vielgeschrey. Ney det er kun for Ceremonie. Jeg har og ikke Stunder til at giøre Bryllup. Der blir intet videre giort end Contracten sluttet udi nogle gode Venners Nærværelse. Men det er mig kiert, at du siger, min Datter har faaet bedre Tanker.

Pernille. Ey, det skal have gode Veye. Derfor er det best at smede, medens Jernet er varmt, og slutte Contracten i Aften.

Vielgeschrey. Denne Aften skal alting være klar giort, og saa skal denne Snuushane, som var her i Maares, faae en lang Næse. Pernille! set dig ned ved Skriver-Bordet, du kand nok skrive en Copie med.

Pernille. Ja vist, Herre!

Vielgeschrey. Tar jere Saxe, Karle!

De tar Saxerne efter Tempo.

Vielgeschrey. Ere I færdige dermed?

Tutti. Ja det er beklippet.

Vielgeschrey. Pennene fra Øret!

De tar Pennene fra Øret.

Vielgeschrey. Dypper jere Penner.

De dypper paa eengang.

Vielgeschrey kaster Parykken fra sig. Skriver: Saasom det har behaget Himmelen (Comma) = = = Har I det?

De skriver, og repeterer det samme.

Vielgeschrey. Ved en reen Kierlighed at sammenknytte tvende Parter (Comma) = = = Har I det? De repeterer igien. Nemlig min ældste Datter Leonora og Seignr. Peder Erichsen Bogholder (Comma) = = = Har I det? De repeterer igien. Saa er min tienstlige Begiæring = = = Er nu ikke Hønsene kommen ind i Kiøkkenet igien? Det er mig en forbandet Pige, den Kokke-Pige.

Gaaer ud, og kommer ind igien. Naar han er ude, støye de, og kaste Papiir-Kugler paa hinanden.

[Vielgeschrey.] De Dievle har ingen Ting at tage vare end det samme, og dog kand ikke passe paa at lukke mig den Kiøkken-Dør igien. All Byrden i Huset ligger paa mig. Hvor var det, I slap? Læs op, Jens Griffel!

Han læser op fra Begyndelsen.

Vielgeschrey. Saa er min tienestlige Begiæring, at han vilde med sin Nærværelse bivaane deres Ægteskabs-Contract (Punctum) = = = Har I det? De repeterer igien. Samme Ægteskabs-Contract er berammet at sluttes den 1. April Styli novi = = = Har I det? De repeterer igien. Punctum = = = Har I det?

De repeterer: Punctum.

Vielgeschrey. Anne!

Anne kommer ind. Hvad vil Herren?

Vielgeschrey. Hør, Anne! den lille sorte Hønne maa ikke komme blant de andre. Alle de andre vil den Stakkel altiid paa Hovedet. Hør du hvad jeg siger; thi jeg holder meest af den Hønne. Den har lagt mig siden Juul over 40 Æg. Christoffer Federmesser! du holder jo Bog over hvad Høns, Giæs og Duerne yde. See efter i Hoved-bogen, hvor mange Æg den lille sorte Hønne har lagt udi dette Aar.

Christoffer. Ja det er, som Herren siger, 40 Æg. Hvad andet hun har ydet, er ikke anført.

Vielgeschrey. Det er min Troe den bedste Høne, jeg har. Derfor maa du have synderlig Øye med hende, Anne!

Anne. Det skal skee, Herre!

Gaaer ud.

Vielgeschrey. Hvor vidt er I kommen, Karle? Jens Sandbüchs! læs du op.

Jens læser fra Begyndelsen.

9-10. at sluttes den 1. April Styli novi] efter den nye Tidsregning. (Den gregorianske Kalender, som bragte Orden i Tidsregningen ved at springe elleve Dage over, var først indført her i Landet en Snees Aar, før dette Stykke blev skrevet.)

Vielgeschrey. (Parenthesis) thi der maa iles dermed for visse Aarsagers Skyld (Claudatur) - - - Har I det? De repeterer igien. Jeg lever i den Forsikring, at - - - Kommer der ikke nogen?

Pernille. Jo det er vist Frieren. Tænkte jeg ikke vel, at han kom for Tiden?

Scen. 2.

Leander og **Oldfux** klædde som Pedanter. **De andre.**

Leander efter lang Compliment. Gunstige Hr. Patron, Moecenas og Velynder! saa som og ligerviis som Paafuglen, naar den seer paa sine Fiedre, skiemmer den sig - - -

Oldfux støder ham i Ryggen, og visker til ham.

Leander. Jeg vilde sige, naar den seer paa sine Been, skiemmer den sig, og naar den derimod seer paa sine Fiere, bryster den sig; ikke anderledes, naar jeg Peder Erichsen, uværdig Bogholder - - -

Skriverne begynder at fnise.

Vielgeschrey. Hvad fniser I Slyngele ad? Confererer I kun imidlertiid, om I alle har skrevet lige, medens jeg taler med denne Person.

Leander. Ikke anderledes, naar jeg betragter og overveyer min Stand og Meriter og Vilkor, skiemmer jeg mig med Paafuglen. Naar jeg derimod betragter og overveyer min forestaaende Fortun og Lykke, bryster jeg mig med Paafuglen. Jeg tilskriver alleene min gunstige Herres Godhed, ikke mine meriterende Fortienesters Valuta, at min Herre gir min ringe Person Assignation paa saadan dyderig og fornemme Jomfrue, hvis Skoeremme jeg er ikke værd at opløse; thi ligesom en Obligation valore intrinseco er at ligne mod en Banco-Daler, ikke anderledes - -

Vielgeschrey. Nok nok, Monsieur! Han maa ikke sette saa ringe Priis paa sig selv. Han kand see af dette Vall, jeg har giort, hvilke Tanker jeg har om hans Person. Jeg

kunde have sat min Datter udi høyere Stand; men som jeg alleene seer efter Dyd og Vindskibelighed, saa har jeg foretrækket ham adskillige anseelige Beylere.

Leander. Jeg takker allerærbødigst.

Vielgeschrey. Et lidet Øyeblik Taalmodighed! Jeg skriver nogle gode Venner til paa Landet, og lar dem efter min Skyldighed vide, at min Datter skal slutte Ægteskabs-Contract med Monsieur i Aften. Der er kun en Linie eller noget tilbage.

Leander. Efter Behag, gunstige Herre!

Vielgeschrey til Skriverne. Hvor var det I slap, Karle? Læs op det sidste, Lars Dintfaß!

Lars. Det sidste var Claudatur.

Vielgeschrey. Hvad Pokker lærer jeg deraf?

Lars. Jeg tog feyl, Herre! Det sidste er: Jeg lever i den Forsikring, at = = =

Vielgeschrey. Han har den Godhed at lade sig indfinde til den Tiid (Comma) = = = Har I det? De repeterer igien. Jeg forbliver stedse votre tres humble og tres obeissant Serviteur.

Pernille. Det sidste Latin, Herre! kand jeg ikke skrive.

Vielgeschrey. See da efter, hvorledes de andre bogstaverer først. Vielgeschrey tagende Oldfux for sin Svigersøn. Nu maa I herefter kalde mig Svigerfar, og jeg vil kalde jer min Søn; thi det er alt en sluttet Sag imellem os; der rester kun, at I taler med min Datter selv.

Oldfux. Gunstefulde Herre! det er ikke = = =

Vielgeschrey. Jeg vil ikke høre denne Tale mere, I skal kalde mig Svigerfar.

Oldfux. Ney Eders Gunst behager at høre = = =

Vielgeschrey. Ey, lad kun fare de Complimenter og kald mig Svigerfar.

Oldfux. Ney Herren tar feyl; det er ikke mig, som skal have hans Dotter, mit Navn er Jonas.

Vielgeschrey. Om Forladelse! Jeg har saameget i mit Hovet.

Oldfux. Jeg er Jonas Andersen, den rette Persons Søskende-Barn uværdig paa Faderens Side. Jeg er kun en Madik at ligne mod ham i Bogholderie og Regning. Jeg har ham at takke og kysser Støven under hans Fødder for det, jeg forstaaer udi Bogholderiet. Jeg skulde ikke rose ham, fordi han er mit Søskende-Barn paa min Faders Side; men jeg kand sige dette, at han har saa sin Lige udi alle Slags Regninger, og ligesom der er en Regul, kaldet Regula Detri, saa har han giort en nye, kaldet Regula Petri.

Vielgeschrey. Det er mig kiært, at I er hans Fætter. Hvis min yngste Dotter var mandvoxen, saa kunde der maaskee blive noget af imellem jer to ogsaa.

Oldfux skraber.

Vielgeschrey. Pernille! lad Leonora komme hid. Nu kand han selv insinuere sig hos min Dotter. Det syntes hende underligt i Førstningen, at jeg vilde give hende bort til en Bogholder; men nu hører jeg, at hun er [kommen] paa bedre Tanker. Om jeg havde 10 Døttre, skulde de alle gives til Bogholdere.

Leander. Jeg takker paa Bogholderiets Vegne.

Oldfux. Jeg takker ogsaa paa Konstens Vegne.

Scen. 3.

Leonora. Personerne af forrige Scene.

Vielgeschrey. Nu, min Dotter - - - Gaaer I kun op paa Contoiret, Skriver-Karle! og confererer Brevene med hinanden, og besegler dem; siden skal I faae at vide Opskrifterne.

De gaaer bort, seer paa Pennene, og setter dem bag Ørene.

29-30. siden skal I faae at vide Opskrifterne] Udskrifterne.

Vielgeschrey. Det er mig kiært, min Dotter! at du er kommen i bedre Tanker, at du har slaaet den anden Kiærlighed af dit Sind, og beqvemmer dig efter min Villie. Unge Jomfruer seer kun efter det Udvortes, og derfor løber til deres egen Fordervelse. Jeg har udvaldt denne unge Person til Svigersøn, som ved sin Videnskab kand nære dig reputeerlig, omendskiønt han gandske ingen Midler havde.

Leonora. Min hierte Papa! jeg beder ydmygst, at han ikke vil tænke paa det Forrige. Jeg har raisoneret siden ved mig selv og eftertænkt, hvilken Synd det er at sette sig mod sine Forældres Villie; Personen staaer mig an, jeg er fornøyet med det Val, min kiære Far har giort, saasom jeg er forsikret om at han intet slutter, mig angaaende, uden det, som er til min Nytte og Velfærd.

Vielgeschrey. Jeg har haft dig alt for kiær, mit Barn! at jeg skulde gifte dig bort til een, som du ikke skulde blive lykkelig med. Saa gaaer nu hen og taler med hinanden.

Leander. Allerkiæreste Jomfrue og tilkommende Brud! naar jeg eftertænker mine egne Meriters Nieter og Nuller at være saa høyt anskrevne udi hendes kiære Faders Tankers Hoved-Bog, ere alle mine Sandse færdige til at giøre Fallit og spille Banqverot. Et Null betyder intet; men naar en Streg kommer dertil, blir det strax til noget. Jeg er uværdig kun en Streg, som intet betyder; men naar min Stregs Ringhed blir lagt til Jomfruens Null - - - *Oldfux støder ham i Ryggen.* Jeg fortalede mig, skiønne Jomfrue! Jeg er kun et Null, som intet betyder, men Jomfruen Stregen, med hvilken naar mit Null blir forenet, blir det strax til noget.

Leonora. Monsieur! han skatter sig selv for ringe.

Leander. Jeg takker skyldigst.

---

7. omendskiønt han gandske ingen Midler havde] om han end aldeles ingen. — 13. at han intet slutter] beslutter, afgiør.

Oldfux. Peder! her er den Ring, som Vatter flyede os at forære Jomfruen.

Leander. Det er sandt, Jonas! Min Fader lod formelde sin ydmygste Salutem, og bad, at Jomfruen vilde annamme denne Ring af mine Hænder til Elskovs-Tegn.

Leonora. Jeg tager imod den, og takker kiærligst.

Leander. Det maa ikke regnes for nogen Morgengave, skiønne Jomfrue! Det er kun et lidet Kiærligheds-Tegn, som man efter Sædvane først lader see, og haver samme Sædvane sin Oprindelse deraf: Ligesom en Ring er rund, og har hverken Begyndelse eller Ende, saa = = =

Vielgeschrey. Værer lidt stille, Børnlille! Jeg tør give min Hals paa at Maden kaagede over udi Kiøkkenet.

Springer ud.

Pernille. Ha ha ha! gid I faaer Pokker, hvor vel I spiller jere Ruller.

Oldfux. Men somme Tider er det dog kommen i Bag-Laas for Monsieur, som for Exempel at Paafuglen bryster sig, naar han seer paa sine Been, og at Jomfruen er Nullet.

Leander. Hvordan vil du at jeg skal komme alt dette Pedanterie ihu?

Leonora. Ach det gaaer vel nok. Nu er jeg forlovet med jer, kiære Leander! i min Fars Paasiun; men ach = = =

Pernille. I kommer altiid med jer men, Jomfrue! Lad kun mig sørge for det Øvrige.

Leander. Men naar nu den rette Bogholder kommer?

Pernille. Men om nu Himmelen falder ned! Vil I kun lade mig raade. I har intet andet at bestille end at efterleve mine Ordre. Jeg er Chef, og I andre Subalterne, som ikke maa raisonnere. Men der kommer Herren tilbage.

Vielgeschrey. Det er Løgn, Anne! Disputeer mig aldrig imod det, som jeg kand see bedre. De Tallerkener ere ikke skurede med Aske; de ere skurede med Sand, og det just fordi

---

32-33. De Tallerkener ere ikke skurede med Aske] Man brugte dengang sædvanlig saavel Tallerkener som Fade og Skeer af Tin.

jeg saa ofte har forbudet det. Havde jeg kun Stunder at examinere Fader og Skeer, er jeg vis paa at de seer ikke bedre ud; men jeg er et Menneske, og derfor ikke kand giøre det, som overgaaer menneskelige Kræfter. Jeg har ikke Øyen bag i Hovedet, jeg har ikke mere end to Hænder, og jeg kand ikke være 10 Steder paa eengang. Kunde jeg dog engang all min Livstiid være saa lykkelig, at jeg kunde sige ved mig selv: Gak nu til Sengs eller til Bords i god Roe, nu er i Dag intet mere at forrette! Men den Tiid kommer aldrig; thi mine Forretninger ere ligesom en Sneebold, jo mere jeg driver den frem, jo større bliver den. Men hvad vil disse fremmede Folk her, Pernille? Vil I tale med mig, Messieurs?

Leander og **Oldfux**. Ja.

Pernille. Ey, Herre! det er jo jer Svigersøn.

Vielgeschrey. Det er sandt. Om Forladelse! Jeg glemmer mig selv undertiden formedelst Forretninger. Nu, min kiære Svigersøn! er I nu fornøyet med mit Forslag, og finder I min Dotter af de Qvaliteter, at hun kand bøye jer til Kiærlighed?

Leander. Ach jeg er saa forliebt, at jeg neppe kand staae paa mine Been.

Vielgeschrey. Det er got. I skal have Bryllup denne Aften.

De Forliebte giøre Complimenter.

Vielgeschrey. Pernille! naar holder du for at man kunde beramme Tiden dertil?

Pernille. Herren faaer vel ikke Stunder, saa vidt som jeg kand see, for Klokken 6 i Aften; thi disse 5 Breve skal legges sammen, besegles og paaskrives. Det er ogsaa aldrig saa, at der falder jo enten eet eller andet ind, som man ikke tænker paa; Herren har jo altiid den Lykke.

Vielgeschrey. Det maa du vel sige, Pernille! Ja, kiære Svigersøn! han møder da med nogle af sine Paarørende her Klokken 6 i Aften. Jeg vil ellers ingen anden have hid end

min Broder Leonard og Notarius. Men, min kiære Svigersøn! jeg vilde gierne raadføre mig med ham udi en liden Regning, som falder mig for vanskelig.

Pernille. Ey, Herre! set saadant op til en anden Gang; nu har den gode Karl andet at tænke paa.

Vielgeschrey. Det er sandt nok; men det er kun en liden Spørsmaal, som en Person, der er saa vel grundet i Regnekonsten som han, strax fornøyer mig i.

Pernille. Jeg er aldrig Herren imod; men heri kand jeg ikke bifalde ham, at han vil plage een med Regninger, der kommer at frie til hans Dotter.

Vielgeschrey. Ey Snak! det er kun en Bagatelle for ham. Regningen er denne: Een sælger 100 Tdr. Rug med Strygmaal for 20 Rixdaler, hvor [meget] høyere kunde Summen stige, om de var i Topmaal?

Pernille. Ach Herre! der har de andre Høns fat paa den lille sorte Høne igien, og er færdig at dræbe den.

Vielgeschrey. Ey, er det ikke forskrækkeligt?

Løber ud.

Leander. Ach Pernille! vi er om en Hals.

Oldfux. Gid han faaer en U-lykke med hans Topmaal og Strygmaal.

Leander. Jeg kand ikke tælle til 5, og skal nu giøre saadan Prøve i Regne-Konsten.

Leonora. Der seer du, Pernille! hvordan det vil gaae, og at de Anslag - -

Pernille. Holdt Munden, og lad mig speculere i Roe. Løber fort paa Døren.

Leander. Men kand derved ikke fattes Mistanke mod os?

Pernille. Fort paa Dør! Her er ikke andet Raad i en Hast at gribe til.

Leonora. Men, Pernille - - -

---

8. strax fornøyer mig i] tilfredsstiller mig med at besvare.

Pernille. Løber bort allesammen, og I Sladerhank med!
De gaaer alle.

Scen. 4.

Vielgeschrey. Pernille.

Vielgeschrey. Hun vilde bilde mig ind, at ingen rørede den sorte Høne.

Pernille. Ach Herre! jeg saae jo med mine Øyne igiennem Vinduet, hvordan den blev hugget. Men den Pige er i det ene som i det andet; havde jeg ikke hindret hende forgangen, saa havde der skeet en stor U-lykke.

Vielgeschrey. Hvad var det?

Pernille. Jeg vil min Troe ikke sige det til Herren, uden han lover mig at tie.

Vielgeschrey. Jeg skal ingen Allarm giøre derover. Siig mig det.

Pernille. Forgangen Dag fandt jeg Herrens Catalogus over sine Liin-Klæder i Kiøkkenet; det havde den forbandet Pige faaet fat og vilde riste Lax paa.

Vielgeschrey. Ney det kand jeg ikke tie med; thi det kunde have foraarsaget mig en stor U-lykke.

Pernille. Dersom ikke Herren holder sit Løfte, saa troer jeg ham aldrig oftere.

Vielgeschrey. Ney Pernille! jeg maa have fat paa hende derfor. Det var et forbandet Stykke.

Pernille. Ach Herre! jeg beder ydmygst. Hun faldt paa sine Knæ, og bad mig med Graad om at jeg ikke vilde røbe hende; men jeg vilde ikke love hende det, førend hun ved Eed havde forsikret mig om aldrig at forgribe sig paa Herrens Skriver-Sager oftere.

Vielgeschrey. At røre ved mine Papiir er at røre ved mine Øyenstene.

Pernille. Herren gir sig tilfreds. Hun vil af den Historie lære at blive mere varsom.

Vielgeschrey. Om man stiæler Penge fra mig, kand jeg skikke mig derudi; men at tage mine Papiir bort, det er at tage [mig] Siælen af Livet.

Pernille. Jeg kand forsikre Herren, at det Ringeste ellers ikke er kommet bort eller kommet i U-lave; thi jeg saae strax nøye efter Alting.

Vielgeschrey. Jeg vil da tie denne Gang for din Skyld. Men jeg vil herefter, at intet Menneske maa komme i mit eget Contoir uden du. Men hvor blev min Svigersøn af?

Pernille. Herren tog jo Afskeed med ham, og bad ham komme igien Klokken 5.

Vielgeschrey. Det er sandt, Pernille! Jeg glemmer det ene for det andet. Mener du, at jeg kand erindre, om jeg har spiset til Middag?

Pernille. Ney Herre! Maden staaer færdig paa Bordet.

Vielgeschrey. Saa maa jeg da ind at spise lidt i en Hast.
Gaaer ind.

Pernille. Saaledes kom vi ud af denne Fristelse.

Scen. 5.

Oldfux. Pernille.

Oldfux som Laqvey. Hillemænd, Pernille! hvilken Fristelse han bragte os i ved den Regning om det Strygmaal og det Topmaal.

Pernille. Men jeg kom ham til at glemme baade Stryg- og Top-Maalet, og viklede ham ind i Discours om Huus-Sager.

Oldfux. Men hvad sagde han, da han fornam, at vi vare løbne?

Pernille. Jeg bildte ham ind, at han selv havde taget Afskeed med jer. Jeg kand faae ham til at glemme alting, naar jeg kun kand bringe ham i Forrétninger.

---

18. Saaledes kom vi ud af denne Fristelse] Prøvelse, Fare.

Oldfux. Jeg skal min Troe skaffe ham nok at bestille.

Pernille. Det er ogsaa høylig fornødent; thi ellers er vi om en Hals. Inden en halv Time har vi Bogholderen her. Men der kommer Herren. Gak til Side, og kom strax ind med Brevet fra Leander.

Scen. 6.

Vielgeschrey. Pernille.

Pernille. Har nu Herren alt spiset?

Vielgeschrey. Jeg faaer aldrig Tiid til at spise mig mæt, Pernille! Spring op til Skriver-Karlene, og hør, om de har lagt Brevene sammen.

Pernille. Her kommer en Laqvey og møder mig lige i Døren med et Brev til Herren.

Oldfux leverer et Brev, og gaaer igien.

Vielgeschrey. Pernille! naar nogen kommer og vil tale med mig, skal du sige, at du vil høre ad, om jeg er hiemme. Det giør jo alle Tienere i fornemme Huse.

Pernille. Somme er saa uforskammed, at de løbe lige ind. Men eftersom Herren vil saa have det, saa maa han ikke kige udaf Vinduet efter dem, som han pleyer; thi forgangen fandt en Mand, som saae ham i Vinduet, mig paa Gaden, og sagde: Hils din Herre, og siig, at naar han gaaer ud, saa maa han tage sit Hoved med sig; thi det saae jeg i Vinduet. Somme kand have vigtige Ærender, Herre! og dog ikke kand sige Tienerne hvad de vil.

Vielgeschrey. Det er endelig sandt, som du siger. Men jeg maa læse dette Brev. Læser. Hillemænd, hvad er dette [for] forbandet Tøy! Denne Leander, som var her i Maares, skriver mig til, at saasom han hører, at jeg har givet en anden min Dotter, som har forlovet sig tilforn med ham, hvilket han kand bevise af adskillige hendes Breve, hvorudi hun forpligter sig med Eed ingen at elske uden ham, saa

maa jeg ikke fortryde paa, om han protesterer imod den sidste Forlovelse, og forfølger sin Sag ved Lands Lov og Ret.

Pernille. Ey, hvad vil det sige? Nu slaaer Jomfruen op med ham igien, foregivende, at saadan Forlovelse er grundet paa hendes Fars Samtykke, og saasom hun saadant Samtykke ikke har kundet erhverve, saa falder den Sag af sig selv. Ellers bekiender jeg, at det er fortrædeligt for Herren at indvikles udi Proces; thi omendskiønt han vinder, saa vil dog en stor Hob Tiid spildes for ham derved.

Vielgeschrey. Jeg kand blive gal, naar jeg tænker derpaa. Hvad raader du mig at giøre herved?

Pernille. Jeg raader Herren først at skrive ham selv til, foreholde ham hans ubillige Foretagende og derved skrække ham af at begynde Proces, og siden at raadføre sig med en god Advocat.

Vielgeschrey. Lad Tieneren strax springe hen efter en Advocat.

Pernille. Det skal skee; imidlertiid maa Herren skrive Brevet færdig.

Vielgeschrey. Ach jeg ælendige Menneske! jeg drukner i Forretninger.

Setter sig at skrive.

Pernille sagte. Det gaaer vel nok. Men her vil endnu flere Forretninger til; thi Fortrædeligheder og min Habilitet skal udvirke saa meget, at naar den rette Frier kommer, han da ikke skal have hverken Lyst eller Leylighed at tale med ham. Frieren maa nu komme, naar han lyster; han skal udi Herrens Nærværelse blive forlovet med Huusholdersken Magdelone. Leander og Oldfux kand ikke begribe, hvorfor jeg har dette dobbelte Ægteskab for; men de veed ikke, at hun har lovet mig 50 Rixdaler, om jeg kand bringe Herren

---

4. foregivende] anførende, paastaaende (smlg. II, S. 119, L. 25). — 4-5. at saadan Forlovelse er grundet paa hendes Fars Samtykke] beroer paa, behøver.

til at skaffe hende en Mand, og det kand ikke skee uden ved saadan Leylighed, thi han gir sig ellers aldrig Tiid dertil.

Vielgeschrey. Der maa ingen komme ind uden Advocaten og Barberen, thi jeg maa endelig rages, eftersom her kommer Fremmede i Aften = = = uden at jeg vil sette Bryllupet op.

Pernille. Jeg vil ikke raade Herren at sette Bryllupet op, eftersom den anden Straa-Junker bruger alle sine Konster at hindre det.

Vielgeschrey. Det er sandt, du siger. Det maa gaae for sig udi Aften, hvor liden Tiid jeg har. Men lad ingen komme her ind, at jeg kand skrive mit Brev i Roe.

Pernille. Ney ingen uden Advocaten og Barberen og Frieren.

Vielgeschrey. Han kommer jo ikke førend i Aften?

Pernille. Jo mig syntes, Herren bad ham komme hid igien i Eftermiddag.

Vielgeschrey. Det kand jeg ikke erindre. Det var galt giort af mig.

Pernille. Det hindrer ikke Herren; han kand derfor tale med Jomfruen. Jeg skal nok undskylde Herren.

Vielgeschrey. Saa maa jeg da skrive mit Brev.

Pernille sagte. Nu maa Monsieur Bogholder komme, naar han lyster; jeg har Spillet vundet. Men det banker; jeg troer nok, at det er ham.

Scen. 7.

Den rette Bogholder. Pernille. Vielgeschrey.

Bogholderen. Jeg kommer her efter Aftale imellem min Far Erich Madsen Bogholder og Hr. Vielgeschrey, at frie til hende, skiønne Jomfrue!

Pernille. Han tar feyl, Hr. Bogholder! Jeg er Pigen; Jomfruen skal strax have den Ære at komme hid.

Bogholderen. Det er mig en Ære og hende en Skam. Men kunde jeg ikke faae Herren i Tale først?

Pernille. Ach ney, Herren sidder i fortrædelige Forretninger, som har hindret ham i Dag baade at æde og drikke; han har bedet mig giøre sin Undskyldning. Det er ellers en afgiort Sag paa Herrens Side. Det fattes kun, at han taler med Jomfruen selv. Vil han behage at bie et Øyeblik; nu skal hun strax komme. Ach den stakkels Herre, jeg er bange, at han engang styrter i sine Forretninger.

Scen. 8.

Magdelone galant pyntet. **Pernille. Bogholderen. Vielgeschrey.**

Bogholderen. Jeg er kommen hid, skiønne Jomfrue! efter den Aftale, som er giort imellem Hr. Vielgeschrey og min gode Far, at begiære hende udi all Tugt og Høviskhed til min ægte Hustrue, og at spørge hende, om hun vil have mig til sin ægte Mand.

Magdelone neyende. Jeg siger tusinde Tak.

Bogholderen. Jeg beder da ydmygst, hun ikke vil forsmaae denne Ring til Morgengave.

Magdelone. Jeg siger tusinde Tak. Vil han ikke sidde ned, min Engel?

Bogholderen. Ney Tak, skiønne Jomfrue! jeg vil heller staae.

Magdelone. Ach jeg beder, at han vil sette sig, min Engel!

De setter sig.

Vielgeschrey. Hvem er, som taler der, Pernille?

Pernille. Det er Frieren, Herre! som taler med Jomfruen.

Vielgeschrey. Det er got, mit Barn! Holdt din Kiæreste med Snak, til jeg har skrevet mit Brev.

Bogholderen. Man maa sige hvad man sige vil om Ægteskab, saa er der dog en synderlig Himlens Direction derudi. Jeg har tit seet et Fruentimmer udi Søvne af

samme Skikkelse og Væsen som Jomfruen, saa jeg derudaf kand merke, at det er noget, som for lang Tiid er besluttet her ovenfra.

Pernille sagte. Gid du faae Skam, saasom det ikke er andet end Pengene, du mener at faae.

Magdelone. Ach er det muueligt? Det er min Troe gaaet mig ligeledes; thi engang da jeg stod og giorde min Bøn om et got Giftermaal, hvilket jeg uroest ofte har giort (thi man kand ikke læse for ofte), kom mig en Person for, som ligner min Engel paa et Haar.

Bogholderen. Om Forladelse, min hierte Jomfrue! maa jeg tage paa hendes Bryst?

Magdelone. Jeg siger tusind Tak.

Vielgeschrey. Pernille! hvem er, som taler der henne?

Pernille. Det er Frieren, Herre! som taler med Jomfruen.

Vielgeschrey. Got got; taler I kun kierlig sammen, Børnlille! til jeg faaer mit Brev færdig.

Bogholderen. Maatte jeg spørge min hierte Jomfrue, hvad Alder hun har?

Magdelone. Der er nogle onde Mennesker, som har udspredet, at jeg var 40 Aar gammel; men jeg har min Troe ikke mere end 30 Aar.

Bogholderen. Saa er vi af een Alder.

Magdelone. Det er jo skiønt. Lige Børn spiller best.

Bogholderen. Man burte ikke gifte sig, førend man var 30 Aar.

Magdelone. Det er min Troe sandt; thi naar Børn gifter sig med hinanden, blir kun Huusholdningen slet.

Vielgeschrey. Hvem er, som taler der henne, Pernille?

Pernille. Det er Frieren med sin Kiæreste.

Vielgeschrey. Nu skal jeg strax være hos jer, Børnlille! Jeg har kun nogle faa Linier tilbage.

Pernille sagte. Hillemænt, saa maa jeg hitte paa noget Nyt igien. Høyt. Monsieur! vil han ikke behage at træde

ind udi Jomfruens Senge-Kammer, saa kand de tale sammen mere frit og ikke være Herren til Hinder.

Bogholderen. Det er sandt, det kand vi giøre.

De gaaer ind.

Pernille. Hillemænt, jeg seer, at han alt har udskrevet. Nu maa jeg hoste efter Oldfux, som er Signalen.

Hun hoster.

Scen. 9.

Oldfux som Advocat. **Vielgeschrey. Pernille.**

Oldfux. Jeg hører, min Herre! at han forlanger en Advocat.

Vielgeschrey. Ja. Er det han, som jeg har skikket min Tienere til?

Oldfux. Ney min Herre! den Mand er aldrig udi Stand om Eftermiddagen at tale med Folk.

Vielgeschrey. Drikker han da?

Oldfux. Ja Herre! men ikke mine Ord igien.

Vielgeschrey. Hvorfore lod du da Tieneren gaae hen til saadan Mand, Pernille?

Pernille. Jeg vidste ikke, at han drak, Herre! Men det er vel, at denne Mand er kommen i hans Sted.

Oldfux. Jeg har min Gang der udi Huset, og som jeg hørte, at min Herre havde en Procurater nødig, tog jeg mig den Frihed at komme hid.

Vielgeschrey. Han skal have Tak.

Oldfux. Er der noget til Tieneste?

Vielgeschrey. Jo jeg har noget at consulere ham udi.

Advocat. Det Ord, min Herre! at consulere har en dobbelt Betydning. Det betyder baade at give een et got Raad, paa Latin consulere alicui, saa og bede een om et got Raad, paa Latin consulere aliqvem.

Vielgeschrey. Ey, jeg troer, at I lærde Folk har Skruer

løse i Hovedet. Jeg har ikke skikket Bud efter ham for at spørge ham til Raads udi Orthographien, men = = = =

Advocat. Min Herre! vores Tale kommer ikke Orthographien ved; han confunderer Orthographien med Syntaxi. Orthographia est ars vocabula recte scribendi, det er: en Konst eller Videnskab at skrive Ordene ret, hvilket er noget, som jeg ikke har rørt om, men jeg har alleene corrigeret min Herres Tale-Maader; non orthographiam sed phrases corrigo.

Vielgeschrey. Om Forladelse, jeg har ikke haft Bud efter ham; han kand gaae igien, naar han behager, thi jeg har andet at bestille end at drive Dagen bort med Snak.

Advocat. Doctere og Advocater ere gierne til Tieneste; men deres lovlige Fundatzer sige ogsaa, at de maa lade sig betale for hver Skrid at giøre.

Vielgeschrey. Skal jeg betale jer for at spilde den ædle og kostbare Tiid bort med Snak?

Advocat. Hvad er hans Begiæring da, min Herre?

Vielgeschrey. Jeg vilde spørge ham til Raads udi nogle Artikler.

Advocat. Min Herre! det Ord Artikel er os Jurister gandske ubekiendt, og bruges alleene in foro theologico. Den Rommerske Ret veed i det ringeste intet deraf. Den deles alleene in libros, capita et paragraphos. Vil min Herre kun læse igiennem codicem, pandectas, institutiones, novellas, og see til, om han nogensteds finder det Ord Artikel. Jeg vilde heller miste min Bestilling end bruge det Ord Artikel. Men hvorom spør han mig til Raads?

Vielgeschrey. Det er en Person, som har hemmeligt forlovet sig med min Datter, [og] som har faaet adskillige Breve fra hende, hvorudi hun forsikrer ham om sin Kierlighed. Alt dette er skeet mig uvidende. Jeg frier for min Datter til en anden brav Mands Søn. Hun blir allarmeret derover i Begyndelsen, men endelig beqvemmer sig til den, som jeg udvælger til Sviger-Søn. Den anden faaer et Nys derom, og truer mig med Retten, beraabende sig paa hendes

---

6-7. som jeg ikke har rørt om] omtalt, omhandlet.

Breve. De Truseler vil vel ikke meget betyde, Hr. Advocat! men jeg har dog for at skrække ham fra Proces opsat et Brev til ham.

Oldfux. Hvad vil det Ord opsat sige? At opsette kand betyde at forhale, det kand ogsaa betyde at sette i Pennen.

Vielgeschrey. Jeg troer, Lucifer er her skinbarligen kommen i en Advocats Lignelse.

Oldfux. Min Herre! han maa da tale tydelig. Vil han dermed sige: sat i Pennen?

Vielgeschrey. Ja ja, jeg har skrevet et Brev færdigt.

Oldfux. Det Brev skal skrives med Forstand, om han ellers skal afskrækkes fra Proces. Lad mig see det Brev.

Han læser.

Vielgeschrey. Er det ikke kraftig nok?

Oldfux. Ey ey, Herre! der vil andre Argumenter til. Jeg maa dictere ham et Brev, som skal have bedre Klem.

Vielgeschrey. Ja vil han da dictere mig.

Oldfux. Om han kand komme til Rette med den Spanske Maade, vi Advocater har antaget at dictere med, som er meget kort og compendieux.

Vielgeschrey. Jo kortere, jo bedre; thi Tiden er kostbar for mig, som har saa meget at bestille.

Advocat. Det er mig kiert, at min Herre forstaaer det.

Advocaten slaaer Herren paa Skulderen, og siger: Har J det?

Vielgeschrey. J har jo intet sagt mig endnu.

Advocat. Ey, min Herre! naar jeg slaaer ham paa Skulderen, saa betyder det, at han skal skrive Personens Titul. Ingen Invention kand være bedre og kortere.

Vielgeschrey. Herre Gud, hvilke nye Moder! Det er got nok, naar man veed det. Jeg vil sette reen aaben til Titulen.

Oldfux. Got. Vil han nu behage at skrive. Saasom Seignr. Leander = = = Har han det?

Vielgeschrey. Ja.

Advocaten fløyter. Har J det ogsaa?

Vielgeschrey. Hvad mere?

Oldfux. Ey, min Herre! naar jeg fløyter, saa betyder det Comma.

Vielgeschrey. Ey, hvilket forbandet Tøy! Nu har jeg Comma.

Advocat. Seignr. Jeronymi Søn her udi = = Tvi! Spytter. Har I det?

Vielgeschrey. Han boer ikke udi Tye, Monsieur! han boer her i Byen.

Advocat. Ey, min Herre! naar jeg spytter og siger tvi, er det ligesaa meget, som jeg nævner Stedens Navn, hvor Contraparten boer. Jeg seer, min Herre forstaaer ikke den nye Maade at dictere paa; men han kand lære det i et Øyeblik og siden stedse betiene sig deraf, naar han dicterer til sin Fuldmægtig, thi Inventionen er meget magelig for Folk, som har meget at bestille. Hvad har han nu?

Vielgeschrey. Jeronymi Søn her udi Byen.

Advocat. Got. Fløyter. Har I det?

Vielgeschrey. Ja Comma.

Advocat. Forgangen Aar af mig = = = Rykker ham udi Haaret. Har I det?

Vielgeschrey. Hvorfor rykker I mig i Haaret?

Advocat. Ey, det betyder Parenthesis.

Vielgeschrey. Ey, da skal du faae en U=lykke.. Gir ham et Ørefigen. See det betyder Claudatur Parenthesis.

Oldfux [til Pernille]. I skal være Vidne til hvordan jeg er bleven tracteret. [Til Vielgeschrey.] Jeg skal lade jer stevne.

Vielgeschrey. Og jeg skal lade jer contra=stevne.

Oldfux. Jeg skal bevise, at det er en vedtagen Maade at dictere paa blant de store Advocater udenlands.

Vielgeschrey. Og jeg skal bevise, at I er en Skurk tillige med alle de andre, der bruge den Maade.

Advocaten tar Pernille i Øret. Antestaminor.

Pernille. Au au au!

Vielgeschrey. Vil din Hund giøre Vold i mit Huus?

Oldfux. Er I en fornemme Mand, og veed ikke hvad

Antestaminor betyder, og at man efter den Romerske Ret tar got Folk i Øret, sigende: Antestaminor, naar man skyder dem til Vidne?

Vielgeschrey. Veedst du ikke, at man efter den Romerske Ret driver slige Slyngle paa Dørren, der kommer i brave Folks Huse og bruge den Spil?

[Oldfux.] Han drives paa Dør.

Vielgeschrey. Er jeg ikke det u-lyksaligste Menneske paa Jorden? U-lykke og Fortræd regner Strømme-viis ned paa mig. Hvor meget jeg har svedet og trællet i Dag, saa er dog det Ringeste intet forrettet. Der maa være mange Slags onde Aander til, nogle for at hindre Mennesker udi Guds-frygt, andre at hindre dem i deres Forretning. Saadan en Aand maa i Dag regiere i mit Huus, og har sat sig for just nu, jeg har meest at bestille, at kaste mig meest For-hindrings-Stene i Veyen. Samme onde Aand har udvaldt denne forbandede Advocat at komme hid. Denne Dag er liderlig staalen mig fra. Een kunde vel sige: I Morgen kommer og en Dag ligesaa lang; men nye Dag, nye For-retninger, ligesaa lang Dag, ligesaa store Forretninger! Hvor skal jeg hen? Jeg maa henge mig selv. Men jeg har min Troe ikke Stunder engang til at henge mig. Jeg maa tage mig en habile Fuldmægtig an, der kand copiere alt hvad jeg vil have.

Pernille. Det har min Troe været ligesom forhexet denne Dag.

Vielgeschrey. Du skal ikke troe, Pernille! hvor kied jeg er af mit Liv.

Pernille. Det er ingen Under; thi først har Herren to Mænds Arbeyde, hvilket han dog kunde rede sig udaf, hvis disse forbandede Forhindringer ikke var, som kommer i Hobe-

---

10-11. saa er dog det Ringeste intet forrettet] ikke det Ringeste, aldeles Intet. — 17-18. Denne Dag er liderlig staalen mig fra] lumpent, skammeligt.

tal. Det maa aldrig være rigtigt i Dag. Jeg bilder mig ind, at een, som Herren har viset bort engang, har sat disse Folk ud for at hevne sig; thi = = Men see, jeg er aldrig ærlig, har vi ikke en nye Diævel paa Halsen igien.

Scen. 10.

Oldfux kommer ind med sort Flors Halsklud, en gammel sort Peruqve med lang Pidsk i. [**De andre.**]

Oldfux. Um Verzeihung, gnädiger Herr! daß ich die Freyheit nehme einzugehen.

Vielgeschrey. Bryder I saa ind udi fornemme Folks Huus uden at melde jer an?

Oldfux. Ich darfte nicht anklopffen, Ihr Hochwohlgebornheit! denn das wäre all zu dreistig.

Vielgeschrey. All zu dreistig = = = Hvad har I her at bestille?

Oldfux. Es ist mir gesaget worden, daß der Herr viel zu verrichten habe.

Vielgeschrey. Og just derfor kommer I for at spilde mig Tiden.

Oldfux. Behüte Gott, wohlgebohrner Herr! Per contrarium, per contrarium, Ihr Hochwohlgebohrenheit!

Vielgeschrey. Sliig Titel tilkommer mig ikke.

Oldfux. Sie sagen das nicht, Ihro Gnaden! sie sagen das nicht.

Vielgeschrey. Jeg troer, Lucifer har bragt mig den Knægt hid paa Halsen.

Oldfux. Der Herr übereile sich nicht; bedencke doch, daß ich ein studirter Mann bin, ein studirter Mann.

Vielgeschrey. Da har I ikke profiteret meget af jere Studeringer.

Oldfux. Bedencke doch, Ihro Wohlgebohrnheit! daß ich über vier und zwantzig Sprachen verstehe.

Vielgeschrey. Her var lige saadan Kompen forgangen, der sagde, at han forstod 20 Sprog, og dog vidste han slet intet.

Oldfux. Es ist aber so nicht mit mir; ich will mich selbst nicht rühmen, aber ich bin ein capabler Mann und ein Patricius von Geburth = =

Pernille. Hvad vil det sige: Patricius?

[**Oldfux.**] Han kysser Pernilles Forklæde. Unterthäniger Diener, gnädige Fräulein!

Pernille. Hillemænt, hvilke Titler!

Oldfux. Ich bitte unterthänigst um Verzeihung, daß ich mein Compliment nicht zuvorn abgeleget habe.

Pernille. Alt forladt.

Oldfux. Alle Menschen müssen mir zustehen, daß ich ungemeine Studia habe. Ihro Gnaden können selbst begreiffen, daß einer, der zu Wittenberg, Helmstad, Franckfurt, Prag, Leipzig, Rostock, Königsberg, Nürnberg, Heidelberg, Cracau, Landau, Tübingen, Uri, Schweitz, Unterwalden, Frfurt am Main, Frf. an der Oder, Franckfurt an der Mose, Mecklenborg, Grubenhagen, Kiel, Zerpst rc. rc. rc., ausgenommen vielen Gymnasiis, studiret hat = = = Ich sage, Ihro Gnaden können leicht begreiffen, daß einer, der so viele Universitäten freqventiret hat, ungemeine Studia haben müsse. Ist nicht wahr, gnädige Fräulein?

Vielgeschrey. Jeg hører, I har lært Pedanterie, og at = = =

Oldfux. Verzeihen sie mir, hochwohlgebohrner tugendsamer Herr Patron! Sie bedencken, daß ich über funfftzig Collegia tam privata qvam privatissima gehalten habe, als Collegia practica, didactica, tactica, homiletica, exegetica, ethica, rhetorica, oratorica, metaphysica, chiromantica, necromantica, logica, talismannica, juridica, parasitica, politica, astronomica, geometrica, arithmetica = = =

Vielgeschrey. Holdt op, i Pokkers Skind.

Oldfux. Chronologica, horoscopica, metoscopica, physica tam theoretica qvam practica = = =

Vielgeschrey. Giv mig hid min Stok, Pernille!

Oldfux. Ueber Institutiones, Codicem, Pandectas, jus naturæ, jus civile, municipiale, feudale, jus gentium, jus jusculum und dergleichen Wissenschafften = = =

Vielgeschrey. Min Stok, siger jeg!

Oldfux. Ihro Gnaden eiffre sich nicht; ich bin hier in guter Intention gekommen umb meinen geringen Dienst anzubieten, weil ich höre, daß der Herr viel zu verrichten habe. Wann ich erst in Affairen komme, werden sie sehen, was für ein Kerl ich bin.

Vielgeschrey. Jeg kiender nok jer Landsmænd, saa snart I faaer en Finger i Sagerne, kand man aldrig faae jer der udaf igien.

Oldfux. Ich verlange für meinen Dienst nichts anders als die blosse Kost; denn ich diene par honeur, par honeur.

Vielgeschrey. Hvori kand I da tiene mig?

Oldfux. Ich will mich obligiren in zehn Minuten einen gantzen Bogen Papiir zu schreiben.

Vielgeschrey. Det er meget. Der har I et Ark Papiir til Forsøg.

Oldfux setter sig ned, og lader som han skriver.

Vielgeschrey. Det skal længes mig at vide, hvordan dette vil løbe af. Jeg maa hen og see, hvordan han bær sig ad.

Oldfux mødende Vielgeschrey. Sehen sie einmahl, Ihro Wolgebornheit! Ich habe es ehr vollfertiget, als versprochen war.

Vielgeschrey. Ach Himmel, hvad seer jeg? Han har intet giort uden beklakket Papiret. Hvor er min Stok?

Naar Vielgeschrey løber efter Stokken, kryber Oldfux under Bordet, og naar Vielgeschrey og Pernille løber til Kiøkken=Dørren, hæver Oldfux sig med Bordet til den anden Side, hvorpaa de begge løbe til ham, men han velter Bordet med Papirene, og løber bort.

Vielgeschrey. Ach Pernille! denne U=lykke overgaaer alle. See engang, alle mine Papirer ligger i Jorden paa Gulvet. Nu kand man kiøbe mit Liv for 4re ß.

Pernille. Ach Herre! lad ikke Modet falde; vi skal nok

bringe dem i Orden igien. Men jeg skal have udspioneret, hvor dette henger sammen. Jeg vil døe paa at nogen har sat dem ud.

Vielgeschrey. Ach ach; jeg kand ikke mere.

Pernille. Ach lille Herre! gaae op og kast jer paa Sengen lidt; jeg seer, Herren er bleven altereret. Ach den stakkels Herre giør som jeg ydmygst beder; jeg skal inden en halv Time bringe alting i Orden igien.

Vielgeschrey. Jeg maa giøre det; thi jeg kand ikke staae paa mine Been.

Gaaer bort.

Pernille. Det gaaer fortreffeligt. Nu vil jeg ind i Magdelones Kammer til Bogholderen og stevne ham hid med sine Venner til Klokken 7, som er efter den Tiid, Leander kand have sluttet Ægteskabs-Contract; thi jeg skal bringe Herren til at ile med Leander, just af Frygt for Leander. Og naar den rette Mand saa kommer, vil der blive en forbandet Historie; men jeg retirerer mig af Huset med Jomfruen. Det er dog en forbandet Karl, den Oldfux. Han har spillet mange Pudser baade her og udenlands. Den sidste Rulle var hans egen Invention. Derved vandt vi Spillet; thi nu staaer hans Hoved ikke til at tale med Bogholderen. Ingen er lettere at narre end stundesløse Folk, naar man skaffer dem Forretninger og Fortred.

ACTUS III.

Scen. 1.

Vielgeschrey. Leonard.

Vielgeschrey [alleene]. Jeg har haft mange fortrædelige Dage i Verden, men ingen som denne. Den halve Deel af saadanne Fortreder var mægtig til at giøre det stærkeste Hoved forvirret. Een kommer og vil true sig til at være min Svigersøn. En anden rykker mig i Haaret og siger, det betyder Parenthesis. Den tredie støder mit Skriver-Bord omkring. De maa endelig være udsat paa mig af onde Mennesker. Pernille skal nok udspionere det for mig. Havde jeg ikke den Pige, saa forgik jeg reent. Hun gaaer mig til Haande, hun ynker mig i mine Forretninger, og jeg er vis paa at disse mine Fortreder gaaer hende ligesaa meget til Hierte som mig selv. Huusholdersken Magdelone derimod har jeg ingen Nytte af; thi hun gaaer stedse i Gifte-Tanker, og saasom en Mand ikke staaer strax paa Pinde for hende, blir hun saa ond som Peber. Gid jeg vel var skilt med det Spøgels. Gid jeg kunde giøre hendes Bryllup tillige med min Datters i Aften. Men der seer jeg min Broer Leonard komme. God Aften, Monfrere! Jeg tog mig den Frihed at skikke Bud efter ham.

Leonard. Ja hvad skal det betyde? I pleyer ikke have Bud efter mig. Er I ikke vel?

Vielgeschrey. Ney jeg er færdig at døe af Harme. Jeg har haft mit Huus fuld af galne og u-rimelige Folk, der ligesom forsætlig Viis ere hidkomne for at giøre mig Fortred og at hindre mig i mine Forretninger. Jeg har Seigr. Langspræck mistænkt derfor.

Leonard. Hvad Ont har I da giort ham, som har kundet drive ham til saadant?

Vielgeschrey. Fordi jeg vilde ikke høre paa en Proces saa lang som Kiøbmagergade, som han fortalte Overgaar.

Leonard. Men hvorfore kunde I ikke høre ham tale?

Vielgeschrey. Har jeg Stunder til saadant, Monfrere?

Leonard. Det er sandt, Monfrere! I har aldrig Stunder, skiønt I har aldrig noget at bestille.

Vielgeschrey. Spot ikke, Monfrere! Hvorfor skulde jeg holde 4re Skriverkarle, uden jeg havde at bestille?

Leonard. Vil I da sige mig, hvori de Forretninger bestaaer?

Vielgeschrey. Vil I tælle mig Stjernerne paa Himmelen?

Leonard. Siig mig da een af disse vigtige Forretninger? Hvad har I bestilt i Dag?

Vielgeschrey. For lutter Mængde af Forretninger har jeg intet kundet forrette i Dag.

Leonard. Saa haaber jeg ogsaa at I kunde sige i Gaar og ligeledes i Overgaar.

Vielgeschrey. Ikke uden 5 Bryllups-Breve, som jeg har ladet skrive, men har ikke faaet Leylighed at skikke dem bort med Posten.

Leonard. Hvad er det for Bryllups-Breve?

Vielgeschrey. Min Datter Leonora skal giftes i Aften. Det er for den Aarsag, at jeg har haft Bud efter Monfrere.

Leonard. Med hvem skal hun giftes?

Vielgeschrey. Med Erich Madsen Bogholders ældste Søn Peder.

Leonard. Hvad? skiemter I? Vil I give jer Datter bort til en Skolemester?

Vielgeschrey. Monfrere! jeg maa have en Sviger-Søn, der kand gaae mig til Haande i mine Forretninger.

Leonard. Specificeer mig nogle af de Forretninger.

Vielgeschrey. Om I vil plage mig, saa vær saa god at sette det op til en anden Dag; thi i Dag kand jeg ikke bære mere.

Leonard. Skal jeg tale for jer Datters Beste, saa maa det være i Dag; thi i Morgen er det for silde.

Vielgeschrey. Men hvad har I at sige paa det Parti?

Leonard. Det er jer Familie gandske u-anstændigt.

Vielgeschrey. Er ikke en Bogholder en brav Mand?

Leonard. Ikke for en ung Jomfrue af den Stand og Education. Jeg er vis paa at hun vil gremme sig til Døde derover; jeg kiender ikke Personen, men jeg har hørt ham beskrive.

Vielgeschrey. I tar feyl, Monfrere! Min Datter er ligesaa meget derfor som jeg. Det første hun saae ham, blev hun saa forliebt, at jeg ingen Roe har haft, førend jeg har maat lovet hende at slutte Contracten i Aften.

Leonard. Det faaer I mig i Evighed ikke til at troe. Det er unaturligt.

Vielgeschrey. Da skal jeg strax hielpe jer af Drømmen. Leonora og Pernille! kommer ind.

Scen. 2.

Leonora pyntet som Brud. **Leonard. Vielgeschrey. Pernille.**

Vielgeschrey. Min Datter! din Farbroer vil ikke troe, at dette Giftermaal staaer dig an. Han holder for, at det er u-anstændigt for vort Huus, og derfor har overtalt mig at bryde mit Løfte.

Leonora og Pernille græder.

Leonard. Tænkte jeg ikke nok, Monfrere! at hun ikke har samtykket tilforn uden af Tvang? See hvor bevæget hun blev, da hun hørte sin Befrielse.

Vielgeschrey. Hvorfor græder du, mit Barn?

Leonora. Har jeg ikke Aarsag at græde? Jeg svær ved alt det, som helligt er, at jeg ingen anden Mand vil have end Peder Erichsen Bogholder.

Pernille. Gaaer det Parti overstyr, saa forlader jeg Herrens Huus.

Vielgeschrey. Ha ha ha! kand I nu høre, Monfrere? Giv dig kun tilfreds, min Datter! Jeg sagde det kun for at friste dig.

Pernille. Men hvorfor er Monsieur Leonard saa meget imod det Parti?

Leonard. Nu ikke mere, Pernille! eftersom jeg hører, hun selv er derfor.

Leonora. Det er en meget fornuftig Karl, min hierte Farbroer!

Leonard. I har giort et got Val, mit Barn!

Pernille. Han har giort en nye Regel udi Regnekonsten, kaldet Regela St. Petri.

Leonard. Ey, er der da noget at tage i Betænkning?

Pernille. Om han ingen Midler havde, saa kand han forsørge Jomfruen alleene ved sit Pen og Griffel.

Leonard. Hvad Nød har hun da?

Pernille. Hans Fætter Jonas siger, at han er den største Regnemester i Staden.

Leonard. Ey, slaae til, slaae til.

Pernille. Og at han kysser Støvet under hans Fødder.

Leonard. Ey, slaae til, slaae til.

Pernille. Hans Far, hans Farfar og Oldefar har ogsaa informeret i Bogholderie, saa at han kand regne sine 16 Ahner af Bogholdere.

Leonard. Slaae til, slaae til, slaae til.

Pernille. Saa at han har Videnskaben ved Fødselen.

Leonard. Det er sandt, hun kunde aldrig giøre bedre Parti. Sagte. Jeg er bleven saa hovedsvimlet af dette Tøy,

at jeg neppe kand staae paa mine Been. Jeg kand dog aldrig bilde mig ind, at dette maa være rigtigt.

Vielgeschrey. Seer I nu vel, Monfrere? I bildte jer ind, at jeg tvang min Dotter.

Leonard. Jeg har ikke et Ord at sige derimod, efterdi baade Faeren og Dotteren er enige. Men der kommer Fremmede; det maa være Frieren, eftersom Notarius følger med.

Scen. 3.

Leander, Oldfux, klædde som Pedanter. **Leanders Far-Broer, Corfitz,** som en gammel Mand. [**Notarius.**] **Personerne af forrige Scene.**

Vielgeschrey. Velkommen, min kiære Svigersøn!

Leander. Jeg er her kommen efter Aftale, og har taget min Fetter Jonam, Candidatum udi Bogholderie, samt min kiære Far-Broder Corfitz med mig, at bivaane denne min udi deres Familie Indlemmelse; thi min Far Erich Madsen er ikke saa vel, at han kand komme ud i Dag.

Vielgeschrey. Er da denne Mand ikke hans Fader? Mig synes ogsaa, at det er ikke Seignr. Erich Madsen selv.

Corfitz. Ney jeg uværdig hans Farbroder, men kommer her udi hans Fars Sted. Men denne unge Person Jonas Corfitzen er min egen Søn.

Vielgeschrey. Ja Børnlille! vi vil giøre det kort og got; thi Tiden er knap for mig. Saa gaaer hen og gir hinanden Hænder.

Leander og Leonora gir hinanden Hænder, hvorpaa enhver udi Compagniet giør dem en Compliment i sær.

Corfitz. Herr Notarius! vil I nu være saa god at indføre dette i jer Bog, at paa denne Dag imellem disse Personer er sluttet Ægteskab.

9-10. Leanders Far-Broer, Corfitz, som en gammel Mand] Leanders foregivne Farbroder, klædt som en gammel Mand. — 26-27. enhver udi Compagniet ... i sær] Hver for sig, den Ene efter den Anden, i Selskabet.

Notarius. Naar jeg kun veed Navnene = = =

Vielgeschrey. Min Dotter er fød her i Byen, gaaer udi sit tyvende Aar, og Brudgommen = = =

Leander. Jeg skal sige ham de Omstændigheder om min Person.

Notarius skriver, og Leander dicterer sagte.

Corfitz. Jeg forsikrer min Herre om at min Bror=Søn Peder skal være ham en lydig Svigersøn, som med Fornøyelse vil gaae ham til Haande udi hans Forretninger.

Vielgeschrey. Det er just derfor, jeg har foretrækket ham adskillige fornemme unge Personer, besynderlig en ung Straten=Junker, som hun halvdeels uden mit Vidende havde forlovet sig med. Samme Knægt har i Dag truet mig med Retten, derfor har jeg ilet med at slutte Contracten.

Corfitz. Hr. Svoger har giort vel derudi, saa faaer han en lang Næse.

Pernille. Ach gunstige Herre! jeg har en ydmygst Bøn til ham.

Vielgeschrey. Hvad er det, Pernille? Du veedst, at jeg giør alting for din Skyld; thi du har tienet mig troelig og ærlig. Du vil vel maaskee ogsaa have en Mand?

Pernille. Ney gunstige Herre! det er ikke for mig, det er for den stakkels Magdelone.

Vielgeschrey. Gid hun var vel af Huset. Det er ikke min Skyld, at hun ikke er gift; men jeg kand ikke trække hende en Mand efter Hals og Haar. Jeg har tit sat mig for at frie een eller andensteds for hende; men jeg er altiid hindret af Forretninger.

Pernille. Ney vil Herren behage at høre mig? Hun er forlovet.

Vielgeschrey. Med hvem?

Pernille. Med een af de fornemste Byens Bedemænd. Vi har stevnet ham hid just paa denne Tiid at begiære hende af Herren, eftersom Herren har besluttet at sette sine Forretninger en Times Tiid til Side.

Vielgeschrey. Det er vel overlagt af dig; thi jeg veed ellers ikke, naar jeg faaer Tiid dertil.

Pernille. Det kunde i mine Tanker blive afgiort i Aften, medens Notarius er her.

Vielgeschrey. Det skulde være mig usigelig kiært. Hr. Notarius! vær saa god og tøv et Øyeblik; her falder maa skee noget andet at forrette.

Pernille. Mig syntes, at det var allermageligst for Herren; thi det er at slaae to Fluer med een Smekke. Men der kommer min Troe Bedemanden med sin Far.

Scen. 4.

Peder Erichsen. Erich [Madsen]. Personerne af forrige Scene.

Erich [Madsen]. Her kommer jeg med min Søn efter Løfte at fuldbyrde Forlovelsen.

Vielgeschrey til Pernille. Hvad vil det sige, efter Løfte?

Pernille. Det heder saa udi Bedemands-Stiil. De Slags Folk har altiid en Hob Fyldekalk for at giøre deres Tale vidtløftig. De har egne Tale-Maader, som for Exempel Pigerne udi Huset kalder de Døttre; naar han har talt med mig om Herren, saa har han sagt, i Steden for jer Herre og Principal, jer kiære Far.

Vielgeschrey. Ey, det er artig.

Pernille. Derfor giør man Forskiæl mellem Bedemands-Stiil og anden menneskelig Stiil.

Vielgeschrey til Erich Madsen. Det er mig kiært, min Herre! Jeg forsikrer paa Brudens Vegne, at hun er en brav forstandig Huusholderske.

Erich Madsen. Jeg tviler ikke derpaa; thi af saadant got Træe, som min Herre er, kand ikke komme uden gode Frugter.

Vielgeschrey til Pernille. Det er sandt, du siger: disse Bedemænd har underlige Tale-Maader. Lad Magdelone komme ind.

Pernille springer efter Magdelone.

Vielgeschrey til Erich Madsen. Monsieur! det kommer mig for, som jeg har haft den Ære at see ham ofte tilforn.

Erich Madsen til Pernille. Hvad vil det sige, lille Barn? Han lader som han kiender mig ikke, da han dog har selv i Dag været henne hos mig for at frie for sin Dotter.

Pernille. Hr. Bogholder maa ikke regne Herren, saaledes taler han hundrede Gange om Dagen hen i Taaget; thi han har saamange Forretninger i Hovedet.

Erich Madsen. Ha ha ha!

Vielgeschrey. Kommer Magdelone, Pernille?

Pernille. Ja hun kommer i dette Øyeblik.

Erich Madsen til Vielgeschrey. Hans kiære Dotter pynter sig maa skee.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands-Stiil! Høyt. Ja jeg troer det. Hun er ellers ikke meget for Stads; men jeg kand tænke, at hun griber sig nu an.

Erich Madsen. Min Herre er selv ikke meget for Stads; derfor kand hans Børn ikke heller være.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands-Stiil! Høyt. Ney af mig skal ingen i Huset lære Vellyst.

Erich Madsen. Ja min Herre har sagt mig det selv.

Vielgeschrey. Har jeg da nyelig haft den Ære at tale med Monsieur?

Erich Madsen sagte. Ha ha ha! atter hen i Taaget. Høyt. Jeg merker, at min Herre har altiid Hovedet fuld af Forretninger.

Vielgeschrey. Ja det er sandt, Monsieur! Derfor har jeg udvaldt en arbeydsom ung Person til min Svigersøn, som kand gaae mig til Haande.

Erich Madsen. Jeg takker skyldigst.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands-Stiil!

Pernille. Er det ikke sandt, som jeg siger? Det er lutter Bedemands-Formularier.

---

20. af mig skal ingen i Huset lære Vellyst] Overdaadighed.

Vielgeschrey. Men det lader, som min Herre har kiendt mig tilforn.

Erich Madsen sagte. Atter hen i Taaget! [Høyt.] Men der kommer Bruden. See min Herre! der er hans kiære Dotter.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands-Stiil! Gid Fanden fare i slige Tale-Maader.

Scen. 5.

Magdelone med Haarhue. **Personerne af forrige Scene.**

Vielgeschrey. Kom frem, mit Barn! Det er mig usigelig kiært, at det er kommen saa vidt, at jeg kand gifte jer af mit Huus. I faaer en brav Mand, som kand forsørge jer.

Magdelone. Jeg tviler ikke derpaa, i sær eftersom = = =

Pernille. Det er best, at vi giør det kort og got; thi Herren har ellers en Hob Forretninger i Aften.

Erich Madsen. Finder min Herre det for got, at Egteskabs-Contracten sluttes i Aften?

Vielgeschrey. Ja Monsieur! jeg er fornøyet dermed.

Pernille. Saa gir hin anden strax Hænder da. De ere begge to som forliebte Rotter.

De gir hin anden Hænder, omfavner hin anden; enhver i sær giør Gratulation. Notarius skriver, og Pernille siger ham sagte til.

Vielgeschrey. Adieu, Hr. Notarius! Jeg skal skikke ham Pengene i Morgen.

Notarius gaaer bort.

Vielgeschrey. Saa fortrædelig som denne Dag har været for mig, saa glad og angenem derimod har Aftenen været, i det jeg har paa eengang faaet baade min Datter og min Huusholderske forsørget.

Erich Madsen til Pernille. Har han ogsaa giftet sin Huusholderske bort i Aften?

Pernille vegende paa Leonora. Ja Monsieur! det er det unge Menneske, som han der seer.

Erich Madsen. Det er et kiønt Menneske; hvem faaer hun?

Pernille. Denne unge Person, som der staaer. Han er Bedemand her i Byen.

Begge Brude-Folkene staaer imidlertiid og caresserer hin anden.

Vielgeschrey. Nu har jeg glemt all min Fortræd.

Erich Madsen. Ja det er faldet ret vel ud; thi i hvorvel Bogholdere og Bedemænd, af hvilke den ene har faaet hans Datter og den anden hans Huusholderske, ere kun ringe Folk, saa kand de dog begge rigelig forsørge deres Koner. Thi jeg vil tiene kiære Svoger = = =

Vielgeschrey. Hvorfor kalder han mig Svoger?

Erich Madsen. Jeg er en gammeldags Mand, og retter mig efter den gamle Verden.

Vielgeschrey sagte. Det maa være, som Pernille siger, paa sin Bedemands-Stiil. Høyt. Jeg siger det ikke af Hofmod, men fordi det er ikke brugeligt.

Erich Madsen. Jeg veed nok, at det er brugeligt iblant fornemme Folk at sige Monsieur til Alting.

Vielgeschrey. Ey, han maa ikke tage det op som en Hofmod af mig.

Erich Madsen. Aldeles ikke; men ellers er jeg en Mand, der ikke har fornøden at skiemme mig ved min Profession. Baade jeg og min Søn kand leve reputeerlig og derforuden legge Penge op hvert Aar.

Vielgeschrey. Jeg troer det nok; men eet Aar er dog ikke saa got som et andet. Det Aar efter Pesten, troer jeg, var et got Aar for Folk af hans Profession.

Erich Madsen sagte. Nu snakker han hen i Taaget igien. Høyt. Jeg veed aldeles ikke hvad han vil sige med dette.

12-13. Thi jeg vil tiene kiære Svoger] jeg skal sige Dem, De maa vide, kiære Besvogrede!

Vielgeschrey. Jeg mener, da faldt der saa mange Bryl-luper ind.

Erich Madsen. Hvad kommer Bryllupper min Profession ved?

Vielgeschrey. I er jo Bedemand her i Staden.

Erich Madsen sagte. Jeg troer aldrig, at han er rigtig i Hovedet. Høyt. Hør, kiære Svoger! taler han saa i Tanker, saa ynker jeg ham, og taler han saa for at spille Giæk med mig, saa giør han ikke vel.

Vielgeschrey. Holdt op med den Svoger-Titul, udi Pokkers Navn. Er jeg jer Svoger?

Erich Madsen. Er min Søn ikke gift med jer Datter?

Pernille sagte. Net nu vil det bryde løs; men det maa ikke hielpe.

Vielgeschrey. Jeg veed nok, at det er en Talemaade af jer Bedemænd at kalde en Pige udi Huset Datter og Herren for Svoger; men om jer Søn har faaet min Huusholderske, saa er vi derfor ikke Svogre, thi jeg har min Troe aldrig rørt hende.

Pernille [sagte.] Holdt nu Ørene stive, Pernille!

Erich Madsen. Hvad Pokker vil I sige med jer Huus-holderske? Vil I giøre jer Datter til jer Tieneste-Pige?

Vielgeschrey. Ney jeg kiender nok min Datter, og jeg kiender nok min Huusholderske, Hr. Bedemand!

Erich Madsen. Jeg er ingen Bedemand, i Pokkers Skind.

Vielgeschrey. Pernille! han siger, at han er ingen Bede-mand. Jo min Siæl er I Bedemand.

Pernille. Jo Herre! det er een af de ældste Bedemænd her i Staden.

Erich Madsen. Gid du faae en U-lykke, din Laptaske! saa vist som du lyver. Mit Navn er Erich Madsen, og jeg er Bogholder. Og det er min Søn Peder, som offentlig er bleven gift med jer Datter.

Vielgeschrey. Hvad Pokker er dette for Koglerie? Jeg er allerede halv forrykt i mit Hoved. Til Leander. Hør, Monsieur! er I ikke Erich Madsen Bogholders Søn?

Leander. Forlad mig det, kiære Sviger-Far! jeg heder Leander, og er Hr. Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. Hør, Seign. Jonas Corfitzen! er det ikke jer Fetter?

Oldfux. Forlad mig det, min Herre! jeg heder Oldfux, og er en bekiendt Pudsenmaker her i Staden til Tieneste.

Vielgeschrey. Jeg spør jer nok engang, Monsieur! er I ikke Bedemand her i Byen?

Erich Madsen. Og jeg svarer jer nok engang for alle, at jeg er Erich Madsen Bogholder.

Vielgeschrey. Og I unge Person, som har faaet min Huusholderske, er I ikke en Bedemand og en Bedemands Søn?

Peder. Jeg er Peder Bogholder, som har faaet hans Datter.

Vielgeschrey. I er gal; der staaer jo Peder Bogholder.

Leander. Ney Herre! jeg heder Leander.

Vielgeschrey. Ach Himmel, hvad er dog dette? Enten er jeg gal eller I galne, eller Ovidii Metamorphosis er kommen i vore Tider. Hør, min Datter! est du ikke min Datter?

Leonora. Jo jeg er, hierte Papa!

Vielgeschrey. Og I Magdelone! er I ikke Magdelone?

Magdelone. Jo Herre!

Vielgeschrey. Og du min Datter! est du ikke gift med Peder Erichsen Bogholder?

Leonora. Forlad mig, hierte Papa! jeg er gift med Leander, Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. A = = = = Og I Magdelone! er det ikke en Bedemand, I har faaet?

Magdelone. Forlad mig, Herre! det er en Bogholder.

Vielgeschrey setter sig ned paa en Stoel, og grunder.

Erich Madsen til Leonard. Min Herre! hans gode Broder er kommen reent fra Forstanden. Vi maa have Bud efter en Doctor; thi han kiender jo ikke een af os igien.

Leonard. Jeg har staaet gandske fortabt og hørt paa alt

dette. Jeg troer ikke andet, end her er spillet nogen Hocus-Pocus.

Vielgeschrey springende op af Stoelen. Jeg er Alexander Magnus, og I andre ere alle Slyngle, som skal døe for min Haand.

Tar Stoelen i Haanden, og jager iblant dem; Leonard fatter ham om Livet, og setter ham.

Leonard. Min hierte Broder! kiender I mig ikke?

Vielgeschrey. Ach ach ach, jeg var gandske fra mig selv over disse Historier. I er min Broder Leonard.

Leonard. Giv jer tilfreds, min hierte Broder! Lader os examinere Sagen med Kaaldsindighed; thi her er vist nok spillet Intriguer. Hør, min kiære Leonora! jeg kand merke, at jer Far har villet gifte jer til een mod jer Villie, og I derfore har brugt List for at undgaae saadant Giftermaal.

Leonora paa Knæ. Ach min allerkiereste Far! jeg beder med grædende Taare om Forladelse. Kierlighed til Monsieur Leander paa een Side og Desperation paa den anden har forført mig til at gribe til disse u-lovlige Midler.

Leander ogsaa paa Knæ. Gunstige Hr. Svigerfar! jeg er den Person, som han i Maares visede saa haanlig bort. Jeg har stillet mig an som jeg var Peder Erichsen Bogholder, for under det Navn at nyde den Skat, som jeg ellers ikke kunde blive mægtig.

Pernille ogsaa paa Knæ. Gunstige Herre! jeg er Capitain for dette hele Compagnie af Intriguer. Jeg har opspundet alle disse Listigheder, ikke for at bespotte min Herre, men for at redde jer kiære Datter, hvilken af Fortvilelse havde taget Livet af sig selv, hvis hun havde blevet tvunget at tage denne Bogholder.

Oldfux ogsaa paa Knæ. Gunstige Herre! jeg er Oldfux, en vel-studeret vandrende Ridder. Det var mig, som agerede Advocat og Skriver i Eftermiddag, for at hindre Herren, at han ikke fik Leylighed at tale med Peder Erichsen, da han

kom at frie til Magdelone, som man bildte ham ind var Herrens Dotter.

Vielgeschrey. Ach Monfrere! dette maa jeg hevne, om det skal koste mit Liv.

Leonard. Monfrere! jeg kand forsikre, at dersom de havde taget mig udi Ledtog med, havde jeg, u-anseet den Estime, jeg har for min Broer, ladet mig ogsaa bruge dertil. I maa forlade disse unge Mennesker og ansee disse Intriguer som Kierligheds og Fortvilelses Virkninger. Kierlighed er saadan stærk Passion, at man overtræder alle Grendser for at nyde det, som man inderlig attraaer. Hvad har I ellers at sige paa dette Parti? Er det ikke ti Gange bedre og reputeerligere end det andet? Er det ikke en skikkelig, fornem og riig Person?

Vielgeschrey. Men, Monfrere! han forstaaer ikke sit Bogholderie. Jeg vil have en Svigersøn, som var færdig derudi, og kunde gaae mig til Haande i mine besværlige Forretninger.

Leonard. Hør, Monfrere! vil I lyde mit Raad, saa skaf først alle jere Skriver-Karle af, gak ud og besøg gode Venner om Aftenen, sov jer Middags-Søvn, og bild jer ind, at I har intet at forrette, og see saa til, om der ikke skal blive mere bestilt udi Huset.

Vielgeschrey. Ey, Monfrere! før ikke saadan Snak. Ingen veed, hvordan Skoen trykker, uden den, som har den paa Foden.

Leander. Ach, min hierte Sviger-Far! dersom han vilde lade sin Vrede fare, forsikrer og lover jeg at legge all min Tiid an paa at regne og skrive, for at gaae ham til Haande udi hans Forretninger.

Pernille. Ja det vil jeg cavere for at han giør, Herre!

Vielgeschrey. Ja du, din Laptaske! du skal betale mig Legen.

Pernille. Hvis jeg ikke havde havt Estime for Herrens Huus, saa havde jeg ladet alting gaae sin Gang; men som

jeg ikke kunde taale at see Herren prostitueres og Jomfruen bragt til Fortvilelse ved saadant Parti, har jeg grebet til dette Middel.

Leonard. Det er sandt, som hun siger; thi hvorfor skulde hun sette sig udi saadan Fare, uden Nidkierhed havde drevet hende dertil?

Vielgeschrey. Lover I mig da, Monsieur! at legge jer efter Bogholderiet?

Leander. Ja jeg svær kiære Svigerfar dertil.

Vielgeschrey. Hvad raader I mig da at giøre, Monfrere?

Leonard. Jeg raader og beder for all den broderlig Kierlighed, der er imellem os, at I forlader dem det alle; thi Contracten er alt sluttet, som ikke kand ophæves.

Vielgeschrey. Saa blir det vist, Monsieur! at I vil legge jer efter Bogholderiet?

Leander. Ja jeg svær kiære Svigerfar dertil.

Vielgeschrey. Saa vil jeg da kalde jer Svigersøn og forlade alle de andre hvad de har giort mig imod. Staaer kun op igien.

De reyser sig alle.

Vielgeschrey. Min Hr. Erik Madsen! I seer, hvordan er tilgaaet. Jeg havde tænkt at give min Datter til hans Søn; men disse forliebte Personer har spillet ham i Huusholderskens Hænder. Hun er ellers et skikkeligt Menneske, er kommen af got Folk, og ikke over sine 40 Aar, saa der kand være Forhaabning, at hun kand fortplante Bogholderiet.

Erich Madsen. I maa selv beholde jer Huusholderske, det I faaer en U-lykke. Hun skal aldrig blive min Svigerdotter.

Vielgeschrey. Det maa I trækkes om.

Erich Madsen. Jeg skal lade jer stevne.

Vielgeschrey. I maa stevne min Pige og den Karl, som har smedet paa det Ægteskab; thi jeg kand giøre min Eed paa at det er mig u-afvidende.

Erich Madsen. Ach jeg elendige Mand!

Peder. Ach jeg fattige Per Erichsen!

Magdelone. Ach min Engel! vær ikke vreed.

Peder. Ey, gak til Bloksbierg.

Magdelone. Jeg har 3000 Rixdlr. paa Rente, som jeg har lagt mig til Gode udi Herrens Tieneste. Hans Datter faaer ikke saa meget til Medgift.

Peder. Jeg kommer da til at skikke mig derudi, Papa!

Erich Madsen. Giør hvad du vil. Kom, lad os gaae hiem uden at tage Affkeed med de Bedragere.

Vielgeschrey. Hans Tiener, Hr. Bogholder! Jeg vil recommendere min Svigersøn til hans Information.

Erich Madsen. I maa recommendere Fanden.

Leander. Adieu, Hr. Bogholder!

Oldfux. Hans Tienere, Peder Erichsen! Jeg ønsker til Lykke.

Pernille. Adieu, Hr. Bogholder! Profit die Malzeit.

Peder. Adieu, I Slyngle-tilsammen!

Leonard til Spectatores.

Af dette korte Skue-Spil
See til at du kand lære,
At der vil meer end Stoyen til
For flittig at passere;
Thi, seer man een at spilde Tiid
Ved Søvn og gode Dage,
Saa een ved alt for megen Fliid
Sig setter og tilbage.
Een løber, slider et Par Skoe,
For ringe Ting at vinde;
Han baadet mere, hvis i Roe
Bag Ovnen han sad inde.
Thi som det stundum farligt er
At være alt for vittig,

---

30. Han baadet mere] baaded, vandt.

Saa mangen ødelagt man seer,
For han er alt for flittig,
For han af lutter Hurtighed
Frem og tilbage løber.
Een bygger for at rive ned,
Een støber og omstøber.
Den Stundesløses Characteer,
Saa vidt jeg kand besinde,
Jeg veed ey i Comoedier
Om man skal kunde finde.
Jeg bryder Iis her samt i meer,
Mig underkaster Dommen,
At intet udi Verden er
Den første Gang fuldkommen.

Den honnette AMBITION.

Comoedie

udi

Tre Acter.

[Hoved-] Personerne

i

Comœdien.

Jeronimus, den Rang-Syge.
Magdelone, hans Hustrue.
Leonore, hans Datter.
Leander, Leonoræ Forlovede.
Arv, Gaards-Karl.
Pernille, Pigen.
Henrich, Tiener.

ACTUS I.

Scen. 1.

Leander. Leonore.

Leander. Jeg kand ikke beskrive min hierte Jomfrue, hvor ilde jeg paa nogen Tiid har været til Mode.

Leonore. Hvi saa?

Leander. Hun er den samme, som hun altiid har været mod mig, og hendes Mamma ligeledes; men det synes ligesom at hendes Fader paa nogen Tiid har foragtet mig. Jeg har tilforn været vant at gaae lige ind til ham; men forleden Dag kom Arv mig i Møde med en fornemme Lakey-Mine, og sagde: Vær saa god at bie lidet, nu skal jeg strax melde ham an. Hvad vil saadant vel sige?

Leonore. Maa skee han ikke har været i Klæderne.

Leander. Jeg tænkte ogsaa det samme; men da jeg i Gaar kom igien, lod han mig svare ved samme Arv, at han ikke havde Leylighed at tale med mig den Gang.

Leonore. Det bekiender jeg var noget Særdeles.

Leander. Og da jeg siden om Eftermiddagen fandt ham paa Gaden, giorde han ikke alleene ingen Undskyldning, men talede til mig med en koldsindig og stolt Mine. Jeg skulde ikke troe, at han har i Sinde at forandre sit Løfte.

Leonore. Det har jeg aldeles ikke kunnet merke. Alleene min Mamma siger, at han synes paa nogen Tiid at gaae frugtsommelig med Rangs-Griller.

Leander. Jeg skulde ikke formode, at en ældgammel Borgermand skulde falde til den Daarlighed.

Leonore. Jeg kand intet sige derom til visse, min Mamma ey heller. Men alt hvad som har bragt hende i den Mistanke, er, at han paa nogen Tiid bliver af ond Humeur, naar han hører nævne Jesper Hansen, som fik en Rang forgangen Maaned, iligemaade at han har faaet Arv til at sige Herre i Steden for Hosbond.

Leander. Saa kand man min Troe have Aarsag til at falde paa Mistanke; thi Folk her i Landet bliver ikke ret galne, førend de have naaet deres 60 Aar.

Leonore. Det er sandt nok; men jeg kand dog ikke troe ham til saadant. Men der seer jeg Arv; hvad mon det er for Galskab, han fører med sig?

Scen. 2.

Arv med en Liberie-Kiole og en Taftes-Pung. **Leander. Leonore.**

Arv. Nu faaer jeg see, hvordan denne Dragt vil passe mig.

Leonore. Hvad Pokker vil det sige? Det er jo en Liberie-Kiole.

Arv. Vidste jeg kun nu hvad som var først og sidst, hvad som skulde vende for og bag.

Leonore. See engang her, han tar Kiolen bagvendt.

Arv. Det gaaer mare ikke an. See saa maa jeg klæde mig.

Leonore. Nu blir det end galnere.

Arv. Fanden har skabt disse nye Moder. Jeg veed ikke hvad Ermene er, og hvad Livstykket er; thi alting er lige vidt og bredt. See nu sidder hun vist ret.

Leonore. Arv! hvad Pokker er det, du bestiller?

Arv. Jomfruen kommer ret til Pas, for at hielpe mig til at hefte denne Pung til mig. Jeg troer vist, den skal sidde udi Nakken.

Leonore. Hvad skal det Galskab betyde?

Arv. Ja det er sandt, den skal vist sidde i Nakken; vær saa god, kiære Jomfrue!

Leonore. Ja gierne, efterdi du endelig vil være Nar. Men hvorfor est du saa forstyrred gall i Dag?

Arv. Det skal jeg sige Jomfruen: Efterdi jeg agter at være lige saa forstyrret gall i Morgen. Det er min Troe ikke mit Paafund; men Hosbond vil have, at jeg skal bære Liberie.

Leonore. Hvilket særdeles Indfald af en gammel Borgermand!

Arv. Hun skal ikke sige det, Jomfrue! Det kand være for hans Lykke.

Leonore. Det maa blive til hans Lykke eller ey, saa er det u-anstændigt, og hans Naboer vil drive Spot med ham.

Arv. Hans Naboer har en Ære at tale med; her er jo ikke et klogt Menneske i den hele Bye.

Leander. Arv har min Troe Ret; thi det hele Land er fast ikke andet end en stor Daarekiste, thi hvad kand være forunderligere end at see saa mange fattige Mennesker, som ere bekymrede om deres Brød, at storme til at gaae paa hinandens høyre Haand? Men der seer jeg hendes Forældre komme, Jomfrue! jeg vil gaae min Gang.

Leonore. Kom, lad os gaae ind sammen udi mit Kammer.

Scen. 3.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Min Hierte! jeg har noget at sige dig, som ligger mig paa Hiertet.

Magdelone. Jeg kand slutte, at der maa være noget, som qvæler dig i disse Dage; thi du hverken æder eller drikker.

Jeronimus. Jeg er ingen ærlig Mand, om jeg har sovet udi 3 Nætter.

Magdelone. Du pleyer jo intet dølge for mig; siig mig hvad det er, maa skee jeg kand hitte paa nogen Hielp.

Jeronimus. Hør, min Allerkiæreste! du veedst, at jeg ikke er storagtig.

Magdelone. Det er sandt nok.

Jeronimus. Ey heller at jeg har tragtet efter verdslig Ære.

Magdelone. Det veed jeg nok.

Jeronimus. Men at det har været mig Ære nok, at jeg har kunnet passere for en ærlig Mand.

Magdelone. Hvad vil alle disse Protestationer sige?

Jeronimus. Og at jeg altiid har foragtet storagtige Folk i mit Hierte.

Magdelone. Der er jo ingen, som tviler derom, min hierte Mand!

Jeronimus. Og at jeg har altiid holdet den dydigste og dueligste Borger for den fornemmeste Borger i en Stad.

Magdelone. Ey, er der da ingen Ende paa disse Præludier?

Jeronimus. Og at jeg aldrig har holdet den ærværdig, som tager sig Ære til.

Magdelone. Hvis du ikke vil komme til Sagen, saa gaaer jeg min Vey. Der er jo intet Menneske, som beskylder dig for Storagtighed.

Jeronimus. Hvis nogen giør det, saa giør han mig U-ret.

Magdelone. Siig da frem hvad du vil sige.

Jeronimus. Men med alt det har jeg dog en honette Ambition, som enhver ærlig Borger bør at have, og derfor, for at bringe vort Huus udi nogen Anseelse, har jeg i Sinde at søge om en liden Characteer.

Magdelone. Men hvad Pokker kand bevæge dig paa din gamle Alder at tragte efter saadant? Mon din Broders Søn Jesper Hansen har nogen Ære deraf, at han søgte at gaae over sine Medborgere? Jeg vil vædde, at det er hans Promotion, som har giort dig saa u-roelig i Hovedet.

Jeronimus. Aldeles ikke, mit hierte Barn! Jeg mo-

qverer mig over saadan ung Spytte=Giøg som Jesper Hansen. Han var Dreng, da jeg var Mand.

Magdelone. Ligesom du nu moqverer dig over ham, saa vil andre moqvere sig over dig, naar de faaer at vide denne din u=rimelige Ærgierrighed.

Jeronimus. Ikke saa hidsig, lille Kone! Jeg giør det sandeligen ikke af Ærgierrighed, men alleene for = = =

Magdelone. Du giør mig gall i Hovedet, Mand! Det er jo yderste Grad af Ærgierrighed.

Jeronimus. Du giør mig U=ret, Kone! jeg er ikke mindre end ærgierrig. Men jeg giør det alleene for at = = = af Aarsag, at = = = Jeg kand saa ikke sige min Mening.

Magdelone. Det er, du giør det ikke af Ærgierrighed, men af Rang=Syge.

Jeronimus. Man maa giøre Forskiæl mellem Rangsyge og en honete Ambition.

Magdelone. Det er saadan honete Ambition, min hierte Mand! at alle vore Naboer vil belee og foragte os derover.

Jeronimus. De maa belee os saa meget, som de vil, saa skal de dog dantze under os udi alle Samqvemme.

Magdelone. Jeg mener, at den setter all Ambition til Side, der uden Aarsage betler Øvrigheden om at han maa sidde paa sine Medborgeres høyre Haand.

Jeronimus. Du forstaaer ikke hvad honete Ambition er, min Dukke! Er det ikke en honete Ambition at søge om at blive sat ved det store Bord i Bryllupper? at blive kaldet Herre og Frue? Hvorfor stræber Folk i Verden, og søger at giøre sig meritered, uden for det samme?

Magdelone. Een, som har meriteret en Rang, bær den med Ære; thi han er ret ærværdig, ikke i Henseende til den blotte Charactere, men i Henseende til de Meriter, hvorved han har erhvervet sig den.

Jeronimus. Jeg havde ikke troet, min Hierte! at du

havde været saa eenfoldig. Spør kun Pernille, som er en Tienestepige, jeg er vis paa, hun skal bedre begribe det.

Pernille. Jeg forstaaer mig ikke derpaa; men om Hr. Jeronimus betroede mig at sette op en Supplik for sig, blev den saaledes = = =

Jeronimus. Lad høre, hvorledes den skulde blive. Hun har Forstand, den Pige.

Pernille. Den blev saaledes: Gunstige Øvrighed! saasom jeg hverken kand æde, drikke eller sove af Ærgierrighed, og jeg finder en inderlig Længsel og Attraae hos mig at gaae over mine Medborgere, skiønt mange af dem ere bedre end jeg: saa beder jeg med grædende Taare, mig af Naade maa forundes at gaae paa deres høyre Haand. Jeg forbliver stedse etc.

Jeronimus vrænger efter hende de sidste Ord: Jeg forbliver etc.

Pernille. Ja Hosbond! I maa ikke alleene skrive: Jeg forbliver etc., men endogsaa: Jeg forbliver en etc.; thi I blir virkeligen en etc. derover, endogsaa i Øvrighedens Tanke selv.

Jeronimus. Du stiler Supplikker som en Laptaske.

Pernille. Hvordan Supplikken stiles, saa blir dog Meningen den samme.

Jeronimus. Holdt Munden, dit Skarn! Du skal kalde min Kone Frue, om du blev gall.

Magdelone. Den Titel forlanger jeg ikke. Jeg spirer ikke ud af Fruer-Stamme, jeg har heller ikke nogen Meriter for mine Naboe-Koner, hvorfore jeg bør lade mig nøye med den samme Titel, som de føre.

Jeronimus. Om jeg ingen anden Merite har, saa er jeg een af de ældste Borgere her i Gaden, og bør have en Rang i Henseende til mine graae Haar.

Pernille. Mener da Husbond, at han beholder samme Rang i Himmerig?

Jeronimus. Hvilken Snak!

Pernille. Jeg kand min Troe ikke fatte andet; thi een,

der vil tage Affkeed med Verden, og søger at føre en Rang med sig, maa endelig have saadanne Tanker.

Jeronimus. Herud, din Akkermær! og bryd mig ikke Hovedet meer.

Pernille gaaer ud, og kommer strax igien.

Jeronimus. Tienestefolk blir uforskammed næseviis nu omstunder.

Magdelone. Hun talede noget dristigt; men jeg kand ikke sige, at der var meget Usandt derudi.

Jeronimus. Ach min Dukke! vil du da giøre alle Folk til Giekke, som faaer Rang og Caracteer?

Magdelone. Det være langt fra; thi naar een har giort Landet Tieneste, og derfore af Øvrigheden ophøyes til Værdighed, er det ham en Ære. Men jeg kand ikke see hvad een, der uden foregaaende Meriter beder om en Rang, vinder derved.

Jeronimus. Han vinder det derved, at andre maa vige for ham.

Pernille. Man løber ogsaa til Side for alle galne Folk; men derfor ere de ikke dis ærværdigere.

Jeronimus. Hold din Mund, siger jeg, eller = = =

Magdelone. Min hierte Mand! naar een uden Meriter søger Rang over sine Medborgere, røber han jo sin Hofmod og Ufuldkommenhed, og derved erklærer sig den Ringeste og Ufuldkomneste.

Jeronimus. Ney min Dukke! han erklærer sig at have en honete Ambition, og vinder han ikke andet derved, saa bliver han fri for borgerlige Betieninger.

Magdelone. Een, der søger om Rang for at befries for borgerlige Betieninger, erklærer sig selv enten doven eller udygtig; men hvad Ære vinder han derved?

Jeronimus. Erfarenhed viser dog, at han bliver agtet derved.

Pernille. Deri har Hr. Jeronimus Ret; thi en saadan een er ligesom en Kobberpenge, hvilken, naar man setter

Merke derpaa, og siger, at den skal passere for en Ducat, passerer den og for en Ducat.

Jeronimus. Fort paa Dør, din Akkermær!

Pernille løber ud.

Jeronimus. Det var ikke tienligt, nogen skulde høre os tale saaledes, og at vi foragte slige Ting.

Magdelone. Hør, min hierte Mand! om den høye Øvrighed af egen Motiv gav dig en Rang, da var det noget, som baade du og jeg burte glæde os over, thi det var et Naades-Tegn; men at en gammel Borgermand, som du est, der i intet har distingueeret dig frem for dine Medborgere, vil betle dig en Rang til, det er noget, som man aldrig kand sette Farve paa.

Jeronimus. Der ere dog mange ældgamle Borgere, der har giort det samme.

Magdelone. Det er sandt nok; men jeg tør ikke sige hvad jeg mener om slige ældgamle Borgere.

Jeronimus. Ach mit hierte Barn! vær mig dog ikke imod herudi.

Magdelone. Det giør ingen Gode, jeg er dig imod; thi en Rangsyge er ikke at curere.

Jeronimus. Føy mig dog herudi, lille Magdelone!

Magdelone. Jeg siger, min hierte Mand! at jeg hverken vil eller kand hindre dig derudi.

Jeronimus. Du kand ellers ved denne Leylighed giøre mig en Tieneste, som jeg stedse vil erkiende.

Magdelone. Hvad skal det være?

Jeronimus. Det er, at du vil tage Skylden paa dig, saa at jeg maa sige, at det er mod min Villie, men at min Kone vil endelig have Rang.

Magdelone. Der har vi det; vi stakkels Koner skal altiid tage Skylden paa os.

Jeronimus. Tien mig dog herudi, min Høne! Man regner ikke Fruentimret saadant til Onde.

Magdelone. Takke maa I Gud, I gode Mænd! at I har os til Kaabe-Skiul.

Jeronimus. Vær mig da behielpelig herudi.

Magdelone. Jeg har taget Skylden paa mig i saa meget, saa faaer jeg og giøre det herudi.

Jeronimus. Hør, mit hierte Barn! den Dyre-Kølle, jeg fik fra Landet i Gaar, skal tillaves til i Morgen Middag; thi jeg har budet en god Ven til Giest, som skal bane Veyen for mig til det andet.

Magdelone. Hvad er det for een?

Jeronimus. Han er Lakey hos en fornemme Herre, som han har lovet at recommendere mig til.

Magdelone. Ach Himmel, er det mueligt? Du tragter efter Høyhed, og tilligemed fornedriger dig saa meget.

Jeronimus. Man maa skikke sig i saadant, min Dukke! naar man vil frem i Verden.

Magdelone. Det er jo af Ambition at sette all Ambition til Side.

Jeronimus. Siig ikke det, min Dukke! Den samme Lakey er vel lidet af sin Herre, og naar jeg først bliver recommenderet hos hans Herre, saa recommenderer han mig vider.

Magdelone. Hvis I vilde lyde mit Raad, da gav I baade ham og hans Herre en god Dag, og aad jer Dyre-Kølle med jere Naboer.

Jeronimus. Ney mit Barn! mine Naboer kand ikke hielpe mig herudi. Vær nu noget artig mod samme Lakey, naar han kommer; du giør mig en stor Tieneste dermed.

Magdelone. Jeg vil sette ham ved et lille Bord for sig selv og skikke ham et got Stykke af Stegen.

Jeronimus. Primer du, mit Barn? Han maa min Troe settes øverst ved Bordet. Man maa flattere de Slags Folk noget; men naar man har faaet hvad man vil have, kand man give dem Døden og Dievelen.

Magdelone. Jeg er min Troe gandske fortumled i mit Hovet over disse mange selsomme Lader.

Jeronimus. Vær mig da ikke imod i denne Sag, som ligger mig saa hardt paa Hiertet.

Magdelone. Gid jeg kunde stræbe dig imod; men det er U-lykken, at jeg er alt for føyelig.

Jeronimus. Lov mig det da, min Dukke!

Magdelone. Nu, jeg skal ikke være dig imod.

Han kysser hende, og hun gaaer bort.

Scen. 4.

Arv. Jeronimus.

Arv udi sit Liberie. Jeg skal hilse Hosbond fra Skræderen; han bad, at Herren vilde forsøge, om Kiolen passer.

Jeronimus. Hvorfor kommer han ikke selv og passer den?

Arv. Han vilde komme selv; men jeg sagde, at han skulde blive hiemme.

Jeronimus. Hvorfor giorde du det, Arv?

Arv. Jeg sagde, at jeg veed ikke, om Herren vil have nogen Skrædder i sit Huus, eftersom Hosbond skal have en Rang.

Jeronimus. Din Slyngel! hvem beder dig sige saadant? Jeg har jo ingen Rang faaet endnu. Hvad sagde Skrædderen dertil? Blev han ikke vreed?

Arv. Ney min Troe blev han ikke vreed, han loe deraf.

Jeronimus. Ja saa er det vel nok.

Arv. Skal jeg passe Kiolen paa?

Jeronimus. Ja nok.

Arv ifører ham en galonneret Kiole. Nu seer min Troe Herren anderledes ud. En smuk Kiole kand skabe en Varulv om til et Menneske.

Han hæfter Silke-Lisser ved Jeronimi Arm.

Jeronimus. Hvad Pokker er det, du giør? Disse Lisser hører ikke mig, men din Liberie-Kiole til. Giør mig ikke til Nar.

Arv. Skal jeg da være Nar?

Jeronimus. Ney men det hører Liberiet til.

Arv. Det staaer dog ikke Herren ilde.

Jeronimus. Det maa staae ilde eller vel, saa er det dog Lakey-Dragt.

Arv. Mig syntes dog, Skrædderen sagde, at jeg skulde binde Herren noget paa Ermene.

Jeronimus. Du har hørt feyl, Arv! Skrædderen er ikke saa taabelig.

Arv. Ney min Troe er han ikke saa taabelig. Det er en Mand, som arbeyder for meget fornemme Folk.

Jeronimus. Siger du det, Arv? Hvad er det for fornemme Folk, han arbeyder for?

Arv. Han arbeyder blant andre for en Græve.

Jeronimus. Hillemænd, for en Græve?

Arv. Ja ret for en Græve, som er en virkelig Græve.

Jeronimus. Som er en virkelig Græve, siger du?

Arv. Ja ret en virkelig Græve, som har en Grævinde.

Jeronimus. Jeg maa min Troe giøre noget Væsen af den Skrædder; han kand maa skee giøre mig Tieneste. Hør, Arv! gak strax til ham, og giør Undskyldning for det andet, og beed ham, at han vil giøre mig den Ære at spise en Dyre-Kølle med mig i Morgen.

Arv gaaer, og kommer igien. Var det ikke en Dyre-Køllert?

Jeronimus. Ja en Dyre-Kølle.

Arv. Skal han da tage den Køllert med sig selv?

Jeronimus. Hvilken Snak! Beed ham kun giøre mig den Ære at spise med mig i Morgen, og bær dig noget skikkelig ad.

Arv gaaer.

Jeronimus. Nu kand jeg slaae to Fluer med een Smække og vinde baade Skrædderens og Lakeyens Venskab ved denne Dyre-Kølle. Man maa bruge alle Ficonterier, naar man vil frem i Verden. Ach gid jeg havde mig en Rang; saa vil jeg slaae mig til Roelighed, og intet andet Verdsligt forlange.

Gaaer ind.

Scen. 5.

Leander. Leonore. Pernille.

Leander. Det var nogle forbandede Historier, som vi hørte af hendes Mamma.

Leonore. Jeg er gandske hovedsvimled derover.

Leander. Det er ikke hans Galskab alleene, som gaaer mig til Hierte; men jeg frygter for noget andet.

Leonore. Hvad er det?

Leander. Jeg frygter, eftersom han har faaet slige Griller i Hovedet, at han bryder sit Løfte, for at gifte Jomfruen med en Rangs-Person.

Pernille. Jeg svær min Troe ikke derfor. Men er det ikke Arv, som kommer der i Liberie-Klæder? Arv! hvordan Pokker est du bleven saa galant?

Arv. Det er en Liberie-Kiole, Pernille!

Pernille. En Liberie-Kiole?

Arv. Ja og jeg troer nok, at du ogsaa faaer en Liberie-Kiole. Men hvor er Hr. Jeronimus? Jeg skulde gaae et Ærende i Bye, og jeg glemte at spørge om noget.

Pernille. Hvor skulde du da gaae?

Arv. Jeg skulde byde vor Skrædder til Bords i Dag paa en Dyre-Køllert; men jeg glemte, om jeg skulde bede ham tage Kniv og Gaffel med.

Pernille. Du Giæk! det er ikke brugelig meer.

Arv. Ikke det? I Ebeltoft hos mig er det brugeligt blant alle.

Pernille. Ja i Ebeltoft! Der er ogsaa endnu brugeligt at tage Steeg og Terte hiem med sig i Tørklæder. Men hvorfor vil han giøre Skrædderen den Ære at byde ham til Bords?

Arv. Det kand maaskee være for hans Lykke, Pernille! thi samme Skrædder arbeyder for en Greve.

Pernille. For en Greve?

Arv. Ja mare er det en virkelig Græve; thi han holder 7 Heste og Hopper paa Stold.

Pernille. Men hvad vil det sige?

Arv. Han mener, samme Skræder kand recommendere ham til Baronen.

Pernille. Er han en Baron? Du sagde jo nyelig, at han var Græve.

Arv. Ja jeg troer, han er meer end Græve, han er vist Baron; thi han kiører i sex Heste med en forgyldt Vogn, og har selv en Snoer paa Hatten = = Men jeg maa løbe mit Ærende.

Pernille. Dette gaaer noget vidt, Børnlille! thi hvis vi ikke hitter paa noget Raad derimod, gaaer Monsr. Leander Jomfruen qvit, saa vidt jeg kand merke.

Leander. Hvad Raad kand du give os, Pernille?

Pernille. Havde vi kun fat paa Monsr. Leonards Tiener Henrich, ham skulde jeg overlegge noget med.

Leander. Jeg skal nok overtale Monsr. Leonard at laane os ham en Dag.

Pernille. Der behøves ogsaa smuk Eqvipage og Klæder.

Leander. Det altsammen skal jeg bringe til Veye.

Pernille. Thi han skal spille en stor Rulle.

Leander. Hvad skal det være for en Rulle?

Pernille. Det kand jeg ikke sige dem endnu. Jeg maa først have fat paa Karlen og see hvad han duer til.

Leander. I at spille Pudser har han faa Tienere sin Lige.

Leonore. Men maa vi ikke høre, hvorudi dette skal bestaae?

Pernille. Ney hun faaer det ikke at vide, og hendes Mama langt mindre, thi hun vilde forderve Legen, saasom hun har for megen Føyelighed for hendes Mand. Det tiener

---

20. Der behøves ogsaa smuk Eqvipage] Eqvipering, Udstyrelse.

ikke, at mange ere Medvidere herudi; men naar Eventyret er til Ende, skal baade I og Madamen takke mig for min Umag.

Leander. Jeg vil da paa staaende Fod hen at faae fat paa Henrich.

Pernille. Og jeg vil ind at studere videre paa min Lectie.

ACTUS II.

Scen. 1.

Pernille. Henrich.

Pernille. Kand du nu faae det i dit Hoved, Henrich?

Henrich. Det er kun Smørrebrød for mig.

Pernille. Det blir dog et temmeligt Arbeyd.

Henrich. Ey, Bagatelle! det er intet Arbeyd for mig. Jeg vilde obligere mig til paa en Eftermiddag at giøre dobbelt saa meget.

Pernille. Siig ikke det, Henrich! dobbelt saa meget. Gak nu strax hen og set dig i Eqvipage. *Han gaaer.* Jeg har aldrig vartet op ved Bordet med saadan Fortrydelse som i Dag for denne Skræder og denne Lakey. De aade med saadan Graadighed af denne Dyrekølle, at Taarene stode dem i Øyene. Er det da mueligt, at en gammel brav Mand kand forfalde til saadan Bassesse? Jeg troer, at han gav sin Dotter til en Skorsteensfeyer-Svend, om han ikkun kunde recommendere ham til en fornemme Herre; saadan Virkning har denne Rangsyge giort hos ham. Men jeg maa holde gode Miner for at hielpe Henrich i hans Forehavende. See

11. og set dig i Eqvipage] og eqviper dig.

der kommer han med disse tvende Cavalliers, Skræddersen og Lakeyen.

Scen. 2.

Jeronimus. Skrædderen. Lakeyen. Pernille.

Jeronimus. I gode Mænd tar saa til Takke med dette ringe Maaltiid.

Lakeyen. Det var min Troe ikke et ringe Maaltiid. Jeg aad med stor Appetit af den Dyre-Kølle.

Skrædderen. Jeg min Troe iligemaade.

Jeronimus. Det er mig usigeligen kiært, at den smagede dem; thi jeg har ingen bedre Venner at unde den til.

Skrædderen. Serviteur, hans Tiener!

Jeronimus. Hør, Pernille! giv os nok et Glas Viin paa Faldrebet.

Lakeyen. Vi har saamænd faaet vor Bekomst.

Jeronimus. Et Glas endnu, I gode Herrer! Jeronimus støder Glasset mod Lakeyens, og tar sin Hue under Armen. Det skal være den velbaarne Herres og Frues Skaal. Gid de maa længe leve; thi det er et naadigt og dydigt Herskab.

Lakeyen. Jeg takker skyldigst.

Jeronimus. Jeg haaber, at han taler et got Ord for mig ved Leylighed.

Lakeyen. Han maa ikke tvile derpaa.

Jeronimus kysser dem til Afskeed.

Scen. 3.

Jeronimus. Pernille.

Jeronimus. Man maa flattere disse Slubberter, om man vil have noget Got af dem.

Pernille. Det er sandt nok; men mig synes, at

Herren behøver anden større Kundskab, om han tænker at komme fort.

Jeronimus. Jeg maa først giøre Kundskab med Tienerne, siden kand jeg nok med Tiden faae deres Herrer til Bords.

Arv kommer løbende, og falder.

Jeronimus. Hvad er paa Færde, Arv?

Arv. Hillemænd, Herre! her er en Baron udenfor, som vil tale med Hosbond.

Jeronimus. En Baron, siger du?

Pernille. En Baron?

Arv. Ja. Men han er i en Æske.

Jeronimus. I en Æske?

Arv. Ja men det er en Æske med Vinduer paa.

Pernille. Det maa nok være en Portechaise.

Jeronimus. Det maa nok saa være. Hvad er hans Navn, Arv?

Arv. Han heder Baron Kaal.

Jeronimus. Det er et underligt Navn. Du maa have hørt feyl.

Arv. Jeg vil nok spørge først om hans Navn, førend han kommer ind.

Jeronimus. Est du gal, Dreng? Vil du spørge saadan Mand om hans Navn?

Arv. Ney saa taabelig er jeg ikke. Jeg vil spørge een af hans Heste derom.

Jeronimus. Een af hans Heste?

Arv. Ja ret een af hans Heste; thi det er ikke saadanne Heste, som spændes for Vogne. Disse kand snakke.

Pernille. Det maa være Porteurs, han mener.

Jeronimus. Det maa saa være. Siig, Arv! at han skal være mig velkommen. Pernille! løb ind efter min Peryk.

---

1. behøver anden større Kundskab] andet fornemmere Bekiendtskab.

Scen. 4.

Henrich som Baron. **Jeronimus.** **Pernille.** **Arv.**

Henrich. Hal = = = tet, Porteurs!

(Stiger ud, og omfavner Jeronimus med bare Hovedet.

Jeronimus. Om Forladelse, naadig Herre! at jeg tager mod ham i den Positur.

Baronen. Jeg veed ikke, om jeg har den Lykke at være kiendt af Herr Jeronimo.

Jeronimus. Jeg har kun den Naade at kiende Baronen af Navn, jeg veed, at han er Hr. Baron Kaal.

Baronen. Jo mit Navn er Baron von Reenkaalavæt. Jeg er kiendt her i Staden baade blant Høye og Lave; undertiden omgaaes jeg med Prindser og Førster, og undertiden finder jeg Behag i at besøge Borgere her i Staden.

Jeronimus. Det er meget naadigt af saadan Herre.

Baronen. Ach Hr. Jeronimus! vi ere jo alle Mennesker. Jeg finder ofte Behag i at høre een og anden fornuftig Borger raisonnere. Jeg har ogsaa erfaret, at der er saadan Forstand hos een og anden blant dem, at de burde emplojeres til andet end at drive borgerlig Næring.

Jeronimus. Jeg takker allerunderdanigst paa Borgerstandens Vegne.

Baronen. Der er ogsaa en anden Aarsag, hvorfor jeg gaaer saa iblant i gemene Borger-Huse. Hoffet har Tanker om mig, at jeg er en habil Mand, som jeg uden at rose mig selv ogsaa er, saa at jeg kand give Lectie til de største Statsmænd i vor Tiid. Tænk engang, Hr. Jeronimus! jeg har været med at slutte over 48 Freds-Tractater.

Pernille. Hillemænd, over 48 Freds-Tractater!

26-27. jeg kand give Lectie til de største Statsmænd] belære, rette paa.

Baronen. Hvem er, som taler der? Det er vel hans smukke Kiereste. Votre treshumble bienhumble Madame!

Jeronimus. Ney min Herre! det er min Kammer-Pige til Tieneste.

Baronen. Det er morbleu en perfectement smuk Kammer-Pige.

Han kysser hende.

Pernille. Det er alt for stor Naade, Baronen beviser mig.

Jeronimus sagte. Hvor naadig er ikke denne gode Herre!

Baronen. Men at komme til mit Apropos igien - - - Hvad var det, jeg talde sidst [om]?

Pernille. Det var om de 48 Freds-Tractater.

Baronen. Det er sandt. Saasom nu Regieringen har Tanker om mig, at jeg er en skiønsom Mand, og reflecterer paa mine Recommendationer, saa gaaer jeg undertiden om at sondere endogsaa blant Folk af Borger-Stand, for at give Rapport om een og andens Meriter. Jeg har og hiulpet over en halv Snees gemene Borgere af Støvet i en kort Tiid; thi de havde mardi maa skee end været gemene Borgere, hvis Baron von Reenkaalavet havde ikke været dem behielpelig.

Jeronimus til Pernille. Pernille! Himmelen selv har sendt mig denne Herre hid; thi det er just saadan Mand, som jeg trænger til.

Baronen. Og alt dette giør jeg uden Interesse. Den sidste Borger, som jeg hialp til en Caracteer, skikkede mig derfor 1000 Rdr., men jeg tog pardi ikke mod meer end de 500; thi jeg vil tiene Hr. Jeronimus, jeg trænger ikke til Penge, mit Baronie importerer mig over 40000 Rdlr. om Aaret. Jeg vil beskrive ham mit Baronie. Hovedgaarden ligger paa en Bakke, paa den ene Side en Ege-Skov, 4 Mile

---

1-2. Det er vel hans smukke Kier'este] Ægtefælle. — 28. thi jeg vil tiene Hr. Jeronimus] jeg skal sige Dem.

lang, og paa den anden Side er et friſk Vand, hvor jeg undertiden tager Cabeljou af den Længde.

Jeronimus. Cabeljou i friſkt Vand?

Baronen. Det maa jeg forſtaae. Det, ſom ellers holdes for umueligt, har jeg giort mueligt; det er en Invention, ſom jeg ingen har aabenbaret uden for Kongen af Frankrig, da jeg havde den Naade at tale med Kongen ved den Utrechtiſke Fred.

Pernille. Maatte jeg ſpørge Baronen, hvor den Utrechtiſke Fred ligger?

Jeronimus. Tie ſtille, Pernille! hvad vil du tale med ſaadan Herre?

Baronen. Den Utrechtiſke Fred, Mademoiſelle! blev ſluttet i den Stad Carnaval udi Burgundien, og uden at roeſe mig ſelv, ſaa var den Freds-Slutning mit Verk, hvorvel andre, ſom gemeenligen ſkeer, faaer Navn derfor i Aviſerne. Nok er det, at Kongen af Frankrig havde den Naade at ſige til mig, da Freden var ſluttet, diſſe Ord: Tres renommé coment fermes la porte de la Baron de Reencolavet.

Pernille. Hillemænd, det var meget naadigt.

Jeronimus. Det gaaer gierne ſaa til, naadig Herre! at hvad een har giort, det faaer andre Navn fore i Aviſerne; thi om jeg mindes ret, ſaa fik Duc de Vendosme Navn for den Fred.

Baronen. Ja han maa melde ſig; dog han kand være god nok til ſit Brug. Men at komme til min Apropos igien, ſaa er jeg ikke den, der tiener Folk for Intereſſe; men det er ſandt, jeg ſeer igiennem Fingre lidt med mine Tienere, om de tar noget.

Jeronimus. Det er ikke meer end billigt.

Baronen. Jeg misunder dem det ikke; de ere mange derom. Thi ſaaſom jeg omgaaes med allehaande Slags Nationer, ſaa maa jeg holde adſkillige Slags Tiennere; jeg

---

1. et friſk Vand] ferſk.

har en Spansk Tiener, en Fransk, en Polsk, en Tydsk, en Italiensk og [en] Engelsk.

Jeronimus. Hillemænd, forstaaer Herren saa mange Sprog?

Baronen. Jeg forstaaer alle Sprog, og taler det ene ligesaa færdigt som det andet. Jeg har en Polsk Tiener, som taler baade Fransk og Dansk. Hey Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky [kommer]. Skabhalsiasky.

Jeronimus. Det er et underligt Sprog.

Pernille. Det er halv Dansk, Skabhalsiasky.

Baronen. Det betyder saa meget som: Hvad befaler Herren? Hør, Dobre Podolsky! du skal fornemme, om Græv Leerbeutel kommer til Hove i Dag. Hvis han kommer, saa vil jeg ogsaa komme.

Dobre Podolsky gaaer.

Baronen. Hey Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky [kommer igien]. Skabhalsiasky.

Baronen. Formeld min Respect til Grævinden. Jeg kommer til hende mod Aften paa en Passedix eller Obscurité. Dobre Podolsky gaaer[, men kommer igien]. Og kand du finde Frøkenen ved samme Leylighed, da siig hende: Voules vous comment fermez la chaise autrement perfectement je parlerons la Contesse de la Baronesse que ditez vous. Men ingen maa høre det.

Dobre Podolsky. Dobre Mosepan. Han gaaer.

[**Baronen.**] Jeg har ingen synderlig Lyst at komme til Hove i Dag; men jeg har engrasseret mig at recommendere en halv Snees Personer.

Jeronimus. Ach naadige Herre! tag ikke ugunstigt op, at jeg ydmygst beder ham om noget.

Baronen. Det skal være mig en Plaiseer at tiene ham.

Jeronimus. Maa jeg ikke være den 11te af dem, som skal recommenderes?

18-19. Jeg kommer til hende . . . paa en Passedix eller Obscurité] for at spille de nævnte Spil med hende.

Baronen. Hvorfor ikke, Herr Jeronimus? Taler jeg for 10, saa kand jeg ogsaa tale for den Ellevte. Men hvad er hans Ansøgning?

Jeronimus. Det er noget, som han maa skee vil holde latterligt af mig, som af en gammel Mand; men det er ikke min Drift, min Kone vil endelig have det.

Baronen. Hvad er det da?

Jeronimus. Disse Fruentimmer har visse Skrøbeligheder, som man maa føye dem udi.

Baronen. Det er sandt nok; men hvad er det?

Jeronimus. Jeg vilde give 1000 Daler til at min Kone ikke var falden til den Galskab.

Baronen. Ey, hvad er det da for Galskab? Siig frem!

Jeronimus. Jeg haaber, at naadige Herr Baron ikke troer, at det er min Drift.

Baronen. Vertichoux, hvad kand jeg troe, førend jeg hører?

Jeronimus. Thi hvorfor skulde jeg paa min gamle Alder forlange saadant?

Baronen. Peste, hvis I ikke kommer til Sagen, saa gaaer jeg.

Jeronimus. Min Kone vil endeligt profos være Frue.

Baronen. Ey, er det ikke andet? Det skal have gode Veye.

Jeronimus. Skulde det da kunne lade sig giøre?

Baronen. Vist. Det koster kun at skaffe Hr. Jeronimus en Rang. Er det ikke saa, I mener?

Jeronimus. Jo det kand vel ikke skee paa anden Maade. Jeg maa giøre det alleene for at føye min Kone, om jeg ellers vil have Fred udi Huset.

Baronen. Er han da ikke selv for det?

Jeronimus. Jeg kand sværge Eders Naade til, at jeg er færdig at gaae i Jorden over saadant Galskab.

Baronen. Hør, Herr Jeronimus! efterdi han selv er saa meget derimod, da for at stille hans Kone tilfreds, vil

jeg lade som jeg søger, og sige, at jeg har faaet Afslag, saa giver hun sig tilfreds, og I kommer af denne Beængstelse.

Pernille sagte. Hillemænd, nu er han i Knibe. Nu kommer han vel strax til Bekiendelse.

Jeronimus. Jeg kand endelig ikke sige, naadig Herre! at det er mig saa meget imod; thi hvorvel = = at = = omendskiønt = = Baronen kand nok fatte hvad jeg vil sige.

Baronen. Jo jeg fatter, at I har ligesaa stor Lyst til en Rang som jer Kone.

Jeronimus. Jeg nægter ikke, at jeg jo har en honete Ambition; thi saasom = = efterdi = = besynderlig for at føye min Kone = =

Baronen. Giør ingen Røverkule af jer Hierte, og siig reent ud, at I har Lyst til en Rang. Hvad vil det sige? Det er jo en honet Ambition.

Jeronimus. Ja jeg kand forsikkre Baronen paa at jeg giør det ikke af Ærgierighed, men alleene af en honete Ambition.

Baronen. Det veed jeg nok, Hr. Jeronimus! Han skal blive hiulpen. Der har I min Haand.

Jeronimus kysser paa Haanden.

Baronen. Græd ikke, Hr. Jeronimus! han skal nok blive hiulpen. Det var Synd andet end at hielpe en Mand, der har saadan honette Ambition.

Pernille. Ach den stakkels Mand, han græder af Glæde. Det er dog en deylig Ting at have saadan honete Ambition.

Dobre Podolsky [kommer tilbage]. Grevinden lod formelde sin Respect til Herren; men Greven var ikke hiemme.

Baronen. Men vidste hun ikke, om han kommer til Hove i Dag?

Dobre Podolsky. Jo han kommer til Hove. Grævinden bad ellers, at Herren vilde skikke hende 500 Rd., til Greven kommer hiem; thi hun havde en hastig Udgift.

Baronen. Havde du ikke saa mange Penge hos dig?

Dobre Podolsky. Det er meget fortredeligt, Herr Baron! nu skal jeg endelig hiem for de lumpne 500 Rdlrs Skyld.

Jeronimus. Om Herren ikke vil tage det unaadigt op, saa vil jeg flye ham saa mange Penge.

Baronen. Ney saamænd, Hr. Jeronimus! det tager jeg ikke unaadigt op.

Jeronimus. Jeg er saa bange, at det er noget dristigt af mig.

Baronen. Ey, sans façon, Herr Jeronimus! Jeg beder, at han hverken herudi eller udi andet vil holde mig for fremmed.

Jeronimus gaaende ind. Gud velsigne den Herre, hvor naadig han er.

Pernille. Henrich! du est dog en forbanded Skielm.

Henrich. Det gaaer brav nok, Pernille!

Pernille. Og du Monsr. Dobre Podolski! gid du faaer en U-lykke med din Polsk.

Dobre Podolsky. Jeg maa min Troe ogsaa have noget aparte.

Pernille. Ja men ikke saa hastig. Men der kommer han tilbage med Pungen.

Jeronimus med Pungen. Maa jeg tage mig den Frihed at levere den til Tieneren?

Baronen. Bær dem strax til Grævinden, Dobre Podolsky! Maaskee hun vinder dem fra mig igien i Aften; thi hun spiller perfectement Obscurité. Seer paa sit Verk. Vertichoux, Klokken er mange; jeg maa til Hove. Hey Porteurs! Jeronimus kysser ham paa Haanden til Affkeed. Baronen setter sig i Portechaisen, og siger: Er soll geholffen werden.

Scen. 5.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Var det ikke en allerkiæreste Herre, Pernille? Kald min Kone herud, at jeg kand sige hende hvad som er passeret.

Magdelone. Hvad er det for Stats, her har været?

Jeronimus. Nu er vi ovenpaa, min Hierte! Baronen tog mig i Haanden til Afskeed, og sagde, at jeg skulde blive hiulpen.

Magdelone. Ach min hierte Mand! disse store Folk lover ti Gange meer, end de agter at holde.

Jeronimus. Ney denne min Troe ikke. Havde du seet ham, da skulde du være af andre Tanker. Denne gode Baron holder meer, end han lover.

Magdelone. Er det en Baron?

Jeronimus. Ja min Dukke! det er Baron Reenkaalavet, en Herre, der har sluttet over 36 Freds-Tractater.

Pernille. Hvad 36? Han har min Troe sluttet over 48, det veed jeg.

Magdelone. Hvoraf Pokker veedst du saadant?

Pernille. Baronen sagde det selv.

Jeronimus. Denne Herre er en bekiendt ærlig Herre. Hvad var det, som Kongen af Frankrig sagde til ham, Pernille?

Pernille. Jeg kand ikke komme ihu uden disse Ord: Ferme le porte. Det syntes at være meget naadigt.

Magdelone. Nu er min Troe Pigen bleven ligesaa gal som han.

Pernille. Siden jeg talede med denne Baron, er jeg bleven af andre Tanker, Madame! thi jeg seer, at Hr. Jeronimus vil giøre Lykke derved.

Magdelone. Og jeg er bange, at I blir tagen ved Næsen. I veed jo [ikke] uden af hans egne Ord, at han er Baron.

Jeronimus. Jo min Troe er han virkelig Baron. Han beskrev os jo sit Baronie; det hørte Pernille. Hovedgaarden ligger paa en Bakke.

Pernille. Paa den ene Side er en Skov, 4 Miil lang.

---

17. en bekiendt ærlig Herre] hæderfuld, berømmelig.

Jeronimus. Og paa den anden Side et stort Vand, hvor han fanger Cabeljau af den Længde. Hvad vil du nu meer tvile derom?

Magdelone. Jeg kand forsikre dig om at alt dette staaer mig lidet an.

Jeronimus. Ach min Dukke! du har jo lovet at føye mig herudi.

Magdelone. Ja det er sandt nok; men = = =

Jeronimus. Hvis du havde seet, hvor stor Naade denne Herre bevisede mig, havde du skulle glædet dig derover. Saadanne Herrer ere mindre storagtige end mangen Borgermand.

Pernille. Tænk engang, han kyssede mig, Madame!

Magdelone. Det bekiender jeg var noget meget for en Tieneste-Pige.

Scen. 6.

Arv. Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Arv. Hvilken underlig Baron var dette: han lod sig bære i en Æske!

Jeronimus. Har du da aldrig seet en Portechaise tilforn?

Pernille. Hvad vil det Beest have seet en Portechaise, som er nyeligen kommen fra Ebeltoft?

Jeronimus. Saadant faaer du tit see her i Staden, Arv!

Arv. Det er underligt nok. Man bær ellers ikke uden Krøblinger hos os; derfor tænkte jeg ogsaa i Førstningen, at denne Herre var en Krøbling. Mig synes dog, at det er Synd, at det ene Menneske skal være det andets Hest.

Jeronimus. Jeg har ogsaa i Sinde, min Dukke! at legge mig en Portechaise til, om det andet vil lykkes for mig.

Magdelone. Giør kun saa meget Galskab, som dig lyster. Du est selv Herre i Huset, og maa selv forsvare det.

Pernille. Hvis Herren legger sig Portechaise til, kand Arv blive Porteur; thi han er brav stærk.

Jeronimus. Du siger noget, Pernille!

Arv. Hvad er det: Porteur?

Pernille. Det er een af dem, som bærer.

Arv. Faae den en U-lykke, der giør.

Pernille. Det er ingen Skam her i Staden at være Porteur.

Arv. Var det ingen Skam for dig, om man vilde giøre dig til en Hoppe? Man maa giøre Forskiæl mellem Bester og fornuftige Mennesker.

Pernille. Da troer jeg dog, uden at rose Heste, at der er mangen fornemme Hest, der har ligesaa megen Fornuft som du.

Magdelone. Ey, lad fare saadant Galskab. Det hele Huus blir til en Daarekiste. [Arv gaaer.] Lad os tale noget Alvorligt sammen, min Hierte! Monsr. Leander synes ikke at være tilfreds med dig paa nogen Tiid.

Jeronimus. Jeg har ogsaa, sandt at sige, ikke været meget tilfreds med ham.

Magdelone. Hvad har han da syndet mod dig?

Jeronimus. Han har endelig intet Ont giort mig; men jeg tænker mig om iblant, om man ikke kunde employere sin eneste Datter bedre.

Magdelone. Hvordan kand du faae hende bedre forsørget? Det er jo en skikkelig Person, som har gode Midler.

Jeronimus. Det er got [nok], min Hierte! dersom vi agtede at blive udi Borgerstanden.

Magdelone. Men omendskiønt du faaer nu en Rang, kand derfor din Datter ikke gifte sig med en Borger?

Jeronimus. Ney ikke vel, min Dukke! ikke vel. Naar du bliver velbyrdige Frue, kand din Dotter ikke vel være slet og ret ærlig og dydzirede Matrone. Jeg siger det ikke af mindste Hoffart, mit Barn! men det skikker sig ikke, ney [mænd] giør det ikke.

---

27. Men omendskiønt du faaer nu en Rang] om du endog.

Magdelone. Men jeg synes, det er ligesaa smukt at være ærlig som velbyrdig.

Jeronimus. Ney gute Morgen, Madam! Det er ligesaa stor Forskiæl som mellem Kong Salomon og Jørgen Hattemager.

Magdelone. Men du est jo selv en Borger?

Jeronimus. Ja men det varer ikke længe, førend jeg bliver til noget.

Magdelone. Det er jo tidsnok at kaste Vrag paa Borgerfolk, naar du faaer en Rang.

Jeronimus. Jeg er min Troe saa vis paa Rang, som jeg allerede havde den i min Haand. Det giør mig kun ont, at jeg skal blive den Elfte udi Tallet; thi der er 10 andre paa Baronens Liste, som og skal promoveres.

Magdelone. Ach hvilken u-lykkelig Syge den Rang-Syge er! Den foraarsager, at et Menneske er aldrig fornøyed; thi naar han selv kommer til Høyhed, kand han ikke lide, at andre ogsaa kommer dertil, og naar han har faaet een Rang, saa gaaer han strax frugtsommelig med en anden. Men hvad er Frugten deraf? En Borgermand kommer derover i Griller, foragter og forsømmer sin forrige Handel, og omsider geraader i Armod, som man disvær seer mange Exempler paa i denne fattige Bye.

Jeronimus. Ach min Hierte! plav mig dog ikke saa meget. Du har jo engang lovet at føye mig herudi.

Magdelone. Det er sandt nok; men jeg har ikke lovet dig, at jeg vil bryde mit Løfte med Leander.

Jeronimus. Lad ham da see til, at han skaffer sig en Rang først, saa kand han gierne faae min Dotter.

Magdelone. Saa vidt som jeg kand merke, søger han aldrig nogen Caracteer.

Jeronimus. Og saa vidt som jeg kand merke paa mig, saa giver jeg aldrig min Dotter bort til en slet og ret Monsieur. Tænk engang, min Dukke! om jeg nu lod trolove Leander med min Dotter, og der siden kom en Rangs-

Person, som begiærede hende, da hun var ikke i min Magt mere, stode vi der da ikke i en Maade? Var det da ikke noget, som vi maatte fortryde vor Livstiid?

Magdelone. Hvorfor skulde vi fortryde derpaa?

Jeronimus. Kort at sige, det passer sig aldeles ikke, at du skal hede Frue, og din Dotter Madam eller Mutter. Spør kun andre fornuftige Folk, saa skal du høre, at de derudi give mig Ret.

Magdelone. Du maa snarere sige: Spør kun andre Giække.

Jeronimus. Hør, mit Barn! du faaer aldrig en god Time af mig, hvis du ikke føyer mig herudi.

Han gaaer ind.

Magdelone. Ach jeg elendige Menneske! jeg veed ikke hvad jeg skal giøre. Jeg faaer dog at skikke mig herudi, for ikke at legge mig ud med min Mand.

Scen. 7.

Magdelone. Pernille.

Pernille. Ey, Madam! giv jer tilfreds; det tør falde bedre ud, end I tænker.

Magdelone. Men jeg kand ikke fatte, Pernille! hvorfor du begynder at holde med min Mand i hans Galskab, som du tilforn var saa meget imod.

Pernille. Jeg er min Troe ligesaa meget derimod, som jeg nogen Tiid har været; men jeg har saa mine Raisons, hvorfor jeg nu taler ham efter Munden.

Magdelone. Jeg kand aldrig vide, af hvad Anledning han er falden paa disse Griller.

Pernille. Rang-Syge kommer over Folk her i Landet ligesom hidsig Feber.

Magdelone. Men er det ikke ubegribeligt, at en ældgammel Mand, som han = = =

Pernille. Jeg kand let begribe det; thi Luften her i

Landet fører det med sig, at Folk bliver ikke ret galne, førend de komme over deres 60 Aar.

Magdelone. Det lader lige saa, Pernille! thi jeg har kiendt mange, der have ført et meget ærbart Levnet udi deres Ungdom, men som udi deres Alderdom ere bleven meget verdslige.

Pernille. For Exempel: Peder Hansen, som udi sit 30te Aar holdt det for en dødelig Synd at pudre sin Peryk, seer jo nu ud som en Kammer=Junker. Udi hans Ungdom prækede han mod Vellyst, nu klager han over at her er ikke Assembleer nok.

Magdelone. Paa den Maade maa jeg blive bange, naar jeg bliver tredsindstyve Aar.

Pernille. Jeg er ogsaa bange for mig selv.

Magdelone. Han maatte gierne løbe gall, Pernille! hvis han ikke vilde bryde det Løfte, han har giort Leander.

Pernille. Giv jer kun tilfreds, Madam! det skal ingen Fare have.

Magdelone. Du hørte jo selv hvad Resolution han har taget.

Pernille. Jeg skal nok faae ham til at tage en anden Resolution.

Magdelone. Hvad vil du da giøre?

Pernille. Det kand jeg ikke sige hende, Madam! Jeg beder hende alleene give sig tilfreds; det skal nok blive got.

Magdelone. Gid det var saa vel. Kom, lad os gaae ind.

9-10. Udi hans Ungdom prækede han mod Vellyst] Overdaadighed.

ACTUS III.

Scen. 1.

Leander. Leonore.

Leander. Hvad ere vi Mennesker dog u-lykſalige i denne Verden! Der ere faa Ting, ſom foraarſage os solide Glæde, og de ſamme faa ſøde Ting ere ofte beblandede med Galde. Nu tænkte jeg at høſte Frugten af min Kiærlighed og at komme udi Possession af Jomfruen, ſom jeg ſaa inderligen elſker; men juſt da man tænker at være allerſikreſt, reyſer ſig en uformodende ſtærk Modvind, ſom truer med Undergang.

Leonore. Det er viſt nok, kiære Leander! men jo farligere Stormen er, jo behageligere vil det ſiden blive for os, naar vi komme udi Havnen.

Leander. Men paa den ſidſte Relation, jeg havde af hendes Mamma, ſaa tør jeg ikke komme oftere her i Huſet; thi han har jo udtrykkeligen givet tilkiende, at han ikke vil have mig til Svigerſøn.

Leonore. Jeg forlader mig paa Pernilles Løfte, ſom har lovet at rede os i en Haſt ud af denne Vanſkelighed.

Leander. Men hvad mon det er for en Intrigue, hun har fore?

Leonore. Jeg kand ingenlunde bevæge hende til at aabenbare mig den. Hun ſiger, at ingen veed den uden Monſieur Leonard, Henrichs Herre.

Leander. Men, allerkiæreste Jomfrue! skal all vor Lykke dependere af denne Intrigue?

Leonore. Ingenlunde; thi kand Intrigue ikke hielpe, saa lader jeg min Fader smukt vide, at om han vil bryde sit Løfte, saa vil jeg ingenlunde giøre det, og forekaster han mig U-lydighed, saa forekaster jeg ham Utroeskab. Dog ønsker jeg, at Pernilles Anslag kunde lykkes, at jeg ikke skal nødes til at skride til saadan Extremitet.

Leander. Jeg forlader mig meer paa Jomfruens Bestandighed end paa alle Intriguer.

Leonore. Ja han kand sikkert forlade sig derpaa; thi intet Barn er forpligtet at adlyde sine Forældre udi det, som er usømmeligt. Men der seer jeg ham komme. Gak I kun til Side, og vær imidlertiid forsikret om min Troeskab.

Scen. 2.

Jeronimus. Leonore.

Jeronimus. Det er mig kiært, min Dotter! at jeg finder dig alleene; thi jeg har noget Vigtigt at tale med dig om. Hør, jeg har merket hos dig fra din Barndom, at du ikke har haft [Mangel paa] en honnete Ambition.

Leonore. Det er sandt nok; jeg har altiid stræbet at føre mig saaledes op, at ingen med Billighed skulde kunne bebreyde mig nogen Bassesse.

Jeronimus. Og derfor haaber jeg, at du skal finde Smag udi det Forslag, som jeg vil giøre dig.

Leonore. Jeg skal aldrig være mine Forældre imod udi det, som sømmeligt og anstændigt er.

Jeronimus. Got, min Dotter! nu har jeg Spillet vundet. Jeg er i disse Dage bleven forsikred om at aflegges med en Rang, og naar det skeer, saa vil jeg selv give dig at betænke, om du kand gifte dig med en slet og ret Monsieur som Leander.

Leonore. Jeg har selv paa mine Forældres Behag giort Ægteskabs-Løfte til Leander, og derfor vil give min Far at betænke, om jeg med min Honneur kand rygge mit Løfte.

Jeronimus. Med din Honneur, siger du? Veedst du og ret hvad Honneur er? Er det Honneur for en Frøyken at gifte sig med en slet og ret Borger?

Leonore. For at forekomme saadan Uleylighed, er det da best, at jeg gifter mig med Leander, førend jeg bliver Frøyken, og førend Papa faaer Rang, saa synder vi intet mod Reglerne.

Jeronimus. Slidder Sladder, mit Barn! Den Snak kommer lidt overeens med det Forrige, nemlig at du havde Ambition.

Leonore. Just fordi jeg har Ambition, just derfor kand jeg ikke bifalde min Far.

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak! Just fordi du har Ambition, just derfor vil du heller hede Mutter end Frue.

Leonore. Ney just fordi jeg har Ambition, just derfor vil jeg ikke giøre mig til et Skarn og bryde mit Løfte.

Jeronimus. Ingen er forbunden at holde et Løfte, som strider mod Ærbarhed. Da du giorde Leander det Løfte, vare I hinandens Lige. Nu er Tingen saa forandret, at du staaer paa Trinnet at blive Frøyken, og han er kun en slet og ret Monsieur; ergo, derfor kand det Løfte ikke binde dig, thi det som tilforn kunde være lovligt, dets Fuldbyrdelse strider nu mod Ærbarhed. Vi har jo Lov derfor.

Leonore. Om jeg maatte sige saa, min kiære Far! saa er det en hæslig Procurator-Stræg at dreye Loven saaledes. Er det mod Ærbarhed at holde sit Løfte, som man har giort en brav ærlig Mand?

Jeronimus. En ærlig Mand? Det er ikke nok. En Bonde kand ogsaa være ærlig; men om en velbyrdig Frøyken gifter sig med en ærlig Bonde, synder hun i mine Tanker mod Ærbarhed.

Leonore. Det troer jeg nok; men jeg seer ingen Forskiæl mellem mig og Leander, thi vi ere begge af Borger-Stand.

Jeronimus. Det er sandt nok; men om du i Morgen blev Frøyken, hvad da?

Leonore. Saa var det ikke videre, end en ærlig Borger blev gift med en velbyrdig Borger-Dotter.

Jeronimus. Driv ikke Spot med din Far, min Dotter! Det er ikke smukt.

Leonore. Det være langt fra; men min Far vil have mig til at bedrive en Gierning, som alle fornuftige Folk vil foragte mig for.

Jeronimus. Hvad? fornuftige Folk! Du regner vel vore Naboer, de Spidsborgere, for fornuftige Folk? Det er Folk, min Dotter! som ingen Ambition har.

Leonore. Mig synes, den siger sig fra all Ambition, der ingen Troe og Love har.

Jeronimus. Du maa snakke saa meget, som du vil, min Dotter! saa bliver Udfaldet dette, at du slet ikke faaer Leander.

Leonore. Og min Far maa præke saa meget for mig, som han vil, saa bliver Udfaldet dette, at jeg tar aldrig nogen uden Leander.

Jeronimus. Vil ikke gode Ord hielpe, saa faaer jeg bruge Myndighed.

Leonore. En Faders Myndighed strækker sig ikke saa vidt.

Jeronimus. Hvad? har et Barn Magt til at gifte sig mod sine Forældres Villie?

Leonore. Jeg har intet giort herudi uden min Fars Samtykke og Villie.

Jeronimus. Hør, Leonore! ikke et Ord meer; thi bliver jeg først vreed, faaer du mig ikke saa hastig bliid igien.

Leonore. Jeg vil ogsaa bede min Far, at han ikke rører meer om den Materie; thi jeg er ogsaa ikke let til at blive bliid igien, naar jeg først bliver vreed.

Jeronimus. Gak kun bort til videre, mit Barn! og betænk dig hvad du giør.

Leonore gaaer.

Jeronimus. See mig engang til den Næseviis. Men jeg maa give hende lidt Tiid; hun betænker sig nok. Men der kommer min Troe Baronens Tiener.

Scen. 3.

Dobre Podolsky. Jeronimus.

Dobre Podolsky. Serviteur, Hr. Jeronimus!

Jeronimus omfavnende og kyssende ham. Ach velkommen igien, min ærlige Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky. Min Herre er paa Veyen for at besøge ham, og bringer gode Tidender med sig.

Jeronimus. Er det muelige? Den Herre holder meer, end han lover.

Dobre Podolsky. Han er ogsaa bekiendt for en Ordholdend Herre baade blant Christne og Hedninger.

Jeronimus. Ogsaa blant Hedninger?

Dobre Podolsky. Der er ingen udi det hele Hedenskab, der jo kiender ham.

Jeronimus. Maatte jeg spørge, hvor Hedenskabet ligger?

Dobre Podolsky. Det kand jeg sige ham paa mine Fingre; thi jeg har været der mange Gange. Hedenskabet ligger Nord Nordvest her fra. Hovedstaden udi Hedenskabet heder Constantinopel, og Keyseren, som nu regierer, heder Mephistofelus. Det er en brav Keyser, hvorvel han er ikke min Herres Ven.

Jeronimus. Hvi saa?

Dobre Podolsky. Jeg vil nok sige Hr. Jeronimus det, hvis han vil beholde det hos sig selv. Min Herre havde den Naade at spise engang hos Keyseren. Over Bordet kom han i Dispyt med den store Vizir Holophernes, hvilken Dispyt gik saa vidt, at min Herre udi Hidsighed gav ham et

Ørefigen; saa at Keyseren siden den Tiid saae ham an med skele Øyen.

Jeronimus. Men tog den store Vizir dette Ørefigen saa til Takke?

Dobre Podolsky. Hvad vilde han giøre? Hvo som kiender min Herre, binder ikke let an med ham. Han svor alleene ved sin Talmud, som er Hedningernes Ritual, at han skulde hævne det. Det er u-endeligt at fortælle alle de Actioner, min Herre har haft. Er det ikke en Ære for Landet, at en Jydsk Baron har givet den store Vizier et Ørefigen?

Jeronimus. Saa er hans Herre da fra Jylland?

Dobre Podolsky. Ja det kand man nok høre paa hans Tale.

Jeronimus. Men om jeg maatte spørge saa dristigt, Monsieur Dobre Podolsky! hvoraf veed han, at Baronen har gode Tidender at bringe mig?

Dobre Podolsky. Han bad mig lade Hr. Jeronimus vide, at han havde talet om ham paa behørige Steder. Det havde nær gaaet ham af Glemme, saasom han har meget i sit Hovet; men jeg, uden at rose mig selv, erindrede ham om at tænke paa Hr. Jeronimus.

Jeronimus omfavner ham. Det var et ærligt Vens-Stykke.

Dobre Podolsky. Jeg siger det min Troe ikke i den Intention, at jeg vil begiære nogen Discretion af ham derfor, ihvorvel at = = =

Jeronimus. Han har min Troe fortient en Discretion, og han skal ogsaa have den. Jeg beder ydmygst, at han ikke vil forsmaae disse 100 Ducater.

Dobre Podolsky. Ach Hr. Jeronimus! hvortil er saadant nødigt?

Jeronimus. Men een Ting vil jeg bede ham om, det er, at han vil beholde denne Discretion alleene uden at dele den med den Franske og Spanske Lakey.

Dobre Podolsky. Efterdi Hr. Jeronimus saa befaler,

saa vil jeg beholde den alleene. Men jeg maa løbe; min Herre vil nok være her i Øyeblikket.

Scen. 4.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Kom her ud, min Hierte! jeg har noget at sige dig.

Magdelone. Hvad er nu paa Færde igien?

Jeronimus. Du maa blive her tilstæde for at complimentere Baronen. Nu kommer han.

Magdelone. Men er jeg skikket til at conversere med saadan stor Herre?

Jeronimus. Han er min Troe ikke anderledes end en gemeen Borger i Omgiængelse. Det veed Pernille.

Pernille. Det er en allerkiæreste Herre. Madamen har ikke nødigt at undsee sig for ham. Men der kommer han min Troe.

Scen. 5.

Baronen. Jeronimus. Magdelone. Pernille. Dobre Podolsky.

Baronen. Halt = = = et, Porteurs! Sans façon, Hr. Jeronimus! lad Porteurerne kun selv hielpe mig ud.

Jeronimus. Ach naadige Herre! lad mig have den Fornøyelse.

Baronen visker ham i Øret.

Jeronimus kyssende Haanden. Ach jeg takker allerunderdanigst, Eders Naade!

Baronen. Inden to Dage skal I have jer Bestalning, og det gratis, saa at I har ingen Bekostning at giøre uden paa Papiret, som koster 100 Rixdaler; og det skal I ingen Bekymring giøre jer om, alleene at I leverer de Penge til min Tiener, saa skal han løse og bringe jer Bestalningen.

Jeronimus. Ach det er en stor Naade.

Baronen. Hey Dobre Podolsky? Hr. Jeronimus flyer dig 100 Rixdaler, som skal være til hans Bestallings Indløsning.

Jeronimus. Om jeg da maatte besværge ham dermed = = =

Baronen. Ey, sans façon, Hr. Jeronimus! [Til Dobre Podolsky.] Gak nu strax hen og forret det.

Jeronimus. Min Hierte! gak hen og kys paa Baronens Haand.

Baronen. Er det hans smukke Frue? Votre tres humble Serviteur de Valet, Madame!

Magdelone. Jeg er ikke saa lykkelig, at jeg forstaaer Fransk, min Herre!

Jeronimus [sagte]. Ey, still dig da ikke saa taabelig an. Kand du ikke svare et lidet Korn? Kand du i det ringeste ikke sige: Ovis Monsieur?

Magdelone neyende. Ovis Monsieur!

Baronen. Fort bien Madame! Parle de vous françois?

Jeronimus. Min Kone har lært noget Fransøsk i sin Ungdom; men hun faaer begynde at lære noget igien paa nye.

Baronen. Ovis Monsieur! perfectement. Hun har min Troe, ma foi, en god Accent, uden at flattere.

Jeronimus. Hør du vel, min Dukke! hvad Baronen siger: han siger, at du har en god = = = Hvad var det, han kaldte det sidste?

Magdelone sagte. Jeg veed hverken hvad det første eller sidste var; thi jeg er gandske hoved-svimled.

Jeronimus. Mine Naboer, Eders Naade! vil nok misunde mig denne Lykke.

Baronen. Lad dem misunde. Hvad vil det sige? Men hvis de endeligen trænger, saa kand jeg ogsaa hielpe paa dem.

Jeronimus. Ney Eders Naade! det vil jeg ydmygst bede, at det maa blive ved mig alleene. Ikke fordi jeg misunder dem nogen Ære eller Lykke, men af Aarsag at = =

Baronen. Af hvad Aarsag da?

Jeronimus. Af den Aarsag, at = = = Min Frue veed Aarsagen.

---

1. maatte besværge ham dermed] besvære, bebyrde.

Magdelone. Hvad? Jeg veed min Troe ingen Aarsag.

Baronen. Jeg begriber det nok, min kiære Frue! Det er, hun vil gierne være den Fornemste i Lauget, naar hun kommer i Samlinger med hendes Naboersker.

Jeronimus. Ney det er endeligen ikke Aarsag; thi hverken jeg eller min Kone har i Sinde ofte at omgaaes med vore Naboer herefter.

Baronen. Deri har han Ret. Det sømmer sig ey heller; thi naar man søger om at komme i Stand, maa man og skikke sig derefter. I maa ogsaa love mig det, at I vil staae paa jer Respect.

Jeronimus. Spares mig Liv og Helsen, saa skal jeg saamænd ikke familiarisere mig med mine Naboer.

Baronen. Det er jo nogle Spidsborgere, som ere kun halve Mennesker.

Jeronimus. Det findes aldeles ikke hos dem hvad man kalder honnete Ambition; thi naar de kommer i Samlinger, seer de kun efter Mad og Drikke, uden at bekymre sig om enten man setter dem øverst eller nederst.

Baronen. Pardi, det er jo at leve som Fæ.

Jeronimus. Ja lidt bedre, Eders Naade!

Baronen. Men a propos, har han faaet sine 500 Rixdaler tilbage?

Jeronimus. Det haster ikke, Eders Naade!

Baronen. Charni, har den Slyngel ikke bragt Pengene endnu tilbage?

Dobre Podolsky. Jeg har forglemt det. Herren tar det ikke unaadigt op.

Baronen. Glem det da ikke, saa snart du kommer hiem. De skal betales i Guld igien.

[Dobre Podolsky gaaer.]

Jeronimus. Ach ney, Hr. Baron! det giøres ikke nødigt.

---

21. Ja lidt bedre] lidet bedre, ikke meget bedre.

Baronen. Ey, det kommer mig paa eet ud, Hr. Jeronimus! det er ogsaa mindre Umage.

Jeronimus. Ach gid jeg kunde leve den Dag, at jeg kunde erkiende den store Naade, som mig er beviset.

Baronen. Jeg forlanger intet andet af ham, end at han staaer paa sin Respect, saa at jeg ingen Skam skal have for min Recommendation.

Jeronimus. Jeg skal saamænd nok skikke mig saa, at Herren ikke skal fortryde paa den Naade, han har kastet paa sin ringe Tiener.

Scen. 6.

Leonard. Baronen. Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Leonard med en Krabask. Det er mig sagt, at min Tiener skal løbe her i Huset og spille en Hob Comoedier. Hans Tiener, Hr. Jeronimus! Om Forladelse, at jeg kommer saa dristig.

Jeronimus. Jeg er ikke saa lykkelig, at jeg kand tale med ham formedelst denne fornemme Herre, som er hos mig.

Leonard. Hvem er det?

Jeronimus. Det er en Baron.

Baronen hældende med Hovedet. Adieu, Hr. Jeronimus! jeg maa gaae.

Leonard. Hans Tiener, Hr. Baron!

Baronen. Hans Tiener!

Leonard. Kiender han ikke mig?

Baronen. Ney jeg giør ikke.

Leonard. Saa kiender jeg min Troe dig. Prygler ham med Crabasken, og Baronen skriger.

Jeronimus. Ach Himmel, er det mueligt, at een, der har givet den store Vizir Ørefigen, lader sig saa prygle?

Leonard. Har jeg ladet mig giøre Klæder, at du skal spille Giæk med dem?

Han trækker Kiolen af, og Baronen staaer i Liberie.

Leonard. Men siig mig, du fortvilede Skiælm! hvad har drevet dig til at giøre saadane Optøyer?

Baronen. Ach Herre! slaae mig ikke, saa skal jeg bekiende alting.

Jeronimus. Ach jeg døer af Blusel over denne Hendelse.

Leonard. Bekiend da.

Baronen. Jeg trængde til Penge, og som jeg hørte, at denne gamle rangsyge Nar kyssede Skræddere og Lakeyer, for de skulde tale for ham, saa tænkte jeg ved mig selv: Her er en Skilling at fortiene for dig; hvorfor jeg gav mig ud for en Baron. Synes Herren, at det var nogen Synd at narre saadan gammel Abekat?

Jeronimus. Ach jeg kand ikke meer. Gid jeg var i Graven.

Leonard. Men hvorfor gav du dig ud for en Baron?

Baronen. Ikke uden for at curere ham for hans Rangsyge.

Leonard. Der er min Troe ikke meget Ont i det.

Jeronimus. Ach gid han faaer en U-lykke, saa vist som det var for andet; thi han har faaet over 700 Rdlr. af mig.

Baronen. Det er ikke sandt, Herre! Jeg har ikke faaet en Skilling; han leverede dem til en anden ubekiendt Person, som fuldte mig hid.

Jeronimus. Ja det var til Dobre Podolsky. Hvor er han? Nu var han her.

Baronen. Ja han er ikke saa let at faae fat paa. Det er en Landløber.

Jeronimus. Ach jeg elendige Menneske, hvor skammelig er jeg bleven bedragen!

Leonard. Begræd ikke saa meget jer Forliis, Hr. Jeronimus! begræd heller jer Daarlighed, og stræb at mage det saa, at denne Historie kommer ikke ud blant Folk.

Jeronimus. Ach jeg seer og kiender min Daarlighed, men alt for silde, og jeg skiæmmer mig for min Kone og mine Børn. Lad Leonore komme ind.

Scen. 7.

Leonora. Leander. Personerne af forrige Scene.

Jeronimus. Min Datter! jeg seer, du kommer der med Monsieur Leander.

Leonore. Ja min hierte Far! vi lader ikke af at elske hinanden, u-anseet alle de Trusler, som os ere giorte.

Jeronimus. Bliver kun ved at elske hinanden; jeg skal aldrig være jer meer imod. Og I Monsieur Leander! jeg beder jer tusinde Gange om Forladelse, at jeg har været saa kaaldsindig mod eder. Der var kommen en Raptus over mig, hvis Udfald har saaledes ydmyget mig, at jeg er kommen til mig selv igien, og fortryder min Daarlighed, sær den slette Conduite, jeg har føret mod ham.

Leander. Det er mig kiært at fornemme, at Hr. Jeronimus foragter mig ikke meer. Hvad som har været Aarsag dertil, kand jeg ikke vide, ligesaa lidt som jeg veed Aarsagen til denne sidste Forandring.

Baronen. Jeg skal fortelle Monsieur den hele Historie = =

Jeronimus. Hold Munden, Monsieur Baron! eller jeg skal kløve dit Hovet. Dog jeg burte heller takke end være vreed paa ham; thi han har ved sit Giækkerie cureret mig. Men hvad Pokker er det, som jeg seer? Er det ikke Dobre Podolsky, som kommer tilbage? Her kand jeg komme til mine Penge igien.

Dobre Podolsky. Min Herre! jeg beder ydmygst, han ikke vil fortryde paa, at vi har narret ham; thi = = = =

Jeronimus. Hvor er mine Penge, din Gaudieb?

Dobre Podolsky. Her er de alle sammen, først de 500 Rdlr., som vi, for at narre ham, sagde skulde til Grævinden; dernest = = =

Jeronimus. Vær saa god at holde inde med den Specification, skye mig kun Pengene.

Dobre Podolsky. Men jeg veed ikke, om min Herre vil

lade mig beholde de 100 Ducater, som jeg fik for min havde Umage.

Jeronimus. For din havde Umage? Du har fortient Galgen for din havde Umage.

Dobre Podolsky. See der er de alle sammen. Jeg beder kun, at Hr. Jeronimus ikke vil fatte noget Had til os, fordi vi narrede ham.

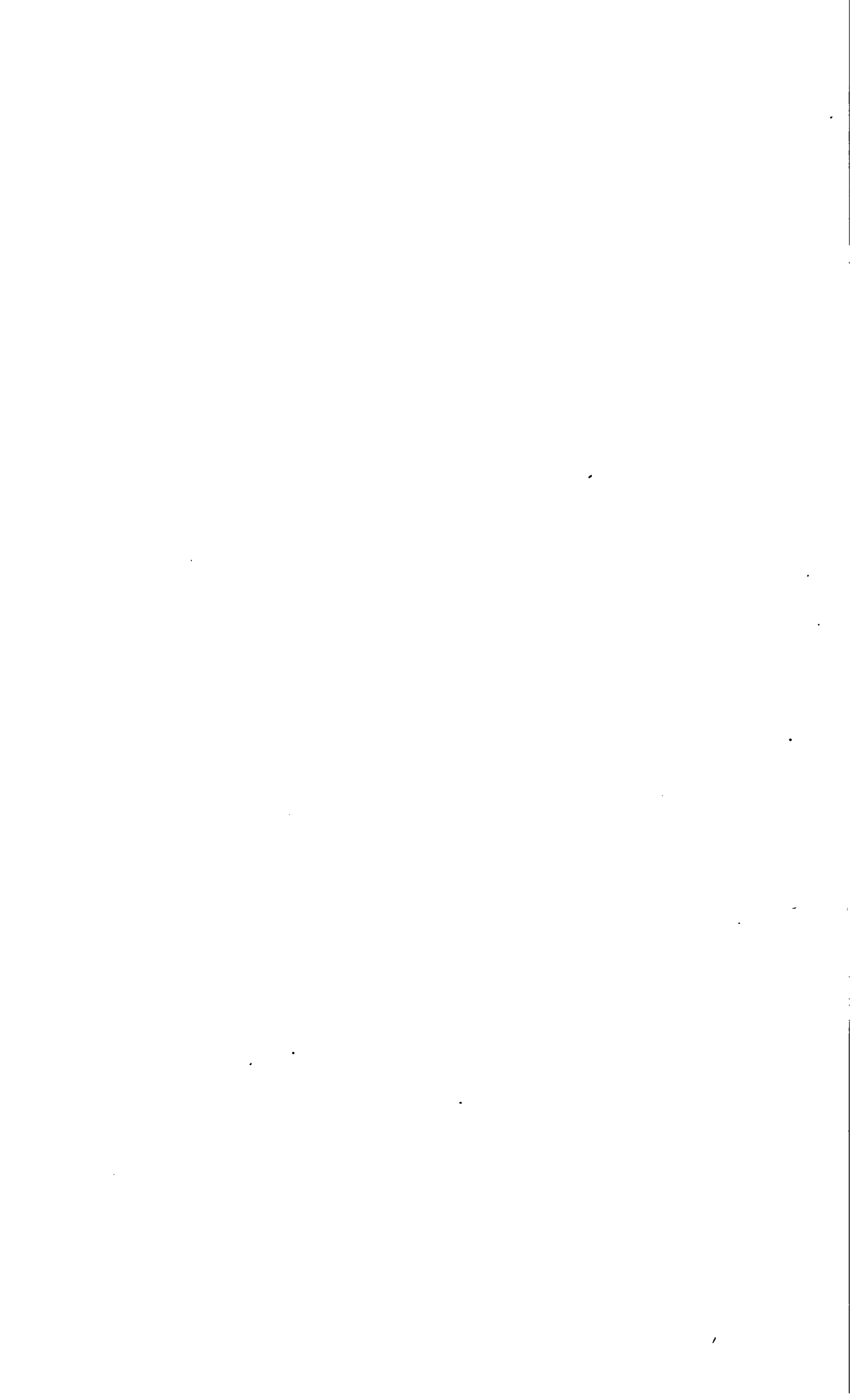
Jeronimus. Ey, hold Munden.

Dobre Podolsky. Jeg siger det kun for at undskylde mig; thi jeg skal aldrig narre ham oftere.

Jeronimus. Du skal ey heller faae Leylighed dertil.

Leonard. Saa gak din Gang, og incommodeer ikke Manden meer. Det giør mig ellers usigeligen ont, Hr. Jeronimus! at saadant skulde vederfares af min Tiener. Alt hvad jeg kand giøre, det er at straffe ham og lade ham løbe.

Jeronimus. Det er best, Hr. Leonard! at han beholder ham i Tieneste, og tilholder ham, at han ingen fortæller hvad som skeed er. Jeg vilde ellers ønske, at alle u-rimelig Rangsyge kunde revses ligesom jeg for deres honnete Ambition.

PLUTUS

Eller

Proces

Imellem

Fattigdom og Riigdom.

En

Heroisk COMOEDIE

Udi

Fem Acter.

Hoved-Personerne

i

Comœdien.

Plutus, Riigdommens Gud.
Aesculapius.
Mercurius.
Jupiter.
Timotheus, en Borger.
Davus, hans frigivne Tiener.
Palæstrio, en anden Tiener.
Diogenes.
Penia, Fattigdoms Gudinde.

ACTUS I.

Scen. 1.

Timotheus. Davus i Sganarels-Dragt.

Timotheus. Her er en elendig Tilstand udi denne Stad; thi her er hele Gader, hvor man finder ikke en eneste vederhæftig Mand.

Davus. Jeg troer neppe udi den hele Stad; thi vi ere Prakkere tilsammen, saa at det er ikke uden Stand og Fødsel, som skiller Tienere fra Herrer. Vore Naboe-Stæder derimod besidde stor Riigdom, ja saa stor, at en eneste af deres Borgere kand kiøbe vor hele Republik.

Timotheus. Det er sandt nok. Men derimod findes udi de fleste saadanne Stæder stor Forvirring og U-orden, og de fleste af deres Borgere besidde ikke megen Dyd.

Davus. Hvad Dyd? Hvad vil Dyd vel sige? Hvis vi vilde komme alle vore Dyder i en Gryde, vilde de dog ikkun give en maver Suppe. Dyd uden Penge er ikkun et blot Navn.

Timotheus. Det er i visse Maader sandt. Derfore siger en Philosophus: Man maa først legge Vind paa Penge, siden paa Dyd.

Davus. Og Poeten siger: Est du krum, est du lam,

---

11. kand kiøbe vor hele Republik] Stat.

har du Penge, saa gaaer du fram. Men hvoraf kand det komme, Herr Patron! at vor Stad har saa slet Skiebne frem for andre Stæder?

Timotheus. Det kommer deraf, at Riigdommens Gud Plutus stedse har gaaet vor Stad forbi.

Davus. Det maa da være en dum Gud; thi = = =

Timotheus. Han er ikke dum; men han er stok blind. Og er det i Henseende til den Blindhed, hvormed han er slagen, at han gemeenligen tager feyl og uddeler sine Gaver til de uværdigste Mennesker. Men jeg haaber dog, at denne Uheld ikke skal længe vare; thi Raadet har ved Bønner og Ofringer bevæget Jupiter at see til vor Elendighed og at tilskikke os Plutum.

Davus. Hvoraf veed Herr Timotheus, at han har dertil ladet sig bevæge?

Timotheus. Saadant er ved Tegn givet tilkiende, ja ved saadanne ufeylbare Tegn, at man fast ikke kand tvivle derom.

Davus. Men hvad hielper os hans Ankomst, eftersom han er blind, og uddeler sine Gaver hen i Taaget? Det kand jo i saa Maade hende sig, at han gaaer mig og andre meriterede Personer forbi, og beriger de uværdigste.

Timotheus. Giv dig kun tilfreds; thi Raadet har giort Ansøgning ikke alleene om Pluti Ankomst, det har ogsaa af Jupiter forlanget, at han maa bekomme sit Syn, paa det han ikke her som paa mange andre Steder skal uddele sine Gaver i Blinde. Men jeg maa forføye mig hen til Raadhuset, for at efterforske, hvorudi de Tegn bestaaer, hvorpaa man grunder dette Haab.

Scen. 2.

Davus alleene.

Hvis dette er sandt, vil Staden støbes om udi en anden Form. Ach gid han snart vilde komme; jeg skulde strax ved Bøn og Knæfald bevæge ham til Gavmildhed mod mig.

Jeg skulde tilbyde ham mit ringe Huus, min egen Hustrue og Døttre skulde ikke være ham for gode, saa at han skulde tydeligen mærke, at jeg er en meritered Person. Jeg skulde det, som meer er = = = Men der seer jeg Diogenes at komme rullende med sin Tønde; han maa ikke vide den Herlighed, som vor Stad forestaaer.

Scen. 3.

Davus. Diogenes med en Kaabe og barhovet, et langt Skiæg, item med Træskoe, rullende en Tønde.

Davus. Hey Diogenes! kast din Tønde Pokker i Vold, og giv dine Træskoe og din Kaabe Afskeed. Har du ikke hørt, at Riigdommens Gud Plutus vil besøge vor Stad og der uddele sine Gaver?

Diogenes. Hvad er det for en Slyngel, som kalder paa mig?

Davus. Kiender du mig ikke?

Diogenes. Du hører jo vel af Titelen, at jeg kiender dig.

Davus. Man kand ikke agte hvad saadan tølperagtig Philosophux siger; saadan Karl, som du est, vil herefter ikke have meget at sige. Har du ikke hørt tale om Pluti Ankomst?

Diogenes. Jo vist; men det gaaer mig ikke an. Jeg bliver ved min eenfoldige Levemaade i Trods for den hele Stad.

Davus. Du faaer ikke Lov at trodse; thi man vil forvise dig og alle uhøvlede Stoddere af Byen.

Diogenes. Man skal ingen Umag giøre sig med at forvise mig Byen; thi saa snart Plutus kommer, gaaer jeg selv frivilligen i Landflygtighed.

Davus. Kand du da ikke taale at see Stadens Velstand?

Diogenes. Jo vist; men jeg kand ikke taale at see dens Væstand. Thi Riigdom vil føre Uheld med sig.

Davus. Ha ha ha! disse Philosophi have Skruer løse i Hovedet.

Diogenes. Udgangen vil sande mine Ord. Her findes endnu mange dydige Borgere udi Staden; saa snart Riigdom kommer, vil de Gode ogsaa blive onde, ja lige saa vanartige som du og dine Ligemænd.

Davus. Jeg siger, at man agter ikke hvad en tølperagtig Philosophus siger.

Diogenes. Og jeg siger, at Udfaldet vil sande mine Ord. Men jeg driver kun Tiden unyttig bort ved at prædike for dig. Far vel, Davus! og siig denne min Spaadom til andre.

Han snyder sig, og smør paa Davi Kaabe, gaaer bort, rullende sin Tønde.

Scen. 4.

Davus alleene.

Gid din philosophiske Hund faae Skam, som besmurte min skiønne Kaabe. Det ligger dog endelig ikke Magt paa; jeg mener herefter ikke at bære uden Gyldenstykkes Klæder. Men Himmel, hvad er det, jeg seer? En Gud kommer ned af Luften. Mon det er ikke den kiære Plutus? Ney det er dog ikke Plutus. Mig synes, at han paa Dragten ligner heller Mercurius, som er Gudernes Sendebud. Jo det er min Troe den samme. Ach mit hele Legem skielver, og Synet forbløffer mig.

Han kaster sig næsegruus ned.

Scen. 5.

Mercurius. Davus.

Mercurius slaaende ham med sin Kiep. Stat op, Davus! og vær ved frit Mod. Jeg er Gudernes Ambassadeur. Dig skal intet Ont vederfares.

Davus reysende sig. Ach Herr Ambassadeur! jeg beder Eders Excellence om Naade.

Mercurius. Jeg er her nedskikket for at tilbringe Eders Stad og dine Borgere de gode Tidender, at Jupiter har hørt deres Bøn, og at han skikker dem Plutum, tillige med den store Læge Aesculapium, der skal curere hans Blindhed, paa det han ikke her som paa mange andre Steder skal af Mangel paa Syn uddele sine Gaver paa uværdige Mennesker, men paa gode og dydige Borgere alleene.

Davus. Jeg beder da ydmygst, at Eders Excellence vil recommendere min ringe Person til Plutus; thi jeg er, uden at rose mig selv, een af de dydigste Mænd her udi Staden. Jeg sidder derforuden med Hustrue og mange Børn, og har i mange Aar baaret mine Horn med Taalmodighed.

Mercurius. Det maa alt ankomme paa Pluti Skiønsomhed. Gak du kun strax hen og forkynd Borgerne, at de berede sig til Pluti Ankomst.

Mercurius opløftes igien

Scen. 6.

Davus. Timotheus.

Davus. Jeg maa strax kalde paa min Principal og lade ham denne glædelige Tidende tilkiendegive. Hey Herr Principal! kom strax herud.

Han repeterer det 3 Gange skrigende.

Timotheus. Nu, hvad er paa Færde? Hvad skader dig?

Davus. Intet, intet.

Timotheus. Hvi kalder du da paa mig, og hvi skriger du saa? Siig mig dog hvad dig er hendet.

Davus. Det vil jeg giøre; men Hatten af først!

Timotheus. Hvi skal jeg tage Hatten af?

Davus. Jeg siger, Hatten først af, i Dievels Skind!

Timotheus. See nu er Hatten af; er det nu vel?

Davus. Hatten under Armen!

Timotheus. Nu er den under Armen. Lad mig høre hvad = = =

Davus. Fold jere Hænder, og giør en krum Ryg.

Timotheus. Jeg troer, den Karl vil drive Spot med mig.

Davus. Giør mig ikke Hovedet kruset, men efterkom strax min Befaling.

Timotheus folder Hænderne, og bukker.

Davus. Saa nu er det got. I veed maaskee ikke, hvem jeg er.

Timotheus. Du est jo Davus Syri Søn og min frigivne Tienere.

Davus. Slidder Sladder! nu ikke meer, nu er jeg en Ambassadeur.

Timotheus. En Ambassadeur?

Davus. Ja en extraordinaire himmelsk Ambassadeur.

Timotheus. Hvad Pokker vil alt dette sige? Karlen maa være kommen reent fra Forstanden.

Davus. Ney nu er jeg den klogeste Mand udi den hele Stad; jeg veed meer af magtpaaliggende Ting end det hele Raad. Hør, førend vi veed et Ord deraf, har vi Riigdommens Gud hid.

Timotheus. Hvoraf veed du det?

Davus. For kort Tid siden, da jeg var her alleene, kom Mercurius ned af Luften.

Timotheus. Hvoraf veed du, at det var Mercurius?

Davus. Skulde jeg ikke kiende Mercurius som Laqveyers, Tieneres og Fuldmægtiges Patron? Han sagde mig ellers selv, hvem han var, og befoel mig, at give Stadens Indbyggere tilkiende, at Jupiter havde bønhørt Raadets Begiæring og tilladt Riigdommens Gud at besøge vor Stad for at berige den. Han lagde og dette dertil, at han skulde bekomme sit Syn, paa det at han ikke meer af Vildfarelse skulde dele sine Gaver ud til Uværdige. Det sidste glædede mig meest; thi jeg kiender mig selv, og veed derfore, at jeg ikke bliver forglemt.

Timotheus. Men kand det ikke være en Drøm?

Davus. Jeg veed, man drømmer ikke staaende med aabne Øyne om Formiddag. Men stille, der kommer nogle, som seer anderledes ud end Mennesker. Jeg troer = = =

Scen. 7.

Plutus udi prægtige lange Klæder, med **en Tienere,** som leder ham frem ved et Baand. **Timotheus. Diogenes. Davus.**

Plutus. Har vi langt endnu til Staden?

Tieneren. Vi ere allerede udi Staden, og her er Timothei Huus.

Timotheus. Men hvad er det for en blind Mand udi gyldene Klæder? Mon det ikke er Plutus?

Plutus. Jeg er efter Jupiters Ordre kommen til denne Stad, for at redde den fra Fattigdom og at uddele mine Gaver til dens Borgere.

Timotheus. Vær velkommen, naadige Herre! Den hele Stad vil ved eders Ankomst blive opfyldt med Glæde, undtagen nogle knurvorne Philosophi, som stedse recommendere Fattigdom. Men man holder deres Prædikener daarlige og ilde grundede.

Diogenes. Ved disse knurvorne Philosophi mener man nok mig. Alt hvad som ikke flatterer en Stads Forfængelighed, kaldes Avind og Knurvorenhed. Jeg maatte gierne spørge, hvad vore Naboe=Stæder have vundet ved Pluti Nærværelse. Man har jo seet ham at uddele sine Gaver til de slemmeste og udydigste Mennesker, og at mange gode Stæder ved saadan Forhold ere bragte udi største Forvirrelse.

Plutus. Denne Mand har herudi Ret. Men Skylden er ikke hos mig; thi den Blindhed, hvormed jeg er slagen, foraarsager, at mine Gaver blive saa ilde uddeelte, og at de falde udi onde Menneskers Hænder, hvilke, langt fra at skiønne paa mine Velgierninger og anvende dem til gode og nyttige Tings Forfremmelse, misbruge dem skammeligen, og i Steden

for at lade see Taknemmelighed mod deres Velgiører, tractere mig med Haanhed og Foragt. Nogle anvende dem paa Drik og Fraadserie, hvorved de selv forkorte deres Liv, og jeg bliver Eftertale underkastet; andre anvende dem paa Skiøger, andre paa Stats og Pragt. Ja det, som meest fortryder mig, er, at mange kaste mig ned udi mørke Kieldre, og grave mig ned udi Jorden. Alt saadant kunde forhindres, hvis jeg ikke havde Mangel paa Synet, som foraarsager, at jeg deler mine Gaver ud i Blinde.

Timotheus. Herpaa har Jupiter lovet at raade Bod; thi han har befalet den store Læge Aesculapium at lade sig her indfinde med en Øyen-Salve, for at hielpe Eders Naade til sit Syn, paa det at han herefter som tilforn ikke af Vildfarelse skal falde udi onde og utaknemmelige Menneskers Hænder, men alleene berige gode og dydige Personer, der ville være ham takskyldige og ikke misbruge det Liggendefæ, som dem forundes.

Plutus. Hvis saa er, og hvis mine Øyen af Aesculapio blive curerede, glæder jeg mig ved at være kommen til denne Stad, hvor jeg kand blive bedre medhandlet end paa de fleste andre Steder, og hvor jeg kand med Lyst og Fornøyelse see gode Frugter af de Gaver, som jeg uddeler.

Timotheus. Nu vil jeg bede, at Eders Naade træder ind udi mit ringe Huus, for der at opbie Aesculapii Ankomst.

Plutus. Vel an, jeg vil følge med eder.

De gaae ind.

Scen. 8.

Davus. Diogenes.

Davus. Hvad siger du nu, Mester Philosophus!

Diogenes. Jeg siger det samme, som jeg har sagt tilforn: Det giør mig ont, at Plutus er hidkommen, og det giør mig end mere ont, at han her faaer sit Syn.

Davus. Det er jo en forstyrret Tale. Han cureres jo for Blindhed alleene af den Aarsag, at han af Vildfarelse ikke skal berige uværdige, men alleene dydige Borgere.

Diogenes. Det er at sige paa andet Sprog, at de gode og dydige Borgere, hvormed vor Stad er velsignet, skal ved Riigdom blive fordærvede, vende Ryg til Dyden og blive dig og andre skalkagtige Mennesker lige.

Davus. Du taler af Ondskab og Misundelse. Mener du, at Jupiter da vil bedrage os?

Diogenes. Ney jeg mener, han giør dette til Forsøg, for at overbevise eder, at eders Bønner ere ugrundede, og at I søge om de Ting, som ere eder selv skadelige og fordærvelige.

Davus. Hvad skadelig? Riigdom er jo en Velsignelse af Himmelen.

Diogenes. Den maa gierne saa kaldes; men efterdi den overalt misbruges, saa flyder U-lykker og Fordærvelser deraf.

Davus. Men naar Riigdom ikke misbruges, saa er den jo nyttig.

Diogenes. Det er sandt nok; men den misbruges af de fleste. Nogle henfalde derover til Hovmod, andre til Vellyst og Ødselhed, andre til Gierrighed, thi Erfarenhed viser, at ligesom en Vattersottig, jo mere han drikker, jo mere tørster han, ligeledes, jo mere Riigdom een har samlet, jo begiærligere er han efter at forøge den. Nogle henfalde til Skiørlevnet, andre til Drukkenskab, som forkorter deres Liv; nogle = = =

Davus. Jeg vil ikke høre saadan Sladder meer. Det er bekiendt, at du og alle dine Medbrødre hade alle Mennesker, og græmmer sig over deres Velgaaende.

Diogenes. Men hvad gaaer det dig an, at du ivrer dig saa derover?

Davus. Du taler mod alle Mennesker, og spørger derhos, hvad det gaaer mig an?

Diogenes. Ha ha ha! Est du et Menneske?

20-21. andre til Vellyst og Ødselhed] Overdaadighed.

Davus. Hvad er jeg da? Har jeg ikke et Legem?

Diogenes. Det nægter jeg ikke.

Davus. Har jeg ikke en fornuftig Siæl?

Diogenes. Hvo Pokker har bildet dig ind, at du har en Siæl?

Davus. Hvad vil du da giøre mig til?

Diogenes. Du est et tobenet Beest udi menneskelig Gestalt.

Davus. Jeg mener, at den, der ingen Omsorg har for sit Legem, der gaaer om og ruller en Tønde, og som søber Vand af sin skidne Haand, heller kand kaldes et tobenet Beest. Men hvad mon der er paa Færde? Jeg hører saa stor Allarm udenfor paa Gaden.

Der trommes, pibes, blæses i Trompeter udenfor, og Glædes=Skriig høres imellem.

Davus. Her maa være noget Nyt paa Færde.

Diogenes. Store Stæder ere stedse frugtbare paa Narrerie; nogle unge Mennesker holde sig maaskee lystige.

Allarm og Glædes=Skriig holder ved.

Davus. Ney det er min Troe noget andet.

De gaae begge hen til den ene Side, og rekker Ørene til. I det samme kommer en Tiener Palæstrio ind, som render dem begge omkuld.

Scen. 9.

Davus. Diogenes. Palæstrio.

Davus. Hey Dreng! est du gal?

Palæstrio. Ach forlader mig, I gode Mænd! Jeg beder om Permission.

Davus. Beder du om Permission?

Palæstrio. Nu kiender jeg eder. Det er mig kiært, at jeg finder gode Venner her.

Davus. Jeg mærker, at du holder os ey for Fremmede. Men mig synes, at du est ikke rigtig i Hovedet. Hvad Ont er dig vederfaret?

Palæstrio. Du har Ret, at jeg er ikke rigtig i Hovedet;

men mit Galskab reyser sig af lutter Glæde over Pluti Ankomst.

Davus. Hør, Diogenes! kand man vel miste Forstanden af Glæde?

Diogenes. I tvende ikke vel; thi I har aldrig haft Forstand. Men jeg spaaer, at den hele Stad inden kort Tiid vil blive lige saa gal og forstyrred, som han er. Hør engang, hvilken Allarm og Stoyen der er paa Gaden.

Der blæses og skriges igien.

Davus. Fortæl os da, Palæstrio! noget herom.

Palæstrio. Saa snart det rygtedes udi Staden, at Plutus var kommen ind udi Timothei Huus, strømmede Folk i Hobetall dertil med Piber og Strænge-Leeg. Men Plutus vil endnu ikke lade sig see af nogen; thi han vil opbie Aesculapius, som skal fordrive hans Blindhed.

Davus. Ach min kiære Broder! lad mig omfavne dig.

De omfavne og kysse hinanden. I det samme løber Diogenes til og støder dem begge om. De raabe.

Diogenes. Ach I gode Mænd! jeg beder om Permission.

Davus. Om Permission, siger den Hund?

Diogenes. Nu kiender jeg eder. Det er mig kiært at finde saa gode Venner her.

Palæstrio. Er saadant Venskabs-Tegn?

Diogenes. Ja hvad andet? I seer jo heraf, at jeg holder eder ikke for Fremmede.

Davus. Hør, Palæstrio! skal vi lade saadant gaae uhævnet bort?

Diogenes. Hvad jeg har giort, er for eders eget Bedste; thi saasom Glæde har giort jer affindige, saa har jeg herved alleene søgt at temperere den.

Davus. Jeg vil ikke agte den Spottefugl, men gaae ud for at blive deelagtig udi Stadens Glæde.

Diogenes. Jeg vil ogsaa gaae ud og sette mig i min Tønde, for der at begræde den over Staden hængende U-lykke.

ACTUS II.

Scen. 1.

Aesculapius. Plutus, som ledes ved et Baand.

En Fontaine præsenteres.

Aesculapius. Himmelen har bønhørt denne Stads Ansøgning og affærdiget mig hid, for at curere Pluti Øyne og at forskaffe ham sit Syn. Det samme har opfyldt Staden med en ubeskrivelig Glæde. Hør, Plutus! nu er Tiden kommet, paa hvilken dine Øyne skal aabnes, og her er den hellige Kilde, hvormed dine Øyne maa toes, førend de bestryges med den himmelske Salve. Følg mig did hen, hvor Begyndelsen skal giøres til denne store Cur.

Han leder Plutum hen til Kilden, hvoraf han øser Springvand, og dermed toer Pluti Ansigt, som ligger imidlertiid paa Knæe.

Aesculapius. Stat nu op igien. Begyndelsen er giort til den Cur, som ved min Øyen-Salve skal fuldkommen giøres.

Han smører hans Øyen med Salven.

Plutus. Ach Himmel, jeg seer mange Ting, som tilforn have været mig ubekiendte. Jeg seer = = =

Aesculapius. Siig mig hvad du seer; thi dit Syn er nu stærkere end andet, menneskelig Syn, hvorved sees kun de groveste Ting.

Plutus. Jeg seer foruden Mennesker og Stæder utallige smaa Creature udi Luften, endogsaa udi det Vand, som flyder af Kilden.

Aesculapius. Alt saadant kommer ikke under det menneskelige Syn, hvilket skiller ikke uden grove Ting, som kand tages og føles paa. Den Tiid skal dog komme, at Mennesker ved Glas og Perspectiver skal kunde see utallige Ting, som de nu ikke see, og som nu ere skiulte for dem. Ikke desmindre ville dog tusinde smaa Ting af konstige Skabninger blive og være skiulede for samme Mennesker indtil Verdens Ende. Men hvad seer du ellers mere?

Plutus. Jeg seer meget, som er got, og end mere, som er ont. Jeg seer, at meget, som har udvortes Anseelse, er indvortes hæsligt. Jeg seer Forraadnelse skiulet under gyldene Klæder, og Viisdom under skidne og pialtede Kaaber.

Aesculapius. Det er et særdeles Beviis paa at du nu har skarpere Syn end Mennesker, hvilke ikke see uden den yderste Hinde af en Ting, og som tage Skyggen for Legemet, saa at de ere seende blinde.

Plutus. Ach Himmel, her kommer mig noget for Øyen, som er heel selsomt.

Aesculapius. Hvad seer du da?

Plutus. Jeg seer een med en andægtig Mine og nedslaget Hoved; men Hiertet derimod er opfyldt med Ondskab, Vantroe og Bedragerie.

Aesculapius. Saadanne Personer passere dog ofte for store Helgene, efterdi de dømmes efter det, som er udvortes, og Mennesker kand ikke see hvad som er skiult udi Hiertet.

Plutus. Her møder mig noget igien, som end er mere underligt.

Aesculapius. Hvad er det?

Plutus. Jeg seer 2de Personer, som omfavne og kysse hinanden, skiønt Hierterne ere fulde af Had og Fiendskab.

Aesculapius. Af saadant lade Mennesker sig og bedrage;

har du Penge, saa gaaer du fram. Men hvoraf kand det komme, Herr Patron! at vor Stad har saa slet Skiebne frem for andre Stæder?

Timotheus. Det kommer deraf, at Riigdommens Gud Plutus stedse har gaaet vor Stad forbi.

Davus. Det maa da være en dum Gud; thi = = =

Timotheus. Han er ikke dum; men han er stok blind. Og er det i Henseende til den Blindhed, hvormed han er slagen, at han gemeenligen tager feyl og uddeler sine Gaver til de uværdigste Mennesker. Men jeg haaber dog, at denne Uheld ikke skal længe vare; thi Raadet har ved Bønner og Ofringer bevæget Jupiter at see til vor Elendighed og at tilskikke os Plutum.

Davus. Hvoraf veed Herr Timotheus, at han har dertil ladet sig bevæge?

Timotheus. Saadant er ved Tegn givet tilkiende, ja ved saadanne ufeylbare Tegn, at man fast ikke kand tvivle derom.

Davus. Men hvad hielper os hans Ankomst, eftersom han er blind, og uddeler sine Gaver hen i Taaget? Det kand jo i saa Maade hende sig, at han gaaer mig og andre meriterede Personer forbi, og beriger de uværdigste.

Timotheus. Giv dig kun tilfreds; thi Raadet har giort Ansøgning ikke alleene om Pluti Ankomst, det har ogsaa af Jupiter forlanget, at han maa bekomme sit Syn, paa det han ikke her som paa mange andre Steder skal uddele sine Gaver i Blinde. Men jeg maa forføye mig hen til Raadhuset, for at efterforske, hvorudi de Tegn bestaaer, hvorpaa man grunder dette Haab.

Scen. 2.

Davus alleene.

Hvis dette er sandt, vil Staden støbes om udi en anden Form. Ach gid han snart vilde komme; jeg skulde strax ved Bøn og Knæfald bevæge ham til Gavmildhed mod mig.

Jeg skulde tilbyde ham mit ringe Huus, min egen Hustrue og Døttre skulde ikke være ham for gode, saa at han skulde tydeligen mærke, at jeg er en meritered Person. Jeg skulde det, som meer er = = = Men der seer jeg Diogenes at komme rullende med sin Tønde; han maa ikke vide den Herlighed, som vor Stad forestaaer.

Scen. 3.

Davus. Diogenes med en Kaabe og barhovet, et langt Skiæg, item med Træskoe, rullende en Tønde.

Davus. Hey Diogenes! kast din Tønde Pokker i Vold, og giv dine Træskoe og din Kaabe Afskeed. Har du ikke hørt, at Riigdommens Gud Plutus vil besøge vor Stad og der uddele sine Gaver?

Diogenes. Hvad er det for en Slyngel, som kalder paa mig?

Davus. Kiender du mig ikke?

Diogenes. Du hører jo vel af Titelen, at jeg kiender dig.

Davus. Man kand ikke agte hvad saadan tølperagtig Philosophux siger; saadan Karl, som du est, vil herefter ikke have meget at sige. Har du ikke hørt tale om Pluti Ankomst?

Diogenes. Jo vist; men det gaaer mig ikke an. Jeg bliver ved min eenfoldige Levemaade i Trods for den hele Stad.

Davus. Du faaer ikke Lov at trodse; thi man vil forvise dig og alle uhøvlede Stoddere af Byen.

Diogenes. Man skal ingen Umag giøre sig med at forvise mig Byen; thi saa snart Plutus kommer, gaaer jeg selv frivilligen i Landflygtighed.

Davus. Kand du da ikke taale at see Stadens Velstand?

Diogenes. Jo vist; men jeg kand ikke taale at see dens Bæstand. Thi Riigdom vil føre Uheld med sig.

Davus. Ha ha ha! disse Philosophi have Skruer løse i Hovedet.

Diogenes. Udgangen vil sande mine Ord. Her findes endnu mange dydige Borgere udi Staden; saa snart Riigdom kommer, vil de Gode ogsaa blive onde, ja lige saa vanartige som du og dine Ligemænd.

Davus. Jeg siger, at man agter ikke hvad en tølperagtig Philosophux siger.

Diogenes. Og jeg siger, at Udfaldet vil sande mine Ord. Men jeg driver kun Tiden unyttig bort ved at prædike for dig. Far vel, Davus! og siig denne min Spaadom til andre.

Han snyder sig, og smør paa Davi Kaabe, gaaer bort, rullende sin Tønde.

Scen. 4.

Davus alleene.

Gid din philosophiske Hund faae Skam, som besmurte min skiønne Kaabe. Det ligger dog endelig ikke Magt paa; jeg mener herefter ikke at bære uden Gyldenstykkes Klæder. Men Himmel, hvad er det, jeg seer? En Gud kommer ned af Luften. Mon det er ikke den kiære Plutus? Ney det er dog ikke Plutus. Mig synes, at han paa Dragten ligner heller Mercurius, som er Gudernes Sendebud. Jo det er min Troe den samme. Ach mit hele Legem skielver, og Synet forbløffer mig.

Han kaster sig næsegruus ned.

Scen. 5.

Mercurius. Davus.

Mercurius slaaende ham med sin Kiep. Stat op, Davus! og vær ved frit Mod. Jeg er Gudernes Ambassadeur. Dig skal intet Ont vederfares.

Davus reysende sig. Ach Herr Ambassadeur! jeg beder Eders Excellence om Naade.

Mercurius. Jeg er her nedskikket for at tilbringe Eders Stad og dine Borgere de gode Tidender, at Jupiter har hørt deres Bøn, og at han skikker dem Plutum, tillige med den store Læge Aesculapium, der skal curere hans Blindhed, paa det han ikke her som paa mange andre Steder skal af Mangel paa Syn uddele sine Gaver paa uværdige Mennesker, men paa gode og dydige Borgere alleene.

Davus. Jeg beder da ydmygst, at Eders Excellence vil recommendere min ringe Person til Plutus; thi jeg er, uden at rose mig selv, een af de dydigste Mænd her udi Staden. Jeg sidder derforuden med Hustrue og mange Børn, og har i mange Aar baaret mine Horn med Taalmodighed.

Mercurius. Det maa alt ankomme paa Pluti Skiønsomhed. Gak du kun strax hen og forkynd Borgerne, at de berede sig til Pluti Ankomst.

Mercurius opløftes igien

Scen. 6.

Davus. Timotheus.

Davus. Jeg maa strax kalde paa min Principal og lade ham denne glædelige Tidende tilkiendegive. Hey Herr Principal! kom strax herud.

Han repeterer det 3 Gange skrigende.

Timotheus. Nu, hvad er paa Færde? Hvad skader dig?

Davus. Intet, intet.

Timotheus. Hvi kalder du da paa mig, og hvi skriger du saa? Siig mig dog hvad dig er hendet.

Davus. Det vil jeg giøre; men Hatten af først!

Timotheus. Hvi skal jeg tage Hatten af?

Davus. Jeg siger, Hatten først af, i Dievels Skind!

Timotheus. See nu er Hatten af; er det nu vel?

Davus. Hatten under Armen!

Timotheus. Nu er den under Armen. Lad mig høre hvad = = =

Davus. Fold jere Hænder, og giør en krum Ryg.

Timotheus. Jeg troer, den Karl vil drive Spot med mig.

Davus. Giør mig ikke Hovedet kruset, men efterkom strax min Befaling.

Timotheus folder Hænderne, og bukker.

Davus. Saa nu er det got. I veed maaskee ikke, hvem jeg er.

Timotheus. Du est jo Davus Syri Søn og min frigivne Tienere.

Davus. Slidder Sladder! nu ikke meer, nu er jeg en Ambassadeur.

Timotheus. En Ambassadeur?

Davus. Ja en extraordinaire himmelsk Ambassadeur.

Timotheus. Hvad Pokker vil alt dette sige? Karlen maa være kommen reent fra Forstanden.

Davus. Ney nu er jeg den klogeste Mand udi den hele Stad; jeg veed meer af magtpaaliggende Ting end det hele Raad. Hør, førend vi veed et Ord deraf, har vi Riigdommens Gud hid.

Timotheus. Hvoraf veed du det?

Davus. For kort Tid siden, da jeg var her alleene, kom Mercurius ned af Luften.

Timotheus. Hvoraf veed du, at det var Mercurius?

Davus. Skulde jeg ikke kiende Mercurius som Laqveyers, Tieneres og Fuldmægtiges Patron? Han sagde mig ellers selv, hvem han var, og befoel mig, at give Stadens Indbyggere tilkiende, at Jupiter havde bønhørt Raadets Begiæring og tilladt Riigdommens Gud at besøge vor Stad for at berige den. Han lagde og dette dertil, at han skulde bekomme sit Syn, paa det at han ikke meer af Vildfarelse skulde dele sine Gaver ud til Uværdige. Det sidste glædede mig meest; thi jeg kiender mig selv, og veed derfore, at jeg ikke bliver forglemt.

Timotheus. Men kand det ikke være en Drøm?

Davus. Jeg veed, man drømmer ikke staaende med aabne Øyne om Formiddag. Men stille, der kommer nogle, som seer anderledes ud end Mennesker. Jeg troer = = =

Scen. 7.

Plutus udi prægtige lange Klæder, med **en Tienere,** som leder ham frem ved et Baand. **Timotheus. Diogenes. Davus.**

Plutus. Har vi langt endnu til Staden?

Tieneren. Vi ere allerede udi Staden, og her er Timothei Huus.

Timotheus. Men hvad er det for en blind Mand udi gyldene Klæder? Mon det ikke er Plutus?

Plutus. Jeg er efter Jupiters Ordre kommen til denne Stad, for at redde den fra Fattigdom og at uddele mine Gaver til dens Borgere.

Timotheus. Vær velkommen, naadige Herre! Den hele Stad vil ved eders Ankomst blive opfyldt med Glæde, undtagen nogle knurvorne Philosophi, som stedse recommendere Fattigdom. Men man holder deres Prædikener daarlige og ilde grundede.

Diogenes. Ved disse knurvorne Philosophi mener man nok mig. Alt hvad som ikke flatterer en Stads Forfængelighed, kaldes Avind og Knurvorenhed. Jeg maatte gierne spørge, hvad vore Naboe-Stæder have vundet ved Pluti Nærværelse. Man har jo seet ham at uddele sine Gaver til de slemmeste og udydigste Mennesker, og at mange gode Stæder ved saadan Forhold ere bragte udi største Forvirrelse.

Plutus. Denne Mand har herudi Ret. Men Skylden er ikke hos mig; thi den Blindhed, hvormed jeg er slagen, foraarsager, at mine Gaver blive saa ilde uddeelte, og at de falde udi onde Menneskers Hænder, hvilke, langt fra at skiønne paa mine Velgierninger og anvende dem til gode og nyttige Tings Forfremmelse, misbruge dem skammeligen, og i Steden

for at lade see Taknemmelighed mod deres Velgiører, tractere mig med Haanhed og Foragt. Nogle anvende dem paa Drik og Fraadserie, hvorved de selv forkorte deres Liv, og jeg bliver Eftertale underkastet; andre anvende dem paa Skiøger, andre paa Stats og Pragt. Ja det, som meest fortryder mig, er, at mange kaste mig ned udi mørke Kieldre, og grave mig ned udi Jorden. Alt saadant kunde forhindres, hvis jeg ikke havde Mangel paa Synet, som foraarsager, at jeg deler mine Gaver ud i Blinde.

Timotheus. Herpaa har Jupiter lovet at raade Bod; thi han har befalet den store Læge Aesculapium at lade sig her indfinde med en Øyen-Salve, for at hielpe Eders Naade til sit Syn, paa det at han herefter som tilforn ikke af Vildfarelse skal falde udi onde og utaknemmelige Menneskers Hænder, men alleene berige gode og dydige Personer, der ville være ham takskyldige og ikke misbruge det Liggendefæ, som dem forundes.

Plutus. Hvis saa er, og hvis mine Øyen af Aesculapio blive curerede, glæder jeg mig ved at være kommen til denne Stad, hvor jeg kand blive bedre medhandlet end paa de fleste andre Steder, og hvor jeg kand med Lyst og Fornøyelse see gode Frugter af de Gaver, som jeg uddeler.

Timotheus. Nu vil jeg bede, at Eders Naade træder ind udi mit ringe Huus, for der at opbie Aesculapii Ankomst.

Plutus. Vel an, jeg vil følge med eder.

De gaae ind.

Scen. 8.

Davus. Diogenes.

Davus. Hvad siger du nu, Mester Philosophux!

Diogenes. Jeg siger det samme, som jeg har sagt tilforn: Det giør mig ont, at Plutus er hidkommen, og det giør mig end mere ont, at han her faaer sit Syn.

Davus. Det er jo en forstyrret Tale. Han cureres jo for Blindhed alleene af den Aarsag, at han af Vildfarelse ikke skal berige uværdige, men alleene dydige Borgere.

Diogenes. Det er at sige paa andet Sprog, at de gode og dydige Borgere, hvormed vor Stad er velsignet, skal ved Riigdom blive fordærvede, vende Ryg til Dyden og blive dig og andre skalkagtige Mennesker lige.

Davus. Du taler af Ondskab og Misundelse. Mener du, at Jupiter da vil bedrage os?

Diogenes. Ney jeg mener, han giør dette til Forsøg, for at overbevise eder, at eders Bønner ere ugrundede, og at I søge om de Ting, som ere eder selv skadelige og fordærvelige.

Davus. Hvad skadelig? Riigdom er jo en Velsignelse af Himmelen.

Diogenes. Den maa gierne saa kaldes; men efterdi den overalt misbruges, saa flyder U-lykker og Fordærvelser deraf.

Davus. Men naar Riigdom ikke misbruges, saa er den jo nyttig.

Diogenes. Det er sandt nok; men den misbruges af de fleste. Nogle henfalde derover til Hovmod, andre til Vellyst og Ødselhed, andre til Gierrighed, thi Erfarenhed viser, at ligesom en Vattersottig, jo mere han drikker, jo mere tørster han, ligeledes, jo mere Riigdom een har samlet, jo begiærligere er han efter at forøge den. Nogle henfalde til Skiørlevnet, andre til Drukkenskab, som forkorter deres Liv; nogle = = =

Davus. Jeg vil ikke høre saadan Sladder meer. Det er bekiendt, at du og alle dine Medbrødre hade alle Mennesker, og græmmer sig over deres Velgaaende.

Diogenes. Men hvad gaaer det dig an, at du ivrer dig saa derover?

Davus. Du taler mod alle Mennesker, og spørger derhos, hvad det gaaer mig an?

Diogenes. Ha ha ha! Est du et Menneske?

20-21. andre til Vellyst og Ødselhed] Overdaadighed.

Davus. Hvad er jeg da? Har jeg ikke et Legem?

Diogenes. Det nægter jeg ikke.

Davus. Har jeg ikke en fornuftig Siæl?

Diogenes. Hvo Pokker har bildet dig ind, at du har en Siæl?

Davus. Hvad vil du da giøre mig til?

Diogenes. Du est et tobenet Beest udi menneskelig Gestalt.

Davus. Jeg mener, at den, der ingen Omsorg har for sit Legem, der gaaer om og ruller en Tønde, og som søber Vand af sin skidne Haand, heller kand kaldes et tobenet Beest. Men hvad mon der er paa Færde? Jeg hører saa stor Allarm udenfor paa Gaden.

Der trommes, pibes, blæses i Trompeter udenfor, og Glædes-Skriig høres imellem.

Davus. Her maa være noget Nyt paa Færde.

Diogenes. Store Stæder ere stedse frugtbare paa Narrerie; nogle unge Mennesker holde sig maaskee lystige.

Allarm og Glædes-Skriig holder ved.

Davus. Ney det er min Troe noget andet.

De gaae begge hen til den ene Side, og rekker Ørene til. I det samme kommer en Tiener Palæstrio ind, som render dem begge omkuld.

Scen. 9.

Davus. Diogenes. Palæstrio.

Davus. Hey Dreng! est du gal?

Palæstrio. Ach forlader mig, I gode Mænd! Jeg beder om Permission.

Davus. Beder du om Permission?

Palæstrio. Nu kiender jeg eder. Det er mig kiært, at jeg finder gode Venner her.

Davus. Jeg mærker, at du holder os ey for Fremmede. Men mig synes, at du est ikke rigtig i Hovedet. Hvad Ont er dig vederfaret?

Palæstrio. Du har Ret, at jeg er ikke rigtig i Hovedet;

men mit Galskab reyser sig af lutter Glæde over Pluti Ankomst.

Davus. Hør, Diogenes! kand man vel miste Forstanden af Glæde?

Diogenes. I tvende ikke vel; thi I har aldrig haft Forstand. Men jeg spaaer, at den hele Stad inden kort Tiid vil blive lige saa gal og forstyrred, som han er. Hør engang, hvilken Allarm og Stoyen der er paa Gaden.

Der blæses og striges igien.

Davus. Fortæl os da, Palæstrio! noget herom.

Palæstrio. Saa snart det rygtedes udi Staden, at Plutus var kommen ind udi Timothei Huus, strømmede Folk i Hobetall dertil med Piber og Strænge=Leeg. Men Plutus vil endnu ikke lade sig see af nogen; thi han vil opbie Aesculapius, som skal fordrive hans Blindhed.

Davus. Ach min kiære Broder! lad mig omfavne dig.

De omfavne og kysse hinanden. I det samme løber Diogenes til og støder dem begge om. De raabe.

Diogenes. Ach I gode Mænd! jeg beder om Permission.

Davus. Om Permission, siger den Hund?

Diogenes. Nu kiender jeg eder. Det er mig kiært at finde saa gode Venner her.

Palæstrio. Er saadant Venskabs=Tegn?

Diogenes. Ja hvad andet? I seer jo heraf, at jeg holder eder ikke for Fremmede.

Davus. Hør, Palæstrio! skal vi lade saadant gaae uhævnet bort?

Diogenes. Hvad jeg har giort, er for eders eget Bedste; thi saasom Glæde har giort jer affindige, saa har jeg herved alleene søgt at temperere den.

Davus. Jeg vil ikke agte den Spottefugl, men gaae ud for at blive deelagtig udi Stadens Glæde.

Diogenes. Jeg vil ogsaa gaae ud og sette mig i min Tønde, for der at begræde den over Staden hængende U=lykke.

ACTUS II.

Scen. 1.

Aesculapius. Plutus, som ledes ved et Baand.

En Fontaine præsenteres.

Aesculapius. Himmelen har bønhørt denne Stads Ansøgning og affærdiget mig hid, for at curere Pluti Øyne og at forskaffe ham sit Syn. Det samme har opfyldt Staden med en ubeskrivelig Glæde. Hør, Plutus! nu er Tiden kommet, paa hvilken dine Øyne skal aabnes, og her er den hellige Kilde, hvormed dine Øyne maa toes, førend de bestryges med den himmelske Salve. Følg mig did hen, hvor Begyndelsen skal giøres til denne store Cur.

Han leder Plutum hen til Kilden, hvoraf han øser Springvand, og dermed toer Pluti Ansigt, som ligger imidlertiid paa Knæe.

Aesculapius. Stat nu op igien. Begyndelsen er giort til den Cur, som ved min Øyen-Salve skal fuldkommen giøres.

Han smører hans Øyen med Salven.

Plutus. Ach Himmel, jeg seer mange Ting, som tilforn have været mig ubekiendte. Jeg seer = = =

Aesculapius. Siig mig hvad du seer; thi dit Syn er nu stærkere end andet, menneskelig Syn, hvorved sees kun de groveste Ting.

Plutus. Jeg seer foruden Mennesker og Stæder utallige smaa Creature udi Luften, endogsaa udi det Vand, som flyder af Kilden.

Aesculapius. Alt saadant kommer ikke under det menneskelige Syn, hvilket skiller ikke uden grove Ting, som kand tages og føles paa. Den Tiid skal dog komme, at Mennesker ved Glas og Perspectiver skal kunde see utallige Ting, som de nu ikke see, og som nu ere skiulte for dem. Ikke desmindre ville dog tusinde smaa Ting af konstige Skabninger blive og være skiulede for samme Mennesker indtil Verdens Ende. Men hvad seer du ellers mere?

Plutus. Jeg seer meget, som er got, og end mere, som er ont. Jeg seer, at meget, som har udvortes Anseelse, er indvortes hæsligt. Jeg seer Forraadnelse skiulet under gyldene Klæder, og Viisdom under skidne og pialtede Kaaber.

Aesculapius. Det er et særdeles Beviis paa at du nu har skarpere Syn end Mennesker, hvilke ikke see uden den yderste Hinde af en Ting, og som tage Skyggen for Legemet, saa at de ere seende blinde.

Plutus. Ach Himmel, her kommer mig noget for Øyen, som er heel selsomt.

Aesculapius. Hvad seer du da?

Plutus. Jeg seer een med en andægtig Mine og nedslaget Hoved; men Hiertet derimod er opfyldt med Ondskab, Vantroe og Bedragerie.

Aesculapius. Saadanne Personer passere dog ofte for store Helgene, efterdi de dømmes efter det, som er udvortes, og Mennesker kand ikke see hvad som er skiult udi Hiertet.

Plutus. Her møder mig noget igien, som end er mere underligt.

Aesculapius. Hvad er det?

Plutus. Jeg seer 2de Personer, som omfavne og kysse hinanden, skiønt Hierterne ere fulde af Had og Fiendskab.

Aesculapius. Af saadant lade Mennesker sig og bedrage;

thi saasom de see hinanden ikke uden til Tænderne, saa holde de ofte deres største Fiender for deres beste Venner.

Plutus. Hvorhen jeg kaster mit Syn, finder jeg noget, som opvækker Forundring hos mig. Her seer jeg een med et langt Skiæg og en ærbar Kaabe; jeg seer Viisdom afmalet udi hans Pande, men det Inderste er fuldt af Hovmod, Forfængelighed, Vankundighed. Jeg tog ham strax for en stor Philosophus, men seer nu, at hans Philosophie bestaaer alleene udi Skiægget og Kaaben.

Aesculapius. Saadant har man ofte efter lang Erfarenhed mærket hos mange. Hvad seer du videre?

Plutus. Her lige for mig seer jeg een, som Folk belee og pege Fingre af som en Daare; men naar jeg betragter det Indvortes, seer jeg der at være Viisdoms Sæde.

Aesculapius. Jeg mærker, at du ved den venstre Side seer noget, som du glæder dig end mere ved.

Plutus. Det er sandt. Jeg seer med Fornøyelse en Person, hvis udvortes Anseelse giver tilkiende Dyd, Viisdom og Verdens Foragt, og at det Indvortes svarer i alle Maader dertil.

Aesculapius. Det er saadanne Personer, som du maa uddele dine Gaver til. Det er for deres Skyld, at det skarpe Syn er dig forlenet. See nu vel til, at du herefter ikke misbruger den Herlighed, som du er begavet med; thi nu kand du ikke meer undskylde dig med Blindhed, efterdi du ikke alleene har faaet Syn, men langt skarpere end Mennesker, og du kand see ikke alleene det Udvortes, men ogsaa det Indvortes.

Plutus. Jeg skal beflitte mig derpaa og herefter ikke berige uden meriterede Personer, og det saavel i Henseende til Jupiters Befaling som i Henseende til min egen Sikkerhed og Fornøyelse. Erfarenhed har lært mig, at jeg bør nægte mine Gaver til onde og uskiønsomme Mennesker, hvilke betale med Utaknemmelighed beviiste Velgierninger, saa at nogle udøse mig paa syndige Vellyster, og andre holde mig

udi Lænker, ja nedgrave mig udi Jorden, for at hindre mig at blive dydige Mennesker til Nytte.

Aesculapius. Nu haver jeg da forrettet mit Ærinde, og forlader dig.

Plutus. Og jeg vil strax udi Staden fuldbyrde hvad jeg har lovet.

Aesculapius gaaer bort.

Scen. 2.

Davus. Plutus.

Davus. Ach Himmel! der seer jeg Plutus at gaae frem og tilbage med aabne Øyne uden Ledsager. Falder paa Knæ. Ach Eders Excellentz! tænk paa mig, som er en fattig Borger, at min Tilstand kand blive bedre, og at jeg ikke stedse skal blive i Armod.

Plutus. Du og alle kand være forsikrede om min Upartiskhed udi Gavers Uddeling, og at de ikke skal anvendes uden paa meriterede og dydige Personer. Hverken du eller nogen anden har nødig at bede mig om Riigdom, som jeg herefter ubeden og frivillig giver til gode Mennesker.

Han gaaer bort.

Scen. 3.

Davus alleene.

Nu maa jeg nøye examinere mig selv, mit Levnet og Forhold og forfærdige en Balance-Regning, for at see, hvorledes Facit bliver, om jeg kand regnes blant de Gode eller Onde, enten om jeg bliver Himmelen noget skyldig, eller om den bliver mig noget skyldig. Jeg haaber i det ringeste, naar jeg regner debet og credit sammen, og ligner mine gode Gierninger imod mine onde, at vise en fuldkommen Liqvidation. Lad nu engang see: For 2 Aar siden opbrød jeg min Patrons Skriin, hvorudi

laae 3 Penge-Punge. Deraf tog jeg den ene, hvilket kand holdes for en Misgierning; men lod de andre blive tilbage, hvilket er en Merite, saa at jeg i visse Maader kand siges at have foræret min Patron tvende Punge. Videre: Jeg har daglig syndet, jeg har ogsaa daglig besøgt Templer, saa at jeg har alterneret imellem Gudsfrygt og Ugudelighed, og kand jeg sige, at jeg aldrig har bedet andægtigere, end naar jeg nyeligen tilforn har syndet. Videre: Jeg er ofte beskienket, men drikker dog aldrig stærk Drik, uden naar jeg har ont i min Mave; men saasom jeg daglig har ont udi Maven, saa drikker jeg og ideligen. Videre: Jeg har tilforn ofte dandset, som jeg bekiender at være en syndig Lyst; men udi de 4 sidste Aar, siden jeg fik Liigtorne, har jeg ikke dandset, hvilket tilkiendegiver mit Levnets Forbedring. Videre: Jeg har ofte brudt edelige Løfter; men jeg har ofte giort meer, end jeg har lovet. Jeg har aflagt falske Vidnesbyrd, men aldrig uden for at tiene gode Venner. Jeg har baaret oprigtig Kiærlighed til mit Huusfolk, sær mine Piger, for hvis Skyld jeg engang har pantsat min Hustrues Kaabe og Klæder. Naar jeg nu alt dette eftertænker, saa bøder det ene paa det andet; ja jeg tør sige, at det Gode er af større Vægt end det Onde. Det høyeste, som jeg har syndet udi 24 Timer, som en Dag og Nat bestaaer af, er 12 Timer, naar jeg regner Natten fra, som bestaaer af 12 Timer, hvorudi jeg ikke synder, thi det heder: Hvo som sover vel, synder ey. Jeg haaber derfor, at Plutus regner mig blant de dydige Personer her i Staden, og ikke udelukker mig fra sine Velgierninger. Ja jeg haaber saadant, og det med Billighed. Lad see engang: *Han gaaer frem og tilbage, tællende paa Fingrene.* Een Pose tagen, 2 Poser givne; een Dag ugudelig, en anden gudfrygtig; stærk Drik af Nødvendighed for at hielpe paa min Mave; ingen Dantz udi 4 Aar, siden jeg fik Liigtorne; falske Vidnesbyrd, men af Kiærlighed til min Næste; Medlidenhed mod mine Piger; det halve Liv bortsovet uden Synd. Hey jeg er ovenpaa, jeg er en meriteret Person, Plutus kand ikke gaae mig forbi.

Hvis han tager det i Betænkning, kand jeg legge ham min Regning for Næsen, hvilken er saa klar, at ingen Rente-Skriver kand giøre Antegnelse derudi. Slaae dig nu til Roelighed, Dave! du har nu intet andet at tænke paa end hvorledes du skal anvende dine Penge.

Gaaer ud.

Scen. 4.

Diogenes alleene.

Jeg har med Forundring hørt, hvorledes denne skalkagtige Mand kand besmykke sine Misgierninger, saa at han kand giøre Lyder til Dyder. Gid Folk nu af høyere Stand og Lærdom ikke vilde giøre det samme. Man finder den Feyl hos Folk af alle Slags Stand. Mange leve hen i Taaget, og bekymre sig alleene om at æde og drikke. Andre, som giør Profession af at studere, efterforske umagtpaaliggende Ting, og forsømme at blive oplyſede udi de meest fornødne Videnskabe. Nogle faa studere vel paa at kiende andre, men bekymre sig ikke om egen Kundskab, holdende for, at dertil behøves ingen Fliid og Arbeyde, saasom efter deres Mening intet er lettere end at kiende sig selv, da Erfarenhed dog viser, at egen Kundskab er vanskeligere end at lære at kiende andre Mennesker. Thi Laster indsnige sig under Dyders Maske, Hovmod tages for et høyt og ædelt Hierte, Tyrannie og Haardhed for Retfærdighed, Vrede for Tapperhed, Feyghed for Sagtmodighed. Egen-Kiærlighed er størst Hinder til Egen-Kundskab. Thi saasom et hvert Menneske elsker sig selv, saa er ingen Indbildning for dem mere behagelig end den, hvorved ikke alleene Farve settes paa deres Laster, men hvorved de groveste Lyder giøres til Dyder; man vænner sig saaledes til Laster, at man stedse fremturer derudi, og lever fornøyet med sig selv. Hvor u-rimelig denne skalkagtige Mands Tale end var, som jeg nyelig har hørt, saa findes dog mange end mere vanskabte. Thi denne bekiendte dog nogle af sine

Feyl, som han ved Liqvidation af gode Gierninger og formeente Dyder vilde udslette. Mange andre derimod mærke hos sig slet ingen Laster; de see ikke uden Dyder, de mene sig at være gandske rene, og bryste sig deraf, skiønt de ere ikke uden kalkede Grave, der indeholde Aadsler og forraadnede Legemer. Men jeg hører nye Allarm og Bulder igien paa Gaden. Jeg maa liste mig hen til Hiørnet, for at see hvad det er. Gaaer hen til Siden. Ach du ulykkelige Stad, som jeg seer i en Hast at være forvandlet til en Daarekiste! Jeg seer en Procession af daarlige Mennesker udi hvide Klæder med Krandse paa Hovederne og Grene udi Hænderne. Det er uden Tvivl et Triumphs-Optog formedelst Pluti Ankomst. Ja det er saa. Jeg tager ikke feyl. Ach du arme Stad, som glæder dig over din egen Fordærvelse! Jeg maa liste mig hen udi en Krog, for at ansee dette Galskab.

Scen. 5.

Processionen giøres 3 Gange om Theatret efter musicalsk Tact. Ved hver Gang standses lidt, og synges: Vivat Plutus! og det med Trommers og Trompeters Lyd. Endelig naar 3die Tour har endt, dandse 3 konstige Dandsere. Diogenes, som udi en Krog dette seer, giør imidlertiid Grimacer, og efteraber dem. Endeligen henter han en Krabask, hvormed han prygler dem, og driver dem ud. De skraale klageligen.

Scen. 6.

Diogenes alleene.

Ja piber kun, I Skabhalse! Ligesom denne Comoedie endtes med et Sørgespill, saa vil det og gaae den hele Stad. Jeg vil ogsaa forsøge at dandse, men en Dands, som giver tilkiende en forestaaende Tragoedie.

Diogenes dandser meget naragtig med sine Træeskoe, efter en sørgelig Melodie og en Sækkepibe eller Lire. Midt udi Dandsen indkommer Plutus, og da holder Spillet op, men Diogenes bliver ved at dandse.

19-20. dandse 3 konstige Dandsere] Konstdandsere, Balletdandsere.

Scen. 7.

Plutus. Diogenes.

Plutus. Jeg har allerede beriget mange gode og dydige Borgere, og nu leder jeg efter merkværdige Philosophos, som leve udi Armod. Men hvad er det, som jeg der seer? Det er jo Diogenes. Det er rart at see en saa ærbar Mand at dandse. Jeg kand slutte, at saasom han er en god Patriot, da glæder han sig over Stadens Velstand, som min Ankomst tilveye bringer. Hør, Diogenes! du skal ikke glæde dig forgiæves; thi det er saadanne Mænd, som jeg leder efter, og til hvilke jeg fornemmeligen uddeler mine Gaver.

Diogenes staaer lidt stille, seer stift paa ham, og dandser paa nye.

Plutus. See her, Diogenes! hvad jeg forærer dig, som skal giøre din Glæde fuldkommen. Her er en Pung fuld af kostbare Stene.

Diogenes seer stift paa Pungen, som Plutus haver i Haanden, vender sig om, og dandser igien.

Plutus. Hold op, Diogenes! medens jeg taler med dig, og tag til dig denne Skat, som vil sette dig udi Velstand.

Diogenes seer paa Pungen, og dandser igien.

Plutus. Det er selsomt med disse Philosophi. De ere ofte saa henrykte udi deres Meditationer, at de høre ikke hvad man siger. Giv Agt paa min Tale, Diogenes! Saasom jeg nu omstunder har faaet mit Syn, saa at jeg kand distingvere gode Mennesker fra onde, saa uddeles mine Gaver nu med Skiønsomhed, og ingen uden dydige Mænd blive derudi deelagtige. Jeg seer og kiender dig, og veed, at du est en fornuftig og tilligemed oprigtig Philosophus, hvis Philosophie som mange andres bestaaer ikke udi Skiægget og Kaaben, men udi Forstand og uforfalsket Dyd. Derfor giver jeg dig denne

---

6. Det er rart] sjeldent. — 22. saa henrykte udi deres Meditationer] henrykkede, fordybede.

Skat, som vil giøre Ende paa din Armod og sette dig udi Velstand.

Diogenes seer stift paa Pungen igien, vender sig om, og dandser paa nye.

Plutus. Ach Himmel, hvad vil dette sige? Mon han foragter Riigdom, for hvilken andre tilsette Siæl og Liv? Han vil maa skee ikke troe, at udi Pungen er saadant kostbart Liggendesæe skiulet. Kom dog hid, Diogenes! saa skal jeg opløse Pungen, for at vise dig Skatten og at bestride din Vantroe.

Diogenes tar Pungen, som er opløset, spytter derudi, leverer Pluto den tilbage, og bliver ved at dandse igien.

Plutus. Dette ligner jo Affindighed. Jeg skiæmmer mig ved at have giort saadant Tilbud.

Diogenes giør ham en dyb Compliment, tager ham ved Haanden, dandser ud med ham af Skuepladsen, og til Slutning snyder sig og besmører Pluti kostbare Kiole.

Scen. 8.

Diogenes alleene.

Saa herud med alle Forfængeligheder! Jeg skal nok holde reent for min Dør. Gid andre kun vilde følge mit Exempel. Men jeg troer ikke, at jeg vil have mange Efterfølgere; tvertimod, Altar vil oprettes for Riigdommens Gud Pluto, og Penia, Gudinden for Fattigdom, under hvis Regiment vor Stad saalænge har blomstret, vil forvises. Jeg gaaer nu bort, og kryber ned i min Tønde, medens Staden raser; thi jeg mærker, at ved mine Prædikener intet vil udvirkes. Men Udfaldet vil lære, at mine Formaninger ere ikke ilde grundede.

ACTUS III.

Scen. 1.

Plutus.

Nu har jeg udforsket Stadens Tilstand og med Forundring mærket, at de dueligste og dydigste Mænd have været betlefærdige. Men Stadens Skikkelse skal snart forandres. Man skal med Glæde og Fornøyelse mærke, at Plutus er ey mere blind: man skal see Dyden at belønnes, og hver Borger skal derved opmuntres til Dydens Øvelse. Men der seer jeg den gode Timotheus at komme; han seer glad og fornøyet ud, og det ikke uden Aarsag, thi hans Skrine og Kister, som forhen vare tomme, ere nu opfyldte med Guld og Sølv.

Scen. 2.

Timotheus. Plutus.

Timotheus paa Knæ. Ach naadige Herre! hvormed kand jeg forskylde de beviste Velgierninger? Jeg var tilforn saa fattig som Irus; nu er jeg saa riig som Croesus. Tag til

17-18. Jeg var tilforn saa fattig som Irus] Tiggeren i Odysseens 18de Sang, Vers 1—107.

Takke med et erkiendtligt Hierte, som jeg vil beholde saalænge, som jeg lever.

Plutus. Stat op igien, Timothee! og bliv ved at øve de Dyder, som I tilforn har distingveret eder med; og see til, at den erhvervede Riigdom ikke forleder eder til Hovmod eller Vellyst, men betænk, at eftersom det er ved Dyd, saa stor Velstand er tilveyebragt, det er ved samme Levnet og ved Dydens bestandige Øvelse, at saadan Velstand skal blive stedsevarende.

Timotheus. Jeg skal troeligen efterleve denne Formaning. Men eftersom Eders Excellence har beviset mig saa stor Naade, saa beder jeg underdanigst, at han vil legge en liden dertil.

Plutus. Hvad skal det være? Siig frem.

Timotheus. Jeg beder, at mine Naboer maa blive i samme Stand, som de vare tilforn udi, paa det jeg desbedre kand distingvere mig blant mine Medborgere og desbedre skiønne paa den Velstand, som jeg er sat udi. Thi naar Alle blive lige rige, saa = = = Eders Naade begriber nok hvad jeg vil sige.

Plutus. Jeg begriber det alt for meget. Jeg mærker, at I vil misbruge de forundte Gaver, og at I henfalder til Hovmod og Misundelse, som er ingen dydig Mands Characteer. Jeg har holdet eder for en god Mand. Jeg troer ogsaa, at I har haft Dyd og Ærlighed for Øyne; thi det skarpe Syn, hvormed jeg nu er begavet, hindrer mig at vildfare i mine Domme. Men jeg kand ikke spaae om tilkommende Ting; jeg kand see hvad een er, men ikke hvad han vil blive.

Timotheus. Eders Naade fatter maaskee ikke hvad jeg vil sige. Jeg ønsker min Næste og Medborger alt Got; men = = =

Plutus. Det er at sige: I ønsker jer Medborger alt Got, men kand ikke lide, at han settes i samme Velstand med eder. Gak bort, og see til, at I anvender paa gode og

nyttige Ting den Skat, som er eder tilfalden, og misund andre ikke deres Lykke.

Scen. 3.

Plutus. En Skolemester.

Plutus. Denne Mands Opførsel foraarsager mig nogen Eftertanke; dog haaber jeg, at Staden i Almindelighed ved min Nærværelse skal blive lykkelig. Her maa jeg lidt opholde mig paa dette Sted, for at modtage og affærdige Sollicitanter. Der seer jeg en Mand at fremtrine. Hans Ansigt og nedslagen Sind giver hans slette Skiebne tilkiende.

Skolemesteren. Jeg drister mig at bønfalde Riigdommens Gud, som jeg hører af Himmelen at være skikket til at hielpe fattige og nødlidende Mennesker, nemlig saadanne, som uden deres Skyld og Brøde lide Armod.

Plutus. Hvad er eders Profession?

Skolemesteren. Jeg er Skolemester her udi Staden, og har været udi det Embede udi 30 Aar.

Plutus. Haver I udi all den lange Tiid ikke lagt eder noget til Beste?

Skolemesteren. Ney ved den Profession er ikke det tørre Brød. En Advocat, en Medicus kand paa een Dag fortiene mere, end jeg udi et heelt Aar. Jo mere jeg har holdet mine Disciple under Ave og Disciplin, jo mindre Tak har jeg faaet af deres Forældre, og jo mere er jeg bleven forhadt af deres Mødre, som gemeenligen meest kiæle for Børn til deres egen Fordærvelse. Men jeg har heller villet leve i Armod og under Forfølgelse end efterlade min Pligt; thi enhver, som Ungdommens Optugtelse er betroet, har stort Regnskab at giøre.

Plutus. Jeg mærker, at I er en god Mand, og at I fortiener at være deelagtig udi de Gaver, jeg i denne Stad giør til dydige Borgere. Gak strax hiem til jer Huus; der skal I finde en Skat, som skal hielpe eder paa Fode. Lad

eder dog deraf ikke forlede til Ørkesløshed, men bliv ved eders forrige Profession.

Scen. 4.

En Moralist. Plutus.

Moralisten. Jeg er hidkommen for at bede om Hielp udi min Armod. Jeg begierer intet til Overflod, men alleene til Nødtørft.

Plutus. Hvad er eders Handtering?

Moralisten. Jeg bruger min Pen til at afmale Menneskets Feyl og Laster. Men desværre, jeg høster kun slette Frugter af mit Arbeyde. Frugterne ere Had, Forfølgelse og Armod; da hykkelske Skribentere derimod fødes og giødes, ja bæres ligesom paa Hænder til Høyhed og Velstand.

Plutus. Eftersom I høster ikke andre Frugter af eders Arbeyde, hvi fremturer I da i at moralisere?

Moralisten. Kiærlighed til min Næste driver mig dertil. Men onde Mennesker ville saadant ikke troe; de ansee deres største Venner som deres bitterste Fiender, og derimod deres Fiender, nemlig Hyklere, for deres beste Venner.

Plutus. Jeg seer, at I ogsaa er en god Mand. Bliv ved eders Forhold, og gak hiem, hvor I skal finde et Liggendefæe.

Scen. 5.

En Bonde. Plutus.

Bonden. Guds Fred, Far lille! Bliv ikke vreed, at jeg saa dristig kommer hid.

Plutus. Hvad est du for een? Hvorfra kommer du?

Bonden. Jeg er en Bonde fra Landet nær her ved Staden. Jeg har hørt, at han er hidkommen, for at giøre vel imod got Folk.

Plutus. Regner du dig da iblant got Folk?

Bonden. Jeg tør selv ikke sige det; men Folk, som kiender mig, holder mig at være lige saa ærlig, som min Husbond er velbyrdig.

Plutus. Er din Husbond og ikke ærlig?

Bonden. Derom kand jeg som en ringe eenfoldig Mand ikke dømme. Det kand jeg alleene for vist sige, at han er velbyrdig.

Plutus. Jeg mærker, at du est en skikkelig Mand, efterdi du ikke vil tale ilde om dit Herskab.

Bonden. Mit Herskab er godt nok, saa vidt hans Herskab det vil tillade.

Plutus. Har da dit Herskab et andet Herskab over sig igien?

Bonden. Ja vist, saa vel hos os som paa andet Gods.

Plutus. Det forstaaer jeg ikke.

Bonden. Det kommer deraf, at han er ingen Landmand; thi enhver, som forstaaer Landmandskab, veed, at paa hvert Gods ere tvende Herskaber, nemlig Huusbonden og Ridefogden. Bonden staaer under Huusbonden, og Huusbonden igien under Fogden, uden hvis Tilladelse han intet formaaer.

Plutus. Jeg forstaaer din Mening, og mærker, at du est ikke taabelig. Men hvad er din Begiæring?

Bonden. Jeg haver hidindtil ydet Skat og Landgilde, saalænge som Alder og Helbred har tilladt mig at arbeyde; men nu tager Svaghed ved Alderen til, saa at jeg ikke kand fortiene min Føde.

Plutus. Din Huusbond seer vel igiennem Fingre med dig udi saadan din slette Tilstand?

Bonden. Det giorde han gierne, hvis hans Foged ham saadant vilde tillade.

18-19. tvende Herskaber, nemlig Huusbonden og Ridefogden] Forvalteren.

Plutus. Du maa giøre mig nogen Forklaring over denne mørke Tale. Hvad er en Foged her i Landet?

Bonden. En Foged er den, som med en absolut Magt regierer Gaard og Gods, og lader Herren alleene beholde den pure Titel. Derfor er vel ingen skreven Lov, men en almindelig Vedtægt, som siger: I Herrer! værer ederс Ride-fogeder hørige og lydige. Med et Ord, naar Fogeden er os imod, kand Herren intet Got giøre os.

Plutus. Min kiære Mand! jeg har Medlidenhed med dig, og derfor vil hielpe dig til Rette. Naar du kommer til dit Huus igien, vil du i din Kiste finde en Skat, hvormed du ikke alleene kand tilkiøbe dig Frihed for Hoverie, men endogsaa kiøbe din Gaard og faae den til Eyendom.

Bonden. Tak, naadige Herre! Det er en stor Trøst for mig udi min Alderdom.

Scen. 6.

En gammel Jomfrue med en lang Næse. **Plutus.**

Jomfruen. Det er mig sagt, at Plutus skal opholde sig her. Der troer jeg han er; thi han er mig beskreven at bære en lang Gyldenstykkes Kiole. Ach naadige Herre! jeg beder underdanigst om nogen Hielp.

Plutus. Hvad fatles hende, min gode Jomfrue?

Jomfruen. Jeg er af 6 Sødskende den Ældste. Mine 5 yngere Søstre ere alle gifte, og jeg alleene er endnu Jomfrue.

Hun græder.

Plutus. Græd ikke, mit Barn! men siig mig hvad som er Aarsag til den Foragt, som er kasted paa hende.

Jomfruen. Man gifter sig nu omstunder alleene enten for Penge eller for Skiønhed. Begge Dele ere mig nægtede, hvorfor jeg alleene staaer tilbage foragtet og forhadt.

Plutus. Hun giver sig tilfreds, min gode Jomfrue! Naar hun kommer til sit Huus, vil hun finde en Skat, som

kand tiene hende til Medgift. Men jeg frygter, at eftersom hun er til Alder, og er vanheldet med den lange Næse, at hun dog ingen Beyler faaer.

Jomfruen. Ach naadige Herre! frygter ikke derfor. Naar det rygtes, at jeg har bekommet en saa god Medgift, bliver jeg strax gift, endskiønt min Næse var en halv Alen længer.

Plutus. Det kand og maaskee hende sig; thi man siger udi Ordsproget, at Penge give baade Byrd og Skiønhed, og kand foraarsage, at en Medusa stikker i Øyene som en Venus.

Hun neyer, og gaaer bort.

Scen. 7.

Plutus. En Cavalier.

Plutus. Her kommer en ung Person, hvis Klædedragt viser Vellyst og Forfængelighed, og jeg seer, at Hiertet er ogsaa fuldt deraf.

Cavalieren. Eftersom jeg hører, at han beriger saa mange gemene og daarlige Mennesker, saa haaber jeg ogsaa, at han hielper paa mig, som har sat Midler til paa Artighed og Galanterie, saaledes at jeg har været en Zirath for Staden.

Plutus. Hvorudi bestaaer eders Artighed?

Cavalieren. Jeg har lært at dandse, at spille paa Instrumenter, at figte, at vinde Fruentimmerets Gunst. Sær er udi Dandse-Konsten ingen min Lige; hvis min Herre har Lyst til at see en Prøve derpaa, vil jeg strax giøre den.

Plutus. Det giøres ikke fornødent; jeg tvivler ikke om hans Capacitet, enten derudi eller andre galante Videnskaber. Men hvad er hans Begiæring?

Cavalieren. Jeg beder om nogen Assistence, efterdi jeg har paa galante Videnskabe og en distingveret Opførsel tilsat mine Midler.

Plutus. Jeg mener, at han behøver ingen Assistence,

eftersom de herlige Videnskabe, som han har lært, nok kand føde sin Mand. Dog vil jeg ikke gandske vegre mig for at meddele ham noget. Naar han kommer hiem, skal han finde nogle Kobber-Penge udi en Pung, hvormed han kand kiøbe en Strikke for at hænge sig.

Cavalieren stamper mod Gulvet, og gaaer bort.

Plutus. Han gik vreed bort. Alle andre saadanne Personer ville faae samme Afskeed. Undsetning af Penge havde ikke tient denne unge Karl til andet end at fornye hans daarlige og vellystige Levnet. Men der seer jeg en anden Sollicitant, som er ikke et Haar bedre, og derfor vil faae samme Afviisning.

Scen. 8.

En drukken Mand. Plutus.

Den Drukne. Det er nok her, hvor jeg skál finde ham. Rigtig nok. Naar der er Raadhuset, saa maa jo her endelig være Torvet. Og hvis dette slaaer feyl, saa maatte Pokker troe sine Øyne meer.

Plutus. Denne Mand er overstadig drukken.

Den Drukne. Her hører jeg een at tale. Wer da? Ney det maa have været jeg selv, som talede. Ha ha ha!

Plutus. Han vil nok ogsaa have Penge, paa det han i en Hast kand drikke sig ihiel.

Den Drukne. Jo Drollen splide mig ad, om der er ikke een, som taler. Jeg er jo hverken fuld eller gall. Jeg maa see mig om. See her staaer Manden, som jeg leder efter. Hans Tiener, min Ven! Er hans Navn ikke Plutarchus? Jeg veed ikke, om han har den Ære at kiende mig?

Plutus. Ney jeg kiender dig ikke.

Den Drukne. Det er underligt, at han ikke kiender Strobilo, hvis Navn er kiendt over den hele Stad. Spørg kun det mindste Barn, om det ikke kiender Strobilo. Stro-

bilo, Palæmons Søn og Urganiæ Ægtemand. Spørg kun hvert Barn, det vil strax sige = = =

Han ræber derved.

Plutus. Det vil sige: Hvo kiender ikke den Drukkenbolt Strobilo, som gaaer hver Dag med et Ruus?

Den Drukne. Hør, min Ven! jeg drikker aldrig, uden naar jeg tørster. Hvis en anden havde talet saaledes, havde jeg bleven vreed. Jeg er lige saa fastendes, som jeg stoed af min Seng.

Plutus. Du var maaskee drukken, før du stod op.

Den Drukne. Ha ha ha! Drukken, førend jeg stod op! Det er en underlig Tale. Jeg veed jo, man kand ey drikke sig drukken paa Sengen. Jeg er min Troe gandske fastende. Men jeg haver ont i mine Been, de vil ikke staae, de Hunde; hvad kand jeg dertil? Men maatte jeg spørge min Herre om noget?

Plutus. Hvad er det?

Den Drukne. Er hans Navn ikke Plutarchus? Det er Riigdommens Gud, som jeg leder efter, og som jeg hører at være kommen til vor Stad for at berige dydige og meriterede Folk og saadanne, som jeg er.

Plutus. Jeg troer nok, at du est en meritered Mand; thi du hielper paa Consumtion af Stadens drikkende Vahre.

Den Drukne. Jeg vil ikke rose mig, men lader andre giøre det; dette tør jeg dog sige, at jeg besidder saa megen Dyd, som 10 af de beste Borgere her i Staden, og hvis min Herre ikke vil troe mig paa mine blotte Ord, vil jeg giøre min Eed derpaa.

Plutus. Gak fra mig, Menneske! jeg har ikke Tiid at tale med dig.

Den Drukne. Skal da saadan brav Mand, som jeg er, gaae trøsteløs bort?

Plutus. Jeg hverken vil eller kand trøste dig, men raader dig ikkun at gaae hiem og sove Rusen ud.

Den Drukne. Jeg er bange, at jeg har taget feyl. Bliv ikke vreed, at jeg spørger ham om een Ting.

Plutus. Hvad er det, som du vil spørge mig om?

Den Drukne. Er ikke hans Navn Plutarchus?

Plutus. Hvem leder du efter?

Den Drukne. Jeg leder efter Riigdommens Gud.

Plutus. Hos ham faaer du ingen Trøst. Bacchus er den Gud, som du har dyrket, og som du maa søge Hielp hos.

Den Drukne. Ha ha ha, Bacchus! det er en fæd Karl; han er lige saa riig som jeg. *Han gaaer syngende og stammende bort, men kommer igien.* Jeg kand ikke gaae bort med uforretted Sag. Det maa ikke være den rette Mand, som jeg har talet med. Man sagde mig dog, at han skulde staae her lige ved Raadstuen. Jeg maa dog have ret Beskeed. Hør, min Herre! er hans Navn ikke Plutarchus?

Plutus. Hvis den Drukkenbolt ikke strax gaaer bort, skal jeg kalde paa Magistratens Tienere.

Den Drukne. Magistratens Tienere! Ha ha, Magistratens Tienere! Magistratens Tienere drikke lige saa stærkt som jeg. Ha ha, Magistratens Tienere!

Han falder. En gierrig Mand kommer ind.

Scen. 9.

Euclio. Plutus.

Euclio. Her seer jeg den Drukkenbolt Strobilo. Saadant er hans daglige Levnet. Jeg maa dog forbarme mig over ham og slæbe ham ud.

Han slæber ham bort.

Plutus. Intet er saadan Drukkenbolt tienligere end Fattigdom. Det er uforsvarligt at rekke den Haanden, som anvender Penge paa at forkorte sit Liv.

Euclio. Her seer jeg Riigdommens Gud Plutus, som jeg leder efter. Vær velkommen hid til vor Stad. Eders Ankomst har opfyldt den hele Republik med Glæde, helst

saasom Eders Naade har faaet sit Syn, og derfor ikke meer udi Blinde kand uddele eders Gaver, som desværre ofte tilforn er skeet. Thi der ere udi de fleste Stæder flere onde end gode Mennesker; og mener jeg, at Eders Naade allerede derpaa her i Staden har seet Prøver. Jeg slæbede nyeligen bort en overstadig drukken Mand, der har tilsat sine Midler paa stærk Drik. Her findes andre, der iligemaade have skammeligen fortæret deres Arvedeel, somme paa Fraadserie, andre paa Skiøger og letfærdige Qvinder, andre igien paa Stads og Pragt. Jeg haaber, at Eders Naade ikke rekker Haanden til slige Mennesker, hvilke misbruge Penge til deres egen Fordærvelse; og er derfore forsikret om at saadant alleene vederfares mig og andre gode Huusholdere, der ved en fornuftig Oeconomie ikke alleene har conserveret sin Fæderne-Arv, men endogsaa forøget den.

Plutus. Jeg maa først giøre eder et Spørsmaal. Hvor meget har I arvet efter eders Forældre?

Euclio. 4000 Pund, hvilke endnu ligge u-rørt udi min Kielder.

Plutus. Haver I da intet deraf taget?

Euclio. Ney udi 16 samfælde Aar haver den Skat været u-rørt; thi jeg har heller villet hungre og tørste end tillade, at min Fæderne-Arv, som med saa stor Omhyggelighed har været samlet, i ringeste Maader skulde formindskes. Videre: jeg har siden efter min Broder arvet en halv Gang saa meget, hvilket ogsaa er udi Behold, og ligger udi samme Kielder. Kand vel vises større Prøve paa Oeconomie, og kand Eders Naade vel bedre uddele Riigdom end til en Mand, der forvarer den som sine Øyenstene?

Plutus. Hør, min gode Ven! der er 2 Slags skadelige Borgere udi en Stad. Nogle ere vellystige og ødsele, det er saadanne som den beskienkede Mand, hvilken I udslæbede. Andre ere Gniere, det er saadanne, som ligne eder, og som grave deres Penge under Jorden, at de ikke skal være enten dem selv eller andre til Nytte. Begge ere saaledes uduelige

og skadelige Borgere: hine, fordi de misbruge, disse, fordi de ikke bruge deres Midler. En ødsel og vellystig Mand bør ingen Penge have, efterdi han anvender dem paa Fraadserie og Drukkenskab, som fordærver Legem og Siæl. En Gnier bør ey heller have Penge, efterdi han ikke fører sig dem selv eller andre til Nytte. Det er mod disse tvende Slags Folk, jeg stedse har ført Klagemaal; thi de første har ligesom deelt mig ud iblant Skiøger og Kroemænd, og de sidste have holdet mig bunden udi Lænker, ja kastet mig ned udi mørke Huler og gravet mig under Jorden. Det er for deres Skyld, at jeg saa meget har været eftertalet, og saa ofte har maat høre ilde, da dog Skylden ikke har været min. Men den Blindhed, hvormed jeg selv saavel som min kiære Søster Fortuna haver været slagen, har alleene været Aarsag dertil. Saasom jeg nu har faaet mit Syn, ja saa stærkt Syn, at jeg kand see Mennesker ind til Marven, er jeg sat i Stand til at anvende mine Gaver med Skiønsomhed og ikke at berige uden gode og dydige Mænd, det er saadanne, som bruge deres Riigdom til deres egen Ære og til Stadens Nytte. I mærker saaledes heraf, at I kand ingen anden Trøst faae af mig end den forrige Mand, som I selv fordømte, og holdt uværdig til mine Gaver. Gak derfor strax fra mig. Jeg vil ogsaa begive mig herfra paa et andet Sted udi Staden, for at anhøre flere Sollicitanter.

De gaae bort, hver sin Vey.

Scen. 10.

Davus. Palæstrio.

Davus. Gav du Agt paa hvilken Mine Theodorus giorde, da han gik forbi?

Palæstrio. Det var med stor Nød, at han vilde løfte paa sin Hat.

Davus. Jeg mærker, at de Penge, som Plutus har givet ham, har allerede giort ham storagtig.

Palæstrio. Jeg troer og det samme. Men Touren kommer vel og til os.

Davus. Det haaber jeg ogsaa, ja jeg er saa got som forsikred derom.

Palæstrio. Hvorpaa grunder du saadant Haab?

Davus. Du hører jo, at Plutus er hidkommen for at berige dydige og meriterede Mænd. Jeg mener, at han kand ikke have noget paa os at sige, besynderlig paa mig, thi jeg har nøye betragtet mit Levnet, og ved Sammenligning af det Onde med det Gode fundet, at jeg kand regnes blant de best meriterede Mænd her i Staden.

Palæstrio. Men naar jeg eftertænker alting, saa maa jeg tilstaae, at baade jeg og du har bedrevet adskilligt Ont, som vi ingen Farve kand paasette.

Davus. Jeg nægter ikke vore Misgierninger, jeg siger ey heller, at man kand sette Farve derpaa; men naar jeg setter paa den ene Side mine Synder og paa den anden Side mine gode Gierninger, finder jeg, at Summa Lateris bliver langt større paa den sidste Side.

Palæstrio. Det kand jeg i en Hast ikke begribe.

Davus. Det kand nok være; men det kommer deraf, at du ikke forstaaer Regne-Konsten. Det maa jeg forstaae, som i min Ungdom har været Foged. Ved Hielp af Regne-Konsten bragte jeg det altiid dertil, at jeg kunde liqvidere med en Principal, ja ogsaa saaledes at han blev mig skyldig. Hør for Exempel herpaa en eneste Prøve: En Nat er jo fast den halve Deel af vort Liv.

Palæstrio. Det er sandt nok; og undertiden mere, thi jeg sover gemeenligen 14 Timer.

Davus. Got; der har vi mere end din halve Livs-Tiid uden Synd, thi saalænge man sover, synder man ikke.

Palæstrio. Det er min Troe gandske rigtigt.

Davus. Lad os nu examinere den anden halve Deel, som vi har bortdreven med gode Tings og Misgierningers

Omvexling, saa bliver det jo kun en Bagatelle af en Tiid, hvorudi vi har syndet.

Palæstrio. Dette glæder mig, og jeg troer i saa Maade, at Plutus ikke kand gaae os forbi.

Davus. Hvis han gaaer os forbi, da er han lige saa blind, som han var tilforn. Men han gaaer os ikke forbi. Jeg har allerede mærket af det milde Ansigt, som han ved sin Ankomst giorde mig, at jeg bliver ikke forglemt; thi det var ligesom han vilde sige: Touren kommer og til dig, Dave! naar jeg kommer i de smaa Gader, og Folk af første Classe ere hiulpne. Jeg bekymrer mig nu derfore alleene derom, hvorledes jeg skal anvende den Skat, som jeg har i Vente.

Palæstrio. Det kand ogsaa give mig noget at tænke paa.

Davus. Pengene maa man ikke grave ned i Jorden; det lider Plutus ikke. Jeg har i Sinde at legge mine Penge an i Jordegods, for at blive Proprietarius. Jeg vil tilkiøbe mig den store Eng, som ligger strax uden for Staden.

Palæstrio. Det er ikke saa galt. Min Ambition gaaer dog ikke saa vidt; jeg vil alleene være Hollænder, og vil tilkiøbe mig nogle 100 gode Kiør.

Davus. Men hvor vil du græsse dem?

Palæstrio. De skal græsses paa din Eng.

Davus løftende paa Hatten. Jeg mener ney, med din Permission.

Palæstrio ligeledes. Og jeg mener jo, med din Permission.

Davus. Dine Kiør paa min Eng?

Palæstrio. Hvo vil forbyde mig det?

Davus. Er jeg ikke Eyere af Engen?

Palæstrio. Er jeg ikke Eyere af Kiøerne?

Davus. Du taler som en Slyngel.

Palæstrio. Og du taler som en Nar.

Davus gir ham et Ørefigen. Det er for dine Kiør.

Palæstrio giver ham eet igien. Og det er for din Eng.

De komme i Haar sammen.

Scen. 11.

Diogenes. Davus. Palæstrio.

Diogenes. Hvad Pokker er dette? De ere jo færdige at myrde hinanden. Jeg maa skille dem ad. Hvad er Aarsag til saadan Forbittrelse?

Davus. Han vil have sine Kiør at gaae paa min Eng.

Palæstrio. Og han vil forbyde mig det.

Diogenes. Det er en mørk Tale for mig.

Davus. Jeg vil tage Diogenes til Dommer herudi.

Diogenes. Siig da frem, hvorudi Tvistigheden bestaaer.

De tale begge længe i Munden paa hinanden.

Diogenes. Sagt, sagt! lad een først tale alleene.

De continuere at tale i Munden paa hinanden, hvorudover Diogenes begynder at efterabe dem, saa at de raabe alle 3 tillige. Omsider vil Diogenes gaae bort.

Davus. Bie dog lidt, Hr. Magister! I har jo lovet at være vor Dommer.

Diogenes. Saa maa da een tale alleene.

Davus. Ja vel, jeg vil da tale først. Vi overlagde med hinanden, hvorledes enhver af os skulde anvende den Skat, som vi vente af Pluto. Jeg besluttede at tilkiøbe mig en Eng; han derimod vilde tilkiøbe sig nogle 100 Kiør. Derpaa havde jeg intet at sige; men han forlangede og paastoed, at hans Kiør skulde græsses paa min Eng. Er det ret og billigt?

Diogenes. Forholder Sagen sig saaledes?

Palæstrio. Ja det er vist nok. Men er det ikke billigt, at eftersom = = =

Diogenes. Jeg har alt nok. Jeg dømmer saaledes herom: Hvis Plutus giver nogen af eder en Skierv, saa maa han være lige saa blind som tilforn; men saasom han har

---

14. de raabe alle 3 tillige] paa een Gang.

bekommet sit Syn, faaer I intet at trette om. Gaaer derfore smukt hiem, I Slyngle! og lader eder aarelade.

Davus. Er jeg en Slyngel?

Palæstrio. Er jeg en Slyngel?

Diogenes. Jeg kand ikke sige, hvilken af jer er den største. Jeg siger kun: Gaaer hen, og forliger eder, I Skabhalse!

Davus. Ja vi skal forlige os til din U-lykke.

De angribe Diogenes med forenet Magt, slaaer ham ned paa Gulvet, og løbe bort.

Scen. 12.

Diogenes. Penia, Gudinde for Fattigdom.

Diogenes [alleene]. Hvad havde jeg der at bestille, at agere Dommer imellem 2 Narre? Men det er ikke den første Gang, jeg har faaet saadan Confect for min Fritalenhed. Jeg har stævnet Gudinden for Fattigdom Penia at møde mig, for at give hende et got Raad og at trøste hende udi denne Trængsel, som hun ved Pluti Ankomst vil underkastes. Men der kommer hun.

Penia udi lange linnede Klæder. Ach Diogenes! jeg har længtes af Begiærlighed til at tale med dig; thi jeg veed, at saasom du tager Deel udi Stadens Velgaaende, du græmmer dig ikke mindre over den Forandring end jeg selv. Jeg haaber, at du ved dine grundige Prædikener stræber at hindre den overhængende U-lykke, som man veed at du ved din Veltalenhed ofte har udvirket.

Diogenes. Det hielper ikke, Gudinde! at prædike for døve Mennesker. Den hele Stad er ved Pluti Ankomst forvandlet til en Daarekiste. Man haver ikke at tale uden om den Velstand, Staden skal settes udi. Alle Guders Dyrkelse ophører; Plutus er nu omstunder den eneste Gud, som æres og tilbedes.

Penia. Det er desværre alt for sandt; og jeg, under

hvis Beskyttelse Staden saalænge har blomstret, ansees nu af nogle med Foragt, og af andre holdes for Republiqvens Fiende. Jeg seer, at jeg ved denne Forandring maa vende Ryggen og gaae frivilligen udi Landflygtighed. Hvad raader du mig ellers?

Diogenes. Jeg raader ingenlunde til frivillig Landflygtighed, hvilket giver Frygt og Vankelmodighed tilkiende. Jeg raader heller at forsvare sin Sag for Retten og med kraftige Argumenter at vise, hvor meget denne Forandring strider mod Stadens Velfærd, og hvad Uheld deraf vil flyde. Naar Gudinden saaledes for Retten har forklaret sin Sag og underkastet sig Raadets Kiendelse, kand hun uden Eftertale gaae i Landflygtighed, som hende ved Dom paalegges, og saaledes af Fornødenhed giøre en Dyd. Men jeg vil raade Gudinden fornemmeligen at betiene sig af eet Argument udi Processen, som meest vil bestyrke hendes Sag og til intet giøre den største Indvending, som Plutus vil betiene sig af. Naar Gudinden afmaler de Uheld, som Riigdom paa de fleste Steder har foraarsaget, ville vel alle saadant tilstaae. Men Plutus vil dertil svare, at saadant har reyset sig af hans forrige Blindhed; han vil sige, at saadant herefter ikke vil skee, efterdi han nu har faaet sit Syn, og derved er sat i Stand til at uddele sine Gaver med Skiønsomhed, saa at ingen uden dydige og meriterede Mennesker ville beriges, det er saadanne, som ville anvende deres Riigdom til gode og nyttige Tings Forfremmelse og det gemene Beste. Dette Argument kand ikke andet end stikke udi Øynene; men det kand igiendrives.

Penia. Hvorledes skal det igiendrives? Jeg zittrer selv ved denne Indvending.

Diogenes. Det skal skee saaledes: Just fordi Plutus har faaet sit Syn, og just fordi dydige og meriterede Mænd alleene beriges, just derfore er den største Uheld at befrygte; thi deraf vil følge, at de beste Mænd, som hidindtil have været Zirath for Republiqven, ved Riigdom ville vanslægte

fra deres forrige Dyder og forfalde til Hovmod og Vellyst, saa at den hele Stad vil blive fordærved. Paa dette Argument maa hun stift holde; og naar hun møder for Retten, maa hun tage sine smaa Foster-Børn med sig, for at bevæge Dommerne til Medlidenhed.

Penia. Det er et got Raad. Jeg skal betiene mig deraf, om det kand hielpe.

Diogenes. Det maa komme an paa et Forsøg. Lader os gaae tilside saalænge.

ACTUS IV.

Scen. 1.

Davus. Diogenes.

Davus. Denne Dag vil blive mærkværdig. Jeg vil bivaane Retten fra Begyndelsen til Enden. Men der seer jeg Diogenes; han kommer nok udi samme Forsæt. Tak for sidst, Hr. Magister!

Diogenes. Det er intet at takke for.

Davus. Jeg merker nok, I er bleven vreed formedelst sidste Medhandling.

Diogenes. Naar en Hest eller et Æsel spænder mig, giør det vel ont; men jeg kand ikke blive vreed over det, som mig vederfares af umælende Dyr.

Davus. Hør, Diogenes! den, som haver en stor Mund, maa have en breed Rygg. Men lad os ikke tale meer om det, som er skeed udi Overilelse. Jeg er hidkommen for at anhøre den Sag, som for Raadet skal ageres mellem Plutus og Fattigdommens Gudinde Penia.

Diogenes. Jeg er ogsaa hidkommen i samme Forsæt.

Davus. Mig lyster at vide hvad hun kand sige mod Plutus, som Jupiter har hidsendt for at berige Staden.

Diogenes. Og mig lyster at høre hvad Plutus vil anføre til sin Sags Bestyrkelse.

Davus. Hvad Snak! Jupiter har jo selv skikket ham hid.

Diogenes. Det kand saa være; men mon det ikke er skeed til et Forsøg og for at overbevise Indbyggerne, at de anholde om det, som er dem til Skade og Fordærvelse?

Davus. Jeg havde nok Lyst at være Pluti Advocat.

Diogenes. Og jeg havde nok Lyst at være Gudindens; men jeg haaber, at hun nok selv forsvarer sin Sag.

Davus. Tilside! der kommer Raadsherrerne.

Scen. 2.

Fire Dommere udi lange Klæder som Doctores, item **en Skriver. Davus. Diogenes.**

Raadsherrerne sette sig ned ved et Bord.

Penia og Plutus.

1. **Raadsherre.** Vi have aldrig tracteret nogen Sag af større Vigtighed. Jeg haver raadet Gudinden Penia gandske stiltiende at forlade Staden; men hun vil endelig forklare sin Sag for Retten, og forlanger en Dom.

2. **Raadsherre.** Det er noget, som vi ikke kand nægte den ringeste Borger, end sige saadan Dame.

1. **Raadsherre.** De vare stævnede at møde til denne Tiid. Kald Parterne ind, Hr. Notarius!

Penia med nedslagen Hoved og 2de smaa Børn, alle i hvide linnede Klæder. Plutus i en prægtig Kiortel. Diogenes stiller sig ved Peniæ, og Davus ved Pluti Side.

1. **Raadsherre.** Den Besværing, Gudinde! som I har givet ind mod Plutus, er dristig, og synes at reyse sig af Misundelse over Stadens Velstand, som ved Pluti Ankomst vil erholdes, og hvorpaa vi allerede have nogle Prøver. Det synes vel daarligt at ville reflectere paa saadant Klagemaal; ikke desmindre tillade vi eder dog at fremføre alt hvad som I mener at tiene til eders Sags Bestyrkelse, paa det at I ikke skal beskylde os for Rettens Fornægtelse.

Penia. Høyvise Herrer Dommere! jeg mener, at der

behøves ikke stor Veltalenhed til at vise min Paastands Grund. Det er jo noksom bekiendt, hvad Uheld og Fordærvelse Riigdom har bragt med sig. Man har kun at kaste Øyen til vore Naboe-Stæder, hvorudi sees bedrøvelige Virkninger deraf, og hvor Riigdoms Virkninger sees at være Vellyst, Hovmod, Avind, Oprør, Forvirrelse, Tyverie, Rov og Mord; for hvilke Uheld denne Stad har været befriet, saalænge den har været under min Beskyttelse, og Fattigdom stedse har været geleydet af Dyd.

Diogenes sagte. Intet er sandere.

Davus sagte. Det er Løgn.

Plutus. Jeg mener derimod, at der ikke behøves stor Veltalenhed til at vise den Foragt og Afmægtighed, store Stæder settes udi ved Fattigdom. Man haver kun at kaste Øyne til een og anden Stad udi Grækenland, for at overbevises derom. Riigdom er en himmelsk Gave, hvorved vi settes i Stand at beneficere Mennesker og stifte nyttige Ting.

Davus sagte. Du taler som en Engel.

Diogenes. Du taler som en Diævel.

Penia. Jeg tilstaaer gierne, at Riigdom, naar den vel anvendes, kand kaldes en himmelsk Gave; men mon Erfarenhed viser ikke, at den stedse misbruges, saa at den bliver Mennesker til en Snare? Mon Erfarenhed viser ikke, at Dyd og Riigdom fast aldrig boe sammen? Vi have seet Riger og store Stæder skinne af Dyder og heroiske Gierninger, saalænge som de have foragtet Riigdom; men saa snart Plutus har indsneget sig, og de for ham have oprettet Altere, er Dyd og Oprigtighed forsvunden, saa at de siden ere citerede lige saa store Exempler paa Ondskab som tilforn paa Dyd og Oprigtighed.

Diogenes. Du taler som en Engel.

Davus. Du taler som en Nar.

Plutus. Hvad som Penia her har anført, gaaer ikke Riigdom an, som er en himmelsk Gave, men alleene den

Misbrug, som deraf giøres. Thi alt dette, som siges mod Riigdom, kand og siges mod alle andre gode Ting, som om Sundhed, Styrke, Tapperhed, Lærdom. Ingen kand nægte saadanne Ting jo at være gode, skiønt daglig Erfarenhed viser, at Misbrug deraf ofte giøres. Skal man nu laste det, som er got, og hindre dets Fremvext, alleene fordi det kand misbruges? Ingen Mening er mere daarlig, og ingen Lærdom meer skadelig.

Davus. Det er Sole-klart.

Diogenes. Snik Snak!

Penia. Hvis det var med Riigdom saaledes beskaffed, som med de gode Ting, Plutus opregner og til Exempler anfører, vilde jeg give mig tabt og bekiende, at jeg havde taget mig for at forsvare en desperat Sag. Man kand ikke sige om Riigdom, at den ofte misbruges, men at den ufeylbar fordærver, ikke alleene Mennesker udi sær, men hele Stæder og Riger, som af Dyders Boeliger og Platoniske Republiqver ere forvandlede til Røverkuler. Saalænge de gamle Persianer levede under Peniæ Beskyttelse, vare de de dydigste, retfærdigste og tapperste Folk i Asien. Ved Riigdoms Indførsel bleve de vellystige, feyge, qvindagtige, saa at en Haandfuld af Græker traade deres store Monarchie under Fødder. Hvilken Stad udi Grækenland har været udi større Agt og Ære end Lacedæmon? Saalænge som Fattigdommens Gudinde der havde sit Sæde, vare dens Borgere u-overvindelige, og Raadet i Henseende til dets Retfærdighed var som et almindeligt Dom-Huus for hele Grækenland. Men alle disse Herligheder forsvandte ved Pluti Ankomst og ved Peniæ Landflygtighed, saa at Staden forfaldt til Hovmod, Vellyst og i Følge deraf til Afmægtighed, som befordrede dens Undergang. Adskillige Riger have foreskrevet alle Nationer Love, saalænge som de dyrkede Penia; men saa snart Plutus med sin Riigdom er indført, har man, i Steden for Dyd, Ærlighed,

---

16. fordærver . . . Mennesker udi sær] enkeltviis, hver for sig.

Styrke, indbyrdes Enighed, Lykke og Seyer over Fiender, seet U-retfærdighed, Afmægtighed, indbyrdes Kriig og andre U-lykker, som have befordret deres Undergang. Alt hvad som herom er anført, vises af Historier og Erfarenhed, og derfor ikke kand nægtes.

Diogenes. Dette burde skrives med gyldene Bogstaver.

Davus. Slidder Sladder!

Plutus. Dette synes vel at have noget Skin, men er dog ingen ufeylbar Regel, hvorpaa man kand grunde sig; hvilket kand ved adskillige Exempler vises. Jeg kunde og anføre eet og andet Beviis af Erfarenhed, hvoraf Gudindens Argument kunde til intet giøres; men saadant er ikke nødigt, efterdi hun selv tilstaaer, at Riigdom er en himmelsk Velsignelse, og at Skaden deraf flyder kun af dens Misbrug.

Davus. Optime.

Diogenes. Pessime.

Penia. Men naar Misbrugen er almindelig, og hele Nationer citeres til Exempel, maa da ikke min Thesis staae fast? Et Sværd eller en Kniv kand være nyttigt; men man maa ikke give dem til galne Mennesker. Visse Spiser og Drikke ere udi sig selv gode; men man maa nægte dem til Febricitanter. Man veed jo, at de fleste Mennesker have Tilbøyelighed til det Onde, og giøre Misbrug af det, som er got.

Diogenes. Ypperligen talt.

Davus. Slidder Sladder!

Plutus. Jupiter har jo selv skikket mig hid, for at hielpe Staden og at redde den af Armod. Og er det i saa Maade klart, at saadant ikke er skeed uden til Stadens Beste. At ville nægte saadant er at beskylde Himmelen.

Davus. Triumph Triumph!

Diogenes. Snik Snak!

Penia. Himmelen har ladet sig bevæge af Stadens

ublue Raaben at tilsende dem Plutum, ikke til Indbyggernes Fordærvelse, men for desbedre at overbevise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere, og at de anholde om Ting, som ere dem utienlige.

Diogenes. Det Argument haaber jeg ikke at kunde kuldkastes.

Davus. Og jeg blæser deraf.

Plutus. Hør, Gudinde! I citerer Exempler paa onde Virkninger, som flyde af Riigdom. Betragt paa den anden Side, hvilke U-lykker Nødlidenhed fører med sig: den driver Mennesker til Tyverie, Rov, Mord og andre Misgierninger.

Davus. Ha ha! hvad siger I nu, Mester Philosophus?

Diogenes. Bie kun lidt, Mester Snaphane!

Penia. Man maa giøre Forskiel imellem Nødlidenhed, Hunger, Tørst 2c. og imellem Mangel paa Riigdom. Staden har stedse været fattig, men dog ikke nødlidende; har den intet haft, saa har den dog intet manglet. Hvor Fornøyelse er, der er og Riigdom, og hvo der har et misfornøyet Sind, lever stedse i Fattigdom; ligesom en Vattersottig, jo mere han drikker, jo mere tørster han: saa lever en gierrig Mand udi all sin Riigdom stedse udi Armod. Diogenes, som her staaer, er rigere end Alexander; thi den første haver udi sin Fattigdom altiid nok, da denne sidste derimod udi sin Riigdom ligesom stedse hungrer og tørster. Den Nødlidenhed, hvis onde Virkning Plutus beskriver, har intet Sted haft udi vor Republik, og derfore til Exempel og hans Sags Bestyrkelse ikke kand anføres.

Diogenes. Ha ha! hvad siger du dertil, Mester Skielm?

Davus. Det bliver nok besvaret; hold kun din philosophiske Flab.

Plutus. Alt hvad som kand siges mod Riigdom og den

---

15. Bie kun lidt, Mester Snaphane] Marodeur, Røver.

U-leylighed, som den kand føre med sig, er dette, at den falder ofte udi onde Menneskers Hænder. Saadant er nu forebygged derved, at Jupiter har skaffet mig mit Syn og derved sat mig udi Stand ikke herefter som tilforn at uddele mine Gaver udi Blinde, men at jeg kand beneficere dydige og ærlige Mænd, som ikke misbruge Penge, men anvende dem til deres egen Ære og Stadens Nytte.

Davus. Svar nu kun herpaa.

Diogenes. Det bliver nok besvaret.

Penia. I Herrer Dommere mærker nok, at Plutus ved dette sidste Svar giver mine forrige Ord Magt, og tilstaaer de onde Ting, som Riigdom stedse har foraarsaget, efterdi han undskylder sig alleene med sin forrige Blindhed. Nu derimod mener han at all U-leylighed vil ophøre, efterdi han har faaet sit Syn, hvorved han kand skille gode fra onde Mennesker, saa at Riigdom skal ikke falde uden i deres Hænder, der anvende den til deres egen Ære og til det algemene Beste. Men hører hvad jeg hertil svarer. Den halve Stad bestaaer nu af gode og redelige Borgere; disse søger man nu ogsaa ved Riigdom at fordærve, saa at de skal blive de Onde lige, og i Følge deraf at den hele Stad skal blive ond og udydig. Udgangen vil vise, at saadant vil hende; thi Historier og daglig Erfarenhed lærer, at hele Nationer tillige, som ved Dyders Øvelse have distingveret sig, ere ved Riigdom styrtede udi de groveste Laster, saa at de have vanhældet det menneskelige Kiøn.

Diogenes. Ha ha! Nu fik du noget at bide paa, min gode Karl!

Davus. Giv lidt Tiid, til Dommen falder.

Plutus. Hvad som Penia til Slutning har anført, grunder sig alleene paa Præsumtioner. Jeg refererer mig til mit Forrige, og underkaster Sagen til Doms.

24-25. hele Nationer tillige . . . ere styrtede udi . . . Laster] alle tilsammen.

Penia. Jeg ligeledes.

Raadsherren. Behager dem da at træde til Side, medens vi votere.

De gaae alle ud.

Scen. 3.

Raadet alleene.

Raadsherrerne reyser sig, gaae frem paa Skue-Pladsen, og en Tiid lang mumle med hinanden, og iblant med hæftige Gebærder. Endeligen, naar de synes at være forenede om Dommen, sette de sig ned igien.

Anden Raadsherre. I gode Herrer! lader os endnu lidt betænke os, førend vi affige en saa vigtig Dom. Gudindens sidste Tale har sat mig udi stor Bevægelse, saa at jeg er hart ad færdig at tilbage kalde mit Votum.

Første Raadsherre. Hvad bliver da eders endelige Slutning? Det staaer eder frit for at lade indføre eders Protestation.

Anden Raadsherre. Det forlanger jeg ikke. Jeg beder alleene, at vi endnu lidt confererer med hinanden derom; thi udi en saa vigtig Sag kand man ikke betænke sig for længe.

De reyse sig igien, og mumle med samme Gebærder, sette sig ned igien.

Første Raadsherre til Skriveren. Lad nu Parterne komme ind igien.

Scen. 4.

Raadet. Plutus. Penia. Diogenes. Davus.

Første Raadsherre. Udi denne Sag imellem Riigdommens Gud Plutus og Fattigdommens Gudinde Penia dømmes saaledes: Retten erkiender som en stor Himmelens Gave og Herlighed, at Plutus til os er skikket for at redde os af den Armod, hvoraf vi hidindtil have laboreret, og derfore finde

---

14-15. Hvad bliver da eders . . . Slutning] Beslutning.

for got, at for saadan vor Velgiører Tempel og Ære8-Støtte skal oprettes. De Indvendinger, som Penia herimod haver giort, kiendes at være ugrundede; og dømmes hun til en evigvarende Landflygtighed.

Raadsherrerne reyse sig derpaa op, og med Ærbødighed geleyde Plutus ud af Domhuset. Davus giør en spodsk Compliment for Diogenes, og følger dem efter.

Penia staaer lidt stille med nedslaget Hoved, og derpaa begynder saadan Klagesang, som er en Aria med sagte Musik.

See Dommen affagt er:
Jeg kand ey meer her blive;
Til andre Mennesker
Jeg maa mig strax begive.
Jeg uden Møye kand
Mit Boeskab med mig føre;
Den nøgne Armods Stand
Mig Reysen let vil giøre.
Man ynke mig ey kand,
Som herved intet taber;
Men vel et dydigt Land,
Som Plutus snart omskaber.
Thi ved min Bortgang det
Vil hovedkulds til Lyder
Og Ondskab styrtes slet
Og tabe gamle Dyder.
Gak da, Penia! bort,
Lad Staden kun sig fryde:
Dens Glæde blir dog kort;
Sligt vil den snart fortryde.

Hun omfavner Børnene, som græde.

Følg, kiære Børn! med mig,
Og Øyne ikke væder;

22-24. det vil . . . til Lyder . . . styrtes slet] heelt, ganske.

Lad Dyden græmme sig,
Og Staden kun begræder,
Som, inden Soel gaaer ned,
Skal øyensynlig lære,
At indbildt Herlighed
Til Strikke den vil være.

Hun tager Børnene ved Haanden, og gaaer bort.

ACTUS V.

Scen. 1.

Davus.

Ach u-lykfalig var den Time, paa hvilken Plutus kom hid til os. Staden er ved hans Ankomst bragt udi saadan Forvirrelse, at den trues med Undergang. Om han har ret faaet sit Syn, kand jeg ikke sige; men det er vist, at han har tabt sin Forstand, [hvilket] sees af hans Gavers daarlige Uddeling. Han har giort mig og andre meriterede Mænd Afslag, og derimod beriget en Hob Slyngele, for hvilke jeg og andre brave Personer ikke vil vige et Haar, men holder mig i alle Maader lige saa gode, som de ere. Saadan hans daarlige Uddeling har foraarsaget Forbittrelse hos de Forbigangne, saa at Staden trues med indbyrdes Kriig; og slaaer jeg mig gierne til deres Partie. Mange Riigdoms-Gaver ere udøsede paa uværdige og slemme Mennesker; og de, som tilforn vare gode, ere blevne onde, thi nogle af dem ere henfaldne til Hovmod, andre til Gierrighed, saa at det synes, at Riigdom har giort dem trængende og nødlidende. Min gamle Ven Cleon, som een og anden Gang udi sin Fattigdom har rakt mig Haanden og laant mig Penge uden Rente, begierer nu 12 pro Cento, skiønt han af Pluto har faaet en stor Skat. Men der seer jeg Menander med en stor Penge-

Pung. Hvis han af Pluto har faaet en Skat, og jeg er bleven forbigaaen, græmmer jeg mig til Døde.

Scen. 2.

Menander syngende, med en Pung. **Davus.**

Davus. Menander! hvor har du faaet den Pung?

Menander. Hvad kommer det dig ved, Næseviis? Det er ellers en Skat, som jeg har faaet af Pluto.

Davus. Men tøv lidt, Cammerad! og siig mig hvorledes.

Menander. Hvad Cammerad? Jeg har ingen Cammeradskab med slige gemene Karle.

Davus. Det er dog ikke saalænge siden vi vare Cammerader.

Menander. Det kand nok være; men nu ikke mere.

Davus. Ach Himmel, den Knegt er alt slagen med Hovmod. Men siig mig dog, er det ret, at = = =

Menander. Hvis du Tølpel ikke gaaer til Side, faaer du strax et Par Ørefigen.

Han slaaer hans Hat af, og gaaer syngende bort.

Scen. 3.

Davus alleene.

Jeg maa hævne mig herover, om det end skal koste mit Liv. Hey, est du en ærlig Karl, saa møder du mig for en Kaarde. Den Forræder er alt borte; men jeg finder ham snart. Det skal ikke vare længe, førend han faaer sin fortiente Løn. Jeg er vel ingen Figtemester; dog har jeg lært saa meget, at jeg kand feyge saadan Knægt af. Jeg maa forud øve mig lidt. Han setter sig udi Positur. Træk ud, din Hund! Ingen Snak, ingen Snak! træk ud. Ret saa; nu skal du strax faae at see, at jeg er Karl for min Hat. Ha ha! du retirerer dig alt for det første Stød. Nu kand du

ikke komme videre, nu maa du holde Stand. Der har du een udi en Terce. Ha ha! Han piber. Det hielper dig ikke, at du piber. See der har du nok een udi en Qvart. Det var kun udi Armene; men du skal snart faae Hierte-Stød. Han continuerer med at støde og at lavere. Triumph Triumph! see der ligger den Hund paa sine Gierninger. Han tørrer Sveden af sig. Det gik got nok. Nu maa jeg hen og hente en Kaarde. Han gaaer frem og tilbage som udi Tanker. Dog det er best, at jeg tracterer dette med Foragt. Krigens Udfald er uvis. Livet er et kostbart Klenodie, som man ikke saa let maa sette paa Spill. Jeg vil maaskee finde samme Koldsindighed og Hovmod hos flere Venner, som Plutus har beriget. Naar jeg ret overveyer alting, saa ere de at beklage; ja den hele Stad er at beklage, som ved denne Forandring henstyrtes udi Laster og Udyder.

Scen. 4.

Diogenes. Davus.

Diogenes. Jeg har med Forundring anseet denne Adfærd, og mærker af hans sidste Tale, at han er kommen til Sandheds Bekiendelse.

Davus. Ach den gode Diogenes! nu maa vi sande hans Ord.

Diogenes. Nu hører jeg, at man holder mig ikke mere for Nar. Men jeg maa lade, som jeg intet har hørt af hans Tale. Hør, Dave! du staaer ligesom henrykt udi Tanker, og seer udi denne Stadens Velstand saa misfornøyed ud.

Davus. Ach Herr Magister! jeg har ikke Aarsag til andet; thi = = =

Diogenes. Giv dig kun tilfreds; thi det er den største U-ret, som han giør.

Davus. Det er mig kiært, at høylærde Hr. Magister

er af de Tanker. Jeg har dog ikke forskyldt hans Venskab; thi = = =

Diogenes. Jeg tænker ikke paa det, som er mig vederfaret. Jeg søger kun at handhæve Ret og Retfærdighed. Jeg dømmer saaledes herudi, at den, som Engen tilhører, den tilhører og Græsset.

Davus. Jeg forstaaer ikke hvad Herr Magister hermed vil sige.

Diogenes. Kand du ikke forstaae det?

Davus. Ney jeg er Davus, og ikke Oedipus.

Diogenes. Men jeg haaber, at du tilstæder mig dog en Koes Græsning paa din Eng.

Davus. Hvilken Eng?

Diogenes. Den Eng, som du tilkiøber dig for den Skat, som du faaer af Plutus; thi han har ikke glemt dig, som er en meritered Person.

Davus. Nu forstaaer jeg Herr Magisters Mening, og hører, at han spotter mig. Ach Skam faae Plutus; jeg mærker, at han er lige saa dum, som han tilforn var blind. Han har gaaet mig reent forbi.

Diogenes. Har han gaaet dig reent forbi?

Davus. Ja vist har han gaaet mig reent forbi, endskiønt jeg ved Knæfald bad ham.

Diogenes. Hvad sagde han da?

Davus. Han sagde: Jeg deler ikke mine Gaver ud til saadan Slyngel, som du est.

Diogenes. Spot og Skade følges ad. Men han har maaskee ikke kiendt dig.

Davus. Jo vist kiendte han mig; thi jeg havde talet med ham tvende Gange tilforn. Jeg seer ikke, at hans Ankomst bringer med sig uden Uheld. De, som forbigaaes, fatte Had til de andre, som ere berigede, saa at de sidste maa sette Vagt for deres Huse.

Diogenes. Men jeg skulde tænke, at de mange gode Mænd, som Plutus har beriget, skulde giøre de Forbigangne

deelagtige udi deres erhvervede Riigdom; thi derved kunde undgaaes de andres Had, og saadan Generositet kunde forskaffe dem større Sikkerhed end Vagt for deres Huse.

Davus. U-lykken er, at disse saa kaldne gode Mænd ere ved Riigdom allerede blevne fordærvede. Cleon, som tilforn var en godhiertig Mand, laaner nu ikke Penge uden 12 pro Cento; og Timotheus, min forrige Patron, vil ikke give sine Folk uden den halve Løn. Og det, som fortryder mig meest, er, at Menander = = =

Diogenes. Hør, Dave! nu vil jeg tale alvorligere med dig. Alt dette er mig tilforn vel bekiendt og bedre end dig. Jeg frygter for Oprør og indbyrdes Kriig. De fleste af Almuen mærke, udi hvilken Tilstand Raadet ved sit daarlige Ansøgende og ved sin ubillige Dom har bragt Staden udi, og true at sette Ild paa Raadhuset.

Davus. Jeg skal min Troe være dem udi saadant Forsæt behielpelig.

Gaaer ud.

Scen. 5.

Diogenes.

Hvad vi hidindtil udi en Hast har seet, er kun et Præludium til forestaaende Sørge-Spill, som ikke uden ved Pluti Forviselse og Peniæ Tilbagekomst kand endes. Man nødes vel at gribe til det Middel. Gid det ikke vilde vare for længe, førend Sygdommen tager saa meget Overhaand, at den bliver incurable. Jeg har formaaet Penia at opholde sig lidt uden for Stads-Porten, paa det hun i en Hast kand komme Staden til Hielp igien. Jeg seer Begyndelse til borgerlig Kriig; jeg seer mange af vore Borgere, som forhen holdtes for de dydigste Mænd, allerede at være forfaldne til Hovmod, Vellyst, Ødselhed og Gierrighed, thi Riigdom haver stridige Virkninger. Den fattige Almue truer at hævne sig over Raadet formedelst affagde ubillige Dom og at sette Ild

paa Raadhuset. Men der seer jeg een af Raadsherrerne at komme; han seer gandske forvirred ud.

Scen. 6.

En Raadsherre. Diogenes.

Retten presenteres igien.

Raadsherren vendende sig hen til Indgangen. Vil I bestorme Huset? Kand I ikke have Taalmodighed, indtil Raadet samles, da een efter anden kand indkomme med sine Klager?

Diogenes. Hvad er paa Færde, Hr. Raadsherre?

Raadsherren. Her seer ilde ud, min gode Diogenes! I Steden for Sagtmodighed, Fred og Lydighed mod Øvrigheden, hvormed vor Stad tilforn frem for andre var distingveret, regierer nu Oprør, Gienstridighed, Had, Avind og andre Laster.

Diogenes. Kand en heel Stad saa hastig forandres?

Raadsherren. Det maa man nu med største Forundring erfare. Man har været færdig til at bestorme mit Huus. Een Klage er indkommen efter en anden, og det som uventeligst er, Beskyldninger giøres fornemmeligen mod de Borgere, som forhen have været de beste og dydigste.

Diogenes. Jeg finder dog ingen Forandring hos mig, men er den samme, som jeg stedse har været.

Raadsherren. Vi have derfor berammet en extraordinaire Ret, for at dømme udi disse Tvistigheder, som i en Hast have reyset sig, og venter jeg paa mine Colleger, som strax her vil lade sig indfinde, om de ellers ikke af Almuen bliver overfaldne paa Veyen.

Diogenes. Jeg vil gaae dem i Møde, for at ledsage dem paa Veyen. Jeg er vant til Ondt.

Raadsherren. I lader derudi saavel som i andet see, at I er en ærlig Mand, som Riigdom ikke har fordærvet.

Diogenes. Jeg haver ingen Riigdom faaet, men viset

Plutus fra mig, da saadant blev mig tilbudet. Gid andre havde fulgt mit Exempel, og gid Raadet ikke havde overilet sig udi den Sag imellem Plutus og Penia.

Raadsherren. Ach ach, jeg tilstaaer, at = = = Men hvad skal jeg sige? Nu er det for silde. Vi tænkte at efterleve Jupiters Ordre.

Diogenes. I maa heller sige Jupiters Tilladelse; thi Himmelen tillader ofte eet og andet, som Mennesker anholde om, for at overbevise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere. Men jeg maa gaae.

Scen. 7.

1. Raadsherre. 2 andre, item **en Skriver.**

Første Raadsherre. Jeg har ventet med Smerte paa eder, at vi kand overlegge med hinanden, hvad vi udi denne slibrige Tilstand skal foretage.

Anden Raadsherre. Det var med stor Nød, at vi kunde komme igiennem Gaden, sær igiennem Forstuen, som vrimler af klagende og truende Mennesker.

Første Raadsherre. Vi maa indkalde enhver i sær, for at høre, hvorudi deres Klagemaal bestaaer.

De sette sig ned.

Første Raadsherre. Kald een efter anden hid ind, Hr. Notarius!

Scen. 8.

Raadet. En Jomfrue.

Første Raadsherre. Hvad har hun at forebringe, min gode Jomfrue?

Jomfruen. Det er bekiendt, I gode Herrer! at jeg længe har været forlovet med Theophilo Cliniæ Søn.

Første Raadsherre. Det er een af de skikkeligste unge Mænd udi Staden.

Jomfruen. Men nu desverre ikke mere.

Første Raadsherre. Hvi saa?

Jomfruen. Han er blant deres Tall, som er bleven beriget af Pluto. Han bekom saa snart ikke en stor Skat, førend han kastede Foragt paa min Person, vendede mig Rygg, og friede til en anden Jomfrue, som ogsaa var beriget, for at legge Dynge til Dynge. Jeg beder om Hevn over denne troeløse Mand.

Første Raadsherre. Har hun nogen skriftlig Forpligtelse fra ham?

Jomfruen. Ney ikke uden mundtlig Løfte, besegled med Eeder.

Første Raadsherre. Hvis ingen skriftlig Contract er giort, kand vi ikke tvinge ham.

Jomfruen. Ach Gud bedre os, hvilken Øvrighed vi have. Vil ikke Raadet skaffe mig Ret, skal mine Paarørende hævne saadant Spill.

Hun gaaer vreed bort.

Første Raadsherre. Den gode Jomfrue skeer U-ret; men hvad Raad er derimod? Kald en anden ind.

Scen. 9.

En Skolemester. Personerne af forrige Scene.

Skolemesteren giørende en dyb Compliment. Gunstige Herrer Dommere, Republikens høyvise Fædre og Ober-Formyndere! Aristoteles siger udi hans gyldene Ethica, at = = =

Første Raadsherre. Vi forlanger ikke at vide hvad Aristoteles siger. Vi forlange at høre hvad han selv siger, og hvad han har at klage.

Skolemesteren. Jeg maa grunde min Klage paa Aristotelis

Ord, som formaner Disciple at være deres Lærere hørige og lydige, sigende, at Fødselen giør os vel til Mennesker, men Lærdom og Underviisning til fornuftige Mennesker, og at vi have vore Forældre at takke for det første, men vore Lærere for det sidste.

Første Raadsherre. Derom tvivler ingen.

Skolemesteren. Jo desverre alt for meget. Nu agtes Aristotelis Formaning ikke meer. Jeg har udi 6 Aar uværdig været Pædagogus eller aandelig Fosterfader for Damoclis Børn. Damocles selv har stedse haft stor Godhed for mig, og udi hans Børn har jeg hidindtil fundet stor Lærvillighed og Ærbødighed. Men nu er alting blevet forandret, siden den Tiid at Huset blev beriged af Pluto. Da jeg strax derefter vilde efter Sædvane sette den ældste Søn til Rette, gav han mig en Kindheft. *Han græder derpaa.* Jeg begav mig da strax af Skolen, for at anklage ham for hans Fader; men saasom han er raskere paa Benene, forekom han mig, saa at jeg blev ilde modtagen. Thi Damocles sagde: Tør du Pedant overfuse saadan Mands ældste Søn? Han lod det ikke blive ved Skieldsord alleene, men ryksede mit Hovedsmykke af Hovedet, ret saaledes = = =

Han rykker Peruken af Skriverens Hoved, græder, og tørrer sine Øyen dermed.

Skriveren. Hvad vil det sige, Hr. Magister?

Skolemesteren. Jeg beder om Permission, Hr. Notarius! Jeg vilde kun vise = = =

Skriveren. Han kand vise paa en anden. Jeg permitterer saadant ikke oftere.

Første Raadsherre. Forlad ham det, Hr. Skriver! som er giort udi Distraction. Hør, Herr Magister! hvis det forholder sig saaledes, som I fortæller om eders Principal, saa sees, at det allerede er gaaet ham som nogle andre af vore

---

15-16. Jeg begav mig da strax af Skolen] Børnenes Læsestue.

Borgere, som Riigdom har fordærvet. Dette skal nøyere eftersøges, og han skal, hvis Tingen sig saaledes forholder, til Rette settes.

Skolemesteren. Jeg vil recommendere de gode Herrer Sagen.

Gaaer bort.

Første Raadsherre. Er der flere Sollicitanter?

Skriveren. Ja vist, Forstuen er gandske fuld.

Første Raadsherre. Lad da en anden komme ind.

Scen. 10.

En Tieneste-Pige. De andre.

Pigen. Ach I gode Herrer! jeg tager min Tilflugt til eder. I maa skaffe mig Ret.

Første Raadsherre. Hvad er jer da vederfaret?

Pigen. Jeg tiener hos en Frue her i Gaden ved Navn Euphemia.

Første Raadsherre. Jeg kiender hende gandske vel. Det er en brav Dame.

Pigen. Men nu ikke mere; thi siden hun af Pluto er bleven beriget, er hun bleven slagen med saadan Gierrighed, at hun nu, da jeg skal forlade hendes Tieneste, vil affkorte den halve Deel af min Løn.

Første Raadsherre. Det er forunderligt at høre, helst om denne Dame, som man har holdet for en Zirath blant Stadens Fruentimmer.

Anden Raadsherre. Jeg mærker, at all Dyd er forsvunden blant de beste og dydigste Folk. Hør, lille Pige! giv jer tilfreds. Jer Principalinde skal tilholdes at giøre hvad som ret og billigt er; og hvis Formaninger ikke kand hielpe, skal hun tvinges med Retten.

Pigen. Jeg forlader mig paa Raadets Assistence.

Gaaer bort.

Scen. 11.

En Offer-Præst. De andre.

Præsten. Jeg kommer hid paa den hele Geystligheds Vegne, for at lade eder vide, at Religionen trues med Undergang, og at Skyld legges paa Raadet, som saadan Uheld har foraarsaget.

Første Raadsherre. Hvorudi kand dette bestaae, og med hvad Grund kand man beskylde Raadet at have foraarsaget Religionens Undergang?

Præsten. Siden den Tiid Raadet har hidkaldet Plutus og forviset Penia Staden, ere alle vore Templer tomme, og ingen nærmer sig fast dertil, uden for at kaste U-reenlighed derved. Saadan er Virkning af Riigdoms Indførsel og Peniæ Landflygtighed.

Første Raadsherre. Men hvi vil man kaste Skylden paa Raadet? Hvad vi have giort, er jo med den hele Stads Villie og Vidende. Den hele Stad har forlanget Pluti Ankomst, og den hele Stad har holdt Peniæ Landflygtighed fornøden, menende, at det var u-rimeligt, at Riigdom og Fattigdom kunde boe sammen.

Præsten. Alt dette betænkes nu ikke. Naar Udfaldet er slet, skydes efter Sædvane Skylden paa Øvrigheden. Stadens Tilstand er nu saadan: All Activitet til det Gode er hos Borgerne forsvunden. De, som af Pluto ikke ere berigede, have fattet Had mod de andre, og true at bestorme deres Huse. Den største Deel af dem, som af Pluto ere beneficerede, ere ey heller fornøyede. Nogle, efterdi de ikke have faaet nok, misunde deres Medborgere, fordi de have faaet mere. Andre frygte for af Almuen at blive bestaalne, og kand af Frygt ikke sove om Natten. Andre ere bragte udi Bekymring og Forvirrelse, saasom de speculere paa hvordan de skal anvende deres Penge, som de imidlertiid grave ned under Jorden. Spliid og

U-enighed regierer overalt; alle ere dog enige udi at skyde Skylden paa Øvrigheden, som de true at hævne sig paa.

Første Raadsherre. Ach Himmel, hvad er dog dette? Hvad Raad gives os?

Præsten. Jeg kand herudi intet raade; jeg er alleene hidsendt for at give Tilstanden tilkiende.

Han gaaer bort. Der huies og skriges i Forstuen.

Skriveren. Jeg maa hen at see hvad der er paa Færde, og om man har overfaldet Offer-Præsten.

Han kommer faldende næsgruus tilbage og uden Peruk. Raadsherrerne reyse sig derpaa op, og staae forsagde med nedslagne Hoveder. Endelig høres Tordenskrald, og Jupiter kommer ned, og udi Luften fører saadan Tale.

Scen. 12.

Jupiter. De andre.

[**Jupiter.**] Den u-lykfalige Tilstand, som Republiken er bragt udi, maa alleene tilskrives Stadens Borgere, hvis idelige Ansøgninger og ublue Raaben har ligesom tvunget Himmelen til at føye dem herudi. I seer heraf, hvor ilde grundede og daarlige Menneskers Begiæringer ere, og at de storme til Himmelen for at erholde de Ting, som ere dem meest skadelige. Gid I af dette Exempel vilde lære at blive klogere og at lade eders Anliggende ankomme paa Himmelens Gotbefindende, som best veed hvad eder er tienligt. Naar I beder, da beder ikke om Styrke, Seyer, Riigdom og andre deslige Ting, men beder alleene i Almindelighed om det, som kand være eder nyttigt, eller betiener eder af den Bøn, som een af eders Philosophis har dicteret, saa lydende: Giv os tienlige Ting, endskiønt vi ikke bede derom, og nægt os skadelige Ting, endskiønt vi bede derom. Eftersom Prøven nu er giort, skal dette Sørgespill strax have Ende. Plutus er allerede slagen med

sin forrige Blindhed igien, og har faaet Befalning at forlade Staden; og Penia, som endnu opholder sig uden for Porten, maa tilbage føres udi Triumph igien.

Opløftes med Tordenstrald igien.

Første Raadsherre. Vi maa strax uden Forhaling indføre udi Procession Fattigdommens Gudinde.

Scen. 13.

En Tiener. Raadet.

Tieneren. I gode Herrer kand strax udi Sikkerhed gaae bort; thi en Frygt og Redsel er kommen paa Staden, saa at Stivhed og Oprør er forvandlet til Sagtmodighed og Ydmyghed.

De gaaer ud.

Scen. 14.

Plutus, som er blind, og ledes igien.

Han staaer lidt stille, og derpaa med en sagte Musik synger efterfølgende Affkeeds-Aria.

O et forunderligt Exempel:
For den, man nys opreyste Tempel,
Nu Haanhed vises og Foragt.
Af Staden dens Velgiører ledes,
Og Fattigdom igien ombedes
At øve forrig Overmagt.
En Fiende paa nye man hylder,
Og egne Synder mig paaskylder,
Skiønt alles jeg Velgiører er.
Jeg søge maa nu andre Stæder,
Hvor leves kand i Priis og Hæder,
Hvor for Velgierning Tak man teer.

---

24. **En Fiende paa nye man hylder]** Ordet Fiende læses efter Datidens sædvanlige Sprogbrug i tre Stavelser: Fi-ende. — 29. **Hvor for Velgierning Tak man teer]** viser, lægger for Dagen.

Med Blindhed jeg paa nye er slagen,
Og Øynes Syn mig er betagen;
Jeg skiller, kiender intet meer.
Jeg mig derover ey bør græmme;
Thi med det Gode jeg det Slemme
Blant Mennesker ey mere seer.

Scen. 15.

Saa snart Plutus har fuldendet sin Sang, og er indgaaen, skeer Peniæ Triumphs-Indtog fra den anden Side, saaledes: 4 Par Raadsherrer gaae først efter musicalsk Tact. Derefter kommer Penia udi sine sædvanlige hvide linnede Klæder, og de 2 smaa Børn, som alle ere kronede, under en Himmel, som bæres af 2 Drabantere. Til Slutning kommer Diogenes med 3 andre Philosophi med lange Skiægge, Kaaber og Træskoe, trampende stærkt efter Tacten. Processionen skeer 3 Gange om Theatro, og ved hver Gang staaes lidt stille, og ved Trompeters Lyd alternatim synges:

Vivat Penia, vor Moder, Stadens Styrke!
Vi vore Fiender vil lade Plutum dyrke.

Trompetterne blæse imellem hvert Vers, som Antiphonie, udi samme Melodie som Sangen. Til Slutning dandse de 4 Philosophi en konstig Dands, og Stykket endes med en Tale, som Diogenes giør til Spectatores:

Af dette Skuespill vi kiende kand og lære,
Hvor ilde grundede tit vores Ønsker ere;
Man hyler, klager, og som Uheld det anseer,
At Lykken, Riigdoms Gud med Blindhed slagen er.
Lad Riigdoms blinde Gud i Blindhed stedse stikke,
Lad ham i Taaget gaae; forlanger, ønsker ikke,
At konstig Oculist sin Konst paa denne Gud
Maa øve, at han Hind af Øye skiærer ud.

---

3. Jeg skiller . . . intet meer] skjeluer. — 29. at han Hind af Øye skiærer ud] Hinde.

Huus-Spøgelse

Eller

ABRACADABRA.

Comoedie

udi

Tre Acter.

Uden

ACTRICER.

Hoved-Personerne

i

Comœdien.

Arv, Gaards-Karl.

Henrich, Tieneren.

Jesper, Fogden.

Ephraim, en Jøde.

Jeronimus, en gammel Mand.

Leander, hans Søn.

Octavius, Leanders Staldbroder.

Leonard, Jeronimi Naboe.

En fremmed Laken.

---

6. Fogden] Ridefogeden, Forvalteren.

ACTUS I.

Scen. 1.

Arv. Henrich.

Arv [alleene]. Denne Reyse vil nok have samme Udfald som de forrige. Ridefogden skikker mig til Byen for at anholde om Ting til Gaardens Fornødenhed; men naar jeg kommer, kand jeg hverken faae Herren eller Tienerne i Tale, thi nu er de paa Comoedie, nu paa Mascarade, nu udi Assamblix og Qvinde-Selskab. Og naar jeg endelig, som af en særdeles Lykke, faaer fat paa nogen af dem, faaer jeg ikke et klogt Svar, helst af den fortvivlede Skielm Henrich, hvilken stedse gaaer med en fuld Næse. Ach ach, naar jeg tænker paa hvorledes den gamle Mand vil blive til Mode, naar han engang fra sin udenlands Reyse kommer tilbage, og vil finde sin Søn at være forfalden til yderste Liderlighed, og see sit Huus ødelagt! Men jeg seer, at Porten er i Laas; der maa nok ingen endnu være opstaaen.

Han banker stærkt paa.

Henrich ovenfra, med en Nathue paa Hovedet. Hvem er saa driftig at banke paa Porten saa tilig om Morgenen?

Arv. Gid du faae en U-lykke, er det tilig Klokken 9 om Dagen?

Henrich. For fornemme Folk er det tiligt; det er kun

Gaardskarle og andre gemene Slyngle, der staaer op med Solen.

Arv. Herud af Viinkielderen, du Fyldehund! hvor du ligger og fylter dig.

Banker igien.

Henrich. Hvad Pokker er det for Allarm? Mener dit Beest, at du er paa Landet? Fort pak dig bort fra Huset. Hvad har du her at bestille?

Arv. Luk kun op, saa skal du strax faae at vide hvad jeg har at bestille.

Henrich. Giv mig da lidt Stunder.

Han slaaer en Spand Vand ned over Arv.

Arv. A a a, din fortvivlede Skielm!

Henrich. Det er Froekost, Arv! Jeg veed, at du har giort en lang Reyse, og er bleven tørstig og støvet paa Veyen.

Arv lugtende paa sine Klæder. Ach ach, det er mare ikke reent Vand.

Henrich. Det var jo uhøfligt af mig, om jeg vilde tractere min gode Ven og Medtiener med slet Vand. Jeg havde denne Gang intet andet ved Haanden, derfore maa du tage til Takke hvad som Huset i en Hast har kundet formaae.

Arv. Hvis du ikke faaer en U-lykke før, saa faaer du den dog, naar den gamle Herre kommer tilbage. Betænk engang, hvor det vil gaae, naar dine onde Gierninger kommer for Dagen, og man faaer at vide, hvorledes du har forført Monsr. Leander til at ødelægge alting og at opæde sin gamle ærlige Fader i hans Fraværelse.

Henrich. Det er Landsbye-Tale, som man i Kiøbstæder ikke forstaaer. Hvorledes kand man opæde nogen i hans Fraværelse? Tilmed trænger vi ikke til at æde en gammel Mand; thi her er friskt Kiød nok paa Torvet.

19-20. tractere min . . . Medtiener med slet Vand] slet og ret, bart.

Arv. Og du taler som en Skielm og Forrædder, som ingen Straf vil blive stor nok for.

Henrich. Hvad Ondt har jeg da giort?

Arv. Du har intet andet Ondt giort end at forføre den unge Leander, som Faderen for sin Reyse dig har betroet. Han var tilforn en skikkelig ung Herre; men du har forført ham til Galskab, Ukydskhed og Overdaadighed, saa at han nu er bleven til en Fabel over den hele Stad.

Henrich. Du har i visse Maader Ret derudi. Men hør, Arv! lad os tale lidt alvorlig: Jeg vil raade dig som en oprigtig Ven, at førend du begiver dig paa Hiemreysen, du lader tørre dine Klæder; thi Fugtigheden kand ellers slaae ind og være skadelig for din Helbred. Sundhed er et kosteligt Klenodie.

Arv. Gid du faae en U-lykke. Spot og Skade følges ad. Men hør, skal jeg ogsaa denne Gang reyse forgieves fra Byen igien?

Henrich. Der har jo ingen haft Bud efter dig. Kand du ikke blive hiemme paa Gaarden og passe paa dine Sviin og Kiør?

Arv. Jeg kand sige dig dette, at en stor Deel af vore Sviin ere døde af Sult.

Henrich. Naar et Sviin døer, Arv! saa skal du lade det strax hæderligen begrave; thi den Tieneste bør du at bevise din Næste. Det samme bør ogsaa Fogden at giøre, naar een af Gaardens Stude døer. Men hvorfore giver du ikke Svinene Erter?

Arv. Jeg sagde jo, sidst jeg var her i Byen, at vi havde ikke en Tønde Erter tilbage; jeg bad da om Penge til at kiøbe nogen, men fik kun haanligt Svar. Det er ikke alleene Gaardens Creatur, som lide Nød; men baade Ladefogden og jeg har Mangel paa Føde.

Henrich. Mangel paa Føde? Laden er jo fuld af Høe og Halm.

---

5. for sin Reyse] før.

Arv. Jeg veed, at Fogden og jeg kand ikke æde Høe og Halm.

Henrich. Ikke det? I er jo Creatur tilsammen. Og hvis I ikke vil tage til Takke med samme Kost, som Sviin, Faar og Stude nyder, saa maa I æde noget andet.

Arv. Hør, siig mig med et Ord, om I vil give mig Penge til fornødne Tings Indkiøb eller ey.

Henrich. Ha ha! vi har andet at bruge Penge til.

Arv. Jeg troer det nok, nemlig til at smautze, drikke og hore.

Henrich. Jeg har ikke Stunder til at tale videre med dig; gaae kun bort, og formæld min Respect til Ladefogden samt de andre Gaardens Sviin og Stude, og siig dem, at nu er ingen Penge per Cassa.

Arv. Du skal være ansvarlig til all den Uheld, som deraf vil flyde.

Henrich. Gak bort, siger jeg. Du lugter saa stærkt af Hvidløg, jeg kand ikke fordrage den Stank. Fy for en U-lykke, Hvidløgen staaer det Beest af Halsen.

Arv. Og Brændevinen staaer dit Beest af Halsen.

Henrich. En lykkelig Reyse, Arv!

Arv. En tilkommende Strikke, Henrich!

Scen. 2.

Arv alleene.

Ach ach, jeg kand ikke mere. Jeg troer ikke, at der udi det hele Land er saadan en fortvivlet Skielm, som denne Henrich. Ach du u-lykfalige Jeronimus! hvor vil du blive til Mode, naar du ved din Hiemkomst finder dit Huus udi saadan Forvirrelse, din eneste Søn at være forfalden til yderste Liderlighed, dine Midler skammeligen fordøyede, og din Gaard paa Landet saaledes forfalden, at den ikke kand i Stand settes igien. Men der seer jeg Fogden kommer; jeg maa fortælle ham hvad mig er hændet.

Scen. 3.

Jesper. Arv.

Jesper. Arv! hvor bliver du saalænge borte?

Arv. Henrich har opholdt mig; thi han vilde ikke, at jeg skulde gaae, førend jeg havde faaet Froekost.

Jesper. Var han da denne Gang saa skikkelig?

Arv. Det er et got Stykke Karl.

Jesper. Hvad fik du da til Froekost?

Arv. Han tracterede mig paa den store Viis med varmt Vand, men foruden Sukker.

Jesper. Foruden Sukker? Det maatte Pokker drikke.

Arv. Det var dog ikke gandske reent Vand, thi det havde en saltagtig Smag; med et Ord at sige, Hr. Foged! han slog en Natpotte over mit Hovet. See her engang, hvorledes min Kiole er tilredet.

Jesper. Ach ach, er det muligt? Fik du da ingen Penge?

Arv. Han sagde, at der er ingen Penge udi Cassen, og at jeg denne Gang maatte lade mig nøye med de Vahrer, som jeg havde faaet.

Jesper. Hvad Vahrer fik du da?

Arv. Jeg har jo sagt hvad Vahrer jeg fik, nemlig varmt Vand med tre Bogstaver.

Jesper. Han skal skaffe Penge, om han blev gal; veedstu ikke hvad som er hændet paa Gaarden, siden du gik bort?

Arv. Hvad? er nu noget Nyt igien?

Jesper. Du var ikke saa snart gaaen bort, førend vi fik Exeqverere paa Halsen for Skatterne.

Arv. Hillemænd, den ene U-lykke er større end den anden.

Jesper. Derfor maatte jeg strax begive mig hid for at anholde om Penge hos Monsr. Leander. Bank kun paa Porten, Arv!

Arv. Jeg skiøtter hverken om at banke eller at blive banket; Fogden maa selv banke. Jeg fik min Froekost; nu faaer vi at see, hvorledes I blir tracteret.

Fogden banker.

Scen. 4.

Henrich. Jesper. Arv.

Henrich. Hvad er her for Allarm? Er det Maneer at banke saa stærkt paa fornemme Dørre?

Jesper. Niels Caporal med 4 Musqveterer, som ere skikkede paa Gaarden udi Execution, lade formælde deres Respect og derhos tienstlig vide, at hvis de ikke faaer Penge, saa = = =

Henrich. Fogden kand takke dem for deres Hilsen og formælde dem Monsr. Leanders og min Respect igien. Det er ellers en Sag, som gaaer jer an, og kommer os ikke ved.

Jesper. Kommer det jer ikke ved, som Hr. Jeronimus har betroet alting udi hans Fraværelse?

Henrich. Hør, Hr. Foget! kiender I ikke Jøden Ephraim?

Jesper. Jo jeg kiender ham nok; men hvad = = =

Henrich. Den samme har vi dagligen paa Halsen; thi han har crediteret Monsr. Leander en stor Sum Penge, som han kræver. Han lader ogsaa formælde sin Respect til Fogden og til alle Gaardens andre Creatur smaa og store, og derhos lader tienstlig vide, at hvis han ingen Penge faaer = = =

Jesper. Gid du faae en U=lykke, din Spottefugl! hvad har jeg med jer Gield at bestille? Jeg har jo i mit sidste Regnskab viset, at der er ikke en Skilling udi Gaardens Casse.

Henrich. Efter mit sidste Regnskab findes, at der ey heller er en Skilling udi Husets Cassa.

Jesper. Hvortil har I da anvendt saa mange Penge?

Henrich. Det behøves ikke at giøre jer Regnskab derfore;

dog for at stille jer Curiositet, saa skal jeg oplæse for jer sidste Maanets Udgifter: Den 1. Januarii foræret Jomfrue Helene en Adrienne, som kostede 70 Rdlr. = = =

Jesper. Ha ha, den første Udgift er god nok; men Hr. Jeronimus vil nok ved sin Hiemkomst giøre en Stræg derover.

Henrich. Ey Snak! vi kand belegge Udgiften med Kræmmerens og Skræderens Qvitteringer.

Jesper. Derom tvivles ikke; men = = =

Henrich. Den 6. Ejusdem forærede jeg paa min Herres Behag til lille Ellen, som I veed at jeg holder noget af, en Smekke, som kostede 6 Rdlr. 3 Mark.

Jesper. Derpaa er intet at sige; du kand vel ogsaa belegge den Udgift med Kræmmerens Qvittering?

Henrich. Ja hvad andet? Det var ogsaa det Ringeste, som jeg kunde til nye Aar give den stakkels Pige for et heelt Aars Tieneste.

Jesper. Det er sandt nok. Nu videre!

Henrich. Den 13. Ejusdem prænumereert til bemældte lille Ellen for tilkommende Aars smaa Billigheder, som hun har forbundet sig til, 3 Specie=Ducater.

Jesper. Og det for et heelt Aars Billigheder? Det er min Troe gandske billigt.

Henrich. Ja den stakkels Pige er meget billig, det var Synd at sige hende andet paa.

Jesper. Videre, videre!

Henrich. Den 21de Ejusdem kiøbt 2 Anker Rhins=Viin, som min Herre Leander tillige med Monsr. Octavius og andre gode Venner fortærede Dagen derefter udi vort Huus. Det var en Viin, som vi ikke bleve bedragne med; thi den var puur, og smagede af Druerne.

2-3. foræret Jomfrue Helene en Adrienne] en opfæstet, fortil aaben Slæbkjole, uden Bælte.

Jesper. Naar den smagede af Druerne, saa er derpaa intet at sige. Videre, videre!

Henrich. Den 24de Ejusdem foræret til ovenmældte Jomfrue Helene en rød Fløyels Kaabe, som kostede 36 Rdlr., og til hendes Kammer-Pige, som Monsr. Leander udi Jomfruens Fraværelse har een og anden Tieneste af, et Par broderede Tøfler, som hun skulde slide paa Herrens Sundhed.

Jesper. Det er alt nok, Henrich! Mine Udgifter ere ikke nær saa store. Den 30. Ejusdem kiøbte jeg denne Stok, som jeg vil skye Hr. Jeronimus, at han ved sin Ankomst kand slide den paa din Sundhed.

Arv. Det var Synd, at han skulde slippe saa let, Hr. Foget!

Henrich. Hør, du Hvidløgs-Fresser! jeg begiærer ikke din Rygg til Laans; hvad jeg giør, skal min egen Rygg forsvare. Du vil vel have mere Froekost?

Arv. Du gir Froekost, som du er Mand til.

Scen. 5.

Ephraim Jøde. Personerne af forrige Scene.

Ephraim. Man muss længe löpen, ehr man hier sine Penge kriegen.

Henrich. Nu har Fanden ført os denne Jøde paa Halsen igien.

Ephraim. Konnte ik nur den Herren selbs i Tale kriegen; denn mit den Slyngel Henrich will ik nit haben at bestillen.

Jesper. Jeg merker nok, Henrich! at han kiender dig.

Henrich. Og I kand ogsaa heraf merke, at der kand ingen Penge være at vente for jer; thi at have en Jøde til Creditor er værre end 10 Caporaler.

Ephraim. Men der seer ik Henrich.

Henrich. God Morgen, Mester Ephraim! Hvad er hans Forlangende?

Ephraim. Spürsmahl hvad mit Forlangende er!

Henrich. I kand giøre en Hob Allarm for lumpen 500 Rdlr.

Arv forsende sig. 500 Rdlr.! Han lar sig nok ikke affspise med saadan Froekost, som jeg fik.

Ephraim. 500 Rdlr. finder man nicht paa Gaden; das ist keen Pakketel, mein gute Henrich!

Henrich. Jeg veed jo, at en ærlig Mand kand have nogen Credit et Par Dage.

Ephraim. En Par Dagen, segg ju? Ik kenne ju Par Dagen. Ick svær durch unser heiligen Talmud, daß 4 = = =

Arv. Talmud, er det Jødernes Gud, Hr. Foget?

Jesper. Det maa vel saa være.

Henrich. Hør, Ephraim! her staaer ogsaa Folk, som skal have Penge. Nu er det Spørsmaal, hvem man først skal betale, enten christne Mennesker eller en Jøde, som har forraad vor HErre.

Ephraim. Du har forraad og taglik forraader din Herre, det weet ick.

Scen. 6.

Leander. Octavius. Personerne af forrige Scene.

Leander løbende efter Octavius med en Boteille i Haanden. Ey, bie dog, Monfrere! du maa endnu have et Glas, førend du gaaer.

Octavius. Det er nok denne Gang; giem noget til i Eftermiddag.

Leander. Vi skal nok faae Raad til mere i Eftermiddag.

Octavius. Nu har jeg mere Lyst til at dandse end at drikke. Jeg var tilfreds, at vi havde vore Fruentimmer her, saa skulde jeg lystig svinge dem om.

Leander. Henrich! der har du Boteillen; skienk et Glas i for Monfrere Octavius.

Henrich skienker, og drikker selv først ud paa Sundhed, skienker siden for Octavius.

Leander. Men hvad vil alle disse Folk her?

Ephraim. Min Herr weet nok wat ik will; ik har slidt et Par Skuen nun hier omsonst to lopen.

Leander. Det er jo ikke hele Verden, et Par Skoe. Men hvad vil I andre her?

Henrich. Det er Folk fra Gaarden. Jeg troer, de har fat Jøden Stevne for at plage os alle paa eengang.

Leander. Skienk nok et Glas for Ephraim.

Ephraim. Ick bedanke mich, Herr! ick bedanke mich. Ick bin nicht hier kommen um zu drinchen.

Leander. Vil I ikke have Viin, saa maa I have noget andet.

Ephraim. Freylig noget andet, nemlig 500 Rdlr.

Jesper. Og jeg er kommen for at lade Herren vide, at vi har Execution.

Leander. Ikke andet, Jesper?

Jesper. Mig synes, at det er alt nok.

Henrich. I seer jo, at Herren nu har andet i Hovedet end at høre paa jer Snak.

Jesper. Jeg seer, at I alle har Viin i Hovedet; men hvis vi ikke faaer Penge, saa vil det see galt ud.

Leander. Ey, Jesper! I skal ikke legge Bagateller paa Hiertet. Frisk Mod er en halv Tæring. Spiller op en lystig Polsk Dands derinde, I Herrer Musikanter! Vi maa lade Violen sørge.

Han tager Fogden op til Dands, Octavius tager Arv, og Henrich Ephraim, og dandser lystig om med dem. Henrich spender Ephraim for Rumpen, naar han ey vil fort; han raaber: Ach waj, ach waj!

Leander. Seer I nu vel, Børn lille! gik det ikke got? Hvad vinder I ved at sørge og klynke?

Jesper. Ach Herre! jeg kand ikke være her i Tieneste længer.

Leander. Hvi saa?

Jesper. Jeg er færdig at døe af Sorg.

Arv. Man kand kiøbe mit Liv for en Skilling.

Ephraim. Ach waj mir, ach waj mir!

Leander. Nu kommer den forbandede Melancholie igien. Spiller nok op et andet Stykke, som er mere lystigt, og som kand have bedre Virkning.

De dandse igien paa samme Maade, og omsider dandser ud af Theatro, saa at Leander og Henrich kommer alleene tilbage.

Scen. 7.

Leander. Henrich.

Leander. Henrich! hvad Udfald mener du dog dette vil faae, naar min Far kommer engang hiem, og han faaer Ende paa sin Procesʃ derude?

Henrich. Ende paa sin Procesʃ? Det vil vare længe, om jeg ellers ret kiender de Tydske Processer.

Leander. Det kand dog ikke vare evindelig.

Henrich. Jo vist, alle Processer i Tydskland ere evige.

Leander. Men, Henrich! jeg falder undertiden udi Tanker, som plager mig: Jeg forestiller mig mit forrige Levnet, og ligner det med det nu værende. Jeg holdtes for min Faders Bortreyse for een af de skikkeligste og sædeligste Personer her i Staden. Nu derimod anseer man mig som Exempel paa Liderlighed.

Henrich. Det er gaaet mig ikke et Haar bedre, Herre! Den ene af os har intet at bebreyde den anden.

Leander. Det er forunderligt, hvorledes et Menneske i kort Tiid kand blive sig selv saa u-liig.

Henrich. Vil Herren blive ved at philosophere, saa gaaer jeg min Vey.

Leander. Det giør vel ingen Gode at philosophere; thi saa snart jeg seer Octavius med hans Fruentimmer, saa haver Philosophien strax Endé. Men hvordan mener du vel at det vil gaae os, naar min Fader kommer hiem?

Henrich. Hvordan det vil gaae Herren, kand jeg ikke sige; jeg og min Rygg vil faae en U-lykke, den har jeg og lavet mig paa.

Leander. En Far har ogsaa stor Magt over sin Søn. Han kand jo giøre mig arveløs.

Henrich. Ey, det kand man nok sette en Pind for.

Leander. Hvi saa?

Henrich. Herren kand jo altiid mage det saa, at der bliver intet at arve.

Leander. Det er sandt nok, og jeg troer, at vi allerede har bragt det saa vidt. Ach ach!

Henrich. Ey, Herre! I opmuntrede nyeligen andre til Lystighed, og nu falder I selv i Staver.

Leander. Disse onde Tanker falde mig ind, som jeg ofte ikke kand hindre. Men der seer jeg at Octavius kommer igien.

Henrich. Og med ham seer jeg at Philosophien drives paa Dør.

Scen. 8.

Octavius. Leander. Henrich.

Octavius. Veedst du hvad, Monfrere? nu talede jeg en passant med Jomfrue Helene og Lucretia, de lovede begge at ville besøge dig i Eftermiddag.

Leander. De skal være mig meget velkommen. Hør, Henrich! du kand bestille Musicanterne at komme hid igien om et Par Timer.

Henrich. Hører, Messieurs! Monsr. Leander og Doctor Octavius bestiller jer igien om et Par Timer.

Octavius. Hvorfor kalder du mig Doctor?

Henrich. Jeg kalder den Doctor, som i en Hast kand curere en Syg; thi saa snart Monsr. Octavius kom tilbage, forlod Feberen min Herre.

Octavius. Hvad? har han da haft Anstød af Feber?

Henrich. Ja vist; men nu merker jeg, at den er gandske cureret. Den Recept, som Monsr. Octavius gav ham, er langt sikkrere mod Feber end China.

Octavius. Jeg forstaaer ikke saadan forblommet Tale.

Henrich. Recepten bestaaer udi en Tinctur, og fører saadan Titel: Recip. en halv Dracm. af Jomfrue Helena og en lige Qvantitet af Jomfrue Lucretia; bland dem vel sammen udi god Rhinsk Viin, drik deraf et got Spids-Glas, og tag derpaa en god Motion, som allerbest kand giøres udi en Dantz.

Octavius. Ha ha ha! Nu forstaaer jeg hvad du vil sige.

Leander. Han har Ret. Det er ogsaa den kraftigste Recept for Sindets Feber. Der kommer nogle smaa Beængstelser over mig iblant, naar jeg tænker paa min Huusholdning og paa min Faders Hiemkomst.

Octavius. Hvem siger, at du skal tænke paa saadant? Saa snart saadanne Tanker falder mig ind, driver jeg dem strax paa Dør, for at give Plads til andre Tanker, som forfriske Sindet.

Leander. Monsr. er ikke udi den Tilstand som jeg: Du haver store Midler, og saasom du ingen Forældre har, saa har du ingen at giøre Regnskab for din Opførsel. Men jeg - - -

Octavius. Men jeg - men jeg - Jeg vil ikke høre det *men*.

---

7. Den Recept, som Monsr. Octavius gav ham] Det Lægemiddel.

Henrich. Monsr. Octavius har Ret; man skulde jo tænke, at Monsieur Leander var en Mennist.

Leander. Vi vil ikke tale mere derom. Lader os gaae ind, Monfrere! Du er saa god at spise med mig til Middag og at blive, indtil vore Jomfruer kommer?

Octavius. Jeg forsager aldrig et got Maaltiid.

Henrich. Jeg min Troe ikke heller. Kommer da kun ind, I gode Herrer!

---

2. at Monsieur Leander var en Mennist] Mennister, Mennonister, Mennoniter ere en Gjendøber-Sect

---

ACTUS II.

Scen. 1.

Henrich.

Nu er Helvede bleven løset, og alle Ulykker har forenet sig sammen for at gribe mig an; intet kand nu hielpe mig mere. Om Øvrigheden vilde redde mig, saa kand den ikke. Ach jeg elendige Menneske! Vil ingen af jer, I got Folk! laane mig jer Rygg kun paa et Par Timers Tiid? Dog hvad siger jeg? Een Rygg vil ikke forslaae. Jeg har intet mere nødigt end at kiøbe mig en Strikke, hvormed jeg kand hænge mig selv, for at undgaae en meer piinagtig Død, som jeg har fortient. Hvis nogen vil sælge mig en god Strikke, skal han strax faae rede Penge derfor. Men jeg maa strax kalde paa Monsr. Leander og Octavius for at forkynde dem den forestaaende U-lykke. Nu sidder de i Spill og Drik op til Ørene; men Lysten vil snart forgaae dem. Hey, kommer herud; jeg har magtpaaliggende Ting at fortælle jer.

Scen. 2.

Henrich. Leander, Octavius, begge drukne, sær Octavius.

Henrich. Herre!
Leander. Hvad vil du?
Henrich. Jeg og I = = =

Leander. Hvad jeg og I? Hvad vil det sige?

Henrich. Vi ere begge om en Hals.

Leander. Hvi saa?

Henrich. Jer Far er kommen hiem.

Leander. Hvem har sagt dig det?

Henrich. Jeg siger det.

Leander. Har nogen seet ham?

Henrich. Jeg har seet ham med disse mine Øyne, og har jeg aldrig haft fælere Syn. Da jeg var ude i jer Ærinde, blev mig sagt, at han var paa Toldboden; jeg vilde saadant ikke troe, men strax løb ned til Toldboden, hvor jeg saae ham gandske livagtig i hans Reyse=Klæder.

Octavius falder imidlertiid drukken paa Gulvet.

Leander. Hvad skal vi nu giøre, Henrich?

Henrich. I skal slet intet giøre uden at holde jer inde til videre.

Leander. Vi maa vække Octavius op, han ligger og snorker paa Gulvet. Hey Monfrere! vaag op.

Octavius. Jeg er jo vaagen. Hvorfor gir I mig ey at drikke, I fultne Hunde, som lader en ærlig Mand ligge og tørste sig ihiel?

Henrich. I maa heller sige, at drikke sig ihiel.

Octavius. Det er jo bedre at drikke sig ihiel end at tørste ihiel.

Leander. Herop, Monfrere! min Far er kommen.

Octavius. Gid det gaae ham vel, den gode Mand.

Leander. Jeg siger dig: herop! min Far er kommen.

Octavius. Siig ham, at han reyser bort igien; hvad har han her at bestille?

Leander. Ach jeg elendige Menneske! end om han kommer i det samme = = = Slæber ham ind.

De slæbe ham ind.

Octavius. Hey hey, giv mig en Natpotte. Hvis I ikke strax flyer mig en Natpotte, vil jeg holde jer alle for Natpotter.

Leander. Ach jeg elendige Menneske!

Henrich. Giv jer tilfreds; jeg vil see, om jeg kand redde os.

Leander. Ach ach, hvorledes kand du redde os?

Henrich. Vil I kun holde jer Mund og giøre hvad jeg siger.

Leander. Hvad skal jeg giøre?

Henrich. I skal gaae ind og med jer Selskab holde jer gandske stille, saa at det skal synes ligesom Huset er gandske tomt. Og hvis den Gamle banker paa Porten, skal ingen svare.

Leander. Det skal efterleves.

Henrich. Saa herind da, og flye mig Hovet=Nøgelen.

Scen. 3.

Henrich. Jeronimus i Reyse=Klæder.

Henrich. Nu maa jeg see, om jeg kand tage den gamle Mand ved Næsen.

Jeronimus. Det er mig en Glæde efter saa lang Fraværelse at see min Fæderne=Stad og mit Huus og Hiem igien. Jeg skal aldrig betroe mit Liv paa Havet meer.

Henrich sagte. Og jeg kand aldrig holde Havet det til Gode, at det tillod dig at komme heel og holden til vor store Fortræd.

Jeronimus. Jeg er vis paa at jeg bliver min Søn og mine Huus=Folk velkommen.

Henrich sagte. Enhver, som havde bragt os Tidende om din Død, vilde dog være os mere velkommen.

Jeronimus. Men jeg seer, at Porten er tillukt. Hey, lukker op.

Han banker.

Henrich. Hvem er det, som vil ind udi vort Huus?

Jeronimus. Der seer jeg jo min Tiener Henrich.

Henrich. Der seer jeg jo min Herre Jeronimus. Ach jeg glæder mig ved Herrens lykkelige Tilbagekomst. Hvorledes er det med Sundheden, Herre?

Jeronimus. Vel nok. Men hvorledes er det fat med jer?

Henrich. Hvi saa?

Jeronimus. Det er jo noget selsomt, at alle har forladt Huset, og at der er ingen tilstæde, som kand aabne Porten eller svare, naar man banker derpaa; thi jeg har slaaet saa længe paa Dørren, at jeg er bleven øm udi begge mine Been.

Henrich. Har Herren rørt ved Dørren?

Jeronimus. Hvorfor skulde jeg ikke røre ved den? Jeg har banket med saadan Magt, at jeg undrer, hvi den ikke er gaaen i Stykker.

Henrich. Men er det dog vist, at Herren har rørt ved Dørren?

Jeronimus. Jeg siger dig jo, at jeg ikke alleene har rørt, men endogsaa banket [paa] den.

Henrich. Ach ach, hvilken U-lykke!

Jeronimus. Hvad Pokker er dette for Koglerie? Hvad vil alt dette sige?

Henrich. Der staaer os en stor U-lykke for.

Jeronimus. Hvi saa? I hvad er det da?

Henrich. Jeg tør ikke tale derom. Det kand jeg alleene sige, at en stor Misgierning derved er bedreven.

Jeronimus. En Misgierning at banke paa sin egen Dør!

Henrich. Gak fra Huset, Herre! gak fra Huset, og tag Flugten; thi dersom - - - Men har Herren virkelig rørt ved Porten?

Jeronimus. Jeg troer, at Knægten er reent gall; hvorledes skulde jeg kunde banke paa Dørren uden at røre ved den?

Henrich. I har da styrtet os udi en stor U-lykke.

Jeronimus. Hvem har jeg styrtet i U-lykke?

Henrich. Jer selv med jer hele Familie.

Jeronimus. Gid du faae en U-lykke med din Spaadom.

Henrich. En Misgierning er bedreven, som aldrig kand forsones. Men har Herren virkeligen rørt ved Dørren?

Jeronimus. Jeg skal slaae din Hals itu, hvis du oftere kommer med det Spørsmaal, og hvis du ikke strax siger mig, hvorudi den Misgierning bestaaer.

Henrich. Udi syv samfælde Maaneder har ingen sat sin Fod inden dette Huus, og ingen har dristet sig engang at røre ved Porten, ja jeg tør sige, at om Alexander Magnus selv havde været Herre af Huset, han havde slaaet Kors for sig, om nogen havde bedet ham at giøre Forsøg derpaa.

Jeronimus. Siig mig da Aarsagen dertil.

Henrich. Ja jeg tør sige, at ikke Hr. Niels selv, som saa ofte har manet Fanden, turde driste sig dertil.

Jeronimus. Gid du faae Pokker med din Alexander Magnus og din Hr. Niels. Det er ikke om dem, jeg spør. Jeg vil kun vide, hvori min Misgierning bestaaer, og hvi ingen udi syv Maaneder har været i Huset.

Henrich. Vi maa først see os om, at ikke nogen kand høre hvad som bliver talet.

Jeronimus. Her er jo slet ingen, siig derfore kun frit frem.

Henrich. Nu skal jeg fortælle den hele Historie. Men jeg maa først tilvisse vide, om Herren virkeligen har rørt ved Porten.

Jeronimus truende med Stokken. Ney nu kand jeg ikke mere. Den Hund staaer her og = = =

Henrich. Nu skal jeg da fortælle. Dette Huus er befænget = = =

Jeronimus. Med Pest?

Henrich. Ach gid det var kun Pest. Ney Herre! det er

---

13. jeg tør sige, at ikke Hr. Niels selv] Præsten Niels N. N. (efter Fortidens Maade at betegne Præster).

ti Gange værre end Pest. Her er, førend Huset blev soldt, begaaet et Mord, som vi nu føle Virkningen af.

Jeronimus. Hvorledes er det skeet?

Henrich. Et Mord er begaaet her i Huset paa en fremmed Mand, og Gierningen er uden Tvivl bedreven af den, som har soldt Herren Huset.

Jeronimus. Hvad siger du?

Henrich. Og efterat han har plyndret det døde Legeme, har han begravet det hemmelig udi Huset.

Jeronimus. Men hvorledes har I faaet den Historie at vide?

Henrich. Det skal jeg sige: Monf. Leander havde engang spiset udi Byen; da han kom hiem silde om Aftenen, gik vi alle til Sengs, men vi vare neppe komne til Hvile, førend vi hørte Monsr. Leander at skrige himmelhøyt.

Jeronimus. Min Søn, siger du?

Henrich. Ja han heder jo Leander. Men tie stille, og hør videre. Da vi brøde ind udi hans Sovekammer for at høre hvad som var paa Færde, sagde han, at en Dødning var kommen til ham i Søvne.

Jeronimus. I Søvne, siger du? Ikke andet? Hvilke Narre I maa være tilsammen! Jeg haver saa tidt seet baade dig og andre Spøgelser udi Søvne paa min udenlandske Reyse; men saa snart jeg er bleven vaagen, har jeg merket, at det har været en Drøm.

Henrich. Jeg merker nok, at Herren har lært at vakle i Troen uden Lands. Det er gemeenlig Frugten af de forbandede udenlandske Reyser.

Jeronimus. Jeg er lige saa orthodox, som jeg altiid har været, og den samme Troe, som jeg bragte med mig til Tydskland, bringer jeg med mig tilbage.

Henrich. Troer da Herren endnu Giengangere, Nisser og Underjordiske?

Jeronimus. Ja vist. Ingen ærlig Mand skal sige mig

paa, at jeg er vegen en Fodbred fra min gamle rene Troe; men = = =

Henrich. Nu kommer det forbandede men igien; tie nu still, og hør videre. Den døde Mand sagde til Monsr. Leander: Jeg er en Mand fra Aalborg, som Verten her i Huset har myrdet, for at bemægtige sig mine Penge; Huset er derfor vanhelliget, og ingen ærlig Mand bør boe her. Dette lagde vi dog ikke dengang videre paa Hiertet; men de paafuldte Nætter har været saa forskrækkelige, at jeg ikke kand tænke derpaa, uden Haarene reyser sig paa mit Hovet.

Octavius indenfor. Hey, nok et Glas Rhinsk Viin!

Jeronimus. Hvad er det for Raaben efter Rhinsk Viin?

Henrich. Gaae til Side, Herre! I kand ikke forundre jer over at Fanden vil have Viin; thi han er altiid tørstig. Saalænge vi vare i Huset, maatte vi altiid sette en Kande Viin for ham i Gangen, som vi hver Morgen fandt tømmet.

Jeronimus. Og det stedse Rhinsk Viin?

Henrich. Ja vist. Rhinsk Viin er hans beste Drik. Fanden fare i Fanden, han lader sig ikke nøye enten med Øll eller Fransk Viin, den Karl.

Jeronimus. Ach min hele Krop skiælver af Forskrækkelse.

Henrich sagte. Nu bevæger disse drukne Mennesker sig derinde igien. Jeg er bange, at de ved deres Uforsigtighed fordærver alting for mig.

Jeronimus. Hvad er det, du taler ved dig selv?

Henrich. Gak fra Dørren, Herre! jeg beder jer ved alt det, som helligt er, gak fra Dørren, og tag Flugten.

Jeronimus. Hvorfor flyer du ikke selv?

Henrich. Det ligger ikke Magt paa mig, men Herrens Liv er kostbart; tilmed har jeg i visse Maader giort Fred med Fanden eller Giengangere.

Jeronimus. Fred med Fanden?

Henrich. Ja Herre! det er med ham, som med de Al-

zirske Søerøvere, hvilke føre Kriig med det menneskelige Kiøn i Almindelighed, men holde dog Fred med visse Folk.

Jeronimus. Hør, Henrich!

Henrich. Raab ikke paa mit Navn, Herre! Jeg har intet Ont giort; det er ikke jeg, som har banket paa Dørren.

Den drukne Octavius skriger høyt.

Jeronimus. Ach hør, hvor det Dievelskab skriger igien. Jeg er bange for at det kommer herud.

Henrich. Fald paa Knæ, Herre! og med sammenfoldede Hænder læs 3 Gange jer Abracadabra.

Jeronimus. Mit Abracadabra, hvad vil det sige?

Henrich. Det er det eneste Middel, hvorved man tvinger Spøgelser. Hillemænd, see hvor det hele Huus ryster.

De falde begge paa Knæe, og Jeronimus læser tre Gange Abracadabra.

Henrich. See nu blev det stille igien. Staae nu kun op, og lad os liste os bort. [Sagte.] Men see der kommer den forbandede Jøde, og det udi den allerubeleyligste Tiid.

Scen. 4.

Ephraim. Henrich. Jeronimus.

Ephraim. Jeg har aldrig haft sulk fordrieslig Jahr als dette Jahr; wo ik kommen, kann ik keen Geld kriegen.

Henrich. Nu seer jeg ingen Redning for mig; thi min hele Machine ligger omkuld.

Ephraim. Aber ingen har handlet so mit mir als dieser skelmske Lakey Henrich; sulchen fortvivlet Skelm hab ich mine Dagen niet getroffen.

Henrich. Jeg merker, at han kiender mig til Punkt og Prikke. Jeg maa gaae ham i Møde.

Ephraim. Aber dar seen ich den Skelmen; det er doch et gut Merke, at han kommer mir i Møde. Han har vielleicht Penge til at betale mir.

Henrich. Tak for sidst, Ephraim!

Ephraim. Dat du en Unglück kriege for sidst. Doch will ich alles forglemmen, wenn ich mine Penge mit Capital und Renten kand kriegen. Hør, Henrich! kriege ich min Geld?

Henrich. Giv jer kun tilfreds, Ephraim! og raab ikke saaledes.

Ephraim. Ich will und skall ropen, bis = = =

Henrich. Giør som jeg siger.

Ephraim. Watt skall ich giøren?

Henrich. Gaae hiem til videre, og kom hid igien om et Par Timer.

Ephraim. Ich will nicht weiter lopen frem und tilbage, ich will lieber hier zween Timer bien.

Henrich. Om to Timer skal I faae jere Penge. Gaae nu derfor smukt hiem.

Ephraim. Slidder Sladder! ich will niet bortgaaen.

Henrich. Hvad vil I vinde med jer ublue Raaben? Gaae kun hiem, som jeg siger.

Ephraim. Naar jeg faaer min Capital med Rente, skall ich bortgaaen; ehr nicht, Henrich! ehr nicht.

Henrich. Ehr nicht, ehr nicht? Hvis I vil være uforskammet, laaner vi aldrig Penge af jer mere; nimmermeer, Ephraim! nimmermeer.

Ephraim. Jeg agter nicht at laane euch meer auf sulken Weis.

Jeronimus. Hvad er det for Penge, denne Jøde taler om, og hvad er det for Renter?

Henrich. Holdt jer vel fra Huset, det ringeste 20 Skridt, Herr! det er mit Raad.

Jeronimus. Svar mig nu til det, som jeg spør: Hvad er det for Penger og Renter, som I taler om?

Henrich. See, Ephraim! der staaer Leanders Far. Han skal betale jer baade Capital og Rente.

Jeronimus. Hvad er det, som du taler om min Søn, og hvad er det, som denne Mand har at fodre?

Henrich. Ach Herr! kast disse Penge i Næsen paa denne Slyngel.

Jeronimus. Kast du ham selv Penge i Næsen. Hvad er det for Penge?

Henrich. Det er en Bagatelle, som Monsr. Leander er ham skyldig.

Jeronimus. Hvor stor er Summen?

Henrich. Lumpen 500 Rdlr.

Jeronimus. 500 Rdlr.? Er det Bagatelle?

Henrich. Ja hvad andet? Kast ham de Penge i Næsen, saa bliver vi af med ham.

Jeronimus. Kast du ham dem selv i Næsen, din Slyngel! Hvad mener du = = =

Ephraim. Er mus kasten oder given udi Næsen eller in Ryggen, saa er det mir glich viel, wenn ich nur mein Geld kriege.

Henrich. Herren seer heraf, hvilke uforskammede Folk disse Jøder ere.

Jeronimus. Jeg spør ikke om hvad Slags Folk de ere, og hvorledes deres Opførsel er. Jeg spør kun om hvorudi denne Fodring bestaaer.

Henrich. Jeg har jo sagt, at det er lumpen 500 Rdlr., som Monsr. Leander er ham skyldig. Ey, Herr! kast ham disse 500 Rdlr. i Næsen, og lad ham saa gaae Fanden i Vold.

Jeronimus. Gaae du Fanden i Vold med din Begiæring. Skal jeg give ham 500 Rdlr.?

Henrich. Ney Herren skal ikke give, men betale ham dem.

Jeronimus. Hvortil ere de Penger anvendte?

Henrich. De ere alle i god Behold, Herre!

Jeronimus. Hvis de ere alle i god Behold, hvorfore betaler I dem da ikke selv?

Henrich. Monsr. Leander har kiøbt et Huus = = =

Jeronimus. Et Huus, siger du?

Henrich. Ja vist, et Huus.

Jeronimus. Det er artigt nok, at han i min Fraværelse har slaaet sig til Kiøbmandskab.

Henrich. Ja han følger derudi sin Fars Fodspor; han har intet bedre Exempel at følge.

Jeronimus. Hvorfor har han kiøbt det Huus?

Henrich. Er det Spørsmaal? Vil Herren, at vi skal boe i Fælleskab med Giengangere og Dievle?

Jeronimus. Nu merker jeg Aarsagen til saadant Kiøbmandskab; det er saa vidt got nok. Men hvad er det for et Huus?

Henrich. Det er eet af de beqvemmeste Huse her i Staden, og han har faaet det for et Røverkiøb.

Jeronimus. Hvad skal det koste?

Henrich. Det skal koste 6000 Rdlr., og han har betalt 500 Rdlr. paa Haanden, hvilke Penge han har laant af denne Jøde. Begriber nu Herren Sagen?

Jeronimus. Ja nu begriber jeg den gandske vel, og merker, at min Søn derudi har handlet fornuftig.

Henrich. Ja hvad andet? Han kunde vel slutte, at hans Far ikke vilde tage ind udi det berygtede Huus.

Ephraim. Nun ist niet lang von Middag.

Henrich. Expedere ham nu strax, Herre! at vi kand blive af med ham. Hør, Ephraim! det er jo 500 Rdlr., som I skal have?

Ephraim. Ja weder meer nok minder.

Jeronimus. Hør, Ephraim! I skal faae Pengene hos mig, og det i Morgen.

Ephraim. Gut, gnadiger Herr! gut, gnadiger Herr! Adieus!

Henrich sagte. Af denne U-lykke redede jeg mig ogsaa; skiønt det er kun Galgenfrist.

---

3. Det er artigt nok] selsomt, besynderligt.

Jeronimus. Hvem tilhører Huset nu?

Henrich sagte. Den ene U-lykke kommer paa den anden, og jeg kand ikke saa hastig rede mig ud af alting paa eengang.

Jeronimus. Jeg spør om Eyerens Navn.

Henrich sagte. Gid du faae Pokker med dine Spørsmaal. Høyt. Mandens Navn ligger mig paa Tungen.

Jeronimus. Hvor ligger Huset da?

Henrich sagte. Hvad skal jeg nu i en Hast hitte paa? Høyt. Huset, Herre! ligger her lige tvert over.

Jeronimus. Det er jo Sr. Leonards Huus.

Henrich. Ikke nu meer; Kiøbet er alt sluttet, og han har faaet Penge paa Haanden.

Jeronimus. Jeg kiender ikke Huset indentil; men jeg veed, at det er et got Huus, som altiid kand være de Penge værd.

Henrich. Han havde min Troe ikke soldt det for den Priis, hvis en uformodende Udgift ikke havde tvunget ham til at sælge det udi en Hast. Han har forbundet sig til Kiøbet; men vi have frie Hænder, saa at hvis Herren ikke vil have det, kand vi komme derfra.

Jeronimus. Ney ney, jeg gaaer ikke fra saadant Kiøb.

Henrich. Herren skal ikke kunne troe, hvor megen Umag jeg har haft med at slutte Contracten. Monsr. Leander forsikkrede mig om en Discretion, naar Herren kom tilbage.

Jeronimus. Han kunde jo frit have givet dig noget i min Fraværelse.

Henrich. Om jeg maa tale saa frit, Herre! da kand jeg sige, at han har levet som en Gniere udi Herrens Fraværelse, saa at man ikke uden Møye har kunnet faae en Skilling af ham til fornødne Udgifter.

Jeronimus. Det er mig kiert at høre saadant, skiønt man maa holde Maade udi alting. Jeg har nok Lyst at besee Huset strax, bank paa Dørren.

Henrich sagte. Atter en nye U-lykke! Høyt. Jeg faae

nyeligen nogle fremmede Fruentimmer at gaae derind; det bliver vel best at tøve lidt, indtil de gaae bort.

Jeronimus. Ja nok. Imidlertiid vil jeg hen at tale med den Mand, som har soldt mig det befængte Huus.

Henrich. Siig ham kun reent ud, at det er ingen ærlig Mands Gierning at sælge et Huus, som han vidste at være udi den Tilstand.

Jeronimus. Jeg skal nok toe Hovedet paa ham; bliv du her imidlertiid, og giv Agt paa naar de Fremmede gaaer bort.

Henrich. Ha ha ha! nu fik jeg ham at løbe med Liimstangen; thi Manden er alt Fanden i Vold hen i Jylland, og har sat sig ned udi Mariager.

Scen. 5.

Henrich. Leonard.

Henrich. Men der seer jeg Monsr. Leonard selv.

Leonard. Min Kone vil endelig, at jeg efter Maaltiid skal tage Middags-Søvn, og det skiøtter jeg ikke om, hvorfor jeg stial mig hemmelig ud af Huset. Hun vil nok siden sette mig til Rette derfore, og jeg maa lave mig paa en Sparlagens-Præken i Aften. Jeg vil aldrig raade nogen at gifte sig med en bemidlet Kone; thi hun vil altiid føre Herredom.

Henrich. Han har ikke stor U-ret derudi. Men jeg maa tale ham til. Hans Tiener, Seignr. Leonard!

Leonard. Tak, Henrich!

Henrich. Hvorledes er det med Sundheden, Hr. Leonard?

Leonard. Som du seer, Henrich!

Henrich. Hr. Leonard! jeg veed, at han er en ærlig Mand.

Leonard. Jeg takker for de gode Tanker, du har om mig; men jeg har ikke nær saa gode Tanker om dig.

Henrich. Hvi saa?

Leonard. Tænk kun efter, hvad Levnet I fører i den gamle Jeronimi Fraværelse.

Henrich. Men nu er vor Herlighed til Ende, og tusinde U-lykker staaer os for; thi Hr. Jeronimus er kommen hiem.

Leonard. Er han kommen hiem, saa vil jeg ikke laane dig min Rygg.

Henrich. Ach Hr. Leonard! jeg beder med grædende Taare, at naar han taler med Hr. Jeronimus, at han ikke røber os.

Leonard. Jeg har kun sielden talet med Hr. Jeronimus, skiønt han har været min Gienboe; og hvis jeg af en Hændelse taler med ham, skal jeg ikke mælde et Ord om jer Forhold, thi hvad kand dette nytte mig?

Henrich kyssende hans Haand. Jeg takker hiertelig.

Leonard. Men har Hr. Jeronimus endnu intet hørt om eders Forhold?

Henrich. Aldeles intet; thi han er saa mild som et Lam. Han skikkede mig ellers hid for at bede Seignr. Leonard om Frihed at besee hans Huus.

Leonard. Besee mit Huus? Mit Huus er ikke tilfals.

Henrich. Det veed vi nok; men han har i Sinde at opsette en nye Bygning efter den Model, som dette Huus haver, thi ham er sagt, at Seignr. Leonards Huus er vel indrettet.

Leonard. Mit Huus er saa got og beqvemt, som nogen ærlig Mand vil beboe. Det er ellers underligt, at den gamle Mand nu vil foretage sig Bygninger.

Henrich. Han giør det for sin Søns Skyld, som med det første skal giftes.

Leonard. Med hvem?

Henrich. Det er med et Fruentimmer.

Leonard. Jeg kand vel slutte, at det er ikke med en Mands-Person.

Henrich. Det er mig forbudet at nævne Bruden; nok

er det, at han skal giftes, og saasom hans tilkommende Brud er heel curieuse, saa maa man være bereed paa et vel indrettet Huus, og saadant som Hr. Leonards; thi der siges, at her skal være meget kiøligt om Sommeren, efterdi Solen staaer paa ingen Værelser.

Leonard. Det er sandt nok.

Henrich. Derfore har Hr. Jeronimus Lyst til at see Indretningen.

Leonard. Det skal staae ham frit for.

Henrich. Men der seer jeg han kommer. Bliv kun her lidt staaende, indtil jeg siger, at jeg har mældet ham an.

Scen. 6.

Henrich. Jeronimus. Leonard.

Henrich. Velkommen tilbage, Herre! Hvad sagde Manden, som har soldt Huset? Han vilde vel undskylde sig med Uvidenhed?

Jeronimus. Jeg fik ham ikke i Tale; thi han boer her ikke mere. Han boer nu Fanden i Vold hen udi Mariager i Jylland.

Henrich. Herren maa da skrive ham til og true ham med Procefs.

Jeronimus. Hvad vinder man dermed?

Henrich. Han kand dømmes til at forflytte Giengangeren herfra til Mariager eller Thisted, hvor han nu boer.

Jeronimus. Hvilken Snak! at føre Fanden i Smakken over Belte.

Henrich. Det er ikke den første Gang, at Fanden har været med udi Smakken.

Jeronimus. Ey, holdt op med at harcellere, og siig mig, om du har talt med Hr. Leonard.

1-2. hans . . . Brud er heel curieuse] meget nøieregnende, nøieseende.

Henrich. Ja vist, Herren skal være ham hiertelig velkommen. De Fremmede ere alt borte, og der staaer han selv for at tage mod os.

Leonard. Velkommen tilbage igien, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Jeg takker skyldigst.

Leonard. Henrich siger mig, at Hr. Jeronimus forlanger at besee dette Huus.

Jeronimus. Ja det ønskede jeg gierne, hvis det var ham beleyligt.

Leonard. Det er mig til ingen Incommodation. Han kand besee det overalt, og det med samme Frihed, som det kunde være hans eget.

Jeronimus til Henrich. Hvad vil det sige: Ligesom det kunde være mit eget; da dog Kiøbet er sluttet?

Henrich til Jeronimus. Ey, lad ham kun snakke hvad han vil. Han fortryder nok paa Kiøbet; men nu er det for silde. Kand ikke Herren see, hvilket fortredeligt Ansigt han har?

Jeronimus. Ja jeg seer det.

Henrich. Derfor er det best, at Herren holder sig fra at tale om Kiøbet saa vidt som mueligt.

Jeronimus. Jeg begriber det altsammen, og du har giort vel at erindre mig derom.

Leonard. Hr. Jeronimus maa nu see sig allevegne om.

Jeronimus. Det vil jeg og giøre.

Henrich. See kun, Herre! paa denne Forstue: er den ikke net?

Jeronimus. Vist, den er meget vel indrettet.

Henrich. Giv kun Agt paa Dørrene.

Jeronimus. De ere ret smukke.

Henrich. Kand vel nogen Laas være troefastere end disse Laas?

Leonard. Jeg sælger ikke et eneste af disse Laas ringere end 10 Rdlr.

Jeronimus til Henrich. Hvad vil han sige dermed?

Henrich. Tie kun stille; Kiøbet ligger ham paa Hiertet. Efter Kiøbe-Contracten hører os til alt hvad som er nagelfast.

Jeronimus. Kakkelovnene høre jo ogsaa til Huset, Hr. Leonard?

Leonard til Henrich. Hvad vil det Spørsmaal sige, om Kakkelovnene høre til Huset?

Henrich til Leonard. Det skal jeg sige Hr. Leonard: Udi Lybek, hvor min Herre saalænge har opholdt sig, ere alle Husets Kakkelovne til Leye.

Leonard. Ja saa, er det en Lybsk Talemaade?

Jeronimus. Bielkerne ere jo alle af Ege-Tømmer?

Leonard. Ja vist, og jeg vil raade ham intet andet Tømmer at bruge til sit Huus.

Jeronimus til Henrich. Jeg begriber ikke hvad han vil sige dermed.

Henrich til Jeronimus. Han kand ikke faae dette Kiøb af sit Hovet, og derfore, saa tidt man rører om den Materie, taler han hen i Taaget.

Jeronimus til Henrich. Det skulde den gode Mand have betænkt, førend han soldte Huset.

Henrich. See, Herre! hvilke Vindues-Karme.

Jeronimus. Hvor hastig tænker min Herre nu at rødde Værelserne?

Leonard til Henrich. Hvad vil det sige, at rødde Værelserne? Det er vel ogsaa en Lybsk Talemaade?

Henrich til Leonard. Vist, Hr. Leonard! Meningen er: hvor længe Hr. Leonard bier, førend han flytter i Husets Sommer-Værelser?

Leonard. Ja nu forstaaer jeg. Somme Aar flytter vi før, og somme efter Paaske.

Jeronimus. Nu taler han hen i Taaget igien.

Henrich. Det er, som jeg har sagt. See nu tar han derpaa en Priis Tobak for at fordrive Dunsterne.

Jeronimus. Ha ha ha!

Leonard. Hvad leer Hr. Jeronimus af?

Jeronimus. Intet, Hr. Leonard!

Leonard. Der maaskee kand være noget, som staaer ham ikke an.

Henrich. Jeg kand nok slutte hvad Hr. Jeronimus leer af. Det er uden Tvivl denne Kamin, som staaer næst ved Kakkelovnen.

Leonard. Den er sat med vel overlagt Raad.

Jeronimus. Men jeg vil dog ikke have den der staaende.

Leonard til Henrich. Hvad vil det sige, Henrich? Vil han rive en Kamin ned udi et fremmet Huus?

Henrich til Leonard. Jeg har sagt ham, Hr. Leonard! at det er lutter Lybske Talemaader; Meningen er, at han ikke vil have saadan Kamin udi det nye Huus, som skal bygges. Udi Lybek strækker man alting for meget ud, saaledes hvad som der kaldes een Mark, er her to Mark = = =

Leonard. Ha ha ha!

Jeronimus. Hvad leer Hr. Leonard af?

Leonard. Intet, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Jeg seer, at Huset ellers er got overalt. Jeg troer dog ikke, at han fortryder paa Kiøbet?

Leonard. Ney aldeles ikke, thi jeg har aldrig anvendt Penge bedre; thi jeg vil sige, at hvis = = =

Jeronimus til Henrich. Nu taler han hen i Taaget igien. [Til Leonard.] Vil Hr. Leonard ikke smage min Tobak? Den kaldes i Lybek Cotillon.

Leonard. Jeg takker. Hillemænd, den nyser jeg stærkt efter.

Jeronimus. Profit, Hr. Leonard! Jeg vilde nok ogsaa see mig lidt om udi Baggaarden.

14-15. hvad som der kaldes een Mark, er her to Mark] „2 Danske Skilling begyndte fra den Tiid [1619] at regnes mod een Lybsk Skilling; udi hvilken Tilstand den mindre Danske Mynt er bleven til vore Tider. Iligemaade blev giort samme Forskiæl mellem Lybske og Danske slette Mark, saaledes at fra de Aaringer 1621 og 1622 to Danske gik paa een Lybsk Mark" (Holbergs „Dannemarks Beskrivelse", 1729). — 20. Jeg troer dog ikke] Jeg skulde dog ikke troe.

Henrich. Ja da maa Herren tage sig vare for Porthunden; der er ellers ikke meget at see.

Jeronimus. Saa maa det da blive derved. Adieu, Hr. Leonard! Forlad mig, om jeg har incommoderet ham.

Leonard. Alt forladt.

Han gaaer ind.

Scen. 7.

Jeronimus. Henrich.

Jeronimus. Ha ha ha! Jeg kand ikke bare mig for Latter, naar jeg tænker paa denne Mands underlige Tale.

Henrich. Andre har ogsaa merket, at saa tit nogen taler om dette Kiøbmandskab, saa er han ligesom fra sig selv.

Jeronimus. Enhver maa derfore betænke sig, førend han slutter Kiøb. Men hvad siger hans Kone dertil?

Henrich. Hun blev saa forbistret, da hun hørte Kiøbet, at hun udi en heel Uge derefter ikke vilde søge Seng med ham. Det er og af den Aarsag, at hun ikke vilde lade sig see. Men synes Herren ikke, at vi har giort got Kiøbmandskab?

Jeronimus. Jeg er gandske fornøyet dermed.

Henrich. Synes Herren, at vi har kiøbt for dyrt?

Jeronimus. Det er et Røverkiøb, Henrich!

Henrich. Saa er Herren da gandske fornøyet?

Jeronimus. Ja gandske fornøyet. Og er det ikke en liden Trøst for mig i denne U-lykke.

Henrich. Hvilken U-lykke?

Jeronimus. Udi denne U-lykke, at mit gamle Huus er bleven befænget med Dievelskab.

Henrich. Men, med Permission, jeg maa spørge Herren end eengang for alle, om han virkelig rørte ved Dørren.

Jeronimus. Jeg har jo sagt det over 10 Gange; hold derfor inde med saadanne Spørsmaal.

Henrich. Saa vil jeg da ey tale mere om det gamle

Huus, men alleene om det nye. Hvor herlig er ikke den Forstue, Herre!

Jeronimus. Det er en prægtig Forstue.

Henrich. Monsr. Leander og jeg har maalet alle Gange og talt alle Trapper i Huset; det ene svarer overalt til det andet.

Jeronimus. Om een vilde give mig 10000 Rdlr. igien for Huset, saa tog jeg ikke imod dem.

Henrich. Ikke for 20000 engang.

Jeronimus. Det var for meget, Henrich!

Henrich. Herren regner maaskee paa Lybsk; hvis saa er, saa blev det for meget.

Jeronimus. Ney, jeg regner efter Dansk Maade 6 Mark paa en Rdlr. Jeg tillader min Troe ikke, at Huset bliver soldt en Skilling ringere.

Henrich. Jeg giver min Troe ikke mit Samtykke til at det maa sælges.

Jeronimus. Hvi dit Samtykke?

Henrich. Thi det var efter mit Raad, at dette Kiøb skede, og det var efter mit Raad, at vi toge de 500 Rdlr. op hos Ephraim, som vi betalede paa Haanden.

Jeronimus. Nu rester alleene at betale 5500 Rdlr.

Henrich. Hverken meer eller mindre.

Jeronimus. Jeg agter at betale ham den hele Sum i Dag; thi jeg har bragt 2000 Ducater med mig fra Lybek.

Henrich. Vil Herren levere dem til mig, saa skal jeg bringe Qvittering tilbage.

Jeronimus. Det er nok sikkerst, at jeg leverer ham dem selv.

Henrich. Jeg merker nok, at Herren har ingen Troe til mig.

Jeronimus. Det er just ikke Mistroe, Henrich! men = = =

Henrich. Hvor vil Herren nu være imidlertiid?

Jeronimus. Nu vil jeg ned til Toldboden for at hente Pengene.

Henrich. Kand jeg ikke bære dem? Det er jo for tung Byrde for Herren.

Jeronimus. Ey Snak! hvad Byrde udi 2000 Ducater? Bliv du kun her, til jeg kommer tilbage.

Scen. 8.

Henrich alleene.

Den gamle Skielm vilde ikke troe mig. Jeg maa narre ham lidt meer. Jeg maa affiloutere ham de 2000 Ducater, naar han kommer tilbage. Dermed kand Monsr. Leander betale all sin Gield. Hvad Middel skal jeg nu bruge dertil? Jeg vil agere Giengangere og jage saadan Skræk ind udi ham, at han for at redde Livet skal levere mig Guldbørsen. Det skal min Troe gaae rigtig an. Men hvad vil Udfaldet blive paa alt dette? Jeg kand jo derved redde mig selv fra Galgen, som jeg ved alle disse Skielmstykker har fortient. Jeg kand jo betinge mig Pardon ved at skaffe ham Guldbørsen tilbage. Det gaaer rigtig an. Jeg er alt lykkelig kommen i Havnen. Jeg kaster Anker, og slaaer mit Sind til Roelighed. Nu maa jeg først see til at skaffe det drukne Selskab af Huset.

ACTUS III.

Scen. 1.

Jeronimus. Henrich som Spøgelse.

Jeronimus [alleene]. Nu kand jeg strax betale min Gield paa eengang; og er jeg glad ved at blive paa en god Maade skildt ved disse Penge. Jeg vandt dem vel med min Procefs i Lybek, det er sandt; men jeg vandt dem ved at smørre Dommere og Advocater. Hvorfore det er mig ikke ukiert at anvende dem til saadan Udgift; thi jeg kand ikke nægte, at saa tit jeg seer paa disse Penge, saa rører Samvittigheden sig udi mig.

Henrich kommer ud af Huset som Spøgelse, og i en Machine, som giør sig høy. Est du der, som nyeligen forstyrrede min Roe ved at banke paa Dørren?

Jeronimus paa Knæe. Abracadabra! Abracadabra! Abracadabra!

Henrich. Din Abracadabra vil ikke hielpe dig denne Gang.

Jeronimus. Abracadabra!

Henrich. Det hielper ikke hvad du læser. Du maa strax vandre med mig til de mørke Boeliger med din u-retfærdige Mammon.

Jeronimus. Ach spar mit Liv, naadige Hr. Gienganger!

Henrich. Du slipper ikke med Livet, her vil meer til.

Jeronimus. Ach, lad mig dog leve lidt for at giøre Poenitentse.

Henrich. Da maatte jeg være en Nar. Ney vi Aander lade ikke saadant Bytte gaae os af Hænder.

Jeronimus. Ach Hr. Lucifer! betænk dog, at = = =

Henrich. Fort! siger jeg. Ingen videre Snak!

Jeronimus. Ach Hr. Lucifer! jeg vil gierne opoffre Pengene, hvis min Person maa spares.

Henrich. Det er mig ikke saa meget om de u=retfærdige 2000 Ducater at giøre som at straffe dine Misgierninger.

Jeronimus. Ach hav dog Naade for mig, og skil mig ved Pengene, at de kand komme til deres rette Mand, som de ved U=ret ere afvundne.

Henrich. Ingen Snak! jeg vil have baade Personen og Pengene.

Jeronimus. Abracadabra! Abracadabra = = =

Henrich. Jeg vil dog denne [Gang] for din dydige Søns Skyld spare din Person, og du skal have Fred herefter.

Han tar Pengene, og gaaer bort brølende.

Scen. 2.

Jeronimus alleene.

Ach udi en u=lykſalig Tiid giorde jeg denne Lybske Reyse. Ach jeg kand ikke meer. Dog maa jeg takke Himmelen, at jeg slap saa let, og naar jeg tænker mig om, maa jeg være glad ved at jeg er skildt ved de u=retfærdige Penge, hvorom jeg hørte at Giengangeren vidste Beskeed, saa at han ogsaa kunde sige Summen net op. Jeg giør best at tie ved denne Hændelse; thi jeg beskiemmer mig kun selv ved at give den tilkiende. Men hvad mon den Lakey vil, som gaaer lige til Huset?

Scen. 3.

Laqveyen. Jeronimus.

Laqveyen banker paa Leanders Dør. Luk op. Hvor længe skal jeg banke paa Porten?

Jeronimus. Hør, ung Karl! hvad Pokker har I her at bestille?

Laqveyen. I seer jo, at jeg vil ind i Huset. Hey Henrich! luk op.

Jeronimus. Er I kied af jert Liv, Cammerad? Rider Fanden jer?

Laqveyen. Jeg troer snarere, at Fanden rider jer. Vil I forbyde mig at tale med min Herre?

Jeronimus. Hvem er jer Herre?

Laqveyen. Min Herre er Octavius, som spiser her i Dag.

Jeronimus. Spiser jer Herre her i Dag? I er ikke rigtig i Hovedet, ung Karl!

Laqveyen. Jeg troer heller, at I har en Skrue løs i Hovedet, gammel Mand! Hey Henrich! luk op.

Jeronimus. Gaae fra Dørren, med mindre I vil geraade i yderste U-lykke.

Laqveyen. Jeg vil snarere geraade i U-lykke, hvis jeg forsømmer min Herres Ærinde.

Jeronimus. Hvem er jer Herre?

Laqveyen. Jeg har jo sagt, at han heder Octavius. Han spiser her i Dag med Jomfr. Helene og Lucretia.

Jeronimus. Og jeg siger jer, at Huset er gandske tomt.

Laqveyen. Er Huset tomt?

Jeronimus. Udi 7 samfælde Maaneder har her ikke en Siæl været.

Laqveyen. Og jeg kand sige, at jeg udi syv samfælde Maaneder ikke har seet en saa forstyrret Mand, som I er. Mon jeg ikke selv harført min Herre hid i Dag? Jeg er

gal, som staaer og spilder Tiden her med Snak. Hey Henrich! luk op i Pokkers Skind.

Jeronimus. I er kied af jert Liv, ung Karl! Gaae fra Dørren, og læs jert Abracadabra i Tide. Mig undrer, at Fanden ikke allerede har taget denne forvovne Knægt.

Laqveyen. Jeg merker nok, at denne gamle Mand er ikke rigtig i Hovedet. Hør, min Herre! med Permission: har I været længe gall?

Jeronimus. Hør, med Permission: har I været længe gall?

Laqveyen. Er det Galskab at gaae i sin Herres Ærende?

Jeronimus. Er det Galskab at vare et Menneske, som vil styrte sig udi U-lykke?

Laqveyen. Hvad U-lykke vil jeg styrte mig udi?

Jeronimus. Veed I ikke, at Huset er tomt, og ingen Siæl har udi syv Maaneder været her?

Laqveyen. Det kand jeg sige, og det veed jeg, at her udi de sidste syv Maaneder har været mange lystige Dage hos Monsr. Leander.

Jeronimus. Hvilken Leander?

Laqveyen. Leander, Hr. Jeronimi Søn, som i Dag har budet min Herre til Giest med tvende Jomfruer.

Jeronimus. Leander, Jeronimi Søn, siger I?

Laqveyen. Ja det siger jeg.

Jeronimus. Hvis Fader er Jeronimus?

Laqveyen. Ja saa heder han; nu er han udi Lybek for at udføre en Proces.

Jeronimus. Det er altsammen rigtigt. Det er og det Klogeste, som jeg her har hørt i all jer Tale. Men at der er Folk i Huset, og at der i Dag holdes Giæstebud, det er en gal og forstyrret Snak.

Laqveyen. At I nægter saadant, det er gal og forstyrret Snak. Hvorfore skulde Huset have været øde udi syv Maaneder?

Jeronimus. Det har staaet øde fra den Tiid, det er bleven plaget med Giengangere.

Laqveyen. Ha ha ha! Giengangere? Nu hører jeg nok, hvordan det er fat med denne gamle Mand. Disse Spøgelser og Giengangere ere udi jert eget Hovet og ikke udi Huset; det maa jeg vide, som nyeligen her har haft min Gang.

Jeronimus. Du maa have haft Fanden ikke din Gang her i Huset; thi = = =

Laqveyen. Jeg har ikke hørt tale om andre Giengangere udi dette Huus uden om min Herr Octavius og de Fruentimmer, som han og Leander omgaaes med.

Jeronimus. Alt dette Selskab er udi jert forstyrrede Hovet og ikke udi Huset. I har jo selv banket paa Dørren og merket, at ingen lukker op. Hvis jeg selv ikke havde seet Spøgelset, saa kunde jeg tænke, at der kunde være nogen Grund udi jer Tale.

Laqveyen. Naar man er syg, min Herre! saa seer man gierne Spøgelser. Men jeg vil ikke staae her længer; det kand og hænde sig, at Selskabet er gaaet et andet Sted hen.

Jeronimus. Ja gaae kun. Hør, ung Karl! naar I kommer hiem, saa maa I strax lade jer aarelade udi Panden.

Laqveyen. Det Raad vil jeg give min Herre.

Jeronimus. Og hvis det ikke kand hielpe, maa I tage Rhabarbra ind for at laxere paa.

Laqveyen. Alt saadant behøver I best selv. Adieu!

Jeronimus. Hvor forstyrret og taabelig end denne Karls Tale var, saa har den dog bragt mit Sind udi U-roelighed. Jeg kunde snart falde paa de Tanker, at = = = Men jeg har jo til min U-lykke seet Giengangeren med mine egne Øyne, saa jeg ingen Aarsag kand have at tvivle om at alting jo er rigtigt efter Henrichs Beretning. Og hvad skulde bevæge ham eller nogen til at opdigte saadant? Jeg har jo talt med Jøden, som har forstrakt Penge paa det kiøbte Huus. Jeg har jo ogsaa talt med Sælgeren Hr. Leonard.

Knægten maa derfor enten have været gal eller beskienket. Men der seer jeg Hr. Leonard.

Scen. 4.

Leonard. Jeronimus.

Leonard. Mig syntes, at her var nogen Allarm; dog jeg seer intet. Men her staaer jo min Gienboe Hr. Jeronimus. Hans Tiener, Hr Jeronimus! Tak for sidst. Han seer noget altereret ud. Hvad fattes ham?

Jeronimus. Jeg har haft nogen Fortred, siden jeg havde den Ære at tale med ham. Jeg havde i Sinde at betale ham nogle flere Penge; men nu faaer jeg at bie, til han kand faae den hele Sum paa eengang.

Leonard. Hvilke Penge?

Jeronimus. De Penge, som jeg er ham skyldig.

Leonard. Jeg takker, og tager gierne imod alt det, han vil give mig.

Jeronimus. Jeg agter ikke at give ham noget, jeg vil betale min Gield.

Leonard. Hvilken Gield?

Jeronimus. De 5500 Rdlr., som staaer til Rest.

Leonard. Som han er mig skyldig, siger han?

Jeronimus. Regningen er jo gandske rigtig: naar han tager 500 fra 6000, saa bliver der 5500 tilbage.

Leonard. Den Regning er gandske rigtig; men hvad all denne Snak vil sige, begriber jeg ikke, om jeg stod paa mit Hovet.

Jeronimus. Hør, min kiere Naboe! jeg merker nok, at han fortryder paa Kiøbet. Han skulde have betænkt det tilforn. Nu er det for silde.

Leonard. Gid jeg faae en Ufærd, Hr. Jeronimus! om jeg begriber det Allerringeste af alt hvad han siger.

Jeronimus. Gid jeg ogsaa faae en Ufærd, om jeg begriber, hvi han stiller sig saa underlig an.

Leonard. Alt dette er mørk og forblommet for mig.

Jeronimus. Jeg vil kræve alle Mennesker til Vidne, om det er en forblommet Tale, naar jeg siger til en Mand, at naar jeg af 6000 Rdlr. har givet ham paa Haanden 500 Rdlr., han da ikke har meer at fodre end 5500 Rdlr.

Leonard. Det er sandt nok, Hr. Jeronimus! naar han siger det til en Mand, som saadant vedkommer. Men at føre saadan Snak med en uvedkommende Person, det er noget selsomt.

Jeronimus. Har han ikke faaet paa Haanden 500 Rdlr.?

Leonard. Har jeg faaet 500 Rdlr. paa Haanden? Hvilken Snak!

Jeronimus. Jo min Siæl har I faaet dem, nu svor Jeronimus og jeg.

Leonard. Ney min Siæl har jeg ikke faaet dem, nu svor Leonard og jeg.

Jeronimus. Ha ha, jeg merker, at han vil bryde Kiøbet; men her hielper nu ingen Eed, thi jeg kand legge ham hans egen Qvittering for Næsen.

Leonard. Min egen Qvittering?

Jeronimus. Ja hans egenhændige Qvittering.

Leonard. Siger han alt dette af Skiemt, Hr. Jeronimus! saa er det for stærkt skiemtet, og taler han alvorligen, saa merker jeg, at han er kommen til Skade paa Helbreden.

Jeronimus. Spot mig ikke, Hr. Leonard! han har Synd deraf.

Leonard. Det være langt fra, Hr. Jeronimus! Men dette kand jeg sige, at enhver, som hører denne vor Samtale, kand ikke andet end dømme, at hvis vi taler alvorligen, saa maa een af os være gall; jeg for min Part er, Gud skee Lov, ved god Helbred.

Jeronimus. Og mig fattes slet intet paa Sundheden.

Leonard. Men hvad vil han da sige med sine 500

Rdlr., med min egenhændige Qvittering og andet deslige, som er ingen fornuftig Mands Tale?

Jeronimus. Og hvad vil han sige med at nægte alt saadant, som er ingen ærlig Mands Forhold?

Leonard. Jeg faaer vel at nægte de Ting, som ikke ere skede.

Jeronimus. Ikke skede? Tør han vel ogsaa nægte Kiøbet?

Leonard. Hvilket Kiøb?

Jeronimus. Jeg merker, Hr. Leonard! at I fortryder paa Kiøbet, men nu er det for silde; og jeg merker, at det samme har været Aarsag til den forblommede Tale, som han tilforn førte, da han sagde sig ikke at ville sælge Laasene ringere end 10 Rdlr. Stykket.

Leonard. Maa jeg ikke sette hvad Priis jeg vil paa mine egne Laase?

Jeronimus. Ney Hr. Leonard! ney; efter Kiøbe-Contracten hører jo mig til alt hvad som er nagelfast i Huset.

Leonard. Ney nu bliver det reent galt. Hvad Pokker vil han sige med sin Kiøbe-Contract og sine nagelfaste Sager? Saa sandt som jeg er en ærlig Mand, saa kand intet saadant komme af en sund Hierne.

Jeronimus. Har han ikke soldt mig sit Huus?

Leonard. Jeg hverken har soldt eller tænker at sælge det.

Jeronimus. Men naar jeg viser ham hans egenhændige underskrevne Kiøbe-Contract, hvad da?

Leonard. End naar han aldrig kand bevise noget Kiøb eller fremvise nogen Kiøbe-Contract, hvad da?

Jeronimus. Kiøbe-Contracten er i min Søns Hænder.

Leonard. Lad hans Søn komme hid med Contracten.

Jeronimus. Han er nu paa Landet, men skal komme hid i Morgen.

Leonard. Jeg har dog seet ham i Dag her udi Huset.

Jeronimus. I mit Huus? Jeg troer, I drømmer, Hr. Leonard! Huset, som bekiendt er, har jo staaet tomt udi syv Maaneder.

Leonard. Ha ha ha! Her har jo været Giæstebud, Lystighed og Spil den hele Uge igiennem.

Jeronimus. I det befængede Huus?

Leonard. Hverken jeg eller nogen i det hele Naboelav har hørt tale om hans befængede Huus, tvertimod vi kand vidne, at der har været Lystighed og Spill i Dag.

Jeronimus. Har han ikke hørt tale om [den] Giengangere, som jeg selv med Forskrækkelse har seet komme ud af Huset?

Leonard. Ach Hr. Jeronimus! jeg er bange, at man har spillet ham et hæsligt Puds, som jeg nu begynder ret at begribe.

Jeronimus. Og jeg begynder at skielve og bæve over mit hele Legem.

Leonard. Jeg nødes mod min Villie at sige noget til Sagens Oplysning: Hans Søn med Henrich har holdt et farligt Huus udi Hr. Jeronimi Fraværelse. Da de hørte hans Ankomst, kom Henrich til mig og bad, at jeg ikke vilde røbe dem, hvilket jeg og lovede; derpaa kom han anden Gang, og bad, at det maatte være tilladt at besee mit Huus, saasom Leander skulde giftes, og Hr. Jeronimus vilde lade bygge ham et Huus efter mit Huses Model.

Jeronimus. Jeg er forraad, hvis det er Sanden.

Leonard. Alting skal befindes at være, som jeg har sagt, og naar saa er, kand Hr. Jeronimus let begribe, hvi jeg har kaldet Huset mit Huus og andet deslige, som han forhen ikke har kunnet fatte.

Jeronimus. Jeg er om en Hals, Hr. Leonard! hvis = = =

Leonard. Tvivler han endnu derom?

Jeronimus. Hvad som endnu foraarsager nogen Tvivlsmaal er dette, at jeg nyeligen selv har seet Giengangeren af mit Huus, hvilken truede mig paa Livet, og skildte mig ved en Guldbørs paa 2000 Ducater.

Leonard. Jeg vil forsikkre ham, Hr. Jeronimus! at den Giengangere har ikke været anden end Henrich, og at Pengene

er i hans Hænder. Lad os strax gaae ind udi Huset for at faae fuldkommen Oplysning i Sagen.

Jeronimus. Porten er i Laas. Jeg har endeligen Hovet-Nøgel; men Skræk sidder mig endnu udi Blodet, saa at jeg ikke tør vove mig at gaae derind.

Leonard. Vil han ikke, saa vil jeg. Flye mig kun Nøgelen; jeg er vis paa at finde Huusholdersken i Huset, thi hun kommer ikke gierne ud.

Han gaaer ind.

Jeronimus. Ach jeg elendige gamle Mand! jeg er færdig at døe af Sorrig og Forbittrelse; thi jeg seer mig paa eengang baade ødelagt og forhaanet. Alt hvad som kand opmuntre mig til at leve, er Begiærlighed at hevne mig over den fortvivlede Henrich, der saa skammelig har spillet med mig.

Leonard. Træd nu kun frit ind, Hr. Jeronimus! saa skal han strax komme af Drømmen. Han skal i Steden for Gienganger finde dækkede Borde, Viinflasker og musicalsk Instrumenter og høre Huusholderskens Bekiendelse.

De gaae begge ind.

Scen. 5.

Jesper. Arv.

Jesper. Er du vis paa at den gamle Herre er kommen tilbage?

Arv. Ja det er gandske vist. Jeg har hørt det af 3 Personer, som eenstemmigen vidnede derom. Een af dem sagde ogsaa, at han havde hørt det af Henrich selv.

Jesper. Hvorledes fandt han ham at være tilmode?

Arv. Han sagde, at han saae ud, som han havde, efter Ordsproget, brændt Falster af, og vilde flye over til Laaland.

Jesper. Jeg vil ikke laane ham min Ryg.

Arv. Han slipper nok for at blive straffet paa Ryggen; den murede Galge vil ikke blive ham for god.

Jesper. Jeg er glad ved at vi ingen Deel har haft udi all den Uheld, som er skeet.

Arv. Jeg iligemaade. Har han givet mig Froekost i Morges, saa skal jeg nu hielpe ham til Aftens=Maaltiid. Men der kommer Herren selv med hans Naboe Seignr. Leonard.

Scen. 6.

Jesper. Arv. Jeronimus. Leonard.

Jeronimus. Ach saadant Forræderie er aldrig tilforn hørt. Nu har jeg Oplysning i den hele Sag, og Huusholdersken vidner, at hun saae selv Henrich at forklæde sig som et Gespenst, uden at kunne begribe hvad Sigte han dermed havde. Ingen Straf kand være stor nok for saadan Skielm.

Leonard. Jeg vil min Troe ikke bede for ham.

Jeronimus. Men der seer jeg mine Folk fra Landet. God Aften, Jesper! Hvordan har I holdet Huus i min Fraværelse?

Jesper. Der er kun holdet slet Huus, Herre! men det er ikke min Skyld. Jeg kand giøre Rede og Regnskab for min Huusholdning; men her i Staden = = = Jeg vil ikke sige mere. Herren faaer alting desværre at vide.

Arv grædende. Og nu har vi Execution paa Gaarden for Skatterne, som vi ikke har en Skilling til at betale med; og naar vi kommer til Staden for at anholde om Penge, driver man kun Spot med os. Jeg skiemmes ved at tale om hvorledes jeg denne Morgen tilig blev medhandlet.

Jeronimus. Hvad vederfoer dig da?

Arv. Den skielmsk Henrich, i Steden for at høre min Ansøgning, slog en Skaal Vand over mit Hovet.

Jeronimus. Vand over dit Hovet, siger du?

Arv. Det var værre end Vand; det var, med Permission at sige, noget andet.

Jesper. Himmelen har sendt Herren hid udi en beleylig Tiid; thi hvis han havde blevet længer borte, havde intet kunnet staae til Redning.

Arv. Vi havde maat sette Bækken for Kirke-Dørren.

Jeronimus. Min kiere Hr. Leonard! hvad synes ham om alt dette?

Leonard. Jeg haaber, at han som en fornuftig Mand ikke lader sig overvinde af Sorrig.

Jeronimus græder. Ach hvo kand imodstaae saa mange overfaldende U-lykker?

Leonard. Han vinder dog intet dermed; nu maa han alleene være betænkt paa at oprette de faldne Sager. Men der seer jeg Skielmen komme.

Jeronimus. Og han gaaer endnu med opreyst Hovet. Hør, Jesper og Arv! gaaer lidt til Side, og henter et got stærkt Reeb.

Scen. 7.

Henrich. Personerne af forrige Scene.

Henrich. Ha ha ha hi hi hi! Jeg kand narre den gamle Mand lige saa meget, som jeg vil.

Jeronimus. Du skal vel ikke narre mig oftere.

Henrich. Jeg fik ham til med foldede Hænder at læse Abra Cadabra.

Jeronimus. Og jeg skal faae dig til at læse en anden Lectie.

Henrich. Nu maa jeg hitte paa en Invention at fuldføre Comoedien.

Jeronimus. Jeg haaber, at den er allerede fuldført.

Henrich. Det er jo virkelig en Comoedie.

Jeronimus. Men det skal blive en Tragoedie for dig.

Henrich. Men der staaer jo de to gamle Mænd. Ach Hr. Jeronimus! jeg har jo varet ham saa ofte ad, at han ikke skal staae saa nær ved det befængede Huus.

Jeronimus. Jeg er nu ikke mere bange for Fanden, Henrich! Jeg har nu ogsaa giort Fred med ham; ja jeg har giort ham mig saa underdanig, at jeg kand mane ham fra mig og til mig saa ofte, som mig lyster.

Henrich. Hvad vil det sige? Jeg troer, her er Ugler i Mosen.

Jeronimus. Kommer herud, I Giengangere! og binder Hænder og Fødder paa denne Skielm.

Jesper og Arv kommer med Rebet.

Henrich *paa Knæe.* Ach Hr. Jeronimus! hvad Ont har jeg giort?

Jeronimus. Binder Hænder og Fødder paa ham.

Han bindes, og settes paa Gulvet.

Henrich. Ach Hr. Leonard! beed for mig.

Leonard. Jeg hverken vil eller kand hielpe dig.

Henrich Ach Hr. Foged! beed for mig.

Jesper. Du har ikke forskyldt, at jeg skulde bede for dig.

Henrich. Ach Arv! beed for mig.

Arv. Hvis min Bøn kand formaae noget, saa vil jeg ydmygst bede Herren, at du maa blive hængt, førend Soel gaaer ned.

Henrich. Ach ach, jeg merker, at man ikke meget kand forlade sig paa Patroner i Verden.

Arv. Jeg tiener dig ellers udi alle andre Ting.

Henrich. Ach hvilken haard og utaknemmelig Medtiener!

Arv. Jeg er jo taknemmelig for den Froekost, du gav mig i Morges.

Jeronimus. Læs nu Abra Cadabra, din Hund! og see, om det kand hielpe dig.

Henrich. Er da ingen Naade for mig at vente?

Jeronimus. Aldeles ikke; du skal straffes efter dine Misgierninger.

Henrich. Kand jeg ikke frelse mit Liv ved at levere Guldbørsen tilbage?

Jeronimus. Du skal levere Pengene tilbage og siden henges.

Henrich. Det skal i Evighed ikke skee.

Jeronimus. Jeg skal nok lære dig det.

Henrich. Herren maa pine og plage mig saa meget, som han vil, saa skal han ikke faae Pengene paa andre Villkaar.

Jeronimus. Ha ha! det skal have gode Veye; du skal nok synge udi anden Tone, naar Pinebænken kommer.

Henrich. Jeg blæs af alle Piinseler, og Udfaldet skal vise min Bestandighed.

Jeronimus. Du kalder Stivhed og Haardnakkenhed Bestandighed; men den skal jeg strax spæge.

Henrich. Og jeg skal lave mig paa at imodstaae med Tapperhed alle de Plager, som kand paalegges mig.

Scen. 8.

Octavius. Personerne af forrige Scene.

Octavius. Min Hr. Jeronimus! jeg kommer her først for at giøre min Bekiendelse, dernæst for at stille ham tilfreds.

Jeronimus. Hvad er hans Bekiendelse?

Octavius. Min Bekiendelse er, at jeg tillige med hans Søn Leander ikke har ført os anstændigen op udi hans Fraværelse.

Jeronimus. Jeg har med ham intet at bestille, Monsr. Octavius! Han kand drikke, smautze, cortisere lige saa meget, som han lyster; han har Penge nok dertil, han haver ogsaa ingen at giøre Regnskab for sin Opførsel, efterdi han er sin egen Herre.

Octavius. Betænk, min Herre! at vi ere unge Mennesker.

Jeronimus. Jeg siger, at jeg har med ham intet at bestille, men alleene med den anden, der ved sit uskikkelige Forhold fast har ødelagt mig.

Leonard. Hvor er Leander?

Octavius. Han staaer her udenfor, og tør ikke komme for sin Fars Ansigt.

Leonard. Da vil jeg føre ham herind.

Scen. 9.

Leander. Personerne af forrige Scene.

Leander paa Knæe. Ach jeg kommer som den forlorne Søn, og beder om Naade.

Jeronimus. Jeg har ingen Søn, og vil og ikke vide af nogen Søn at sige.

Leander. Ach min kiere Fader! jeg beder med grædende Taare.

Jeronimus. Det Navn Fader skurrer i mine Ørne. Jeg er ikke din Fader. See der er din Fader, som sidder bunden paa Gulvet. Du est anden Fader ikke værd.

Henrich. Ach gid jeg var hans Fader, saa skulde han strax absolveres.

Leander. Ach jeg beder med grædende Taare.

Jeronimus. Dine Taarer bevæger mig aldeles ikke.

Leander. Hvad vil man da giøre med mig?

Jeronimus. Jeg skal først erklære dig arveløs og siden actionere dig for en offentlig Ret.

Leonard. Kiere Naboe! han gaaer herudi for vidt. Betænk dog Ungdoms Feyl = = =

Jeronimus. Er den ung, som er 24 Aar gammel?

Henrich. Ach Hr. Jeronimus! betænk, at det er jer eneste Søn.

Jeronimus. Gid du faae en U=lykke, din Gaudieb! tør du vel bede for andre?

Henrich. Jeg vil gierne lide all den Straf, som mig paalegges, naar Monsr. Leander maa tages til Naade.

Jeronimus. Dommen er affagt: du skal hænges, og han straffes paa anden Maade.

Octavius. Her er jo ikke anden U-lykke skeet, end at nogle Penge ere tilsatte.

Jeronimus. Nogle Penge, siger han? Jeg faaer andet at føle, jeg elendige Mand.

Octavius. Hør, Hr. Jeronimus! jeg forbinder mig udi alle disse Folkes Paahør og Nærværelse, af mine egne Midler at erstatte all den Skade, som er skeet, til Punkt og Prikke.

Leander. Og jeg lover helligen at forbedre mit Levnet og aldrig herefter at giøre noget, som kand være min Fader imod.

Henrich. Ach jeg begynder at faae min Aande igien.

Leonard. Kiære Naboe! vil I af saadanne Argumenter ikke lade eder bevæge?

Octavius. Jeg bekræfter igien alt hvad jeg har lovet, saa at Hr. Jeronimus skal blive sat i samme Stand, som han var for sin Bortreyse.

Leander. Og jeg vil aldrig bede for mig oftere, hvis jeg bryder det mindste af alt det, som jeg har lovet.

Jeronimus. Stat da op igien. Jeg pardonnerer dig da med begge disse Vilkaar.

Henrich. Ach ach, hvilken uformodentlig Frelse!

Jeronimus. Den gaaer dig ikke an.

Henrich. Saa er det da ingen general Pardon?

Jeronimus. Ney ney, du skal betale Lavet; lad mig nu først faae Guldbørsen tilbage, siden skal vi tales videre ved.

Henrich. Herren kand være forsikkret om at jeg aldrig siger, hvor Guldbørsen er forvaret, førend jeg bliver forvisset om min Frelse.

Jeronimus. Haandskruer og andre Piinsler skal nok drive dig til at give den tilbage.

Henrich. Herren maa bruge alle optænkelige Piinsler, saa giver jeg den ey tilbage.

Jeronimus. Prøven skal strax giøres. Hør, Jesper og Arv! bringer = = =

Henrich. Hvad nytter det Herren, at han piner mig

forgieves, og hvad Ære har han deraf, at han handler saa ilde med mig for en ærlig Sag?

Jeronimus. For en ærlig Sag, siger du?

Henrich. Ja jeg siger en ærlig Sag, som heller fortiener Belønning end Straf, hvilket jeg skal bevise for hver upartisk Ret.

Jeronimus. Lad os engang høre, hvorudi disse Beviisligheder bestaaer, og hvorledes du agerer denne Sag.

Henrich. Jeg vælger Hr. Leonard til Dommer, og agerer min Sag saaledes: Saasom jeg for denne høy respective Ret er stevnet for at svare til de Beskyldninger, som Hr. Jeronimus, velfornemme Borger og Indvaaner her i Staden, har giort mod mit ærlige Navn og Rygte, og velbemeldte Hr. Jeronimus uden Føye har sat udi Rette paa mit Liv, min Ære og Formue; da, endskiønt jeg kand have Aarsag til at paastaae en betydelig Satisfaction, vil jeg dog alleene lade mig nøye med en simpel Befrielses-Dom. Sagen, gunstige Dommer! er denne: Min Herre Leander, som jeg har lovet Huldskab og Troeskab, var geraaden udi en U-leylighed, hvoraf han ikke uden ved mit Middel kunde redde sig. Jeg haver for hans Frelse opoffret mig selv, thi alle de Konster, som jeg har øvet, sigte alleene dertil, og naar saa er, mener jeg uforgribelig, at deslige Bedrifter bør hellere at have Navn af heroisk Actioner end af Misgierninger. Dette er saa klart, at enhver det strax kand begribe og tydeligen see, at jeg kand have Aarsag til at giøre en stærk i Rettesettelse mod min Contrapart; ikke desmindre vil jeg dog i Henseende til min Herre Leander, for hvilken at føye jeg ogsaa frastaaer alle mine retmæssige Prætentioner, lade mig nøye med en Befrielses-Dom, saaledes conciperet, at eftersom agtbare og ærlige unge Karl Henrich Andersen har for denne Ret beviset sin Uskyldighed, da befries han for Hr. Jeronimi Tiltale, og

---

20. hvoraf han ikke uden ved mit Middel kunde redde sig] ved min Hjælp. — 27-28. i Henseende til min Herre Leander] af Hensyn til ham, for hans Skyld.

Omkostningerne ophæves paa begge Sider. See saaledes har jeg ageret min Sag; hvis mine Hænder ey havde været bundne, og jeg kunde have giort Gestus, skulde det end være bleven bedre.

Leonard. Udi denne Procedure, hvor latterlig den er, saa er dog noget, hvoraf man kand bevæges; Gierningerne udi sig selv ere lastværdige, men Motiverne ere gode. Eftertænker kun hvad Nytte en Herre udi en Fare sig kunde have at vente af saadan Tiener, der for hans Frelse ikke tager i Betænkning at underkaste sig Piinsler og Død. Jeg frikiender ham derfor, og haaber, at Herr Jeronimus ikke anker paa saadan Dom.

Leander. Jeg tilstaaer, at alt hvad han har giort har været for min Frelse.

Octavius. Og jeg vil formode, at eftersom jeg har paataget mig at giøre Hr. Jeronimus skadesløs, at der maa gives en general Pardon.

Henrich. Og jeg forbinder mig strax til at vise, hvor Guldbørsen er henlagt, som er gandske u-rørt og i god Behold.

Jeronimus. Jeg faaer da at give mig tilfreds. Løser ham igien.

Arv. Men, Herre! hvad Vederlag skal jeg faae?

Henrich. Det kommer nu denne Sag ikke ved; du maa tage en nye Stevning, Arv! Ellers giver jeg dig Lov at slaae en Potte Vand over mit Hovet igien.

Leonard. Ha ha ha! Træder ind udi mit Huus; der kand vi afgiøre alting.

Henrich til Spectatores. Nu er Comoedien til Ende. Gaaer nu hver hiem til sit, og hvis eders Koner eller Huusholdersker knurre, efterdi I komme saa silde hiem om Aftenen, saa læser eders Abra Cadabra 3 Gange i Rad. Dermed bevæbner I eder saavel mod dem som mod andre Spøgelser. Ellers lærer man af denne Comoedie, hvorudi ingen Actricer have været, at mange vigtige Ting kand forrettes uden Fruentimmerets Hielp.

Den forvandlede Brudgom.

Comoedie

Udi

Een Act.

Uden

ACTEURS.

Hoved-Personerne

i

Comœdien.

Frue Terentia.

Pernille.

Leonora
Laurentia } Fruens Døttre.

Kirsten Gifte-Knivs (en forklæd Acteur).

Elsebeth, forklæd Capitaine.

---

9. forklæd Capitaine] forklædt som Capitain.

Scen. 1.

Frue Terentia. Pernille.

Terentia pynted og sminked.

Terentia. Hør, Pernille! jeg har noget Magtpaaliggende at aabenbare for dig.

Pernille. Jeg kand tænke hvad det skal være: Fruen vil efter sin Sædvane catechisere. Det kand være godt nok; men man maa dog holde Maade udi alting.

Terentia. Catechisere, siger du?

Pernille. Ja man kalder det jo saa. Jeg mener hendes Straffe-Prædikener, som hun slider paa hver Dag.

Terentia. Du tager feyl, Pernille! Nu præker jeg udi en gandske anden Tone; thi jeg er paa nogle Uger, da jeg var udi Hoved-Staden, bleven til et gandske andet Menneske. Nu finder jeg ikke Behag uden udi Discourser, som handle om Forlovelser, Bryllupper, Dantz, Spill og Mascarader.

Pernille. Ney nu bliver jeg gandske forsagt. Hvis saa er, bør Fruen have Plads udi Ovidii Metamorphosis. Mig synes ogsaa paa Fruens Klæder og krusede Haar, at hun siden hendes Hiemkomst maa være bleven omstøbt udi en anden Form; thi hendes Ansigt seer ikke saa catechetisk ud som tilforn, og hendes Øyen spiller i Hovedet, ligesom hun kunde være slagen med Elskov.

Terentia. Du har truffet det paa et Haar, Pernille!

Pernille. Det er jo ligesom at see et Træe skyde Knopper

om Vinteren, naar Bladene pleye at falde. Jeg troer ikke, at Fruen har i Sinde at gifte sig paa sin gamle Alder.

Terentia. Hvad? gamle Alder! Fanden er gammel, Pernille! Ja vist vil jeg gifte mig.

Pernille. Ey Snak, Frue! det troer jeg aldrig.

Terentia. Jo min Siæl vil jeg gifte mig; vil du nu troe det?

Pernille. Med hvem da? Det er vel med vor Gienboe, den gamle Jeronimus, som pleyer at komme hid?

Terentia. Den gamle Jeronimus! Fy for tusinde U-lykker! Jeg er ingen Elskerinde af Antiqviteter; jeg vil have friskt Kiød. Officeer-Standen staaer mig best an. Det er unge Kriigs-Mænd, som jeg nu løber gal efter.

Pernille. Ha ha ha = = =

Terentia. Du leer deraf, Pernille! Da jeg var sidst udi Staden, kom jeg i Sælskab med 3 unge Strutz-ferede Cavallierer; de samme have ved deres yndige Omgiængelse sat mig udi saadan Bevægelse, at om det var tilladt, saa giftede jeg mig med dem alle tre. Dog stod den ene af dem mig allerbest an; thi jeg kand sige, at det var en Læcker-Bidsken, han havde et Ansigt som en deylig Jomfrue.

Pernille. Jeg er gandske henrykt over denne Snak; men jeg haaber endnu, at det er kun Skiemt.

Terentia. Jeg kand forsikre dig paa min Ære, at det er mit ramme Alvor. Jeg vil giftes, og jeg skal giftes med saadan een.

Pernille. Hvis det er Fruens Alvor, saa har hun jo ingen Ære meer at sette i Forsikring; thi hun opofrer den ved saadan Opførsel. Betænk dog hvad som heraf vil flyde. Det er jo et Foretagende, som vil tilveyebringe Latter og Foragt; ja ingen rigere Materie kand gives til en Comoedie. Betænk ogsaa, hvorledes hendes 2de Døttre ville blive til

1. Jeg troer ikke] Jeg skulde dog ikke troe.

Mode, naar de faaer høre, at de skal have en ung Snuushane til Stiffader.

Terentia. Jeg agter hverken om Folks Snak eller om mine Døttres Vrede.

Pernille. Betænk videre, min kiære Frue! at = = =

Terentia. Jeg vil intet videre høre derimod. Jeg beder alleene, at du herudi lader see din Troeskab imod mig.

Pernille. Det er ingen Troeskab at styrke Fruen i det, som sigter til hendes Skiendsel og Fordervelse.

Terentia. Jeg beder for det første alleene, at du holder dette taust, indtil jeg haver overlagt dette med den gamle Madame Kirsten Gifte=Kniv, som pleyer at gaae forliebte Folk til Haande.

Pernille. Det er selsomt, at Fruen vil recommendere Taushed til en ung Pige. Jeg maa aabenbare det, om det skal gaae ud af mine Sider.

Terentia. See, Pernille! jeg forærer dig her 10 Ducater for at bevæge dig til at tie og at gaae mig til Haande.

Pernille. Jeg bekiender, at saadant er en stor Fristelse for mig; men = = =

Terentia. Ingen Men! Tag du kun mod Ducaterne.

Pernille. Jeg merker da, at jeg kommer til at føye Fruen.

Terentia. Hvis du holder hvad du har lovet, skal du faae dobbelt saa meget siden. Nu gaaer jeg hen til Madamen, for at raadslaae med hende.

Scen. 2.

Pernille alleene.

Mon jeg sover eller drømmer? Mon jeg er ved min Fornuft eller ey? Kand saadan Forandring være naturlig eller ey? Hvis nogen anden havde fortaalt mig, at den pene og devote Terentia var forfalden til Vellyst og Daarlighed, og at et saadant gammelt Orgel=Værk begynder at løbe gal

efter unge Mandspersoner, vilde jeg holde det for den u-rimeligste Fabel. Men jeg maa vel troe hvad jeg med egne Øren har hørt, og med Eed [er] bekræfted. Jeg erindrer mig nu at have læset hos en Skribent, at visse Mennesker ynges ved Alderen, og at de ikke begynde at løbe galne, førend de faaer graae Haar. Naar jeg tænker mig om, finder jeg flere Exempler herpaa, saa at jeg merker, at om det ikke er almindeligt, saa er det dog ikke gandske unaturligt. Den Reyse, som Fruen giorde til Hoved-Staden, har uden Tvivl givet Anledning hertil, saa at hun har faaet Smag udi de Ting, som hun tilforn har vraget, efterdi hun dem tilforn ikke har prøvet. Nu staaer det paa, om jeg kand holde det Tausheds-Løfte, som jeg har forbundet mig til. Men der seer jeg Jomfruerne. Ach ach, jeg finder allerede Smerte i min Side, ret ligesom Hull vilde gaae derpaa.

Scen. 3.

Leonora. Laurentia. Pernille.

Leonora. Søster! synes dig ikke det samme, nemlig at vor Moder er ikke den, som hun var før hendes Bortreyse?

Laurentia. Mig synes det samme.

Leonora. Hun har staaet en halv Time ved Toilettet i Morges for at kruse og sminke sig.

Laurentia. Og paa hendes Bord fandt jeg en Roman i Steden for en Bønnebog.

Leonora. Men der seer jeg Pernille staaende med nedslaget Hoved. Hør, Pernille! hvi staaer du saa henrykt?

Pernille. Jeg er ikke vel, Jomfrue!

Leonora. Hvad fattes dig da?

Pernille. Jeg laver til Barsel.

Leonora. Hvad for en U-lykke? laver du til Barsel?

Pernille. Ja vist, og det som mere er, jeg er færdig til

---

26. Hvi staaer du saa henrykt] henrykket, aandsfraværende.

at føde. Jeg bær paa et vanskabt Foster, som vil ud igiennem min Side.

Leonora. Det er jo en forblummet Snak; hvad vil saadant sige?

Pernille. Det er at sige: jeg gaaer frugtsommelig med en Hemmelighed, som jeg ikke maa aabenbare.

Leonora. Kand du vel holde noget hemmeligt for os? Siig dog frem hvad det er.

Pernille. Ach jeg kand ikke holde mig længere: Jer Moder, Jomfrue = = =

Leonora. Hvad vil du sige med vor Moder?

Pernille. Intet stort, Jomfrue! uden det, at hun er bleven reent gal paa den Reyse, hun nyelig har giort.

Leonora. Vi har dog ikke mærket, at hun er forfalden til noget Raserie.

Pernille. I har maaskee da ikke talt med hende.

Leonora. Ikke uden korteligen i Aftes, da hun kom tilbage, da vi gratulerede hendes Hiemkomst.

Pernille. Jeg hører da, at I veed ikke ret meget.

Leonora. Vi har alleene mærket, at hun seer noget munter og lystig ud, hvilket vi ikke kand begribe.

Pernille. Ikke andet? Det forslaaer ikke.

Leonora. Jeg og min Søster har ogsaa med Forundring anmerket dette, at hun i Morges, i Steden for efter Sædvane at holde Lovsang, har staaet fast en Time ved Toilettet for at sminke og kruse sig.

Pernille. Ikke andet? Det forslaaer ikke.

Leonora. Os synes, at det kand være nok.

Pernille. Bedre op, bedre op!

Leonora. Jeg skulde ikke troe, at hun som en gammel Kone har i Sinde at gifte sig.

Pernille. Det forslaaer ikke, Jomfrue! Bedre op, bedre op!

Leonora. Gid du faae Pokker med dit b e d r e o p; det er jo alt hvad som kand skee hende til Beskiemmelse og hendes Børn til U=lykke.

Pernille. Jeg siger bedre op, bedre op!

Leonora. Hun vil maaskee gifte sig med en characteriseret Person her, for at faae Rang; thi de saa kaldede devote Folk og Catechiseer-Søstre ere gemeenligen meest Rang-syge.

Pernille. Jeg siger bedre op, bedre op!

Leonora. Jeg skulde ikke troe, at hun vil gifte sig for at faae flere Penge, og at den gamle Jeronimus, som = = =

Pernille. Den gamle Jeronimus? Fy for en U-lykke! Er det Partie for en galant ung Frue som jer Moder?

Leonora. Kalder du den ung, som er imellem 50 og 60 Aar?

Pernille. Fruen er ikke over 20 Aar gammel.

Leonora. Og hendes yngste Datter er 17 Aar.

Pernille. Det vil ikke sige, Jomfrue! Herudi maa I tage Fornuften fangen og sette Regnekonsten til Side. En Dame, som løber gall efter Mandfolk, og støver efter unge Officerer for at gifte sig med een af dem, kand ikke være gammel, endskiønt hun er gandske graaehærdet eller skaldet.

Leonora. Hvad? vil hun gifte sig med en ung Officeer?

Laurentia. Det maaskee er for mig, at hun søger efter en ung Officeer?

Pernille. Ney Jomfrue Laurentia! I skal ikke smørre jer derpaa. Det er for hende selv, og Personen skal blive jer Sted-Fader.

Laurentia. Hvis du skiemter hermed, saa har du Synd deraf.

Pernille. Jeg sværer ved alt det, som helligt er, alting forholder sig saaledes. See her: Disse Ducater har Fruen foræret mig for at gaae hende til Haande eller i det ringeste at tie, indtil hun faaer sin Resolution i Verk sat. Og vil hun dertil betiene sig af Mad. Kirsten Gifte-Kniv, som pleyer at gaae forliebte Folk til Haande. Jeg maa strax for saadant at forekomme begive mig til samme Koplerske og love hende en god Belønning, hvis hun kand ophitte noget, som

kand afvende saadan forestaaende Uheld. Adieu til videre! Gaaer I kuns ogsaa bort.

Scen. 4.

Terentia med et Speyl i Haanden.

Jeg skal i denne Dag have fat paa den gamle Kirsten, hvor jeg og skal finde hende. Hun seer sig i Speylet. Ingen Fare, ingen Fare! Der er min Siæl endnu nogle Skiønheds-Levninger tilbage i mit Ansigt. Jer er par Dieu fornøyed med mine Øyen, og hvis mit Speyl ikke bedrager mig, kand de nok endnu komme Blodet til at kaage udi en ung Cavallier. Jo mere jeg betragter alting, jo flere behagelige Lineamenter seer jeg. Hvis den ene forbandede store Rynke ey var i Panden, kunde jeg agtes for en Beauté; men en Medgift af 30000 Rdlr. kand nok foraarsage, at saadan Rynke bliver usynlig for en ung Frier, og den Berømmelse, som Madame Kirsten vil legge paa mig, kand nok giøre alting godt. Jeg har haft Bud til hende; men hun var ikke hiemme. Huus-Folkene lovede dog at skikke hende hid, saa snart som hun kom hiem.

Hun bliver ved at beskue sig i Speylet, og smiler derved.

Scen. 5.

Kirsten Gifte-Kniv (som er en forklædt Acteur). **Terentia.**

Kirsten. Pernille fortalte mig paa Veyen en forbandet Historie. Jeg kommer til at hielpe paa disse stakkels Jomfruer. De har lovet mig en anseelig Recompence for min Umage. Jeg har allerede en Intrigue udi mit Hoved, som maa i Verk settes. Pernille har en Søster, som har et smukt Ansigt, og som er vel skabt. Jeg har sagt hende, at samme Søster i en Hast maa forklædes som en Officier og Frier; det Øvrige skal jeg have Omsorg for. Men der seer jeg Fruen staaende at speyle sig. Hillemænd, hvor fuld af

Sminke og Skiønnings-Plaster er hun ikke! Jeg maa holde gode Miner og styrke hende udi hendes Forsæt, for desbedre at kunde udføre mit Anslag. Velkommen tilbage, min kiere Frue! Hvorledes har hun befundet sig paa denne Reyse?

Terentia. Jeg har aldrig giort nogen meer fornøyelig Reyse.

Kirsten. Jeg merker ogsaa, at Fruen er vel baade paa Legemets og Sindets Vegne; thi alting leer og spiller paa hende.

Terentia. Jeg har aldrig min Livs-Tiid været udi bedre Humeur.

Kirsten. Hun seer ud som hun var forlovet, og skulde føres til Brude-Skammelen.

Terentia. Det er mig en inderlig Glæde at høre saadant.

Kirsten. Jeg kand min Troe ikke affee hende; thi alting er yndigt fra Top til Taae.

Terentia. Men siig mig ret, Madame! uden Flatterie, hvad synes hende om mine Lineamenter?

Kirsten. Jeg kand forsikre Fruen, at alting er efter Skiønheds Regler.

Terentia. Det fornøyer mig hiertelig, efterdi jeg veed, at hun er en Kiender af Skiønhed; men det er dog noget, som jeg ikke maa bryste mig af, thi det er Himlens Gierning.

Kirsten. Hille min Troe, hvilke glimrende Øyen, hvilken regelmæssig Næse, hvilke yndige Kinder!

Terentia. Men mener hun, at den Rynke udi Panden kand vanhelde mig?

Kirsten. Tvertimod jeg anseer den heller som en Zirat; thi den foraarsager, at Ansigtet seer mandigt og majestetisk ud.

Terentia. Min Taille mener jeg at kunne passere.

Kirsten. Fruen behager at vende sig.

[**Terentia.**] Hun vender sig om til høyre Side.

Kirsten. Hillemænd, hvilken Taille! Hun behager at vende sig om til den anden Side.

[**Terentia.**] Hun vender sig om til den venstre Side.

Kirsten. Det kalder jeg en complet Taille; man skulde tænke, at Fruen var snøret. Vend sig nu om til den 3die Side.

Terentia. Jeg har jo ikke meer end to Sider.

Kirsten. Det er sandt nok; men det var at ønske, at hun havde flere, thi man kand ikke have for meget af det, som smukt er.

Terentia. Hør, Madame! jeg har merket, at adskillige unge Cavaliers have Øyne paa mig. I Fald jeg nu skulde falde paa de Tanker at giøre een af dem lykkelig, kunde vel derpaa være noget Ondt at sige?

Kirsten. Aldeles intet. Oh langt fra at raade hende derfra, jeg raader hende langt hellere dertil.

Terentia. Saa maa jeg da aabenbare hende mit Forsæt. Jeg har virkeligen besluttet at oplede mig en Ægtefælle.

Kirsten. Derudi giør Fruen meget vel; thi hvorfore skulde hun pine sig ved at sidde længer udi eenlig Enkestand?

Terentia. Og det maa være en ung frisk Cavalier.

Kirsten. Jo ungere, jo bedre; friskt Kiød er ogsaa altiid bedre end gammelt.

Terentia. Herudi kand ingen bedre gaae mig til Haande end Madamen; thi hun kiender de fleste unge Karle her paa Stedet.

Kirsten. Fruen behager at sige mig, hvorledes Personen skal være dannet, at jeg kand eftersee, om jeg haver nogen paa min Liste, som hun kand være fornøyed med.

Terentia. Personen skal være af militaire Stand, imellem 20 og 30 Aar. Han maa være kiøn og føyelig. Det skader ikke, om han ingen Penge har, ey heller om han inclinerer til Jalousie, thi det er Tegn til at min Skabning charmerer ham.

Kirsten mumlende paa sin Fortegnelse. Hillemænd, der finder jeg netop saadan Person; see her engang: No. 5. Capitaine Frands von Fraulieb, en Cavallier 24 Aar gammel, der

har et Ansigt som en Jomfrue og et velskabt Legeme, som er behagelig og føyelig, og elsk den, han elsker, indtil Jalousie.

Terentia. Hillemænd, Blodet begynder alt at kaage udi mit Legeme. Men hvor er den Person at finde?

Kirsten. Han logerer udi mit Huus, saa at jeg kiender ham til Punkt og Prikke.

Terentia. Mener Madamen da, at han ikke vil forsmaae mig?

Kirsten. Hvorfor skulde han forsmaae en Frue, hos hvilken han finder baade Skiønhed og Midler? Han følger ellers mit Raad udi all Ting; lad mig kun sørge for Sagen.

Terentia. Kom, lad os gaae lidt ind for videre at overlegge dette.

Scen. 6.

Leonora. Laurentia. Pernille.

Leonora. Nu faaer vi høre hvad Pernille har overlagt med den gamle Kone. Men see der kommer hun. Pernille! hvordan gaaer det?

Pernille. Jeg veed ikke uden Begyndelsen af Intriguen, og [ey] hvortil hun dermed sigter. Hun har alleene bedet mig at iføre min Søster Elsebet Officiers-Dragt, og sagt sig at ville sørge for Resten.

Laurentia. Men er det ikke Synd at ville prostituere sin Moder?

Pernille. Hun prostituerer sig selv; vi agte kun at curere hende for hendes Galskab.

Leonora. Det er sandt nok; naar Ord og Formaninger ikke kand hielpe, maa man fordrive Galskab med Galskab.

Laurentia. Men er Mama da saa gall?

Pernille. Hvilket Spørsmaal! Mon en Dame imellem 50 og 60 Aar, der løber gall efter unge Cavaliers, kand siges at have mindste Gnist af Fornuft?

Leonora. Det synes virkeligen, som der er kommen en Skrue løs i Hovedet; thi = = =

Pernille. Jeg veed ikke, hvor mange Skruer der er i et Menneskes Hierne; men det seer jeg, at de ere alle løse udi Fruens.

Leonora. Men, Pernille! kand det være naturligt, at et Menneske kand saa hastig og saa stærkt forandres? Mon Fanden ikke haver været Stifter hertil?

Pernille. Altiid citerer man Fanden, for at undskylde en Gierning; thi saa giorde Pigen, da hun lavede til Barsel, sigende: Hvad har ikke Fanden at bestille? Det er gandske naturligt, at et Menneske falder fra een Extremitet til en anden, og man haver adskillige Exempler paa at gamle ærbare Katte ere forvandlede til kaade Kalve.

Leonora. Men der maa dog have været nogen Anledning til saadan selsom Forandring.

Pernille. Vist har dertil været Anledning: Fruen, som udi Hoved-Staden er geraaden udi lystig Selskab og Divertissement, som hun tilforn ikke har seet, har begyndt at faae Smag derpaa og derpaa sat sig for at ændre sit forrige strænge Levnet; men saasom hun i Reformationen ikke har vidst at holde Maade, er Medicinen bleven værre end Sygdommen.

Leonora. Mener du da, at hendes forrige Devotion har været sminket?

Pernille. Det kand jeg ikke for fulde sige, men det veed jeg, at adskillige devote Folk ere forfaldne til det samme; derfor er det best at holde Maade udi alting. Men der seer jeg at Madame Kirsten kommer med den forliebte Frier, som skal blive jer Stiffader.

Scen. 7.

Kirsten. Elsebed, forklæd, galonered og med Strudsfiær paa Hatten. **Personerne af forrige Scene.**

Pernille. Ha ha, hvem Pokker skulde kiende dig i denne Dragt, Elsebet?

Elsebet. Tael med meer Respect, naar du taler til en Capitaine.

Pernille. Er du virkelig Capitaine?

Elsebet. Det kand du jo see paa min Dragt, paa min Gang og paa mine Miner.

Pernille. Jeg mærker, at du vil spille din Rulle vel nok. Men, Madame Kirsten! hvortil skal dette sigte?

Kirsten. Hun skal stille sig an som hun beyler til Fruen.

Pernille. Men hvad vil deraf flyde?

Kirsten. Det kand jeg nu ikke sige; lad mig kun raade for Udfaldet. Hør, Elsebet! du maa ikke stille dig alt for meget forliebt an, men heller affectere nogen Kaaldsindighed; thi det vil skierpe hendes Appetit dismere.

Elsebed. Jeg skal spille min Rolle godt nok; værer kun ikke bange derfor.

Kirsten. See der kommer Fruen; gaae kun af Veyen til Side.

Scen. 8.

Kirsten. Terentia, latterlig udstaffered. **Elsebed.**

Kirsten til Elsebed. Bliv kun her staaende ved den ene Ende, medens jeg mælder dig an hos Fruen.

Terentia. Vel, min kiære Madame! Har hun udrettet noget for mig?

Kirsten. Alting gaaer godt; jeg har overtalt Personen at lade sig her indfinde for at insinuere sig selv.

Terentia. Har han vel nogen Tiid seet mig tilforn?

Kirsten. Vist har han seet hende, og hendes Person staaer ham vel an, saa at Sagen i mine Tanker ingen Vanskelighed vil have.

Terentia. Men hvi bragte hun ham ikke strax med sig?

Kirsten. Fruen behager at kaste uformærkt sine Øyne til den venstre Side.

Terentia. Hille Mænd, er det den Person, som der staaer? Det er en lækker Bidsken; ingen Skildrer kunde = = =

Kirsten trækkende hende til Side. Sagte, sagte, kiære Frue! Hun maa iagttage Sømmelighed og stille sig lidt koldsindig an; hun vil ellers forderve alting.

Terentia. Men mon jeg ikke heller kand forderve Sagen ved at lade see alt for stor Koldsindighed?

Kirsten. Hun skal ey heller vise alt for stor Koldsindighed, men alleene iagttage den Sømmelighed, som af vort Kiøn udfordres.

Terentia. Jeg skal da efterfølge hendes Raad, saa vidt som muerligt er.

Kirsten. Velbaarne Hr. Capitaine behager at komme lidt nærmere. See her præsenterer jeg ham den kiønne og dydige Dame, som han har forlanget at komme i Kiendskab med.

Elsebet. Min naadige Frue tager ikke ugunstigt op, at jeg har taget mig den Frihed her at giøre min Opvartning. Jeg havde ikke dristet mig dertil, hvis denne gode Madame, som er min Vertinde, ikke havde forsikkret mig om at = = =

Terentia. Min Hr. Capitain behøver ikke at giøre nogen Undskyldning herfor; jeg kand forsikkre om at hans Person ved første Øyekast = = =

Kirsten sagte til Fruen. Sagte, sagte, Frue! hun gaaer for hastig til Verks.

Terentia. Jeg kand forsikkre min Herre, at jeg kand ikke andet end fatte Estime for den, som saa hastig er avanceret udi Armeen.

Elsebet. Jeg takker Fruen for de gode Tanker, som hun

har fattet om min Person; men hvor ung jeg er, saa har jeg dog allerede bivaanet fire store Feldtslag udi Flandern.

Terentia. Fire store Feldtslag?

Elsebet. Ja fire store Feldtslag og noget paa det femte. Hvis min Kaarde kunde tale, vilde den vidne om mit Forhold udi saadanne Trefninger. Men det staaer mig selv ikke an at tale noget til min egen Berømmelse; alt hvad jeg kand sige er dette, at jeg nogenledes har efterkommet min Pligt.

Kirsten. Alle Folk vide at tale om Capitainens Tapperhed samt [brave] Opførsel saavel udi Kriigs- som udi Freds-Tider; derfor er han ogsaa æret og elsket af alle. Og er dette mærkeligt, at hvorvel han stedse har ladet see en Slags Koldsindighed mod Fruentimmer, ere de dog ham meget affectionerede.

Terentia. Har da Capitainen naturlig Afskye for Ægteskab?

Elsebet. Det kand jeg ikke sige; thi der kunde vel findes den, som var mægtig til at vinde mit Hierte.

Terentia. Hvorledes skulde den vel være danned?

Elsebet. Uden Flatterie at tale, det skulde være en Person, der besidder de Qvaliteter, hvormed Fruen er begaved.

Terentia. Jeg takker deres Velbyrdighed for de gode Tanker, som han har om min Person; jeg maa da ogsaa aabne mit Hierte for ham og bekiende, at = = =

Kirsten til Terentia, trækkende hende til Side. Fruen gaaer min Siæl alt for hastig til Verks.

Terentia. Jeg siger, at hans Person kunde frem for andre indtage mig, hvis jeg resolverede til at forandre min Stand; men = = =

Elsebet. Ach det Men er et dødeligt Hiertesting for mig.

Terentia. Min salig Herre ligger mig saa paa Hiertet, at jeg aldrig kand glemme ham.

Elsebet. Jeg mærker da, at jeg maa gaae trøstesløs bort; men efterdi Skiebnen nu ikke er anderledes, saa tillad,

at jeg til Affkeed kysser hendes Haand, og tilbeder mig hendes simple Venskab.

Han kysser paa Haanden, og gaaer bort.

Kirsten løbende efter ham. Hey, veed han som en Kriigsmand ikke dette, at en Fæstning ikke overgiver sig ved første Canon-Skud? Vær da ikke saa hastig, men hav lidt Taalmodighed; lad mig tale lidt mere til Fruen. Til Terentia. Min kiære Frue! nu er det alt nok, nu kand hun stille sig gandske tam an.

Terentia til Kirsten, sagte. Jeg zittrer og bæver over min [hele] Krop; hvor nær havde ved jeres Præcaution Byttet gaaet mig af Hænderne!

Kirsten. Lad os tale reent ud; jeg veed Fruens Hiertelaug, og kand spaae af hendes Ansigt og Miner, at Capitainen vil ikke giøre denne Reyse forgiæves. Tael da, Frue! og giør hendes Hierte ikke til en Røver-Kule. Vil hun lade denne Cavalier gaae trøstesløs bort?

Terentia. Hvis det er Himlens Villie, saa vil jeg samtykke hans Begiæring.

Kirsten. Det vil jeg svare til, at det er Himlens Villie. Velan uden videre Complimenter giver hinanden Hænder.

Hun tager begges Hænder, og legger dem sammen.

Kirsten. Nu maa Hr. Capitaine strax gaae hiem og give sine Venner tilkiende hvad som Himlen har besluttet, ligesom Fruen paa sin Side maa forkynde hendes Døttre det samme.

Elsebet kyssende paa Fruens Haand. Adieu saalænge, min allerkiereste Frue!

Terentia. Far vel, min søde Engel! og kom igien saa snart som mueligt.

Scen. 9.

Kirsten. Terentia.

Kirsten. Ach ach, jeg kand ikke holde mig for Graad.

Terentia. Hvorfor hyler og græder hun, Madame?

Kirsten. Det er af lutter Glæde, saa bevæget blev jeg af denne kierlige Forening, som jeg saa lykkeligen har befodret. Jeg har ladet mig bruge i mine Dage til at forfremme mange Partier, men intet har fornøyet mig saa meget som dette, thi her er Exempel paa en reen, uforfalsked, u-interesseret og en extraordinaire Kierlighed; faa Partier kand lignes med dette. Nu maa jeg forlade Fruen paa en kort Tiid, medens hun taler med sine Børn, og stiller dem tilfreds, hvis de have noget at sige mod dette Partie.

Hun gaaer bort.

Scen. 10.

Terentia. Leonora. Laurentia. Pernille.

Terentia. Kommer her ud, Børn! jeg har noget at tale med eder. Hører, mine kiere Døttre! det tiener ikke, at jeg bliver længer siddende udi eenlig Stand, jeg maa have en Mand, der kand forestaae mit Huus, og jeg har allerede sluttet Partie med een, som vil blive eder en god Stiffader.

Pernille. Da har min Troe Fruen ikke betænkt sig ret længe; thi hun kom hiem i Gaar, og i Dag er hun allerede forlovet.

Døttrene græder.

Terentia. Græder ikke, Børn! I vinder jo intet med Graad.

Pernille. Hvis vi kunde vinde noget med Graad, vilde vi holde ved at græde, saa at Huset skulde svømme i Vand.

Terentia. Nu er det giort, mit Løfte er givet, som ikke kand igienkaldes.

Pernille. Maatte jeg vel spørge Fruen, hvem Brudgommen skal være?

Terentia. Det er en brav ung Cavalier, nemlig Capitaine Frantz Fraulieb; jeg veed ikke, om du kiender ham?

Pernille. Vist kiender jeg ham, det er en Mand, som passer sig best til Fruens yngste Datter Laurentia.

Laurentia. Pernille har min Troe Ret derudi.

Terentia. Du skal nok faae en Mand, du est endnu for ung til at gifte dig.

Pernille. Og Fruen er for gammel dertil; overlad ham da til den ældste Datter.

Terentia. Ney Tak! jeg beholder ham nok selv; det maa saa være, det er Himmelens Villie.

Pernille. Er det Himmelens Villie, at en gammel Frue, som har voxne Døttre, skal dem til Præjudice gifte sig med en ung Spradebasse? Saadan Theologie faaer jeg aldrig i mit Hoved.

Terentia. Han er ung, det er sandt, men derhos besidder Dyd og Forstand som en gammel Mand. Man taler om ham med Berømmelse overalt saavel udi Staden som i Armeen, og det er bekiendt, at han allerede har ladet see Tapperhed udi 4re Feldtslag.

Pernille. Er det derfor, at Fruen vil have ham, efterdi han forstaaer sin Kaarde? Jeg troer heller, at hun venter andet Slags Capacitet.

Terentia. Holdt kun din Mund, Pernille! du bruger den og herudi forgiæves. Kommer du ikke ihu hvad du har lovet mig?

Pernille. Jeg har lovet mere, end jeg kand holde.

Terentia. Lad mig tale med mine Døttre alleene. Hvad siger I, mine Børn? Vil I rebellere mod eders Moder?

Leonora. Ingenlunde, Mama! Vi faaer vel at tie stille og skikke os derudi.

Terentia. Men hvad monne der være for en Larm og Hylen udi Forstuen? Spring ud og hør hvad det er.

Pernille. Det er Madame Kirsten Gifte-Knivs, som svømmer i Graad.

Terentia. Lad hende komme herind.

Scen. 11.

Kirsten. Personerne af forrige Scene.

Kirsten. Ach hvilken forskrækkelig Hændelse!

Terentia. Hvad er vederfaret?

Kirsten. Hvilken bedrøvelig Historie!

Terentia. Siig frem hvad det er; mit hele Legem skiælver.

Kirsten. Det er jo Magen til den Hændelse, som skede i min Bestemoers Tiid udi Jylland.

Terentia. Hvad er da skeet, Madame? Jeg brænder af Begiærlighed efter = = =

Kirsten. Saadant tildrog sig da ved samme Leylighed som dette, saa at det er klart, at Himlen har haft Mishag derudi.

Terentia. Plag mig da ikke længer, men siig strax frem.

Kirsten. Ach jeg elendige Menneske, som har bemænget mig med saadan syndig Handtering, a a a a = = =

Terentia. Hvad Handtering? Siig da frem, i Pokkers Skind.

Kirsten. Jeg skal da fortælle Historien, saa vidt Graad og Suk vil tillade. Viid, Madame! at den unge Capitaine = = =

Terentia. Hvad U=lykke er ham hændet?

Kirsten. Jeg siger, den unge Capitaine = = = Det er alt nok, jeg kand ikke meer, a a a = = =

Terentia. Jeg lærer intet deraf.

Kirsten. Jeg siger, den unge Capitaine a a a = = = Tøv lidt, lad mig puste. Den unge Capitaine = = = han var ikke saa snart kommen op paa sin Sahl, førend jeg hørte ham skrige himmelhøyt; da jeg nu spurdte hvad han skadde, sagde han med en fiin Stemme: Kiere Madame! siig mig hvem jeg er. Jeg finder efter en foregaaende Skræk og Smerte, at alting hos mig er forandret, saavel Sind som Legeme. Jeg haver andre Inclinationer, anden Stemme, andre Lemmer, ja anden Siæl. Jeg tænkte da strax, at han

var falden udi Raserie; men da jeg og min Søster erindrede os den Jydske Historie og nogle andre, som man har læst udi de troeværdigste Aviser, da vi foretoge os at efterforske alting, fandtes der, at han a a a a a = = =

Terentia. Hvad fandtes der?

Kirsten. At han fra en Capitain var forvandlet til en ung Pige.

De skrige derpaa alle tillige.

Pernille. A = = = en ung Pige siger I?

Kirsten. Ja vist, til en ung Pige; det er alt bekiendt over det hele Naboelaug. Jacob Skolemester sidder nu hiemme og trøster hende; thi hun er gandske desperat. De skriger alle igien. Min Søster iфører hende strax Qvinde=Klæder, og har lovet at bringe hende hid, for at vise, at man ikke maa tvivle mere derom.

Pernille. Er der da intet tilbage af forrige Skabning?

Kirsten. Intet uden Ansigtet alleene. De skrige alle igien. Skolemesteren Jacob fortalte os adskillige Exempler paa saadanne Mirakler, som mig synes han kaldte Metamorphoser. Men see der kommer hun grædende udi Pige=Dragt.

De skrige alle igien.

Scen. 12.

Elsebet grædende. De andre.

Kirsten. Ach hvilket Syn! mit Hierte vil brыste derover. Kom nærmere, min Herr Capitaine! og fortæl Fruen Omstændigheden derved.

Elsebet. Jeg kiendes ikke ved den Titel. Jeg veed nu, hvortil Skiebnen har fordømt mig. Rok og Teen ere nu mine Vaaben.

Kirsten. Hvad siger Fruen til denne Hændelse?

Terentia. Nu maa jeg troe hvad mine Øyen seer. Jeg kand af Skræk og Blusel intet tale. Jeg fordømmer alleene

---

8. De skrige . . . alle tillige] tilsammen.

min Daarlighed og Forfængelighed, beder mine Børn om Forladelse, og søger den øvrige Tiid af mit Liv ud ieenlig Stand at begræde den Synd, som jeg har bedrevet. Og hvad jer angaaer, min kiere Jomfrue, som denne Uheld har treffet, skik eder herudi med Taalmodighed, og lad jer nøye med jer Skiebne, og betænk, at Straffen kunde have været end større.

Pernille. Ja vist kunde den have været; thi man har Exempler paa Mennesker, som ere forvandlede til Varulve.

Elsebet. Jeg vil ogsaa skikke mig derudi og legge denne Formaning paa Hiertet.

Hun træder derpaa frem, og synger:

I Koner og I Jomfruer!
Med Sorgen holder Maade;
Hvad skeed er, ey kand ændres meer,
Graad derfor ey kand baade.
Et Tab for eder vel er skeet;
Hver kand dog faae sin Mage,
Thi unge Karle, man jo veed,
I Topmaal er tilbage.

Tutti repeterer det samme.

Pernille, til Afskeed.

Et Skue-Spill fremstilled er
Alleene med Actricer;
Af det og meget andet meer
Man klarligen beviser,
At mange Ting udi et Land
Foruden Mands-Personer
Udføres og forrettes kand
Af Piger og Matroner.

Tutti det samme.

DON RANUDO de COLIBRADOS

Eller

Fattigdom og Hoffærdighed.

Comoedie

Udi

Fem Acter.

Hoved-Personerne
i
Comœdien.

Don Ranudo de Colibrados, en Grand d' Espagne.
Donna Olympia, hans Frue.
Donna Maria, deres Dotter, forliebt i Gonzalo.
Eugenia, hendes Søster, en halvvoxen Frøken.
Gonzalo de las Minas, en Spansk Adelsmand, forliebt i Donna Maria.
Isabella, hans Søster.
Leonora, Kammer-Pige hos Donna Maria.
Gusmann, Page hos Don Ranudo.
Pedro, Laqvai hos Don Ranudo.
En Ovrigheds-Betienter.
En Tolker.
En Notarius.
En Bonde.
En opdigtet Prindses Svite.

Scena er i en Bye udi en Province af Spanien.

ACTUS I.

Scen. 1.

Gonzalo de las Minas. Isabella.

Gonzalo. Det er sandt, min hierte Søster! jeg seer ingen Fordeel ved saadant Partie; men I skal vide, at min Kierlighed ikke grundes paa Interesse. Deres Familie er vel ældre og anseeligere; men vores er derfor ikke mindre adelig. Kand de regne flere store Folk i deres Slægt, saa kand vi derimod regne vor Riigdom og sette den imod deres elendige Armod, som er større, end at den kand beskrives. Men jeg siger, min hierte Søster! jeg sigter ikke til nogen Fordeel; mit Hierte er optændt af en puur og reen Kierlighed til deres Dotter, Donna Maria, som jeg ikke mindre beklager for hendes Fattigdom end for hendes u-rimelige Forældre, som ved deres Hofmod er bleven en Fabel over den hele Bye, og maa derfor den hele Spanske Nation ved saadant uskyldig lide.

Isabella. Min allerkiæreste Broder! jeg har intet at sige derimod; den Fattigdom, som er hos hende, kunde blive tilstrækkelig bødet paa ved eders Midler. Men hvorfor skal man ydmyge sig for saadanne? Hvor kand I fatte Kierlighed til det Huus, I er foragtet af? I burde have den Ambition, at saa snart I mærkede den ringeste foragtelige Mine, I da havde vendt dem Ryggen og aldrig tænkt paa saadan Kierlighed mere.

Gonzalo. Ach min hierte Søster! I veed maaskee ikke hvad Kierlighed er; thi dersom I det vidste, raisonerede I ey saaledes. Min Ambition har ofte i denne Sag ført Striid med min Kierlighed; men den sidste har altiid vundet Seyer over den første.

Isabella. Men naar I seer intet Middel til at lykkes i saadan eders Ansøgning, bør I da ikke som et fornuftigt Menneske slaae saadan Kierlighed af Sindet?

Gonzalo. Langt fra at Forældrenes Foragt imod mig kand giøre min Kierlighed kold, den heller ophidser mig mere, og er en Olie, som kastes i min Ild.

Isabella. Jeg troer, min hierte Broder! at I vil agere en Roman; thi saadan Slags Kierlighed kommer mig gandske poetisk for.

Gonzalo. All Forhaabning er dog ikke saa reent ude, at der jo er en liden Gnist tilbage; jeg haaber, at naar deres Armod er kommen til det Allerydersté, de da, førend de skal gandske omkomme af Mangel, endelig vil sette den u-rimelige Ambition til Side og beqvemme sig til at give deres Dotter til en brav Mand, der ved sine Midler kand redde en Familie af yderste Elendighed.

Isabella. Jeg mærker nok, Gonzalo! at I ikke kiender ret deres Hofmod, naar I taler saaledes; jeg troer, de døer heller, end beqvemmer sig dertil.

Gonzalo. Men, Isabella! I veed maaskee ikke een Ting.

Isabella. Hvad er det?

Gonzalo. Jeg er forsikkret om at lige saa stor Foragt Forældrene har til mig, saa stor Kierlighed og Godhed har deres Dotter, Donna Maria, for mig; thi hun har for min Faster nyelig begrædt hendes Forældres Daarlighed og afmalet deres slette Tilstand med stor Bevægelse.

Isabella. Ja Gonzalo! det vil altsammen intet hielpe; Forældrene har alt for nøye Vagt over hende, saa det er umueligt at faae hende at see, langt mindre at nyde hendes Omgiængelse uden deres Minde.

Gonzalo. Ach Isabella! veed I vel, at forliebte Folk finder de Veye, som ingen tænker paa, og seer de Midler for at komme til deres Forsæts Fuldbyrdelse, som ingen seer? Vil ikke Bønner hielpe, saa skal List, og vil ikke List, saa skal Magt, om det end skal koste mit Liv.

Isabella. Ach kiære Gonzalo! jeg har stor Medynk over eders elendige Tilstand; jeg vil ikke mere straffe eders Foretagende, thi jeg veed, at naar Kierlighed har taget saadan Overhaand, man da mere er at ynke end at laste. Jeg skal hielpe eder til Rette i alt hvad mig mueligt er; gid jeg ikkun kunde hitte paa nogle gode Raad. Men der seer jeg at Pedro kommer; gaaer I ikkun tilside, jeg vil forsøge hvad der er ved ham at giøre.

Scen. 2.

Isabella. Pedro.

Pedro. Hey saa gaaer det vel: nu er det altsammen reent borte; her er hverken Skeer, Tallerkener eller Gryder mere i Huset. Jeg har Commission at laane en Gryde i mit Navn (thi i mit Herskabs Navn faaer jeg ikke een i den hele Bye); men hvor skal jeg faae den til Laans? Og om jeg end faaer den til Laans, saa har vi dog intet (det jeg veed) at kaage derudi, thi all Ting er saa øde, at der er intet tilbage uden Tituler, Signorier og Høyheder, hvilke, om man end kommer dem alle udi Gryden, dog ikkun vil give en maver Suppe. De holde dog Ørene stive, besynderlig Fruen; thi jeg er vis paa at hun heller døde af Hunger, end gav et Bogstav bort af hendes store Navn. Gid jeg aldrig bliver saa findet. Jeg er nu i en gandske anden Extremitet; thi førend jeg skulde lide Nød, soldte jeg ey alleene mit Fæderne-Navn, men endog min Ære for en Styk von Achten. Høyhed er vel en god Ting; men enten man vil

---

7-8. jeg vil ikke mere straffe eders Foretagende] laste, dadle. — 30-31. for en Styk von Achten] en spansk Piaster, en „Peso" (af omtrent en Species Værdi).

bruge den til Middags-Maaltiid eller Aftens-Maaltiid, saa mætter den lige meget. Jeg har i Sinde at holde ud her i Huset endnu i otte Dage; imidlertiid faaer jeg Mad og Drikke i Byen hos gode Venner, og lader mit Herskab sidde hiemme og stikke deres Tænder, naar de har ædet en Erte-Suppe, og mætte sig i Steden for Confect med deres Forfæderes Bedrifter. Men see hvem er her? Underdanigste Tiener, Madame! Gaaer hun saa alleene uden Hofmesterinde?

Isabella. Ja Pedro! jeg er kommen saa vidt til Alders, at jeg kand gouvernere mig selv. Hvorledes lever dit Herskab?

Pedro. Der er Fremmede hos os til Bords; jeg skal ud i Byen og kiøbe Confect.

Isabella. Hvilke Fremmede er der da?

Pedro. Der er Duc de la Vera Crux med Førstinden Donna Emilia de las Spadas, Hierosme Victor, Abad de St. Jago, il Marqvez Ferdinando Gonzalo Philippo de St. Cifuente med la Marqvesa hans Frue, og utallige andre, som jeg er for ringe at tale om.

Isabella. Saa tør jeg da ikke vove at give Visite der i Dag?

Pedro. Ney vi har Ordre ingen at indlade i Dag uden de, der kand regne deres Slægt at have været gamle Christne for de Morers Tider i Spanien.

Isabella. Men hvor kommer det, at de tractere saadant i Dag? De pleyer dog ikke gierne at tractere.

Pedro. Det er til en Erindring formedelst den Victorie, som een af deres Forfædre, Don Ramiro de Colibrados, paa denne Dag erholdte over Kongen af Mesopotamien, som han tog fangen til Toledo. Det var ikke godt, at der skulde falde mange slige Dage ind om Aaret, thi da fik Herskabet en U-lykke i sin Pung; jeg tør sige, at paa saadan en Dag slippe de ikke med 1000de Styk von Achten.

Isabella. Men hvor kommer det, Pedro! at du paa

saadan høytidelig Dag gaaer med saadant pialtet og sønderrevet Liverie?

Pedro. Det er til en Erindring af den Hoved-Banner, som høystbemelte Ramiro de Colibrados førte.

Han løfter paa Hatten derved.

Isabella. Jeg veed jo, at Generalen selv ikke førte Fanen udi Slaget.

Pedro. Ney Madame! jeg har jo sagt hans Fændrik. Samme Hoved-Banner blev af Musqvet-Kugler udi Slaget saadan tilredet, at den saae ud ligesom mit Liverie.

Isabella. Men hvor længe er det siden, at Don Ramiro vandt den Seyer?

Pedro. Det er netop 600 Aar i Dag.

Isabella. Hille Mænd, det er jo ikke 300 Aar siden, at Kugler og Musqueter komme først i Brug.

Pedro. Ja Madame! jeg er alt for ringe til at disputere med hende, jeg vil derfor lade det staae ved sit Værd; men det kand jeg giøre min Eed paa, at Standarten blev forbandet ilde tilredet, og at jeg til en Erindring deraf bærer altiid saadan Liverie i Dag.

Isabella. Men mig synes, at jeg har seet dig i dette pialtede Liverie en heel Maaned.

Pedro. Enhver maa jo gaae, som hannem lyster; jeg har saa mine visse Raisons dertil.

Isabella. Hvad Raisons kand der være til at gaae udi et høyfornemme Herskabs Ærinde saa pialtet? Folk skulde jo falde paa de Tanker, at Huset var geraadet udi Armod.

Pedro. I Armod? Jo jo, et Herskab, som kand regne over 1733 gode og rigtige Ahner, skulde geraade udi Armod? Om jeg nu ikkun vil regne 2 Styk von Achten for hver Ahne, saa løber det sig dog til en forbandet Summa.

Isabella. Jeg holder for, at det er Armod, indtil jeg hører bedre Raisons.

Pedro. For at føre hende da af de Tanker, skal jeg give hende mine Raisons. Vort Herskab mærker, at det bliver saa forbandet gemeent nu at holde et prægtigt Liverie, og at fornemme Folk nu omstunder intet kand have for sig selv; hvorfor de har hittet paa denne Invention. Thi saa snart vi mærke, at gemene Tienere gaae pialtet igien, saa tager jeg mit skrammererede Liverie paa igien. Madamen har jo mærket ved Hoffet i Madrit, at naar Borger-Folk studser allermeest, saa gaaer Hof-Folket allerslettest.

Isabella. Det hænder sig tit; men de gaae dog aldrig pialtet.

Pedro. Ja ja, Madame! mit Herskab veed nok hvad det giør; det begynder min Troe aldrig noget, uden at det er vel overlagt tilforn.

Isabella siger sagte: Jeg skal nok klemme ham saalænge, indtil han bekiender. Høyt. Men, Pedro! du sagde jo nyelig, at du bar det pialtede Liverie til en Erindring om den Hoved-Standart, som blev skudt i Stykker udi det store Slag?

Pedro siger sagte: Gid du faaer en U-lykke med dine Spørsmaale. Høyt. Jeg kand ikke erindre mig hvad jeg sagde, Madame! men det veed jeg, at Herskabet har Huset fuld af Guld og Juveler, og naar saa er, saa kand jeg ikke gaae saaledes af Armod. Tænk engang, Madame! de har iblant andre kostbare Sager en Stamm-Bog, som er værd mere end en Tønde Guld.

Isabella. Men maaskee, om den kom til Auction, kunde den ikke drives høyere op end til 4 ſl., med mindre der maatte findes underlige Liebhabere; men en Jøde gav ikke saa meget derfor, det veed jeg.

Pedro. Hvad skal man regne Jøder? Jeg veed den, der har givet mange 1000de for en Jomfruedom, som en Jøde dog ikke havde tilhandlet sig for en Skiærf. Men for at

---

7. tager jeg mit skrammererede Liverie paa] galonerede. — 9. gaaer Hof-Folket allerslettest] allersimplest.

komme til Materien igien, da vil jeg ydmygst bede, at Madamen vil fatte andre Tanker om mit Herskab; thi jeg kand forsikkre, at det ikkun er onde Mennesker, som sige, at de ere fattige.

Isabella. Jeg vilde ønske af mit Hierte, at det var saaledes, som du siger; men jeg hører baade Kræmmere og Haandværks-Folk klage over Penge, som de har at fordre.

Pedro. Ey, Madame! hun skiemter ikkun. Jeg veed, hun forstaaer sig bedre paa Verden; hun veed jo, at det er den høyeste Mode udi alle fornemme Huse at lade Folk løbe efter deres Penge. Troe hun mig, det er ikke af Penge-Mangel, at Herskabet lader dem saa løbe. Herren og Fruen veed at leve, og lader see udi denne Post saavel som i alle andre, at de ere fornemme Folk. Jeg kiender en Kræmer her i Byen, der gaaer endnu og kræver i et fornemme Huus for et Stykke Netteldug, som hans Oldefader crediterede, og kommer maaskee til at løbe endnu udi 10 Aar, thi Huset er nest vores fast det fornemmeste udi hele Spanien.

Isabella. Da bruge vi ikke den Mode i vort Huus; thi min Broder Gonzalo lader sig aldrig kræve to Gange.

Pedro. Det troer jeg nok, Madame! der er og stor Forskiæl paa vort Huus og deres. Det er jo bekiendt, at vor Familie er den ældste og fornemmeste udi hele Spanien.

Isabella. Men jeg holder de rigeste Familier for de fornemmeste.

Pedro. Jeg veed ikke hvad Madamen mener dermed. Hun maa troe mig, at mit Herskab er ikke fattig; ja hun kand komme i Fortræd over slige Ord. Jeg gaaer i et pialtet Liverie, det er sandt; men det er ikke formedelst mit Herskabs Fattigdom, thi jeg kand vise Madamen, at hvor slet mine Klæder ere, saa bærer jeg dog et Silke-Tørklæde i min Lomme.

Trækker et gammelt Tørklæde op af Lommen, hvormed følger et tørt Stykke skimlet Brød, som falder paa Gulvet.

Isabella. Ha ha ha! der tabte du et Stykke af din Riigdom paa Gulvet.

Pedro. Det er et Stykke Chocolade, Madame!

Isabella tager det op for ham. Ih ney, det er jo grovt skimlet Brød. See er det Chocolade?

Pedro. Ney, Madame! det er sandt, det er ikke Chocolade, det er et Stykke Brød, som jeg tog med mig for en vis Aarsag Skyld; thi hver Gang jeg skal gaae Ærinde til Førsten af Mendez, maa jeg tage et Stykke Brød med mig, for at give Port-Hunden, at han ikke skal bide mig.

Isabella. Du har Ret, Pedro! thi rige Folk ere bange for Livet. Ha ha ha!

Pedro. Jeg maa tage mig den Dristighed at reprimendere Fruen; det lader ilde for saadan Madame at lee.

Isabella. Jeg takker dig, min kiere Pedro! for god Advarsel. Ha ha ha!

Pedro. Ey, lad saadant være, Madame! Fruen kand miste sin Reputation derover, om nogen fik det at see og at høre.

Isabella. Bie et Øyeblik; jeg har noget at sige dig: Hvoraf kommer det, at du, som har saa stor Forstand og saa mange Dyder, vil tage dig en Tieners Skikkelse paa? Du kunde min Troe nok tiene til andet.

Pedro. Jeg har ikke studeret, Madame! ellers takker jeg mine Forældre for god Optugtelse. Naturen har ogsaa været temmelig gavmild imod mig, at jeg giorde ikke Ret, om jeg sagde andet. Men veed Madamen nogen bedre Leylighed for mig?

Isabella. Ja vist; jeg veed ingen bedre til at skrive Almanakker end du, og det er en Profession, som man kand leve vel og reputeerlig af.

Pedro. Men jeg har altiid hørt, at den, der skal skrive saadant, skal brav kunde lyve.

Isabella. Jeg kiender og ingen, der er lykkeligere i at inventere end du. Havde du sagt, at dit Herskab sad hiemme

og aad Ærte-Suppe, som Sanden er, og at du, i Steden for at hente Confect, var gaaen ud at betle dig et Maaltiid til, saa havde jeg ikke raadet dig til den Profession.

Pedro. At tale den rene Sandhed, da vilde jeg gierne dølge mit Herskabs Nød og Elendighed, saa vidt mig mueligt er; men nu har dette Stykke Brød røbet os.

Isabella. Ney Pedro! dit Liverie er iblant andet tilstrækkeligt nok at give tilkiende, hvorledes Conjuncturerne ere udi Familien.

Pedro. Jeg er bange for at deres egne Klæder vil giøre det endnu mere beviisligt. Min Herre gaaer vel endnu i en Fløyels Kiol; men det andet svarer ikke dertil. Fruen klipper alle Bagstykker af Klæderne, for at bøde paa Forstykkerne; derfor vender hun i Compagnier ikke gierne Ryggen til Folk. Naar hun gaaer fra Folk, gaaer hun baglængs, dog ikke af Ydmyghed, som en Deel giøre, der gaae fra dem, de have Respect for, men af lutter Storagtighed, at ingen skal see den Fattigdom, som er afmalet paa Bagen; og naar hun endelig af Fornødenhed maa vende sig om, maa jeg eller og Kammer-Pigen tiene til Bagstykker.

Isabella. Af all den Nød kunde de i en Hast blive hiulpen, dersom de vilde sette noget af deres u-rimelige Ambition til Side og give deres Dotter til Gonzalo, som bær stor Kierlighed til hende.

Pedro. Jeg veed, de har ofte talt derom med Haanhed; men maaskee, nu deres Nød er paa det Yderste, at de beqvemmede sig dertil, dersom Madamen gik selv til dem og giorde Forslag. Men der kommer Kammer-Pigen; det er best, at Madamen overlegger den Sag med hende, thi det er en forslagen Pige.

14-15. vender hun i Compagnier ikke gierne Ryggen til Folk] selskabelige Sammenkomster.

Scen. 3.

Leonora. Isabella. Pedro.

Leonora. Ey, du fortvivlte Skielm! du Brød-Tyv! du tog mit Brød, som laae paa Skorstenen.

Pedro. Hvilket Brød?

Leonora. See nu, hvor hellig han kand stille sig an. Fort, giv mig mit Brød tilbage; jeg har intet andet at spise i Dag.

Pedro. Ey Snak! betænk dig hvad du giør, førend du skielder en ærlig Mand for en Brød-Tyv.

Leonora. Fort, ingen Snak!

Pedro. Jeg kand giøre min Eed paa at jeg intet Brød har taget.

Leonora. Kunde Tyven ikkun sværge sig fra Galgen, saa blev der ingen hængt.

Pedro. Jeg vil sette min Ære til Pant derpaa.

Leonora. Hvor mange Ærer har du vel? Du har jo forsoeret dig saa ofte. Hid med mit Brød igien, du Tyv!

Hun trækker Brødet op af Lommen, de brydes sammen, og de faae hver sit Stykke; hun bliver Isabella vaer, slaaer sig for Brystet, og vil løbe bort.

Isabella. Hør, Leonora! jeg har et Ord at tale med jer, som er magtpaaliggende.

Leonora. Ach Madame! jeg er færdig at daane af Blusel.

Isabella. Er Herskabet hiemme, Leonora?

Leonora. Ja det er. Jeg skulde lave Chocolade til, og den Skielm Pedro stak nogle Chocolade-Kager i sin Lomme, som jeg nu tog fra hannem.

Isabella. Det Herskab er sandelig lykkelig, der har saa troe Tieneste-Folk, der saaledes kand dølge deres Armod. Men som Tilstanden er fast den hele Bye bekiendt, og I nu har røbet jer selv, saa giør det ikke godt at dølge saadant meer.

Leonora græder.

Isabella. Græd ikke, mit Barn! de godt Folk kand endnu hielpes. I veed maaskee vel, at min Broder Gonzalo bærer Kierlighed til eders Jomfrue.

Leonora. Ach Madame! jeg veed det nok; men det giør ikke godt at tale derom. Jeg har hørt min Frue forundre sig over Gonzalos Dristighed, at han tør understaae sig at prætendere Alliance med dem. Jomfruen, som (saa vidt jeg kand mærke) er Gonzalo tilbøyelig, lod sig for nogle Dage siden forlyde i hendes Forældres Nærværelse, at U-liigheden var ikke saa stor; hvorover hun siden er bleven af Forældrene mistænkt og haardt indelukt.

Isabella. Det er mig usigelig kiært, at jeg hører saadant.

Leonora. Mig derimod usigelig ukiært, thi det er et allerkiereste Barn; hvis hendes Graad og Taarer ikke havde holdet mig tilbage, havde jeg for længe siden forladt Huset.

Isabella. Ney jeg mener, det er mig kiert, at hun selv har Godhed for min Broder; thi det giver mig Forhaabning, at mit Anslag kunde lykkes, besynderlig om I vil staae mig bi, hvilket ikke skal blive ubelønnet.

Leonora. Madamen har at befale over mig derudi; thi hvis Trædskhed og Intriguer kand hielpe, da kand jeg giøre Tieneste saavel som en anden. Men det er best, at Madamen giør Forældrene først det Forslag; maaskee den yderste Armod kand have dæmpet noget af den forrige Hofmod. Vil Madamen besøge Herskabet selv om en halv Time, saa skal jeg mage det saaledes, at hun faaer dem i Tale.

Scen. 4.

Isabella. Gonzalo.

Isabella. Giver eder nu tilfreds, Gonzalo! og lader mig raade. Om en halv Time gaaer jeg hen og besøger Don Ranudo, og bruger der all min Veltalenhed; hvis det ikke kand hielpe, faaer vi see til, om vi kand hitte paa andre Midler. Jeg har alle Husets Folk paa min Side, som har lovet at staae mig bi.

Gonzalo. Ach min allerkiereste Søster! gid jeg kunde ikkun slaae mit Sind til Roelighed saalænge; men = = =

Isabella. Hvilken Elendighed! I faaer vel at have Taalmodighed. Lader os gaae ind saalænge. Men der kommer Tieneren og Pigen tilbage.

Scen. 5.

Isabella. Gonzalo. Leonora. Pedro.

Isabella. Min hierte Leonora! her er min Broder Gonzalo, som setter all sin Velfærd i eders Hænder. Lader nu see, at I kand udfinde noget til hans Kierligheds Forfremmelse.

Gonzalo. Hun maa være forsikkret, Mademoiselle! at jeg skal findes taknemmelig derfor.

Leonora. Monsieur har at befale over min ringe Hierne.

Pedro. Og over mit hele Hoved.

Gonzalo. Men finder I det for godt, at jeg anmoder Herskabet derom?

Leonora. I Gaar havde det umueligt gaaet an; men maaskee Begiæringen kand ikke blive saa ilde optagen i Dag.

Gonzalo. Hvi mere i Dag end i Gaar?

Leonora. Jo i Gaar var endnu lidet Proviant tilovers, saa meget som kunde tiene til et Maaltiid; og saalænge det er, har man intet uden et foragteligt Svar at vente. Men i Dag har Herskabet aldeles intet at spise sig med undtagen deres Forfædres Bedrifter, hvorfor Modet maaskee kand falde.

Pedro. Derfor er ikke heller saa ærlige Rotter og Muus nogensteds som udi vort Huus; thi jeg vil garandere derfor, at endskiønt man vilde lade Spise=Kammer=Dørren staae aaben for dem, saa skal de ikke røre det Mindste.

Gonzalo. Ach jeg kand ikke høre det uden Medynk.

Leonora. Det er end og den eneste Ting, hvormed de skal bøyes. Man maa her bruge samme Midler, som man betiener sig af til at indtage stærke Fæstninger; thi naar intet andet vil hielpe, maa man sulte dem ud.

Pedro. Leonora veed nok, hvorledes Fæstninger indtages; thi hun har ladet sig bruge til Felts udi gamle Dage i den Nederlandske Kriig.

Gonzalo. Nu nu, Pedro! brug ikke saa grov Skiemt.

Leonora. Man kand ikke stort agte hvad han siger; han sparer endog ikke Herskabet selv.

Pedro.* Det er sandt. Man maa jo have nogen Frihed i et Huus, hvor man tiener af lutter Generosité, uden Kost og Løn. Jeg siger dem min Troe mange Sandheder, naar vi ere alleene; men naar der er Fremmede, staaer jeg dog paa deres Respect.

Gonzalo. Men bliver Herren og Fruen og ikke iblant vreed derover?

Pedro. Ach ney, de udlegger alle Ting til deres Høyhed og Ære. Naar de ingen Mad har, saa sige de, at det er deres Faste-Dag; det er jo fornem. Naar de drikke Vand i Steden for Viin, saa citere de til Exempel nogle af deres Familie for Syndfloden, som alleene drak Vand; det er ogsaa fornem. Naar Herren har sønderrevne Skoe, saa heder det, at det er saaledes giort med Forsæt for Liigtorne; det er ogsaa fornem. Naar Fruen ikke kand komme til Kirken for Klæder, saa heder det, at der holdes Messe i hendes Cabinet; det er og fornem. Og endelig, naar jeg ikke giver dem Ære for en Skilling, saa heder det, at jeg er Hof-Nar; det er og fornem.

Gonzalo. Kiere Børn! arbeyder da paa at forfremme min Sag saavel som eders egen Nytte; thi naaer jeg mit Ønske, bliver I alle hiulpen.

Leonora. Herren maa ikke tvivle om min Redebonhed,

2-3. i den Nederlandske Kriig] Den brabantske Krig, de nederlandske Felttog i den spanske Successionskrig, i hvilke danske Hiælpetropper havde deeltaget, var dengang i frisk Minde herhiemme. Ordet Krig kunde forhen (og kan maaskee stundom endnu) ogsaa betyde: Krog, Bugt. — 17-18. nogle af deres Familie for Syndfloden] før.

som allerede har overvundet det Meste, nemlig Jomfruens Hierte.

Gonzalo. Men hvad hielper mig det, naar Forældrene fremture i deres Hofmod?

Leonora. Min Herre maa først ved sin Frue Søster giøre dem Proposition, og naar dette ikke lykkes, vil vi vel finde paa andre Midler. Vi kand spille Pudser uden all Fare, thi hele Byen hader Fruen og Herren for deres Hofmods Skyld; de vilde glæde sig over at deres dydige Dotter kand blive saa vel forsørget. Gaaer I ikkun bort, og slaaer eder til Roelighed, saa skal vi nok sørge for Resten.

Scen. 6.

Leonora. Pedro.

Leonora. Pedro! jeg forlanger intet andet af dig udi denne Sag end Taushed.

Pedro. Jeg kand vel ogsaa hielpe med et godt Raad.

Leonora. Hvad Raad kand du da give?

Pedro. Du skal nok see, at man strax kand ryste gode Raad ud af Ærmerne; jeg maa have Tiid til at speculere først. Jeg tænker ellers paa een Ting.

Leonora. Nu, hvad har du da opfundet?

Pedro. Jeg har intet opfundet; men jeg tænker ikkun paa een Ting, nemlig at naar vi først ved Intriguer har forfremmet denne Kierlighed, om vi da skal begive os i Tieneste hos Gonzalo.

Leonora. Det er best, du bliver ikkun ved at tænke derpaa, og lader mig raade for Sagen i sig selv. Jeg recommenderer dig alleene Taushed, og at du holder saa gode Miner, at Pagen Gusmann ikke faaer det at vide.

Pedro. Hem, det er underligt, at Fruentimmer vil recommendere Mandfolk Taushed. Veed du ikke hvad en vis Philosophus siger om Fruentimmer? Han siger = = = Det er min Troe meget artigt; kunde jeg ikkun komme det ihu.

32-33. Det er . . . meget artigt] sindrigt, vittigt.

Leonora. Han siger, at sliig en Dosmer, som du er, bør ikke at bemænge sig med at læse philosophiske Bøger. Hvad han ellers siger om Fruentimmerets Rundtalenhed eller ey, saa er dette vist, at de fleste Hemmeligheder røbes af Mandfolkene ved et Glas Viin; derfor burde i mine Tanker ingen, som var overbeviist at have været drukken, betiene noget vigtigt Embede, som udkræver Taushed. Hemmelige Sager burde alleene betroes Fruentimmeret, saasom de ere ædruelige.

Pedro. Man betroer dem ogsaa hemmelige Sager. Men der kommer Gusmann; lad os derfor ikke tale mere derom.

Scen. 7.

Leonora. Pedro. Gusmann.

Gusmann. I faaer en U-lykke, at I staaer her og sladdrer. Herskabet har kaldet paa jer vel 3de Gange. Naar jeg vil snakke med dig, Leonora! saa har du aldrig Tiid; men du kand staae og snakke med denne gemene Laqvai hele Timer.

Pedro. Du er jo forbandet fornem, Gusmann! det kand man see paa dit Liverie.

Gusmann. Ingen Snak; fort ind!

ACTUS II.

Scen. 1.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Don Ranudo. Ney, Donna Olympia! han var ikke vor Stamme-Fader. Jeg kand vise af vores Slægt-Register en Colibrados, som var udi Estremadura et halv hundrede Aar, førend de Morer komme i Spanien. Vi ere langt fornemmere Folk, end I tænker.

Donna Olympia. Ach er det mueligt, Don Ranudo? Viser mig hannem.

Don Ranudo. See her; denne Antonio de Colibrados, som I her seer, var meget ældre.

Donna Olympia. Det vilde jeg i Sandhed ikke have mistet for en Million. Jeg har altiid bildet mig ind, at jeg havde fornedret mig ved vores Ægteskab; mit eget Slægt-Register kand jeg paa mine Fingere som mit Ave Maria, fra Juliano de Monte Ricco indtil min Fader Ranudo Melchior de Monte Ricco.

Don Ranudo. I giør vel derudi, Donna Olympia! at I stedse har indprentet det udi eders Sind; thi det er det største Clenodie, som vi have.

Pedro. Jeg mener, Herre! det er ogsaa det eneste; thi hvad som ellers findes udi Huset, kand neppe beløbe sig til en Styk von Achten, om det kom paa Auction.

Don Ranudo. Det vil intet sige, Pedro! Mit Navn og mit Slægt-Register er mig Riigdom nok. Naar jeg læser udi denne Bog, og seer mine Forfædres Bedrifter, kand jeg blive saa mæt, som jeg havde været til det største Giæstebud.

Pedro. Ja jeg kand let begribe, hvorfor Herren og Fruen ikke skiøtter om Mad; hvo der har fem a sex Snese Colibradoser i Maven, kand ikke faae Rum til noget mere. Jeg har og tit tænkt, naar jeg har hørt det Knurren i Herrens Mave, at det maatte være disse gamle Colibradoser, thi disse gamle Helte fører end Kriig efter deres Død. Derimod, naar det knurrer saa hos mig, saa er det et Tegn til Sult; men det er en anden Sag med min Person, saasom jeg har en gemeen tom Mave, hvorfor jeg og maa have Mad, thi jeg kand ellers ikke tiene Herren eller Fruen længere.

Donna Olympia. Det er forskrækkeligt med disse gemene Folk; jeg troer virkelig, at de maa være skabt af anden grov Materie, og maa have en anden Siæl, end vi Fornemme har. All deres Attraae er ikkun til Bugens Fylde. Monne saadanne Folk, min hierte Don Ranudo! som ere af saa ringe Stand, ogsaa blive salige?

Don Ranudo. Ja jeg troer nok, at de i visse Maader kand blive salige, men ikke saa fuldkommen som vi andre; thi ligesom der er Forskiæl imellem ringe Mennesker og Dyr, saa er der og Forskiæl imellem høye og ringe Stands-Folk. Jeg understaaer mig ikke at nægte dem Salighed, i hvorvel af deres brutale Meninger, som de har, skulde man ikke kunde spaae dem meget Godt.

Pedro. Seer engang, Herre! hvordan mit Liverie seer ud.

Don Ranudo. Det er dog et fornemme Liverie.

Pedro. Ja det er ikke alleene fornem, men endogsaa durchläuchtigt. Det er mig ellers kiært, at Herren har noget at trøste sig ved i den anden Verden; thi i denne Verden har Herrens Høyhed ikkeført andet med sig end Sult og Armod.

Donna Olympia. Pedro! du maa erindre dig hvad Person du er, og hvad Herskab du taler med; mig synes, at du har gandske forglemt det.

Pedro. Den eneste Herlighed, naadige Frue! som jeg har her i Huset, det er Frihed at tale, thi jeg nyder jo intet andet; hvis man betager mig ogsaa denne Frihed, kand man sige, at jeg tiener af lutter Generosité. Ville I give mig det, som andre Herskaber give deres Tienere, vil jeg og bruge samme Respect som andre Tienere for deres Herskab.

Don Ranudo. Ey, Donna Olympia! lad ham ikkun bruge sin Frihed. Keysere, Konger og Førster taaler jo saadan Skiæmt af lystige Hoveder, som de underholde; vi maa og lade see derudi, at vi ere fornemme Folk. Tal ikkun, Pedro! Du maa gierne sige hvad du vil for os selv, naar du staaer paa vores Respect i andres Nærværelse.

Pedro. Jeg siger: Herrens og Fruens Høyhed i denne Verden ere Trææer, der bære ikkun slette Frugter, nemlig nogle Grene bære Storagtighed, andre Sult og Tørst; derfor maaskee renderer det mere udi det andet Liv.

Don Ranudo. Snak, Pedro! Fornemme Folk ere ikke fattige; de hede jo riccos hombres, rige Folk.

Pedro. Det er sandt, at de hede rige Folk, ligesom Munkene hede Guds Tienere; thi disse sidste ere ligesaa gudfrygtige, som de første ere rige. At hede rige Folk, det er jo at være titulair rige; og hvo som er titulair riig, kand ikke være det virkelig.

Don Ranudo. Hvad tænker I paa, Donna Olympia? I staaer og grunder saa meget.

Donna Olympia. Jeg staaer og tænker derpaa, hvoraf det kand komme, at ingen Poeter lod sig indfinde i Gaar med Vers til vor Navne-Dag.

Pedro. Ha ha! jeg hører, Fruen kiender ikke vore Poeter ret. Her i Huset kommer aldrig nogen Poet mere; thi her er ingen Magneter, som trækker saadant Jern. Om Herskabet vilde skrive udi Orden alle Husets Tituler og kline

dem over Porten, og Skræderen, vor Naboe, vilde sette en Steeg eller Postey i sin Forstue, saa skulde man vel see, hvilken Magnet var stærkest. Jeg kiender alle Poeter her i Byen, og hvilken Poet jeg vilde give et Middags-Maaltiid, skulde gierne regne mit Slægt-Register fra Kong Salomon og sette Siæl og Salighed paa Riim eller rime sig Fanden i Vold paa at jeg var fornemmere end baade Herren og Fruen.

Donna Olympia. Jeg maa lee af Pedro. Det var en slet Cour, Poeten giorde Pedro, naar han regnede hans Slægt-Register fra Kong Salomon; det var jo, Pedro! at giøre dig til en Jøde.

Pedro. Jo jo, var Kong Salomon en Jøde? Jeg kiender nok Kong Salomon, det maa Fruen vel troe, i hvor u-lærd jeg er. Men jeg siger: Naar Poeter de giøre Vers, spørge de ikke gierne, om den Mand, som de vil rose, er gudfrygtig, dydig, mandhaftig ꝛc., men om han kand betale Verset. Saa snart de see da Belønningen, fører Fanden dem strax op paa Spitsen af Apollo eller Helicon, som de kalde det, og der blive de strax fulde af en poetisk Geyst, saa at der gaaer Vers fra dem baade bag og for; men see de ingen Belønning, saa see de og ingen Dyder, og er da ikke eet Riim at finde i deres hele Legeme, om man end vilde skiære dem op og lede efter dem udi deres Kallun. Det maa jeg forstaae; thi jeg er selv i visse Maader ogsaa en Poet, saasom jeg kand regne over sex Poeter i min Familie, som alle vare saadanne Slyngler.

Don Ranudo. Derfor er du just ikke selv en Poet, fordi du kand regne Poeter i din Familie.

Pedro. Saa kand jeg jo ogsaa sige: Derfor er Herren og Fruen ikke just fornemme, fordi de kand regne saa mange store Mænd i deres Familie; thi skal den alleene kaldes en Poet, som giør selv Vers, saa bør og de alleene kaldes høye, der giøre selv store Gierninger.

Don Ranudo. Ney Pedro! det sidste har man formedelst Fødselen.

Pedro. Poesien ligeledes; man siger jo, at Poeter fødes.

Don Ranudo. Ja det er paa en anden Maade.

Scen. 2.

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Leonora. Her er Isabella, Gonzalos Søster, udenfor, som forlanger at faae Herskabet i Tale.

Donna Olympia. Beed hende have Taalmodighed et Øieblik udi den anden Stue, imedens vi lave os til at tage imod hende.

Don Ranudo. Giv mig hid min Fløyels Kiol, Pedro!

Pedro. Den vil parere vel til de hullede Strømper.

Don Ranudo. Er der Hull paa mine Strømper?

Pedro. Ney ikke over ti.

Don Ranudo. Tag noget Blæk, Pedro! og smør paa Hullerne, saa synes de ikke.

Pedro. Jeg er bange, Herre! at et heelt Blækhorn fuld vil ikke forslaae dertil; thi der er saa mange Huller.

Don Ranudo. Kom, giør som jeg beder dig.

Han smører Blæk paa Hullerne.

Pedro. Skal der ogsaa smøres Blæk paa Skoene? thi der er ogsaa store Huller paa dem.

Don Ranudo. Ney det gaaer ikke an; jeg kand sige, at det er giort med Villie formedelst Liigtornene.

Pedro. Men der er ingen Bagstykke paa Kiolen; det kand man jo ikke sige, at det er giort med Villie formedelst Liigtornene.

Don Ranudo. Din Artighed diverterer mig vel undertiden, men undertiden gaaer den meget for vidt; det vil dog intet sige, naar du ikkun er ærbødig imod mig i Fremmedes Nærværelse. Giør dig ellers ingen Umage for Kiolen; jeg skal nok mage det saa, at ingen faaer den bageste Deel at see.

Pedro. Men var det ikke bedre, Herre! at vi soldte

denne halve Fløyels Kiol, og kiøbte en heel Stoffes Kiol derfor?

Don Ranudo. Ney Pedro! det første giver tilkiende, at om jeg ingen Riigdom har, saa har jeg dog et høyt Hierte. Dersom jeg var alleene klædt i slet Stoff, kunde Folk antage mig for en Borger eller tænke, jeg havde sat min Ambition og Høyhed til Side; men nu, om jeg bær ingen riig, saa bærer jeg dog en fornem Klædning. Er Fruen klar?

Donna Olympia, ligeledes oppudset, svarer: Ja jeg er gandske færdig.

Don Ranudo. Ach Donna Olympia! hun er galant, og glimrer som Escurial.

Pedro. Ja Herre! men paa den anden Side seer man afmalet vores Hospital.

[**Donna**] **Olympia.** Lad nu Madame Isabella ikkun komme ind.

Leonora gaaer til Dørren for at introducere hende, og Pedro staaer bag Herrens Stol med Briller paa, efter den Portugisiske Mode.

Scen. 3.

Don Ranudo. Donna Olympia. Isabella. Pedro. [**Leonora.**]

Donna Olympia sidder udi en Læn=Stoel, meget Spansk, og stikker sine Tænder; Don Ranudo giør det samme. De reyser sig lidet op af Stoelen, indtil en Stoel bliver sat til Isabella, men setter sig ned for hende. Pedro staaer med en Vifte og kiøler dem.

Isabella. Jeg beder hundrede Millioner Gange om Forladelse for min Dristighed, at jeg understaaer mig at incommodere naadige Frue med en Visite i Dag.

[**Donna**] **Olympia.** Ingen Incommodation, Madame! Vi ere vant til at tage imod Visiter fra Morgen indtil Aften. Jeg troer, vi har havt i Dag allerede over otte fornemme Visiter. Kand ikke Don Ranudo erindre sig, hvilke Personer der har været i Dag udi vor Huus?

---

5. Dersom jeg var alleene klædt i slet Stoff] kun var klædt i simpelt Stof. — 13-14. seer man afmalet vores Hospital] Fattighuus.

Don Ranudo. Ney det er mig ikke mueligt; thi Folk søger vort Huus som et Hof. Pedro! kand du erindre det?

Pedro snøvler med sine Briller, og læser af sin Tegne-Bog: Det var Conde Jago de Monte d'Oro, Marquez Ferdinando de Leo Nigro med Marqueza hans Frue, Don Sebastian de Broquel Doro, og Ducaz de Eta Casa med hans Førstinde, og Marquez Ferdinando Gonzalvo Philippo Carlos Jago Sebastiano Manuel de Rifuentez med hans Frue. Siger sagte: Den sidste maa haft mange til Fadere, efterdi han har saa mange Navne.

Donna Olympia. Nu hører Madame, hvilke Visiter vi har havt alleene i Dag. Madame pardoneer mig ellers, at jeg sidder og stikker mine Tænder; thi vi sad nu nyeligen og aade en Kapun, og dens Kiød incommoderer altiid mine Tænder.

Isabella. Naadige Frue vilde behage at bruge ikkun hendes Frihed. Jeg er ellers kommen herhid i Dag som en Commissionair for en fornem Person, der forlanger intet heller end som at være Herren og Fruen recommenderet.

Donna Olympia. Det er min Herre saavel som mig en stor Fornøyelse at kunde tiene godt Folk. Han vil maaskee reyse til Madrit, og udi saa Maade forlanger Recommendations-Breve fra os. Men hvad er det for en Person?

Isabella. Det er min Broder Gonzalo, som har Kierlighed til deres Dotter Donna Maria.

Donna Olympia. Madame! jeg saavel som min Herre haver stor Estime baade for hende og for hendes Broder, saa vidt som vor Stand det vil tillade; men = = =

Isabella. Jeg veed nok hvad Fruen vil sige: Deres Familie er ældre end som vores, og at den U-liighed ey tillader at indgaae saadan Alliance. Men mon der ikke kunde blive en fuldkommen Balance, naar vi ligner vores Midler ved deres?

Donna Olympia. Ach Madame! det er os gandske ikke om Penge at giøre. Jeg lider heller yderste Armod, end at jeg

giør noget, som er vor Familie u=anstændigt. Jeg vil vise hende, Madame! vores Slægt=Register, og saa skal hun see, at det er en Ting, som ikke kand lade sig giøre. Jeg erindrer mig min Herr Faders sidste Ord, som vare disse: Jeg efterlader dig ingen Midler, min Dotter! men Høyhed. Frygt Gud, hav Respect for Helgene, og døe heller udi Armod en Jomfrue, end at du giør noget, som er Familien u=anstændigt. Paa hvilke Ord han opgav sin Aand.

Isabella. Det var en meget gudelig Formaning at raade paa sit Yderste til Hofmod.

Donna Olympia. Det var ingen Hofmod, Madame! men en honet Ambition. Jeg har og fulgt hans Formaning og har allieret mig med det fornemmeste Huus i Spanien.

Isabella. Men eftertænk, velbaarne Frue! hvilken Elendighed det er for fornemme Folk, ingen Midler at have til at holde Standen vedlige; thi foruden dette, at man lider Nød, er man og underkast Spot og Raillerie.

Donna Olympia. Jeg kand forsikkre Madame, at jeg ikke soldte en Bogstav af mit Stamme=Navn for den beste Herregaard udi Spanien.

Don Ranudo. Det var heroisk talt, Donna Olympia! det burde skrives med gyldne Bogstaver: Jeg sælger ikke en Bogstav for den beste Herregaard.

Pedro repeterer det samme, og tegner det i sin Bog.

Isabella. Men deres Dotter mister jo ikke noget af sin Høyhed derfor.

Don Ranudo. Ey, Madame! det maa vi bedre forstaae. All Verden veed jo, hvilken Forskiæl der er imellem de las Minas og de Colibrados.

Isabella. Men slige Familier forbinde sig dog ofte tilsammen.

Don Ranudo. Om all Verden giorde det, saa giør Don Ranudo de Colibrados det ikke.

Pedro repeterer det igien, og tegner det an.

Isabella. Jeg mærker det nok, at der er [Raisons for de] Nationer, som skiemter med de Spaniers Hofmod.

Don Ranudo. Siger det ikke, Madame! Der findes Nationer, hvor store Familier haver endnu større Ambition. Der er et Slags Folk udi Indien, som man kalder Nairos, hvilke toer deres Hænder, naar de har rørt ved Folk af anden Stand, og lade derfor vare ad, naar de gaaer ud, at ingen maa komme dem nær.

Isabella. Det er jo smukke polerede Nationer, som I citere til Exempel. Jeg merker nok, at jeg forgiæves anvender her min Veltalenhed. Jeg tager saadan Afslag ikke ilde op, men heller bærer Medynk over deres slette Tilstand og Armod, hvoraf de, som jeg seer, ved deres Ambition ikke kand blive reddet.

Donna Olympia. Holder ikkun inde, Madame! med sliig Bebreydelse; dersom nogen tør forekaste os saadant, den skal det vist meget ilde bekomme. Det er ikkun en Medisance, Madame! thi man er just ikke fattig, fordi man ikke altiid har rede Penge; man setter undertiden Penge ud paa Rente til det Yderste, og derudover, naar man fattes, da maa selv laane. Det er ikkun onde Mennesker, som sige, at vi ere fattige.

Isabella. Jeg bebreyder ingen sin Fattigdom; jeg er kun alleene hidkommen for at giøre dem et raisonnable Tilbud, efterdi de desverre er udi den Tilstand.

Donna Olympia. Vi ere udi den Tilstand, at vi ere fornøyede.

Isabella. Naar de ere fornøyede med deres Tilstand, saa har jeg intet videre at sige. Men jeg vil kun selv stille dem til Eftertanke, hvor fornøyede de kand blive, naar Creditorer, som jeg er forsikred om, kommer og giør Indførsel udi deres Boe; og om det ikke vil falde dem ud til desstørre Haanhed, naar Folk faaer at høre, hvad fordeelagtige Tilbud de udi saadan Tilstand har forkastet.

Donna Olympia. Hvad Skin hendes Tale kand have

Madame! og hvor fordeelagtig hendes Tilbud end siunes at være, saa kand hverken jeg eller min Herre persvaderes dertil.

Don Ranudo smilende. Ney hun maa troe mig, Madame! det er noget, som ikke kand lade sig giøre.

Isabella. Det giør mig da ont, at jeg har paataget mig denne Commission.

Donna Olympia. Vi vil love hende, ingen Fortrydelse at bære derover. Hun kand undskyldes, efterdi hun herudi føyer sin Broder, og han kand ogsaa undskyldes, thi Kierlighed kand drive et Menneske til det, som mere er. Men det er noget, som er gandske ugiørligt.

Isabella. Saa vil jeg da recommendere mig.

Donna Olympia. Hendes Tiener, Madame! Er der ellers noget, hvorudi vi kand være hende til Tieneste, saa har hun at befale; men hvad denne Post er angaaende, da vil hun selv befinde, naar hun nøye eftertænker Tingen, at den ikke kand lade sig giøre.

Hun gaaer ud, og de reyser sig lidt af Stolen, Leonora følger hende ud.

Scen. 4.

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Leonora. Madame Isabella lader formelde hendes underdanigste Respect, og beder, at Herren og Fruen vilde ikke forsmaae denne liden Guld-Børs, som hun flyede mig.

Donna Olympia. Ey, den Canaille! mener hun, vi ere Staadere? Flux tilbage med den, og kast hende den i Næsen. Det skal min Troe ikke blive uhævnet; thi det var en Dristighed uden Lige: En lumpen de las Minas vil give Almisse til [en] Monte Ricco, hvis Olde-Moder forskiød saadan Beyler som Don Alphonso de Ribera.

Leonora løber ud med Pengene, og kommer strax igien. Hun og Pedro aber dem efter, taler vexelviis ogsaa fnysende.

Pedro sagte. Og efterlod sin Sønne-Dotter til Arv to

forskrækkelige Kister, den ene fuld af Hofmod, og den anden fuld af Armod.

Don Ranudo. Vil hun give Almisse til en Colibrados, hvis Forfædre har giort Riget saa store Tienester?

Pedro sagte. Og hvis Efterkommere sidder den hele Dag paa en Lænstoel og stikker deres Tænder.

Donna Olympia. Hvis Forfædre giorde aldrig Præsenter uden i Guld og Juveler, endogsaa til Staadere.

Leonora sagte. Og hvis Efterkommere ikke kand giøre Præsenter uden (salv. ven.) af noget andet.

Don Ranudo. Hvis Forfædre ere alleene blevne ophøyede ved deres Dyd og Tapperhed.

Pedro sagte. Hvis Efterkommere burde stødes paa Hovedet ned igien af deres Høyhed for deres Udyds og Ørkesløsheds Skyld.

Don Ranudo. Som nedstiger i en lige Linie fra den store Don Prospero de Colibrados, som udi det Slag ved Burgos slog fire hundrede Morer ihiel med sin egen Haand.

Pedro sagte. Og hvis berømmelige Plante, den store Don Ranudo, hver Dag omkommer flere Creature med sine Negle, nok sagt.

Donna Olympia. Hvad vilde min Stam-Fader Don Juliano de Monte Ricco sige, om han kunde staae op og see saadant?

Leonora sagte. Han vilde sige: Tag imod Pengene, din Giæk! og kiøb noget Tøy derfor til Bagstykker paa din Kiole.

Don Ranudo. Hvad vilde Don Antonio de Colibrados da ikke sige, om han stod op af Graven?

Pedro sagte. Han vilde sige: Du Nar! set din Høyheds Griller tilside, og gaae hen og arbeyd, at du kand fortiene noget til et Par Skoe.

Donna Olympia. Hvad vilde een af mine Forfædre, Donna Adonida, sige, der vægrede sig at imodtage et hundrede tusinde Styk von Achten, som udi Henseende til hendes Herres Tieneste bleve tilbudne hende af Regieringen?

Leonora sagte. Hun vilde sige: Hos mig var det en Dyd, som jeg derforuden havde Rigdom nok; men du fortiener at settes udi Daare-Kisten, i det du er færdig at døe af Sult, og endda foragter godt Folkes Gave.

Don Ranudo. Hvad vilde da Don Gusmann de Colibrados sige, som depenserede alleene en Tønde Guld paa trende Pyramiders Oprettelse?

Pedro [sagte]. Han vilde sige: Er det mueligt, at slige Skabhalse kunde komme af vore Lænder, der ved Dovenskab ere bragte udi saadan Stand?

Don Ranudo. Dog, hun har maaskee giort det i Eenfoldighed; thi dette Slags Folk ere som Bønder at regne imod os. Dersom man vidste, at hun havde giort det af Foragt, da skulde jeg vist udrødde deres hele Familie; men nu troer jeg, at det er giort af puur Eenfoldighed, hvorfore jeg og ikkun leer deraf. Var det ikke en artig Historie, Pedro?

Pedro. Jo min Troe var hun artig. Jeg kand forsikkre Herren, at hvor fattig og nødliden jeg end er, saa havde jeg forgangen Dag, da jeg af en Hendelse var bleven begavet med fire Skilling, dog nær understaaet mig at give dem til Herskabet af Medlidenhed. Men det er alleene forunderligt og artigt, at Fruen og Herren fnyser af Vrede, naar Guds Børn vil rekke dem Haanden.

Donna Olympia. Don Ranudo! vi kand ikke have denne insolente Tiener længer udi vort Huus; thi hans Skiemt gaaer alt for vidt.

Pedro. Jeg kand forsikkre Fruen, at hun beviser mig en stor Tieneste dermed, om hun jager mig paa Dørren; thi jeg tiener af lutter Høflighed.

Don Ranudo. Hør, Donna Olympia! jeg har sagt, at vi maa holde et lystigt Hoved noget til Gode; udi alt hans

---

16. Var det ikke en artig Historie] lystig, morsom.

Galenskab er der dog altiid noget Sandt. Udi dette har han i saavidt Ret, at Fruen bør straffes for sin Efterladenhed, at hun ikke skikkede Bud til Kræmeren, og i mit Navn tog sig noget Tøy ud til en Klædning. Hør, Pedro! mens vi komme det ihu: Du skal siden løbe hen til Kræmeren Juan og udi mit Navn udtage Silke-Tøy til en Klædning for Fruen.

Pedro. Jeg vil gierne gaae hen; maaskee Kræmeren har et andet Sind i Dag end som i Gaar.

ACTUS III.

Scen. 1.

Donna Maria. Leonora.

Donna Maria. Ach Leonora! mine Forældres Daarlighed er ikke at beskrive, og vores Armod er ubeskrivelig. Os bydes Velstand; men vi skal tigge af lutter Hofmod. Var det en gemeen borgerlig Familie, som tilbød os saadan Alliance, kunde man endda ikke forundre sig saa meget derover; men det er et adeligt Huus, een af de rigeste og artigste Personer udi den hele Province, som forlanger mig til Brud.

Leonora. Min allerkiereste Jomfrue! I synder imod eder selv, dersom I derudi har den mindste Respect for eders Forældre; thi jeg finder hos dem ikke en Ambition, men Raserie.

Donna Maria. Ach kiere Leonora! jeg elsker dig for din Troeskab imod mig ret som min egen Siel. Jeg veed, at du for længe siden havde forladt os, havde det ikke været for min Skyld. Om jeg nu ikke kand belønne din Troeskab, saa skal Himmelen dog belønne den. Jeg forlader mig udi denne Sag paa dig, og følger dine Raad.

Hun græder.

9-10. een af de . . . artigste Personer] meest dannede.

Leonora. Græder ikke, Jomfrue! vi skal nok hitte paa Raad. Ingen Muur er saa stærk, at jeg jo kand rive den ned, ingen Laas saa fast, at jeg jo har en Nøgel dertil. Følger ikkun blindt hen mine Raad, saa skal alle Ting have gode Veye. Jeg har overlagt een Ting med Gonzalos Søster Isabella, som jeg troer nok skal lykkes; og hvis det ikke lykkes, saa maa vi gaae lige til og lade os bortføre. Men der kommer eders Forældre; gaaer I ikkun til Side.

Scen. 2.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Don Ranudo. Nu, Pedro! hvad sagde Kræmeren?

Pedro. Han svarede kort og got: Hils dit bedragerske Herskab, din Slyngel! og beed dem betale først hvad de ere skyldige. Kræmere ere ikke at skiemte med, naar man er dem skyldig; thi naar man kommer i deslige Ærinde, saa falder Kræmer-Complimenter ikke anderledes.

Don Ranudo. Har du ingen Vidner paa hans Mund?

Pedro. Det er U-lykken, Herre! at han taler ikke med Munden, men alleene med Gebærder, efter den tyrkiske Maade i Constantinopel. Thi han gav mig et Ørefigen først paa den høyre Side, hvilket var lige saa meget, som han vilde sige: Din Slyngel! og derefter og eet paa den venstre Side, som jeg kunde udtolke at det skulde hede: Hils dit bedragerske Herskab. Siden tog han min Hat fra mig, hvilket jeg udlagde saaledes: Betal først hvad du er skyldig. Siden, da jeg løb bort, knyttede han Næven, hvilket jeg forstod saaledes: Vil dit Herskab ikke betale med det Gode, skal jeg med Retten nok tvinge dem dertil. Jeg kand vel ikke selv tale med Gebærder, men kand perfect forstaae andre.

Donna Olympia. Her er noget forbandet plump Canaille udi denne Bye; de have ingen Respect for fornemme Folk.

Pedro. Det er sandt, Frue! de burde holde sig det for en Ære at blive bedragen af saadant Herskab.

Don Ranudo. Nu nu, Pedro! vær noget menageerlig med dine Expressioner. Gak ikkun lidet ud; jeg vil være her med Fruen alleene.

Donna Olympia. Lad min lille Dotter, Frøyken Eugenia, komme hid, saa skal du høre, at endskiønt hun kun er et Barn, hvilke nobles Sentimens hun har.

Pedro sagte. Jeg troer nok, at Fruen herudi tager merkelig feyl; thi hun er klogere end Forældrene.

Scen. 3.

Ranudo. Olympia.

Olympia. Saa tit jeg seer det Barn, Don Ranudo! glæder jeg mig.

Ranudo. Hun slægter i alting hendes Forældre paa og meer end hendes Søster.

Olympia. Naar jeg seer hende, seer jeg livagtigen afmalet min Moder Donna Elvire, hvis Fodspor hun i sin Høyheds Jagttagelse vil følge.

Ranudo. Hun holdt sin Høyhed og sit Fæderne-Navn for det største Klenodie.

Olympia. Det vil og Eugenia giøre, om jeg seer ret. Hendes Søster derimod har noget Borgerligt udi hendes Miner og Væsen, som staaer mig ikke an; mig synes ogsaa, at hun familiariserer sig iblant med Folk af ringe Stand. Forgangen Uge saae jeg hende tale med en Borger-Kone, ligesom det kunde været hendes Lige. Jeg satte hende ogsaa til Rette derfor.

Ranudo. Det skulde hun dog, Madame! ikke have giort; thi man kand familiarisere sig med Bønder, Borgere og sine Tieneste-Folk, uden at tabe noget derved. Men naar man har med dem at bestille, som paastaaer at ville være vore

Ligemænd, da maa man staae paa sin Høyhed; thi de første ansee Familiaritet som et Naades-Tegn, men de sidste som en Ret.

Olympia. Det er sandt nok. Men der kommer hun.

Scen. 4.

Olympia. Ranudo. Eugenia. Pedro.

Olympia. Kom hid, lille Eugenia! Jeg seer udi dig din Mormoders Elvires Billede, og jeg haaber, at du vil følge hendes Fodspor.

Eugenia. Hvad giorde hun, Mama?

Olympia. Hun havde stedse sin Stand og Høyhed for Øyne, og skattede den høyere end nogen anden Ting.

Eugenia. Det vil jeg og giøre; men = = =

Olympia. Hvad vil du sige med dit Men?

Eugenia. Intet, Mama! men = = =

Olympia. Hvad vil det Men da betyde?

Pedro. Kand eders Naade ikke giette sig til hvad det Men vil betyde? Det er jo det samme, som hun vil sige: Men jeg har faaet saa slet Froekost i Dag.

Olympia. Hvad Froekost har hun da faaet?

Pedro. Det samme som vi andre; thi vi ere fastende, uden den sorte Kat, som nærer sig af Jagten.

Olympia. I gemene Folk, som giør eders Mave til Gud, tænker intet uden paa Mad og Drikke.

Pedro. Spørg kun Frøykenen, om hun ikke tænker paa det samme.

Olympia. Hør, min Dotter! hvad agter du høyere, enten dit Adelskab eller Penge?

Eugenia. Jeg agter meest Penge.

Olympia. Hvad? agter du meest Penge? Hvorfor setter du meest Priis derpaa?

Eugenia. Man kand for Penge tilkiøbe sig Klæder, Mad og Drikke, men intet for det andet.

Pedro. Derudi har den naadige Frøyken Ret. Paa Torvet kand man for 50 Ahner ikke tilkiøbe sig et Bundt Svovelstikker.

Olympia. Har jeg givet dig saadan Lærdom, min Dotter?

Eugenia. Ney Mama!

Olympia. Hvi taler du da saaledes?

Eugenia. Fordi Mama har lært mig galt.

Olympia. Har jeg lært dig galt?

Pedro. Ja om jeg maa tale frit, saa er Fruens Catechismus ikke orthodox.

Olympia. Hold din Mund. Jeg hører nok, af hvem Barnet er forført. Ach Himmel, er det mueligt, at jeg skal høre saadant af det Barn, som jeg har haft beste Tanker om? Hør, Eugenia! der siges, at en Person af u-lige Stand med vor Huus har Øye paa din Søster; finder du Behag derudi?

Eugenia. Ney jeg er vreed paa samme Person, efterdi han ey frier til mig selv.

Hun græder derved.

Olympia. Ach jeg gaaer af Sorg fra min Forstand. Hør, jeg skal sette dig udi Kloster.

Eugenia. Der har jeg ingen Nød.

Olympia. Jeg skal giøre dig arveløs.

Eugenia. Arveløs? ha ha ha hi hi hi!

Olympia. Leer du deraf?

Eugenia. Her er jo intet at arve.

Olympia. Gaae fra mine Øyne, du vanartige Pige!

Eugenia. Arvesløs, ha ha ha hi hi hi!

Hun gaaer bort.

Olympia. See engang, hvor trodsig hun er oven i Kiøbet, og foragter sine Forældre.

Pedro. Velbaarne Frue! naar Børn og Huusfolk ikke faaer hvad de behøve, agte de ikke Forældre eller Herskab, af hvad Stand de end ere.

Olympia. De forbandede Huusfolk har forført Barnet.

Pedro. Ney vist ikke; men Naturen gaaer her over Optugtelsen. Hvad siger ikke Seneca = = =

Olympia. Han siger, at slige Karle som du maa ikke tale saa dristig.

Pedro. Han siger jo ogsaa, at Mulier taceat in Ecclesia.

Ranudo. Herud, Mester Philosophus! og lad os være alleene.

Scen. 5.

Ranudo. Olympia.

Ranudo. Jeg er gandske forskrækket over vor yngste Dotters Opførsel.

Olympia. Hun er bleven forført af Huusfolkene, og man maa nøye examinere, af hvem det er skeet.

Ranudo. Hvad kand ikke Omgiængelse med gemene Folk udvirke? Barnet er jo saa forvendt, at man kiender det ey igien.

Olympia. Man maa hindre hende videre fra saadan Omgiængelse, saa vil hun snart bringes paa rette Vey igien og paa sin forrige honette Ambition.

Ranudo. Ach ach, ingen Sorg kand være større end at see sine Børn vanslægte fra Forældrenes Dyd. Men hør, Donna Olympia! hvad skal vi have til Mad i Dag?

Donna Olympia. Ja hvad skal vi have til Mad andet end det samme, vi aad i Gaar, i Overgaars og den anden Dag? Den første Ret bliver Ærter, den anden Ret Ærter, og den tredie Ret ogsaa Ærter.

Don Ranudo. Men vi kand ikke leve længe saaledes;

---

3. Hvad siger ikke Seneca] At Pedro kiender Senecas Navn og falder paa at tillægge ham Pauli Ord (1. Cor. 14, 34), har ikke været paafaldende for Datidens Publicum, hvem Senecas Skrifter i Birgitte Thotts danske Oversættelse vare ikke ubekjendte.

thi jeg finder mine Kræfter allerede saa formindskede, at jeg neppe kand staae paa mine Been.

Donna Olympia. Ach gid det stod mig an at arbeyde, at jeg kunde fortiene noget til Føde; thi Hunger er dog et haardt Sværd.

Don Ranudo. Der sidder en fattig Bonde uden for Dørren og æder; han er derudi lykfaligere end vi.

Donna Olympia. Lykfaligere end vi kand han ikke være; thi hvordan end hans Vilkaar er, saa er han dog ikkun en Bonde. Jeg har ellers Medynk over den stakkels Mand, at han skal sidde og æde under aaben Himmel.

Don Ranudo. Men hvilket er verst: at spise under aaben Himmel eller at sulte under Taget?

Donna Olympia. Begge Dele ere onde; thi det første er gemeent, men mætter dog, det andet er fornem, men det mætter intet.

Don Ranudo. Lader os kalde den stakkels Mand herind, at han kand sidde og æde sin Mad i Roe; thi derude har han baade Solen, Luften, Fluer, Mennesker og Hunde at drages med.

Donna Olympia. Ja lad ham komme ind. Jeg har heller en Bonde eller en Borger udi mit Huus end som en maadelig fornem Mand; thi den første tilskriver mig det som en christelig Ydmyghed, men den anden vil passere for min Lige-Mand, og holder det for en Ret at omgaaes med mig.

Scen. 6.

Don Ranudo. Donna Olympia. Bonden.

Don Ranudo. Hør, du fattige Mand! trin herind med din Pose.

Bonden. Jeg er for ringe, velbaarne Herre! at gaae ind udi saadant et Huus.

Don Ranudo. Vi ere alle Mennesker; jeg havde Medliden-

hed med dig, da jeg saae dig sidde og spise under aaben Himmel. Set dig ikkun ned paa denne Stoel; der kand du spise din Mad i Roe.

Bonden. Tak, velbaarne Herskab!

Don Ranudo. Hvor boer du?

Bonden. Jeg boer fire Mile herfra.

Don Ranudo. Hvad har du for denne Gangført med dig i Byen?

Bonden. Nogle Snese Kyllinger, som ere solgte paa Torvet.

Don Ranudo. Dersom du har nogle gode fede Kapuner, kand du bringe dem hid en anden Gang.

Bonden. Vil Herskabet ingen Kyllinger have?

Don Ranudo. Ney jeg er ikke meget for Kyllinger; den meste Kiød=Mad, vi spise her i Huset, ere Kapuner og Vildt, ellers spiser vi ingen Kiød=Mad.

Bonden. Jeg kand nok see det paa Herskabet; thi baade Herren og Fruen seer saa mager ud.

De stryge sig begge to over Øynene.

Don Ranudo. Hvad er dit Navn, min ærlige Mand?

Bonden. Jeg heder Juan.

Don Ranudo. Boede din Fader ogsaa paa samme Gaard, som du nu boer?

Bonden. Ja.

Don Ranudo. Hvad var hans Navn?

Bonden. Jeg veed min Troe ikke.

Don Ranudo. Det er forskrækkeligt ikke at vide sine Forældres Navn. Den største Fornøyelse i Verden er jo at vide sine Forældres Navne, og af hvad Oprindelse man er.

Bonden. Paa Landet hos os holder vi det for den største Fornøyelse at see Jorden bære Korn og Frugter, som vi kand leve af; at vore Hustruer kand faae Børn hvert Aar; at vore Børn kand snart opvoxe og gaae os tilhaande.

Don Ranudo. Det er artigt; og vi høye Stands=Personer

holde det for en Byrde at faae mange Børn, thi jo flere Børn, jo flere Udgifter.

Bonden. Hos os derimod heder det: Jo flere Børn, jo flere Indkomster. Jo flere Junkere, jo flere Ædere i Landet; men jo flere Bønder, jo flere Arbeydere.

Don Ranudo. Det er sandt; du taler som en Philosophus. Hvor gammel var du, da du blev gift?

Bonden. Jeg var atten Aar.

Don Ranudo. Det var noget for tilig. Vi fornemme Folk gifte os ikke nær saa tilig; vi maa undertiden bie, indtil vi ere 40 til 50 Aar, inden vi kand komme i Stand til at underholde vores Familier ligesaa prægtigt som vore Forfædre.

Bonden. Vi derimod gifte os, saa snart som vi ere i Stand til at kunde fortplante Verden; thi Hustruer og Børn ere os til ingen Byrde, thi jo flere Hænder i Huset, jo flere Arbeydere, og jo flere Arbeydere, jo større Velstand.

Don Ranudo. Denne Mand taler viselig, Donna Olympia! Bonde-Standen er derudi lyksalig. Jeg troer ogsaa, at det er Aarsag, at Bønder-Børn ere friskere og stærkere end fornemme Børn, efterdi de bliver avlede i Forældernes blomstrende Aar.

Bonden. Om Herren ikke vilde tage det unaadigt, saa troer jeg ogsaa, det er Aarsag, at ikke saa mange Hanreder ere iblant Bønder som iblant fornemme Folk; thi naar fornemme Folk gaaer og bier, til de ere 50 Aar, førend de kand komme i Stand at forsørge et Huus, saa kommer de derimod af Stand at forsørge en Kone; uden saa er, at fornemme Fruer kand lade sig nøye med Mad og Drikke alleene, hvilket vi holde for utroeligt hos os paa Landet.

Don Ranudo. Ha ha ha! Det er fornøyeligt at høre en gemeen Bonde saaledes raisonere. Jeg staaer ellers og seer paa dig med Forundring, at du kand æde denne grove Mad med saadan Appetit.

Bonden. Ach den Ost og Brød smager mig maaskee

bedre, end den beste Steeg kand smage Herskabet. All Mad er god, og det kommer ikkun derpaa an, hvorledes vore Maver blive tilvante.

Don Ranudo. Vi bør forsøge alle Ting i Verden: Lad mig af Curiositet smage noget af din Ost og see, om jeg kand faae den ned.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! det gaaer aldrig an.

Bonden. Vil Herren forsøge det engang?

Don Ranudo. Ja nok; blot af Curiositet. Ey, det smager endda ikke saa ilde.

Bonden. Fruen tager og nok et Stykke med?

Donna Olympia. Det er sandt, den Ost smager vel. Jeg vilde snart have forsoret det.

Don Ranudo. Ha ha ha! jeg maa min Troe have et Stykke endnu. Det er noget rart, som jeg aldrig havde tænkt at giøre, og kand jeg fortælle mine Børne-Børn det. Skiær ikkun et tykt Stykke, Juan! og giv os noget af dit grove Brød med.

De æde begge brav.

Donna Olympia. Den første Historie, jeg fortæller, naar jeg kommer til Hove, skal min Troe være denne, at jeg har spiset Ost og Brød med en Bonde.

Don Ranudo. Ha ha ha! giv os nok et Stykke, Juan! Jeg vil min Troe æde saalænge, som det smager mig.

Bonden. Jeg veed ikke, velbaarne Herre! om min Ost taaler flere Snit denne Gang.

Don Ranudo. Ha ha ha! Han tager Osten selv, og skiærer den halve Deel deraf. Nu skal du see, Juan! at hverken Fruen eller jeg foragter fattig Bonde-Kost.

Bonden stikker Maden udi sin Pose igien, og kløer sig i Hovedet.

Donna Olympia. Giv mig endnu et Stykke; jeg vil forsøge, om min Dotter Frøykenen kand ogsaa æde saadan

---

16. Det er noget rart] sieldent.

grov Kost. Ha ha ha! det er artig nok for en Forandring.

Bonden. Det sidste Snit, Herren giorde, kand den hele Familie ey alleene giøre et Forsøg paa, men endog deraf æde sig mæt.

Don Ranudo. Naar du kommer igien til Byen, kand du frit tale os til.

Bonden. Herskabet skal have Tak. Siger sagte: Men Skam faae den, der tager sin Mad-Pose oftere med sig.

Don Ranudo. Naar du nu kommer hiem, Juan! saa haaber jeg, at du berømmer os for vor Ydmygheds Skyld.

Bonden. Ja vist; besynderlig om Herren er saa naadig og giver mig noget Vederlag, thi jeg havde, sandt at sige, netop saa meget til Mad, som jeg kunde bruge paa Reysen.

Don Ranudo. Hvad skal vi give denne ærlige Mand, Donna Olympia? Jeg laante 2000de Rosenobler ud til en god Ven i Dag, og derfor ikke har et Stykke Guld mere ved Haanden; og at give Foræringer udi Sølv-Penge kand hverken staae mig an eller nogen af det Colibradske Huus.

Bonden. Ach naadige Herre! jeg vil nok lade mig nøye med Sølv-Mynt.

Don Ranudo. Ney Juan! det kand ikke lade sig giøre. Vi vilde vist nok miste all vor Reputation derover. Vore Belønninger bestaae enten i Guld eller Ære.

Bonden. Men efterdi Herskabet har intet Guld ved Haanden, og jeg har selv saa megen Ære, som jeg forlanger, saa vil jeg ydmygst bede om et lidet Vederlag udi Sølv-Mynt, at jeg kunde kiøbe mig noget Mad igien.

Don Ranudo. Skal vi da give hannem en Snees Styk von Achten, Donna Olympia! dog med Condition, at han ikke siger det til nogen?

Donna Olympia. Ach Herre! det tilstæder jeg aldrig; thi det var en evig Skam for vort Huus.

Bonden. Jeg skal min Troe ikke sige det til nogen, at jeg fik Sølv-Mynt.

Don Ranudo. Hør, Juan! jeg er vis paa, naar du kommer hiem og fortæller de andre Bønder hvad dig er vederfaret, at de vil herefter ære dig.

Bonden. Om Herskabet er ikke ved Penge, saa vilde jeg ydmygst bede, at de vilde give mig noget af deres Mad igien, som jeg kunde spise af paa Veyen, saa og kunde lade de andre Bønder see til et Beviis, at jeg har været udi Herskabets Huus.

Don Ranudo. Jeg vil give dig et Aftryk af vores Vaaben, som du kand føre hiem med dig til et Beviis, at du haver været her.

Bonden. Bliver jeg da ogsaa en fornem Mand, naar Herren forærer mig dette Vaaben?

Don Ranudo. Ey, Snak!

Bonden. Jeg tænkte, at det bestod alleene i Vaabenet; thi der er jo mange, der ikke bevise deres Høyhed af andet end af deres Forfædres Vaabener. Men eftersom det ikke kand hielpe mig, saa giver mig noget Mad til at fortære paa Veyen.

Don Ranudo. Naar saa nogen tvivler derpaa, og siger: Hvor kunde det være muеligt, at Don Ranudo de Colibrados, som er descenderet af Antonio Prospero Alfonso, Gonzalvo Hippolito Stephano Mustacho = = =

Bonden. Men, naadige Herre!

Don Ranudo. Lopes, Melchior Gusmann Theodosio Theophrasto, Theodoro Carlos, Philippo Manuel Balthasar = = =

Bonden. Men, naadige Herre!

Don Ranudo. Manuel, Juan Aurelio Sanctio Ramirez, Don Jago Juliano Sebastiano Valentiniano Stemogeniano Melchior Lopez = = =

Bonden. Men, naadige Herre! jeg skulde = = =

Don Ranudo. Caspar Ranudo Trinculo Ventoso 2c. 2c. 2c.

Bonden. Endnu er jeg lige sulten, naadige Herre!

Don Ranudo viser ham Listen i Stam=Bogen, og siger 2c. 2c. 2c.

Bonden. Herren maa opregne saa mange Don Julianer og Don Ahner, saa mange Don Qvichotter og Don Sancho Panser, som han lyster, saa giver det mig = = =

Don Ranudo. Naar saa nogen, siger jeg, tvivler derom, og siger: Hvor kunde det være muleligt, at saadan en Herre skulde bevise en stakkels Bonde sliig Ære? saa giør du intet videre, end at du viser ham det Aftryk.

Bonden. Men vil Herskabet i det ringeste ikke give mig lidet Viin udi min Flaske?

Don Ranudo. Hør, Donna Olympia! der ligger et Aftryk paa Bordet, som denne gode Mand kand faae til en Erindring, at han haver været her.

Bonden. Maatte jeg ikke kalde paa Laqvaien først, at han fylder mig min Flaske?

Don Ranudo. See her, Juan! forvaer det nu vel, og see til, at det ikke gaaer i Stykker paa Veyen.

Bonden. Maa jeg springe ud i Kiøkkenet selv og kalde paa Kielder-Svenden?

Don Ranudo. Nu vil jeg forklare dig, Juan! hvad der staaer paa dette Vaaben. Udi det første Skillerum er en blaae Falk.

Bonden siger sagte: Skam faae den, der tager sin Mad-Pose oftere hid med sig.

[**Don Ranudo.**] Udi det andet Skillerum er en Leopard.

Bonden. Jeg kand ikke bie længere; jeg maa gaae.

Don Ranudo. Udi det tredie er fire Lillier.

Bonden. Jeg var tilfreds, at der stode sexten.

Don Ranudo. Udi det fierde er et Sværd.

Bonden. Gid Dievelen havde baade Sværd og Lillier.

Don Ranudo. Nu skal jeg sige dig Udtydningen.

Bonden. Far vel, naadige Herskab! Jeg takker for den Ære, de har beviist mig med at æde min Mad op.

Scen. 7.

Donna Olympia. Don Ranudo.

Don Ranudo. Hvor vil den Bonde berømme os hiertelig, naar han kommer hiem!

Donna Olympia. Ach ja vist; jeg veed perfect hvad han vil sige, nemlig: Hvilket naadigt Herskab var ikke det! mangen Bonde er mere storagtig end den velbaarne Herre og velbaarne Frue.

Don Ranudo. Men der skulde ikke heller mange af vores Stand have giort det imod en stakkels Bonde, som vi giorde.

Donna Olympia. Det vil intet sige, Don Ranudo! vi miste intet af vores Ære derved. Jeg er ikke meget storagtig, derfor kand jeg ikke lide dem, som ville være noget, og ere dog intet. Bønder giver sig ud for Bønder, og den Ære, som man giør dennem, tage de op som en Naade. Men der er visse Folk, som Monsieur og Madame (I veed det vel selv), hvilke giøre sig saadan fornem Air; men Borgeren stikker dog ud iblant, i hvor meget de søge at skiule den. Det gaaer med dennem, som man fortæller om en vis Laqvai, der vandt saa mange Penge udi et Lotterie, at han selv blev Herre, og opførte sig meget prægtigt, men glemte sig engang selv, saa at han, i Steden for at sette sig udi Karreten, steeg bag paa. Saaledes stikker og Borger-Nykkerne frem hos de Folk, som jeg taler om. Jeg kand ærgre mig fast ihiel, naar jeg seer Madame (nok sagt) udi sin Porte-Chaise, hældende sit Hoved paa den venstre Axel med en melancholisk Mine, ligesom hun var misfornøyet over det, at hendes Mand ikke haver bragt det endnu høyere; da dog, naar hun vil eftertænke, at hendes Frue Moder solgte Figener offentlig paa Torvet udi Sevilien, hun burde blive gandske Hovedsvimlet og holde sig fast med begge Hænder udi Porte-Chaisen.

---

22. opførte sig meget prægtigt] optraadte med megen Pragt.

Men hun taler min Troe ikke gierne om hendes Grand-Mama, ikke heller taler Monsr. gierne om sine Forældre. Jeg er færdig at sprække, min hierte Don Ranudo! naar jeg tænker paa de Folk.

Don Ranudo. Ey, min Hierte! hun maa ikke ivre sig saa meget; det er jo ikke Umagen værd.

Donna Olympia. Jeg var tilfreds, de vilde understaae sig at besøge mig engang; jeg skulde min Troe lade dem staae udi Forstuen en heel Time, det siger jeg, og det sværger jeg paa. Hvad vil det = = =

Don Ranudo. Ey, Gud bedre mig, faaer Fruen ondt? Hun vil min Troe besvimme. Gid jeg havde noget at give hende at lugte til. Nu, lugt til dette Stykke Ost, saa maaskee det gaaer over. Ach hvilket adeligt Hierte!

Hun kommer sig igien.

Donna Olympia. Jeg siger, Don Ranudo! de skulde staae en heel Time i Forstuen, mere estimerer jeg dem ikke. Jeg agter dem ikke saa meget som det Stykke Ost, I har udi Haanden.

Da hun siger dette, tager hun Osten af hans Haand, og æder den op.

Scen. 8.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Pedro. Ach nu ligger her et Fandens Huus; her er Creditorerne ude med Rettens Middel, som vil exeqvere en Dom og tage bort alt hvad de finde i Huset.

Don Ranudo. Hvor ere de?

Pedro. De ere alt indbrudte udi den grønne Stue.

Don Ranudo. Kom og lad os gaae.

Scen. 9.

Rettens Middel. Personerne af forrige Scene.

Betienteren giør en dyb Compliment. Jeg beder allerunderdanigst om Forladelse, naadige Herskab! at jeg her kommer i

saadan dristig Forretning. Jeg er en ringe Tiener, som maa under mit Embeds Fortabelse forrette Øvrighedens Befaling.

Don Ranudo. Til hvilken Ende er han hidskikket?

Betienteren. Jeg er hidskikket med Ordre at giøre allerunderdanigst Execution hos dette høye Herskab og i Kraft af den Dom, som faldt for 14 Dage siden, at tage alt hvad jeg finder udi dette høyædle Huus indtil det høye Herskabs egne velbyrdige Gang-Klæder.

Don Ranudo. Jeg haaber dog, at man ikke tracterer mig paa den Fod som en gemeen Borger.

Betienteren. Det burde vel ikke saa være; men Lovene desverre giør ingen Forskiæl imellem Folk udi Gields-Sager.

Don Ranudo. Betænk jer vel hvad I giør, Monsieur!

Betienteren. Jeg har betænkt det meget vel. Jeg har allerede ved mine Folk bemægtiget mig nogle smaa Meubler, som jeg har fundet i de andre Værelser; men som de gandske ikke ere tilstrækkelige til at betale dennem med, saa maa jeg nu fordriste mig til at legge Haand ogsaa paa det høye Herskabs Gang-Klæder, hvilket jeg beder allerunderdanigst ikke unaadigt maa optages.

Don Ranudo. Kand nogen tage saadant naadigt op? I skal ingen Raison kunde give mig til at forsvare saadan Gierning med.

Betienteren. Tiden tillader ikke denne Gang at give videre Raison. Jeg skal ellers fare fort med største Lemfældighed og lade Herren i Henseende til hans høye Stand beholde Underklæderne.

Don Ranudo. Det er en forskrækkelig Høflighed, det maa jeg bekiende.

Betienteren. Ja jeg veed nok at give enhver den Ære, ham tilkommer.

Trækker Kiolen af ham, og giør 3 dybe Complimenter.

Don Ranudo. Ach Himmel, hvilke Tider vi leve udi!

Betienteren. Nu maa jeg ligeledes adressere mig til hende, naadige Frue!

Donna Olympia. Det er en halsløs Gierning at legge Haand paa saadan en Dame, som jeg er; betænk jer derfor vel.

Betienteren. Jeg kræver Himmelen til Vidne, hvor meget det smerter mig at giøre saadan Execution; men jeg er kun et uskyldigt Instrument, som Øvrigheden betiener sig af.

Donna Olympia. Siig kun Magistraten, at den vil blive exemplariter straffet derfore.

Betienteren. Jeg skal underdanigst rapportere dem naadige Frues Ord. Men jeg maa tage mig den Frihed at bemægtige mig hendes Kiole paa Regnskab.

Trækker Kiolen af, og kysser paa Fruens Skiørt.

Donna Olympia. Ach Himmel, jeg døer af Blusel.

Don Ranudo med sin Tobaks-Dose i Haanden. Ey, Madame! lader os tractere det med Foragt, for at vise, at vore Hierter svare til vor Fødsel. Monsieur! vi regne ham det ikke til Onde. See der, behager ham en Prise Tobak?

Betienteren. Maatte jeg spørge, om det er Herrens egen Dose?

Don Ranudo. Jo hvad andet?

Betienteren. Herren maa da ikke fortryde paa, at jeg tager den ogsaa paa Regning.

Don Ranudo gaaer og synger paa Gulvet.

Betienteren. Jeg seer, her er intet andet. Har det høye Herskab ellers noget at befale?

Giør 3 dybe Complimenter, og gaaer ud.

Pedro. Den Dose kunde Herren nok have beholdet.

Don Ranudo. Det vil intet sige, Pedro! Lader os gaae ud.

Pedro. Det var en Fandens Karl, han har lært paa en høflig Maade at rive Haar og Hud af Folk. Men jeg seer, at han ikke gik reent bort, han vil ind og snage i flere Værelser; jeg maa hen og sette mit smaa Tøy tilside.

ACTUS IV.

Scen. 1.

Leonora. Isabella.

Leonora. Nu, Madame! hvad synes eders Broder Gonzalo om det Forslag?

Isabella. Det staaer hannem meget vel an. Jeg kand og ikke rettere see, end at det er den sikkerste Vey.

Leonora. Han vil give sig ud for Kongens Søn af Morland, og skal han hede: Caspar Melchior Balthasar Ariel Theophrastus Bombastus, Prinz af Æthiopien.

Isabella. Det er et prægtigt Navn; jeg troer, at det Ord Bombastus alleene vil behage dit Herskab saa vel, at de giver hannem Donna Maria. Men er det ikke noget underligt at give sig ud for en Æthiopisk Prinz? Mig synes, at det er for dristigt et Paafund endogsaa udi en Comoedie. Man støder sig jo derover i den borgerlige Adelsmand, at en Kiøbmand bindes dette paa Ærmet, at den Tyrkiske Keysers Søn var kommen til Paris for at frie til hans Dotter.

Leonora. Ney Madame! saa meget u-rimelig som Inventionen er i samme Comoedie, saa lett kand den her settes udi Verk; thi at bilde en Kiøbmand ind, at den Tyrkiske

16. den borgerlige Adelsmand] En Oversættelse af Molières »Le bourgeois gentilhomme« hørte til den Tids yndede Stykker paa den danske Scene.

Keysers Søn med den store Mufti og anden Geystlighed reyser midt ind udi Kiærnen af Europa, for at gifte sig med en ubekiendt Borger-Dotter i Paris, er hardt ad ligesaa dristigt som dens Invention, som gav sig ud for Ambassadeur fra Keyseren i Maanen for at handle om Ægteskab imellem samme Keyserlige May. og Doctorens Dotter. Men her kommer en christen Prinz fra Africa til Spanien, som giver sig ud for at have antaget den Romerske Troe, hvortil mange fornemme Herrer udi Æthiopien ere faldne, og derfor vil forene sig med een af de høyeste Familier udi Spanien, som de mene at være den Colibradske Familie; saa at der er aldeles intet at scrupulere over uden det, at han er sort, men det gaaer alleene Bruden an. I veed jo, at der er ellers ingen Familie i Spanien, som af mit Herskab jo vrages.

Scen. 2.

Pedro. Isabella. Leonora.

Pedro. Hey Leonora!

Isabella. Hvad er der paa Færde?

Pedro. Værer snart! I skal ind og forsegles saavel som alt andet Boeskab i Huset.

Leonora. Forsegles! hvad vil det sige?

Pedro. Det er: I skal ind og lade jer sette Stempel paa. Her har været en Allarm i Huset; der er ikke et Skab, som jo er bleven forseglet af Creditorerne. Alt hvad løst var, er bleven borttaget, indtil Herrens og Fruens Gang-Klæder.

Leonora. Jeg giver dem en god Dag; alle de Klæder, som jeg har, ere mine egne, som jeg og havde, førend jeg kom her i Huset.

4-6. som gav sig ud for Ambassadeur fra Keyseren i Maanen o. s. v.] Her sigtes til et Stykke i Théatre ital., I: »Arlequin empereur dans la lune«, som neppe var overført paa den danske Scene.

Pedro. Det vil intet sige. Jeg brugte det samme Argument; men det blev ikke hørt. Rettens Middel toge alle mine smaa Sager bort, og trøstede mig dermed, at jeg kunde søge min Regres til Herskabet igien.

Leonora. Det var en deylig Trøst.

Pedro. De spurdte efter Kammer-Pigen; men jeg var dog saa ærlig og sagde, at hun var ikke hiemme, bad dem og, at de vilde have Taalmodighed en liden Stund, hun kom strax hiem igien.

Leonora. Ney see engang, hvor ærlig han er.

Pedro. De vil min Troe ogsaa have fat paa jere smaa Sager, om jeg ellers kiender Rettens Middel ret.

Leonora. Jeg har min Troe ingen i Behold; de maa gierne tage det, som de finde. Men hvorledes giver Herren og Fruen sig tilfreds?

Pedro. De ere endnu lige storagtige, endskiønt de ere gandske nøgne. Jeg veed ikke, han har noget i det hele Huus at svøbe sit fattige Legeme udi, andet end en gammel Sørge-Kappe.

Leonora. Ach Taarene staae mig i Øynene, naar jeg hører saadant.

Isabella. Tier ikkun stille, Leonora! det skal snart blive godt.

Pedro. Hvor vil det blive godt? hvor vil det blive godt?

Isabella. Du veed jo hvad vi har overlagt sammen. Der kommer Gusmann.

Scen. 3.

Gusmann. Isabella. Leonora. Pedro.

Gusmann siger sagte: Jeg giver jer Fanden, I Gripomenes! saa mange som I ere. Vil I flaae Huden af mig? Da nytter jer den jo intet. Vil I tage mine Klæder? De ere jo ikke en Skiærv værd. Vil I tage min Page-Titul fra

mig? Saa giøre I mig en Tieneste; thi saa kand jeg komme til at blive Steegvender hos godt Folk. O gid I faaer en Ufærd, I Gripomenes! for jer Medfart imod Herskabet. Først toge de bort hvad de fandt i Huset, og siden lagde de Haand paa Herskabet; de toge først Herrens Hat af Hovedet, siden Kiolen, siden (med Permission) hans Halsdug, saa at han har intet tilbage uden en Sørgekappe. Kort at sige, der blev intet tilbage udi det hele Huus, hvormed Herren kunde skiule sit nøgne Legeme, uden alleene Sørgekappen, saa at han seer verre ud end en Dievel; men han er lige saa stor derpaa endnu, thi han sagde til mig: Hør, Gusmann! udi all denne Ulykke beholdt jeg dog min Stam-Bog.

Leonora. Hør, Gusmann! hvad Nyt?

Gusmann. Vi faaer Nyt nok herefter; thi det Gamle er altsammen reent borte. Men see der kommer Fruen.

Isabella. Saa maa jeg da løbe.

Scen. 4.

Donna Olympia. Leonora. Pedro. Gusmann.

Donna Olympia. Ach jeg døer af Forbittrelse. O en Uforskammenhed uden Lige! Jeg skal hævne mig, om det end skulde koste all min Velfærd.

Pedro sagte. Ja den har været fløyten længe siden.

Donna Olympia. Saa tidt jeg tænker derpaa, saa kaager mit hele adelige Blod i mine Aarer.

Pedro sagte. Det maa jo et Steds kaage udi Huset; thi vor Gryde har i lang Tiid ikke kaaget.

Donna Olympia. Ach jeg brister.

Pedro sagte. Da er det min Troe ikke af for megen Mad.

Donna Olympia. Monne de Folk har glemt, hvem jeg er?

Pedro sagte. Ney dette er U-lykken, at de ikke har glemt os; thi ellers havde vi beholdt det Lidet, som endnu var tilovers.

Donna Olympia. Ach hvor er mine Folk, at jeg kunde overlegge med dem, hvad Anstalter vi skal giøre?

Leonora. Her ere vi allesammen; hvad har Herskabet at befale?

Donna Olympia. Ach Leonora! du har altiid været mig en troe Tienerinde.

Leonora. Jeg har intet giort, uden hvad min Pligt udfordrer.

Donna Olympia. Ach Leonora! veed du hvad U-lykke, hvad Haanhed mig er vederfaret?

Leonora. Alt for vel desverre.

Donna Olympia. Hvor hastig kand dog saadant ikke rygtes!

Leonora. . Hvor skulde ikke saadant rygtes; thi vi alle i Huset har jo faaet en Snært af Svøben?

Donna Olympia. Hvilke troe Huusfolk, som tager Deel udi deres Herskabs Skam!

Leonora. Skammen er ikke saa stor som Skaden.

Donna Olympia. Saa maa du ikke vide, hvad os er hændet.

Leonora. Jo jeg veed nok, at Rettens Betientere have = = =

Donna Olympia. Ey, det er intet. Ney her er noget andet vederfaret os, som har mere at sige. Saa snart Rettens Betientere vare borte, kom en Kammer-Pige lige ind i mit Gemak, uden at lade sig anmelde, og talede saadanne bespottelige Ord: Mit Herskab lader dem hilse; de har hiertelig ondt af den Fortræd, som dennem er hændet, og de beder, at Fruen ikke vilde forsmaae en Silke-Klædning, som ikke er brugt over to Gange. Ach jeg kand ikke fortælle mere af Hævn. *Hun gaaer bort.*

Scen. 5.

Don Ranudo *svøbt i en sort Kappe.* **Leonora. Pedro.**

De blive forskrækkede, falder paa Knæ, og slaaer Kors for sig.

Don Ranudo. Ey, Børn lille! det er alt for stor Ydmyghed; jeg er jo ingen Helgen. Jeg er vel en fornem Mand, men dog et Menneske, og forlanger derfor ingen Knæfald.

Pedro. Ach er det Herren?

Don Ranudo. Det kand du vel see. Staaer op igien; jeg forlanger ingen saadan Dyrkelse af mine Huus-Folk.

Pedro. Jeg kand sværge paa at det ikke var af Ydmyghed; men jeg tog Herren an for en Dødning.

Don Ranudo. Ja saa. Det kommer af den slette Kappe, jeg har paa; men om jeg heder Don Ranudo de Colibrados, saa skal det ikke blive uhævnet hvad mig er vederfaret i Dag, saa at de Creditores skal udryddes med Hustruer og Børn. Hvad mener du vel, naar saadant kommer ud, om de Folk ikke blive straffede paa Gods og Formue, og den hele Bye sine Privilegier betagen?

Pedro. Ach Herre! jeg beder for Byen, at den dog maa blive sparet; thi hvad kand andet godt Folk dertil?

Don Ranudo. I saadanne Tilfælde, Pedro! bliver den Uskyldige straffet med den Skyldige.

Pedro. Men om saadan en Mand som Herren intercederer for Byen, bliver den nok sparet.

Don Ranudo. Ja Pedro! naar det kommer saa vidt, vil jeg see hvad jeg kand giøre.

Pedro. Ach Herren skal have Tak paa Byens Vegne.

Don Ranudo. Men hvad var det for et Fruentimmer, som stod her nyeligen, og løb bort?

Leonora. Det var Kammer-Pigen til den Prinz, som nyeligen er kommen hid.

Don Ranudo. Hvad heder den Herre?

Leonora. Han heder Melchior Caspar Balthasar Theophrastus Bombastus Ariel David Georgius, Prinz af Æthiopien.

Don Ranudo. Hille Mænd, men hvor er I bleven bekiendt med hende?

Leonora. Hun kom for at besøge mig; thi hendes Frue, som er samme Herres Moder og Keyserens Søster, vil ikke have, at hun skal omgaaes med Folk af anden Familie end vores.

Don Ranudo. Det holder jeg af. Jeg mærker, at de Folk har Ambition; thi der er, sandt at sige, ellers ikke een Familie i Byen, som man kand omgaaes med.

Leonora. Der er ellers (saa viidt jeg kand mærke) ogsaa noget andet under; thi samme Kammer-Pige lod sig halv forlyde, som at samme Herre var alleene hid kommen for at alliere sig med vores og ægte vores Frøyken. Han er ikke alleene en mægtig, men og en høy christelig Prinz, thi han er opkaldet efter de hellige tre Konger.

Don Ranudo. Er det mueligt, Leonora? Kald paa Fruen, at vi kand lade hende det vide.

Scen. 6.

Donna Olympia. Don Ranudo. Leonora. Pedro.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! jeg skiæmmes ved at lade mig see udi denne borgerlige Dragt.

Leonora siger sagte: Det er min Troe min gammel Kiole, Fruen har faaet paa.

Don Ranudo. Tier ikkun stille, Donna Olympia! her er kommen en stor Prinz til Byen, som vil alliere sig med vor Familie.

Donna Olympia. Maaskee det er een af de nye Prinzer?

Don Ranudo. Ney det er een af de ældste i Verden, der udspirer fra Dronningen af Saba; en Æthiopisk Prinz. Leonora veed hans Navn.

Leonora. Han heder: Melchior Caspar Balthasar Theophrastus Bombastus Ariel David Georgius.

Donna Olympia. Er det mueligt?

Leonora. Jeg troer, uden Tvivl vi faaer Visiter af hannem i Dag. Det Eneste, jeg frygter for, er, at Frøykenen ikke vil have hannem, efterdi han er sort.

Donna Olympia. Det vil intet sige, naar han ikkun er høy. O hvilken Lykke!

Don Ranudo. Men hvorledes skal jeg kunde tage imod

saadan en Herre udi denne Eqvipage? Hør, Pedro! her er kommen en fremmed Prinds til Byen at begiære min Dotter til Ægte, og samme Prinds er af Moorland.

Pedro. Pfy, vil Herren give sin Dotter bort til en Tartar?

Don Ranudo. Det maa ikke hielpe; hun kommer derved i Høyhed. Men hvor skal jeg faae Klæder?

Pedro. Tier ikkun stille, Herre! jeg skal skaffe en Kiole udi en Hast, som jeg vil laane udi mit Navn.

Don Ranudo. Ach kiere Pedro! vær da snart.

Pedro. Jeg skal være her udi et Øyeblik igien.

Han gaaer.

Don Ranudo. Men bankes der ikke paa Dørren?

Donna Olympia. Løb, Leonora! og hør til, hvem det er.

Leonora. Ach Prindsens Udtolker er her udenfor, og vil have Herskabet i Tale.

Don Ranudo. Ach er det mueligt? Hvordan skal vi bære os ad? I maa sige, Leonora! at vi ere ikke hiemme.

Donna Olympia. Ney det gaaer min Troe aldrig an; thi det er farligt at støde saadan en Herres Bud for Hovedet. Vi maa hitte paa andre Raad.

Don Ranudo. Her er intet andet Raad at hitte paa; jeg kand umuelig lade mig see udi denne Dragt.

Leonora. Mig rinder noget i Sinde, hvorved vi kand hielpes: Herren maa lade, som han er syg, og sige, at Docteren har raadet ham at svøbe sig udi saadan en Kappe, hvilket skal være kraftigt for en Slags Svaghed.

Don Ranudo. Ey, det gaaer aldrig an.

Leonora. Eller nok et andet Anslag: Herren kand lade som han piner sit Legeme for at giøre Poenitentse, og at han har svøbt sig udi denne Kappe af lutter Devotion.

Don Ranudo. Det gaaer an, Leonora! Lad ham ikkun da strax komme ind.

---

1. udi denne Eqvipage] Udstyrelse, Paaklædning.

Scen. 7.

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora.

Leonora. Ach Herre! han maa ikke forundre sig over den Tilstand, han finder mit Herskab udi. Min Herre, Don Ranudo, som han er den fornemmeste Mand her i Byen, saa er han og den gudfrygtigste. Han har efter Kong Nabuchodonosors Exempel ydmyget sig saaledes, at han seer snarere ud som et Dyr end som et Menneske, og har sat sig for udi fiorten Dage at plage sit Legeme for sine Synders Skyld. Først var han betænkt paa at gaae med blotte Bene, men har fundet, at den Poenitentse var ikke tilstrækkelig, hvorudover han endelig har fattet den Kongelige Resolution at fornedre sig som Sanct Nabuchodonosor, fra hvilken (som jeg troer) han regner sin Herkomst, thi hans Familie er fast den ældste udi Spanien. Han vilde ogsaa som Nabuchodonosor have krøbet paa Hænder og Fødder; men vi have allesammen med Suk, Graad og Knæfald bedet ham at lade det blive dermed, men det havde ey kundet hielpe, hvis ikke Erke-Bispen selv med det hele Clericie ved Deputerede havde formanet ham at moderere saadan hellig Iver.

Udtolkeren. Ach Don Ranudo! jeg merker, at der er ikke alleene store Mænd i den Colibradske Familie, men endogsaa store Helgene.

Don Ranudo. Ach min Ven! langt fra at jeg giver mig ud for en Helgen, jeg holder mig tvert imod for den groveste Synder, saa at hvis Poenitentsen skulde svare til mine Misgierninger, vilde denne Straf ikke være tilstrækkelig.

Udtolkeren. Just denne Bekiendelse, Don Ranudo! giver Helgenen tilkiende; thi saa snart en Helgen fatter den Tanke, at han er en Helgen, bliver han ikke mere en Helgen. Men hvor er Donna Olympia, hans Frue?

Don Ranudo. Der seer han hende staae som en gemeen Borger-Kone udi saadan en Stand, som vi have besluttet at være udi i fiorten Dage.

Udtolkeren. Jeg vil ikke disputere derimod; maaskee en extraordinair Misgierning er Aarsag til saadan extraordinair Poenitentse.

Don Ranudo. Jeg havde for tvende Dage siden en heslig ublue Drøm, thi jeg syndede virkelig udi Søvne, og derfor har underkastet mig denne Poenitentse.

Udtolkeren. Ach dette alleene fortiener Canonisation. Jeg er ellers kommen hid for at lade Eders Velbaarnhed vide den høybaarne Prindses af Abyssinien, min naadige Herres Ankomst til denne Stad; dog dette er ikke mit eneste og fornemmeste Ærinde, thi jeg er fornemmelig hidskikket for at foreslaae en Alliance og at begiære for min Herre deres kiere Dotter, Frøyken Maria, til Ægte.

Don Ranudo. Tilbudet er meget anseeligt; men maatte jeg spørge hans Excellence, hvorledes Prindsen er kommen paa de Tanker?

Udtolkeren. Aarsagen, som har bevæget hans Durchläuchtighed at paatage sig saadan en Reyse, er denne: Udi Æthiopien eller Abyssinien er Keyseren saavel som Undersaatterne Christne, men udi mange Stykker gaaer fra den Romerske Kirkes Lærdom; hvorfor mange Portugisiske Jesuiter ere did hen skikkede, for at forene Abyssinien med det Romerske Sæde. Ved disses Tale og Prædiken er min naadige Herre saaledes bleven bevæget og overbeviist, at han nu passerer for en nidkier Catholiqve iblant Jesuiterne selv, hvilket er hans Morbroder Keyseren bekiendt, som derudi lader ham saavel som alle andre Samvittigheds-Frihed, og har tilstædet ham efter Begiæring at oplede sig en høy-adelig Gemahlinde udi Spanien eller Italien; til hvilken Ende han har raadføret sig med mig, Jago de las Cores, hans fornemmeste Udtolker og en indfødt Spanier, og adspurdt mig om de fornemmeste Spanske Familier, hvorudover jeg gav hans Durchläuchtighed strax Anslag paa det Colibradske Huus, som det største og ældste catholiske Huus i Spanien, og conseqventer udi hele Europa; jeg siger udi Europa, thi udi Abyssinien ere langt ældere Familier, thi hans Durchläuchtighed kand vise sit

Slægt-Register, Mand efter Mand, fra Dronningen af Saba og sine christelige Forfædre fra de hellige tre Konger.

Don Ranudo. Saa vidt gaaer endelig mit Slægt-Register ikke.

Leonora. Eders Velbaarnhed kand ikke vide det; thi jeg har hørt lærde Folk mumle noget derom, at de Colibradske Stammer ere lige fra een af Noæ Sønner, ved Navn Sem, Cham og Jacob.

Don Ranudo. Jeg troer det nok; men de Gamle har forsømt at antegne det.

Udtolkeren. Det Eneste, som kunde skrække deres Velbaarnhed fra at give min naadige Herre deres Dotter, er, at hans Naade er sort som alle andre Morer.

Don Ranudo. Det vil intet sige; en Spanier er selv sortladen.

Udtolkeren. Jeg tog ingen Betænkning at gifte mig der udi Landet med Helicon Comtra, min Frue, som nu er Keyserens Erke-Vasker-Kone, hvilket er et Æmbede, som udi Abyssinien ikke gives uden til fornemme Damer; thi hvert Land, Eders Velbaarnhed! har sine egne Manerer. Det Underligste, som kommer Fremmede for udi Abyssinien, det er Talen, som er ligere en Sang end en Tale, som for Exempel, naar jeg siger det Ord Tahunki langt, saa betyder det et Bord; Tahunki en Terz høyere, saa betyder det et Bierg; Tahunki en Tone høyere, saa betyder det en Kirke; og Tahunki endnu en Tone høyere, saa betyder det en Elefant.

Don Ranudo. Hille-Mænd, det Sprog lærer min Dotter aldrig.

Udtolkeren. Inden et Aar vil hun tale det som en indfødt Abyssinier.

Don Ranudo. Jeg er ikkun bange, at min Dotter ikke kand fordrage den store Hede, som er i Abyssinien.

Udtolkeren. Ach der er en gandske tempereret Luft i det Land, hvor Keyseren residerer; men der er nogle af hans Undersaatter, som boer lige under Linien, hvilke ere saa hede,

at man kand tænde Svovelstikker an paa dem, og naar de vil kaage deres Mad, saa nyser de ikkun paa Brændet, saa har de strax Ild.

Don Ranudo. Det er selsomt.

Udtolkeren. Ja der er meget Underligt til i Naturen. Men een Ting er at erindre, nemlig at min Herre vilde blotte sit Hoved, naar han taler med den Abyssiniske Prinds, og bøye sig først for ham; thi det er en Ære, som han paastaaer at nyde af alle fremmede Undersaatter, som ikke ere af Kongeligt Blod.

Don Ranudo. Ey, dertil beqvemmer jeg mig aldrig: Skulde en Colibrados, en Grand d' Espagne, der efter sit Privilegium med bedækket Hoved taler med Kongen af Spanien selv, blotte sit Hoved for en fremmed Prinds?

Leonora siger sagte: Det er jo forbandet; det kalder jeg Spansk: Han er saa fattig, at han eyer hverken Hue eller Hat, og dog vil betænke sig at blotte sit Hoved.

Udtolkeren. Ja saa mærker jeg nok, at der bliver intet af; thi hans Naade beqvemmer sig til ingen Samtale uden paa de Vilkaar.

Don Ranudo. Det giør mig ondt at see saadant stort Giftermaal spildt; men jeg vil heller døe af Armod, end giøre noget, som kand præjudicere min Høyhed.

Leonora siger sagte: Det kalder jeg Spansk.

Donna Olympia. Om Don Ranudo lod sig overtale dertil, skulde jeg lade mig skille ved hannem fra Bord og Seng.

Don Ranudo. Eders Tale, Donna Olympia! burde skrives med gyldene Bogstaver over vor Forstue-Dør.

Leonora siger sagte: Ja med nogle andre Bogstaver malet paa et andet vist Sted.

Udtolkeren. Saa mærker jeg da, at hans Naade med uforretted Sag maa reyse herfra.

Don Ranudo. Det giør mig ondt; men jeg kand ikke beqvemme mig dertil, om jeg end kunde redde mit Liv dermed.

Donna Olympia. Ambition er os indprentet ved Fødselen.

Leonora siger sagte: Det kalder jeg Erke-Spansk.

Don Ranudo. Min Dotter skal heller gaae i Kloster.

Leonora siger sagte: Og I begge udi Daare-Kisten.

Udtolkeren. Jeg maa da forlade dem og berette hans Durchläuchtighed dette Afslag.

Han gaaer bort.

Don Ranudo. Hvad synes dig, Leonora! stod vi ikke paa vores Ære?

Leonora. Jo jeg synes, at Herskabet staaer paa den og træder den under Fødderne; thi det, som Herskabet kalder Ære og Respect, kand regnes dem af andre til evig Spot, Skam og Skiændsel. Hofmoden gaaer saa vidt, at den kand give Materie i sin Tiid til en Comoedie. Det Artigste er, efterdi Herren ingen Hat har.

Don Ranudo. Hør, Leonora! man seer igiennem Fingre med dig for din lange troe Tieneste.

Leonora. Herskabet maa nok tilstæde mig at tale; thi jeg har fire Aar faaet lidet Mad og ingen Løn.

Scen. 8.

Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

Pedro. Herre! her er en Kiole; men jeg har maat sette min Troe og Love til Pant derpaa, at den skal blive baaren tilbage inden tre Dage.

Don Ranudo. Ja nu er det for silde; Prindsens Udtolker har alt været her, men gik bort med uforrettet Sag, saa at der bliver intet af Partiet.

Donna Olympia. Den kand dog komme tilpas; thi vi kand ikke vide, Prindsen tør afstaae sine Prætensioner og komme hid igien. Lad os gaae bort saalænge.

De gaaer bort.

Pedro. Hvad er Aarsagen, Leonora! at Herskabet er bleven anderledes til Sinds?

Leonora. Herren vilde ikke beqvemme sig til at tale med blottet Hoved med Prindsen.

Pedro. Men hvad duer saadant narrisk Forslag til?

Leonora. At komme hannem desfastere til at troe, at det er en Prinds. Lad mig ikkun raade, det skal nok gaae for sig. Den falske Prinds kand altiid afstaae sine Prætensioner. Men der kommer Herren igien paaklædt.

Don Ranudo. Ney jeg troer ikke, at jeg beqvemmer mig dertil, ihvorvel vores Armod er saa stor.

Donna Olympia. Ey, hvad Armod? Det er ikkun gemene Folkes Snak. Folk af vor Stand kand ikke være arme.

Pedro. Men om Herskabet døde af Sult, hvad kunde man kalde det paa et ret godt Sprog?

Donna Olympia. At døe af Sult er ikke at døe af Armod; men det kaldes heller en heroisk Død, som ædelsindede Folk udvælger sig, førend de ville fornedre sig.

Pedro. Men jeg er bange, at Herskabet fik saadan Grav-Skrift: Herunder hviler Don Ranudo med hans Frue den velbaarne, som døde af Sult for at undgaae Armod. Men see der kommer Ambassadeuren tilbage.

Scen. 9.

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

Udtolkeren. Hans Durchläuchtighed, min naadige Herre, fortryder langt fra ikke Eders Velbaarnheds Paastand, men tvertimod admirerer desmere saadan Ædelhiertighed, og skatterer Eders Velbaarnhed langt høyere end som tilforn, overladende til deres egen Villie, om de ville bevise hannem den begiærte Ære eller ey.

Don Ranudo. Eftersom Prindsen ikke paastaaer saadant som en Ret, saa vil jeg af fri Villie beqvemme mig dertil.

Donna Olympia. Hvad?

Don Ranudo. Jo Donna Olympia! vi kand bevise saa

stor Ære, som vi vil, naar den ikke bliver os aftvungen; thi saa heder det ikkun Høflighed og ingen Skyldighed. Jeg kand vise det af den Spanske Krønike, at een af vore Forfædre, Don Sanctio, tog imod en Soldat med blottet Hoved, der havde omkommet 8 Morer udi det store Feltslag ved Xeres de la Frontera.

Udtolkeren. Saa vil jeg da ønske Eders Velbaarnhed til Lykke med det store og mægtige Svogerskab, og vil inden en Time bringe hans Durchläuchtighed hid med sit hele Følge.

ACTUS V.

Scen. 1.

Leonora. Gusmann.

Gusmann. Ach Leonora! hvad vil den forliebte Gonzalo sige dertil, at hans Kiæreste skal føres til Morland? Vel er det mig kiært, at hun kommer i Høyhed og Velstand af Fængsel, Sult og Armod; men jeg saae dog heller, at dette Ægteskab blev til intet, for Gonzalos Skyld.

Leonora. Ney Gusmann! dette Ægteskab er bedre.

Gusmann. Jeg merker nok, at du er en Veyrhane, og at du har samme Nykker som alle Fruer-Piger.

Leonora. Ey, Snak! naar Frøykenen selv er fornøyet dermed.

Gusmann. Ach Himmel, vil hun beqvemme sig til at tage en Sort?

Leonora. Det er en christelig, dydig Prinds, som boer udi et poleret Land. Jeg følger Jomfruen, i hvor hun reyser.

Gusmann. Jeg følger min Troe ogsaa med.

Leonora. Ja hvad andet?

Gusmann. Saa kommer vi endnu til at tiene i Brød sammen, hvilket er mig kiert, thi jeg elsker dig, Leonora! saa høyt, som en Doctor elsker en Feber. Vilde du som jeg, saa skulde vi strax forlove os sammen, og du skulde blive min Kone; thi det tiener os begge ikke at gaae længere, tilmed er jeg forbunden at gifte mig snart for en vis Aarsag Skyld.

Leonora. Ey, du Tølper! du maa vide, at du taler med en Spansk Jomfrue, og at du er hverken udi Frankrige eller udi Tydskland, hvor man siger i Dag: Vil I have mig? og i Morgen alt holder Bryllup; hvor man og omgaaes hinanden saa venlig for Bryllupet, at man intet Nyt har at sige hverandre eller at bestille Bryllups-Natten. Vil du vinde min Kierlighed, saa skal du frie efter Landets Mode: Du skal først et heelt Aar gaae og sukke; blive altereret, naar du seer mig; lade nogle Gange som du vil hænge dig af Kiærlighed, uden at lade dig mærke til hvem det er, men alleene lade mig giette det selv. Siden skal du og insinuere dig med Spill og forliebte Viser for mine Kammer-Vinduer, taale, at jeg viser dig bort med Skields-Ord, og slaaer Vand over dig; derefter skal du insinuere dig med Penge hos en gammel Kone, som er min Ven, faae hende til at rose dig og afmale den elendige Tilstand, du er bragt udi af Kiærlighed; formane mig, af christen Kiærlighed at frelse dit Liv ved at giøre dig et bliidt Ansigt og at imodtage eet og andet Vers, som du har skrevet med dit Blod, siden at imodtage Foræringer, siden at tale med dig igiennem Vinduet og endelig lade dig ind udi mit Kammer.

Gusmann. Du har Ret, Leonora! det bør saa være; den Tiid kand snart gaae, thi all denne Omsvøb kand ikke vare over 50 Aar. Der fattes ikkun, at du skulde have raadet mig at hænge mig reent op af Kierlighed. Ney Leonora! jeg vil hitte paa et Raad, hvordant vi skal kunde komme hastig sammen uden at synde imod Landets Mode. Du skal lade din Kammer-Dør staae aaben en Nat og lade som du sover stærkt, saa vil jeg snige mig ind og besove dig. Du skal imidlertiid raabe om Hielp, men dog ikke saa høyt, at nogen kand høre det. Naar jeg da har taget dig med Vold, saa følger det af Fornødenhed, at du iler med Bryllupet, for at faae din Ære igien, som jeg paa saadan skielmsk og voldsom Maade har berøvet dig.

Leonora. Hør, Gusmann! hold inde med saadan Snak; jeg vil min Troe ellers sige det til Herskabet, og du skal blive straffet for din ubluefærdige Mund.

Gusmann. Det var ikkun et Forslag, Leonora! Du kand ellers giøre, hvad dig lyster. Jeg er endelig ikke saa forlegen for at gifte mig.

Leonora. Jeg min Troe ikke heller.

Gusmann. Ja ja, Leonora! vi kommer nok til Rette. Men der er Donna Maria. Jeg kand ikke taale at see paa hende; thi mit Hierte bløder i mit Liv, naar jeg tænker paa at hun skal have den sorte Prinds. Jeg gaaer min Vey.

Scen. 2.

Donna Maria. Leonora. Pedro.

Donna Maria. Ach Leonora! den List, du har opfundet, er uforligelig; men jeg er saa bange, at det bliver aabenbaret, førend Ægteskabs-Contracten bliver sluttet.

Leonora. Det kand ikke lettelig aabenbares, uden vi røber os selv. Jeg har derfor ikke villet betroe det til Gusmann; thi han er taabelig, og kand røbe os.

Donna Maria. Men er det ikke en Bedrøvelse, at mine Forældre skal være saa forblindede af Hofmod, at de vil heller døe af Hunger end at give deres Dotter bort til en brav Herre, der baade har Evne og Hierte til at række dem Haanden, alleene fordi hans Stand er en Grad ringere?

Leonora. Det er en forbandet Hofmod, som regierer udi dette Land; derfor heder Spansk iblant Fremmede det samme som Hoffærdig.

Donna Maria. Siig ikke det, Leonora! at det er Landets Mode; vi giør vor Nation U-ret derudi. Vel er det sandt, at der findes mange slige Folk i Spanien; men derfor maa man ikke giøre det til den hele Nations Caracteer, thi intet er mere ubilligt end af eet eller andet Menneskes Giering at ville giøre sig en Idee om en heel Nation. Folk

male tit en Nation ilde eller vel af paa saadant Fundament: Falde de iblant genereuse Folk, den korte Tiid de ere i et Land, saa heder det hele Land siden hos dem genereux. Boer der hoffærdige Folk udi det Naboelav, hvor de ere komne til at logere, saa skrive de Bøger, naar de ere komne tilbage, om et heelt Riges Hofmod. Om mine Forældre for Exempel ere saa daarlige, at de heller vil døe af Armod, end at de vil give deres Dotter bort til en vis Familie, som de mene er ikke saa stor som deres, skal man derfor tillegge det hele Land saadan Lyde? Ney det er ubilligt; thi de fleste Mennesker her i Staden fordømme saadant, og vil glæde sig, om vor Anslag lykkes.

Pedro. Jomfruen har Ret derudi; thi hun beviser med sit eget Exempel, at ikke alle ere besmittede med denne Lyde. Men see der er Herskabet.

Scen. 3.

Don Ranudo. Donna Olympia. Donna Maria. [Eugenia.] Leonora. Pedro. Gusmann.

Don Ranudo. Nu, min Dotter! Himlen har nu tilskikket dig en Ægtefælle, som du kand forbindes med uden at vanære Familien. Jeg har beskikket dig til din Hosbond og Herre Theophrastus Bombastus, den store Prinds af Æthiopien.

Pedro. Hille-Mænd, man kand høre alleene af det Ord Bombastus, hvilken Mand han maa være.

Don Ranudo. Det skal ogsaa være en brav, dydig Herre, som alle de Prindser af Æthiopien har været.

Pedro siger sagte: Det vil intet sige, naar han ikkun er fornem.

Don Ranudo. Iligemaade skal han og være kiøn.

Pedro siger sagte: Det giør ogsaa intet til Sagen, endskiønt han havde hverken Næse eller Øren, naar han ikkun er Prinds.

Don Ranudo. Han skal ogsaa være en riig og mægtig Prinds.

Pedro. Ey, her behøves ingen Midler; thi udi det ene Ord Bombastus er Riigdom nok.

Donna Maria. Jeg takker mine kiere Forældre for den Omsorrig, de har draget for mig; thi mit Forsæt har altiid været, heller at gaae udi et Kloster end at gifte mig med nogen af u-lige Stand.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! vor Dotters Ord burde skrives med gyldne Bogstaver og settes udi alle fornemme Huse. Af den Colibradske Stamme kand ikke udspire andet end saadanne Grene.

Leonora. Om Jomfruen havde vildet tage nogen af u-lige Stand, saa havde jeg aldrig givet mit Samtykke dertil; thi jeg vilde heller døe end see saadant.

Don Ranudo. Du skal have Tak, Leonora! for din Nidkiærhed; thi du har altiid ladet see, at du er en troe Pige, som har Ærbødighed for sit Herskab.

Pedro. Det skulde min Troe ikke heller have skeet, saalænge mit Hoved var op, at vor Jomfrue skulde tage en Gonzalo de las Minas til Ægte, omendskiønt han havde endnu været rigere, end han er. Jeg kand sværge paa at da jeg hørte, saadan Forslag var giort af hans Søster, ivrede jeg mig saa meget derover, at jeg endnu ikke har forvundet det. Der har sat sig noget i min Ryg, som ikke er for den lange Hvile; au au au! det minder mig, saa tit jeg tænker derpaa. Var det ikke uforskammet, at saadan en Karl som han torde understaae sig at begiære en Colibradsk Jomfrue? Mener han, at mit naadige Herskab er saa kier efter Penge, at de skulde fornedre sig saaledes? Hvad monne den Karl vel bilde sig ind? Havde jeg ham fat, jeg skulde myrde ham paa Stedet. Ney førend det skulde have skeet, skulde jeg

---

25-26. som ikke er for den lange Hvile] som jeg faaer at føle, som ikke er at spøge med.

have stukket Ild paa det hele Huus og opbrændt baade Herren, Fruen, Jomfruen og mig selv med.

Donna Olympia. Saadanne Tienere ere værd saadant Herskab, og saadant Herskab saadanne Tienere.

Don Ranudo. Hans Tale staaer mig an, saasom den føres af en overmaade stor Ridkierhed, endskiønt det ellers ingen Merite var at brænde sit Herskab.

Pedro. Ja Herrens og Fruens Aske, om den kunde tale, skulde takke mig; thi det var en heroisk Død, og alle Folk skulde sige: De levede heroisk, og døde heroisk. Reputation er jo det fornemmeste Klenodie i Verden; naar den er borte, hvad kand da Riigdom og Velstand nytte? Nu taler jeg af Hiertens Grund; men naar jeg siger andet, saa skiæmter jeg.

Don Ranudo. Jeg veed nok, Pedro! at naar du har talet anderledes, har du alleene giort det for at divertere os.

Pedro. Det er min Troe ogsaa sandt; men en Hof-Nar kand og tale ærbart iblant, og naar jeg staaer paa Herrens og Fruens Respect, saa taler jeg altiid alvorlig.

Don Ranudo tager i sin Lomme. See her, Pedro! der har du en Rosinobel for de Ord, du talede. Dog, det er sandt, jeg troer ikke, at jeg har saa mange Penge hos mig; du skal vist nok have en Rosinobel til Gode, Pedro! om ikke mere.

Pedro siger sagte: Herren har maaskee ingen Buxer paa, ellers havde jeg vist nok faaet den strax.

Don Ranudo. Hvis du ikke faaer den, saa skal du vist nok faae noget, som er bedre.

Pedro. Hvad er det, Herre?

Don Ranudo. Jeg skal mage det saa, at naar vor Historie bliver beskreven, som jeg nok troer skeer med det første af een af vore Clienter, saa skal dit Navn med din Berømmelse og blive indført derudi.

Pedro. Hille-Mænd, hvad Nød har jeg da? Men see der kommer Prindsen.

Gusmann. Ach gid jeg kunde tale Ethiopisk, jeg vilde

spørge om adskillige Sager; thi jeg har hørt saa meget tale om dette Land, besynderlig om det røde Hav og om den store Flod Seine, som løber der igiennem, og har Guld-Sand.

Don Ranudo. Ey Snak, du Giæk! Seine-Floden løber igiennem Paris udi Frankrige.

Gusmann. Herren maa forlade mig; thi jeg har seet trykt neden under en Tragoedie disse Ord: Scena er i Moorland. Men der er han. Ach Herre! han svarer til sit Navn; thi hans Ansigt har allerede bombarderet mig saa, at jeg neppe kand staae paa mine Been. Kand det og staae Herren an at gaae ham udi Møde?

Don Ranudo. Ja vist; men han er og den eneste Undersaat, jeg kand giøre det imod.

Pedro. Jeg maa sette mine Briller paa.

Gusmann. Og jeg ligeledes. Nu haaber jeg, at Herskabet skaffer os Revange over Rettens Middel, som saa skammeligen udplyndrede os.

Don Ranudo. Det er alt for nedrigt at tænke paa saadant.

Gusmann. Imidlertiid mistede jeg det Lidet, som jeg havde. Jeg skal min Troe bede hans Æthiopiske Durchläuchtighed hænge baade Byefoged, Borgemester og Raad op, hvis de ikke skaffer mig mine Sager tilbage.

Don Ranudo. Du skal nok faae Erstatning for dine Sager, uden at anmode Prindsen om saadant.

Gusmann. Men, naadige Herre = = =

Leonora. Ey, hold din Mund, Gusmann! Mener du, at Æthiopien vil føre Kriig med Spanien for dine Skoe og Buxer? Nu er ikke Tiid at tale om saadanne Bagateller. Men hvad er det for Allarm, jeg hører? See der kommer min Troe Prindsen i fuld Procesß.

Scen. 4.

Printsen kommer ind udi Procession med sin hele Svite, som ere alle sorte Morer. Imedens Processionen varer 3 Gange om Theatro,

spilles en underlig Musique. Processionen skeer saaledes: 1) gaaer een med et lidet Skriin udi Hænderne, med Præsenter udi; 2) een med en lang Tobaks-Pibe, som et Spyd; 3) Printsen selv med en Hof-Nar med Bielder ved Siden, som løber om, og giør adskillige Grimacer; 4) andre med Armbøsse og Pile paa Armene. Endeligen staaer de stille, og een af de Bevæbnede træder frem til Printsen, og efter trende Buk, saa at Hovedet stødes ned paa Jorden, leverer Printsen en Armbøsse med en Piil, som han skyder paa Ranudo, hvilken bliver forskrækket, og spørger hvad det skal betyde; hvortil svares af

Udtolkeren. Det er saa Landets Mode, saaledes at hilse Mands-Personer.

Derefter træder en anden frem, og skyder en Piil paa Gusmann, som falder om af Forskrekkelse, og raaber. Hof-Narren hielper ham op igien, og siger: Gostuki, Gostuko, Gostuka.

Gusmann. Det var Fanden ikke et godt Stykke; det var et Skielms-Stykke at skyde paa en uskyldig Mand.

Gonzalo, som er Printsen. Laham Tuibu, Scomta posi, la hom hubo, la hom haba.

Udtolkeren. Printsen ønsker, at deres Velbaarnhed endnu maa leve saa mange Aar, som der er Mile til Solen, og Sand-Korn paa Bunden af det røde Hav.

Gusmann siger sagte: Det Sprog er skiønt at bruge om Vinteren; thi det er saa kort.

Don Ranudo løfter paa sin Hat. Jeg takker hans Durchläuchtighed for hans Ønske, og ønsker ham igien Himlens Velsignelse.

Udtolkeren til Printsen. Allola.

Gusmann siger sagte: Det er et forbandet Sprog; dermed kand man skrive en heel Krønike paa eet Blad.

Gonzalo. Lacotrang hi li li.

Udtolkeren. Printsen siger, at han har paataget sig denne lange Reyse for at forene sig med et høyadeligt Huus af den Romerske Religion; begiærer derfor til sin Gemahl deres Dotter, Frøyken Maria.

Gusmann. Hille Mænd, hvilket mageligt Sprog! Naar

hi li li betyder saa meget, saa er jeg vis paa at een Linie kand giøre saa lang en Spansk Remse som hele Fasten.

Don Ranudo. Jeg tager med Glæde imod hans Durchläuchtigheds Tilbud, og overgiver hannem min Dotter til Gemahl.

Udtolkeren til Printsen. Lalaks.

Gusmann Hvad monne han vil med Lax?

Don Ranudo leder sin Dotter frem, og overleverer hende Printsen; beder Notarius at opsette Ægteskabs-Contracten. Notarius setter sig til at skrive. Imidlertiid lister Hof-Narren sig til Gusmann, og rykker ham i Haaret fremad.

Gusmann. Ach Herr Udtolker! hvorfor rykker han mig i Haaret? Jeg har jo ikke giort hannem noget Ondt.

Udtolkeren. Det er intet, min Ven! Hof-Narrer udi Abyssinien tale ikke uden med Gebærder: Naar de tale med deres Overmand, bruge de de Slags Gebærder, som de kalder Poloki; og naar man taler med sine Ligemænd, bruger man andre Slags Gebærder, som man kalder Hokipo. Denne første Gebærde vilde sige saa meget: Jeg haaber, at der vil blive godt Venskab imellem os to.

Gusmann. Fanden komme i saadan Venskab. Betyder det Venskab at rykke ærlige Folk i Haaret? Hvad monne han da vil giøre for Gebærder at tilkiende give Fiendskab?

Hof-Narren rykker ham i Haaret tilbage.

Gusmann. Au au! lad mig blive i Roe, din sorte Hund!

Udtolkeren. Med denne sidste Gebærde giver han tilkiende disse Ord: Gid jeg havde den Lykke, at vi altiid kunde være tilsammen.

Gusmann. Det ønsker ikke jeg; gid Fanden være hos ham. Det Slags Folk kand tale saalænge med en god Ven, indtil han maa ligge paa Valstedet, og det kalder jeg at dræbe Folk med Snak.

Narren knytter Næver til Gusmann.

Gusmann. Hvad Dievelen har han nu i Sinde, mens han knytter Næver?

Udtolkeren. Det vil saa meget sige, at han vil fortælle noget om sin Reyse fra Moorland.

Gusmann. Ach Herr Udtolker! siig, at jeg er ikke curieux; thi inden han kommer halv Veyen, saa er der ikke et heelt Been udi mig.

Narren knæpper ham paa Næsen.

Gusmann. Au au au!

Udtolkeren. Det vil saa meget sige: Nu begynder jeg at fortælle Reysen.

Gusmann. Jeg maa og give mig til at tale paa Hokipo.

Han rykker Narren i Haaret igien; de alternere med slige Geberder, indtil de komme sammen for Alvor, saa at man maa skille dem ad. Imedens dette Klammerie skeer, vender de andre, fornemme Personer sig fra dem til Notarium, som imidlertiid fuldfærdiger Contracten, og flyer den til Underskrivelse.

Don Ranudo. Lad Printsen med min Dotter først underskrive, siden tegne vi andre under til Vitterlighed.

Udtolkeren. Ney Herre! det er Maneer udi Moorland, at Brudgommen og Bruden tegner sidst, og de andre lade Rum aaben til deres Navne.

Don Ranudo. Hvert Land har sin Skik; lader os da undertegne først, eftersom det er saa brugeligt.

De tegne alle under, omsider tegner ogsaa Gonzalo som Prinz med Donna Maria deres Navne. De raaber alle: Vivant! og Trompeterne blæser. Naar dette er skeet, oplæses Contracten.

Notarius læser. Imellem os Underskrevne er med Forældres og Venners Villie sluttet et evigt Ægteskab, til hvilket om endskiønt intet naturligen udfordres uden de Personers indbyrdes Samtykke, der har bundet deres Hierter af velberaad Hu sammen, saa har vi dog ikke villet overtræde borgerlige Love og andre Ceremonier, men forlanget Vennernes

---

5-6. jeg er ikke curieux] nysgjerrig.

Samtykke, som denne Ægteskabs-Contract med os stadfæstet og underskrevet haver.

Gonzalo de las Minas.
Maria de Colibrados.

Don Ranudo. Hvad? er det Gonzalo de las Minas?

Gonzalo tager Masqven af, og siger: Ja saadant er mit Navn.

Don Ranudo. Ey, det er Bedragerie, som exemplariter bør straffes.

Donna Olympia. Denne Contract maa strax til intet giøres.

Notarius. Det kand ingenlunde skee; et Ægteskab, som efter Loven med almindelig Samtykke og Undertegnelse er stadfæstet, kand ikke til intet giøres.

Donna Olympia. Her er jo Sviig og Bedragerie under.

Notarius. Det veed vi intet af; vi har ikke giort andet end det, vi bør at giøre.

Don Ranudo. Dette Ægteskab er for sin U-liigheds Skyld gandske ugyldig.

Notarius. Vi see ingen stor U-liighed; thi her er sluttet Alliance imellem to adelige Familier. U-liigheden maa bestaae derudi, at Gonzalo tager en fattig Jomfrue uden Medgift.

Donna Olympia. Min Dotter mister heller sit Liv, end at hun lever udi Ægteskab med en Mand af u-lige Stand.

Donna Maria. Jeg mister heller mit Liv, end at jeg lader mig skille fra en Person, som jeg saalænge har elsket.

Donna Olympia. Ey, Don Ranudo! vi vil ikke mere kiende hende for vores Dotter, men giøre hende arveløs.

Pedro. Her er jo intet at arve, Herre! uden den sorte Kappe, I havde nyelig paa.

Donna Olympia. Ach jeg hører, at du Skielm er og udi Banden med. Hør, Leonora! kald os nogle Folk hid til Hielp.

Leonora. Det kand jeg ikke giøre, naadige Frue! thi jeg er og af samme Bande, og jeg troer, at den hele Stad skal glæde sig over dette Forræderie.

Gusmann. Skam fare efter den Leonora, hvor net havde hun smiddet det sammen. Jeg vidste min Troe ikke andet, end at det var en Morisk Prinds.

Donna Olympia. Ægteskabet skal ikke alleene blive til intet giort, men I skal og alle blive exemplariter straffede for dette Bedragerie.

Gonzalo. Ægteskabet skal staae ved Magt; thi først har jeg Brudens Samtykke, dernæst Forældrenes Hænder under Contracten.

Don Ranudo. Jeg kræver jer alle til Vidne, mine Huus-Folk! hvordant det er tilgaaet.

Pedro. Jeg kand vidne dette, at her er sluttet et Ægteskab.

Leonora. Og jeg kand vidne, at Frøykenen har længe baaret Kierlighed for Gonzalo.

Notarius. Børn staae vel under Forældrenes Formynderskab, og ere dem stor Lydighed skyldige, saalænge Forældrene comportere sig, som de bør, og ere ved deres fulde Fornuft; men naar det ikke er saaledes, fradømmer den Spanske Lov dem saadan Myndighed, efter den Articul: Si furiosus &c.

Don Ranudo. Ere vi fra Forstanden? Spørger min Dotter og mine Huus-Folk, om vi har bedrevet noget, som kand fradømme os Forstanden.

Donna Maria. Jeg kand ikke see, mine kiere Forældre! hvad Overeensstemmelse det har med den sunde Fornuft at ville heller sulte sig selv og sit Barn ihiel end indlade sig i Allianze med saadan en brav Herre som Gonzalo.

Pedro. Jeg holder ogsaa for, at Herren og Fruen ere ikke rigtige udi Hovedet.

Leonora. Jeg kand ikke heller give bedre Vidnesbyrd.

Gusmann. Jeg holder Herren og Fruen for kloge nok;

men at sige Sandhed, saa er der dog et halvt Dosin Skruer løse.

Notarius. Her hører I Huus-Folkets Vidnesbyrd, hvilket dog ikke er nødigt udi denne Sag, thi jeg kand til Overflod lade eder vide, at den hele Stad er af samme Tanke, og at hvad som er skeet, er skeet med Øvrighedens Tilladelse.

Donna Olympia. Ach, Don Ranudo! lad os gaae i Kloster.

Leonora. Og vi vil gaae hen for at holde Bryllup.

Eugenia. Ach gid jeg kunde sige det samme.

PHILOSOPHUS

Udi

Egen Indbilding.

Comoedie

Udi

Fem Acter.

Hoved-Personerne

i

Comœdien.

Cosmoligoreus, Philosophus udi egen Indbilding.

Petronius, hans Famulus.

Leonora, en Enke-Frue.

Pernille, hendes Kammer-Pige.

Leander, Leonoræ Beyler.

Jeronymus, Leonoræ Broder.

ACTUS I.

Scen. 1.

Leonora. Pernille.

Pernille. Men er det vist, at han virkelig har anmodet Fruen om Ægteskab?

Leonora. Jeg kand ikke tvivle om at det jo er hans Alvor; thi en saadan Mand mener vel ikke andet, end han siger og skriver. Jeg har jo hans skriftlige Begiæring. Det, som meest bevæger mig, er dette, at han eedligen bevidner sig ikke at have mindste Henseende til mine Midler.

Pernille. Saa veed han da, at Fruen er bemidlet?

Leonora. Ja han maa vel vide det.

Pernille. Det er alt nok for at giøre ham mistænkt.

Leonora. Han bevidner sin u-interesserede Kierlighed ved dyre Eeder.

Pernille. Hvad mener Fruen vel at en Philosophus agter hvad han sværger?

Leonora. Just fordi han er en Philosophus, reflecterer jeg paa hans blotte Ord mere end paa andres Eed.

Pernille. Hvorfor forelsker den Slyngel sig ikke udi mig? Jeg er baade yngere, og at jeg ey skal rose mig selv, kiønnere end Fruen. Men U-lykken er, at han veed, at jeg ingen Penge har; derfor giør Cupido kun forgieves Pileskud for mig.

Leonora. Han seer hverken efter Penge eller Skiønhed, men siger, at han finder hos sig selv, at det er Himmelens Villie.

Pernille. Ja han siger det. Det er en gammel philosophisk Stræg. Leander, efterdi han er mindre lærd, gaaer lige til Verks, han siger reent ud, at Fruens Penge kand komme ham til Pas; men jeg troer dog, at hans Kierlighed er mindre interesseret end den andens.

Leonora. Jeg kand ikke lide, at en Person, der anmoder mig om Ægteskab, aabenbare siger, at han reflecterer paa mine Midler.

Pernille. Og jeg kand mindre lide, at en Person informerer sig om Midlerne, og siden siger, at hans Kierlighed er en himmelsk Indskydelse.

Leonora. Den førstes Erklæring er aabenbare og derfor anstødelig.

Pernille. Den andens er øyenskalkisk og derfore meer anstødelig.

Leonora. Man bør ingen løsligen mistænke, allermindst en Mand, der giør Profession af Dyd og Philosophie.

Pernille. Just fordi han praler med sin Philosophie og Dyd, just derfor viser Erfarenhed, at man bør have ham mistænkt. Jeg mistænker ingen; men naar min Debitor uden at blive adspurdt sværger paa at han er en ærlig Mand, siger jeg ham Capitalen op.

Leonora. Du haver vel ikke mange Capitaler at opsige, Pernille?

Pernille. Jeg haver min Jomfruedom; den lader jeg mig ikke afphiloutere ved philosophisk og hyklisk Snak.

Leonora. Du taler som et Barn; Philosophie og Hyklerie ere tvende stridige Ting.

Pernille. Det er vist nok, naar Philosophien er ægte og oprigtig; men ligesom een af sine Knæbelbarter ikke kand vise, at han er god Soldat, saa er en Kaabe og philosophiske Grimacer intet Kiendetegn paa en oprigtig Philosophus.

Leonora. Du beskylder Manden for Falskhed og Hyklerie uden at kiende ham, hvilket er ubilligt.

Pernille. Maaskee at han ikke kiender sig selv; maaskee han kand bilde sig selv ind, at han er Philosophus, da han dog er intet mindre.

Leonora. Ach hvilken Snak! Men hvad vil denne Tiener?

Scen. 2.

Petronius. Leonora. Pernille.

Petronius. Jeg har min Herres, Doctor Cosmoligorei Respect at formelde; han lader spørge, om det er Fruen beleyligt, saa vil han have den Ære at opvarte hende.

Pernille. Heder han og saaledes om Vinteren, naar Dagene ere korte?

Petronius. Ja vist, baade Vinter og Sommer; han er stedse den samme, uforanderlig i alle Ting, ret ligesom man seer denne Bylt, som jeg haver under Armen.

Leonora. Du maa lade være med dine Spotte-Ord, Pernille! Til Petronium. Formeld min Hilsen til eders Herre, og siig, at han skal være mig velkommen. Men maatte jeg spørge: hvortil tiener denne Bylt eller Bold, hvortil et Baand er hæfted?

Petronius. Det skal jeg sige hende, min kiære Frue! Min Herre er undertiden saa henrykt udi dybe philosophiske Speculationer, at han ikke giver Agt paa hvad man siger; saa at jeg efter hans egen Befaling maa ligesom vække ham op, og det skeer ved at give ham et Slag med Bylten paa den ene Kind.

Leonora. Er det mueligt? Kand han saaledes fordybe sig udi Tanker?

Petronius. Ja vist; og det er et ufeylbart Tegn paa at

23-24. saa henrykt udi dybe philosophiske Speculationer] henrykket, fordybet.

han er en stor og grundig Philosophus. I Gaar sad han til Bords og udi Tanker spisede intet; hvorudover jeg maatte 3 Gange vække ham saaledes op, førend hver Ret toges bort, thi ellers var han gaaen fastende fra Maaltidet.

Pernille. Vil du ikke laane mig din Vækker, naar han kommer? thi jeg har en inderlig Lyst at give en Philosopho et Ørefigen.

Leonora. Hvis du bliver ved at spotte, vil det gaae dig ilde.

Petronius. Det vil intet sige; jeg har profiteret saa meget af min Herres Omgiængelse, at jeg kand taale endogsaa det groveste Skiemt. Han selv er herudi saa kaaldsindig, at ingen Ting kand bringe ham i Bevægelse. Hvad som alleene ophidser ham, er almindelig Synd, Ondskab og Daarlighed, som gaaer i Svang; thi han fører ikke Kriig med Mennesker udi sær, men med den hele Verden udi Almindelighed.

Pernille. Hvad vil en saadan Skolefux, en Pedant føre Kriig med hele Verden? Det var jo meer, end Alexander Magnus kunde driste sig til. Jeg er kun en liden og ringe Part af Verden, men mener dog, at hvis vi kom i Trefning sammen, jeg skulde altiid affeyge saadan Glosebog.

Petronius. Det er med Feyl og Laster, som min Herre fører Kriig. Han har en Fetter, paa hvilken han daglig exercerer sig. Den samme er henfalden til alle Slags Vellyster; thi han forsømmer aldrig nogen Comoedie eller Dantze-Assemblee.

Pernille. Holder da din Herre Skuespill og Dantz for Synd?

Petronius. Vist; der er ingen Daarligheder, som han oftere laster.

Pernille. At han laster Comoedier, det kand jeg meget vel fatte; thi der er fast ingen Comoedie, hvorudi man jo finder en Pedant, en Øyenskalk eller Selv-klog afmalet. Det

15-16. han fører ikke Kriig med Mennesker udi sær] enkeltviis.

er dog ikke de, som forestille Comoedier, der synde, men de, som med deres Levnet og Opførsel give Materie dertil.

Petronius. Min Herre er ikke den Eneste, som fordømmer Skuespill.

Pernille. Det veed jeg nok; thi Landet haver god Forraad paa Pedanter, og ingen har mere Aarsag at fordømme Skuespill end Narre, efterdi de finde sig afmalede udi alle Scener. Dette er hvad Comoedier angaaer. Hvad Dantz anbelanger, da seer jeg ikke hvad Synd der kand være udi Legemets uskyldige Bevægelse.

Petronius. Hør, min kiære Mademoiselle! naar I engang kommer paa et Dantze-Assemblee, da stop jere Øren til, saa at I intet kand høre af Musiken, saa skal I mærke, at de dantzende Personer vil komme jer for som affindige Mennesker.

Pernille. Hør, min kiære Monsieur! naar engang jer Herre staaer i Cathedra og med Heftighed perorerer, da stop jere Øren til, saa at I intet kand høre af Ordene, saa skal I og mærke, at jer Herre vil komme jer for som et forstyrret Menneske.

Leonora. Holdt op med din daarlige Snak; du roser Udyd, og fordømmer alt hvad som er roesværdigt. Gid vi havde mange saadanne Mænd i Landet som hans Herre. Hør, min Søn! siig til eders Principal, at han kand komme, naar han lyster. Lader os gaae ind, Pernille! jeg maa pynte mig lidt for at modtage Manden.

Pernille. Skal man pynte sig for en Philosophus? Ey fy!

De gaae ind.

Scen. 3.

Cosmoligorens i philosophisk Dragt. **Petronius.**

Cosmoligorens. Jeg mødte paa Veyen min Fetters Tiener med nogle Masqver paa Gaden, hvilket er Tegn til

at han vil gaae paa Masqvarade denne Aften. Det smerter mig at see og høre disse og andre Verdens Daarligheder, som tage meer og meer til. Alle Prædikener og Formaninger ere forgieves. Naar jeg samler mine Tanker, og overveyer det ene med det andet, falder jeg hen ligesom i Forrykkelse = = =

Helder med Hovedet.

Petronius. See der er min Herre. Fruen lod formelde sin Hilsen = = =

Cosmoligoreus. Saa at jeg veed intet af mig selv at sige; thi hele store Stæder ere nu omstunder intet andet end store Daare-Kister = = =

Petronius. Fruen sagde, at naar = = =

Cosmoligoreus. Hvis vore Forfædre nu stode op igien, de vilde tænke, at = = =

Petronius *sagte.* De vilde tænke: Mon Manden er gall eller døv, der ikke agter hvad Folk taler? *Høyt.* Hør, Herre! jeg har forrettet mit Ærende, og Madamen sagde = = =

Cosmoligoreus. De vilde sige, at det er mod Verdens Ende.

Petronius. Ney nu maa min Bækker for en Dag.

Han giver ham et dygtig Slag paa Kinden.

Cosmoligoreus *rystende med Hovedet.* See her, Petroni! est du der? Har du forrettet dit Ærende?

Petronius. Ja vist; men Herren vil ikke høre mig, thi jeg har talet trende Gange forgieves.

Cosmoligoreus. De Daarligheder, som jeg seer, bringe mig udi saadan Distraction, at jeg er ligesom fra mig selv. Men hvad svarede Fruen?

Petronius. Hun sagde, at Herren skal være hende velkommen.

Cosmoligoreus. Optime. Hvis jeg kand være saa lykkelig at forfremme mit Forehavende, skal jeg overtale hende at flytte herfra, og vi skal fæste Boepæl paa et andet Sted, hvor Forfængelighed og Synd gaaer mindre i Svang.

Petronius. Ach Herre! jeg har hørt tale om en Mand, der udi samme Henseende sat sig ned paa et fremmed Sted. Da han om Morgenen saae ud af sit Vindue, og blev Fanden vaer, siddende paa et Klokke-Taarn, sagde han: Est du, Karl! ogsaa her? hvis jeg det havde vidst, kunde jeg lige saavel have bleven hiemme. Jeg troer, at det gaaer ikke bedre til paa andre Steder.

Cosmoligoreus. Det kand maaskee saa være; thi den hele Verden = = =

Han falder derpaa i dybe Tanker, og stirrer paa Jorden.

Petronius. See, Herre! der kommer Fruen.

Cosmoligoreus bliver staaende i samme Positur, og Petronius slaaer ham med Posen igien, hvoraf han vækkes, og gaaer Fruen i Møde.

Scen. 4-

Cosmoligoreus. Petronius. Leonora. Pernille.

Cosmoligoreus. Jeg har taget mig den Frihed at skrive Fruen til og uden Underhandlere og Mediateurs at tilkiendegive hende mit Hiertelav og det Forsæt, jeg længe har haft i Henseende til hendes Person, som er den eneste udi den hele Stad, der har kundet bevæge mig til at forandre min Stand; thi jeg kiender hendes Dyder, jeg veed ogsaa, at hun er en Elsker af philosophiske Bøgers Læsning, hvorudover en saadan Ægtefælle, som jeg er, kand komme hende til Pas, thi hun haver udi mig et heelt fuldstændigt Lexicon eller Bibliothek. Er det ikke sandt, Petronius?

Petronius. Mit Vidnesbyrd behøves ikke; thi det er den hele Stad bekiendt. Jeg velsigner den Tiid, paa hvilken jeg kom udi Hr. Cosmoligorei Tieneste; thi jeg er af hans lærde Taler bleven forvandlet af et Dyr til et Menneske. Og hvis jeg, som alleene har nydt hans Omgiængelse om Dagen, saa meget har kundet profitere, hvad vil da den ikke forfremmes i Philosophie, der har hans Omgiængelse baade Nat og Dag?

Cosmoligoreus. Mit eneste Sigte ved denne min Ansøgning er at bringe til Fuldkommenhed de Dyder, som fremskinne hos Fruen; og haaber jeg, at hun inden stakket Tiid skal blive et Mynster for alle Stadens Fruentimmer.

Leonora. Jeg kand ikke nægte, at det Eneste, som kand bevæge mig til at forandre min Stand, jo er saadant; thi jeg er aldrig fornøyet, uden naar jeg er udi lærde og fornuftige Mænds Selskab. Men der behøves nogen Tiid, førend jeg kand erklære mig tilfulde.

Cosmoligoreus. Intet er billigere, saasom en saadan Resolution er den allervigtigste, et Menneske kand tage, og derfore maa skee efter velberaad Hu.

Leonora. Min Herre betænke sig ogsaa paa sin Side, førend han driver videre herpaa.

Cosmoligoreus. Jeg haver længe og nøye tænkt derpaa; endskiønt jeg ikke har haft den Ære af Fruens Omgiængelse, kiender jeg hende til Punct og Prikke.

Pernille sagte. Gid du kun kiendte dig selv.

Cosmoligoreus. Thi den Fordeel giver os det philosophiske Studium, at vi af en Persons blotte Aasyn kand lære mere end andre af hele Aars Omgiængelse. Den store Philosophus Democritus kunde see paa hans Huusfolks Ansigt, hvad Ont og Got enhver af dem havde giort om Dagen.

Pernille. Ach Hr. Philosophus! maatte jeg bede, at han vilde have den Godhed at sige hvad jeg har giort i Dag, og at han vil giøre Prøve paa mig?

Cosmoligoreus. Jeg haver ikke endnu bragt det saa vidt som omtalte store Mand. Ellers kand min Tiener giøre Prøve paa hende, om hun behager. Men jeg vil ikke opholde Fruen længer denne Gang; jeg haaber at tale videre med hende herom, og seer jeg helst, at det skeer udi Eenrum.

Leonora. Min Herre skal altiid være mig velkommen.

Han gaaer bort.

Scen. 5.

Leonora. Pernille. Petronius.

Leonora. Det er en stor Fornøyelse at tale med saadan Mand.

Pernille. Fruen og jeg haver ikke eens Smag.

Petronius. Hvad Smag kand hun som en Tieneste-Pige have i Philosophie?

Pernille. Hvad Smag kand vel en sulten Lakey have, som du est?

Petronius. Jeg er ingen simpel Lakey, jeg tiener min Herre som Famulus.

Pernille. Jeg er heller ingen simpel Tieneste-Pige, jeg tiener min Frue som Famula.

Leonora. Jeg har sagt dig, Pernille! at det vil gaae dig ilde, hvis du ikke lader det Galskab. Denne Pige legger mig ud med alle Folk.

Pernille. Ach Frue! mener hun, at han som Philosophiens Famulus legger saadant paa Hiertet? Han siger jo selv, at han er Doctorens Famulus eller Rumpen af Philosophien.

Leonora. Det er underligt med den Pige, hun stiæler sig idelig til at læse gode Bøger, thi jeg haver ikke en Bog i mit hele Bibliothek, som hun jo veed at giøre Rede for; men [jeg] mærker, at hun intet forfremmes ved all hendes Læsning.

Pernille. Hvis jeg intet andet havde lært af Fruens gode Bøger, saa haver jeg lært at giøre Forskiel paa en ægte og u-ægte Philosophie. Men mig synes, at Fruen intet har ført sig til Nytte af hendes Læsning, saasom hun endnu ikke veed at skille Skyggen fra Legemet, og dømmer en Philosophus efter hans Grimacer og prægtige Taler.

Petronius. Maatte jeg spørge, hvad Bøger I læser, Mademoiselle?

Pernille. Det Sidste, som jeg har læset, er det Stykke udi den Danske Helte-Historie, som handler om ægte og u-ægte Philosophie.

Petronius. Ha ha! det er nogle herlige Skrifter, som hun læser. Ney læs mig Aristoteles, Plato og andre saadanne Karle, saa ville vi siden tales ved.

Leonora. Jeg gider ikke hørt paa eders Sladder meer. Kom saa ind strax, Pernille!

Gaaer ind.

Scen. 6.

Pernille. Petronius.

Pernille. Der behøves ikke saa vidtløftig Læsning, for at see, at baade du og din Herre ere tvende Narre. Thi naar een, som hedder Peer, lader sig kalde Petronius, er det Beviis nok paa at han er en Abekat.

Petronius. Og naar man taler, som du taler, er det Beviis paa at den er et Bakkelse-Beest.

Pernille. Ha ha ha! Hvor er nu din Philosophie? Jeg menede, at Philosophiens Famulus ikke kunde blive vreed. Her seer jeg, at du er ligesaa skrøbelig som et andet Menneske, og at du ligesaa vel som din Herre praler alleene med Philosophie, hvoraf I have ikkun det blotte Navn.

Petronius. Det er sandt, jeg har denne Gang forløbet mig, saa at jeg kiender mig ikke selv igien. Saadant hender mig fast aldrig. Jeg beder derfor Mademoiselle, at hun siger det ikke til nogen.

Pernille. Jeg kand ikke vel bare mig for at sige til alle, at en Philosophus udi Vrede har skieldet et Fruentimmer.

Petronius. Jeg haver overilet mig, og kiender mig denne Gang ikke selv.

1-3. det Stykke udi den Danske Helte-Historie o. s. v.] Forberedelsen til »Socrates og Epaminondas« i anden Deel af Holbergs „Helte-Historier“.

Pernille. Jeg troer, at hverken du eller din Herre nogen Tiid kiender eder selv; thi hvis I det giorde, pralede I ikke saa meget med eders Dyder.

Petronius. Jeg er saa skamfuld, at jeg ikke kand tale meer.

Han helder med Hovedet, stirrer paa Jorden, og sukker.

Pernille. See nu falder han i philosophisk Distraction. Jeg maa vække ham, ligesom han pleyer at giøre ved sin Herre, naar han er udi saadan Tilstand.

Hun rykker Posen fra ham, og giver ham et dygtigt Ørefigen dermed.

Petronius. Ey, da skal du faae en U-lykke.

Han løber efter hende med knyttede Næver. Pernille skriger om Hielp, og Fruen kommer ud.

Scen. 7.

Leonora. Pernille. Petronius.

Leonora. Hvad er paa Færde?

Petronius. Hendes Pige overfalder mig med Slag.

Pernille. Det er ikke sandt. Jeg saae, at han stod udi philosophisk Henrykkelse, og derfor vækkede ham med denne Pose, som han bruger i saadan Tilfælde med sin Herre.

Petronius. Ach min kiære Frue! jeg beder, at hendes Pige maa blive straffet.

Pernille. Og jeg beder, at Fruen foragter saavel ham som hans Herre, der bryste sig af philosophiske Dyder, og dog af en ringe Ting ophidses til Vrede og Hævngierighed. See der har du din Pose igien; det er mig nok, at jeg har viset Prøve paa din Philosophie.

Leonora. Hør, Pernille! jeg kommer til at stille mig ved dig i Tide; thi = = =

Pernille. Min kiære Frue! jeg er jo høflig mod alle Mennesker; det er alleene mod saadanne Philosophuxer, jeg fører Kriig.

Leonora. Kiære Ven! leg ikke paa Hiertet denne næs-

vise Piges Daarlighed; jeg skal nok mage det saa, at hun herefter lader see større Høflighed.

Petronius. For Fruens Skyld vil jeg gierne pardonere hende.

Leonora. Og [jeg] beder for alting, at I intet taler derom til eders Herre.

Petronius. Hvis jeg taler derom, bliver det til Fruens Berømmelse.

Leonora. Formeld min Hilsen til eders Herre, og siig, at han skal være mig velkommen, saa ofte han vil giøre mig den Ære at besøge mig.

Petronius gaaer bort.

Scen. 8.

Leonora og Pernille.

Leonora. Hør, Pernille! jeg varer dig ad een Gang for alle, at du kommer ikke oftere saa igien.

Pernille. Jeg undrer mig over at Fruen vil hindre mig udi saadant nobelt Foretagende.

Leonora. Er det et nobelt Foretagende at slaae got Folk?

Pernille. Det er jo et priisværdigt Foretagende at giøre nye Decouverter udi Philosophien. Hvis jeg havde skrevet en heel tyk Bog mod u-ægte Philosophie, havde jeg ikke kunnet oplyse Tingen bedre. Jeg haver viset ved denne min Gierning, hvad Forskiel der er imellem at bryste sig af Dyder og at practisere dem. Her har jo Fruen Beviis paa at en Philosophus er baade vreedagtig og hævngierig.

Leonora. Han giver sig ikke ud for en Philosophus, han er jo kun en Tiener.

Pernille. Jo vist, nyeligen førend han vilde myrde mig, bevidnede han med en philosophisk Eed, at han ikke kunde blive vreed. Hvis jeg er en ærlig Pige, skal jeg ogsaa legge hans Herres Dyder for Dagen, skiønt paa en meer høflig Maade. Hvad taber Fruen derved, at jeg hielper hende af

Drømmen, og at Leonores Kammer-Pige herefter bliver citeret udi philosophiske Skrifter, og at mit Navn kand findes i Bredden af Bøger, som handle om falske Dyder og om dem, som ere Philosophi alleene udi deres egen Indbildning? Jeg haaber, at udi den første moralske Bog, som kommer ud i den Materie, man vil finde paa hvert Blad saadan Citation: Vid. Pernille.

Leonora. Den idelige Læsning giør Hovedet kruset paa dig. Kom, lader os gaae ind.

2-3. mit Navn kand findes i Bredden af Bøger] blive paaberaabt i Randgloserne.

ACTUS II.

Scen. 1.

Leonora. Pernille.

Leonora. Nu kom een og meldte Leander an, som vil besøge mig. Jeg torde ikke undskylde mig, hvorvel jeg ingen Behag finder udi saadanne Junkeres Omgiængelse.

Pernille. Ach min kiære Frue! hun lader sig for meget indtage af det Udvortes; med all Leanders Galanterie tør jeg sige, at der er ligesaa meget Philosophie udi hans lille Finger som udi den andens hele Legeme.

Leonora. Jeg troer, du og Leander besidde lige meget Philosophie.

Pernille. Det kand nok være; men med all den liden ringe Dosis, vi kand have deraf, saa troer jeg dog, at enhver af os har flere philosophiske Qvaliteter end baade Cosmoligoreus og hans Famulus, ja end et heelt Facultet af saadanne Philosopher, som de ere.

Leonora. Jeg mærker nok, at du holder den for Philosophus, der gaaer med galonerede Klæder, der er overstænket med Pudder fra Top til Taae.

Pernille. Og jeg mærker, at Fruen holder den for Philosophus, der gaaer i en lang Kaabe og med et ukiemmet Haar.

Leonora. Den ene retter sig ikke efter Verdens Forfængelighed, og vil ikke efterfølge andres Daarlighed udi Skik og Klædedragt, hvilket giver Philosophie tilkiende.

Pernille. Den anden retter sig efter almindelige Moder udi Skik og Klædedragt, hvilket heller giver Philosophie tilkiende. En Philosophus bærer for Exempel et langt Skiæg, hvilket nu er aflagt blant alle Mennesker, og bruges alleene blant Gedebukke. Hvad er saadant andet end Egensindighed og Affectation? Mon det er fornuftigt at optage Mode efter Gedebukke? Hvorfor Pokker lade de sig ogsaa ikke sette tvende Horn udi Panden, at man kunde vide, til hvilken Classe man skulde føre dem?

Leonora. Cosmoligoreus bærer jo intet Skiæg.

Pernille. Ney nu ikke, saalænge han gaaer paa Frierie; saa snart han bliver giftet, vil han legge sig Skiæg til igien og maaskee Horn med. I det ringeste skulde det skee, hvis jeg blev hans Hustrue.

Leonora. Hvilken daarlig og vild Snak! Men lad os tale alvorligen: Mon det er philosophisk, at een, som frier, siger reent ud, at han reflecterer paa Personens Midler?

Pernille. Mon det er philosophisk, at een, der virkelig beyler efter Midler, siger, at han frier alleene af Inclination til Personen?

Leonora. Det ene er lige saa galt som det andet; men det første er mere anstødeligt.

Pernille. Det første er en uforsigtig Ærlighed, og det andet en u-ærlig Forsigtighed.

Leonora. Hør, Pernille! du fælder Dom uden foregaaende Videnskab; jeg derimod dømmer efter Ting, som jeg seer og hører, saa at hvis jeg bedrages, bedrages jeg af mine Sandser.

Pernille. Hvad seer og hører Fruen da?

Leonora. Jeg hører, at Cosmoligoreus stedse prædiker mod Verdens Daarlighed og Forfængelighed.

Pernille. Jeg lærer af Erfarenhed, at ingen prædiker

meer mod Verden end den, der er en Slave af Verden, og at ingen tordner meer mod Rang og Titler end en Rangsyg.

Leonora. Hvorpaa grunder du saadan Erfarenhed?

Pernille. Jeg grunder den paa daglige Exempler; hvorudover, saa ofte jeg hører een med Hidsighed at tale mod Titler, er jeg forvissed om at han gaaer selv frugtsommelig dermed.

Leonora. Derudi tager du virkeligen feyl i Henseende til Cosmoligoreus.

Pernille. Jeg mener ney; thi naar jeg nøye betragter hans philosophiske Mine, seer jeg den saa kalden honette Ambition livagtigen afmalet i hans philosophiske Pande. Jeg maatte gierne vide, om han i Daaben har faaet det Navn af Cosmoligoreus.

Leonora. Ney det er vel et Navn, som han efter lærde Folkes Exempel har taget.

Pernille. Fruen maa heller sige: efter hovmodige og affecterede Pedanters Exempel. Om jeg lod mig kalde Pernilligorea, hvad vilde da vel Fruen dømme om mig? Hun kunde jo med Billighed intet andet dømme, end at jeg maatte være ligesaa gall som den store Philosophus, paa hvilken hun setter saa stor Priis.

Leonora. Det var ikke anstændigt for en Pige.

Pernille. Saa mærker jeg da, at Fruen holder Narrerier og pedantisk Hovmod ikke anstændigt uden for lærde Mænd og dem, som giøre Profession af Philosophie.

Leonora. Du taler om Philosophie uden at vide hvad det er. Hvad kalder du en Philosophus?

Pernille. Efter den Idee, som jeg mærker at Fruen har om Philosophie, da er en Philosophus en egensindig og grimacieux Mand, hvis Philosophie bestaaer alleene i Snak, Gebærder og usædvanlig Dragt; der har høye Tanker om sig selv, og foragter andre; der efterforsker unyttige Ting, men beflitter sig ikke paa egen Kundskab; der kan finde Vey til

Maanen, men ikke til sit eget Huus; med et Ord, der bilder sig ind at være Philosophus, da han dog ikkun er en Philosophi Abe. Jeg derimod og andre ustuderede Personer beskriver en Philosophus saaledes, at det er en Mand, som i Sæder og Klæde-Dragt ikke distingverer sig fra andre; der dømmer vel om sin Næste og ringe om sig selv; der søger kun efter solide Ting, og lader Bagateller fare: kort at sige, der er hvad han ikke synes at være.

Leonora. Ney Pernille! efter dine Tanker saa er en Philosophus en galonered og forpudret Straten-Junker og saadan een, som man siger retter sig efter all Forfængelighed, og giør alting med.

Pernille. Moder og Klæde-Dragt giør intet til Sagen, og at rette sig efter alle andres Levemaade er et Tegn til Philosophie. Jeg har læset om en viis Mand, hvilken, da han kom til en Stad, hvor alle dandsede, dandsede han med. Naar Cosmoligoreus vil have giort sig Klæder, foreskriver han dem efter sit eget Hoved; men naar Skræderen spørger Leander, hvorledes han vil have Klæderne giorte, siger han: Dermed befatter jeg mig ikke; giør for mig, som I giør for andre af min Stand. Jeg maatte gierne vide, hvilket er meest philosophisk.

Leonora. Jeg hører nok, hvad Bøger du læser; jeg skal herefter flye dig andet at bestille. Men see der kommer din Philosophus Leander; han kand plaidere denne Sag for dig, hvorvel du selv est saa veltalend og sprænglærd, at du ingen Secundant behøver.

Scen. 2.

Leonora. Leander. Pernille.

Leonora. Velkommen, Monsr. Leander! Jeg staaer her og raisonerer med min Pige om Philosophie.

Leander. Det er noget, som jeg ikke kunde have ventet. Er hun af andre Tanker end Fruen i den Materie?

Leonora. Hun holder Monsr. Leander for en stor Philosophus, og grunder sin Mening derpaa, at han stedse er galoneret og pudret, freqventerer Comoedier, Mascarader og andre Lystigheder. Jeg er derudi ikke enig med hende, og Monsieur maa være Dommer imellem os.

Pernille. Fruen tillegger mig en Mening, som jeg ikke haver. Jeg siger ikke, at saadant er Beviis paa Philosophie; jeg siger alleene, at een, der øver deslige Ting, kand derfor vel besidde mange philosophiske Qvaliteter.

Leander. Derudi har Pernille ikke megen U-ret; thi = = =

Leonora. Jeg vidste nok, at hun udi Monsr. Leander fik en Advocat; men det kand ikke gielde meget, efterdi han taler i sin egen Sag.

Leander. Jeg kand giette mig til, hvad Fruen ydermere vil sige i Henseende til min Person. Hun censurerer min Opførsel, som hun mener at give Forfængelighed tilkiende. Jeg retter min Levemaade og Klæde-Dragt efter andres af min Stand, for ikke at passere for en Singularist. Derudi er ingen Forfængelighed. Jeg lader det komme an paa min Skrædder og Perukmager, hvorledes mine Klæder skal skiæres, og mit Haar skal kruses. Hvis Fruen befalede mig, at det skal skee anderledes, vil jeg gierne rette mig derefter; thi hendes Affection er mig magtpaaliggende, det andet derimod er mig ganske indifferent.

Pernille. Saadant kalder jeg Philosophie. Vil nu Fruen forsøge med hans Rival, om han, for at føye hende, vil afkaste sin lange Kaabe og skille sig ved sine Grimacer, for at klæde sig og leve som andre Mennesker, saa skal hun befinde, at han saaledes har forelsket sig udi sine egne Moder og Noder, at han ingen Føyelighed derved lader see.

Leander. Hvilken af os er da meest Slave af Moder, enten jeg, som følger almindelig Brug og Skik, eller han, som ordinerer Klæde-Dragt efter sit eget Hoved?

Leonora. Hans Ordination giver tilkiende en Simplicitet

og Tarvelighed, og viser, at han ikke vil følge den almindelige Forfængelighed.

Leander. Min derimod giver tilkiende, at jeg gaaer Lande-Veyen, og ikke bekymrer mig om at overlegge saadant med mine Haandverksfolk.

Leonora. Naar et heelt Land er nedsiunken udi Forfængelighed, er det lasteligt at gaae saadan Lande-Vey.

Pernille. Man kalder ofte af Vildfarelse uskyldig Levemaade og Moder Forfængelighed, ligesom man af samme Vildfarelse kalder Capricer og Egensindighed Philosophie. Jeg erindrer mig, at alle vore Geystlige engang prædikede imod Fruentimmerets Fontanger, som de sagde var at efterabe Fanden, der haver Horn i Panden; da dog ingen af dem havde seet Fanden, og derfore ikke kunde vide, hvorledes han var coeffered. Ikke at tale om, at det kand være Gud ligemeget, enten Folks Huer ere runde eller spidse.

Leander. Der er mange Ting, som Folk berømmer og anseer som Tegn til Ydmyghed, og som dog giver en Slags Forfængelighed tilkiende. Een for Exempel ordinerer paa sin Sotte-Seng, at han vil begraves paa Kirke-Gaarden uden Sang-Klokker og Parentation; en anden vil slet ingen Anstalt giøre, men lader det ankomme paa de Efterlevende hvad de finde for got. Den førstes Anstalt ansees som Beviis paa Tarvelighed og Ydmyghed; den sidstes derimod er mere philosophisk, efterdi han ingen Foreskrivelse vil giøre.

Leonora. Jeg mærker af eders Tale, at I haver lært at sette Farve paa alting. Jeg kand ene ikke imodstaae tvende saa veltalende Personer, endskiønt jeg har paataget mig at

---

12. imod Fruentimmerets Fontanger] et Slags ikke længe i Forveien hyppigt brugte meget høie Hovedtøier. 20-21. begraves . . . uden Sang-Klokker] Paa Holbergs Tid havde Kjøbenhavn, først i Helliggeistes, saa i Nicolai og endelig i Frue Kirke, et Klokkespil eller Sangværk, som for Betaling blev sat i Gang ved Bryllu per og Begravelser.

forsvare en klar og retmessig Sag. Lader os gaae ind udi den daglige Stue, hvor min Broder er; han skal bedre kunde igiendrive eder end jeg, thi han er en fornuftig Mand, der haver vel studeret, og derfore snart vil bestride eders Bildfarelser.

Pernille. Jeg haaber, at han ikke vil bifalde Fruen.

Leonora. Det maa komme an paa et Forsøg. Lader os gaae ind; thi det kand og hende sig, at Cosmoligoreus kommer i det samme, imedens Monsr. Leander er her.

De gaaer ind.

Scen. 3.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Jeg havde ventet større Fuldkommenhed hos dig, Petroni! efterdi du saalænge har været under min Information. Saadan Hidsighed er en Philosopho u-anstændig.

Petronius. Dersom clarissimus Doctor havde seet, hvorledes den Pige begegnede mig, vilde han let undskylde min Brede.

Cosmoligoreus. Det vil intet sige. Est Candidato Philosophiæ planè indignum. Vi maa mage det saa, at ingen faaer det at vide; thi Folk kand dømme om Mesteren efter Discipelen.

Petronius. Man kand ikke forlange saadan Fuldkommenhed af mig som af Hr. Doctor.

Cosmoligoreus. Det er vel sandt nok. Men du har herudi ladet see alt for stor Skrøbelighed; thi at ophidses af en ung Piges Frekhed er noget, som hos dig ikke kand pardonneres. Brede, siger Seneca, er ikke andet end en stakket Affindighed: Ira est furor brevis.

27-28. ophidses af en ung Piges Frekhed] Kjækhed, Modighed.

Petronius. Ach Hr. Doctor! vi ere jo dog alle Mennesker.

Cosmoligorens. Vi ere ikke Mennesker, men heller umælende Creature, naar vi lade os overvinde af Affecter. Har du ikke hørt hvad Diogenes engang sagde, da han kaldte Mennesker sammen, for at høre en Tale udi Athenen? Da Almuen kom løbende, drev han dem bort med sin Kiep, og sagde: Jeg kaldede ikke efter eder, men efter Mennesker.

Petronius. Man holder jo den for Coujon, der tager mod Ørefigen, og ikke slaaer fra sig igien.

Cosmoligorens. Man kalder den en Coujon; skiønt den er virkeligen en Coujon, som hævner sig, thi han lader sig coujonere af sine Affecter. At lide Spot med Taalmodighed er største Beviis paa Tapperhed.

Petronius. Men kand Hr. Doctor stedse selv saadant practisere?

Cosmoligorens. Ja mere end det; thi jeg har, uden at rose mig selv, giort saadan Fremgang udi Philosophie, at ingen Affect kand virke mere hos mig: Vrede, Jalousie, Begiærlighed efter Penge, Begiærlighed efter Ære, og andet deslige, ere ringe og afmægtige Fiender hos mig.

Petronius. Men om jeg maatte tale saa dristig, hvoraf kand det dog komme, at Hr. Doctor seer saa skievt paa sin Rival Leander?

Cosmoligorens. Det reyser sig alleene af en philosophisk Nidkierhed; thi det smerter mig, om en Dame af saa got Naturel skulde blive fordærvet udi en saadan forfængelig Persons Hænder. Mit Forsæt er alleene at forbinde mig med hende udi Ægteskab for at undervise hende i Philosophie.

Petronius. Eftersom Hr. Doctor har intet andet Sigte, da saasom her i Staden ere mange Matroner og fattige Jomfruer, som ingen andre Beylere have, er det da ikke bedre at informere dem, for dermed at lade see en u-interesseret Nidkierhed?

Cosmoligorens. Jeg troer vel ikke, at du har mig mistænkt for at være interesseret?

Petronius. Jeg ikke, ey heller andre, som kiender ham; men saadant kunde give Anledning til andre at mistænke. Mit Raad skulde derfor være, at Hr. Doctor heller giorde det, som jeg siger.

Cosmoligorens. Du veedst ikke hvad du siger; du seer ikke dybt nok endnu ind udi Philosophien. Jeg kiender mig selv, og veed, at jeg er fri for saadan og andre Skrøbeligheder.

Petronius. Ikke desmindre findes dog enten onde eller ufkiønsomme Mennesker, der tillegge Herren baade Pengegierrighed og Ærgierrighed. Jeg geraader een og anden Gang i Klammerie formedelst saadant Snak, og haver jeg undertiden haft Vanskelighed at bevæbne mig mod deres Argumenter; men jeg har dog som en god Philosophus stedse blevet ved min Mening og beholdet det sidste Ord, ja naar man er kommen mig alt for nær, har jeg spurdt hvad det kommer dem ved, og om min Herre, endskiønt han elskede lidt Penge og verdslig Ære, ikke kunde være lige god Philosophus derfor.

Cosmoligorens. Det var et slet Forsvar; thi Penge- og Ærgierrighed kand ingenlunde bestaae med ægte Philosophie.

Petronius. Vi talede alleene om Philosophie udi Almindelighed uden at binde os til at tviste om den ægte eller u-ægte Philosophie udi Særdeleshed.

Cosmoligorens. Jeg veed ikke, enten det er af Eenfoldighed eller Ondskab, at du fører saadan Tale.

Petronius. Hvis jeg taler galt, saa er det alleene af Eenfoldighed, eller rettere for at høre Herrens Svar og for at profitere deraf, naar jeg skal disputere med andre.

Cosmoligorens. Hvis du giør det i den Henseende, saa

---

1. Jeg troer vel ikke] Jeg skulde vel ikke troe.

er det got nok. Men hvorledes kand noget Menneske mistænke mig?

Petronius. Ey, det er den Sladder og ugrundet Snak, de fører. De holder det for en Vanitet, at Herren i Steden for Cosmus Holgersen lader sig kalde Cosmoligoreus, og at jeg i Steden for Peer heder Petronius.

Cosmoligoreus. Det er ikke værd at besvare; thi = = = Hvad sige de videre?

Petronius. Intet uden saadant Sladder; thi = = = Men jeg har ellers en liden Knude, som jeg ydmygst vilde bede Hr. Doctor at løse for mig.

Cosmoligoreus. Siig kun frit frem.

Petronius. Jeg giør det i Sandhed alleene for at undervises.

Cosmoligoreus. Siig frem, siig frem da.

Petronius. Ligesom jeg giør aldrig nogen Indvending uden for at lære.

Cosmoligoreus. Siig frem da, og holdt mig ikke længere op.

Petronius. Jeg er saa bange, at Herren skulde tænke, at = = =

Cosmoligoreus. Men du est ikke bange for at bryde mig med unødig Snak. Siig frem, siig frem da.

Petronius. Ja jeg vil gierne sige; men = = =

Cosmoligoreus. Hvis jeg ikke var Philosophus, var det mig ikke mueligt at skikke mig med Koldsindighed herudi. Siig frem hvad du vilt sige.

Petronius. Efterdi Herren giver mig Lov at tale, saa vil jeg ydmygst bede om Oplysning udi noget, som jeg undertiden har scrupuleret over.

Cosmoligoreus. Hvad er det?

Petronius. Jeg vilde gierne vide, hvorfor Herren har taget Doctor=Graden.

Cosmoligoreus. Det er jo let at begribe; det har jeg giort efter andre lærde Mænds Exempel.

Petronius. Men saa sige og vore Borgere her i Staden, naar man spørger dem, hvorfor de søge om Rang, nemlig at de giøre det efter andre brave Medborgeres Exempel.

Cosmoligoreus. Det er en gandske anden Sag, og som kommer her ikke ved; thi = = =

Petronius. Men har ikke en Doctor Rang over en Magister?

Cosmoligoreus. Hvad andet? Doctor-Graden er jo supremus Philosophiæ Gradus.

Petronius. Naar saa er, er jo det ene af samme Beskaffenhed som det andet.

Cosmoligoreus. Ney Petroni! det er gandske noget andet; thi = = = Man har Vanskelighed ved at forklare det for saadanne gemene Folk.

Petronius. Jeg kand nok slutte hvad Herren vil sige: En Doctor-Grad koster ikke saa meget som en anden Æres-Titel, hvilken en Borger tilkiøber sig. Men det er dog en Rang, og hvis det er en Rang, saa synes mig ey, at den er anstændig for den, som giør Profession af at foragte all verdslig Høyhed.

Cosmoligoreus. Det er ingen verdslig Høyhed.

Petronius. Det vil jeg gierne tilstaae; men enten jeg søger en geystlig eller verdslig Høyhed, saa er det dog en Rang, som giver tilkiende en Slags Begiærlighed til at have Fortrin og Sæde for andre.

Cosmoligoreus. Ey Snak! all verdslig Høyhed confereres af Regentere; men den høye Øvrighed disponerer ikke over academiske Grader. Ergo er det noget andet.

Petronius. Det er dog, som man siger: aliter, non aliud; det skeer ikke paa samme Maade, skiønt det dog er det samme.

Cosmoligoreus. Hør, Petroni! du bær dig ad som en Tingstud; og hvis jeg ikke var en Philosophus, vilde jeg sige, at du taler som en Slyngel.

Petronius. Ey Herre! det Ord Slyngel giver Vrede tilkiende. Seneca siger jo = = =

Cosmoligoreus. Jeg veed nok hvad Seneca siger. Hvis Seneca hørte dig saaledes at tale, vilde han sige, at du havde fortient et Par Ørefigen.

Petronius. De Tanker har jeg ikke om Seneca.

Cosmoligoreus. Det er ingen Vrede, jeg lader see; det er kun en Fortrydelse.

Petronius. Hvad Forskiel er der imellem Vrede og Fortrydelse? Hr. Doctor pardonerer mig min Dristighed; han har selv givet mig Lov at spørge, for at underviises.

Cosmoligoreus sagte. Gid du faae en U=lykke, din Canaille! Høyt. Lader os ikke tale mere herom. Men der seer jeg den Straten=Junker Leander komme fra Frue Leonora; nu gielder det paa at holde Contenance og at lade see Prøver paa en philosophisk Koldsindighed.

Scen. 4.

Cosmoligoreus. Petronius. Leander.

Petronius sagte. Mig lyster at vide, hvorledes Samtalen imellem disse tvende Rivaler vil løbe af; thi mig synes, at jeg seer Tegn hos min Herre baade til Jalousie og Vrede, og at Philosophien bestaaer ikkun i blot Snak.

Cosmoligoreus. Hans Tiener, min Herre! Jeg mærker, at alle storme til dette Huus.

Leander. Ja jeg nægter ikke, at jeg jo ligesom Hr. Doctor og andre agter her at forsøge Lykken, og arbeyder paa at vinde denne gode Frues Affection.

Cosmoligoreus. Han maa heller sige: at vinde hendes Penge. Det er bedrøveligt at fornemme, at fast ingen beyler meer efter Inclination, og at Ægteskab er bleven Kiøbmandskab.

Leander. Med saadan Tale slaaer Hr. Doctor to Fluer med een Smekke, saavel sig selv som mig; thi jeg troer ikke, at der er anden Forskiel imellem os, end at jeg siger reent ud hvad han mener.

Cosmoligorens. Hvad mener jeg da?

Leander. Han mener vel det samme som jeg, men taler ey det samme; thi jeg taler som et eenfoldigt ærligt Menneske, og han taler som en Philosophus.

Cosmoligorens. Er da en Philosophus ikke et ærligt Menneske?

Leander. Han er meer end et Menneske.

Cosmoligorens. Jeg haaber, at I omsonst seyler paa disse Farvande.

Leander. Det maa komme an paa Lykken. Hvis Hr. Doctor naaer sit Ønske, vil jeg være fornøyet med min Skiebne og være med een af de første for at gratulere ham; og haaber jeg, at han, som har naaet større Fuldkommenhed, giør det samme i lige Tilfælde mod mig.

Cosmoligorens. Det lader jeg vel blive; tvertimod, det skulde smerte mig, at en saa dydig Dame faldt i hans Hænder.

Leander. Og jeg skulde med Taalmodighed see en saa dydig Dames Penge at falde udi Hr. Doctors Hænder.

Cosmoligorens. Jeg seer aldeles ikke efter hendes Penge; mit Forsæt er alleene at forbinde mig udi Ægteskab med hende for at undervise hende udi Philosophie, hvorudi hun allerede har giort nogen Fremgang.

Leander. Hvis Hr. Doctor ikke har andet Forsæt, kand vi nok komme til Rette sammen. Hvis jeg kand naae mit Ønske, vil jeg tilstæde Hr. Doctor dagligen at komme i vort Huus, for at informere baade hende og mig; ja jeg vil skriftligen reversere mig dertil.

Cosmoligorens. Det er kun Giekkerie, Monsieur! Holdt kun inde med saadan Skiemt.

Leander. Jeg meente, at en Philosophus kunde taale Skiemt; men dette, som jeg siger, er reent Alvor, thi saasom han foragter Penge, og alleene anholder om Fruens Venskab, saa kand ingen Tvistighed være imellem os, naar han overlader mig Pengene, og jeg igien tilsteder, at hun bliver hans Discipel udi Philosophien.

Cosmoligoreus bliver stille, og hænger med Hovedet.

Petronius sagte. Det var en forbandet Syllogismus af denne galonerede Person. Min Herre far nu hen i den anden Verden; jeg er nu bange for at jeg maa applicere ham min Bækker igien, eller i det ringeste maa jeg være hans Secundant. [Høyt.] Hør, Monsr. Leander! jeg maa herudi tage min Herres Partie. Eders Proposition kand ikke være antagelig. Ægteskab maa være reent; man lider derudi ikke Participanter og Actier som i andre Societeter. Hvo som haver det hele Legeme, maa have den hele Siæl med. Det vilde ikke være Monsr. Leander tienligt at indgaae saadan Pagt med min Herre; thi man har 100 Exempler paa at naar tvende Beylere forene sig saaledes sammen, bliver een af dem Hanreder.

Leander. Jeg mærker, at du ikke stoler for meget paa din Herres Kydskhed.

Petronius. Min Herre som en stor Philosophus er Kydskheden selv; men = = =

Cosmoligoreus. Hold din Mund, Petroni! du taler som en Daare; du hører jo, at den Proposition, som han giør, er alleene paa Spot, og derfor ikke maa besvares med Alvorlighed. Det er ikke værd at tale med saadan Karl.

Leander. Og jeg holder mig det for en Ære at tale med saadan lærd Mand.

Cosmoligoreus. Hør, Monsieur! jeg siger, at hvis han fremturer udi hans Forsæt, saa faaer han en lang Næse.

Leander. Og jeg spaaer, at om Hr. Doctor udi sit

Ansøgende ikke faaer en lang Næse, saa vil han med Tiden faae lange Horn.

Cosmoligoreus. Det er at tale en brav og kydsk Dame alt for nær.

Leander. Jeg haver ikke andet end gode Tanker om Fruen; min Mening er alleene, at hvis saadant skede, burde man ikke forundre sig derover.

Cosmoligoreus. Hør, Monsieur! jeg skal inden kort Tiid mage det saa, at han ikke skal have sin Gang her oftere.

Leander. Jeg har i Sinde at besøge Fruen end eengang i Dag, og haaber at blive velkommen.

Cosmoligoreus. Det skal uden Tvivl blive den sidste Gang.

Leander. Vil I da forbyde mig det? Dertil skal I blive for stakket, Monsieur!

Cosmoligoreus. Tal med Respect til saadan Mand: jeg er ingen Monsieur, jeg er legitime promotus Philosophiæ Doctor.

Petronius sagte. Hillemænd, nu mærker jeg for Alvor, hvi man tar Doctor-Grøden, jeg vilde sige Doctor-Graden.

Leander. Jeg seer af eders Klæder, at I maa være Philosophus; men jeg mærker ingen Philosophie af eders Opførsel.

Cosmoligoreus. Og jeg mærker af eders Klæder, at I er en Straten-Junker.

Leander. Og jeg, at I er en Øyenskalk og Pedant.

Cosmoligoreus. Adieu, Jean de France!

Leander. Adieu, Thomas Diaphorius!

Leander gaaer bort.

---

30. Adieu, Thomas Diaphorius] Thomas Diaphoirus, den pedantiske Frier i Molieres „Den indbildte Syge", hvilket Stykke i Oversættelse hørte til det ældste kjøbenhavnske Theaterrepertoire.

Scen. 5.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Hvad synes dig om denne næsvise Karl, Petroni!

Petronius. Mig synes, han kunde have Aarsag til at blive vreed, og jeg var bange, at han vilde have givet Doctoren et Liv fuldt af Hugg, thi saadan ung Cavalier er ikke at skiemte med.

Cosmoligoreus. Jeg er ikke bange for Folk udi røde og galonerede Klæder; thi de fleste af dem ere ikke nær saa tappere, som de synes at være. Jeg er Mand for saadan Karl tam in marte, qvam in arte.

Petronius. Men, Herre! hvad Overeensstemmelse har saadant med den Koldsindighed, som han profiterer?

Cosmoligoreus. Mener du da, at han giorde mig vreed?

Petronius. Jeg begriber da ikke hvad Vrede er; thi at bruge Skields-Ord er største Beviis paa Vrede. Eftertænker, Hr. Doctor! hvad Seneca siger, og hvad I selv stedse lærer. En saadan Opførsel er en Philosopho gandske u-anstændig. Herren seer andres Skrøbeligheder, men ikke sine egne; han lastede en Overilelse nyeligen hos mig, da jeg dog ikkun er Philosophiens Famulus.

Cosmoligoreus. Det er sandt nok; og naar jeg ret tænker mig om, havde det været bedre ugiort. Men hvis Overilelse er en Skrøbelighed, saa er det og den eneste Feyl, jeg haver; thi jeg kand ellers skikke mig udi alle andre Ting.

Petronius. Jeg troer det samme, naar han ikke bliver fristet.

---

14. som han profiterer] som De har gjort til Deres Opgave, som De lærer. — 29-30. naar han ikke bliver fristet] sat paa Prøve.

Cosmoligoreus. Kom, lader os gaae hiem. Jeg skal ellers nok mage det saa, at denne Karl skal holde sin Næse herfra.

Petronius sagte. Ach lykkelig er den Mand, som er saaledes forfremmed i Philosophie; thi man kand sige, at hvis han ikke havde saa stærke Doses af Jalousie, Hævngierrighed og Vrede, saa var han en Mand uden Lyder.

ACTUS III.

Scen. 1.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Jeg syntes, at det var Leander, som gik forbi; jeg vilde nødig møde ham her paa nye. Du maa skaffe mig at vide, om han er her eller ey, item om Fruen er alleene, og det er hende beleyligt.

Petronius. Ey, Herre! hvorfor vil I skye Leander? I maa tractere Tingen med Koldsindighed, for ikke at spilde den Credit, som I ved eders Philosophie har erhvervet hos Fruen.

Cosmoligoreus. Du har Ret derudi; og tillader jeg dig gierne at giøre saadan og andre Erindringer, naar Fornødenheden det udfordrer. Jeg tilstaaer gierne, at jeg forløb mig udi den Samtale, jeg havde med Leander, og at min Opførsel var ikke philosophisk og saadan som den pleyer; men jeg haaber, at saadant aldrig oftere skal skee, og at hverken han eller nogen anden skal opirre mig til Vrede.

Petronius. Hr. Doctor maa ikke stole for meget derpaa, men vel examinere sig selv.

Cosmoligoreus. Det vil jeg ogsaa gierne. Til Forsøg maa du agere Leander; du maa bruge all Grovhed og udøse alle Skields-Ord mod mig, for at see,

om jeg med Taalmodighed kand skikke mig derudi. Jeg haaber at skulle holde Stand og at lade see Prøve paa en fuldkommen og ægte Philosophie og vise, at det forhen Skede var ikke andet end en usædvanlig Raptus, som oftere ikke kand overkomme mig.

Petronius. Vil da Hr. Doctor foreskrive mig, hvor vidt jeg skal gaae med saadan Grovhed?

Cosmoligoreus. Du maa gaae saa vidt, som du kand, paa det at Prøven kand blive tilstrekkelig.

Petronius. Men jeg undseer mig dog at bruge Grovhed og Skields-Ord mod saadan Mand og mod min egen Principal.

Cosmoligoreus. Du hører jo, at jeg giver dig selv Forlov, og at det er kun en Prøve. Volenti non fit injuria.

Petronius. Kand jeg da ikke gaae for vidt?

Cosmoligoreus. Ney vist ikke; tracteer mig med all den Grovhed, du kand optænke.

Petronius setter sig udi en vreed og stolt Posture. Hør, lille Monsieur! est du legitime promotus Doctor?

Cosmoligoreus. Ja jeg veed ikke rettere, min Herre!

Petronius. Du maa være Fanden; du est jo en Pedant, det seer jeg, og uværdig at føre det Navn af en Philosoph. Ach Herre! tag det ikke ugunstig op; jeg er bange, at jeg allerede er gaaen for vidt.

Cosmoligoreus. Aldeles ikke; bliv kun ved.

Petronius med sin vrede Mine igien, og Hatten igien paa Hovedet. Tør du vel understaae dig at ligne dig med en Cavalier, saadan som jeg er?

Cosmoligoreus. Enhver kand være god for sig, velbaarne Herre!

Petronius. Og beyle til saadan anseelig Dame som Fru Eleonora?

Cosmoligoreus. Det staaer enhver frit for at beyle, og det staaer til hende at udvælge den, som hende lyster.

Petronius. Veedst du ikke at giøre Forskiel imellem Kong Salomon og Jørgen Hattemager?

Cosmoligoreus. Det staaer til hende at sette Priis paa enhver af os.

Petronius. Hvad Priis kand man sette paa en Øyenskalk, som giver sig ud for at besidde alle philosophiske Qvaliteter, og dog regieres af Penge-Gierrighed, Vrede, Jalousie og alle hæslige Passioner?

Cosmoligoreus sagte. Dette er vel ufordøyeligt. O sancte Socrates! ora pro nobis.

Petronius. Nu er jeg bange, at jeg er gaaen for vidt; det er vel best at holde op i Tide.

Cosmoligoreus. Bliv kun ved, Petroni! Prøven er endnu ikke giort. Jeg skal nok holde videre Stand.

Petronius med sin vrede Mine igien. Hvad Priis, siger jeg, kand man sette paa saadan Karl?

Cosmoligoreus. Hvilken Priis han lyster.

Petronius. Paa en Pedant?

Cosmoligoreus. Placide, placide, mi Domine!

Petronius. Paa en Hundsvot?

Cosmoligoreus. Placide, placide.

Petronius. Paa en Slyngel?

Cosmoligoreus. Placide, mi Domine!

Petronius med knyttede Næver. Hvis mine Hænder ikke vare for gode til at røre saadan Skurk = = =

Cosmoligoreus. Han modererer dog sin Iver.

Petronius. Saa skulde du strax faae en Næsestyver.

Cosmoligoreus efter nogen Taushed. O sancte Pythagora! ora pro nobis. Dette gaaer for vidt; nu kand jeg ikke tvinge mine Affecter længere, thi = = O tota Philosophorum cohors! ora pro nobis. Staae Karl, Cosmoligoræe! Jeg maa tvinge mine Affecter, jeg kand tvinge dem, de ere alt tvungne. Veni vidi, vici. Bliv kun ved, Petroni!

Petronius med Hatten under Armen. Ach gunstige Herre!

jeg skiælver og bæver, naar jeg tænker derpaa. Men det er Herrens egen Befaling.

Cosmoligorens. Pœrge, Pœrge, bliv ved, bliv ved.

Petronius med sin bistre Mine igien. Du mener vel, at din Person er saa hellig, at man ikke torde røre derved?

Cosmoligorens. Jeg holder Eders Velbaarenhed ikke capable til saadan Gierning.

Petronius. Da holder jeg mig selv capable dertil.

Han giver ham et dygtigt Ørefigen, hvorpaa Cosmoligorens taber sin Philosophie, tager ham i Haaret, slaaer ham ned paa Gulvet, og træder paa ham. Petronius reyser sig op, og tager Flugten. Cosmoligorens forfølger ham, og han skriger Himmel-høyt.

Scen. 2.

Pernille. Jeronimus.

Pernille. Hvad mon det var for Skraal, ligesom een blev myrdet?

Jeronimus. Det maa have været Klammerie, hvorpaa denne Gade er temmelig frugtbar.

Pernille. Men jeg seer ingen.

Jeronimus. De maa alt være borte. Men lader os fuldføre den Tale, som vi havde derinde, angaaende min Søster. Jeg mærker, at hun bliver stift udi sin Mening, saa at det vil blive vanskeligt at bringe hende paa de rette Tanker.

Pernille. Alle Mennesker kand see, at denne Cosmoligorens er ikke mindre end en ægte Philosophus; men Fruen er alleene Stok-Steen-blind herudi. Hun troer fuldkommelig, at han bær en reen Affection til hendes Person uden at have ringeste Henseende til hendes Velstand og Midler. Ach det er at beklage, at Øyene ikke engang kand aabnes paa Mennesker efter saa mange Exempler. Saa snart jeg saae den Mand, og hørte ham tale, mærkede jeg strax, at det var en Bedrager og Øyenskalk.

Jeronimus. Derudi kand jeg dog ikke bifalde dig, Pernille!

Pernille. Saa er da Hr. Jeronimus af Tanker med hans Søster?

Jeronimus. Ney jeg bifalder ey heller hende.

Pernille. Hvad Tanker haver han da om Manden?

Jeronimus. Jeg troer, at han bedrager sig selv, og at han er Philosophus udi sin egen Indbildning.

Pernille. Hvoraf kand det komme?

Jeronimus. Det kand komme af den u-rette Idee, som de faae om Philosophie udi de philosophiske Skoler, hvor de lære at kiende alting foruden sig selv. De fleste, som komme ud af saadanne Skoler, mene, at det er nok, at de iføre sig ærbare philosophiske Klæder, at de ideligen declamere mod Feyl, endogsaa deres egne, som de alleeneste see hos andre, men ikke hos sig selv. Man seer jo dagligen Exempler herpaa udi saa kaldne igienfødde og qvint-essentierede Christne; mange af dem ere vel Øyenskalke, men der ere ogsaa mange, der virkeligen bilde sig ind, at de ere Helgene. De ansee de hæsligste Feyl som store Dyder: Misanthropie kaldes hos dem Verdens-Foragt, Hævngierrighed og Forfølgelse heder Nidkierhed, Melancholie og den sorte Galde heder Devotion og Buskamp, saa at de bryste sig af deres egne Feyl, hvilke de af Vildfarelse og Mangel paa egen Kundskab ansee som Himmel-Dyder, og derudover enten foragte eller ynke alle andre Mennesker, da dog ingen burde mere ynkes og foragtes end de selv. Hvis man giorde ret Prøve med saadanne Folk, vilde man finde, hvorledes deres Dyder vilde holde Stik, og Øynene vilde aabnes paa dem selv, saa at de vilde klarligen see, at deres Hellighed bestod udi puur Indbildning.

---

17. saa kaldne igienfødde og qvint-essentierede Christne] Pietisterne, som nylig under Christian VI havde spillet en saa stor Rolle her i Landet. — 22-23 heder Devotion og Buskamp] tydske Asketikeres Bußkampf, Bodsøvelse.

Pernille. Hvad Prøve kunde man da best giøre?

Jeronimus. Prøven kunde blant andre være denne, nemlig at naar Missionarier skulde skikkes enten til Ostindien eller St. Croix, at tilbyde dem saadanne Poster, efterdi intet burde være dem behageligere, saasom de derved finge Leylighed til at vise Prøver paa deres Nidkierhed.

Pernille. Hillemænd, det vilde blive en stor Fristelse for dem.

Jeronimus. Ja man vilde uden Tvivl i saadan Fald see mange at tabe deres martyriske Iver, at skiule sig bag Buskene og sige, som der staaer i Ordsproget: Vi ere ingen Christne, men Hollændere. Saadanne og andre fine Prøver kunde giøres saavel paa dem som paa indbildte Philosopher, for at vise, at deres Christendom eller Philosophie var ikke ægte, men bestod alleene udi Indbildning.

Pernille. Jeg bifalder alt hvad Monsr. Jeronimus herudi siger; og rinder mig i Sinde et Middel, hvorved vor Philosophus Cosmoligoreus kunde lære at kiende sig selv, og hans u-ægte Philosophie kunde legges for Dagen, saa at baade han selv kunde cureres, og Frue Eleonora kunde tilligemed bringes paa andre Tanker.

Jeronimus. Hvorudi bestaaer da din Invention?

Pernille. Det kand jeg ikke saa strax sige; jeg maa ogsaa pønse lidt mere paa min Intrigue, hvorudi Msr. Jeronimus maa være mig lidt behielpelig.

Jeronimus. Jeg vil gierne herudi gaae dig til Haande.

Pernille. Monsr. Jeronimus skal alleene have at bestille med dette: Han skal søge Leylighed at tale med Cosmoligoreus udi Eenrum, stille sig an som han er hans Ven, og i Fortroelighed give ham tilkiende, at der kand være Haab om Succes udi hans Ansøgning, og at intet holder hans Søster tilbage uden en liden Ambition, hvormed hun dog ikke lader

---

11-12. Vi ere ingen Christne, men Hollændere] Anecdoten fortælles i Holbergs Epistler, V, Ep. 480, Side 121-122.

sig mærke, og at det derfore er fornødent, at Cosmoligoreus i Tide søger om en Rang.

Jeronimus. Det vil vel blive vanskeligt at bringe ham dertil, saasom der er intet, hvorimod han dagligen meer prædiker end saadan Forfængelighed.

Pernille. Vil kun Monsr. Jeronimus herved bane mig Vey, saa skal jeg nok komme til mit Maal.

Jeronimus. Det kand jeg nok giøre; jeg skal strax søge Leylighed at tale med ham. Lad os nu gaae ind igien.

Scen. 3.

Petronius.

Her var det paa Stedet, hvor Slaget stod, og hvor min Principal lod see Prøve paa sin Philosophie. Vel er sandt, at jeg kunde have spart det Ørefigen, som jeg gav ham; men jeg kand derhos sige, at eftersom en ret Prøve skulde giøres, maatte jeg lade det komme an derpaa. Nu haver jeg Troen udi Hænderne, og mærker, at det er farligere at pirre ved en Philosophus end [staae] mod en Binde-Hund. Hvis han havde givet mig et Ørefigen igien, saa havde det kundet gaae lige op, og jeg kunde siges maa skee at have fortient det. Men dette var ikke Vrede, men Raserie; hvilket jeg siden har forestillet ham med saadan Eftertryk, at han med Taarene i Øynene har bedet mig om Forladelse og formaaet mig til Taushed, at jeg ikke skulde røbe ham. Det har jeg lovet; jeg skal ogsaa tie dermed, saa vidt mig mueligt er. Men jeg seer Fruens Broder at staae ved Dørren; jeg maa forrette mit Ærende og anmelde min Herre.

Scen. 4.

Petronius. Jeronimus.

Petronius. Hans Tiener, Herr Jeronimus! Min Herre lod formelde sin Respect; han vilde fornemme, om det

var Fruen beleyligt, saa vilde han have den Ære at opvarte hende.

Jeronimus. I faaer at tale med hende selv; hun er nu hiemme.

Petronius. Hvis Hr. Jeronimus vilde have den Godhed at melde hende det, skede mig en Billighed; thi jeg er, sandt at sige, lidt bange for hendes Kammer-Pige.

Jeronimus. Hvi saa?

Petronius. Det synes som hun er en Hader af Philosophien; thi hun drev nyeligen Spot med mig.

Jeronimus. Ey, det maa en Philosophus ikke agte. Ellers skal jeg befrie eder fra den Frygt; jeg skal kalde hende ud af den anden Dør og holde hende med Snak saalænge, som I er derinde. Gak I kun ind af denne Dør.

Jeronimus kalder paa Pernille. Petronius gaaer ind igiennem den anden Dør.

Scen. 5.

Jeronimus. Pernille.

Jeronimus. Nu kand jeg strax faae Leylighed at tale med vor Philosopho; thi hans Famulus var nu just her for at melde ham an.

Pernille. Jeg saae ham ikke.

Jeronimus. Det kand nok være; thi jeg visede ham ind igiennem den anden Dør.

Pernille. Hvad var Aarsag dertil?

Jeronimus. Han sagde, at han ikke skiøttede om at tale med dig, saasom han ikke kand lide forliebte Fruentimmer.

Pernille. Af vor sidste Samtale kunde han ingen Tegn merke til Forliebelse.

Jeronimus. Jo mænd, han sagde, at du tog ham om Halsen og vilde kysse ham.

Pernille. Fy for en U-lykke! han er jo Philosophiens Famulus, at kysse Philosophiens Famulus er jo det samme som at kysse Philosophiens nok sagt.

Udi Begyndelsen af denne Samtale lister Petronius sig uformærkt tilbage, for at give sin Herre Svar.

Jeronimus. Ha ha ha! det var et artigt Indfald, Pernille! Jeg sagde ellers kun dette for Skiemt; thi jeg veed nok, at eders Samtale var ikke mindre end kierlig. Men der seer jeg Cosmoligoreus komme; nu vil jeg give mig i Snak med ham og bane Veyen til det Omtalte. Gak du til Side.

Scen. 6.

Cosmoligoreus. Jeronimus.

Cosmoligoreus. Hans Tiener, Herr Jeronimus! Jeg har ladet mig anmelde hos hans Søster; jeg haaber ikke at komme i en ubeleylig Tiid.

Jeronimus. Ney vist ikke; jeg troer nok, at han bliver velkommen.

Cosmoligoreus. Hr. Jeronimus veed mit Ærende?

Jeronimus. Ja jeg veed det nok, og jeg kand sige, at hans Person er ikke min Søster ubehagelig. At hun er noget tvivlraadig, og ikke strax kand resolvere sig, dertil kand være visse mig ubekiendte Aarsager.

Cosmoligoreus. Kand Hr. Jeronimus ikke nogenledes tilgiette sig saadanne Aarsager?

Jeronimus. Jeg kand ikke vide, om det kand reyse sig af en Fruentimmers-Skrøbelighed. Man veed, at Hr. Doctors Medbeyler er en Rangs-Person. Jeg skulde ikke troe, at min Søster reflecterede paa saadant, efterdi jeg aldrig har mærket nogen Slags Forfængelighed hos hende; men efterdi Hr. Doctors Person staaer hende an, og hun dog bliver hengende udi hendes Tvilraadighed, er jeg falden paa de Tanker.

Cosmoligoreus. Jeg kand aldrig bilde mig saadant ind.

---

3. det var et artigt Indfald] vittigt, morsomt.

Jeronimus. Det er vanskeligt for mig saadant at troe; men jeg kand formedelst Mangel paa bedre Oplysning ikke finde nærmere Aarsag.

Cosmoligoreus. Hvad raader Hr. Jeronimus mig da herudi?

Jeronimus. Kunde Hr. Doctor ikke giøre Ansøgning om en anstændig. Caracteer? Saadant var jo ham som en bekiendt meriteret Person let at erholde.

Cosmoligoreus. Ach min Herre! jeg vilde heller døe end gribe til saadant Middel. Hvad vilde vel Folk i saa Maade dømme om mig?

Jeronimus. Jeg raader Hr. Doctor hverken fra eller til herudi. Det er og kun en pur Præsumtion, som jeg haver om min Søster.

Cosmoligoreus. Jeg vil ogsaa haabe, at hun ikke inclinerer til saadan Slags Forfængelighed. Jeg for min Part har fattet Inclination til hende, alleene efterdi jeg har hørt og mærket, at hun besidder visse philosophiske Qvaliteter, som jeg ved min Lærdom har i Sinde videre at bringe til Fuldkommenhed, om jeg kunde naae mit Maal og Sigte.

Jeronimus. Det er og i den Henseende, at hun har Egard for deres Person. Men ellers kunne Hr. Doctor ikke med Billighed eftertales, om han efter andre brave Mænds Exempler anholdt om en anstændig Caracteer.

Cosmoligoreus. Et got Navn og Rygte er en anstændig Caracteer; hvo som søger anden Slags Distinction, giver tilkiende, at han ikke kand distingveres ved egne Meriter.

Jeronimus. Men maa det ikke være behageligt for en brav Mand, at Regieringen i Henseende til hans Meriter distingverer ham med en Caracteer?

Cosmoligoreus. Det tilstaaer jeg gierne; men naar han nyder en Rang efter egen Ansøgning, taber den all sin Glands. Saaledes er det med de fleste Folk, hvilke ved u-afladelig

---

19. ved min Lærdom] Belæring.

Ansøgning og ublue Raaben incommodere Regieringen, og søge om at blive kaldne det, som de ikke ere.

Jeronimus. Jeg overlader alt dette til min Hr. Doctors eget Gotfindende. Ellers kand jeg contestere, at min Søster aldrig haver ladet sig mærke med saadant, men at det er alleene min egen Præsumtion, som maaskee kand være ilde grundet. Hr. Doctor maa ellers være forsikkred om min Velvillighed i at befordre hans Forehavende.

Cosmoligoreus. Jeg er ogsaa forsikkred derom, og takker for hans gode Villie.

Scen. 7.

Cosmoligoreus alleene.

Denne Samtale har bragt mit Sind udi nogen U-roelighed. Fruen har maaskee ladet sig mærke noget dermed, skiønt han foregiver, at det grunder sig alleene paa hans egen Præsumtion. Hvad er herved at giøre? Her staaer jeg som Hercules ved tvende Veye, og er udi Tvivlraadighed, hvilken Vey jeg skal tage: Kierlighed til et Fruentimmer byder mig at tage den ene og Philosophien at tage den anden Vey. Hvis jeg adlyder Philosophien, staaer jeg i Fare for at miste det Bytte, som jeg fast haver udi Hænder; og hvis jeg alleene seer efter Byttet, synder jeg imod en Fundamental-Artikel, giver Philosophien et Ørefigen, opofrer en ægte for en u-ægte Ære, og viser for hele Verden, at jeg er og har været en falsk Lærer. Ney, Cosmoligoree! du maa holde Stand mod Fristelser; du maa lade see, at du est Philosophus, ikke alleene udi Ord, men endog udi Gierninger, og at dit Levnet svarer til din Lærdom. Du maa see til, at Philosophien ved dig ikke kommer i Foragt; videas, nè Philosophia qvid damni patiatur. Men mon jeg ikke gaaer for vidt? Mon Philosophien byder at hade sig selv? Det kand vel ikke være; saadant Morale er alt for stærkt. Vi maa ikke saaledes raffinere paa Dyder, at vi renoncere paa at være

28. at dit Levnet svarer til din Lærdom] Lære.

Mennesker. Intet Bud er saa stærkt, at det jo haver sine Exceptioner; Fornødenhed, som man siger, bryder alle Love. Jeg maa derfore denne Gang = = = Han bliver noget taus. Men, Himmel! hvad giør du, Cosmoligorée, legitimè create Doctor? Betænk dig, førend du gaaer videre frem, og falder udi Snaren. Tænk, at jo større Fristelsen er, jo større er Prøven; jo farligere Farvandene ere, hvorover du seyler, jo mere Ære er det for dig, naar du kommer i Havnen. Stat derfor still, vend om igien, og begiv dig paa den anden Vey, som fører dig paa den rette Stie, og viser dig den rette Ærens Krone. Luk Øyene til for den bedragelige Lokke-Mad, vend Ryggen til [de] smigrende Sirener. Lincks um kehret dich. Men, Himmel! Bliver noget stille igien. Magneten, som drager mit Hiertes Jern, tillader mig ikke at gaae tilbage: Video meliora probóqve, deteriora seqvor.

Han falder derpaa udi Extase.

Scen. 8.

Petronius. Cosmoligoreus.

Petronius. Mig længes at vide, hvorledes det vil lykkes for min Herre, og om han faaer noget endeligt Svar fra Fruen. Det er noget Eget med disse Fruentimmer; man kand ikke vide, enten de vil, eller de ikke vil. Landets Mode tillader dem ey heller at erklære sig strax. Det er i mine Tanker en ildegrundet Mode at sige ney med Munden, naar Hiertet siger ja. Men der staaer jo min Herre; mon han kand saa hastig have forrettet sit Ærinde? Hør, Herre! har I allerede talet med Fruen, eller haver I endnu ingen Audience faaet?

Cosmoligoreus udi Extase, sagte. Video meliora probóqve, deteriora seqvor. Jeg seer og approberer det Gode, men følger det Onde.

Petronius. Har Herren saa snart forrettet sit Ærende? [Sagte.] Han vil ikke svare mig.

Cosmoligoreus bliver stedse udi sin Henrykkelse.

Petronius. Jeg er bange, at Hr. Doctor har faaet en Kurv; thi = = =

Cosmoligorens bliver ved.

Petronius ryffende ham i Kaaben. Ey, lad mig da faae et Svar.

Cosmoligorens bliver ved som før.

Petronius. Nu maa jeg af Nødvendighed bruge min Vækker igien.

Han slaaer ham med Posen paa Kinden.

Cosmoligorens rystende med Hovedet. Deteriora seqvor.

Petronius. Jeg mærker nok, at her vil nok et Slag til.

Slaaer paa den anden Kind.

Cosmoligorens. Wer da?

Petronius. Freund.

Cosmoligorens. Ey, Petroni! est du der?

Petronius. Seer Herren mig nu allerførst? Jeg har talet ham 4 Gange til og vækket ham een Gang forgiæves.

Cosmoligorens. Jeg stod henrykt udi dybe Tanker.

Petronius. Jeg er bange, at Hr. Doctor har faaet en Kurv.

Cosmoligorens. Jeg har endnu ikke talet med Fruen. Hendes Broder, som kom mig i Møde, sagde mig noget, som har sat mit Sind udi U=roelighed.

Petronius. Var det Ont eller Got?

Cosmoligorens. Det var hverken Ont eller Got.

Petronius. Saa mærker jeg, at en Philosophus ogsaa kand allarmeres af indifferente Ting.

Cosmoligorens. Det er ey heller gandske indifferent.

Petronius. Det er hverken Ont eller Got, og dog er ikke indifferent; hvorledes skal man forstaae det?

Cosmoligorens. Det er alleene en Mistanke, som maaskee kand være ilde grundet.

Petronius. Kand en Philosophus og plages med en ugrundet Mistanke? Naar jeg legger alle mine Anmærk=

ninger sammen, saa synes mig, at Philosophien faaer eet Ørefigen efter det andet; thi først = = =

Cosmoligorens. Hold kun inde med dine Anmærkninger.

Petronius. Jeg vil kun kortelig opregne dem. Først siger jeg = = =

Cosmoligorens. Jeg vil ikke høre din Snak.

Petronius. Det er ey heller nogen philosophisk Qvalitet at stoppe sine Øren mod Sandhed.

Cosmoligorens. Jeg mærker nok, at du endnu bær Fortrydelse over sidste Medhandling. Jeg lod see temmelig Prøver paa Koldsindighed; men du gik omsider for vidt.

Petronius. Det er vist nok; jeg kunde nok ladet blive med de Trusler af Næsestyver.

Cosmoligorens. Det er sandt nok.

Petronius. Thi at true saadan en brav Mand med Næsestyver er noget, som = = =

Cosmoligorens. Det er jo nok, at du har sagt det eengang; det er ikke fornødent at repetere saadanne Sager.

Petronius. Men det var Herrens egen Skyld, at han ikke foreskrev mig, hvor vidt jeg skulde gaae; thi ellers havde jeg ingenlunde truet med Næsestyver.

Cosmoligorens. Ey, holdt engang op dermed.

Petronius. Men det bestod dog alleene i Trusler, thi jeg erindrer ikke, at jeg gav Herren Næsestyver; men det forbandede Ørefigen, som jeg gav, det var min U=lykke.

Cosmoligorens. Den kiedsommelige Snak, som du fører, kunde blive din U=lykke, hvis jeg ikke = = =

Petronius. Eftersom Herren ikke kand taale at høre det, vil jeg ikke meer tale hverken om Næsestyver eller Ørefigen.

Cosmoligorens sagte. Jeg troer virkelig, at der er nogen Malice hos denne Karl.

Petronius. Men jeg fik Aarsagen ikke at vide, hvorfor Hr. Doctor ikke har talet med Fruen.

Cosmoligorens. Det giøres ey fornødent at sige dig Aarsagen.

Petronius. Vil da Herren ikke tale med hende? Hun er hiemme.

Cosmoligoreus. Ney ikke denne Gang; jeg vil heller komme igien om en halv Time, thi jeg har imidlertiid noget at overlegge med mig selv.

Petronius. Skal jeg da lade Fruen vide, at Herren behøver en halv Time?

Cosmoligoreus. Ney det giøres ikke nødigt. Kom, lader os gaae hiem saalænge. Jeg maa være lidt for mig selv, og hvis nogen kommer og spørger efter mig, maa du sige, at jeg ey er inde.

ACTUS IV.

Scen. 1.

Jeronimus. Leander. Pernille.

Pernille. Monsr. Jeronimus har banet Veyen gandske got for mig; jeg skal nok fuldføre Resten.

Jeronimus. Jeg kand ikke begribe hvad der vil blive af.

Pernille. Jeg derimod begriber det gandske got; jeg har studeret en halv Time paa den Rulle, som jeg skal spille, saa at jeg tvivler ikke om god Succes.

Leander. Men havde det ikke været bedre at betiene sig af en Mands-Person til at spille saadan Rulle?

Pernille. Det kunde være got nok; men hvor finder man Mands-Personer, der har saadant Hoved og Capacitet, som jeg har?

Jeronimus. Ansigtet alleene vil røbe dig.

Pernille. Jeg har alt overveyet den Vanskelighed. Har I ellers anden Indvending at giøre?

Jeronimus. Ney aldeles ikke.

Pernille. Saa holder eders Mund. I veed jo vel, at de største Intriguer i Verden ere spillede af Fruentimmer. Naturen har begavet jer med Styrke., men os andre med Forstand. Det er min ringeste Konst at narre saadan Karl.

Leander. Vi vil gierne give dig Æren og tilstaae, at

din Capacitet er større end vor, hvis du kand føre din Intrigue vel ud.

Jeronimus. Men om han vil tale Latin med dig, saa staaer du der i en Maade.

Pernille. Saa siger jeg, at jeg taler ikke uden Græsk; det har jeg hørt at han ey forstaaer, og saa vidt jeg har kundet erfare, saa trykker Latinen ham ey heller meget. Men syntes det Hr. Jeronimus, at vor Philosophus blev noget tankefuld af den Tale, som I havde tilsammen?

Jeronimus. Jeg kunde ey rettere see, end at han gik meget forvirret bort.

Pernille. Saa mærker jeg, at I har spillet jer Rulle vel.

Jeronimus. Ja hvad andet? Du kand deraf see, at Mandfolk har ogsaa Hoveder.

Pernille. Det er intet Beviis paa Hoved. Jeg seer deraf alleene, at I har exeqveret det, som jeg har opspundet; og det er alt hvad man kand forlange af stakkels Mandfolk. Vi støbe Kuglerne, og I kand skyde dem; vi concipere, og I som Copiister reenskrive. I faaer dog Skyld for de største Subtiliteter, skiønt det Meste er Fruentimmer-Arbeyd.

Jeronimus. Jeg vil ikke disputere meer derom, Pernille! Tiden tillader os ey heller at føre lang Snak; thi inden vi vide et Ord deraf, have vi Cosmoligoreus paa Halsen, thi han har allerede engang meldt sig an.

Pernille. Jeg vil strax ud, for at iføre mig mit Harnisk, det er at sige min philosophiske Dragt; og naar jeg har iført mig den, er jeg i alle Maader lige saa god Philosophus som han, thi den hele Viisdom bestaaer i Kaaben.

Hun gaaer ind.

Scen. 2.

Jeronimus. Leander.

Leander. Denne Pernille er en forslagen Pige. Jeg er dog bange, at hun bliver røbet, i Fald Cosmoligoreus

bringer hende paa philosophiske Materier, som hun ikke forstaaer.

Jeronimus. Det kand dog hende sig, at hun ikke saa let bliver røbet; thi hun har for et Fruentimmer temmelig god Læsning af moralske Bøger, og jeg har mærket, at hun forstaaer ogsaa mange philosophiske Termini.

Leander. Hvorledes kand hun formedelst Huusholdning faae Stunder til Læsning?

Jeronimus. Min Søsters Huusholdning er ikke meget stor; hun holder ogsaa denne Pige meest for at have Selskab af hende, thi de læse begge om Dagen, og om Aftenen fortælle de hinanden hvad de have læset. Men der seer jeg hende komme. Gid du faae Skam. Hun seer ud, som det kunde være Aristoteles selv. See engang, hvilken Hat og Kaabe hun har faaet, og hvilken philosophisk Mine hun har.

Scen. 3.

Pernille. Leander. Jeronimus.

Pernille. Hvo som siger, at jeg ikke er en stor Philosophus, forstaaer sig ikke ret paa Philosophie; thi jeg har jo Ordenens rette Dragt, Miner, Gang, Grimacer og alt hvad som udfordres af vore Tiders store Philosopher.

Leander. Der fattes kun alleene Lærdommen, som er det Fornemste.

Pernille. Ey Snak! der behøver ikke saa megen Lærdom, som man bilder sig ind; hvad som jeg har anført, er det Fornemste. Mon jeg ikke kand være lige saa god Philosophus, som Crispin udi Comoedien var Doctor Medicinæ, skiønt han intet havde lært uden at tale de Ord: Medicus

---

Lin. 27 til næste Sides Lin. 1: som Crispin udi Comoedien var Doctor Medicinæ o. s. v.] „Crispin Lakei og Doctor", efter Hauteroches »Crispin médicin«, opført første Gang paa den danske Scene i September 1751.

sum, item at sige til alle Patienter: Tag Piller ind? Der er ingen anden Forskiel imellem mig og Cosmoligoreus uden denne, at hans Doctor-Hat er ham paasat af en Decano, men at min er paasat af mig selv.

Leander. Det gaaer vel ikke an; thi ingen kand creere eller skabe sig selv.

Pernille. Jeg mener, at enhver kand baade skabe og vanskabe sig selv. Naar jeg har lykkeligen spillet min Rulle, haaber jeg, at I to i det ringeste ikke disputerer mig Doctor-Graden.

Jeronimus. Ney vist ikke; du skal i saa Maade være gandske forvisset om Doctor-Grøden. Men lad os sette Galskab til Side; thi førend vi veed et Ord af, har vi Doctoren paa Halsen.

Pernille. Han maa komme, naar ham lyster; thi han skal finde mig bevæbnet fra Top til Taae.

Jeronimus. Vi andre maa da ikke være tilstede.

Pernille. Leander i det ringeste ikke; men det kand ikke skade, om Monsr. Jeronimus bliver her.

Jeronimus. Det er nok best, at vi gaae begge til Side; skiønt jeg kand ikke nægte, at jeg jo har stor Lyst at ansee dette Skuespill.

Pernille. I kand gaae lidt til Side og postere jer nær ved paa et Sted, hvor I kand høre alting uden at blive seet.

Leander. Det er sandt nok; lad os gaae lidt Korn tilbage.

Pernille. Fort fort! der kommer han min Troe gandske alleene, uden at være geleydet af sin Famulus. Han maatte gierne komme med; jeg kand affeyge dem begge to. Det er dog bedre, at han kommer ene, saasom han ikke kiender mig.

Pernille giver sig en grundig Mine, spadserende frem og tilbage.

Scen. 4.

Cosmoligoreus. Pernille udi philosophisk Dragt.

Cosmoligoreus. Jeg vil dog paa en subtil Maade friste Fruen, for at mærke, om det, som hendes Broder talede om, er vel eller ilde grundet.

Pernille sagte. Jeg skal nok skaffe dig noget andet at tænke paa.

Cosmoligoreus. Men der seer jeg en Philosophus staaende udi dybe Tanker. Hvor mon han skriver sig fra? thi jeg kiender ham ikke.

Pernille. See der seer jeg een af mine Ordens-Brødre.

Cosmoligoreus. Salve, Domine Frater! Jeg troer nok, han er fremmed her paa Steden?

Pernille. Hans Tiener! Ja jeg er baade fremmed og ikke fremmed. Jeg er fød her i Landet; men jeg haver i mange Aar studeret min Philosophie udi Prag.

Cosmoligoreus. Maatte jeg tage mig den Frihed at spørge om min Herres Navn?

Pernille. Saa vidt som jeg er et Menneske, kaldes jeg Christen Paulsen; men saa vidt som jeg er en Philosophus, er jeg bekiendt med det Navn Chrestopolitanus de Praga.

Cosmoligoreus. Mig synes, at jeg har hørt det Navn tilforn.

Pernille. Mit Navn er bekiendt udi alle Ekker og Braaer over det hele hellige Romerske Rige. Men maatte jeg spørge om min Herres Navn?

Cosmoligoreus. Mit philosophiske eller academiske Navn er Doctor Cosmoligoreus til Tieneste.

Pernille. Ach det Navn er mig gandske bekiendt. Hans Døbe-Navn er jo Cosmus Holgersen?

Cosmoligoreus. Ja det er gandske ret; jeg hører, at min Herre kiender mig.

Pernille. Det er mig en stor Glæde at finde ham her udi god Sundhed. De omfavne hinanden.

Cosmoligoreus. Hvor længe har da min Herre opholdet sig i Prag?

Pernille. Udi 24 Aar; og dog har jeg ikke forglemt min Moders Maal, som han nok hører.

Cosmoligoreus. Jeg hører det med Forundring, og forundrer mig endnu mere over hans Skikkelse, thi han seer ud, som han neppe var 24 Aar gammel.

Pernille. Ha ha ha! 24 Aar gammel, og jeg er ikke langt fra 50 Aar.

Cosmoligoreus. Min Herre maa forlade mig, at jeg saadant ikke kand troe.

Pernille. Naar jeg siger ham min leve Maade, som er indrettet efter den nye Pragiske Philosophie, vil han let begribe, hvi Alderen ikke kand bide paa mig. Alting, Mad, Drikke, Søvn, Arbeyd, Divertissement &c. er ligesom veyet udi Lod og Qvintin. Enhver, som vil underkaste sig en saadan regulered og philosophisk Diæt, kand komme til at bære sin Alder ligesom jeg.

Cosmoligoreus. Vilde min Herre ubesværget forklare mig saadant?

Pernille. Jeg haver et gandske accurat Uhrverk, som er giort af den store Mester Condolmeriano. Naar min Pige mærker, at Klokken er 6 Minutter og 3 Secunder over 7 om Morgenen, kommer hun og vækker mig.

Cosmoligoreus. Hillemænd, det er nøye udregnet.

Pernille. Saaledes er alting. Saa snart jeg har drukket mine 5 Kopper Thee, spadserer jeg 156 Gange frem og tilbage paa mit Gulv. Derpaa setter jeg mig ned at studere, indtil min Kammer-Pige kommer ind med Middags-Maaltiid, og da veed jeg, at Klokken præcise er 11 Minuter og 6 Secunder over 12, thi det er just den Tiid, som den store Pragiske Doctor Hermaphroditianus har foreskrevet. Mit Middags-Maaltiid gaaer aldrig over 6 Retter.

19–20. Vilde min Herre ubesværget forklare mig saadant] ubesværet, uden Fortrydelse.

Cosmoligoreus. Mig synes, at 6 Retter er vel stærkt for en Philosophus.

Pernille. Anordningen er saadan. Saasnart jeg har spiset, tager jeg min Middags-Søvn, og derpaa studerer, indtil min Kammer-Pige præcise til et vist Klokke-Slet kommer ind med en stoppet Tobaks-Pibe.

Cosmoligoreus. Men hvor kommer det, at min Herre lader sig opvarte af en Pige?

Pernille. Man har adskillige Tienester af en Pige, som man ikke kand have af en Tiener. Der er ellers en anden Hoved-Aarsag, hvorfor jeg bruger Piger til daglig Opvartning. Man er gemeenligen mere øm med dem, naar de forsee sig, end imod Tienere; og det er en Philosopho anstændigt og magtpaaliggende for Sundheden, at man ikke overiles af Vrede.

Cosmoligoreus. Jeg troer, min Herre har Ret derudi; thi min Famulus bringer mig een og anden Gang ud af min philosophiske Contenance.

Pernille. Saadant maa man for alting forebygge; thi Vrede og Affecter vanhelde en Philosophus, og fordervet Sind og Legeme. Det er ved saadan Præcaution, jeg har til Veye bragt mig en bestandig Sundhed; thi jeg har udi 20 Aar fast aldrig været vreed eller overilet af nogen Affect. Naar jeg har udsmøget min Pibe, spadserer jeg igien 156 Gange frem og tilbage over Gulvet; hvorpaa, hvis jeg ingen Visiter faaer, jeg setter mig ned til at studere igien, indtil Pigen kommer ind med Aftens-Maaltiid, som bestaaer kun af 3 Retter, thi den store Medicus siger, at man maa spise maadelig om Aftenen. Derpaa tager jeg igien nogen Bevægelse, indtil Pigen omsider kommer ind, for at afklæde mig; og saa gaaer hun bort, undtagen naar det er de tvende Nætter om Ugen, som jeg beholder hende hos mig.

Cosmoligoreus. Hillemænd, tvende Nætter om Ugen!

Pernille. Ja det er Tirsdag og Torsdag Nat; thi derudi lever jeg ogsaa efter philosophiske Regler.

Cosmoligoreus. Er det philosophiske Regler at ligge hos fin Pige?

Pernille. Ja vist, det er den 14de Artikel af min philosophiske Diæt eller Levemaade, som ellers er forfattet udi 62 Artikler, som jeg alle nøye iagttager.

Cosmoligoreus. Men det er jo syndigt.

Pernille. Aldeles ikke, min Herre! naar Intentionen derved er redelig, og Siælen er reen. Hvis det er en Synd, saa er det alleene Legemet, som synder, hvilket egentligen ikke kand kaldes Synd. Man maa ellers giøre Forskiel imellem Venskab og Begiærlighed; hvad jeg herudi giør, reyser sig alleene af oprigtigt Venskab, som er en Hoved-Dyd, og ikke for meget kand recommenderes et Menneske.

Cosmoligoreus. Den Philosophie begriber jeg ikke.

Pernille. Det kommer deraf, at man her i Landet endnu hænger ved den gamle Philosophie, som allerede er forkastet over det hele hellige Romerske Rige. Det er med Morale beskaffet som med de fleste andre Videnskabe, at de hvert hundrede Aar faae en nye Skikkelse. Det er ikke at beskrive, hvor meget man paa en kort Tiid udi Prag har raffineret paa det moralske Studium. Man henger endnu paa visse Steder udi de gamle Pedanterier, og scrupulerer over Bagateller og indifferente Ting, hvorved solide Studeringer og Videnskabe blive forsømte. Det var at ønske, at man her lod aarligen nogle philosophiske Studentere reyse, for at forfremmes udi det rette Morale, som nu udi de meest polerede Lande florerer, og som alle honete Folk nu omstunder følge.

Cosmoligoreus. Men, Hr. Doctor - - -

Pernille. Min Herre tager ikke ilde op, at jeg erindrer ham om noget; jeg siger det ikke af Storagtighed. Han maaskee veed ikke, at jeg er Hof-Rath udi Prag, og at man nævner mig med den Titel?

Cosmoligoreus. Jeg beder om Forladelse; Herr Hoff-

Rath excuserer min Uvidenhed. Men strider ikke saadan forfængelig Rang imod den ægte Philosophie?

Pernille. Det kand stride imod den u-ægte Philosophie, men ikke mod det nys antagne og af honette Folk approberede Morale; thi det er en honet Ambition, som udi sig selv heller fortiener Roes end Last.

Cosmoligoreus. Men er det philosophiskt at søge Gang og Sæde over andre?

Pernille. Saadant strider ikke imod den rette Philosophie, naar Ansøgning skeer paa den rette Maade, saaledes at Almuen derved ikke forarges.

Cosmoligoreus. Hvorledes kand det vel skee?

Pernille. Det skeer paa adskillige Maader, blant andre denne: en Mand for Exempel siger, at han selv intet agter Rang og Titel, men at han ingen Roe haver for sin Hustrue, som ideligen plager ham; saa at det er alleene for hendes Skyld og for at have Fred udi Huset, at han mod sin Villie søger om en Titel. Saaledes haver jeg giort, og derved befriet mig for all Eftertale hos Almuen; jeg siger Almuen, thi det er ikke nødigt at betiene sig af saadan Undskyldning blant fornemme Folk, som veed hvad en honet Ambition er, og at den ikke strider mod Philosophien. Men der seer jeg en Tiener; vi maa afbryde vor Tale.

Cosmoligoreus. Det er ikke uden min Famulus; han maa gierne høre hvad der tales, for at profitere deraf.

Scen. 5.

Petronius. De andre.

[**Petronius.**] Der seer jeg jo en ung Philosophus, som taler med min Herre. Den Karl maa tiligen være bleven Doctor.

Pernille. Lad eders Famulus gaae til Side, medens vi tale sammen.

Petronius. Hvis det ikke var en Doctor, saa vilde jeg

sværge paa at det var Leonores Pernille; thi de ere hinanden saa lige, som de kunde være støbte i een Form.

Cosmoligorens. Hør, Petroni! gak til Side, saalænge jeg taler med denne Herre.

Petronius. Jo meer jeg beskuer ham, jo meer han ligner hende.

Pernille. Lad ham gaae reent bort; thi jeg har andet af Vigtighed at tale om.

Cosmoligorens. Gak kun hiem til dine Forretninger, Petroni! til jeg kalder paa dig.

Petronius. Ach Herre! jeg har og Lyst at tale med denne Fremmede; han ligner een af mine Kiendinger.

Pernille. Gaae bort, naar jer Herre befaler jer. Sagte. Gid du faae en U-lykke med dine Kiendinger. [Høyt.] Hvad har Saul at giøre blant Propheter?

Cosmoligorens. Gak strax bort, som jeg siger. Qvid Saul inter Prophetas?

Petronius sagte. De sige: Hvad har Saul at giøre blant Propheter? Jeg kunde jo svare med en vis Dame: Han ledte efter sin Herres Æsler. Ha ha ha! Maalet er ogsaa, gid jeg faae Skam, Pernilles. Ha ha ha!

Gaaer bort.

Scen. 6.

Cosmoligorens. Pernille.

Cosmoligorens. Jeg staaer og grunder paa det, som min Herre siger mig om den Slags Ambition; thi jeg er just udi den Tilstand, som behøver gode Raad. Jeg trænger

---

19-20. jeg kunde jo svare med en vis Dame: Han ledte efter sin Herres Æsler] Hvem denne Dame var, som gjorde en vittig Anvendelse af det Ærende, at opsøge nogle Æsler, i hvilket Saul var draget ud, dengang han traf Samuel og kom ind i en Skare Propheter (1 Sam. 9-10), derom kan her Intet siges. — 20-21. Maalet er ogsaa . . . Pernilles] Mælet, Stemmen.

til en Titel og Rang for en vis Aarsag Skyld; men jeg har ikke dristet mig til at giøre Ansøgning derom, saasom menige Mand her i Landet holder saadant for at være en Philosopho u-anstændigt.

Pernille. Jeg siger ham, at man her i Landet henger ved det gamle forslidte Morale, som nu er ikke meer i Brug, og at en saadan Ambition aldeles ikke strider imod Philosophien.

Cosmoligoreus. Man vil dog ikke underkaste sig Almuens Eftertale, som forarges over saadant.

Pernille. Hvorledes kand Almuen forarges over det, som den ey faaer at vide? Jeg har jo sagt, at Ansøgningen kand skee under en honet Prætext. Hør, min Herre! er han gift?

Cosmoligoreus. Ney jeg er endnu ikke gift.

Pernille. Er han forlovet?

Cosmoligoreus. Ja halv-veyes; thi jeg har fæstet mit Hierte til en Enke, som her boer. Jeg har anmodet hende om Ægteskab, men har endnu intet fuldkomment Svar faaet; nogle mene, at jeg kunde facilitere Tingen ved at erhverve mig en Æres-Titel.

Pernille. Ey, min Herre! der haver han jo den allerbeste Prætext og Leylighed. Han kand udi Ansøgningen efter Landets Mode præludere om den liden Attraae, han selv haver efter Rang og Titel, og skyde Skylden paa Enken, foregivende, at hun som et skrøbeligt Fruentimmer anmoder ham til at giøre saadan Ansøgning, og at det er alleene for at føye hende, saadant skeer.

Cosmoligoreus. Men jeg er bange, at hun faaer saadant at vide; thi jeg kand for visse ikke sige, om hun selv er for Rang. Det er alleene en Præsumtion, som jeg har giort mig.

Pernille. Vil han kun levere mig sin skriftlige Ansøgning; jeg skal gaae gandske behændigen dermed til Verks, og som jeg her haver allerede store Venner paa de rette Steder, skal jeg mage det saaledes, at han inden faa Dage skal

naae sit Maal. Imidlertiid, naar han taler med Enke-Fruen, kand han lade, som at man mod hans Villie vil paatrykke ham en Rang, og sige, at han med Hænder og Fødder vil stræbe derimod, for at vise Prøve paa sin Philosophie. Naar saaledes gaaes til Verks, erholder han sit Sigte og uden den grove Almues Eftertale.

Cosmoligorens kyssende paa hans Haand. Ach min Herre! det var en lyksalig Tiid, paa hvilken jeg traf min Herre; han har lettet en stor Steen fra mit Hierte, thi jeg var forhen gandske tvivlraadig. Paa den ene Side stod mig for Øyene Folks Eftertale, og paa den anden Side frygtede jeg for Hinder udi mit Frierie; men nu er Knuden løset, og jeg reder mig med Reputation ud af Sagen.

Pernille. Jeg vil strax følge min Herre til hans Huus og der dictere ham, hvorledes Ansøgningen philosophice skal opsettes.

Cosmoligorens. Men hvormed kand jeg forskylde saadan Velgierning?

Pernille. Ey, tal ikke derom; jeg tiener Folk med Fornøyelse. Jeg holder det ogsaa for en Pligt at forplante her udi Landet den nye Philosophie og at udrødde det gamle Pedanterie; thi, sandt at sige, det er mit fornemste Ærende her udi Landet.

Cosmoligorens. Vil da min Herre ubesværget følge mig?

Pernille. Ja gierne.

Scen. 7.

Jeronimus. Leander.

Jeronimus. Ha ha ha! Det er en forslagen Pige. Jeg mærker, at hun vil have hans skriftlige Ansøgning i Hænder, for at overbevise hendes Frue, at han er kun en Philosophus af Navn.

Leander. Og at han er en Hykler og Øyenskalk.

Jeronimus. Det dog ikke saa meget som for at vise, at

han er alleene udi egen Indbildning Philosophus. Thi det kand være, at han selv bilder sig ind at være det, han virkeligen ikke er; ligesom man seer mange, der udi philosophiske Skoler og Collegier oplæres udi Vildfarelser, og faaer en falsk Idee om Philosophie, saa de bilde sig ind, at den bestaaer udi Kaabe, Skiæg, Egensindighed eller udi puur Theorie, skiønt de rette Læremestere bør ikke saa meget beflitte sig paa at giøre deres Disciple lærde som at giøre dem gode og dydige. Nu er han kommen under anden Information, som er end meer gall end den, han har faaet i sin Skolegang.

Leander. Monsr. Jeronimus mener den Pragiske Philosophie? Ha ha ha! Saa tit jeg tænker derpaa, maa jeg forundre mig over denne Piges Capacitet. Jeg var alleene bange for at hun outrerede Tingen for meget.

Jeronimus. Jeg ikke; thi naar man først har indprænte noget høye Tanker om sin Person og Lærdom, kand man siden let faae ham at troe hvad man vil, helst naar det flatterer eens egen Tilbøyelighed. Thi ingen Lærdom kunde komme Cosmoligoreo meer til Pas end den, som indeholdes udi det Pragiske Morale, hvorudi Rang-Syge giøres til en honete Ambition og til en philosophisk Dyd.

Leander. Men hvad skal man sige om den 14de Artikel, som tillader en Mand at ligge hos sin Pige 2 Nætter om Ugen uden at bedrive Synd?

Jeronimus. Hun førte dette gandske vel ud, først ved at foregive, at saadant skede efter den store Pragiske Doctors Præscription, dernæst ved at vise, at saadant kand skee uden Synd, naar Intentionen er god, og Siælen er reen. Thi hvor u-rimelig saadan Lærdom end er, saa seer man dog, at den antages af alle Fanaticis.

Leander. Pigen er stemplet, og fortiener at doctoreres. Jeg ansaae med Forundring, hvorledes hun redede sig ud af den Fristelse, som Tieneren bragte hende udi.

Jeronimus. Ja det samme var den artigste Scene. Jeg haaber, at hun vil lykkeligen fuldende Tingen, som hun har saa vel begyndt.

Leander. Hvad mon hun videre vil giøre?

Jeronimus. Det vil hun ikke sige; jeg tør ey heller giøre mig saa dristig at spørge den store Pragiske Doctor derom, vil derfore lade det Øvrige komme an paa hende alleene. Jeg skal ellers give Monsr. Leander videre Underviisning derom og advare ham, naar Tiid er at lade sig indfinde.

Leander. Adieu, Hr. Jeronimus! Jeg recommenderer mit Anliggende paa det Beste.

Jeronimus. Han maa ikke tvivle om min Belvillighed. Adieu!

ACTUS V.

Scen. 1.

Pernille i philosophisk Dragt. **Cosmoligorens.**

Pernille. Jeg mener, Hr. Collega! at Ansøgningen saaledes kand passere.

Cosmoligorens. Ja vist; jeg er kun alleene bange, at Fruen, som jeg skyder Skylden paa, kand faae Indholden at vide, og at jeg derved kand fordærve min Sag.

Pernille. Hun kand i det ringeste ikke faae det saa snart at vide. Naar han først erholder hvad han søger, og bliver gift med Fruen, jævner alting sig selv, og hun, for at menagere hendes Huusbonde, tager efter andre Fruers Exempel gierne Skylden paa sig. Det er os nu kun om at giøre at have Prætext til Ansøgningen, ikke fordi den i sig selv er forfængelig eller stridig mod den rette Philosophie, men efterdi Hr. Collega selv ideligen har prædiket derimod for Mangel af Kundskab om det rette og grundige Morale.

Cosmoligorens. Det er sandt; jeg og alle mine Ordens-Brødre have anseet denne Søgen efter Rang og Titler som en stor Forfængelighed.

Pernille. Det kommer deraf, at han og hans Ordens-Brødre have haft slet Skolegang; men jeg haaber, at de inden kort Tiid skal blive bedre oplyset, thi jeg har i Sinde her at lade et Skrift komme for Lyset, hvorudi jeg skal for-

klare de fornemste Artikler af den Pragiske Philosophie, saa at Øyene skal aabnes først paa dem og siden paa den hele Almue, saa at enhver herefter skal vide at giøre Forskiel imellem forfængelig Ærgierighed og honete Ambition.

Cosmoligoreus. Hr. Hoff-Rath giør mig og det hele Land en vigtig Tieneste dermed. Jeg længes efter at see det Skrift.

Pernille. Han skal snart faae det at see, og skal han deraf tydeligen lære, at han og andre hidindtil have kun været Philosophi i deres egen Indbildning. Vil han nu kun overlevere mig Ansøgningen, som jeg strax skal beforbre paa den beste Maade. Imidlertiid kand han forrette sit Ærende hos Fruen og foregive, at man imod hans Villie vil paatrykke ham en Titel, for at høre hvad hun dertil vil sige.

Cosmoligoreus. Det vil jeg og giøre. Adieu saalænge!

Scen. 2.

Cosmoligoreus alleene.

Alt hvad denne gode Hof-Rath lærer, synes i Førstningen at være falskt; men naar man med Skiønsomhed betragter det, saa er det en sund Philosophie, renseð fra gamle Præjudicier og Pedanterie. Man maa ogsaa troe, at en saadan anseelig Mand har nøye overveyet alting, saa at man derfore paa hans Autoritet kand sikkert grunde sine Meninger. Nu kommer jeg til at begive mig i Skole paa nye igien og at gaae op ligesom fra Sinke-Lectien, saasom jeg mærker, at den Philosophie, som jeg hidindtil har giort Profession af, gaaer ud af Moden. Man maa ret glæde sig ved at see Videnskaber saaledes dagligen at tiltage, og er det en Philosophi Pligt at til Side sette alle gamle Me-

---

26. og at gaae op ligesom fra Sinke-Lectien] og ligesom at gjennemgaae Skolen fra den nederste Klasse af.

ninger, saa ofte han hører anden Lærdom, som er bedre grundet. Men jeg maa forrette mit Ærende.

Han banker paa.

Scen. 3.

Pernille udi fine egne Klæder. **Cosmoligorens.**

Pernille. Vil min Herre tale med nogen?

Cosmoligorens. Jeg studser ved at see hende, min kiære Mademoiselle! thi just i dette Øyeblik forlod jeg en lærd Mand, som ligner hende paa et Haar.

Pernille. Det er mig kiært, at jeg ligner en lærd Mand; ellers er ikke underligt, at blant saa mange tusinde Ansigter eet kand være et andet liigt. Har min Hr. Doctor ikke seet vor Kokke-Pige?

Cosmoligorens. Ney ikke det jeg veed.

Pernille. Hun ligner min Troe Doctorens Famulus saa livagtig, som de kunde være støbte i een Form; sær udi Ryggen og bag til.

Cosmoligorens. Ja vi ere hinanden alle lige i den Ende, ha ha ha! Men maatte jeg spørge, om hendes Frue er hiemme? Hvis saa er, og det falder hende beleyligt, vil jeg have den Ære at opvarte hende.

Pernille. Fruen er til Tieneste; hun er ved Haanden, og strax vil komme ud.

Scen. 4.

Cosmoligorens. Eleonora.

Cosmoligorens. Jeg beder om Forladelse, at jeg tvende Gange i Dag har incommoderet Fruen med min Besøgelse. Jeg fik den første Gang formedelst andres Nærværelse ikke Leylighed ret at tale om mit Anliggende, som jeg skriftligen har givet tilkiende. Jeg lever i den Forsikring, at Fruen lader sig ikke forlede af misundelige Mennesker at bortkaste

de gode Tanker, som hun engang har fattet om min ringe Person, og at jeg denne Gang faaer et trøsteligt Svar, hvorved mit Sind kan settes i Roelighed. Jeg vidner for Himmelen, at jeg alleene har forelsket mig i Fruens Dyder og philosophiske Qvaliteter.

Leonora. Jeg har aldeles intet tabt af de gode Tanker, som jeg har baaret til hans Person; men at give saa hastig en fuldkommen Resolution er ikke anstændigt. Alt hvad jeg kand sige denne Gang, er dette, at jeg haver stor Estime for Hr. Doctor, og at han derfor ikke maa bortkaste Haab om at succedere udi hans Ansøgning. Men = = =

Cosmoligoreus. Ach det Ord Men er et Tordenslag for mig; jeg er bange, at Fruen scrupulerer over min Stand, og at hun tager i Betænkning at indgaae et u=lige Ægteskab.

Leonora. Hvo har bragt ham paa de Tanker?

Cosmoligoreus. Nogle have villet bilde mig saadant ind; og saasom de samme ere saavel Fruens som mine egne Venner, saa have de hemmeligen og mod min Villie og mit Vidенskab søgt at erhverve mig en Æres=Titel, hvilken jeg dog aldrig modtager.

Leonora. Det skulde jeg ogsaa troe. Men er Hr. Doctor ellers forvisset om at saadant er i Gierde?

Cosmoligoreus. Ja desvær; men jeg skal med Hænder og Fødder sette mig derimod, thi jeg taber derved alle de høye Tanker, som Folk har haft om min Person.

Leonora. Hvis en Titel bliver ham u=afvidende confereret, kand han intet tabe derved; thi saadant tilkiendegiver ingen Begiærlighed efter Ære, men er alleene et Naades=Tegn, som viser, at Regieringen reflecterer paa hans Meriter.

Cosmoligoreus. Jeg mærker nok, min kiære Frue! at hvis saadant skede, vilde det ikke være hende imod.

Leonora. Det vilde være mig hverken med eller imod; jeg er gandske indifferent udi slige Sager: Jeg kand gratulere dem, som den høye Øvrighed beærer med en Rang af

egen Motif, efterdi det er et Naades-Tegn; jeg laster derimod dem, som betle om saadant, efterdi derved røbes deres Hovmod og forfængelige Ærgierrighed.

Cosmoligorens. Paa hvad Maade saadant end skeer, saa er det ingen Zirath udi en Philosophi Liv.

Leonora. Naar det skeer paa den første Maade, er det ey heller nogen Vanheld.

Cosmoligorens. Ey, min kiære Frue! hun har herudi ikke lige Principia med mig. En Philosophus zires af intet andet end af sine egne Dyder og indvortes Valeur. Men der seer jeg Folk at komme ud; maa jeg træde lidt ind med Fruen, at vi kand tale sammen udi Eenrum?

Leonora. Ja gierne; vil han da ubesværget træde ind med mig?

Cosmoligorens. Jeg haaber, at jeg saavel herudi som udi andre Ting skal bringe Fruen paa bedre og mere philosophiske Tanker; thi mit Sigte er alleene at bringe hendes naturlige Dyder til større Fuldkommenhed.

Leonora. Jeg skal lade mig finde gandske lærvillig.

De gaaer ind.

Scen. 5.

Pernille. Jeronimus. Leander.

Pernille. Jeg seer, at de ere alt borte; ret nu skal Comoedien spilles.

Leander. Er Fruen ikke underrettet om denne Intrigue?

Pernille. Ney det er sikkerst ikke at underrette hende derom; hun kunde maaskee ellers sette sig derimod, saasom hun er medlidend og øm over at prostituere nogen.

6-7. er det ey heller nogen Vanheld] Vanziir, Beskjæmmelse.

Jeronimus. Skal vi være tilstede, naar dette Skuespill gaaer for sig?

Pernille. Ja hvad andet? I har kun at iagttage dette: Monsr. Jeronimus kommer først her ud, naar vor Philosophus tager Afskeed med Fruen; men Monsr. Leander bier, indtil han hører, at der bliver Allarm.

Jeronimus. Hvad Allarm kand her vel blive?

Pernille. Mener I vel, at det kand gaae af uden Allarm, naar Ansøgningen, som jeg overleverer, offentligen udi hans Paahør bliver oplæset? Man vil derover see hans Philosophie udi fuld Fyr og Flamme. Giører I kun alleene hvad jeg siger; jeg skal nok udføre Resten.

Jeronimus. Mangen virkelig Hof-Rath fortiener ikke den Titel bedre end du.

Pernille. Derudi har I maaskee ikke stor U-ret. Men der seer jeg Pedantens Tiener; han kommer nok for at lede efter sin Herre. Han har sin Bækker med sig, hvilket dog nu ikke giøres nødigt, thi hans Herre skal, naar Legen gaaer for sig, nok blive opvakt af Søvne. Lader os gaae til Side saalænge.

Scen. 6.

Petronius alleene.

Min Herre bliver noget længe borte. Jeg maa tale med ham, skiønt jeg haver ikke meget Lyst at komme her. Det er en forbandet Pige, denne Pernille; hun har kun liden Respect for Philosophien. Men jeg troer nok, at Doctoren recommenderer hende saaledes hos Fruen, at hun herefter holder sig i Skindet. Min Herre er vel en stor Philosophus, saalænge man lader ham være i Roe; men det tiener ikke at pirre meget ved ham, det kand jeg og min Ryg vidne. Men der seer jeg at han kommer ud tillige med Fruen. Jeg vil holde mig her lidt til Side.

Scen. 7.

Leonora. Cosmoligorens. Petronius.

Pernille i philosophisk Dragt.

Leonora. Jeg fatter det altsammen, Herr Doctor! og tager mod hans gode Lærdom. Hav et Par Dage Taalmodighed, saa skal han faae min endelige Resolution.

Cosmoligorens. Jeg faaer at oppebie den Tiid; recommenderer mig imidlertiid. Men der seer jeg den Pragiske Doctor komme; han vil nok tale med mig.

Leonora. Er det en practisk Doctor?

Cosmoligorens. Ja han er baade practisk og Pragisk; det er en stor Mand, som jeg nyeligen er kommen i Kundskab med. Hans Tiener, Hr. Hoff=Rath! Her seer han den dydige Frue, som jeg har beskreven.

Leonora sagte. Det Ansigt er mig bekiendt; mig synes, at han ligner min Pernille.

Cosmoligorens tagende Pernille til Side. Har Hr. Hoff=Rath efterkommet sit gode Løfte?

Pernille. Ney men nu er jeg paa Veyen; det skal ikke blive forsømt. Jeg maa ved denne Leylighed hilse paa Fruen. Hendes Tiener, min dydige Frue! Jeg haaber at komme meer i Bekiendtskab med hende, og det ved Leylighed af denne min gode Ven, sær om han lykkes i sit Forehavende, hvorom jeg ikke kand tvivle, thi om Fruen vil forandre sin Stand, kand hun aldrig giøre bedre Vall. Jeg vil ikke rose ham, fordi han er min Ven og Ordens=Broder; men jeg kand sige dette, at han er Dyden selv.

Cosmoligorens sagte. Han taler som en oprigtig Ven og en ærlig Mand.

Leonora. Har han allerede aabenbaret min Herre sit Anliggende?

Pernille. Ja vist; der er ingen Hemmelighed imellem os

to. Jeg tiener ham med Fornøyelse, og giør mig i Dag Umage med at befordre hans Ansøgning.

Cosmoligoreus sagte. Hvad Pokker er dette? Jeg troer ikke, at = = =

Leonora. Hvad er hans Ansøgning?

Pernille. Fruen veed jo vel, at han søger om en Rang?

Leonora. Det er meer, end jeg veed eller kand troe.

Cosmoligoreus sagte til Pernille. Hvad Diævelen vil dette sige? Hr. Hof=Rath! vil han her prostituere mig?

Pernille. Ey, Hr. Collega! lar mig kun raade; jeg skal saaledes føre min Tale, at han skal takke mig. Hør, min kiære Frue! jeg mærker, at hun er noget mysterieuse; det er en Ting, som er imellem os, og kommer ikke videre. Hr. Cosmoligoreus er og forsikkret om at Fruen ikke fortryder derpaa, at han i Ansøgningen har betient sig af hendes Navn.

Leonora. Af mit Navn? Hvad vil det sige?

Cosmoligoreus trækkende ham til Side. Jeg er jo skammeligen forraad.

Pernille. Hav dog Taalmodighed, og hør Enden, saa skal han takke mig. Til Leonora. Det vil sige saa meget: at efterdi han som en Philosophus holder det u=anstændigt at søge om Rang, saa har han taget sig den Frihed at skyde Skylden paa Fruen, forhaabende, at om saadant kom hende for Ørene, hun ingen Fortrydelse vilde bære derover, saasom man pardonerer et Fruentimmer saadan Skrøbelighed. Thi hvad som hos Mands=Personer lastes som Ærgierrighed, og kaldes Rang=Syge, heder hos Fruentimmer en honet Ambition.

Cosmoligoreus sagte. Gid du faae en U=lykke for mig, som du saa forhaaner.

Leonora. Hvad hører jeg? Skal jeg være hans Skiul og Dekke? Jeg skal strax offentligen give det tilkiende, saa at alle skal faae at vide, at han er en Løgner og Bedrager.

Pernille. Ey, min smukke Frue! vær dog ikke saa hastig. Betænk = = =

Leonora. Jeg skal betænke ham saaledes, at han aldrig skal bedrage nogen videre.

Cosmoligoreus. Troe ham ikke, velbaarne Frue! han farer med Usandhed; det er en Bedrager.

Pernille. Eftersom jeg skieldes for en Bedrager, saa maa jeg, for at redde min Ære, fremvise hans egenhændige Skrift.

Cosmoligoreus. Troe ham ikke; det kand være noget, som han kand have skrevet i mit Navn, for at forspilde min Credit.

Pernille. Der vil vel findes nogen, som kiender hans Haand.

Leonora. Min Broder kiender uden Tvivl Haanden. Hør, Monfrere! kom strax herud.

Cosmoligoreus. O infandum & inexpiabile scelus!

Pernille. Hør, Monsieur! kiender han Haanden i dette Skrift?

Jeronimus. Ja vist, det er Doctor Cosmoligorei Haand.

Cosmoligoreus tramper paa Gulvet, og truer; hvorpaa Leander efter Aftale kommer ud.

Pernille. Vil han oplæse Skriftet tydeligen.

Jeronimus læser. Gunstige Øvrighed! jeg har fæstet mine Tanker til en Enke-Frue ved Navn Leonore og anmodet hende om Ægteskab. Samme Enke-Frue har dertil ikke fundet sig uvillig; men saasom hun er plaget med Rang-Syge, har hun ikke villet giøre mig Ægteskabs-Løfte uden med de Vilkaar, at jeg først erhverver mig en anstændig Caracteer. Jeg har med grædende Taare forestillet hende, at saadan Ansøgning var mig haardere end Døden, saasom den gandske vilde ødelægge min Reputation; men jeg haver med Graad og Bøn hidindtil intet kunnet udvirke. Hvorudover, saasom min Kiærlighed er saa stor, at jeg ingenlunde kand renoncere derpaa, saa nødes jeg at bide udi et suurt Æble og at fornægte mig selv. Min ydmygste Ansøgning er derfore, at = = =

Medens dette læses, spadserer Cosmoligoreus frem og tilbage med store Ophævelser, og Petronius staaer og stirrer paa Jorden.

Leonora. Det er nok; det er en Løgner og Ære=Tyv.

Hun tager Memorialen, river den i Stykker, og kaster Cosmoligoreus Stykkerne i Ansigtet, gaaende derpaa ind.

Jeronimus. Det var en hæslig Stræg af en Philosophus.

Pernille. Ja det maa han nok sige; at tillegge en brav Dame sin egen Feyl!

Cosmoligoreus. Ach jeg kand ikke meer; jeg siunker ned udi Jorden.

Jeronimus. Hvad har I vel at sige til eders Forsvar?

Cosmoligoreus. Jeg haver dette at sige, at jeg er falden udi en Forræders Hænder.

Pernille. Den er ingen Forræder, som legger falske Dyder for Dagen.

Cosmoligoreus. Du har lagt for Dagen, at du er en Spidsbube og ingen Pragisk Doctor.

Pernille. Det er skammeligt at høre saadant.

Cosmoligoreus. Ney det er skammeligt at giøre saadant.

Pernille. Hvad Skammeligt har jeg giort? Gierningen er jo eders.

Cosmoligoreus. Det er din Gierning, som du har forledet mig til.

Pernille. Kand en stor Philosophus saa let tages ved Næsen?

Cosmoligoreus. Ingen kand tage sig vare for en listig Gaudieb.

Pernille. Ney dette gaaer for vidt; jeg maa have Satisfaction.

Cosmoligoreus. Du skal bekomme Satisfaction i Galgen.

Jeronimus. Det er den skiønneste philosophiske Disputation, som kand blive holden.

Petronius. Det synes mig ogsaa.

Pernille. Hør du, som est hans Famulus eller Discipel,

kand du ikke hielpe din Herre? Kom hid og responder under ham; du hører jo, at han allerede er sat i Bænken.

Cosmoligoreus. Jeg agter ikke at disputere med en Misdæder paa den sædvanlige Maade. En Stok, Pidsk og knyttet Næve maa her alleene bruges.

Pernille. Jeg er bereed til alting; kom an, afkast din Kaabe, saa skal jeg og affaste min.

Cosmoligoreus. See der ligger min Kaabe.

Pernille. See der ligger ogsaa min.

Derpaa bryde [de] samtligen ud i høy Latter, naar de seer Pernille i hendes Pige-Klæder.

Cosmoligoreus. O stupendam Metamorphosin!

Petronius. Ach Himmel, det er jo Eleonores Kammer-Pige, som har spillet Giæk med min Herre.

Pernille. Ja det er ungefær saaledes. I maa fortælle denne Historie til enhver og legge dertil: Pernille fecit.

Cosmoligoreus falder i Extase, og hænger med Hovedet.

Petronius. Herre! det er Fruens Kammer-Pige, som har narret ham.

Cosmoligoreus bliver ved at grunde.

Petronius. Jeg siger, at det er Frue Leonores Kammer-Pige; den samme, som i Formiddag talede saa bespottelige Ord mod den hellige Philosophie.

Cosmoligoreus bliver ved.

Petronius. Ey, luk dog Øyene op; see, hvorledes vi ere bedragne.

Cosmoligoreus bliver ved.

Petronius. Ney nu maa jeg af Nødvendighed bruge min Bækker.

Giver ham et dygtig Slag paa Kinden.

Cosmoligoreus. Ey, saa skal du faae en U-lykke og alle de andre; jeg skal myrde eder, saa mange som I ere.

Han tager en Stoel og forfølger dem. Leander, Jeronimus og Pernille tage Flugten; og Petronius bliver staaende et Stykke fra, skiælvende.

Scen. 8.

Cosmoligoreus. Petronius.

De staae længe stiltiende, med nedslagne Hoveder.

Cosmoligoreus. Petroni!

Petronius. Herre!

Cosmoligoreus. Jeg haver forløbet mig. Jeg beder dig om Forladelse.

Petronius. Jeg pardonerer gierne Hr. Doctor; men vil han vel pardonnere andre, der saaledes har drevet Spot med ham?

Cosmoligoreus. Ja vist; jeg er bleven et gandske andet Menneske. Nu begynder jeg allerførst at kiende mig selv og at mærke, at min Philosophie har været ilde grundet, og at jeg alleene har været Philosophus udi egen Indbildning.

Petronius. Vil Herren lade den Spot blive uhævnet, saa bekiender jeg, at hans Philosophie gaaer for vidt.

Cosmoligoreus. Jeg vil ikke alleene lade den blive uhævnet, men takke den Pige, som har aabnet mine Øyen, og paa eengang har lært mig mere, end som jeg all min Tiid har lært udi Skoler og philosophiske Collegier.

Petronius. Dette begriber jeg ikke; thi denne Spot har saaledes oprørt mit philosophiske Kallun, at jeg er færdig at sette Ild paa Huset.

Cosmoligoreus. Hos mig derimod har den giort langt anden Virkning; thi jeg anseer denne Pige som en Medicus, der ved Remedier, skiønt noget skarpe, har cureret mig. Jeg mærker, at den Philosophie, som gemeenligen læres udi vore Skoler, bestaaer udi pure Ord; vi lære at tale om Dyder, men vi lære ikke at practicere dem. Vi lære at kiende Dyrs, Træers og Planters Egenskab, uden at blive undervisede udi egen Kundskab; ja vi lære at see Skieven udi andres, men kand ikke see Bielken udi vore egne Øyen. Saa at vi komme ud af Skolerne lærdere, men ikke bedre og dydigere. Vore Læremestere bedrage os ved deres udvortes Anseelse, ved deres

Skiægge, Klædedragt og philosophiske Grimacer; de bilde os ind, at Philosophie bestaaer derudi, item stedse at declamere mod Verden og at igiennemhegle de Laster, som vi selv øve. Vi søge ikke at udlede Sandhed, men stræbe kun blindt at følge vore Læremesteres Meninger. Det gaaer os, som gemeenligen udi Selskab: naar een gisper, saa gispe alle andre tillige med ham. Vi følge blindt deres Lærdom, om hvilke vi have engang fattet høye Tanker; og de vildfarende Principia, som vi udi Ungdommen have faaet, hænge stedse ved os, saa at vi forsvare dem med største Haardnakkenhed.

Petronius. Jeg mærker, at det er sandt; thi enhver forsvarer sin Sects Lærdom.

Cosmoligoreus. Visseligen; thi han beflitter sig kun paa at forklare og forstaae sin Læremesters Mening uden at erhverve egen Mening. Det gaaer til udi Philosophie som udi Religions-Sager. Hvo der er opdragen udi en Mahomedansk Skole, holder Mahomeds Lærdom alleene for Sandhed; og hvo der er opklækket udi en Synagoge, setter sit Liv til for den Jødiske Troe. Thi den Ærbødighed, man har fattet for sine Lærere, foraarsager, at man hverken vil eller kand finde Sandhed.

Petronius. Paa den Maade har jeg og været en Philosophus udi egen Indbildning.

Cosmoligoreus. Ja hvad andet? thi ligesom jeg blindt har fulgt mine Læremesteres Fodspor, saa haver du fulgt min Lærdom. Om jeg havde holdt det for en Dyd at lyve og skuffe, saa havde du troet det samme. Denne Hændelse i Dag har aabnet mine Øyen og givet mig Anledning til at examinere flere Vildfarelser. Jeg troer nu, at en Philosophi Qvalitet bestaaer ikke i at føre et stridigt Levnet mod andres, men at føre et bedre Levnet end andre. Og vil jeg derfore herefter ikke affondre mig mere fra simple Borgere, hverken udi Levemaade eller Klædedragt. See der ligger min philosophiske Kiole, som jeg træder under Fødder.

---

6. naar een gisper] gaber.

Petronius. See der ligger og min philosophiske Kaabe, som jeg træder under Fødder.

Cosmoligoreus. Du maa herefter ikke meer kalde mig Cosmoligoreus, men Cosmus Holgersen.

Petronius. Herren maa ey heller meer kalde mig Petronius, men slet og ret Peer.

Cosmoligoreus. Ja vore philosophiske Navne maa forvandles til menneskelige.

Petronius. Hvis Ovidius nu stod op igien, vilde han finde riig Materie til Forvandlinger: han vilde udi en Time finde to Philosophos forvandlede til Mennesker og en Pragisk Doctor til en Stue-Pige.

REPUBLIQVEN

Eller

Det gemene Beste.

Comoedie.

Udi

Tre Acter.

1-3. Republiqven o. s. v.] Under denne Titel (ɔ: Staten eller det almene Vel) fremkom Stykket, da det efter Forfatterens Død første Gang blev trykt; men i Holbergs 447de, ligeledes først efter hans Død trykte, Epistel kaldes det: Publicum eller d. g. B., hvilket Navn Scheibe, Holbergs personlige Bekjendt, i Fortalen til sin tydske Oversættelse af „Peder Paars“, 1764, S. LXXX, vistnok med Urette, vil hævde som det eneste authentiske.

Hoved=Personerne

i

Comœdien.

Republiqven.
Leonora, hendes Dotter.
Pernille, Pigen.
Henrich, Tieneren.
Leander, Leonoræ Beyler.
Skriveren.
Adskillige Projectmagere.

ACTUS I.

Scen. 1.

Leerbeutel. Novatianus.

Novatianus. God Morgen, Hr. Leerbeutel! Hvad er hans Ærende her saa tiligen?

Leerbeutel. Det skal jeg sige ham som min gode Ven, forhaabende, at det bliver hos ham selv. Her kand en fattig Karl komme til Brød og giøre sin Lykke.

Novatianus. Hvi saa?

Leerbeutel. Har han ikke hørt tale om den Resolution, som Frue Respublica har taget, endeligen at bortgifte sin eneste Dotter, som saa mange brave Mænd hidindtil forgieves have giort Ansøgning om?

Novatianus. Hvad Forhaabning kand Monsr. Leerbeutel derom giøre sig?

Leerbeutel. Jeg kand have saa god Forhaabning som nogen her i Staden; thi det er bekiendtgiort, at Fruen seer hverken efter Ungdom, Kiønhed eller Midler, men søger efter en Svigersøn, som har Kundskab udi Stats- og Huusholdnings-Sager, og der ved Capacitet og Hurtighed kand understøtte hende udi hendes Alderdom, give hende nyt Liv

---

20-21. der ved Capacitet og Hurtighed kand understøtte hende] Snildhed, Forslagenhed.

og nye Kræfter og bringe hendes Huus udi en florerende Tilstand.

Novatianus. Er da Monsr. Leerbeutel'en saa stor Politicus?

Leerbeutel. Jeg skulde ikke rose mig selv; men jeg troer ikke, at der er nogen her i Landet, der haver enten bedre Villie eller Evne til at tiene Publico. Jeg har allerede i Dag paa en halv Times Tiid giort og udstuderet 7 Projecter, som alle ere af stor Vigtighed. Jeg har eet af dem hos mig, som er det fornemste, og som jeg vil vise ham som min gode Ven, for at høre hans Betænkning derover.

Novatianus. Jeg skal med Fliid læse det igiennem og sige ham min Mening.

Leerbeutel. Det maa blive liggende hos ham en Times Tiid. Jeg vil imidlertiid liste mig herind for at tale med Republiqvens Tiener, som kand bane mig Veyen til hans Herskab.

Novatianus. Monsieur finder ham nu ikke; thi jeg saae ham i dette Øyeblik udi en anden Gade.

Leerbeutel. Saa vil jeg da komme igien om en halv Time, imidlertiid er han saa god at igiennemlæse nøye Forslaget.

Novatianus. Det skal skee. Adieu saalænge!

Scen. 2.

Novatianus alleene.

Ha ha ha! Jeg er just i samme Ærinde som han, og derfore bildte ham ind, at Tieneren var ude. Hvis der er noget Got i Forslaget, giver jeg det ind i eget Navn. Enhver er Tyv i sin Næring. Vil han beskylde mig for Falskhed og sige, at han har betroet mig Forslaget, saa er mit Ney saa got som hans Ja. Jeg er ellers ikke den første, som i saa Maade pløyer med andres Kalv. Men jeg maa see til i Tide, at jeg faaer fat paa Tieneren.

Han kiger ind ad Dørren, og vinker ad ham.

Scen. 3.

Henrich. Novatianus.

Henrich. Vil han tale med nogen her i Huset?

Novatianus. Hans Tiener, Monsr. von Henrich! Tag min Dristighed ikke ilde op; jeg trænger til hans Venskab, og haaber, at saasom jeg altiid har baaret stor Affection til ham, at han nægter mig ikke sin Tieneste udi et vigtigt Anliggende.

Henrich. Jeg har slet ingen Prøver haft paa hans Affection, er ey heller i Stand til at bevise ham nogen Tieneste. Det er knapt, at jeg kiender ham af Ansigt.

Novatianus. Hvis han ingen Prøve haver seet paa min Affection, saa skal han faae den at see. Jeg beder ydmygst, at han ikke vil forsmaae et Par Ducater.

Henrich. Hvorfor skal jeg tage imod hans Ducater?

Novatianus. Det er ikke i anden Henseende end til at vise Prøve paa den Affection, som jeg bær til hans Person.

Henrich. Hvis det er ikke i anden Henseende, saa skal han have Tak. Er hans Navn ikke Novatianus?

Novatianus. Jo til Tieneste. Jeg hører, at han dog veed mit Navn.

Henrich. Hvorfore skulde jeg ikke vide hans Navn? Jeg har jo kiendt ham længe, og veed, at han er en honet Cavalleer. De omfavne hinanden. Men hvad er hans Forlangende? Det skulde være mig en Fornøyelse, om jeg kunde være ham til nogen Tieneste.

Novatianus. Ja vist kand han tiene mig; thi jeg veed, at han staaer vel hos hans Frue Republiqven. Jeg er hidkommen for at tilbyde Republiqven min ringe Tieneste, og til den Ende har udstuderet adskillige Ting, som ere til hendes Tarv og Nytte. Man skulde vel tænke, at nogen Egennytte var derunder, eftersom de fleste ved Forslag sigte gemeenligen til egen Interesse; men jeg er ikke af de Slags Folk, thi

jeg kand helligen vidne, at jeg intet haver for Øyen uden Republiqvens Beste.

Henrich. Jeg er gandske forsikkret derom. Men hvad er det, hvormed jeg kand være ham til Tieneste?

Novatianus. Et got Ord kand giøre meget. Jeg haver forfattet adskillige nyttige Forslag, hvoraf jeg haver dette, som han seer, reenskrevet, som jeg ydmygst beder Monsr. von Henrich vil recommendere til hans Frue Republiqven.

Henrich. Hør, min Herre! Republiqven giver Audience Klokken to i Eftermiddag, da kand han lade sig indfinde. Imidlertiid skal jeg bane Veyen ved at recommendere paa det kraftigste hans Person.

Novatianus kysser ham, og gaaer bort.

Scen. 4.

Henrich. Bremenfeldt.

Henrich. Jeg er vis paa at vi vil faae en stor Hob Projectmagere paa Halsen; men hvis de alle forstaae deres Politica saa vel som denne, saa taber jeg intet derved. Men der seer jeg en anden komme; jeg troer nok, at han er af samme Suurdey. Det kommer mig for, som det er Bremenfeldt. Jo det er min Troe ham selv udi egen Person; jeg vil holde mig lidt til Side, for at see, hvor han vil lande.

Bremenfeldt. Nu kand man giøre sin Lykke, og nu kommer mine politiske Videnskaber mig til Pas. Jeg har allerede denne Morgen igiennemløbet 3 Capitler i den politisk Stokfisk og derudover faaet 5 gode Projecter i Hovedet, hvorved jeg haaber at recommendere mig hos Republiqven og derudover blive saa nær den lovede Belønning som nogen anden.

25-26. 3 Capitler i den politisk Stokfisk] en i sin Tid bekjendt tydsk Kjærligheds-Roman.

Henrich sagte. Han taler ikke om hvorledes han vil recommendere sig hos mig, hvilket viser, at han er kun en slet Politicus.

Bremenfeldt. Det er mig sagt, at Republiqven nu skal have sin Boelig her. Men der seer jeg en Tiener; hør, Monsieur! hvad heder denne Gade?

Henrich. Den heder slet intet; I kand jo see, at det er et Torv. Men hvad leder han efter?

Bremenfeldt. Jeg leder efter Republiqvens Boelig.

Henrich. Saa er I paa rette Vey; thi her er Huset, hvor hun boer.

Bremenfeldt. Hører han til Huset, med Permission at spørge?

Henrich. Med Permission at svare: Jeg hører ikke saa meget til Huset, som Huset hører til mig; thi jeg er her Fuldmægtig.

Bremenfeldt. Hans Tiener, Hr. Fuldmægtig! Kunde han ikke skaffe mig Audience hos Republiqven? thi jeg haver adskillige vigtige Forslag at insinuere, som vil komme hende til stor Nytte.

Henrich. Er det intet andet?

Bremenfeldt. Min Hr. Fuldmægtig! jeg forlanger kun Audience, og indfinder mig paa Republiqvens Invitation.

Henrich. Har I slet intet andet?

Bremenfeldt. Ney jeg begiærer kun Audience.

Henrich. Dermed bemænger jeg mig ikke. Nu om Formiddagen gives ingen Audience. Vil I passe paa om Eftermiddagen, saa er det den rette Tiid.

Bremenfeldt. Hvad Klokke-Slet, om jeg maatte saa spørge?

Henrich. Jeg haver ikke Stunder at tale meer med jer, om jeg maatte saa svare. Adieu!

Bremenfeldt gaaer bort. Denne Karl er kort for Hovedet.

Henrich. Denne Karl haver et Kiødhovet; thi een, der ikke veed bedre at insinuere sig hos Republiqvens Tiener, har

ilde studeret sine Politica, og med sine Forslag kand ikke vinde uden Bagslag. Men der seer jeg Seignr. Leerbeutel komme. Han graver uden Tvivl i sin Lomme efter en Ducat; det er en ret Statsmand, man kand see den sunde Politic afmalet i hans Pande.

Scen. 5.

Leerbeutel. Henrich.

Leerbeutel. Nu mener jeg nok at Henrich er kommen hiem igien. Mig fortryder at have overleveret mit Skrift til Novatianus; man har Exempel paa at een og anden udcopiere andres Forslag, og give dem ud for deres egne. Men der seer jeg Manden, som jeg leder efter. Serviteur, Hr. Henrich! Jeg blev saa glad over den Intimation, jeg saae udi Aviserne af Republiqven, at jeg lovede, det første jeg saae hendes Tiener, at forære ham 3 Ducater. Lad mig nu fuldbyrde mit Løfte, og forsmaae ikke en ringe Gave.

Henrich. Ey, Hr. Leerbeutel! jeg har jo ingen Tieneste beviset ham.

Leerbeutel. Jeg sværger paa at han skal have dem.

Henrich. Jeg vil da ikke giøre ham meensvoren; ønsker ellers at kunde giøre ham nogen Tieneste.

Leerbeutel. Den Tieneste, han kand bevise mig, er at recommendere mig hos Republiqven og at skaffe mig Audience; thi jeg haver adskillige nyttige Ting at forestille hende. Jeg tvivler ikke om at adskillige andre lade sig ogsaa indfinde; thi Staden vrimler af Projectmagere, hvoraf de fleste ikkun fremkomme med ildegrundede Forslag, som sigte alleene til deres egen Nytte, hvorvel de bruge Republiqvens Tarv til Prætext. Jeg derimod kand forsikkre, at jeg haver ikke mindste Henseende til Belønning; men Publici Velfærd er alleene Tønder til min Iver.

Henrich. Jeg er og forsikkret derom. Monsieur haver

ellers Ret derudi, at adskillige ville lade sig indfinde. Her har allerede været tvende. Den første var Novatianus, som havde et skriftligt Forslag, som han vilde levere mig til Befodring.

Leerbeutel. Hillemænd, hvad hører jeg? Havde han allerede et skriftligt Forslag?

Henrich. Ja men jeg tog ikke derimod. Jeg bad ham at overlevere det selv i Eftermiddag.

Leerbeutel. Ach den Forræder!

Henrich. Hvi saa?

Leerbeutel. Det var mit Forslag, som jeg leverede ham til at igiennemsee, for at høre hans Betænkning derover. Ach Hr. Henrich! hav den Godhed at give Republiqven saadant tilkiende.

Henrich. Hvad kand det hielpe, naar ingen Beviis er?

Leerbeutel. Jeg byder mig til at giøre min Eed derpaa.

Henrich. Men om han som en Politicus tilbyder sin Benægtelses-Eed, saa bliver man jo lige klog; Folk agter desværre nu omstunder ikke at sværge.

Leerbeutel. Ach Hr. Henrich! hielp mig til Rette herudi.

Henrich. Hverken jeg eller nogen kand herudi hielpe; det er en Ting, som maa afgiøres mellem dem selv. Men jeg veed jo, at Monsieur har flere Projecter; det kand jo ikke komme ham som en habil Mand an paa et Forslag meer eller mindre.

Leerbeutel. Det er vel sandt; men dette Forslag var det beste, og som har kostet mig megen Hovetbryden.

Henrich. Det er galt nok. Jeg veed nu intet bedre Raad, end at han skriver det paa nye igien; og da kommer det an paa hvo der først indkommer med sit Skrift. Ellers er i mine Tanker best, at han erkyndiger sig ret om Tingen, og hører, om han med det Gode vil levere Skriftet tilbage.

18-19. Folk agter ... ikke at sværge] ændser ikke, betænker sig ikke paa.

Leerbentel. Det vil jeg og giøre. Adieu saalænge! Jeg recommenderer ham min Person.

Henrich. Jeg vil være gandske neutral udi denne Sag og opføre mig upartisk, som en ærlig Mand sømmer og anstaaer; thi jeg har faaet Penge af dem begge. Men der seer jeg Republiqven kommer med Jomfruen og Pernille.

Scen. 6.

Republiqven. Leonora. Pernille. Henrich.

Republiqven. Hør, min Dotter! du maa være betænkt paa at forandre din Stand. Du maa efter unge Jomfruers Exempel ikke see hverken efter Kiønhed eller Ungdom, ey heller efter Midler, men efter Forstand og Videnskab. Jeg bliver nu gammel, og store Byrder ligge paa mine Skuldre; jeg maa derfore have en Svigersøn, som kand understøtte mit Huus, bøde paa det Forfaldne, ja bringe alting udi bedre Stand. Du svarer intet dertil?

Pernille. Den stakkels Jomfrue kand ikke andet end blive taus over saadant Forslag. Jeg vil svare paa hendes Vegne, at naar Fruen vil gifte sin Dotter bort, maa hun see til, at der bliver et kierligt og enigt Ægteskab, hvilket ikke kand ventes, uden at Personen er saadan een, som hendes Hiertelaug kand falde til.

Republiqven. Hendes Hiertelaug bør fæstes til den, som hendes Moder anseer som en Støtte for hendes Huus og Handtering.

Pernille. Eftersom Fruen holder saadan Person saa nødig, er det da ikke best, at hun tager ham selv, og lader Jomfruen faae sin Ligemand og saadan een, som hun kand lide?

Republiqven. Jeg er for gammel til at gifte mig, Pernille!

Pernille. Og hun er for ung og for god at gifte sig med en forrustet Projectmager.

Republiqven. Det kand hænde sig, at hun kand faae den, der baade kand understøtte mit Huus, og som tilligemed kand staae hende an.

Pernille. Det kand hænde sig, det kand og ikke hænde sig; saasom Fruen fornemmeligen sigter til at faae til Svigersøn den, som hun holder for den største Politicus, saa staaer en ung Jomfrue stor Fare ved at faae en Mand, som hun kand være fornøyet med.

Republiqven. Det maa komme an paa en Prøve, hvem jeg finder best og beqvemmest.

Pernille. Jeg har aldrig hørt, at Kundskab i Stats-Sager holdes for Prøver til Beqvemhed udi Ægteskab. Der vil min Troe andre Prøver til. Er det ikke sandt, Jomfrue?

Republiqven. Holdt inde med saadan daarlig Snak, Pernille! Min Dotter finder sig nok derudi.

Pernille. Hør, min kiere Jomfrue! om den politiske Kandestøber kom og friede til hende, vilde hun sige ham Ja?

Leonora. Jeg haaber, at min Frue Moder ikke vilde give mig bort til en gammel Nar.

Pernille. Om en Socrates da med Abeansigt eller en skrutrygget Æsopus lod sig anmælde?

Leonora. Da svarede jeg det samme dertil.

Pernille. Nu hører jo Fruen, hvorledes Jomfruen kand og vil finde sig i saadant. Jeg er kun en fattig Pige; men om Herman von Bremen eller den politiske Stokfisk friede efter mig, visede jeg dem paa en høflig Maade Fanden i Vold, og gav dem Assignation paa en gammel forrustet Fiskerkierling.

Republiqven. Hør, Mademoiselle! jeg giver dig vel Frihed til at tale; men jeg merker, at du giør Misbrug deraf, og søger kun at styrke min Dotter udi U-lydighed.

Pernille. Man har jo Frihed at tale udi Republiqver. Alle Republiqver giøre jo Profession af at høre Sandhed; men det synes, at saadant bestaaer alleene i en puur Sigelse

og udi et puurt Navn, thi Erfarenhed viser, at man ved Sandhed styrter sig i Fortred allevegne i Verden.

Republiqven. Enten det er saa eller saa, saa bliver jeg u-ryggeligen ved mit Forsæt, og du, min Dotter! maa skikke dig derudi.

Leonora. Men, min kiere Moder = = =

Republiqven. Ingen Snak! Hvad jeg har sagt, maa staae fast. Her handles om en Svigersøn af saadanne Qvaliteter, som jeg har beskrevet.

Pernille. Alle ville give sig ud for at have slige Qvaliteter; alle ville og foregive, at de sigte alleene ved deres Forslag til Republiqvens Tarv, skiønt Hiulet, som driver dem, er alleene Jomfruen, som er Republiqvens eneste Arving.

Republiqven. Jeg kand nok vide at giøre Forskiel mellem daarlige Projectmagere og duelige Raadgivere.

Pernille. Det er ikke saa let, som Fruen mener. Erfarenhed viser, at man ofte bliver bedragen. Hun skal see, at Projectmagere i Hobetal vil strømme hid.

Henrich. Her har allerede været 3 denne Morgen; den ene seer meer politisk ud end den anden. Jeg har bedet dem at komme igien ved Audience-Timen.

Republiqven. Det er got nok. Jeg maa gaae ind saalænge.

Hun og Henrich gaaer ind.

Scen. 7.

Leonora. Pernille.

Leonora. Nu ere gode Raad dyre, min kiere Pernille!

Pernille. Jeg veed ikke bedre Raad at give, end at Leander giver sig ud for en Politicus, og tilbyder sin Tieneste udi Stats-Sager.

Leonora. Du kiender ham da ikke ret. Han er en ærlig Person, der aldrig giver sig ud for det, som han ikke forstaaer.

Pernille. Paa den Maade kommer Jomfruen at gaae til Brudeseng med den politiske Kandestøber.

Leonora. Hvad skal jeg vel giøre?

Pernille. Er det Spørsmaal, hvad hun skal giøre?

Leonora. Jeg beqvemmer mig aldrig dertil. Jeg haver derforuden forbundet mig til Leander, som jeg ikke forlader.

Pernille. Hvor er han nu? Det var at ønske, at han var tilstede, at vi kunde raadslaae lidt med ham.

Leonora. Jeg troer nok, at han kommer i dette Øyeblik; thi jeg har haft Bud til ham.

Pernille. Han maa komme i Formiddag; thi bier han til i Eftermiddag, saa gives ingen Leylighed at tale med ham, efterdi Huset vil vrimle af Projectmagere.

Leonora. Han kommer vist nok i Formiddag, og da haver han i Sinde at begiære mig offentligen af min Moder.

Pernille. Jeg er bange, at han faaer kun slet Svar, hvis han ikke agerer saadan Person, som jeg har sagt.

Leonora. En saadan modest Person, som han er, kand ikke bane sig Vey til Lykke ved Løgn og Pralerie.

Pernille. Jeg veed ikke, om det kunde legges ham til Last, naar det skede udi saadan Nødsfald som dette. Man maa i det ringeste giøre et Forsøg, om han kand beqvemme sig dertil. Men der seer jeg een komme; jeg troer, at det er Leander.

Leonora. Ja det er Leander. Jeg vidste nok, at han ikke blev borte.

Scen. 8.

Leonora. Pernille. Leander.

Leonora. Ach min kiere Leander! det seer slet ud for os nu omstunder.

Leander. Conjuncturerne ere slemme. Jeg er selv bange; dog vil jeg ikke lade Modet falde.

Leonora. Hvad Haab kand han vel giøre sig udi denne Tilstand?

Leander. Det kand hænde sig, at mine egne Rivaler kand befordre min Sag.

Leonora. Hvorledes skulde det kunde skee?

Leander. Det kand skee, at de ved u-rimelige og ugrundede Forslag heller forvirre end bestyrke Republiqven, saa at hun derover vil see, hvor skadelige slige Folk ere, og at de have ikke uden egen Interesse for Øyen. Jeg grunder mine Tanker herudi paa Erfarenhed.

Pernille. Stoel ikke for meget derpaa, Monsr. Leander! Det sikkerste er, at Jomfruen fremturer udi sin Bestandighed, og at Monsr. Leander jo før jo heller taler med Republiqven, og aabenbarer hende sine Tanker. Det kand hende sig, at hans Person kand staae hende an.

Leander. Det maa komme an paa et Forsøg. Min Person er hende ikke ubekiendt, hun kiender og min hele Familie. Det staaer kun paa at jeg nu strax kand faae Audience.

Pernille. Det skal jeg nok udvirke, hvor knap Tiden end er. Jomfruen maa ikke være tilstede; der maa ingen være uden Republiqven og Monsr. Leander tillige med mig, som kand lidt understøtte hans Sag. Det maa ikke hielpe, om jeg faaer lidt Utak. Bliv kun her lidt, Monsieur! og Jomfrue! kom I ind med mig.

Scen. 9.

Leander. Republiqven. Pernille.

Leander. Jeg stoeler meest paa Jomfruens Bestandighed og den Forvirrelse, de mange Raadgivere og Projectmagere vil bringe Republiqven udi; thi dette mit Ærende vil kun lidet udvirke. Dog maa jeg giøre et Forsøg, paa det at jeg ikke

skal beskyldes for at have forsømt noget. Men der seer jeg Republiqven at komme med Pernille. Ydmygst Tiener, min kiere Frue! Jeg beder om Forladelse, hvis jeg kommer i ubelevlig Tiid.

Republiqven. Tiden er noget knap for mig; han er ellers velkommen. Men hvad er hans Forlangende?

Leander. Jeg er kommen for at anholde om hendes kiere Dotter, som jeg for lang Tiid siden har fattet Kierlighed til.

Republiqven. Det er gandske fremmet for mig. Men har han udforsket hendes eget Hiertelaug?

Leander. Ja vist; det er en afgiort Sag imellem os indbyrdes, saa at der mangler intet uden Republiqvens Samtykke.

Republiqven. Jeg kand aldeles ikke give mit Samtykke dertil, og det formedelst de Aarsager, som jeg har sagt min Dotter selv.

Leander. Hvad har da Fruen at sige paa min Person? Hun kiender jo mig selv og min hele Familie.

Republiqven. Just fordi jeg kiender ham, just derfor kand jeg ikke give mit Samtykke. Han er vel en gandske brav Karl, men ikke saadan een, som jeg i denne min Tilstand behøver til Svigersøn; thi jeg maa nu ikke see hverken efter Ungdom, Kiønhed, Stand eller Midler, men efter een, der haver Videnskab udi Oeconomie og Stats-Sager.

Leander. Min kiere Frue! alting staaer jo vel til udi hendes Huus og alle hendes Sager. Naar man er frisk, behøves ingen Medicamenter; thi de bringe i saa Maade mere Skade end Nytte med sig. Fruen er jo bekiendt Mandens Gravskrift, som var dette: Jeg var af god Helbred; men for at faae end bedre, brugte jeg dagligen Medicamenter, hvoraf jeg døde.

Pernille. Jeg troer, at det vil ogsaa gaae ligeledes her til.

Republiqven. Hold du kun din Mund, og lad os tale

alleene. Jeg har vel overlagt dette og befinder, at det Forsæt, som jeg har taget, er gandske fornødent.

Leander. Fruen vil see, at hendes Sager vil kun derover forvirres.

Republiqven. Jeg forundrer mig ikke over at Monsieur fører saadan Tale; thi han haver sit eget Anliggende alleene for Øynene, og ingen Henseende har til mit Beste.

Leander. Mener vel Fruen, at nogen af alle de Raadgivere og villige Aander, som vil lade sig indfinde, jo have fornemmeligen deres egen Interesse for Øyene?

Pernille. Det skulde jeg ogsaa tænke; thi der er aldrig nogen Projectmager, som seer jo efter egen Fordeel, skiønt alle bruge Republiqvens Beste til Prætext.

Republiqven. Det er meget, at man ikke kand stoppe Munden til paa den Pige.

Leander. Min kiere Frue! Pigen har Kierlighed til hende og hendes Dotter; det er saadan Affection, som driver hende til at tale.

Republiqven. Og jeg har Omsorg for min og mit Huses Velstand, hvilket driver mig til at laste hendes Tale.

Pernille. Fruen lader kun see liden Omsorg for hendes Dotter, som dog er det beste Klenodie, hun haver.

Republiqven. Naar det gaaer hendes Moder Republiqven vel, saa gaaer det og hende saavel som alle Huusfolkene vel.

Pernille. Ordsproget lyder vel saa; men Erfarenhed viser dog, at det holder ikke altiid Stik. Hvorledes kand det gaae hendes Dotter vel, naar hun skal skilles ved den, som hun har fæstet sit Hierte til, og bindes til een, som hun ey kand lide?

Leander. Intet kand være fornuftigere talet. Jeg haaber, at Fruen legger det paa Hierte.

Republiqven. Har Monsieur ellers noget andet at foredrage?

Leander. Ney aldeles ikke; mit Ærende var alleene at anholde om Fruens Dotter.

Republiqven. Saa haver jeg da intet meer at tale med ham; thi han har hørt min Resolution og de Aarsager, som jeg har anført.

Leander. Jeg har hørt hendes Resolution, men ingen grundige Aarsager dertil.

Republiqven. Forlad mig, Monsieur! jeg har ikke Stunder at opholde mig her længer.

Hun gaaer bort.

Scen. 10.

Leander. Pernille. Leonora.

Pernille. Jomfrue! kom ud og hør Dommen.

Leonora. Ach jeg kand see paa eders Ansigter, at Dommen er haard.

Leander. Ja det er vist nok; men jeg appellerer.

Leonora. Til hvem vil eller kand han appellere?

Leander. Jeg appellerer til hendes Bestandighed.

Leonora. Ach jeg er bange, at den ikke vil meget hielpe os.

Leander. Det kand nok hielpe, naar hun fører sig ret op.

Leonora. Hvad skal jeg da giøre? Giv mig gode Raad.

Pernille. Jomfruen skal giøre ligesom Polichinello udi Comoedien. Da Døden engang kom og tiltalede ham i Sang saaledes: Polichinello! ich sage dir, du must sterben; svarede han i samme Tone: Todt! ich sage dir, das laß ich wohl bleiben. Hvorpaa Døden med uforrettet Sag gik bort, for ikke at giøre ham meensvoren. Hendes Moder kand intet udrette, naar Jomfruen lader see en retskaffen Bestandighed.

Leonora. Intet skal staae tilbage paa min Side.

Leander. Jeg siger da, at jeg lader ikke Modet falde, og at jeg grunder mit Haab endeel paa Jomfruens Bestandighed, endeel og paa den Forvirrelse, som Republiqven af

Projectmagere og interesserede Raadgivere vil bringes udi, saa at hun i Fremtiden vil fatte Afsky for deslige Mennesker.

Pernille. Man faaer da slaae sig til Roelighed og see Tiden lidt an. Men der seer jeg Henrich.

Scen. 11.

Henrich. Pernille. Leander. Leonora.

Henrich. Ha ha ha! Hun gaaer, som hun var smurt. Jeg maa tælle mine Ducater: 1, 2, 3 indtil 25. Hvad vil der ikke vanke i Eftermiddag, naar Audience-Tiden kommer, ha ha ha!

Pernille. Hvad Pokker er det, som han har at bestille? Lader os holde os gandske stille og give Agt paa hans videre Optøger.

Henrich. Alle disse Ducater fik jeg i en Haandevending udi Viin-Huset paa Torvet; alle Stuer og Kamre vrimlede der af politiske Folk og store Statsmænd. Maa man ikke glæde sig ved at see Staden bragt udi saadan Activitet? Jeg glæder mig derved paa Republiqvens og end mere paa mine egne Vegne, thi hvis dette varer længe, bliver jeg en riig Karl, saa at Pernille ikke vil vrage mig herefter, men slikke sine Fingre.

Pernille sagte. Du skal nok see, at der bliver intet af, og at Fingrene skal blive uslikkede.

Henrich. Een kaldte mig Hr. Henrich, en anden von Henrich, den tredie Hr. Fuldmægtig; alle giorde mig Caresser, og bevidnede deres Affection, hvilken de fleste og i Gierningen strax lode see ved at forgylde mine Hænder. Hvorledes kand ikke et heelt Folk i en Hast forandres og af Dyr blive ikke alleene til Mennesker, men til store Stats-Mænd, naar det ved Belønninger bliver opmuntred! Jeg hørte med Forundring politiske Discourser af gemene Handverks-Folk; Jens Grovsmed selv, som jeg hidindtil har anseet som et umælende Beest, talede om Republiqvens Tarv med saadanne

Omstændigheder, som han kunde have været fød udi en Raadstue, og Herman Kandestøber vidste at omstøbe Staten udi adskillige Forme, ligesom det kunde have været et Fad eller Madspand. Men der seer jeg een komme. Mig synes, at det er Sr. Ohngeldt; han er vel ogsaa bleven en Projectmager eller Statsmand.

Scen. 12.

Ohngeldt. Henrich. Personerne af forrige Scene.

Ohngeldt. Skyldigste Tiener, Monsieur Hr. Henrich!

Henrich. Hans Tiener igien, Monsieur Hr. Ohngeldt! Vil han tale med mig?

Ohngeldt. Jeg har et Skrift, som jeg ydmygst vil have insinueret til Republiqven.

Henrich. Flye mig det.

Ohngeldt. See der er det. Det et kort og tydeligt, om han behager at læse det igiennem.

Henrich. Er der ellers intet andet, som følger dermed?

Ohngeldt. Attesterne om min Capacitet følge ikke med; men de skal komme siden.

Henrich. Hvad har jeg med Attesterne at bestille? Jeg spørger, om der intet andet følger med.

Ohngeldt. Ney intet andet; vil han kun behage at igiennemløbe Forslaget, saa skal han finde, at der intet andet behøves.

Henrich mumlende hastig paa Papiret. Dette Forslag er hverken hugget eller stukket; saadan Narre-Raad tør jeg ikke frembringe.

Ohngeldt. Hvori bestaaer da dets Feyl?

Henrich. Det er jo fuldt af skieve Linier, og paa mange Steder fattes Comma og Punctum. Der er jo ey heller

---

1. Omstændigheder] Omstændelighed, Detailkundskab.

nogen Orthographie. Veed I ikke, at man nu allevegne bruger k i Steden for ch?

Ohngeldt. Naar Materien er god, saa mener jeg = = =

Henrich. Jeg agter ikke eders Mening. Jeg siger, at Forslaget duer ikke; det er noget, som jeg forstaaer bedre end I.

Ohngeldt. Han maa dog give mig Raison derfor.

Henrich slaaende ham Papiret for Munden. See der har du Raison.

Ohngeldt tar Papiret op, og gaaer bort.

Henrich. Den Karl enten vilde ikke eller kunde ikke forstaae min Mening.

Scen. 13.

Pernille. Leander. Leonora. Henrich.

Pernille. Ha ha ha! Han spiller en artig Rulle.

Henrich. Hvem er der? Er I got Folk her samlede? Jeg troer vel ikke, at I har hørt = = =

Pernille. Jo vist, vi have baade hørt og seet Prøver paa din Capacitet.

Henrich. Jeg maa jo betiene mig af Tiden og bruge Leyligheden, naar den gives.

Pernille. Derudi har du Ret, Henrich!

Henrich. Den hele Stad vrimler af Statsmænd, og man kand ikke spytte paa Gaden, uden man maa spytte paa en Politicus.

Leander. Ach Himmel, hvorledes kand Galskab saa hastig tage Overhaand?

1-2. at man nu allevegne bruger k i Steden for ch] Holberg siger i sine „Orthographiske Anmerkninger": „Ikkun. Andre skrive ichun eller ickun; men jeg bliver ved en dobbel k, saavel herudi som i andre Ord." 15. Han spiller en artig Rulle] sindrig, snild. 17. Jeg troer vel ikke] Jeg skulde vel ikke troe.

Henrich. Om det er Galskab eller Viisdom, kand jeg ikke sige; hvis det er Galskab, saa ønsker jeg, at Staden ikke saa hastig maa komme til sin Forstand igien, thi saalænge som dette varer, vil min Plov gaae.

Leander. Jeg misunder dig ikke din Fordeel, laster ey heller dit Ønske, thi jeg haaber, at dette vil befodre vor Tarv.

Pernille. Det er best, at vi nu skilles ad, saasom det er Maaltiids-Tiid.

Leander. Det er og best; imidlertiid vil jeg haabe, at dette falder bedre ud, end vi forestille os.

Pernille. Kom saa ind, Henrich! for at spise.

Henrich. Det lader jeg vel blive; jeg vil i Dag spise hos Mester Jacob. Der faaer jeg et godt Maaltiid for mine Penge, og hvis han ogsaa er bleven Politicus, kand jeg i det ringeste komme til at spise frit. Adieu saalænge! Gak du kun ind og spiis dine Erter; i Dag smager mig intet uden Capuner. Men der seer jeg Arv.

Scen. 14.

Arv. Henrich.

Arv bukkende sig for een udenfor. Grammarcis, Mossiös!

Henrich. Hvem mon det er, som han giør disse Complimenter for?

Arv. Grammarcis, Mossiös! Jeg tiener ham i hvad jeg kand.

Henrich. Hvad Pokker mon dette er?

Arv vendende sig om. Hi hi hi ha ha ha!

Henrich. Arv! hvad gaaer ad dig?

Arv. Hi hi hi, Henrich! est du der? Hvad kand denne Sølv-Penge være værd? Jeg kiender ikke denne Mynt; det

---

13-14. spise hos Mester Jacob] en dengang bekjendt kjøbenhavnsk Spisevært. 21. Grammarcis] Grand merci.

er en Mand paa en Hest, og et Kors paa den anden Side.

Henrich. Lad see. Det er en halv Specie-Daler. Hvor har du faaet den?

Arv. Er det en Specerie-Daler, saa maa det være fra en Urtekræmmer.

Henrich. Ey, du Nar! det heder ikke Specerie-Daler, men Specie-Daler, det er det samme som en vigtig eller rar Daler.

Arv. Hvad Forskiæl er der mellem en Specie-Daler og en slet Daler?

Henrich. Der er ligesaa stor Forskiæl som mellem en fornemme Lakey og en gemeen slyngelsk Gaards-Karl.

Arv. Du taler som en Slyngel. Jeg mener, at jeg er i alle Maader ligesaa god som du.

Henrich. Ney Tak! der ere mange Nummer imellem; thi Rangs-Ordenen i hvert Huus er saaledes: Udi den sidste og underste Classe er Port-Hunden, udi den anden Gaards-Karlen, udi den 3die Kokke-Pigen, udi den 4de Kudsken, udi den 5te Stue-Pigen, og udi den 6te Lakeyen. Men lad os tale Alvor: hvorledes er du kommen til den Sølv-Penge?

Arv. Dertil er jeg kommen meget let: En Mand spurdte mig, om jeg ikke var i Republiqvens Tieneste, og da jeg sagde ja, stak han mig denne Daler udi Næven, og bad, at jeg vilde være hans Ven.

Henrich. Hvorledes kunde han trænge til dit Venskab?

Arv. Det veed jeg mare ikke; han sagde alleene, at han vilde søge at blive kiendt her udi Huset, og visede mig nogle Breve, som han vilde overlevere, hvilke han kaldte Forslag eller Bagslag.

Henrich sagte. Jeg merker, at denne Knægt vil participere med mig i Handelen. Det maa jeg søge at forekomme.

8-9. det samme som en vigtig eller rar Daler] vægtig, fuldvægtig.
11. en slet Daler] en Sletdaler, fire Mark.

Arv. Flye mig min Daler igien.

Henrich. Daleren confisqverer jeg paa Republiqvens Vegne. Alt hvad jeg kand giøre dig til Villie, er at tie dermed; thi hvis Fruen faaer at vide, at du lader dig bestikke, mister du din Tieneste. En Tiener maa have rene Hænder, Arv!

Arv. Jeg toer mig mare hver Morgen, og mener at have ligesaa rene Hænder som du.

Henrich. Det kand nok være, Arv! men det er ikke saadan Reenhed, som jeg mener. At have rene Hænder, det er ikke at lade sig bestikke og ikke at imodtage Skiænk og Gave for Villighed og Tienester, som du ingen kand bevise.

Arv. Jeg mener, at jeg kand giøre Folk samme Tieneste som du.

Henrich. Det kand nok være. Men derfore tager jeg mod ingen Gaver, lover ey heller nogen Tieneste, som jeg ikke kand udvise; thi saadant er ikke andet end Sviig og Bedragerie, hvormed man synder baade mod Himmelen og sit Herskab.

Arv. Skulde man synde mod Himmerig og sit Herskab ved at tage mod en Specerie-Daler, som en ærlig Mand af Høflighed giver? Jeg troer ikke, at mange Tienere tage saadant i Betænkning.

Henrich. Desværre, Arv! at mange tage det ikke i Betænkning; thi de fleste Tienere have ingen Samvittighed.

Arv. Der udfodres jo ingen Samvittighed af en Tiener, langt mindre af en Gaards-Karl. Naar han giør sit Herskabs Tieneste, og forretter hvad ham befales, saa har han fortient sin Kost og Løn.

Henrich. Der udfodres Troeskab, og under Troeskab forstaaes, at en Tiener ikke tager mod Skiænk og Gave for at recommendere nogen.

Arv. Gid den faae Skam, der tænker at recommendere nogen.

Henrich. Saa er det jo et aabenbare Tyverie, at du tager mod Penge for slet intet.

Arv. Efterdi det er et Tyverie, saa giv mig da Dale-
ren tilbage, at jeg kand give den Manden igien.

Henrich. Ney Arv! det duer heller ikke; det var en Uhøflighed. Jeg vil forvare den i en Sparebøsse, for at give den og andre, som ved saadan Leylighed kand indkomme, til Fattige. Hvis du skulde faae flere saadanne Penge, saa bring dem strax til mig, at de kand anvendes til saadant helligt Brug; saa haver du din Samvittighed fri. At stiæle en Huud er Tyverie; men at stiæle den for at give et Par Skoe deraf til de Fattige, er en Almisse.

Arv. Derimod har jeg intet at sige. Men jeg haver selv en Sparebøsse.

Henrich. Det kand nok være; men den er vel ikke saa tæt og sikker som den, jeg haver. Gak kun nu bort uden videre Snak, og tak mig, at jeg ikke røber dig.

Arv sagte. Gid du faae Skam for min Specie-Daler. Hvis jeg faaer flere, skal jeg alleene vise dem til Pernille, som ikke holder det for en Synd at lade sig bestikke.

Gaaer bort.

Henrich. Adieu, Arv! Kom min Lærdom vel ihu. Ha ha ha! det gik got nok. Jeg bliver vel Mester af Handelen alleene.

ACTUS II.

Scen. 1.

Henrich alleene.

Nu er Audience-Timen; thi jeg seer, at Klokken er to. Jeg maa strax tage Skriverbordet ind; thi Republiqven med Skriveren vil være her i dette Øyeblik. Mig synes, at der rører sig noget udi Gangen; jeg maa see, om der er allerede nogen kommen. Hillemænd, Gangen er alt fuld af Statsmænd, og den ene seer meer politisk ud end den anden. Jeg havde tænkt, at det var et stort Arbeyde at giøre Forslag til Republiqvens Opkomst; men det maa dog ikke være saa vanskeligt, som jeg har troet, efterdi de kand voxe op saa hastig som Paddehatte. Det slaaer vel ikke feyl, at blant saadan Mængde jo adskillige galne Forslag vil komme ind; men vi maa udlede Hveden blant Klinten og ikke antage uden dem, som ere gode. Jeg har selv ikke Hovet til at giøre Projecter; men jeg har dog Skiønsomhed at skille det Onde fra det Gode. Det er U-lykken, at Republiqven ikke vil spørge mig til Raads, efterdi jeg er kun en simpel Lakey; man tænker, at høy Stand og høy Forstand er det samme, hvorvel Erfarenhed viser, at Verden haver saadant Forraad af høyædle og velbaarne Taasser, at man deraf kand oprette det 5te Monarchie. Der seer jeg Republiqven at komme med Skri-

---

22-23. oprette det 5te Monarchie] et nyt verdenshistorisk Hovedrige (efter det assyriske, persiske, græske og romersk-tydske).

veren; jeg vil min Troe ikke laane ham mine Fingre i Dag, thi han faaer nok at skrive.

Scen. 2.

Republiqven. Skriveren. Henrich.

Republiqven. Har nogen allerede ladet sig indfinde?

Henrich. Ja her er allerede et Forspand af 4 Stykker i Forstuen.

Republiqven. Lad enhver efter anden levere deres Papirer ind.

Henrich gaaer ud, og kommer tilbage. Her er et Forslag fra en Hvitøls-Brygger.

Republiqven. Læs det kun op, Hr. Skriver!

Skriveren settende fine Briller paa og snøvler. Intet i Verden er saa vanskeligt, intet synes saa ugiørligt, at man jo med Fliid og Vindskibelighed kand overkomme det. Adskillige brave Mænds Forslag, som i Begyndelsen har været beleede og foragtede, ere dog med Succes satte udi Verk, og ere udfaldne til det menneskelige Kiøns Nytte og Opfinderens Ære. Vi have et stort Exempel udi Christophoro Columbo, hvilken, da han ved det Portugisiske og Spanske Hoff længe forgieves = = =

Republiqven. Spring over Christophorus Columbus.

Skriveren mumlende nogle Linier. Min Invention, som har kostet mig stor Møye og Hovetbryden, er denne: Jeg har merket, at adskillige Liqveurs ved Fermentation og stridige Ingrediencer ere saaledes blevne forvandlede, at de gandske have tabt deres forrige Natur. Jeg haver efter adskillige Forsøg giort Prøven først paa sødt Vand, men forgieves, men siden paa salt Vand, og ved Middel af et Pulver udvirket, at det ikke alleene er bleven sødt, men endogsaa at det har faaet en hviid Farve tillige med en Fædme; med et Ord at sige: det er bleven til en oprigtig sød Fløde. For at efterforske, om Synet, Smagen og andre Sandser ikke bedrage mig, haver jeg ladet det kierne og med Fornøyelse

fundet, at det som anden naturlig Melk og Fløde er bleven til det beste Smør. Dette forunderlige Pulver vil jeg ydmygst offerere Republiqven, og til Beviis paa at Konsten er probat har jeg bragt en Qvantitet af saadant Smør med mig = = =

Det maa jeg bekiende at være en herlig Invention, helst nu da Smørret er saa dyrt.

Republiqven. Lad Smørret komme herind.

Henrich gaaer ud, og kommer ind igien med en Æske.

Skriveren. Fik du Smørret, Henrich?

Henrich. Ja vist, jeg har allerede haft mine Fingre derudi. Det er oprigtigt ævret Smør.

Skriveren. Jeg maa ogsaa smage det. Ey, der er intet at sige paa det Smør.

Henrich. Maa Smørmageren selv komme herind?

Republiqven. Det giøres ey nødigt. Skriveren kand kun protocollere Nr. 1 tillige med hans Navn og Adresse, paa det at man kand vide, hvor han siden er at finde; thi Prøven maa giøres, førend man fæster Troe dertil. Lad os nu faae noget meer.

Henrich gaaende ud og kommer tilbage, medens Skriveren skriver. Her er et andet Skrift, om Skriveren behager at læse det op.

Skriveren. Saasom min største Fornøyelse fra Barnsbeen har været at tiene Publico og at vise mig at være en god Patriot, saa har jeg anvendet alle mine ledige Timer i mange Aar paa at udstudere Ting, som kand være til Republiqvens Tarv og Beste. Og saasom Naturen har begavet mig med en særdeles Skarpsindighed, haaber jeg, at den største Deel af de nyttige Ting, som jeg Tiid efter anden har udfundet, skal ved upartisk Examen findes at være vel grundet. Af 21 prægtige Forslag frembringer jeg kun denne Gang eet eneste, som jeg ydmygst underkaster Republiqvens Examen, forsikkrende, at det ikke skeer i Henseende til mindste egen Interesse, men alleene af en patriotisk Drift. Min Inven-

tion er denne: Man merker paa adskillige Steder, sær her i Westphalen, en stor U-liighed paa Jorde og Agre, hvilket foraarsager, at endskiønt tvende Jorde dyrkes med lige Fliid, saa tilveyebringer dog ofte den ene en tredobbelt Høst mod den anden. Dette kand ikke komme andet end af Jordens Obstruction eller Forstoppelse = = =

Henrich. Ha ha ha! Dette Forslag kommer nok af Hiernens Forstoppelse.

Skriveren. Hold du kun din Mund, og lad mig læse. Han læser videre snøvlende. Hvorved foraarsages, at den indvortes Saft, som tilveyebringer Frugtbarhed, ikke kand circulere, men maa forblive paa visse Steder og Districter, hvilke ligesom berøver all Kraft og Føde fra de andre. For at rette og hæve saadan stor Uheld, holder jeg nødigt at giøre visse Aabninger eller at sette visse Clysterer paa hvert Enemerke, hvorved Forstoppelsen kand løsnes, og Jordens Saft kand komme til at circulere. Paa disse Tanker er jeg falden, efterdi jeg som uværdig Chirurgus her i Staden har merket og experimenteret, at det haver saadan Beskaffenhed med Menneskers Legemer, hvoraf nogle Lemmer formedelst Mangel af Circulation ligesom fortørres. At jeg endnu ingen Begyndelse har giort med dette store og vigtige Verk, foraarsager min Uformuenhed; thi det kand ikke skee uden temmelige Bekostninger, som overgaaer mine Kræfter. Jeg haver derfore addresseret mig til Republiqven, som ene er i Stand saadant at i Verk sette; lever ogsaa udi det Haab, at Forslaget finder Bifald, saasom jeg aldeles ikke tvivler om ønskelig Succes. Jeg forlanger derfor aldeles ingen Belønning, saasom det er mig nok, at jeg kand see det almindelige Beste at promoveres. Forbliver stedse Republiqvens skyldigste Tiener og u-afladelige Forbedere Theodorus Vielgeschrey,
uværdig Stads-Chirurgus.

Republiqven. Hvad synes Skriveren om dette Forslag?

Skriveren. Forslaget er prægtigt; det staaer kun paa om det vil holde Stik.

Henrich. Jeg kand intet sige derom andet end dette, at paa Vielgeschrey følger efter Ordsproget wenig Wolle.

Republiqven. Det maa komme an paa et Forsøg. Protocolleer No. 2. Lad os nu faae flere.

Henrich ud og ind igien. Her er det 3die Skrift.

Republiqven. Hvad er det for een?

Henrich. Jeg kiender ikke Personen. Det maa nok være en Forvalter paa Landet; thi han er udi Støvler, og haver et sølvbeslagen Gehæng over Kiolen.

Republiqven. Lad os høre Skriftets Indhold.

Skriveren. I de Tider, som vi nu leve udi, er fornødenk nøye at examinere et Forslag; thi alle Lande vrimle nu omstunder af unyttige og skadelige Projectmagere, hvilke have intet uden egen Interesse for Øyne, skiønt alle foregive, at de sigte alleene til Republiqvens Beste. Alle, som kiende mig, vide, at jeg er ikke af det Slags Folk, holdende mig for en særdeles honnet Homme, som ved mit Arbeyde for Publico aldrig søger nogen egen Fordeel. Det er i den Henseende, jeg nu har udstuderet noget, som vil blive heel nyttigt for Republiqven: Jeg har udfundet et sikkert Middel, hvorved en Koe kand føde 4 til 5 Kalve paa eengang. Jeg vil denne Gang ikke frembringe flere Projecter, hvorvel jeg udi mit Hoved har henved 30, som alle ere af stor Vigtighed. Jeg vil nu alleene giøre min Capacitet beviislig ved at lade see Prøve paa det første. Forbliver imidlertiid Republiqvens bereedvilligste Tiener

Cornelius Agricola.

Dette Forslag kommer vel til Pas udi denne almindelige Qvægsyge.

Henrich. Jeg troer dog, at det er lettere for ham at føde 30 Projecter end for Koen at føde 5 Kalve paa eengang.

28-29. til Pas udi denne almindelige Qvægsyge] Henimod Midten af det forrige Aarhundrede hjemsøgtes Danmark ligesom flere Lande længe af en Qvægsyge, om hvilken Holberg 1745 skrev en Afhandling i Videnskabernes Selskabs Skrifter, 2det Bind.

Skriveren. Spørg ham, om han giør Kalvene selv.

Henrich sagte. Jeg troer, Skriveren er gall: skal jeg spørge Manden, om han giør Kalvene selv? Disse lærde Folk ere taabelige som Bester.

Republiqven. Spørg ham, ved hvad Middel saadant kand skee.

Henrich ud og ind. Han skyede mig dette forseglede Pulver, som Koen skal indtage en Time efter at Koen har tyret. Men mig synes, at det er noget vanskeligt at faae at vide, naar hun har tyret, saasom Koen siger det ikke selv.

Skriveren. Det kand dog skee ved Vogterens eller Hyrdens Oppasning.

Republiqven. Protocolleer No. 3, og forvar Pulveret vel. Er der endnu flere?

Henrich. Ja vist. Nu vil jeg hente No. 4. Henrich ud og ind. Her er et nyt Forslag, som er uden Tvivl af en meget lærd Mand.

Republiqven. Hvoraf veedst du, at det er en lærd Mand?

Henrich. Jeg slutter det deraf, at han har lange Negler og et u-kiemt Haar.

Republiqven. Læs kun op.

Skriveren. Saasom Kriig og Tvistighed er den største Vanheld hos Mennesker og den største U-lykke, hvorved det menneskelige Kiøn er plaget: saa kand intet legges til større Merite end saadan Uhelds Ophævelse og en almindelig Freds Befodring. Adskillige brave Mænd have umaget sig at udfinde Midler, hvorved saadan Herlighed kunde erholdes; men alle de Midler, som hidindtil haver været foreslagne, ere befundne at være utilstrækkelige. Den liden Succes, som andre have haft udi saadant ædelt Foretagende, har dog ikke betaget mig Modet, tvertimod den har heller været Tønder til min naturlige Nidkierhed for Menneskets Beste, saasom jeg har forestillet mig, at jo større Knuderne ere, jo mere Ære indlegges ved deres lykkelige Løsning. Det Middel,

som jeg har udfundet at befodre en almindelig Fred, og som jeg ydmygst underkaster Republiqvens Skiønsomhed og Kiendelse, er dette, at man paa eengang aftakker alle Kriigs-Raad; thi naar ingen saadanne Betientere er, som salareres for at give Raad udi Kriigs-Sager, ville alle Regieringer derover blive raadvilde og holde Fred med hinanden. Tingen er i mine uforgribelige Tanker probat; thi hvor ingen Tønder er, der kand ingen Ild komme. Jeg forbliver saavel Republiqvens som det hele menneskelige Kiøns oprigtige Ven og Tiener

Franciscus Irenopolitanus,
Philosophiæ & Artium Magister.

Republiqven. Dette Forslag er heelt sælsomt.

Skriveren. Mig synes det samme. Det er ikke alleene unyttig, men endogsaa skadeligt; thi = = =

Henrich. Jeg kand nok slutte hvad Skriveren vil sige med sit thi, saasom hans Broder er Kriigs-Raad, og han derfor har sin Interesse derved, at Forslaget bliver forkastet.

Skriveren. Enhver, som kiender mig, kand vidne, at jeg er en upartisk Dommer.

Henrich. Men en partisk Skriver.

Republiqven. Jeg vil intet Klammerie her have. Skriveren har derudi Ret, at Forslaget er sælsomt. Det behøves ikke at protocolleres, men maa legges til Side.

Henrich sagte. Skam faae Monsr. Skriver for det Raad, han gav; thi af denne Mand har jeg faaet 3 Ducater for at recommendere ham.

Republiqven. Lad os faae mere.

Henrich ud og ind. Her er nok en dito.

Republiqven. Lad os høre Indholdet deraf.

Skriveren. Saasom intet er meer nyttigt og priisværdigt end som Invention af de Ting, hvorved Menneskers saavel som Besters Arbeyde og Byrde lettes, saa har jeg tilside satt alle unyttige Curiositeter og beflittet mig alleene paa at udarbeyde saadanne Ting, som hielpe og lette Mennesker udi

deres daglige og fornødne Handteringer. Mit Arbeyde er ikke bleven forgieves; thi jeg har forfærdiget en Vogn af saadan Machine, at den ved Hiul kand gaae ligesom et Uhrverk, og drives frem af sig selv uden at trækkes af Heste. Hvad Arbeyde og hvad Bekostning kand derved ikke spares, naar for Exempel en Bonde, der maa føde og underholde 4 til 6 Vognheste for at bringe sine Varer til Kiøbstederne, kand alleene ved en Dreng, som følger med Vognen for at styre den, saadant forrette!

Skriveren. Hvis dette Forslag er probat, saa er det ypperligt.

Republiqven. Mig synes det samme.

Henrich. Jeg tvivler ikke derom; thi Personen er en Uhrmager. Man har jo Exempel paa at Fugle og Duer ere giorde af Træe, som have kunnet flyve. Jeg tvivler en om dennes Capacitet, thi det er en Nürenberger; man veed, at de kand giøre alting indtil brogede Føll.

Republiqven. Protocolleer Nr. 4 med Personens Navn og Boepæl.

Henrich ud og ind, medens Skriveren skriver. Her er et Skrift af en Doctor med hosfølgende 3 Recepter.

Republiqven. Læs kun Skriftet op.

Skriveren. Den store Affection, jeg stedse har baaret til Republiqven, har foraarsaget, at jeg har giort dens Conservation til mit fornemste Studium; til Beviis derpaa overleverer jeg her trende Recepter udi 3 differente Flasker, hvoraf den ene, som er tegnet med No. 1, indeholder en Tinctur, hvoraf dagligen udi Viin eller Vand maa indtages 50 Draaber. Virkningen af samme Tinctur er denne, at alle Sygdomme ikke alleene derved bortdrives, men endogsaa forekommes. Udi den anden Flaske, tegnet med No. 2, er en Essence, hvoraf dagligen indtages 65 Draaber; Virkningen deraf er denne, at Ihukommelsen og andre Sindets Kræfter deraf saa-

---

21. med hosfølgende 3 Recepter] Lægemidler.

ledes bestyrkes, at man bliver ligesom ung igien. Den 3die Flaske, tegnet med No. 3, indeholder en Tinctur, hvoraf indtages 45 Draaber dagligen; deres Kraft er denne, at Lemmerne deraf bliver smidige, Huden skiær, og alle Rynker bortstages. Med disse 3 Recepter kand man alternere; man kand ogsaa indtage dem paa eengang. Jeg haaber ved disse Recepter, som ere Arcana og ingen uden mig bekiendte, at fortiene Tak og at indlegge Ære, hvorvel det er mig ey derom at giøre, thi det er mig nok alleene, at ved mit Middel Republiqvens Liv og Sundhed kand conserveres. Jeg forbliver stedse Republiqvens ydmygste Tiener og u-afladelige Forbeder

Theophrastus Pancratius,
Medicinæ legitime creatus Doctor.

Skriveren. Det er store Ting, som denne Mand lover.

Henrich sagte. Hvis Recepterne have saadan Virkning, skal jeg ved Leylighed stiæle mig nogle Draaber til; thi min Ihukommelse slaaer mig allerede feyl. Jeg har for Exempel allerede forglemt, hvilke af disse Sollicitantere have givet mig Penge for Recommendation.

Republiqven. Jeg skal giøre et Forsøg med alle disse Recepter paa een Gang. Hvis de have den Kraft, som han foregiver, da vil han erholde Prisen og blive min Svigersøn. Men Tiden løber; hvis der er flere, saa lad dem komme frem.

Henrich ud og ind. Hillemænd, hvis Skriveren skal numerere alle disse Papirer, vil han faae en U-lykke i sine Fingre.

Republiqven. Hvad er det? Hvi bringer du ikke Skriftet frem.

Henrich. Det er for tung Byrde for mig, med mindre Skriveren maa komme mig til Hielp; thi Projecterne ere saa mange, at Projectmageren, Herman von Bremen, har maattet leye to Arbeyds-Karle at føre dem paa en Baare.

9-10. ved mit Middel Republiqvens Liv . . . conserveres] ved min Hjælp.

Skriveren. Det er best, at de komme selv ind med Vaaren.

Henrich. Kommer ind, I tobenede Heste! med eders Læs.

Republiqven. Hillemænd, dette kand giøre mit Hoved kruset.

Skriveren. Her er intet Rum paa Bordet til saa mange Papirer.

Henrich. Man kand jo kaste dem under Bordet til videre.

Republiqven. Ja det faaer man at giøre.

Henrich. Maaskee de ere og saaledes dannede, at de aldrig komme paa Bordet.

Republiqven. Hvad er det for Klammerie udi Forstuen?

Skriveren. Hillemænd, jeg troer, at de vil myrde hinanden.

Republiqven. Spring ud, Henrich! og hør hvad det er.

Henrich gaaer ud, og kommer ind igien paa Hovedet. Jeg tænkte nok, at paa disse Forslag vilde følge Bagslag. Een leverede mig et Forslag, hvilket strax en anden vilde rive mig af Hænderne, sigende, at den, der leverede det, havde staalen det fra ham. Jeg sagde: Hav Respect for Republiqvens Tiener. Han agtede det ikke, men blev ved at bruge Magten. Den anden kom mig til Hielp; men han var stærkere end vi begge, thi han slog sin Contrapart paa Jorden, og gav mig et Bagslag udi Ryggen, hvoraf jeg faldt næsegruus, som I seer. Der er Forslaget, som jeg her frembringer; Bagslaget beholder jeg selv.

Republiqven. Læs sagte igiennem, og siig mig, hvorom det handler.

Skriveren mumlende hastig paa Papiret. Ey, det er noget forslidt Tøy. Det handler om Guldmagerie.

Republiqven. Kiender du Personerne?

Henrich. Ja vist; den, som leverede mig Forslaget, heder Novatianus, og den anden, som sagde sig at være bestaalen, heder Leerbeutel.

Republiqven. Det er best, at man legger Skriftet under Bordet blant Herman von Bremens Manuscripter.

Henrich. Det fortiener ey heller andet.

Republiqven. Mon der ere endnu flere?

Henrich. Jeg troer nok; thi den hele Stad er i en Hast forvandlet til et Collegium politicum. Men jeg drister mig efter det sidste Slag ikke at gaae oftere i det Ærende, beder derfore, at Skriveren ydermere maa saadant forrette.

Skriveren. Du skal have Tak for din Commission. Jeg er alleene øvet i Pennen, og kand bruge mine Fingre bedre end mine Næver.

Republiqven. Jeg mener, det er best at vise de andre bort, saasom man paa eengang har nok udi de Projecter, som allerede ere indgivne.

Skriveren. Jeg er ogsaa af samme Tanker; thi man maa søge at hemme saadant, at det ikke gaaer for vidt.

Henrich. Der behøves en lang Tiid til at examinere von Bremens Forslag alleene.

Skriveren. Det giøres vel ikke Behov at læse nogen af dem; thi = = =

Henrich. Man kunde dog løbe et Par af dem igiennem; thi blant saa mange maa endelig være eet, som er got.

Republiqven. Lader os da høre et Par af dem, som ligge øverst.

Skriveren læser med Brillerne. Saasom man hører Folk dagligen at klage over Gadernes U=reenhed, men altiid forgieves, efterdi de Betiente, som Omsorg er overdragen til deres Reenholdelse, ikke med Iver af Øvrigheden blive tilholdne saadant at efterleve, saa haver jeg efter megen Hovedbryden udfundet et sikkert Middel, hvorved denne Uheld kand hæves, og det ved en eneste Anordning, som er denne: nemlig at Magistratens Fruer og Døttre stedse skulde være forbundne at giøre Visiter til Fods udi Tøfler og perlefarvede Silke=Strømper. Naar saadan Anordning skede, og den samme blev nøye haand=

hævet, vilde vore Gader, som nu omstunder alle indtil gemene Skriver-Karle = = =

Henrich. Ha ha ha, gemene Skriver-Karle!

Republiqven. Læs kun videre.

Skriveren. Ey, Frue! det er jo et Skandskrift imod mine Ordens-Brødre.

Republiqven. Henrich! læs du da det Øvrige.

Henrich tagende Brillerne af Skriverens Næse og setter paa sin, mumler og snøvler hastig, indtil han kommer til det sidste. Naar saadan Anordning skede, og den samme blev nøye haandhævet, vilde vore Gader, som nu omstunder alle indtil gemene Skriverkarle og lumpne Lakeyer krympe sig ved at betræde, blive saa rene = = =

Skriveren. Ha ha ha, lumpne Lakeyer! Læs kun vidre.

Henrich. Ey, det er jo et Skandskrift mod mine Ordens-Brødre.

Republiqven. Leg det da tilside, og læs et andet.

Skriveren læser igien. Saasom den Profit, man fordum har erhvervet ved Handel og Vandel, meer og meer aftager, efterdi Orientalske og langt bortliggende Nationer sette tredobbelt Priis paa deres Varer, som man ved Hiemkomsten maa selge for en maadelig Priis, hvorved foraarsages, at man ofte neppe kand stoppe paa Bekostningerne, som giøres paa lange Reyser: saa er i mine Tanker høyligen fornødent at arbeyde paa nye Landskabers Eftersøgning. Paa den øverste Jordens Skaarpe er saadant ikke at vente, efterdi Hollænderne allerede har forekommet alle andre. Man kunde derfore giøre Forsøg med underjordiske Reyser, hvortil den berømmelige Niels Klim, den underjordiske Columbus, har banet Veyen. Reysen er vel vanskelig, og synes latterlig; men den gode Columbus blev af alle beleed, da han paatog sig at oplede Westindien. En Reyse, som eengang er giort, kand jo giøres oftere. Jeg har observeret her udi Westphalen en stor Aabning udi Jorden, som synes at invitere til en underjordisk Reyse. Stedet finder jeg dog ikke for got at tilkiendegive; thi saa snart

Hullet blev bekiendt, vilde Hollænderne strax have sin Næse derudi og sette sig i Possession af Handelen med Mezendorer, Martinianer, Potuaner og andre. Om Handelen skulde lykkes, forlanger jeg intet andet, end at den hele underjordiske Verden maatte bære mit Navn og kaldes Bremfeldia. Jeg forbliver Republiqvens underdanige Tiener

Herman von Bremenfeldt,
fordum Borgemester og nu Politicus
udi den Neder-Sachsiske Kreyds.

Republiqven. Det er nok denne Gang. Lad os gaae ind.

Scen. 3.

Henrich. Skriveren.

Henrich. Jeg merker, Hr. Skriver! at her vil blive nok at bestille for os begge herefter.

Skriveren. Og allermeest for mig. Intet Arbeyde er besværligere end det, som er til ingen Nytte.

Henrich. Mener han da, at alle disse Raad og Forslag ere Casteller i Luften?

Skriveren. Ja hvad andet?

Henrich. Af den Tanke er jeg dog ikke om alle; thi jeg kiender de fleste af disse Projectmagere, og kand sige dette, at nogle af dem ere gandske fornuftige og retsindige Mænd.

Skriveren. Jeg havde dog Møye ved at bare mig for Latter, da jeg oplæste Projecterne.

Henrich. Man maa dog intet forkaste uden foregaaende Examen; mangt et Forslag, som har syntes at være meest daarligt, er dog befundet at have tilveyebragt stor Nytte.

Skriveren. Denne Forsvars-Tale kommer mig noget mistænkt for; det synes ligesom du maa have nogen Interesse i at = = =

Henrich. Jeg? Ney, om nogen har rene Hænder, saa er det Henrich. Men banker det ikke paa Dørren? Jeg maa see, hvo det er. *Løber, og kommer ind igien.*

3-4. Om Handelen skulde lykkes] Foretagendet, Sagen.

Skriveren. Man skal nok see, at her kommer flere Projecter i Dag; thi jeg seer paa mit Verk, at Klokken er endnu ikke 5. Fruen gik noget for tilig bort.

Henrich til en Person udi Gangen. Her faaer ingen Audience meer i Dag, det maa han og tilkiendegive for andre; thi Republiqven er alt gaaen til Side. Til Skriveren. Her er nok et Project, som een trykkede mig paa. Vi kand legge det hos de andre til videre.

Skriveren. Man kand sagte læse det; thi Tiden er endnu ikke forløben.

Henrich. Og jeg kand sagte taale at høre det. Personen, som leverede det, havde et got og ærligt Ansigt, saa jeg troer nok, at Skriftet er værdt at læses.

Skriveren læser. Saasom jeg har mærket, at Huse her i Staden laborere af alt for mange Domestiqver, og at det samme er Aarsag til Familiers Armod, da holder jeg intet mere tienligt end at afskaffe de fleste Tienere, hvilke ere ikke andet end Dagdrivere og unyttige Huus-Meubler = = =

Henrich. Læs ikke meer, Hr. Skriver! Man seer, at Forfatteren heraf er en stor Slyngel; thi = = =

Skriveren. Det er ikke saa langt; jeg kand snart læse det igiennem. Læser videre. = = = Ere ikke andet end Dagdrivere og unyttige Huus-Meubler; og hvis man endeligen vil beholde dem, da at formindske deres Løn, saa at en Tiener herefter lader sig nøye med den halve Deel af den Løn, som han hidindtil har haft, thi slige Dagdrivere maa fødes, men ikke giødes. Og holder jeg for = = =

Henrich. Nok nok, Hr. Skriver! Nu staaer jeg fra min forrige Mening, og holder for, at disse Projectmagere ere alle ertz Bedragere.

Skriveren. Mig synes dog, at dette Forslag er det fornuftigste af alle.

Henrich. Og mig, at det er det daarligste; skiønt man kand sige om alle i Almindelighed, at de burde kastes paa Ilden.

Skriveren. Ey, Henrich! jeg mærker, at denne din Nidkierhed reyser sig af egen Interesse. Forslaget er min Troe ikke ilde grundet; thi jeg har hørt adskillige fornuftige Patrioter at være af samme Tanker. Jeg maa læse videre. Han mumler hastig og snøvler, indtil han kommer til det, hvor han slap. = = = Thi slige Dagdrivere maa fødes, men ikke giødes. Og holder jeg for, at det samme bør i Agt tages med Skriverkarle; thi de fleste af disse Karle tiene til intet andet end = = = Hvad Pokker er dette? Du talede i Begyndelsen som en ærlig Mand, men ender som en Skielm.

Henrich. Og jeg siger, at han begyndte som en Skielm, og ender som en ærlig Mand. Naar Enden er god, saa er alting got.

Skriveren. Jeg vil ikke læse meer hvad den Skabhals har skrevet.

Henrich. Det er ikke saa langt; han kand snart læse det igiennem.

Skriveren. En Skielm, der læser, og ligesaa den, som begiærer.

Henrich. Jeg merker, at Hr. Skrivers Nidkierhed reyser sig af egen Interesse. Det sidste udi Forslaget er min Troe ikke ilde grundet; thi jeg har hørt adskillige fornemme Patrioter at være af samme Tanker. Lad mig da læse det Øvrige.

Skriveren. Ingen Læsning meer!

Henrich river ham det af Haanden, mumler hastig og snøvler, indtil han kommer til det sidste. = = = Thi de fleste af disse Skriverkarle tiene til intet andet end = = =

Skriveren. De tiene til at give din Næseviis et Par Ørefigen.

Han river Papiret af Henrichs Haand igien.

Henrich. Han kand saaledes rive Papiret i Stykker og derved sette os begge i Ansvar.

Skriveren. Jeg agter ikke at lade Skriftet komme for Fruens Øyne.

Henrich. Tør han vel supprimere en Memorial, som er indgiven til Republiqven?

Skriveren. Ey, Henrich! jeg er ikke den eneste Tiener, der saadant giør.

Henrich. Jeg troer det nok, raader ogsaa, Alvor at tale, til at det ikke kommer for Lyset, thi endskiønt Skriftet kand være nyttigt for Staden, saa er det dog ikke nyttigt hverken for Skriveren eller Tieneren. Jeg er færdig til at opoffre mit Liv og Blod for Republiqven; men at give min halve Løn bort, det maatte en Skielm giøre.

Skriveren gaaer bort.

Scen. 4.

Henrich. Pernille.

Henrich. Jeg maa have Pernille at hielpe mig med at feyge disse Kandestøber-Projecter bort. Hey Pernille! herud.

Pernille. Du commanderer saa stærkt; jeg merker nok, at du har faaet en Skilling meer, end du kand æde op.

Henrich. Mine Penge ere ikke flere, end jeg jo kand tælle dem.

Pernille. Jeg tvivler ikke paa at du jo deler den halve Part med mig.

Henrich. Jeg vil give dig mit halve Hierte.

Pernille. Jeg tager heller en eneste af dine Ducater end dit hele Hierte.

Henrich. Fy fy, det er en Skam at være saa pengegierrig.

Pernille. Jeg mener, at jeg haver retmæssige Prætensioner paa de halve Penge. Hvad mener du vel at Republiqven reflecterer paa dine Recommendationer? Veedst du ikke, at de fleste Ting drives ved Fruentimmer i Verden? Du maa være forsikkret om at alle de, som have givet dig Penge for at recommendere deres Personer, have ikke andet betegnet dermed, end at du som Tiener skulde betiene dig af Pigen, som haver meest Gehør udi Huset.

Henrich. Jeg vil gierne betiene mig af dig udi andre Ting, men ikke udi Stats-Sager; thi derudi spørger jeg ingen til Raads.

Pernille. Jeg troer nok, at du est en stor Statsmand.

Henrich. I det ringeste har jeg ladet see Prøver derpaa ved denne Leylighed; thi dette hele Væsen vil ingen blive til Nytte uden mig alleene, thi Republiqven vil kun blive forvirret af disse mange underlige Forslag, og Skriveren vil faae en U-lykke i sine Fingre, naar han skal registrere alle de Projecter, som ligge under Bordet.

Pernille. Har her da været saa mange Projectmagere i Dag?

Henrich. Ney ikke saa mange; thi alle de Forslag, som ligge under Bordet, ere af en eneste Mands Hierne.

Pernille. Han maa da have en Fandens stor Hierne.

Henrich. Ja den maa i det ringeste være noget større end Skriverbordet; thi der var ikke Rum til dem paa Bordet, derfor maatte vi legge dem paa Gulvet.

Pernille. Jeg mener, man kunde have lagt dem paa Gulvet tilsammen.

Henrich. Ney Tak! Her ligger nogle paa Bordet, som ere af stor Vigtighed og Nytte. Der er blant andet Recepter udi disse 3 smaa Flasker, hvoraf den ene kand være dig til stor Gavn, hvis du stiæler dig en Dosis af 50 Draaber deraf.

Pernille. Hvad kunde den være mig til Gavn?

Henrich. Jo vist, den haver den Kraft, at den kand skaffe dig tilbage din Ære.

Pernille. Ey, du Slyngel! hvem har berøvet mig min Ære?

Henrich. Det veed jeg ikke, Pernille! Jeg siger kun, at Recepten har saadan Kraft.

Pernille. Og jeg har en Recept, som curerer for Kaadmundighed; den bestaaer i et Par Ørefigen.

Henrich. Du taler noget dristig til en Mand, som gaaer med 25 Specie-Ducater i sin Lomme. Men Galskab

til Side: jeg kaldte paa dig efter Ordre, at du skulde være mig behielpelig med at tage Bordet ind og føre alle disse Sager bort. Du maa see til, at de 3 Flasker fornemmeligen blive vel forvaret; thi Republiqven agter at bruge noget af dem i Dag.

Pernille. Men alvorlig at tale, hvortil kand de nytte?

Henrich. Spørg mig ikke derom, Pernille! Mit Hovet er gandske kruset af de mange underlige Forslag, som have været oplæste i Dag.

Pernille. Jeg er bange for at ingen vil lide meer derved end Republiqven selv.

Henrich. Jeg ligeledes. Det seer jeg allerede, at den hele Stad er bleven ligesom forvandlet til en stor Daarekiste.

Pernille. Det gaaer ikke anderledes til, naar man giver Projectmagere Tøylen.

Henrich. Tiden vil lære, hvad videre deraf vil blive.

Pernille. De Projecter, som ligge under Bordet, er i mine Tanker de beste; thi der er Papir for et Par Mark i det ringeste.

Henrich. Duer de ikke til noget andet, saa kand de tiene dig i Kiøkkenet til at stege Lax paa. Men lader os giøre reent og bære Sagerne ind.

ACTUS III.

Scen. 1.

Leander. Leonora. Pernille.

Leander. Jeg troer nok, at jeg bliver en sand Spaamand; thi mig synes, at Republiqven var gandske ud af Humeur, da jeg forlod hende.

Leonora. Mig synes og det samme; thi hvorvel hun vilde ikke lade sig merke med nogen Misfornøyelse, kunde hun dog ikke berge sig saa vel, at jeg jo blev vaer en Forvirrelse udi Sindet.

Pernille. Hvad det ikke er, saa vil det blive, sær naar det, som hun har indtaget af de 3 Flasker, begynder at operere.

Leander. Tog hun da ind paa eengang alle 3 Doses?

Pernille. Ja vist, det var efter Projectmagerens Raad. Men hvorledes begegnede hun Monsr. Leander denne Gang?

Leander. Med Koldsindighed, dog ikke udi den Grad som tilforn, thi det syntes undertiden, at hun vilde lade see Venlighed mod mig, hvis hendes Interesse vilde hende saadant tillade.

Leonora. Hun vil nok inden kort Tiid lære at kiende, hvorudi hendes sande Interesse bestaaer.

Pernille. Ja jeg haaber, at hun vil blive en Døds-Fiende af de Projectmagere, som hun tilforn har sat saa stor Priis paa.

Leonora. Har du seet nogle af de indgivne Projecter?

Pernille. Ney men jeg har hørt af Henrich, at mange af dem skal være ravgalne. Jeg kand og merke det paa Skriveren; thi han seer gandske forvirret ud. Han gaaer smilende frem og tilbage med sin Tobaks-Pibe udi Munden, og saae jeg ham engang at tage en Priis Sand af Sandbøssen i Steden for [Snuus] af Tobaks-Daasen. Et eeneste galt Project kand giøre en ærlig Mands Hovet kruset, hvad maa da ikke saa mange giøre, som komme ind paa eengang!

Leander. Er da allerede saa mange indkomne?

Pernille. Herman von Bremens Projecter kand alleene giøre et maadeligt Vognlæs.

Leander. Herman von Bremen? Det er jo den, som man kalder den politiske Kandestøber?

Pernille. Ja den selvsamme. Den Karl kand ligesaa hastig giøre et politisk Forslag, som jeg kand kaage et Æg.

Leander. Jeg gad nok see eet af dem.

Pernille. Monsieur kand gierne faae dem alle at see; thi jeg har forvaret dem under Retterbænken i Kiøkkenet udi tvende store Bylter. Henrich selv, hvor taabelig han er, moqverer sig derover; thi han sagde, at de kand komme mig til Nytte i Kiøkkenet for at stege Lax eller Flesk paa.

Leander. Hvor taabelig han er, saa har han dog vidst at føre sig denne Handel til Nytte.

Pernille. Det er vist nok; thi han gaaer med 25 Ducater udi Lommen, som jeg nok vilde affiloutere ham. Men jeg maa lidt ind og see, hvorledes det er med Republiqven, og hvorledes hun befinder sig efter de indtagne Doses.

---

23. forvaret dem under Retterbænken] Kjøkkenbordet.

Scen. 2.

Leander. Leonora.

Leonora. Min kiere Leander! kunde han ogsaa ikke hitte paa at giøre et Stats-Project for at insinuere sig og at befodre vor Kierlighed?

Leander. Jeg kunde maaskee ligesaa vel hitte paa noget som en anden; men just den Kierlighed, som jeg bærer til Jomfruen, foraarsager, at jeg ikke kand overtale mig til at bedrage hendes Moder.

Leonora. Mener han, at alle disse Projectmagere ere Bedragere?

Leander. Den største Deel deraf; thi endskiønt de alle vidne, at de alleene sigte til det almindelige Beste, saa er dog egen Nytte Hiulet, hvorved de drives. Deslige Folk ere listige Bedragere; nogle andre ere taabelige Bedragere, thi de bedrage sig selv tillige med andre. Blant de sidste kand jeg regne saadanne som Herman von Bremen, hvilke ere Statsmænd udi deres egen Indbildning, og af lutter Taabelighed fatte høye Tanker om dem selv, holdende alting for dem at være let og muligt, saasom de ikke see en Ting længer end til Barken.

Leonora. Det er dog sælsomt, at man efter saa mange Exempler ikke lærer at tage sig vare for slige Folk.

Leander. Exempler gielde ikke altiid, min kiere Jomfrue! Man seer jo, endskiønt alle de, som for Exempel have givet sig ud for at være Guldmagere, ere befundne at være Bedragere, saa gives dog stedse de, som bedrage og lade sig bedrage paa nye. Men der kommer Henrich; han er jo gandske vreed.

Scen. 3.

Leonora. Leander. Henrich. Novatianus. Leerbeutel.

Henrich. Jeg vil ikke have med jeres Sager at bestille, I forbandede Karle! Jeg vil ikke være jer Dommer; jeg kand ey heller være det, thi den enes Ja er saa god som den andens Ney.

Leonora. Hvad fattes dig, Henrich?

Henrich. Det er tvende Personer, som giorde Allarm her for en Time siden. Nu kommer de igien. Begge beraabe sig paa et Project, som er indgiven. Begge give sig ud for Forfattere deraf; den ene siger, at den anden har frastaalet ham det. Men see der komme de, og undsee sig ikke ved at gaae lige ind.

Novatianus. Det er jo et skammeligt Stykke at ville giøre en anden Mands Arbeyde til sit eget.

Leerbeutel. Det skal ingen ærlig Mand sige mig paa. Jeg trænger ikke til andres Hielp; jeg kand hitte paa meer end det.

Novatianus. Jeg troer det nok; du kand hitte paa Skielmstykker.

Leerbeutel. Jeg kræver til Vidne, at han har skieldet mig for en Skielm.

Henrich. Ey, Messieurs! hav Respect for Republiqvens Huus; hvis I vil slaaes, saa maa I gaae ud paa Gaden.

Novatianus. Hvad jeg har sagt paa ham, vil jeg med Eed bekræfte.

Leerbeutel. Hvad han har sagt paa mig, vil jeg bevise med Eed, at det er Løgn.

Henrich. Ey, saa gaaer det jo lige op: I tillades at sværge paa at han har giort et Bedragerie, og ham tillades at sværge paa at eders Beskyldning er falsk.

Novatianus. En Bedrager maa ikke tillades at sværge.

Leerbeutel. Du est selv en Bedrager.

De faae hinanden udi Haaret, Henrich gaaer imellem, og bliver badsket af dem begge, til han falder paa Gulvet. De løbe ud.

Scen. 4.

Leonora. Leander. Henrich.

Henrich. Vier kun, I Tingstude! I skal faae en U-lykke for at have handlet saaledes med Republiqvens Tiener.

Leander. Hvis du ved denne Leylighed har faaet nogle Penge, saa har du ogsaa faaet nogle Bahre. Men hvilken af dem mener du har Ret?

Henrich. Nu er jeg saa forslagen, at jeg ikke har Hoved til at dømme udi Sagen; det kand jeg alleene sige, at ingen af dem havde Ret til at slaae mig. Men jeg undrer mig over at Mr. Leander stod saa stille uden at hielpe mig.

Leander. Jeg er gandske uden for Sagen; men det er andet med dig, som engang har paataget dig at være Projectmagernes Advocat.

Henrich. Vil ingen tage min Sag an, saa skal jeg nok hevne mig selv.

Leander. Det vil jeg ikke raade dig. Man kand ved saadan Leylighed faae at vide, at du har taget Penge af Sollicitanterne. Det er derfor best, at du stiltiende beholder Huggene med Pengene.

Henrich. Jeg faaer da at skikke mig derudi, beder ogsaa, at Monsieur ey heller lader sig merke dermed.

Leander. Jeg skal intet tale derom.

Henrich. Jomfruen er og saa god at tie, om det er hende som et Fruentimmer muelig.

Leonora. Jeg kand nok tie saavel som en anden.

Henrich. Men der seer jeg Pernille. Jeg maa gaae min Vey.

Scen. 5.

Pernille. Leonora. Leander.

Pernille. Mig syntes, at her var Klammerie; men jeg seer, at Alting er stille.

Leonora. Her er Alting got; men hvorledes staaer det til inde?

Pernille. Jeg kand endnu ikke sige noget derom. Republiqven har indtaget 3 Doses at svede paa; hvorledes hun vil befinde sig derefter, maa Tiden lære. Jeg vilde ikke

laane hende min Made; thi skulde jeg nødes til at indtage saa mange politiske Doses paa eengang, giorde jeg først mit Testamente.

Leonora. Ligger hun paa Sengen?

Pernille. Ja og nyeligen førend jeg gik ud, var hun falden udi en Slummer, hvorudover, da jeg hørde denne Allarm her udenfor, trinede jeg af Stuen for at advare Folk, at de skulde være stille. Men hvad var her at bestille? thi jeg troer ikke, at Monsr. Leander var kommen i Klammerie med Jomfruen.

Leonora. Der var Tvistighed imellem to Projectmagere: Den ene beskyldte den anden at have staalet sit Project. Henrich paatog sig at forlige Sagen, og blev rigeligen betalt for sin Umage.

Pernille. Jeg merker, at han bruger alle Konster for at fortiene Penge.

Leonora. Vist, han lader sig rigeligen betale, nu med Penge, nu med Vahrer. Det er best, at du løber ind igien for at see til min Moder; thi man maa ikke lade hende være alleene.

Pernille. Det er sandt nok; thi mig syntes, at hun drog Aanden noget stærkere, end hun pleyer. Mig synes og, at hun kalder paa mig; jeg maa strax ind.

Scen. 6.

Leander. Leonora. Republiqven. Pernille.

Republiqven understøttet af Pernille. Ach ach, jeg er i en elendig Tilstand.

Leander. Hvorledes er det fat, min kiere Frue?

Republiqven. Ach gid de Projectmagere faae en Ufærd.

Pernille. Alle vil ride paa den stakkels Republiqve.

---

8. hvad var her at bestille] hvad var her paa Færde?

Republiqven. Ach ach, jeg kand ikke mere.

Leander. Hvorledes befinder Fruen sig da?

Republiqven. Ach min kiere Monsr. Leander! gid jeg havde fuldt hans Raad og bortviset alle disse Projectmagere, som sigte kun til at forvirre alting for at befodre deres egen Interesse.

Leander. Nu maa vi alleene tale om hvorledes Republiqven kand hielpes tilrette igien.

Republiqven. Ach der er ingen Redning for mig: Mit Hovet er gandske kruset, og mit Hierte sidder mig op i min Hals af Qvalme og Beængstelse; en saadan Forvirrelse har disse Doses bragt udi min Mave.

Leander. Man maa bruge Raad i Tide.

Republiqven. Ingen Lægedom kand hielpe mig; havde jeg kun saa lang Tiid, at jeg kunde giøre mit Testamente!

Leander. Fruen maa ikke saaledes fortvivle; maaskee at jeg ved et ringe Middel kand hielpe hende tilrette.

Republiqven. Der vil meget til, der vil meget til.

Leander. Ikke saa meget; Maven vil renses, og det Suurdey, som Projecterne have foraarsaget, maa til Dørs.

Republiqven. Er jeg nu i Stand at tage nogen Vomitif ind?

Leander. Jeg har et lidet Instrument eller en Machine, hvorved saadant uden Besværlighed skal giøres.

Republiqven. Ach jeg er saa bange, at = = =

Leander. Vil kun Fruen have Tilliid til mig. Jeg giver mig ikke ud uden for det, som jeg kand præstere. Lader os strax gaae ind.

Republiqven. Ach ach, det bliver jo værre og værre.

Leander. Hun slaae sig lidt til Taalmodighed.

Republiqven. I maa ledsage mig; thi jeg kand ikke staae paa mine Been.

Pernille og Leander tage hende under Armen, og Leander gaaer alleene ind med hende.

Scen. 7.

Pernille. Leonora.

Leonora. Ach Pernille! jeg tænkte nok, at det vilde saa gaae til. Ach det er en Ynk at see.

Pernille. Giv jer tilfreds, Jomfrue! Hvis Fruen forvinder denne Svaghed, saa vil jer Kierlighed og den Forbindelse, I har giort med Monsr. Leander, derved bestyrkes.

Leonora. Men der synes ingen Redning at være for hende.

Pernille. Jeg mener jo. Hvis Monsr. Leander kand ved den Machine, som nedsiunkes udi Halsen, faae Projecterne til Dørs, førend de rodfæste sig og komme udi Blodet, kand alting blive got.

Leonora. Mener du det, Pernille?

Pernille. Jeg baade mener og veed det. Man kand jo ved saadant hindre, at end Rottekrud eller andet Gift, som er indtaget, ingen Skade kand giøre.

Leonora. Men jeg er bange, at disse Projecter ere giftigere end Rottekrud.

Pernille. De ere vel ikke et Haar bedre; men naar man faaer dem ud af Maven, maa de rase saa meget, som dem lyster. Jeg for min Part anseer denne Hændelse som den eneste Redning for Familien.

Leonora. Ach gid man da ved dette Middel kunde bringe min Moder til Rette igien; thi endskiønt hun har været mig imod i denne Forbindelse med Leander, saa elsker jeg dog hende meer, end noget Barn kand elske sin Moder.

Pernille. Hun bliver nok cureret; thi Projecterne maa ved betimelig Vomitif herud, om end alle Herman von Bremens Forslag vare komne i Maven. Sindet, som I hører, er allerede cureret, i det at hun har fattet Afskye for Projectmagere, som hun tilforn havde sat saa stor Priis paa. Men der kommer Henrich. Han seer gandske forstyrret ud.

Scen. 8.

Henrich. Pernille. Leonora.

Henrich. Ach ach, det var forskrekkeligt at see.

Pernille. Hvad er det, Henrich?

Henrich. Tal ikke til mig; jeg er færdig at besvime.

Pernille. Hvad er det da?

Henrich. Monsr. Leander lod nedsiunke en liden Blyekugle udi Republiqvens Hals; strax derpaa begyndte hun at brække sig, og det med saadan Heftighed, at baade jeg og han tænkte, at hun skulde døe imellem vore Hænder.

Leonora. Kom der da meget fra hende?

Henrich. Ja vist, jeg har aldrig seet saa heftig Bryden paa eengang.

Leonora. Hvorledes seer det ud?

Henrich. Det seer saa buntet, saa politisk, og saa dievleblændt ud, at ethvert eenfoldigt Menneske maa grues ved at ansee det.

Leonora. Vel nok er det, at det er kommen ud. Det kand rase i Vandbækkenet saa meget, som det vil. Men i hvad Tilstand var min Moder, da du gik ud?

Henrich. Hun har fundet stor Lettelse for Hiertet, men haver stærk Hovetpine.

Pernille. Den vil snart stilles; thi det kand ikke være andet, end at saa stærk Brækken jo maa foraarsage Hovetpine.

Henrich. Monsr. Leander, som i alting nu agerer Doctor, gav hende Hovetvand at lugte til, og tillige bandt en Serviette stærkt om hendes Hovet.

Leonora. Jeg havde ikke tænkt, at han kunde agere saa vel Doctor.

Henrich. Jo vist. Men der kommer baade Patienten og Docteren.

Scen. 9.

Republiqven. Leander. Henrich. Pernille. Leonora.

Republiqven med en Serviette om Hovedet. Min kiere Monsieur! jeg kand ikke nok udsige, hvilken Obligation jeg har for ham; han har virkelig reddet mit Liv, thi jeg begynder igien at respirere, og Hovetpinen sagtes meer og meer.

Leander. Det er mig ikke en liden Glæde at have contribueret til Fruens Sundhed igien.

Republiqven. Han haver cureret ikke alleene mit Legem, men endog mit Sind, i det han har bragt mig af Vildfarelse og indprœntet mig de rette Tanker, som jeg bør have om Projectmagere, hvilke gemeenligen ikke sigte til andet end til Egennytte, og bygge Casteller i Luften, hvorved Republiqven forvirres.

Henrich. Mig synes, at der er nogen udi Gangen. Jeg maa see ad, hvem det er.

Republiqven. Hvis det er nogen, som vil tale med mig, saa er det nu ikke beleyligt.

Henrich. Det er Herman von Bremen, som forlanger at tale med Republiqven.

Pernille. Ach lad ham komme ind. Jeg har stor Lyst til at narre ham; jeg vil med Fruens Permission give mig ud for Republiqven.

Scen. 10.

Mester Herman. Personerne af forrige Scene.

Herman. Jeg veed ikke, hvilken af de tvende Damer er Republiqven.

Pernille. Det er jeg; kiender han ikke Republiqven bedre, min gode Mester Herman?

Herman. Man kalder mig Mester Herman, efterdi jeg udi min Ungdom har øvet en Professsion.

Pernille. Jeg veed det nok; men denne Mester- eller Magister-Grad er en Plet, som man aldrig kand aftoe.

Herman. Her udi Westphalen øver jeg mig alleene udi politiske Sager.

Pernille. Jeg veed det nok. I Hamborg støbte han fordum Fade og Tallerkener; men her omstøber han Riger og Republiqver.

Herman. Man skal derfore ikke regne hvad jeg har været, men hvad jeg nu omstunder er.

Pernille. Det er ret nok; jeg vil derfor give ham all den Ære, som han fortiener.

Herman. Folk raadføre sig her med mig udi Stats-Sager, og jeg kand sige uden at rose mig, at de befinde sig ikke ilde ved [mine] Raad, thi jeg seer dybt ind udi Sagerne.

Pernille. Man kand see paa hans Ansigt, at han er en stor Statsmand. Men hvad er hans Ærende?

Herman. Jeg er kommen for at høre, om Republiqven har examineret nogle af de Projecter, som jeg har indgivet.

Pernille sagte til Henrich. Slaae Porten udi Laas, at han ey kand komme ud. Høyt. Ja nogle af dem ere examinerede og befundne excellente.

Herman. Det er mig kiert. Jeg haaber, at de alle skal staae deres Prøve. Man skal deraf kunne see, at een kand være en duelig Stats-Minister uden at have lært Latin eller Græsk.

Pernille. Intet er vissere. Det kommer alt an paa Naturens Gaver.

Herman. Hvad synes Republiqven om det første Project, som er tegnet No. 1?

Pernille. Jeg kand ikke erindre, hvilket var det første. Henrich! spring ind og hent os de to store Papir-Bylter.

Henrich. Hvor ligger de?

Pernille. De ligge under Retterbænken i Kiøkkenet.

Herman. Under Retterbænken udi Kiøkkenet? Hvad vil det sige?

Pernille. Det vil saa meget sige, at de fortiene ikke at forvares udi andet Archiv.

Herman. Jeg merker, at Fruen vil drive Spott med mig. Det er ikke smukt.

Pernille. Det er end mindre smukt, at en Kandestøber vil give sig ud for en Statsmand.

Herman. Jeg sværger ved Richelieu, Mazarin, Alberoni &c., at jeg lader mig ikke narre.

Pernille. Og jeg sværger ved Ulspeyl, Harleqvin, Polichinello &c., at I skal narres. Kom hid, Henrich! med Bylterne. Han skal bære dem hiem paa sin egen Rygg. Monsr. Leander maa komme os til Hielp, om han vil giøre Modstand.

Herman. Gewalt, Gewalt!

Henrich. Holdt din politiske Mund, eller du faaer saa mange Hugg, som dit Liv kand taale.

Henrich hænger ham om Halsen begge Bylter paa Ryggen.

Herman. Ach ach, det skal ikke blive uhævnet.

Pernille. Giv ham nu et got Bagslag, Henrich! til Affkeed for alle de Forslag, som han har givet os.

Henrich setter ham Foden for Ryggen.

Herman. Au au au!

Han gaaer ud med nedslaget Hovet, og tæller til 20.

Scen. 11.

Republiqven. Leander. Leonora. Pernille. Henrich.

Republiqven. Det var noget vel plumpt, Pernille!

Pernille. Ney nu kand han fortælle det til andre af hans Consorter, saa have vi dem ikke meer paa Halsen.

Republiqven. Jeg merker, at det er et Bedragerie.

Leander. Man kand ikke holde dem alle for Bedragere; thi mange bilde sig selv ind at være det, som de ikke ere. Og reyse sig de høye Tanker, de fatte om sig selv, just af Uvidenhed, thi jo mere uskiønsom een er, jo lettere kommer alting ham for; skarpsindige Folk derimod, som see dybt ind udi Sagerne, og merke de Knuder, som derudi ligge skiulte, driste sig ikke at røre derved. Heraf kommer det, at man gemeenligen finder størst Activitet hos de første, saasom de af Uvidenhed holde alting giørligt. De sidste derimod passere for uduelige og frygtsomme, og derfore ofte ansees med Foragt, da dog deres Frygtsomhed og liden Resolution grunder sig paa deres Indsigt udi Sagerne, og er Beviis paa deres Skiønsomhed.

Republiqven. Han taler som en fornuftig Mand. Jeg vil herefter tage mig vare for Projectmagere.

Leander. Fruen maa dog see til, at hun gaaer en Middelvey herudi, saa at hun ikke henfalder til Extremiteter; thi det kand være ligesaa skadeligt at forkaste alle Projecter som at antage dem alle. Man maa udlede Hveden blant Klinten. Hvis man plat forkaster alle Forslag, drister sig ingen at giøre dem, hvorved mangt et nyttigt Project kand blive qvalt udi Fødselen, og gamle Vildfarelser og Feyl, som behøve Reformation, fæste Rødder. Alleene man maa intet sette i Værk, førend det er nøye examineret; thi det daarligste Project kand ofte have den beste Apparence.

Republiqven. Jeg vil og skal i dette som i andet efterfølge hans Raad; og saasom han har cureret mig, saa vil jeg og være hans Doctorinde og curere ham ved at rødde af Veyen de Stene, som har forhindret ham at komme til sit Maal, det er til Besiddelse af min eneste Dotter og Arving, som han bær Kierlighed til. Kom hid, Leonora! og giv ham din Haand. Nu haaber jeg, at I ere fornøyede, ligesom jeg paa min Side er ikke des-

mindre. Lader os nu gaae ind og giøre Anstalt til eders Bryllup.

Leander og Leonora kysse paa hendes Hænder, og takke.

Henrich sagte. Jeg derimod er ikke saa vel fornøyet; thi mit Regiment er til Ende, og min Næring, som fløð af Byens Galskab, er forsvunden, saa at jeg af en Agent eller Factor er forvandlet til en slet og ret Lakey igien.

Scen. 12.

Arv. Personerne af forrige Scene.

Arv faldende paa Knæe for Republiqven. Ach naadige Frue! jeg beder om Rett.

Republiqven. Hvad U-ret er dig vederfaret?

Arv. Henrich har taget en Sølvpenge fra mig.

Henrich. Saadant tilstaaer jeg, og mener derudi at have giort som en troe Tiener; thi saasom han dermed har ladet sig bestikke af en Projectmager, saa har jeg confisqveret den paa Republiqvens Vegne.

Republiqven. Derudi har du giort vel, Henrich!

Arv grædende. Ach skal jeg da miste min Sølvpenge?

Republiqven. Du skal ikke alleene miste den, men ogsaa din Tieneste.

Henrich. Han har ikke bedre fortient, naadige Frue = = =

Pernille til Henrich. Du fortvivlede Skielm! tør du, som est meest skyldig, giøre dig til Anklager?

Henrich til Pernille. Hør, Pernille! der har du den halve Deel af Ducaterne. Hvem er jeg nu?

Pernille. Du est en troe og ærlig Tiener. Til Republiqven. Hverken jeg eller Henrich drister os til at bede for Gaards-Karlen; thi en Tiener bør have rene Hænder. Er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Visselig. Jeg har skikket mig saa udi Repu-

bliqvens Tieneste, at jeg kand døe med en god Samvittighed.

Pernille. Jeg min Troe ligesaa.

Republiqven. Jeg vil haabe det samme. Kom, lad os gaae ind.

De gaae ind, og Arv følger med grædende.

Leander til Spectatores. Jeg vil tie med denne Historie for Pernilles Skyld. Man seer ellers heraf Sanden at være, som Ordsproget lyder, at man lader de smaa Tyve hænge, og de store gaae frie.

SGANARELS Reyse
Til
Det philosophiske Land.

Comoedie

Udi

Een Act.

Hvorudi skiemtes med de gamle philosophiske Secter.

Hoved-Personerne
i
Comœdien.

Sganarel.

Leander.

Philosophi kand tages i Fleng.

Iligemaade Qvinderne, hvilke maa være udi saadan Dragt, som de 3 Gracier have.

Scen. 1.

Sganarell alleene med oprakte Hænder.

Himmelen skee Lov, at vi endeligen efter saa megen Besværlighed ere komne til den forlangte Stad, hvor vi agte at fæste Boelig. Hvad kand være behageligere end at boe iblant lutter Philosopher, hvor vi faaer intet uden Viisdom at høre? Jeg er træt og udmattet af Reysen; men naar jeg stiller mig for Øyne, at det forønskede Maal er lykkeligen naaet, synes mig, at jeg faaer nye Kræfter igien. Min Herre Leander, som med Reyse-Tøyet er uden for Porten, har skikket mig hid for i Veyen, at betinge Herberg. Men jeg seer her ingen Folk. Det er saa stille, som det kunde være Nat. Saadant holder jeg Beviis paa god Skik og Orden. Jeg maa derfor banke paa første Port, for at faae nogen i Tale.

Han banker paa.

Scen. 2.

Sganarel. En Philosophus med et langt Skiæg.

Sganarel. Der seer jeg een at komme. Viisdommen staaer afmalet i hans Pande. Hr. Magister tager ikke ugunstig op, at jeg spørger ham, om han intet Herberge veed for tvende

---

10. som med Reyse-Tøyet er uden for Porten] Kjøretøiet.

fremmede Personer. Philosophen svarer intet, men gisper alleene. Hr. Doctor! gav han maaskee intet Agt paa mit Spørsmaal? Philosophen tier og gisper igien. Jeg spurdte, om han ikke veed et got Herberge for tvende reysende Personer.

Philosophen gispende 3die Gang, seende paa Solen, siger: Efter Solen maa Klokken være 9.

Sganarel. Jeg spørger hverken om Klokken eller Solen, jeg spørger om et Herberg.

Philosophen gisper 4de Gang, og gaaer ud.

Sganarelle gisper efter ham. Hvis denne Karl skal være en viis Mand, saa er han ikke til nogen Nytte, saasom han taler ikke, men gisper Viisdommen ud. Men jeg maa see til, at jeg faaer fat paa en anden, som taler lidt meer, og gisper lidt mindre.

Han banker paa en anden Dør.

Scen 3.

Sganarelle. En Heraclitisk Philosophus.

Philosophen. Har han noget at tale med mig?

Sganarel. Jeg er en fremmet Person, som tillige med en fremmed Herre er kommen til denne Stad efter en besværlig og møysom Reyse. Vi haver med Taalmodighed udstaaet alle de U-leyligheder, som Reysen harført med sig, udi Haab at = = = Philosophen hyler og græder. De Taarer, som Hr. Doctor fælder, ere Prøver paa hans Ædelhiertighed og Medlidenhed; men nu er alting forglemt, efterdi = = = Philosophen hyler igien. Jeg siger, at alting er forglemt. Nu forlanger jeg alleene, at Hr. Doctor vil bevise os den Tieneste at skaffe os et got Herberg for Betaling.

Philosophen hyler igien.

---

1. Philosophen svarer intet, men gisper alleene] gaber.

[Sganarel] sagte. Denne Mand er jo ligesaa gall som den første.

Philosophen. Hvad mener I ved den første?

Sganarel. Den første Mand, som jeg her anmodede om det samme, svarede mig noget hen i Taaget, saa at jeg blev gandske forvirret derover.

Philosophen hyler igien, og Sganarelle efteraber ham.

[**Philosophen.**] I siger, at I blev gandske forvirret derover?

Sganarel. Ja vist; kunde jeg vel andet, naar = = = Philosophen hyler igien, og Sganarelle støder ham for Rumpen, og de hyler begge tillige. Nu kand du have Aarsage til at hyle. Hvilke forbandede Grimasser disse Philosophi haver! Men der seer jeg en anden gaae over Gaden. Han seer glad og tækkelig ud. Af ham vil jeg nok faae Oplysning udi dette Koglerie.

Scen. 4.

Sganarelle. En Democritisk Philosophus.

Sganarelle. Maa jeg tale et Ord med hans høye Ærværdighed?

Philosophen. Ja gierne, saalænge som han lyster.

Sganarelle sagte. Denne Mand er gandske maneerlig. Høyt. Jeg har her haft særdeles Hendelser.

Philosophen. Hvi saa?

Sganarel. Jeg har her talet med tvende Philosopher. Jeg spurdte den 1ste, om han ikke vidste noget Herberg; men i Steden for at svare paa mit Spørsmaal, gispede han, og omsider sagde, at Klokken var 9. Mon den Mand kand være rigtig i Hovedet?

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha = = =

Sganarel. Ja Hr. Magister har nok Aarsag at lee

11-12. de hyler begge tillige] med hinanden.

deraf; jeg kand selv ikke bare mig for Latter, naar jeg tænker derpaa.

De leer begge tillige.

Philosophen. Men hvad Svar fik I af den anden?

Sganarel. Den anden hylede ved hvert Spørsmaal, og græd som han var pidsket.

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha = = =

Sganarel. Mig synes, at han var nok saa gall som den første. De leer atter stærkt tillige. Hvad kand man vel dømme om saadanne Mennesker?

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha = = = Jeg seer ellers paa jeres Dragt og Skikkelse, at I er en Fremmed.

Sganarel. Ja Hr. Magister! jeg er fra et langt bortliggende Land.

Philosophen. Et langt bortliggende Land? ha ha hi ha = = =

Sganarel. Det er jo ikke noget at lee af.

Philosophen. Hvad er jeres Ærende her?

Sganarel. Det er for at omgaaes med lærde Mænd og at undervises i Viisdom. Philosophen leer igien. Ey, min Herre! holdt dog Maade med denne Latter, og lad os tale lidt alvorlig sammen.

Philosophen. Alvorlig sammen, siger I? ha ha hi = = =

Sganarel. Hvad Diævelen er dog dette? Holdt engang op at lee, og siig mig, hvor et got Herberg er at bekomme.

Philosophen. Et got Herberg, siger I?

Han gaaer leende bort.

Sganarel. Ey, saa lee din Hals itu, dit Beest! Den ene Philosoph er jo her galere end den anden. Jeg er saa forvirret over disse Hændelser, at jeg veed ikke, enten jeg sover eller vaager; skal dette være Viisdommens Stad, saa maatte jeg gierne vide hvad man kand kalde en Daarekiste. Lad mig nu samle det ene med det andet, for at kunde berette min Herre alting omstændigen.

Scen. 5.

Sganarel. En nye Philosoph.

Imedens Sganarelle staaer og grunder, kommer der en nye Philosoph stærk gaaende, og løber ham omkuld.

Sganarelle. Hvad for en U-lykke vil dette sige? Hvi handler I saaledes med mig? Hvad Ondt har jeg giort?

Philosophen reyser ham op efter Benene. Ey ey, jeg tager Benene i Steden for Armene. Jeg beder 1000 Gange om Forladelse. Forseelsen reyser sig deraf, at jeg har for skarpt Syn.

Sganarel. Mig synes, at det heller maa reyse sig deraf, at I er star-blind.

Philosophen. Min Herre! det skarpe Syn, som Naturen har begavet mig med, foraarsager, at jeg intet kand see, som er nær ved mig.

Sganarel. Hvis Naturen ikke havde anden Gave at give jer, maatte I ønske, at hun havde beholdet sin Gave selv.

Philosophen. Ney min Herre! jeg kand derimod see hvad andre ikke seer; mit skarpe Syn gaaer indtil Indvoldene af en Ting, og fæster sig paa Kiærnen deraf, som er skiulet for andre.

Sganarelle. Det gaaer over min Forstand.

Philosophen. Det er dog saa, min Herre! Derfor fører jeg Navn af den subtile Doctor. Men jeg seer, at han er en fremmet Person; hvad er hans Ærende her? Hvis jeg kand gaae ham til Haande udi noget, skal det være mig en Fornøyelse.

Sganarel. Jeg takker skyldigst. Jeg vil kun for det første spørge, om man her kand faae et got Herberg for tvende Personer.

Philosophen. Saadanne gemene og grove Ting bekymrer jeg mig ey om; men vil I vide noget in Philosophia occulta, saa er jeg til Tieneste.

Sganarel. Ney ney, jeg spør kun om = = =

Philosophen. Som for Exempel om Magnetens Kraft, om Siælens Beskaffenhed, om Blodets Circulation, om Myrers og Myggs Egenskab, om andre Insecters indvortes Dannelse, om = = =

Sganarel. Ney ney, i Dievels Skind. Jeg spør kun om = = =

Philosophen. Eller om I vil vide noget om Dyrenes Siæle, om de ere Machiner eller levende Creature, om Nominales eller Reales bør kaldes orthodoxi Philosophi = = =

Medens han saa taler, render Sganarell ham omkuld, og undskylder sig ogsaa med sit skarpe Syn. Den subtile Philosophus reyser sig strax igien, slaaer Sganarel ned paa Jorden, giver ham brav Hugg, og forlader ham liggende.

Scen. 6.

Sganarel. En Astrologus med en Kikkert; som observerer.

Sganarel. Ach ach, er der ingen, som kand reyse mig op? Ach hielp en stakkels forslagen Mand, som ikke kand reyse sig selv.

Astrologus seende sig om. Hvo er, som raaber? Der ligger jo en halv død Mand. Hvad skader jer, min Ven?

Sganarel. Hielp mig op igien, min Herre! Jeg er falden udi onde Menneskers Hænder, som har slaaet mig saaledes, at mine Lemmer ere knusede.

Astrologus. Det giør mig hiertelig ont. Jeg er pligtig til at hielpe min Næste, jeg beder alleene om lidt Taalmodighed, indtil jeg faaer efterseet udi min astrologiske Bog, om man udi denne Maaned og paa denne Dag udi Maaneden maa foretage sig noget af Vigtighed. Han blader i Bogen. Ney min Herre! det gaaer ikke an paa denne Tiid. Jeg seer, at det er den 14. Dag udi den Maaned Morian, paa hvilken man efter astrologiske Regler intet Vigtigt maa foretage sig. Vil min Herre have Taalmodighed, til Solen gaaer

ned, saa kand jeg hielpe ham uden at overtræde astrologiske Regler.

Sganarel. Saadanne Regler kand ingen uden Fanden have dicteret. Kand det vel være nogen Tiid forbudet at hielpe sin Næste?

Astrologus. Visseligen baade er og kand det være.

Sganarel. Ach jeg elendige Menneske! u-lykfalig var den Dag, da vi besluttede at komme til denne Bye.

Astrologus. Siig ikke det, min Herre! I er kommen udi en Stad, hvor de 9 Viisdoms-Gudinder have fæstet Sæde.

Sganarel. I maa heller sige 9 Helvedes-Gudinder eller 9 U-lykker; thi = = =

Astrologus. Overiler jer ikke, styrer jer Affecter, og hav Taalmodighed til mod Aften, da skal jeg med all Fornøyelse gaae jer til Haande. Adieu saalænge!

Abit.

Scen. 7.

Sganarelle. En sceptisk Philosophus.

Sganarel. Ach ach, er der dog ingen medliden Siæl udi den hele Stad?

Philosophen. Jeg hører een at raabe. Der seer jeg en stakkels Mand, som er kommen til Skade.

Han reyser ham op.

Sganarel. Tusind Tak, Hr. Doctor! Det er mig dog kiært, at jeg finder et ærligt eller et klogt Menneske udi denne høylærde Stad.

Philosophen. Hvad skader jer, min Ven?

Sganarel. Jeg er saaledes bleven slagen og medhandlet af een af jeres Ordens-Brødre, som kaldte sig en subtil Philosoph; men paa mig lod han kun see liden Subtilitet.

Philosophen. Men er I vis derpaa?

Sganarel. Skulde jeg ikke være vis paa det, som nyeligen er skeet?

Philosophen. Jeres Syn kand have bedraget jer.

Sganarel. Saa har dog ikke Følelsen bedraget mig; det kand mine forslagne Lemmer bekræfte.

Philosophen. Følelsen, som er een af de 5 Sandser, kand bedrage ligesaa vel som Synet.

Sganarel. Det er jo en forbandet forkeert Snak. I saae jo selv, at jeg laae paa Gaden og raabte om Hielp.

Philosophen. Det kommer mig vel saa for; men ; ; ;

Sganarel. Gid I faae en U-lykke med jer men. I hialp mig jo selv op igien.

Philosophen. Det kand maaskee være.

Sganarel. Saa kand jeg jo tage min Takſigelse tilbage igien.

Philosophen. Maaskee.

Sganarel. Maaskee, maaskee! Hør, min gode Maaskee! om een handlede saaledes med jer, hvad vilde I da sige?

Philosophen. Jeg vilde ikke andet sige, end at det synes saa at være. Sganarel giер ham 3 gode Rapp. Au au, er det ikke uforskammet at handle saaledes med en Philosopho?

Sganarel. Maaskee.

Philosophen. Og saaledes at belønne Velgierninger?

Sganarel. Maaskee, maaskee.

Philosophen. Ach ach, min arme Rygg!

Sganarel. Følelsen er een af de 5 Sandser, som kand bedrage saavel som Synet.

Philosophen. Jeg maa strax hiem at smøre min Rygg.

Sganarel. Gak til Bloksbierg, og smør din lærde Hierne; den behøver heller Smørelse end Ryggen. Hvis jeg ikke ventede hvert Øyeblik min Principal Leander, tog jeg strax Flugten herfra, for ikke at underkastes flere fortredelige Hændelser. Gid han vilde skynde sig. Men der seer jeg han kommer; han skal faae alting ligesaa friskt, som jeg har faaet det.

Scen. 8.

Leander. Sganarel.

Leander. Nu, hvor gaaer det, Sganarelle? Har du faaet opspurdt et got Herberg? Sganarel svarer intet, men gisper. Hør du ikke hvad jeg spør? Han gisper paa nye. Jeg troer, at du est bleven baade blind og maaleløs. Han gisper igien. Staae ikke her og driv Spot med mig. Kand du ikke svare til mit Spørsmaal?

Sganarel. Hvad er det, som Monsieur vil vide?

Leander. Jeg spør, om du har opspurdt noget Herberg?

Sganarel, seende paa Himmelen, gisper, og svarer: Jeg seer, at efter Solen Klokken maa være 9.

Leander. Hvad Pokker er dog dette? Jeg troer, at Karlen er forhexet. Kiender du mig ikke meer?

Sganarel hyler og græder.

Leander. Siig mig dog, hvor du har været, og hvad dig er vederfaret. Han hyler igien. Ey, hvilken u-lykfalig Hændelse er ikke denne. Han hyler igien. Kiender du ikke mig, som er din Principal?

Sganarel. Min Principal? Ha ha hi hi ha!

Leander. Jeg merker, at han har faaet Skade paa Forstanden.

Sganarel. Ha ha hi ha!

Leander. Mon Stadens Luft skulde kunde føre saadant med sig?

Sganarel. Ha ha = = = Ney min Herre! mig fattes intet paa Forstanden; men jeg kand intet vist Svar give paa Spørsmaalet.

Leander. Kand du ikke sige Ja eller Ney?

Sganarel. Maaskee.

Leander. Hvad vil du sige med dit maaskee?

Sganarel. Intet af noget Betydende.

Leander. Vil du drive Spot med mig, saa skal det gaae dig ilde.

Sganarel. Jeg driver aldeles ingen Spot med Monsieur.

Leander. Er det ikke at drive Spot, naar du svarer hen i Taaget til hvert Spørsmaal?

Sganarel. Herren synes kun saa; thi man kand ikke forlade sig paa Sandserne, som alle ere bedragelige.

Leander løfter paa sin Stok. Ney nu gaaer det for vidt.

Sganarel. Det gaaer ogsaa for vidt. Nu vil jeg tale lidt alvorligen og sige dette, at det var en u-lykfalig Tiid og Time, vi besluttede at giøre denne Reyse. Alle disse Complimenter, som jeg har giort min Herre, ere de samme, som mig ere giorte af alle de Philosopher, som jeg har talet med, og hvilke jeg giver ham ligesaa varme, som jeg selv har faaet dem. Staden er fuld af sprænglærde Stoknarre.

Leander. Jeg menede, at Lærdom og Viisdom fuldte sammen.

Sganarel. Jeg min Troe ligeledes.

Leander. Jeg har ikke andet hørt.

Sganarel. Men jeg har anderledes følet.

Leander. Hvoraf kand dog vel saadant reyse sig?

Sganarel. Alting er skadeligt, naar man giør for meget deraf. Et Glas Viin opmuntrer Sindet; men drikker man for meget deraf, saa bliver Hiernen philosophisk og forstyrret. Vinden driver Skibet frem; men blæser den for stærkt, kuldseyler man. Ingen Mad er sundere end Meelgrød; men overlader man Maven med for meget deraf, kand man æde sig en Feber paa Halsen. Saaledes kand det være beskaffed med disse Philosophi, hvilke for megen Lærdom har giort rasende.

Leander. Paa den Maade havde det været bedre at blive hiemme.

Sganarel. Jeg mener det samme. Men der seer jeg nogle Qvinder. De synes gandske menneskelige og tamme.

Leander. Vi maa holde os lidt til Side, for at see, hvorledes de bær sig ad.

Scen. 9.

3 Qvinder. Sganarel. Leander.

1ste Qvinde. Ach Søster! mig længes inderligen efter at see den fremmede Person, som nyeligen skal være hidkommen.

2den Qvinde. Jeg min Troe ikke mindre. Jeg har hørt, at det skal være en meget deylig Person.

3die Qvinde. Jeg er allerede slagen af Kierlighed, førend jeg har faaet ham at see.

1ste Qvinde. Min Stuepige, som har seet ham, siger, at han er den anden Paris.

Anden Qvinde. Er han Paris, saa vil jeg nok være Helene. Men see der staaer jo et heelt Par. Det maa være de samme, som vi løbe gall efter.

Første Qvinde. Det er uden Tvivl de samme. De see anderledes ud end vore skimlede og forrustede Philosopher.

Anden Qvinde. Det maa du vel sige, Søster! See engang hvilket net og kruset Haar den ene har.

Første Qvinde. See hvilken Taille.

Anden Qvinde. See hvilke nette Been den anden haver. Mine Tænder løber alt i Vand. Vi maa strax give os i Snak med dem.

Tredie Qvinde. Velkommen hid til Staden, I gode Mænd! Hvad er jer Ærende?

Sganarel. Førend vi svare hertil, maa vi først vide, om I ere Philosopher eller Mennesker.

Anden Qvinde. Jo vist ere vi Mennesker. Det maa vi jo endelig vide. Søster! de mene, at vi ere ikke Mennesker.

Første Qvinde. Vi ere ikke alleene Mennesker, men endogsaa tamme og tienstagtige Mennesker, helst mod Fremmede.

Anden Qvinde. Det maa du vel sige to Gange, Søster!

Ha ha = = = hvilket underligt Spørsmaal, om vi ere Mennesker!

Sganarel. Got, saa maa jeg da sige jer dette, at vi ere hidkomne for at opspørge et got Herberg. Vi har til den Ende raadført os med nogle Philosopher; men den ene svarede hen i Taaget, den anden begegnede mig med Graad, den 3die med Latter, og den fierde vilde see paa Himmelen, hvad Svar han skulde give.

Tredie Qvinde. Kiære Venner! agter saadant ey. Deres Studeringer giør dem rasende. Det maa vi desværre dagligen finde, som ere deres Hustruer.

Leander. Ere I deres Hustruer?

Tredie Qvinde. Ja vi have Navnet deraf; men = = =

De sukke alle og græde.

Leander. Hvad vil det sige, at I have alleene det blotte Navn?

Tredie Qvinde. De fordybe sig saaledes i Studeringer, at de forsømme de meest magtpaaliggende Ting. De forglemme det Fornemste, som er Ægteskabs=Pligt. Er det ikke sandt, Søster?

Første Qvinde. Jo alt for sandt.

De græde alle 3 bitterligen.

Leander. Hvad mene I ved Ægteskabs=Pligt?

Anden Qvinde. Siig du det, Søster! som har været længst giftet.

Første Qvinde. Lad Margrethe sige det.

Tredie Qvinde. Lad Lucie sige det.

Leander. Jeg kand ey slutte hvad I mener, kiære Børn!

Første Qvinde. Hvis een og anden ærlig fremmed Reysende ikke iblant gik os lidt til Haande, maatte vi reent forgaae. Er det ikke sandt, Søster?

Anden Qvinde. Jo alt for sandt.

De græde væmodigen igien.

Leander. Men tillade jeres Mænd, at I frit omgaaes med Fremmede?

Tredie Qvinde. Vore Mænd? Dem kand vi endeligen narre ligesaa meget, som os lyster.

Leander. Hvis saa er, saa skal I gode Madamer nok blive hiulpene.

Tredie Qvinde. Jeg siger 1000de Tak.

Sganarel. Hr. Principal! nu faaer jeg ret Lyst til at blive her. Det staaer nu kun paa at faae et got Herberg.

Tredie Qvinde. Vil de gode Herrer tage til Takke udi vores Huus, saa er det til Tieneste.

Sganarel. Men hendes Mand er jo ogsaa en Philosophus?

Tredie Qvinde. Ja men ikke saadan een, som I omtaler. Han er Doctor udi Lægekonsten. De Slags Folk studere kun maadelig; thi deres Praxis tillader dem ikke at læse ret meget. Jeg er forsikkret om at I bliver vel imodtagne af min Mand; kommer kun ind med mig, saa skal den Sag snart blive afgiort.

Hun leder dem ind.

Scen. 10.

De to andre Qvinder alleene.

Første Qvinde. Hierte Søster! var det ikke to behagelige Personer? Hvilken af dem syntes dig best om?

Anden Qvinde. De stode mig begge an, allerhelst den, som havde det krusede Haar; det var min Troe en Lækkerbidsken.

Første Qvinde. Mig synes nok saa got om den anden.

Anden Qvinde. De syntes at være komne fra langt bortliggende Lande; det kunde man see paa deres Ansigt og Gebærder.

Første Qvinde. Men hvad mon deres Ærende kand være?

Anden Qvinde. Deres Ærende kand ikke være andet

end andre fremmede Folks, som tænke her at finde Viisdom, saasom Staden vrimler af Philosopher, og derudover kaldes Viisdommens Stad.

Første Qvinde. Da finde de ikke her hvad de lede efter.

Anden Qvinde. Derudi har Søster Ret; eet er at være lærd, et andet at være klog. Hvad duer Lærdom til, naar den vanskaber Folk?

Første Qvinde. Min Mand er saa henrykt udi Studeringer, at han tit sidder til Bords uden at æde, saa at han staaer fastende op fra Bordet, indbildende sig, at han er mæt.

Anden Qvinde. Min Mand har ikke mindre Grimacer.

Første Qvinde. At vore Doctore udi Lægekonsten ere lidt maneerligere end de andre, kommer vel deraf, at de studere ikke saa meget, og at de ere mere blant Folk.

Anden Qvinde. Det er sandt nok. Endeel af dem har dog ogsaa slemme Nykker. Mig længes derfor at vide, hvordan de Fremmede vil blive fornøyede med denne Doctor. Men jeg seer dem at komme ud igien. Jeg frygter derfor, at de har kun faaet slet Audience. Men vi maa hen at fortælle vore Naboesker hvad vi har seet.

Abeunt.

Scen. 11.

Leander. Sganarel.

Leander. Denne Mand er meget maneerlig og høflig. Han bød os ikke alleene sit Huus til, men endogsaa uden Betalning.

Sganarel. Nu begynder jeg at komme mig lidt igien; thi jeg mærker, at man og kand finde nogle lærde Folk uden Grimacer.

Leander. De andre af hans Medbrødre vare og alle civiliserede Mænd.

Sganarel. Jeg troer, at de ere alle Doctore udi Lægekonsten.

8-9. Min Mand er saa henrykt udi Studeringer] henrykket, fordybet.

Leander. Ja vist. Vor tilkommende Vert sagde mig, at det var det hele Medicinske Facultet, som var samlet i hans Huus, og var det derfor, at han ikke kunde tale med os længer denne Gang. Men der er en Ting, som jeg grubler over: Jeg kand ikke begribe hvad det skulde betyde, at de beskuede os saa nøye, og at de hviskede derhos saa meget sammen.

Sganarel. Det kand vel ikke betyde andet, end at vor Skikkelse og Dragt er fremmet og usædvanlig for dem.

Leander. Det kand vel ogsaa være; men = = =

Sganarel. Ey, Herre! J grubler over slet intet. Jeg for min Part er vel fornøyet med at vi har faaet saa got Herberg. Men jeg seer, at Qvinderne ere alt borte.

Leander. Jeg kand tænke, at de ere hen at fortælle og tilkiendegive vor Ankomst for deres Naboersker.

Sganarel. Saa vidt jeg begriber, kand en Fremmed her giøre sin Lykke blant disse Doctorinder; thi de ere alle meget tamme. Men der kommer vor Vertinde med en Flaske Viin.

Scen. 12.

Den 3die Qvinde. Leander. Sganarel.

Tredie Qvinde. J gode Herrer! lader Tiden ikke være dem for lang. Saa snart min Mand bliver færdig med Facultetet, og hans Med-Colleger gaae bort, vil han have den Ære at tale videre med dem. Imidlertiid har han befalet mig at holde dem med Selskab.

Hun skiænker et Glas, som hun giver Leander, og derpaa sukker hun og græder.

Leander. Hvad ligger hende paa Hierte, Madame! efterdi hun sukker saa dybt?

Sganarel sagte. Jeg er vis paa at hun fremkommer med en Elskovs-Erklæring.

Hun skiænker et andet Glas i for Sganarel, sukker og græder ligeledes.

Leander. Min hierte Madame! hun maa tilkiendegive hvad som har bragt hende udi den Bedrøvelse. Hun sukker og græder igien. Forklar os da Aarsagen. Jeg brænder af Begiærlighed efter at vide saadant.

Tredie Qvinde. I gode Herrer! I ere komne udi et meget honet Huus.

Leander. Derom er jeg forsikkret.

Tredie Qvinde. Min Huusbond passerer for een af de oprigtigste og tienstagtigste Mænd udi Staden.

Leander. Man tvivler ikke derom, Madam!

Tredie Qvinde. Men saasom han tilligemed sparer hverken Omkostning eller Umage, naar han seer sig derved at kunde erhverve nøyere Kundskab i Medicinen og at forbedre Konsten, saa har han, da han saae de gode Herrer og betragtede deres rare Skabning, ikke udaf mindste Ondskab, men alleene for at give Medicinen noget Lys, besluttet at lade dem begge anatomere.

Sganarel. Hvad vil det sige, anatomere?

Leander. Det vil sige, Sganarel! at lade din Mave opskiære.

Sganarel. Hvad? at lade min Mave opskiære?

Tredie Qvinde. Jeg kand forsikkre, at det skeer ikke af nogen Ondskab; thi han har stor Godhed for Fremmede.

Sganarel. Han maa have Diævelen og ikke Godhed, naar han vil skiære Maven op paa en ærlig Karl. Vi har vel reyset, Hr. Principal!

Leander. Men er det hendes Alvor, Madame! eller skiemter hun med os?

Tredie Qvinde. Det er gandske fast besluttet. Jeg var færdig at daane, da jeg hørte det.

Leander. Men kand hun ikke ved sin Forbøn afvende saadan U-lykke?

Tredie Qvinde. Ney Tingen er besluttet efter de fleste Stæmmer udi Facultetet. Man veed, at Docterne aldrig

staae fra deres Mening, helst naar en Ting er besluttet af et heelt Facultet.

Sganarel grædende. Er her da ingen Byefogd, som man kand appellere til?

Tredie Qvinde. Byefogden selv er Stads-Physicus, hvilken aldrig forhindrer Doctores udi et Foretagende, som sigter til at oplyse Anatomien.

Sganarel. Vi har vel reyst, Herre!

Leander paa Knæ. Ach Madame! tænk paa Midler at redde os uskyldige Mennesker.

Sganarel ogsaa paa Knæ. Ach Madame! forbarmer jer over mig. Jeg har kun en eneste Mave, som jeg umueligen kand undvære.

3die Qvinde. Hører, kiære Venner! Hvis I vil tage mig og mine Søstre, som ere gifte til 2de Philosopher, med jer og føre os bort til jer Fæderne-Land, vil vi give os paa Flugten sammen. Staaer kun op, og forbliver her, indtil jeg bringer dem hid; thi de ere ligesaa kiæde af deres Mænd, som jeg er af min.

Sganarel. Bliv da ikke længe borte, Madame!

Hun gaaer.

Scen. 13.

Leander. Sganarel.

Sganarel. Det var et Fandens Indfald, da vi toge os for at fæste Boelig i denne philosophiske Stad.

Leander. Man lærer heraf, at det er ikke alt Guld, som glimrer. Jeg tvivler ikke paa at Staden jo vrimler af lærde Mænd; men man mærker ikke, at deres Levnet svarer til deres Lærdom. Thi mange læse alleene for at blive lærdere, men ey for at blive klogere.

Sganarel. Herren maa sige, at de læse alleene for at blive galne. Saadan Stad burte oprykkes med Rod, og alle dens Beboere ødelegges.

Leander. Du maa heller sige aarelades eller settes i

Daarekisten; thi det er just ikke af Ondskab, men af for megen Lærdom, de ere rasende.

Sganarel. Er det ikke Ondskab at ville skiære Maven op paa got Folk? Mig synes, at jeg føler allerede Kniven udi min Mave.

Leander. Jeg bekiender, at saadanne Folk burde udryddes; men de andre fortiene alleene at belees. Jeg mærker ellers, at disse Philosophi maa være deelte udi adskillige Secter: den, som græd, maa følge Heracliti, den, som loe, [maa være] af Democriti Sect, og at den, som tvivlede om alting, maa være en Scepticus.

Sganarel. Hvem af disse kand man holde for at være meest gall?

Leander. De ere alle lige galne, skiønt hver paa sin Maade. Qvinderne maa vi derimod prise.

Sganarel. Ja vist, i sær om de vil holde deres Løfte.

Leander. Jeg lever udi det Haab; thi jeg merker, at de leve ikke fornøyede med disse Philosophi.

Sganarel. Gid de vilde komme noget snart; thi hvert Øyeblik er mig saa lang som en Dag.

Leander. Taalmodighed, Sganarel! Vi have intet andet at forlade os paa end deres Hielp. Qvinde-List er stor, og der behøves ikke megen Konst til at narre Mænd, som gaae hen i Taaget.

Sganarel. Hvis jeg lykkeligen kommer ud af denne Fare, skal jeg beflitte mig paa at forfølge alle Philosopher.

Leander. Ikke alle, men dem alleene, som giøre Misbrug af Philosophien; thi ligesom nogle vanskabes af dens Misbrug, saa forbedres og poleres andre af dens rette Brug. Men der seer jeg de gode Qvinder komme.

Scen. 14.

Leander. Sganarel. De 3 Qvinder med smaa Skrine under Armene. Item **Polyphemus.**

3die Qvinde. Tiden har maaskee faldet dem lang, I gode Venner!

Leander. Vi have talt hvert Minut.

Sganarel. Og jeg hvert Øyeblik.

3die Qvinde. Nu stoler vi paa jeres Løfter, at I ikke forlader os, naar I komme i Sikkerhed.

Leander. Vi skal derfore lade see Taknemmelighed, saalænge som vi leve.

3die Qvinde. Disse Skrine, som ere fulde af Guld og kostbare Stene, skal vi føre med os.

Sganarel. Nu har jeg min Aande igien, og føler ingen Smerte i Tarmene mere.

Leander. Men, I gode Fruer! jeg frygter, at jere Mænd vil strax eftersette os, og at det sidste kand blive værre end det første.

3die Qvinde visende paa Polyphemus. Vi har i Ledtog med os denne forslagne Person, som stedse gaaer os til Haande, naar vi vil narre disse Philosopher.

Polyphemus. Jeg skal nok ved en Invention hindre, at I ikke skal blive eftersatte.

Leander. Men, Kiære! hvori bestaaer den Invention?

Polyphemus. Det kand jeg ikke sige. Forlader jer kun paa mig, og slaaer all Bekymring af Hovedet. Skiuler jer her først ved Hiørnet, indtil Stormen er forbi.

De skiule sig i en Krog.

Scen. 15.

Doctoren med 3 **Philosopher,** som kommer ind een efter anden.

Docteren i fuld Løb. Hvad for en U-lykke er dette? Jeg seer ikke de Fremmede meer, ey heller min Hustrue, og mit Skriin er opbrudt. Hey hey, hvor er I henne? Alle mine Lemmer zittre og bæve. Min Hustrue maa have aabenbaret dem Facultetets Forsæt, og maa have taget Flugten med dem. Ach Himmel, hvilken u-lykfalig Hændelse! Jeg kand sige, at jeg aldrig har haft større Begiærlighed til at anatomere nogen end disse tvende Personer, besynderlig den med

Kaaben; thi det kom mig for, at hans indvortes Skabning vilde erhverve stort Lys udi Anatomien.

1ste Philosoph i fuld Løb. A a a! jeg er om en Hals. Mit Penge=Skriin er borte, og min Hustrue er ingen Steds at finde.

2den Philosoph ligeledes. Hey hey, hielper alle, som hielpe kand. Mit Skab er brudt, og mit Liggendefæe, som var mig kiærere end mit Liv, er borte. Ach jeg elendige Mand! hvis jeg ikke faaer min Skat igien, hænger jeg mig af Sorg.

3die Philosoph kommer løbende ind. Hey hey hey, holder paa Tyven. Jeg er bestaalen, alle mine Leddiker ere aabne, og den, hvorudi Guld og Klenodier laae forvaret, er borte. Hvor er min Hustrue? Her er ingen Tiid at bortgive. Jeg maa løbe i fuld Galop til Stads=Porten. Han render de andre omkuld. De reyse sig op igien, slaaer Hænderne sammen, huje og skrige. Hvad fattes jer, kiære Brødre?

Docteren. Tvende fremmede Gautyve, som nyeligen vare komne i mit Huus, ere bortløbne med min Hustrue og mine Penge.

3die Philosoph. Det er gaaet mig ligeledes.

Docteren. Det er ikke den første Gang, vore Hustruer har skuffet os. Vi maa strax kalde paa Byens Folk, for at eftersette dem.

Scen. 16.

Polyphemus og de Forrige.

Polyphemus kommer ind, nedkastende sig Næse=gruus.

Docteren. Det er jo vor gode Ven Polyphemus; hvad U=lykke mon ham er vederfaren? Han er maaskee ogsaa bestaalen. Hør, Polyphemus! hvad skader dig?

Polyphemus. Ach hvilken Hændelse, hvilket Syn!

---

23. Vi maa strax kalde paa Byens Folk] Politibetjentene.

Docteren. Stat op. Kiender du os ikke?

Polyphemus. Ach hvilket forunderligt Syn, som saaledes har fordunklet mine Øyen, at jeg fast ikke kand skille noget!

Docteren. Siig os da hvad du har seet.

Polyphemus. For et Øyeblik siden, da jeg gik ud paa Marken, saae jeg tvende Personer i usædvanlige Klæder, havende 3 Matroner med sig. De samme vinkede ad mig, og da jeg kom dem nær, sagde den ene: Gak strax ind udi Staden, og forkynd hvad du har seet. Jeg er Jupiter, og denne Person er Mercurius. Vi have paataget os menneskelig Skikkelse, og ere nedstegne af Himmelen for at bortføre disse 3 dydige Matroner og at sette dem blant Gudindernes Tall, saasom jeg har holdet dem for gode at leve længere blant syndige Mennesker. Videre sagde han: Foreholt deres Mænd, at de have syndet mod Himmelen ved de haarde Ord, som de have ladet falde mod den Øverste blant Guderne, og at saadan Synd maa saaledes forsones, at de strax forføye sig hver hiem til sit Huus, at de der udi 3 Dage faste og bede, og at de siden Jupiter og Mercurio til Ære stifte en aarlig Fest, som skal føre Navn af Bortførelsens Fest. Da han dette havde udtalet, begyndte alle at skinne som Solen, og foer op igiennem Luften.

Alle Philosophi løfte Hænderne op, og raabe: O magnum Miraculum!

Polyphemus. Jeg kand endnu see et Skimt af dem. See engang op imod Himlen paa den høyre Side, hvor jeg peger.

En Philosoph grædende. Vist nok er det; jeg seer ogsaa et Glimt deraf. Kiære Brødre! lader os strax gaae hiem, for at efterleve Himmelens Befaling.

De falde paa Knæe og synge.

1ste Philosoph. O felicis animæ, vivæ in coelum raptæ!

3-4. at jeg fast ikke kand skille noget] skjelne.

Tutti. Orate pro nobis.

2den Philosoph. Qvas dignatus Jupiter reddere immortales!

Tutti. Orate pro nobis.

3die Philosoph. O novæ cælicolæ, Lucia, Margaretha, cum dilecta Agatha!

Tutti. Orate pro nobis.

De reyse sig derpaa, og gaae bort.

Scen. 17.

Polyphemus. Leander. Sganarel. De 3 Qvinder.

Polyphemus. Kommer nu frem igien. I mærker af dette Puds, at man kand narre disse spræng-lærde og i Studeringer henrykte Karle ligesaa meget, som man vil.

Leander. Naar denne Sag bliver oplyset, vil der blive stor Allarm; thi det kand dog ikke længe dølges.

Polyphemus. Naar vi alle ere komne i Sikkerhed, maa alting gierne aabenbares. Da vil den enes Latter nok sagtes, den anden vil faae ret Aarsag at græde, og den 3die vil ikke nægte Sandserne meer.

De takke ham alle, og derpaa synge efterfølgende Vise.

1ste Qvinde.

Farvel, du philosophisk Land!
Jeg Ryggen til dig vender.
Paa andet Sted en bedre Mand
Jeg falder nok i Hænder,
Hvor findes Folk, skiønt mindre lærd,
Men ey deslige Haser;
Hvor Koner er i mere Værd,
Ey plages med Grimacer.

2den Qvinde.

Democritus vil meer ey lee,
Men heller fælde Taare,
Saa tit som denne Hændelse
Han Sindet stiller fore.

Med Føye Heraclitus vil
Herefter stedse græde;
Thi dette store Skue-Spill
Vil Skiæg og Kinde væde.

3die Qvinde.

Den klare Sandhed Pyrrho før
Ey kunde see med Brille;
Sig neppe nu fordriste tør
Med Tvivlsmaal Folk at drille.
Vor Stoicus og ikke her
Sin Lærdom vil forfægte,
Ey mod Affecter tale meer
Og Passioner nægte.
Med mine Søstre gandske vist
Jeg skulde og formene,
At Stjerne-Kigren denne List
Kand og til Lærdom tiene;
Thi om paa Himlen han er klog,
Sig af sin Viisdom bryster,
Saa her paa Jorden er han dog
En Nar, en Stymper, Kryster.

Leander.

Her et Exempel vise kand
Og haver lagt for Dagen,
At Skiæg og Kaabe hos en Mand
Giør meget lidt til Sagen.

Sganarel.

Jeg med jer andre stemmer i,
Og vil min Sorg begrave,
Og takker Himlen 10 Gang ti,
At jeg beholdt min Mave.

Tillæg.

Mester Gert Westphaler

Eller

Den meget talende Barbeer.

Comœdie [i fem Acter].

Forestilled paa den Danske Skueplads 1723.

Hoved-Personerne

i Comœdien.

Mester Gert Westphaler.
Gunild, hans Moder.
Marie, hans Forlovede.
Christoffer, Verten.
Tobias Procurator.
Dommeren.

---

5. 1723.] Af en opbevaret Comedieplacat sees, at Stykket allerede blev spillet den 28de October 1722.

Act. I. Scen. 1.

Henning. Niels.

Henning giver Niels et Ørefigen.

Niels. Hey Gevalt! Hvorfor slaaer du mig? Gevalt, Gevalt!

Henning. Om Permission! jeg seer, at jeg har løbet feyl; jeg tog ham for en anden Mand.

Niels gir ham et Ørefigen igien. Om Permission, Monsieur! Nok eet paa den anden Side. Om Permission, Monsieur! Løfter sin Stok op. Om Permission, Monsieur!

Henning. Ach min Herre! slaae mig ikke mere; eet Ørefigen eller to bekiender jeg at have fortient, men ikke meer, saasom jeg slog ham af Vanvare. Naar U-lykken kommer, saa kommer den i Hobetall paa eengang. I Dag tilig, jeg skulde staae op, kom jeg til min Skræder, og fandt der min nye Kiole gandske forskaaren, hvorudover jeg kom i Klammerie med ham; det ene Ord tog det andet, indtil jeg gav ham Hugg med med min Stok, hvorpaa han lod hente Vagten, som bragte mig i Arrest. Der sad jeg en Time, og imidlertiid havde Bud efter min Kone, at hun vilde komme til mig; hun kom ogsaa i Vagten for at frelse mig, men fik mig ikke løs, førend hun accorderede Lieutnanten noget, som jeg skiemmes ved at sige; sat sapienti. Da jeg nu kom hiem, og takkede min Kone for sin Bistand, var hun saa taabelig at fortælle mig, hvordan var tilgaaet, indbildende sig, at hun havde giort en mægtig god Gierning, nemlig at hun af lutter Kierlighed til mig havde opoffret det kiereste Klenodie, hun havde, og bedrevet nok sagt med Lieutnanten. Jeg, som ikke kunde faae i mit Hovet dette, nemlig udaf

Kierlighed til sin Mand at giøre ham til Hanreder, blir vreed, som Monsieur nok kand tænke, stødte min Kone ud af Huset; hvorpaa der blev stor Opsigt udi Naboe-Lavet, min Kone løber hen til sine Forældre, de gaaer sammen hen til Præsten, Præsten kommer til mig, og truer mig med Kirkens Band og Proces, saa at jeg, for at undgaae alle disse U-lykker, maatte beqvemme mig til at giøre en Afbigt til min Kone. Jeg skiemmede mig ved at være hiemme, og derfor gik hen til Apothekeren, som er min gode Ven, for at spise med ham til Middag. Paa Veyen raabte en Dreng efter mig i en Urte-Boed tvende Gange: Henning, Henning! og da jeg saae mig om, satte han to Fingere for sin Pande, saa jeg kunde merke, det var alt kundbar over Byen, at jeg var Hanreder. Jeg lod som jeg ikke merkte det, for ikke at faae nye Affaires paa Halsen, men gik hen til Apothekeren, og vilde fortælle ham min U-lykke. Bordet var dækket, da jeg kom; men jeg kunde hverken faae Leylighed til at tale med ham eller at spise formedelst en Barbeer, som var derinde, hvilken udi 5 stive Qvarteer stod og fortaalte mig om en Mand, som har levet for over 20000 eller 21000 Aar siden, og heedte Olearius eller Arius, hvad det var han kaldte ham, som førte en nye Troe ind her i Jylland, og derfor efter Stift-Amptmandens Ordre blev halshugget. Saa siuntes mig han sladrede; thi jeg blev paa det sidste saa hovedsvimlet af hans Snak, at jeg sandsede hverken Dør eller Dag. I kand vel selv vide, hvor viderlig saadan Snak var for mig, der havde saa meget andet i Hovedet. Jeg besluttede endelig at opoffre mit Middags-Maaltiid, og undstak mig, men har staaet siden en halv Time og luret paa samme Barbeer, hvis Vey jeg vidste maatte falde her igiennem, naar han kom ud. Men til min U-lykke traf jeg paa Monsieur, hvilken

---

20-23. en Mand, som ... heedte ... Arius o. s. v.] Her menes den bekjendte alexandrinske Geistlige i det fjerde Aarhundrede, der blev fordømt for Kjetteri i Lære og Skrifter.

jeg tog for Barberen, saasom han er ligeledes klædet. Ach Taalmodighed, Taalmodighed! det er en stor Dyd. En anden Gang, naar min Kiole bliver forskaaren, skal jeg aldrig klamres med Skræderen, for ikke oven i Kiøbet at komme i Bagten, og om jeg kommer i Bagten, skal jeg sidde taalmodig der og aldrig meer skikke Bud efter min Kone, for ikke at blive Hanreder, og naar jeg en anden Gang bliver Hanreder, skal jeg bære mine Horn taalmodig, for ikke at giøre min Kone Afbigt, og endelig hvilken Barbeer udi Byen der herefter vil dræbe mig med Snak, skal det staae ham frit for, thi saa døer jeg kun eengang.

Niels. Monsieur! jer Sorrig giør mig ondt; havde jeg vidst jer slette Skebne, skulde jeg ikke have slaaet jer igien. Jeg kand ellers mærke af den lange Tale, som I siger den Mand førte hos Apothekeren, at det er Mester Gert Westphaler, thi han er som Capitain for alle Barberere udi Jylland i at snakke.

Henning. Men hvorledes er den Barbeer bleven saa lærd?

Niels. Han er ikke saa lærd; thi naar I har omgaaet ham en halv Snees Gange, har I hørt all hans Lærdom. Han kaager immer op det samme; den Historie om Arius har han fortaalt saa mange Gange, som der er Haar paa hans Hoved, saa at der er ikke et Barn her i Byen, der er jo god Arianer, det er at sige, kand læse op Ord fra [Ord] den samme Historie.

Henning. Taler han da intet uden om den Arius?

Niels. Jo han har ogsaa smaa Magaziner paa andre Materier; somme Tider taler han om de 7 Chur-Førster, somme Tider om Tyrken, om en Reyse, han engang giorde fra Haderslef til Kiel, somme Tider heygler han Øvrigheden her i Stiftet igiennem. Disse Materier taler han vexelviis om, hvorudover vi her i Byen tit har søgt for ham, at han kunde blive eet eller andet, enten ved Raadstuen eller Byetinget, forhaabende, at naar han har faaet noget at bestille, han skal

lade af at snakke saa meget. Men der er han; vil I nu hevne jer, saa har I den rette Mand, I leder efter.

Henning. Ney Monsieur! jeg vil hen og hevne mig paa Apothekerens gode Randers-Øll; thi jeg har i Sinde at begrave all min Fortræd udi et Ruus i Dag. Vil Monsieur gaae med mig? Jeg kand forsikkre, at han er velkommen.

Niels. Jeg er ikke kiendt.

Henning. Det vil intet sige. Kom kun med mig.

Niels. Saa maa vi da skynde os; thi der er Mester Gert. Han vinker ad os; ney Tak! see om vi er saa gall og bliver staaende.

Scen. 2.

Gert Westphaler alleene, kommer frem, og vinker ad de andre.

Hey Mossiørs! Et Ord, Mossiørs! Hey, jeg har noget at tale, som ligger Magt paa, Mossiørs! Ney Skam faae dem heller, end om de vil bie. Disse Folk her i Byen er kun for at æde og drikke. Ney da vover jeg mit Fødeland Westphalen; der har man hver Time paa Dagen Snakke-Forsamlinger, hvor der disputeres om allehaande Materier, undertiden hele Nætter til om Morgenen Klokken fire, saa at fast ingen gaaer af saadane Forsamlinger, førend han er saa hæs, at han ikke kand tale meer. Var det ikke, fordi jeg havde boet her saalænge, og havde min Moer i Landet, blev jeg her ikke en Time længer; thi jeg kand for min Part ikke leve uden Omgiængelse og Discours. Naar jeg kand komme til at snakke med Folk, skytter jeg hverken om Mad eller Drikke; men her, naar man vil besøge Folk, nægter de sig inde, og naar man kommer ind, gaaer det ud paa en Forkiering eller Lanter. Talen er jo det, hvorudi vi kiendes fra Besterne; det andet, nemlig at spille, æde og drikke og sove, har

---

28-29. gaaer det ud paa en Forkiering eller Lanter] Forkiering var et vist Brætspil, Lanter et Kortspil.

vi tilfælles med Vesterne. Jeg kand nævne Folk her i Byen, som ikke har villet ladet sig barbere af mit Huus, eftersom jeg undertiden har tilbudet at giøre det selv, ikke af nogen Trang (thi jeg har Svenne nok), men for at tale med got Folk, som jeg barberede; ja de har heller ladet sig rage af Mester Christoffer, i hvis Huus der har aldrig været en ærlig Ragekniv, saa at de vil heller lade sig rive Huden af deres Hager end at høre mig tale. Hvis jeg førte Kierling-Snak, var det noget andet; men jeg raisonnerer om saadanne Materier, som man maatte give mig Penge for at høre. Her var en Skipper nyelig fra Bortehude; han kunde skiønne paa min Tale, thi han havde ikke hørt mig en halv Time, førend Taarene stod ham i Øynene.

Scen. 3.

En Tigger-Kierling. Gert Westphaler.

Kierlingen. Far! gi mæ en Skilling til Brød; a er saa svolten, Falil!

Gert. Est du gift?

Kierlingen. Ney er a ik, Falil! a er en fatte Enke, som sidder med maane Børn.

Gert. Hvem var din Mand, Mutter?

Kierlingen. Ach bitte Faar! a skiemmes ved at seyet; han skull see op no, det a gik og tigget.

Gert. Var han Matros eller Soldat?

Kierlingen. Fy fy! ney vist, han var en geystlig Mand, nemlig Substitut hier i Byen.

Gert. Herre Gott, var han Substitut? Det Folk pleyer dog gierne efterlade nogle Skillinger.

Kierlingen. Ney han ik, for han leuet tou Aar uden

25-26. en geystlig Mand, nemlig Substitut] Substituter kaldtes Degnenes Medhjælpere, hvilke dog vist sielden kunde „efterlade nogle Skillinger".

Brø, før han døe; der kom en Trætt imell ham og Provsten, hvorover han blev affat.

Gert. Ja Mutter! man skal aldrig sette sig op imod sin Øvrighed; hvorledes gik det ikke Arius, der satte sig op imod sin Bisp? Du har vel hørt tale om Arius?

Kierlingen. Ney a har ik; var han herfra Byen?

Gert. Ney han var fra Tyrkiet. Den samme Arius fik Ordre af Bispen at oplegge en Bog; men hvad havde Arius at bestille? han lod indføre udi samme Bog noget, som ikke havde været tilforn, og som Bispen holdt for Kietterie. Nu kunde han have sluppet, dersom han havde villet skydt Skylden paa Bogtrykkeren; men det vilde han ikke, han sagde: Det bør saa være. Sagen kom for Lande-Mode, hvor Arius mødte selv uden Procurator, thi han havde en flydende Tunge, og kunde sige hvad han vilde. Jeg tør sige, at alle de Procuratores, som er her i Byen, endogsaa Tobias Christoffersen selv, bær ikke Vand imod ham; de er kun nogle Tingstude, Mutter! mod Arius. Det er meest at forundre, at han, som aldrig havde været øved i Lands-Lov og Ret eller nogen Tiid haft sin Fod paa Tinget, turde møde for saadan Mode. Bispen, hvorvel hans Fiende, maatte selv tilstaae, at om han havde været øved udi Rettergang, at han havde blevet en stor Procurator; men han havde, som jeg siger, aldrig haft sin Fod paa noget Ting — Ja hvor var det nu, jeg slap?

Kierlingen. Ach gi mæ en Skilling, Falil! a vill hen og kiøf noet Brø, a er saa svolten.

Gert. Nu erindrer jeg, hvor jeg slap: Arius mødte for Lande-Mode uden Procurator, tilstod reent ud, at han havde forandret Bogen saaledes, forfægtende sin Mening udi fire stive Klokke-Timer, hvorudover han af Bispen og Lehnsmanden blev dømt for en Kietter og forviist Landet. Men mon Arius tabte Modet derover? jo jo! Hvad har han at giøre? han reyser min Troe lige fra Modet til Wien, og der insinuerer sig saaledes hos Keyseren og de 7 Chur-Førster —

Men før jeg gaaer videre, faaer jeg fortælle noget om de 7 Chur-Førster.

Kierlingen. Ach Falil! I louet mæ en Skilling; a har ino it spiist i Dau, a kand it bie længer.

Gert. Saa vil jeg da gaae det forbi om Chur-Førsterne. Summa Summarum, Arius insinuerer sig saaledes i Wien, at han blir Høne i Kurv sammesteds. Han forplanter herpaa sit Kietterie over hele Tydskland, Frankerig, Italien og Danmark, ja der blev her i Landet fast lige saa mange Arianer, ja fleer end Lutheraner; Navnet er endnu i det ringeste ikke uddøet, thi Byeskriverens Kone Ariane maa være af det Slags Folk udsprungen, de fleste Bestillings-Navne gaaer endnu ud paa Arius, som Commissarius, Secretarius, Notarius, fra Høye indtil Lave, indtil Trummeslagere, som paa Latin heder Trummedarius, eller som vi pronuncerer det udi Westphalen, Drummedarius.

Kierlingen græder. La mæ i Ro. Vil I it gi mæ noet, har I ik fornøden at hindre mæ i at søg Almis hos andre. A troer, e Troll har satt den Kol ud paa mæ i Dau med sin Snak.

Gaaer bort.

Gert. Vi lidt, Bestemoer! Nu skal du høre, hvor det gik Arius paa Sikasten; da han med Permission engang skulde gaae paa Sec—

Kierlingen. Ach ach ach, hielp hielp hielp!

Løber færdig med fine Krykker.

Gert. Jeg troer, Pokker rider den Pulverhex. See om hun ikke kunde løbe, naar hun vilde. Hun var ikke saa halt, som hun hinkede.

22-23. hvor det gik Arius paa Sikasten] paa Sidstningen, tilsidst. 23-24. da han . . . engang skulde gaae paa Sec—] Arius fik under en Procession i Alexandria pludselig en stærk Colik, og maatte søge Secret, hvor han døde.

Act. II. Scen. 1.

Gunild.

Det er forskrekkeligt med Mester Gert. Nu har han udi en heel Maanet hver Dag lovet mig at ville giøre det klart. Han har været over ti Gange i Apothekerens Huus og haft alle de Leyligheder, nogen kunde have, at tale om Sagen og begiære hans Datter; ja Apothekeren har selv til den Ende ført sine Døttre neer i Stuen til ham. Men hver Gang han kommer tilbage, og jeg spør ham, om Partiet er giort, svarer han: I Morgen vil jeg vist nok giøre det klart; thi i Dag kom jeg i saadan vidtløftig Snak med nogle fremmede Folk, som jeg fandt i Apotheket, at jeg ikke fik Stunder at forrette mit Ærende. Saa at Apothekeren derover er bleven gandske vreed, og spør mig, om jeg og min Søn vil fixere ham; thi Sagen er alt afgiort imellem os Forældre, det fattes ikke andet, end at han skal tale et Ord med Mamesellen. I Dag har han dog svoret mig til at giøre det klart. Jeg vil derfore gaae for i Veyen til Apothekeren og stille ham tilfreds først. Men der seer jeg han kommer.

Scen. 2.

Gilbert. Gunild.

Gilbert. Hør I vel, Karle! seer nu vel til, at alting er curiøsk, til Doctorerne kommer. Apotheket skal visiteres i Eftermiddag. Jeg mener dog, at naar Gylden-Vandet og Aqvaviterne ere gode, saa spør de ikke meget efter andet. Doctor Herman har udi 10 Aar aldrig examineret mit Apothek anderledes. Det eneste, han spør mig om, er dette: Haben sie gut Salvolatile itzund? Das müssen wir probiren, ihr Herrn Collegæ! Naar saa 7 à 8 Bouteller Rhinsk Viin er

---

22-23. at alting er curiøsk] nøiagtigt, i rette Stand.

tømmet, saa er Visitatzen giort. Men der seer jeg Gert Westphalers Moer. Hendes Tienner, Madame!

Gunild. Det er mig kiert, at jeg fandt Apothekeren; jeg vilde gierne tale med ham om det andet.

Gilbert. Vil hun noget andet, Madame! saa er intet bedre, end at hun tager Seneps-Blader ind. Men jeg veed ellers nok hvad hun mener. Jeg har ti og ti Gange sagt, at Svogerskabet staaer mig an. I lover, at jer Søn skal komme til mig og giøre det af. Han kommer ogsaa, men staaer hver Gang og præker om noget andet Sladder til den mørke Nat. Jeg har aldrig min Livs-Tiid seet saadan Frier. Jeg lar mig min Troe ikke fixere længer; vil han have min Datter, saa maa han giøre Ende derpaa, at Sagen engang kand faae Hull, som man siger.

Gunild. Hun faaer nok Hull, Hr. Apotheker! Det er min Troe ikke af Koldsindighed; thi han er saa forliebt, som nogen kand være.

Gilbert. Hvorfor Fanden frier han da ikke, i Steden for at præke Eventyr for os? Hvad bryder mig at vide, hvilken Mand Doctor Arius var? Jeg har nok at giøre med de Doctorer og Barberer, som vi nu have. Det er jo en Mand, som er død for over halv andet hundrede Aar siden, og er færdig at staae op igien. Hvad bryder mig ogsaa at vide, hvor mange Paver og Chur-Førster der nu er til? Mit Apothek kand jo meget vel staae, om der aldrig var een i Verden.

Gunild. I Dag har han svoret mig til at giøre det af.

Gilbert. Det er got, Mutter! Min Datter skal være da hiemme; han maa spørge efter hende, thi jeg faaer selv ikke Leylighed at tale med ham formedelst en Visitatz, som skal holdes i mit Huus i Dag. Adieu! Lad ham kun komme strax.

Gunild. See der er min Søn selv, om Hr. Apotheker vil tale med ham.

Gilbert. Ney jeg faaer ikke Stunder at tale med ham; I maa sige ham kun hvad jeg har sagt.

Scen. 3.

M. Gert. Gunild.

Gert. Mutter! hvi gik Apothekeren saa hastig?

Gunild. Hør, mit Barn! denne Gang har jeg endnu stillet ham tilfreds, hvorvel ikke uden stor Møye. Manden meen, man vil fixere ham. Han har ikke stor U-ret derudi. Det er jo over to Maaneder, siden Partiet blev sluttet, saa at intet stod tilbage uden at tale med hende selv; men den ene Dag gaaer bort efter den anden med din forbandet Snak, som ikke er fire Skilling værd. Hvad mener du Folk er forlegen at vide hvad du bestilte paa din Reyse til Kiel, hvor mange Kroer du var udi under Veys, hvor mange Piger du følede paa Knæerne udi hver Kroe, og hvor mange Piber Tobak du smøgede paa Veyen? Her er jo en stor Deel Folk i Byen, der har været længere frem i Verden; Anders Christensøn har jo været 3 à 4 Gange i Bordeus og Røven i Frankerig, ja Fanden i Vold hen i Trapezund eller Catesund, men fortæller ikke nær saa meget om sine Reyser.

Gert. Det er min Troe ikke Pakketeller, jeg fortæller om min Kielske Reyse, hvor mange Potter Øll jeg drak, og hvor mange Piber Tobak jeg smøgede; men adskilligt, som er værd at høre. Vil nu kun Mutter give Agt paa om det er Pakketeller, saa vil jeg kortelig repetere den hele Reyse: Vi vare tilsammen i Selskab —

Gunild. Ey, gak til Bloks-Bierg med din Snak. Hen og forret dit Ærinde, eller siig reent ud, at du har ingen Lyst dertil, saa kand der blive en Ende derpaa. Flux hen samme Øyeblik, og kom tilbage og siig mig Svar.

17-20. Anders Christensøn har jo været o. s. v.] Denne Anders Christensen var en virkelig Person, der 1728 i Kjøbenhavn udgav en eventyrlig Beskrivelse over sine Reiser.

Gert. Ey, det haster jo ikke saa farlig meget, Mutter! I kand jo sagte lade mig fortælle.

Gunild. Jeg har jo hørt den raaden Historie over hundrede Gange tilforn.

Gert. Ach bie dog lidt, Mutter! jeg skal giøre den saa kort som muuligt.

Gunild. Lad mig gaae, siger jeg, eller jeg gir dig et Par Ørefigen, saa du skal tumle om.

Gert. Blant andre, som var i Følge med mig til Kiel, var en Hattemager-Svend —

Gunild *gir ham et Par Ørefigen.* Det er for dig, og det er for din Hattemagersvend.

Gert. Et brav Stykke Karl var den samme Hattemagersvend, som endnu boer i Kiel — *Hun trækker ham efter Haaret ud, og han blir ved at fortælle, til hun har trækket ham ud.* Jeg troer, Konen er gall; maa jeg ikke snakke? Men der seer jeg en fremmed Mand.

Scen. 4.

En fremmed Haderslever. Gert Westphaler.

Hadersleveren *kommer ind med en Vadsæk paa Ryggen.* Det er dog ikke saa liden en Bye, som jeg tænkte. Denne Plads maa vist være Torvet; men her seer man ikke ret mange Folk. Dog der seer jeg en Mand; hør, Landsmand! hvad heder dette Torv?

Gert Westphaler. Det heder Torv.

Hadersleveren. Ja jeg tænkte, det var en Gade.

Gert. Er det Gade, saa er det ikke Torv.

Hadersleveren. Veed han intet got Logement at recommendere mig for en billig Priis?

Gert. Jo mænd, der er et Kammer i mit Huus ledig.

Hadersleveren. Det var kostelig; saa vil jeg følge ham strax hiem, thi jeg er saa træt.

Gert. Hvor kommer ellers den gode Mand fra?

Hadersleveren. Jeg kommer fra Harsløv, om Monsieur er kiendt der.

Gert. Ja vist er jeg kiendt i Haderslev; jeg reyste engang derfra til Kiel, men glemmer aldrig den Reyse. Blant andre, som var i Følge med mig, var en Hattemager-Svend, et brav Stykke Karl, som endnu boer i Kiel, og holdes for den beste Mester. Alle Hatter, jeg har brugt udi lang Tiid, er af hans Arbeyd; thi han giør dem saa ærlige og troefaste som nogen udi Jylland. Summa Summarum, vi reyser sammen til Kiel hver paa sit Handverk, for at forsøge vor Lykke der. Thi Kiel er en meget god Stad at komme fort for Handverks-Folk; jeg veed, at mange af mine Kiendinger er kommen did hen med tomme Hænder, men inden nogle Aar have staaet sig som Ulfs-Klinger. Thi Sagen er denne: der er faa Arbeydere, og Folket i Byen er velhavende, og betaler vel, derforuden er der got Kiøb paa alting. Jeg skal fortælle Monsieur kortelig, hvorledes Kiøbet var paa Madvare i min Tiid: Først gav man for det beste Pund Flesk, som nogen ærlig Mand vilde komme i sine Erter, ikke meer end en Lybsk Skilling —

Hadersleveren. Ach Monsieur! det blir for vidtløftig at fortælle.

Gert. For det andet for et Pund Oxe-Kiød ikke meer end en Søsling.

Hadersleveren. Ach det kommer jo ikke Reysen ved.

Gert. Tredie for en halv Tønde Smør ikke meer end fire Rigsdaler.

Hadersleveren. Hør, Landsmand! jeg vil sige reent ud, jeg har ingen Taalmodighed at høre paa alt dette.

Gert. Fierde for en Snees Æg ikke meer end en Lybsk Skilling.

Hadersleveren. Ey, hvad har jeg med jer Æg, Smør

---

14. staaet sig som Ulfs-Klinger] et vist Slags tilforn ansete Kaardeklinger, mærkede med Billedet af en Ulv.

og Flest at bestille? Vilde I bryde mig altiid med saadan Snak, vilde jeg ikke være i jer Huus for intet.

Gert. Femte for en Potte Fransk Brændeviin ikke meer end — Ey Monsieur! bliv ikke saa utaalmodig. Nu, jeg vil da gaae dette forbi og fortælle om Reysen. Vi fandt udi den første Kroe paa Veyen en Mand, som saae meget vel ud, med støbte Sølv=Knapper i sin Kiole og sorte Fløyels Buxer; den samme Mand talede os meget venlig til, og sagde: Mossiørs! skal vi ikke drikke sammen? Vi takkede for den Ære, han vilde giøre os, og drak med ham det ene Kruus efter det andet in bona charitate, indtil vi blev, reverenter talt, halv drukne. Da bød han sig omsider til at drikke duus med os; vi bukkede og krummede os, og drak duus med ham. Foermanden sad imidlertiid og smilede udi en Krog; vi spurdte ham nogle Gange: Swager! warumb lacht er? men han svarede altiid: Nichts. Endelig, da vores nye Duus=Broer var gaaen bort, fik vi at høre, at det var Bødelen af Sleßwig. Nu vil jeg forestille Monsieur, om Folk med Billighed kand blamere os derfor; thi først — Om Permission, jeg har saadan hiertelig Hoste, jeg maa vende mig lidt fra ham. *Imidlertiid sniger den anden sig bort. Gert taler og hoster imellem, medens han har saa vendet sig om.* Først, siger jeg, vidste vi jo ikke, *Hoster imellem.* at det var Bødelen af Sleßwig, *Hoster igien.* og posito, *Hoster igien.* vi havde vidst det, *Hoster igien.* saa var vi jo derfor lige gode; thi naar vi ret eftertænker hvad en Skarpretter er, *Hoster igien, og vender sig derpaa om til den anden.* saa er det jo ikke andet end Øvrighedens Fuldmægtig. Men hvor blev han af? Mon Fanden tog Haderslеveren? Hey Monsieur Harslever! hey Landsmand Harslever!

Scen. 5.

Gert *alleene.*

Drolen skal klyve jer ad, I Haderslevere! saa mange

som I ere. Denne Karl maa uden Tvivl have været en Nobel Venetiano, thi han var saa snedig; men han skal mare ikke undgaae mig. Det er jo et Skielms-Stykke at snige sig saa bort, naar en brav Mand vender Ryggen. Jeg træffer ham nok til Christoffers, hvor reysende Folk pleyer at tage ind. Der maa jeg strax hen.

Act. III. Scen. 1.

Er et Vertshuus, hvor nogle Borgere sidde ved et Bord, og raisonnerer over et Kruus Øll om Aviserne.

1. **Borgere.** Herr Vert! lad os faae de sidste Aviser.

Verten. Her er de, I go Venner!

Borgeren. Er der noget i dem?

Verten. Jo der er noget hid og did, som er merkværdigt.

Borgeren. Vær I saa god og læs dem for os, Herr Vert! I læser saa got Prent.

Verten. Ja nok; men saa maa I ikke snakke imellem.

Borgeren. Ney vi vil hverken snakke eller drikke, saalænge I læser.

Verten. Jo I maa vel drikke; jo meer I drikker, jo bedre skal jeg læse. Giv nu Agt! Fra Regensborg skriver man, at man frygter for Pest, og at allerede nogle Huse ere anstukket.

1-2. Denne Karl maa uden Tvivl have været en Nobel Venetiano] „Ingen Adelsmænd ere nu omstunder udi meer Anseelse end de Venetianske. De samme sette saadan Priis paa dem selv, at de agte sig lige med dem, som ere af Kongeligt Blod; og er det derfore, at visse Potentater have ladet sig indskrive blant Venetiansk Adel" (Holbergs 163de Epistel).

Borgeren. Potz Slapperment! og vi tilsteder alligevel Rensborgere at reyse her igiennem Byen. Her har aldrig været Anstalt udi Staden, og der blir heller aldrig. Faaer jeg fat paa Byefoged og Bormester, skal jeg sige dem reent ud, hvilke Karle de ere. Pesten allerede udi Rensborg, og vi lader alle Mennesker komme i Byen uden Pass. Ja jeg tør ikke sige hvad jeg mener.

Verten. Ach Monsieur! det er ikke Rensborg, men Regensborg, som ligger midt udi Tyskland.

Borgeren. Ja saa.

De leer allesammen.

Verten. Udi Siebenborgen skal der være nyelig fød en Kalv med en Haar-Hue paa Hovedet og Fryndser om Benene, hvilket Indbyggerne holde for ikke betyder meget Got. Samme Kalv døde strax, men talede, førend han døde, disse Ord: Væ, væ, Siebenborgen!

Borgeren. Hvad siger I om det, I gode Mænd? Ach Herr Vert! læs det nok engang; Jøren Handskemager hørte det ikke.

Verten læser det igien.

Jørgen Handskemager. Det kand ikke andet betyde end Kriig imellem Tyrken og Keyseren; thi for den forrige Kriig blev der og fød en Kalv. Man hører ikke andet end Vidunder. Jeg troer ikke, at Verden kand staae i fire Aar.

Borgeren. Mener du det, Jørgen?

Jørgen. Ja jeg har saa mine Betænkninger.

Verten. Fra Venedig skrives der, at forgangen Maaned var saadan Kulde, at alle Cardinalerne frøse til.

Borgeren. Alle Cardinalerne?

Verten. Ney jeg troer, der staaer Canalerne.

Borgeren. Ha ha ha ha!

2-3. Her har aldrig været Anstalt udi Staden] Her er aldrig truffet de fornødne Foranstaltninger. — 22. for den forrige Kriig] før.

Verten. Vil I narre mig, saa vil jeg ikke læse meer. Lad Jørgen Handskemager læse Resten.

Borgeren. Jørgen! læs du da; det er en Tver-Driver, den Christoffer.

Jørgen. Der haver udi Carnavalen været adskillige Momme-Lystigheder.

Borgeren. Hvor ligger den Sted Carnaval, Mester Jøren?

Jørgen. Den ligger i Polen.

Scen. 2.

Gert Westphaler. Borgerne. Verten.

Gert. God Dag, Christoffer! Har I ikke fornommet noget til en Harsløver, som nyelig er kommen til Byen?

Verten. Ney jeg har ikke, Mester Gert! Hvad skulde den Harsløver hede?

Gert. Det maa Pokker vide; han bestilte Logemente i mit Huus, og løb siden fra mig.

Verten. Det var ilde giort. Veed I ellers hvad I skal giøre for at hevne jer?

Gert. Skam, der veed.

Verten. I skal reyse til Harslev og bestille et Logement der i Byen igien og derpaa strax ogsaa løbe bort. Det er min Troe det beste; saa er den ene Bye den anden intet skyldig.

Gert. Jeg troer neppe, der er en Kroehuus-Mand i Verden, som jo harcellerer.

Verten. Hvad vil I have at drikke, Mester Gert?

Gert. Giv mig en halv Potte Øll af det beste.

Borgeren. Jørgen Handskemager! bliv I ved at læse, saa slipper vi at snakke med Gert Westphaler; thi vi kiender nok hans Snak, indlader vi os kun aldrig saa lidet med ham, er vi strax fast.

Jørgen. Fra Spir skriver man, at Chur-Førsten af Mentz med de andre Chur-Førster vare forsamlede at beraadslaae om —

Borgeren. Tøv lidt, Jøren! Er Chur-Førsten af Mentz ogsaa ikke Bisp?

Gert Westphaler. Jeg hører, Mossiørs! at I taler om Chur-Førsterne.

Jørgen. Ja det er kun imellem os.

Gert. Der ere 7 Chur-Førster in alles.

Jørgen. Det veed vi heel vel, Mester Gert!

Gert. Tre af dem ere geystlige, og de andre fem verdslige.

Jørgen. I har Rett, Mester Gert: 5 og 3 er 7.

Gert. Ney jeg fortalede mig, der er kun fire verdslige.

Jørgen. Det er got nok; men ingen spør jer derom.

Gert. Af de geystlige er ErkeBispen af Cøln den fornemmeste.

Jørgen. Ach Herre Gott! det er jo noget, som I ikke har fornøden at fortælle mig; jeg veed det jo ligesaa vel som I.

Gert. Derefter følger Erke-Bispen af Trier.

Jørgen. Maa vi ikke sidde i Fred? Vi taler ham jo intet til.

Gert. Den tredie er Erke-Bispen af Mentz.

Jørgen. I maa tale hvad I vil, saa hører vi intet dertil.

Gert. De andre fire ere verdslige. Jeg kand ikke erindre deres Navne; men jeg veed nok, at de ere fire.

Jørgen. Jeg var tilfreds, at I kom aldrig noget ihu, saa blev man i Roe for jer.

---

9. Der ere 7 Chur-Førster in alles] De tydske Churfyrsters Tal var tidligere syv, men paa Holbergs Tid ni. De geistliges Orden var: Mainz, Trier, Cöln.

Gert. Disse 7 Chur-Førster regierer det fierde Monarchie; thi der har været 3 tilforn, nemlig det Prygiske, Elamitiske og Mesopotamiske, og dette er det sidste. Naar Chur-Førsterne gaaer under, skal ogsaa Verden forgaae efter Sybille Spaadom; derfor passer man saa nøye paa, at saa snart Aanden gaaer af en Chur-Første, vælger man strax en anden ud i hans Sted, paa det at Verden ikke skal forgaae, og har det stedse været saaledes practiseret siden Keyser Augusti Tider, hvilken berømmelig Keyser stiftede det fierde og sidste Monarchie efter Sybille Begiæring, som raadde ham at grunde det paa 7 Støtter. Hvorpaa samme store Keyser giorde to berømmelige Ting: (1) i det at han udskrev all Verden til Skat; (2) i det han indstiftede de 7 Chur-Førster. Paven var vel derimod, og sagde: Ihro Keyserl. Majestet! warum so viele weltliche Fürsten auf einmahl zu machen? Men Keyser Augustus, som var en Mand, der ikke lod sig pirre noget ved, blev vreed, og svarede: Ihr Papstliche Excellentz! ich will es so haben. Hvorudover Paven strax faldt til Fode, og bad om Naade, ved hvilken Ydmyghed han saa meget udvirkede, at Keyseren tilstædde ham at giøre 16 Cardinaler paa eengang, hvilke ere ligesom geystlige Grever eller Baroner; thi Cardinalskabet falder alleene til den ældste Søn, men aldrig til Datter, thi hvis en Cardinal døer, og efterlader sig alleene Datter, falder Cardinalatet til Paven igien. *De andre sniger sig ud af Vertshuset, og Mester Gert holder fast paa Jørgen Handskemager.* Vi har ogsaa haft Cardinaler her i gamle Dage, Jøren Handskemager! men nu er de afskaffede.

Jørgen. Ey, slip mig, eller jeg giør en U-lykke paa jer.

Gert. Den sidste Danske Cardinal heedte Arcimboldius, en Karl, som ved Aflads-Breve giorde saadan Skade, og

---

1-2. det fierde Monarchie] Man inddeelte forhen Verdens-historien i fem Afsnit, det første om Jøderne, de andre om „de fire Monarchier“: det assyriske, det persiske, det græske og det romersk-tydske.

trækkede saa mange Penge af Jylland, at Landet har endnu ikke kunnet komme sig igien. Jeg har derudover fattet saadant Had til Cardinaler, Mester Jøren! at jeg kunde ikke bare mig, om jeg saae en Cardinal, jeg jo slog ham lige paa Øret, og sagde: Gir Jøren Handskemager et Par Ørefigen i hans Hidsighed. I Karle! I Blodsuere! sagde jeg, I var værd, at man skulde træde jer under Fødder. See saa skulde man giøre med jer.

Slaaer Jøren paa Gulvet, og træder paa ham, som skriger om Hielp.

Gert. Om Forladelse! naar jeg kommer paa den Materie, blir jeg saa hidsig, at jeg ikke kand styre mig. I maa gierne slaae mig igien. Summa Summarum, samme Arcimboldius var den sidste Cardinal udi Jylland; thi —

Jøren løber ud, og skraaler, og Mester Gert efter, holdende ham i Haaret.

Scen. 3.

Verten alleene.

Dette gaaer aldrig vel; han kommer hid og skiller mig ved alle mine Giester, ved all min Næring. Saa fremt her er Øvrighed i Byen, og jeg heder Christoffer Persen, saa skal Mester Gert ikke have giort det omsonst. Ingen af dem betalte en Skilling, da de gik ud, og jeg veed ikke, naar jeg faaer mine Penge. Lad mig see: Jøren Handskemager fik fem Kruus Øll; han er en langsom Betaler, jeg kommer for Sikkerhed at skrive ham for 6 Kruus. Jens Buntmager 3; jeg maa skrive 5, thi han kand taale at betale. Christen Møller maa jeg sette 2 eller 3 Stræger til; thi det er dog u-retfærdige Penge, han haver. Cantoren havde alleene 11 Kruus; ham vil jeg ikke skrive høyere, thi det er min beste Melke-Koe. Hvis vi havde os ikke de Stræger forbeholden, kunde ingen ærlig Mand creditere. Men det er ikke nok, at jeg faaer mine Penger igien; de gode Folk havde drukket mere, hvis de havde kunnet sidde i Roe. Jeg er vis paa,

Cantoren havde endnu taget 11 Kruus paa sin Samvittighed til de andre; thi han er virkelig een af de beste Folk her i Byen, der under en ærlig Borgermand en Skilling. Men jeg skal hevne mig paa Mester Gert, om jeg ellers heder Christoffer Persen; thi faaer jeg ikke Hevn, saa er min Næring fløyten. Min beste Profit bestaaer derudi, at jeg skienker for Folk, som kommer i mit Huus. Jeg sælger vel en Hob Øll uden Huset, men baader ikke saa meget derved; thi de Folk, som henter Øll, vil have fuldt Maal. Derimod skienker jeg paa Skum for andre got Folk, som kommer i Huset, saa at altiid Skummet bringer mig en Potte paa fire Kander. Jeg vil ikke tale om, naar got Folk blir drukne, at jeg ofte kand give dem et halv Kruus for et heelt, hvilken Profit jeg kand giøre med en god Samvittighed, thi det er drukne Folk ikke tienligt, at de faaer Kruset fuld. Saa altiid det Øll, jeg sælger i Huset, bringer mig dobbelt saa meget ind, som det, jeg sælger uden Huset. Det er en forbandet Karl med hans Snak, han har det som en hidsig Feber; hvis Øvrigheden i Tide ikke hemmer det, saa jager han os alle af Byen. Der er saa mange Maader, eet Menneske har at plage et andet med. Jeg troer, om man syede Munden til paa den Karl, saa lærte han sig til at snakke med den anden Ende. Jeg har aldrig min Livs-Tiid kiendt Magen dertil. Men jeg maa i Tide tænke paa Raad derimod.

Han drikker alle Slumpe ud af Krusene, og gaaer ud.

Act. IV. Scen. 1.

Gert alleene.

Det var mig en forbandet Harsløver. Jeg har spildt den hele Dag bort paa at lede efter ham, men forgiæves.

---

8. men baader ikke saa meget derved] vinder.

Hillemænt, nu kommer jeg ihu, at jeg skulde hen til Apothekeren at afgiøre det andet. Mon det ikke skulde være for silde? Dog hvor silde det er, er det dog bedre at gaae derhen end at blive gandske borte.

Scen. 2.

Tobias Procurator. Verten.

Tobias kommer ind, og banker paa Vertens Dør. Herr Vert! giv mig et Glas Brændeviin. I pleyer jo at have nogle Draaber, som styrker Hiertet.

Verten. Serviteur, Monsr. Tobias! Hvor kommer han fra?

Tobias. Det er jo jer lige meget.

Verten. Herre Gott! I er udi saare ond Humeur i Dag.

Tobias. Ja det er sandt. Har I nogle Draaber, saa lad mig strax faae dem.

Verten. Men hvad skader jer da? Er der skeed nogen U-lykke, eller er der nogen Sag bleven forligt?

Tobias. Ey du Narrenkopp! lad mig faae hvad jeg begiærer, og holdt inde med saadan Snak.

Verten gaaer ud efter Brændeviin, medens den anden sidder med Haanden under Kinden.

Verten. Her er Brændeviin med Draaber i.

Tobias. Jeres Skaal, Herr Vert! Det giorde got. Hør, Christoffer! nu vil jeg høre jer Betænkende om noget; vil I nu dømme, om det er ret eller ey? I veed nu, at jeg er en ærlig Mand, der vil ingens U-lykke, og at jeg søger altiid at forlige fattige Folk, som ingen Midler har at føre Proces med.

Verten. Ja det er sandt nok; den Reputation har I over den hele Bye. Men bør man og ikke forlige rige Folk?

Tobias. Ney holdt, sagt! saa maatte Fanden være Procurator.

Verten. Ja ja, det er menneskeligt.

Tobias. Hvad menneskeligt! I taler som en Gaas. Jeg holder for, det er u=ret, det er et Skielmsstykke af en Procurator at forlige en Sag; det er jo at stiæle fra Bye=fogden, det er at stiæle fra Skriveren, det er at stiæle fra sig selv.

Verten. Ja det er saa vidtløftig.

Tobias. Ney hør, Christoffer! jeg vil bevise det saa klarligt, som 2 og 3 er 5. Har en Skriver Ret til at tage Skriver=Penge eller ey? Siig mig kun aut, aut.

Verten. Han har Ret dertil; thi Loven siger, at han skal have Skriver=Penge for Stevninger og andet.

Tobias. Naar nogen betar ham den Ret, giør han vel eller ilde? Svar kun aut, aut.

Verten. Han giør ilde.

Tobias. Ergo giør een ilde, der forliger Sager, hvor=af de Mænd skal leve. Ja jeg tør sige, han er en Tyv; thi Tyverie eller Furtum er mange Slags. I Karle, som ikke har studeret, kalder kun det Tyverie, at bryde ind i en Mands Huus og stiæle. Ney Tyverie er ikke alleene at tage eens Gods og Penge bort, men ogsaa at opsnappe det, som er paa Veyen at blive hans. Ex utroq. capite actio furti; thi foruden det, som man kalder furtum manifestum, non manifestum, furtum conceptum, oblatum, er der ogsaa noget, som man kalder furtum prohibitum & non exhibitum, til hvilken Classe kand henføres denne Casus, thi at hindre een udi at faae sine staalne Koster tilbage eller at hindre ham udi den retfærdige Gevinst, som een er lovet, er det samme. Saaledes er det Tyverie at hindre og afvende en Flod at flyde til mig. Den, som giør det, stiæler det Vand fra mig, som er paa Veyen at flyde til min Gaard. Furti actio competit ei, cujus interest rem salvam fore; saa lærte Tobias og jeg i gamle Dage paa juridiske Collegier.

Verten. Jeg troer nok, det sidste er ret, fordi det var

saa meget Latin og Græsk deri; men det, som I sagde først alleene paa Dansk, kunde jeg ikke begribe, at det var ret.

Tobias. Nu vil jeg tale tydeligere, saa at I skal tage og føle derpaa: En god ærlig Mand her i Byen (jeg vil sette Cantoren) er paa Veyen til jer Huus for at unde jer en Marks Penge eller to, en anden møder ham og hindrer ham udi det Forsæt; giør han vel eller ilde?

Berten. Han giør som en Skielm, thi han betager mig min Næring, og stiæler fra mig; derfor mener jeg paa saadant Fundament at stevne Gert Westphaler.

Tobias. Hvad har han giort?

Berten. Han skilte mig i Dag ved alle mine Giester; de kunde ikke være her længer for hans forbandede Snak, men den ene sneeg sig ud efter den anden. Hvad synes jer, Monsieur Tobias! at jeg skal giøre herved?

Tobias. I skal lade ham stevne; lad kun mig raade, jeg skal føre den Sag ud for jer som en ærlig Mand. Vi skal actionere ham efter den Artikel: Si qvis panno rubro armentum fugaverit —

Berten. Hvad er det paa Dansk?

Tobias. Paa Dansk heder det: Dersom nogen ved rødt Klæde giør Bester løbske —

Berten. Men jeg veed jo, at Snak er ikke rødt Klæde, og Handverks-Folk er ikke Bester.

Tobias. Det er sandt nok; jeg veed jo vel, at Handverks-Folk kand ikke holdes for Fæ, og at Snak er ikke rødt Klæde. Men ligesom man straffer een, der med rødt Klæde giør Fæet løbsk og gall, Hosbonden til Skade, saa bør og han straffes, der med u-rimelig lang Snak giorde Borgerne løbske, og drev dem af Huset, jer til Skade. Lad kun mig raade, han skal faae en U-lykke.

Berten. Men jeg er bange, at Sagen kand koste mig meer at udføre, end Gevinsten kand blive.

Tobias. Hvad vil det sige, Christoffer? Vil I ikke staae paa jer Ret, giør han maa skee ligesaa en anden Gang.

I maa drive paa den Sag i det ringeste for jer Æres Skyld. Folk vil ellers pege Fingre ad jer, og sige: Der gaaer den Slyngel Christoffer Persen, der ikke torde staae paa sin Ret. Jeg raader ikke til Procefs for det ringe Salarium, som jeg kan have deraf; men fordi I er min gode Ven, som jeg nødig vilde skulde vederfares nogen Skam.

Verten. Saa faaer jeg da procedere mod ham?

Tobias. Ja vist, og det jo før jo bedre; thi Sagen kand I aldrig tabe. Der kommer M. Gert. Lad os gaae.

Scen. 3.

Gert Westphaler alleene.

Jeg veed ikke, hvor det kommer, jeg har en slet Skiebne udi denne Bye; hvis jeg boede paa et andet Sted, kunde jeg fortienne Penge ved min Tale. Jeg troer ikke, noget Menneske, end ikke mine Uvenner, skal sige, at jeg nogen Tiid har ført Snak paa Bane, at man har hørt mig tale om Veyrligt, om Giftermaal, om Barselstuer. Jeg fører lutter politiske og udenlandske Discourser, som ikke findes udi mange Bøger, og hvis Værdie ikke kand opveyes med det røde Guld. Er det ikke ubegribeligt, at saadan Slyngel som Jørgen Handskemager tør foragte og kaste paa Nakken af min Tale? Nu mødte jeg ham igien for Apothekerens Dør, og hvorvel jeg havde hastig Ærende, kunde jeg dog ikke bare mig at fare fort med min Tale; men han sleed sig løs. Men, vilde nogen sige, hvorfor kaster du da Perler for Sviin? hvorfor spilder du unyttig kostbare Ord for Folk, som have Esel-Ørne? Jeg svarer dertil: Naar jeg har begyndt en Discours, maa jeg fuldende den. Det er saa min Natur; thi jeg kand aldrig ærgre mig meer, end naar een har hørt Begyndelsen af min Tale, og ikke vil holde ud til Enden. Derfore skal Jøren Handskemager høre i Dag Slutningen af det, jeg begyndte at fortælle ham, om jeg end skal bryde ind i hans

Huus med Magt. Men hillemænt, jeg forsømmer mit Ærende. Jeg maa banke paa.

Scen. 4.

Apothekerens Dreng. M. Gert.

Gert. Serviteur, Jesper! Er Apothekeren hiemme?

Jesper. Jo han er nok hiemme, men er ikke at faae i Tale; thi den hele Doctor-Grad er her i Dag.

Gert. Hvad er da at bestille?

Jesper. Her holdes Visitatz. Men Hosbond bad mig, at naar Mester Gert kom, at jeg skulde kalde paa Mammesellen.

Gert. Got nok; siig, at jeg er her at opvarte hende.

[Scen. 5.]

Marie. Mester Gert.

Marie. Tiennerinde, Mester Gert!

Gert. Skyldigste Tienner, Mammeselle! Jeg er bange, at jeg kommer i ubeleylig Tiid.

Marie. Hvi saa?

Gert. Jeg hører, at her er Visitatz i Dag.

Marie. Det gaaer mig ikke an. Naar der er Visitatz hos min Mama, saa er jeg geskiæftig. Men dette angaaer kun ene Mandfolkene.

Gert. Jeg hørte, der var saadan Stoyen og Allarm i den store Stue, som der kunde have været holdet en Rigs- eller Kreds-Dag.

Marie. Hvad vil det sige: Kreds-Dag?

Gert. Det er mig kiert, Mammeselle! at hun spør mig derom —

23-24. en Rigs- eller Kreds-Dag] Paa en Rigsdag samledes hele det tydske Riges, paa en Kredsdag kun en enkelt af Tydsklands ti Kredses Stænder.

Marie. Jeg vil dog ikke bemøye ham med at fortælle det denne Gang.

Gert. Thi jeg veed saa vel Beskeed derom som nogen her udi Byen.

Marie. Jeg tviler ikke derpaa. Men jeg ønsker dog, at det maa blive til en anden Dag.

Gert. Man maa giøre vel Forskiel, min hierte Mamefelle! paa Reichs-Tagen und Kreids-Tagen.

Marie. Ja jeg troer det nok; thi der er stor Forskiel paa et Rige og et Stykke Kride.

Gert. Ney det kommer ikke deraf. Jeg skal fortælle hende først hvad en Reichs-Tag er: En Reichs-Tag kaldes sammen af de 7 Chur-Førster.

Fortæller saa videre den hele Historie om Chur-Førsterne.

Marie. Monsieur! jeg har ikke Stunder at høre meer. Vil I være saa god og besøge os oftere, skal det være os kiert, besynderlig om I kand treffe paa de Tider, som jeg ikke er hiemme. Ellers vil jeg bede, I er saa god at fortælle min Kat Resten af Historien; thi han forstaaer den ligesaa vel som jeg. Adieu!

Gert. Det var min Troe rene Ord for Penge. Jeg seer nok, at jeg giør mig forhadt i denne Bye ved min Tale; jeg skal forsvære at lukke min Mund op oftere, thi disse Folk her i Byen er det ikke værd. Man blir forhadet just for det, som man burde elskes og æres for. Jeg maa hiem og sige Mutter, hvor haanlig jeg blev modtagen.

Gaaer ud.

Scen. 6.

[Gunild. Marie.]

Gunild [alleene]. Nu maa jeg hen at høre, hvordan min Søn har forrettet sit Ærende. Det er noget Underligt med den Karl. Familien staaer ham an, han er forliebt i Mammesellen, hans Person staaer hende an, Forældrene har banet Veyen, han har været paa Veyen saa ofte at frie, og dog

altiid med uforrettet Sag er kommen tilbage. Jeg vil ikke haabe, at det er ogsaa saaledes denne Gang tilgaaet. Men der seer jeg Mammesellen. Tiennerinde, min hierte tilkommende Sviger=Datter!

Marie. Den Titel tilkommer mig aldeles ikke. Hun behager kun at skiemte med sin Tiennerinde.

Gunild. Hvi saa? Min Søn har jo været her efter Begiæring.

Marie. Det er sandt nok.

Gunild. Og som jeg haaber, forrettet sit Ærende?

Marie. Det kand jeg ey heller nægte. Han havde sat sig for at komme hid for at underrette mig udi den Tydske Stat og vise, paa hvad Fod Regimentet staaer i Tydskland. Det samme forrettede han saa meget vel, saa at jeg aldeles intet kand klage, uden derover at Discoursen varede for længe.

Gunild. Talede han da intet om Kierlighed?

Marie. Ney Madame! saalænge han talede med mig, var han paa den anden Side af Rhin=Strømmen, og gik alt dybere og dybere ind i Tydskland, saa jeg derover, af Frygt for at blive omsider bragt hen til Tyrkiet, maatte tage Flugten og bede ham fortælle min Kat Resten. Men der er Vatter; nu kand Madame høre hans Betænkende derover.

Scen. 7.

Gilbert. Gunild. Marie.

Gilbert. Madam! hun maa forlade mig, at jeg taler noget plumpt. Jeg vil aldeles herefter ikke have hverken hendes eller hendes Søns Gang i mit Huus, saasom vi har ikke i Sinde at lade os tage ved Næsen oftere og tilstæde, at vort Huus blir giort til en Fabel.

Gunild grædende. Ach Hr. Apotheker! jeg kand ikke beskrive, hvor meget dette gaaer mig til Hierte. Jeg tilstaaer,

12. komme hid for at underrette mig] undervise.

at min Søn har den Feyl, at naar han kommer paa sin gamle Snak, glemmer han alt andet hvad han skal forrette. Men naar man undtager den Skrøbelighed, Hr. Apotheker! saa er der mere Got end Ondt hos ham. Han er from, en god Huusholder, har hele Aar ikke en Ruus paa, spiller og ikke, er flittig i sin Profession.

Gilbert. Jeg tilstaaer alt dette, Madame! Derfore tilsteder jeg ham gierne at omgaaes med mine Svenne, som han kand holde Collegium eller Lectie for. Men min Datter skal han blive fra; thi det staaer hende ikke an at gaae paa Lectie.

Gunild lader som hun daaner. Ach ach!

Gilbert. Hillemænt, Konen faaer ondt. Spring-ind, Mariken! og tag den Flaske Numer 3, som staaer paa den fierde Hylde.

Hun kommer ind med Flasken, som man flyer hende at lugte til.

Gilbert. Hør, Madam! tag sig da dette ikke saa nær. Hvad vil det sige, om jer Søn ikke faaer min Datter? Han kand jo altiid giøre ligesaa got Parti.

Gunild. Ach Hr. Apotheker! giør mig dog den Tieneste at have Taalmodighed end engang, for at undgaae Folkes Snak. Troe mig, han skal ikke blive fixeret oftere.

Gilbert. Nu nu, Madam! giv jer da tilfreds. Lad ham da komme end engang og giøre Alvor deraf.

Gunild. Tak, Hr. Apotheker! Løber han end engang med Liimstangen, skal jeg ikke kiende ham for min Søn meer.

Gilbert. Adieu da!

De gaaer bort.

Scen. 8.

Gunild. Mester Gert.

Gunild. Ach jeg elendige Menneske! den Søn bringer

8-9. som han kand holde Collegium eller Lectie for] Forelæsning.

mig i Graven. Men see der er han. Tør din liderlige og vanartige Karl understaae dig til at møde for mit Ansigt? Jeg er gall, at jeg legger saadant paa Hiertet; thi jeg burte have slaaet Haanden af dig for længe siden. Hvorledes har du forrettet dit Ærende ogsaa denne Gang hos Apothekeren?

Gert. Vel nok, Mutter! alleene at Mammesellen var noget for hastig.

Gunild. Det er at sige, hun vilde ikke sidde hele Timer og høre paa din forbandet Snak. Din vanartige Skielm! Gir ham et Ørefigen. siig mig, Gir ham eet paa den anden Side. hvorfor gik du hen til Apothekeren? Var det for at tale om Stats-Sager?

Gert. Mammesellen spurdte mig, hvad en Kreds- eller Rigs-Dag var i Tydskland, saa veed jeg jo, at jeg maatte underrette hende derom, hvilket man ikke kand giøre, uden man beskriver Chur-Førsterne, og viser, at de ere 7 in alles, nemlig 3 geystlige og 4 verdslige. Som for Exempel: De geystlige ere Chur-Fyrsten af Cøln —

Gunild gir ham et Par Ørefigen igien. See der har du et Par af de Geystlige og Høylærde efter Cølns Vægt. Vil du nu holde din Mund?

Gert. Ach Mutter! vær dog ikke saa vreed paa mig. Still Apothekeren end engang tilfreds. Jeg skal min Troe ikke opholde Jomfruen oftere med Snak og gaae uden om, men strax lige til, saa at hun skal være fornøyet med mig.

Gunild. Hør, Gert! den Vrede, jeg lader see mod dig, reyser sig af lutter Kierlighed. Jeg har end engang, dig u-afvidende, stillet Apothekeren tilfreds; gak derfor nu paa staaende Fod lige derhen, men viid derhos, at dersom du fører dig ogsaa denne Gang op som tilforn, skal jeg aldrig kiende dig for min Søn mere.

Gaaer bort. Mester Gert gaaer strax hen og banker paa. Mammesellen kommer selv ud.

19-20. der har du et Par . . . efter Cølns Vægt] fuldvægtige, eftertrykkelige.

Scen. 9.

Marie. Mester Gert.

Marie. Velkommen tilbage, min kiere Mester Gert!

Mester Gert. Ydmygste Tienner, min hierte Jomfrue! Jeg beder tusind Gange om Forladelse, at jeg fortørnede hende sidst med min lange Tale.

Marie. Det er ham alt forladt, min kiere Mester Gert!

Gert. Jeg beder, Jomfruen ikke vil regne mig det til Onde.

Marie. Aldeles ikke. Hans gode Moer har alt stillet min Papa og mig tilfreds igien.

Gert. Jeg bekiender, min hierte Jomfrue! at jeg snakker undertiden noget meget.

Marie. Ja det har jeg og merket.

Gert. Mange legger mig det til en Lyde; men der findes dog visse brave Folk, som skiønne derpaa.

Marie. Det vil ikke sige, Mester Gert! naar man ikke taler saa meget i Utide.

Gert. Men har da Jomfruen af Hiertet forladt mig min forrige Forseelse?

Marie. Ja jeg har, Mester Gert! af mit gandske Hierte.

Gert kysser paa hendes Haand. Jeg vil tiene hende, min hierte Jomfrue! vi, som har reyst udenlands, har gierne den Syge eller Orm, hvad man kand kalde det, at vi vil fortælle hvad vi har hørt og seet paa fremmede Steder, for at lade see, vi ere ingen Hiemfødinger.

Marie. Har da Mester Gert reyst udenlands? Det har jeg min Troe aldrig vidst.

Gert. Jo mænd, jeg reyste engang fra Hadersløv til Kiel, men glemmer aldrig den Reyse.

Fortæller den hele Reyse igien; omsider gaaer Jomfruen ud. Han gaaer og spadserer ved een af Gangene, og mener, hun skal komme tilbage.

---

23. Jeg vil tiene hende] Jeg skal sige Dem, De maa vide.

Men hun lar sig see oven Gangen med en Skaal Vand, som hun slaaer over hans Hoved, sigende:

Kom saa igien og fixeer os oftere.

Mester Gert gaaer hen til den anden Side med nedslagen Hoved, og spadserer op og ned. Men hvad mon det er for en Mand? Han gloer, som han ikke havde seet et Huus tilforn. Det maa være en Fremmed.

Scen. 10.

En Flensborger. Mester Gert.

Flensborgeren. Her maa vist boe en Balbeer; jeg seer, der henger Fade ud. Hør, er jer Mester hiemme?

Mester Gert. Er der noget til Tienneste, min Herre?

Flensborgeren. Jeg vilde gierne have mit Skiæg af mig.

Gert. Det skal strax skee. Vil Monsieur behage at sette sig ned.

Han balberer ham.

Flensborgeren. Er her noget Nyt i Byen?

Gert. Jeg veed min Troe ikke. Jeg har derforuden forsvoret at fortælle nogen Ting. Folk her i Byen er ikkun for at æde og drikke, og gider ikke høre tale.

Flensborgeren. Da er jeg en stor Liebhabere af Discourser.

Gert. Hvorfra er min Herre, med Permission?

Flensborgeren. Jeg er fra Flensborg.

Gert. Mig synes, jeg har haft den Ære at see ham udi Kiel.

Flensborgeren. Kand nok være. Har da Mester været udi Kiel?

Gert. I Kiel? Ja vist, jeg glemmer aldrig den Reyse. Jeg skal fortælle min Herre, hvorledes tilgik. Fortæller den hele Reyse. (Det staaer til Acteuren at giøre den saa vidtløftig, som han vil.) Midlertiid raaber den anden, at Skiægget er vel nok afraget, for at komme des hastigere løs; men han maa holde ud.

Flensborgeren sagte. Jeg skal min Troe betale ham med

samme Mynt. [Høyt.] Jeg har faaet en slem Byld bag mit Øre, Mester! Veed han ingen Raad derfor?

Gert. Den gaaer nok bort af sig selv; jeg vilde ønske, jeg havde saadan Byld, thi det er meget sundt.

Flensborgeren. Gid jeg kunde overdrage jer min. Jeg vil ellers fortælle kortelig, hvorledes jeg fik den Byld.

Gert. Min Herre! jeg skal hen at barbere en anden strax, jeg vilde gierne bede, at han vilde betale mig for min hafte Umage.

Flensborgeren. Først havde jeg udi 3 Dage en stor Pine paa den Sted, hvor Bylden nu er. Dog det var endelig ikke paa samme Sted, men en Tommebred derfra. Udi 3 Dage, eller jeg troer gar 4 Dage, ney det var kun 3 Dage, fandt jeg stor Pine, uden at see ringeste Tegn.

Mester Gert. Det kand nok være, Monsieur! Han er ellers saa god og glemmer ikke mit Salarium.

Flensborgeren. Summa Summarum, efter at jeg havde følet den Pine udi 4 Dage — jeg setter endnu 4 Dage, thi nu erindrer jeg mig det. Det er ellers underligt med Menneskens Ihukommelse: naar man meest vil giøre sig Umage at erindre en Ting, saa kand Pokker ikke hitte den, og naar man ikke tænker derpaa, falder det ind af sig selv.

Gert. Om Monsieurs Ihukommelse ogsaa herudi slaaer ham feyl, saa vil jeg tage mig den Frihed til at erindre ham om det, mig tilkommer for min Umage.

Flensborgeren. Jeg skal min Troe ikke glemme ham. Imidlertiid, mens denne Pine varede, svedede jeg forskrekkelig bag Øret. Det var saadan underlig Sveed, Mester! den var ligesom et Liim, naar jeg tog den mellem Fingrene, og lugtede, reverenter talt, ligesom (jeg tør ikke sige).

Gert. Monsieur! med et Ord at sige: Sæbe og Kniv koster Penge.

Flensborgeren. Det nægter jo ingen, Mester! Nu skal vi strax komme til Sagen. Endelig brød det ud til en rød Flek, som nu var liden som et Naalehoved, nu blev stor som

en Erte, nu liden igien, nu stor, nu liden igien, nu stor, atter liden igien, atter stor, nu som et Naalehoved, som sagt er, nu som en Erte.

M. Gert. Frem og tilbage er en lang Vey, Landsmand! Gaaer alle Flensborger=Historier i den Melodie, saa gid Fanden have Resten. I skal min Troe betale mig dobbelt, baade for min Umage og Tiids=Spilde.

Flensborgeren. Efter at denne Plet havde varet udi nogle Dage, og jeg imidlertiid følet stor Pine — Jeg glemte at sige dette, at jo mindre Pletten var, jo større var Pinen; thi naar den var kun som et Naalehoved, havde jeg ingen Lise hverken Nat eller Dag, derimod naar den var som en Ert, følede jeg kun lidet dertil. Ligesom Pletten tog af, saa tog Pinen til, og ligesom Pletten tog til, saa tog Pinen af, liden Plet stor Pine, og liden Pine stor Plet. Mester forstaaer vel min Mening?

Gert. Ach jeg blir gall over denne Snak. Hør, Landsmand! hvis —

Flensborgeren. Nu kommer jeg strax til Sagen. Endelig efter at jeg havde udstaaet denne Pine i nogle Dage mere og mindre, ligesom Pletten var stor og liden til, som foromtalt er og ikke nødig at repetere, brød det omsider ud til en Byld, hvis Begyndelse, Tilvext og Aftagelse jeg kortelig her vil fortælle.

Gert. I skal, saa sandt jeg er en ærlig Mand, betale mig for min Tiids=Spilde.

Flensborgeren. Vi skal nok komme til Rette, Mester! noget kand afqvittes i den Kielske Reyse. Men hvor var det, jeg slap?

Gert. Jeg veed Fanden, hverken hvor I begyndte eller I slap. Lad mig gaae. I maa beholde de Penge, I er mig skyldig, med all min U=lykke.

Flensborgeren. Ey, det er underlige Folk i denne Bye, som ikke kand høre Folk tale. Nu skal jeg strax komme til Ende, og saa vil vi giøre Regning. Bylden var i Førstnin=

gen gandske pletted, det er at sige, gandske fuld med smaa Pletter. Jeg veed ikke, om Mester begriber min Mening?

Gert. Hør, Landsmand! gaae af mit Huus, jeg lader jeg ellers trekke ud.

Flensborgeren. Men saa gik Pletterne bort, saa kom de igien, saa gik de bort, saa kom de igien, saa gik de atter bort, saa kom de igien, saa bort, saa igien. Een Dag utallige Pletter, en anden ingen.

Gert. A = = = a = = = a = = = Mutter! kom ind til Hielp; her er kommen en Lucifer fra Flensborg i mit Huus.

Flensborgeren. Saa vil jeg da gaae.

Gert. Gaae Fanden i Vold. Det var en forbandet Karl; man klager over mig i Byen, at jeg taler for meget, men jeg er kun en Sinke mod denne Karl. Skam faae han for mine 8 ß.; thi jeg barberer dog ingen Fremmed ringere. Dog er jeg glad, at jeg slap ham med den Forliis. Det fortrød mig meest, at han vilde ligne sin Historie ved min, ligesom det var ikke mere vigtigt at reyse udenlands end som at faae en raaden Bylde bag Øret. Jeg tilstaaer gierne, at jeg taler meget; det har jeg efter min Far. Men han førte ingen Sladder, og det giør jeg ikke heller. De got Folk her i Byen vil nok savne mig engang, naar jeg er død, og sige: Fanden fare i Gert Westphaler, han var dog bedre Mand, end vi holdt ham for at være; thi siden han døde, er her ikke een i Byen, der veed saa at tale om udenlandske Sager. Ja de vil sige: Gid vi kunde grave ham levende op af Jorden igien. Saalænge Folk lever, agter man dem ikke; men de ere ikke død, forend det fortryder dem. Avindsyge er ogsaa maa skee til Deels Aarsag derudi. Man seer, at jeg fører Discoursen alleene i alle Selskabe; andre vil gierne tale med, men kand ikke, og derfor lider ikke at høre mig tale. Hvorfor hader Jørgen Handskemager mig meest af alle? Just fordi han heldst af alle Folk her i Byen vil give et Ord i Lavet

med, men tør ikke føre nogen polisk Tale, naar jeg er tilstæde; thi han veed, at jeg hugger ham strax i Flanken, saasom jeg forstaaer mine Politica bedre end han. Jeg har ofte merket det, at saa tit jeg kommer i hans Selskab, stiller han sig gandske taus an, ligesom han vil indbilde Folk, at han er af de kloge Mænd, der taler lidt, og grunder meer. Det er saa en gammel Stræg af visse Dosmere, der intet forstaaer, og derfor giør sig en grundig Mine og tier, naar lærde Folk som jeg eller andre er tilstæde; da de dog med all deres Grunden tænker ikke meer end en Hest eller et Faar. Skal jeg nu derfor lade mig Munden binde? Ney jeg vil heller være misundet end foragtet. Jeg vil heller, Folk skal sige: Der sidder en carnalliøsk Tunge paa den Karl, end de skal sige: Den Karl sidder som en dum Fæhund eller Skabhals, der har hverken Maal eller Mæle. Men hvad mon disse Mænd vil her?

Scen. 11.

Tvende Beskikkelses-Mænd. Gert Westphaler.

De tvende Mænd. Hans Tienner, Mester Gert! Det giør os ondt, at vi skal komme til ham med saadant Ærende.

Gert. Hvad Ærende er det?

Tvende Mænd. Vil I være saa god at læse dette.

Gert læser Stevningen. Christoffer Pedersen, Borger og Øll-Tapper her ibidem, finder sig høylig besværget over velagte og Konst-erfarne Sr. Gert Westphaler, Barsker her sammesteds, fordi han ved u-rimelig, lang og kiedsommelig Snak haver kommet alle fornævnte Christoffer Pedersens Giester til at bortløbe udaf hans Huus, hannem til ubodelig Skade udi sin Næring, hvoraf han med Kone og Børn skulde leve sampt

---

1. tør ikke føre nogen polisk Tale] politisk. — 25-26. finder sig høylig besværget over . . . Gert] besværet, uleiliget af.

skatte og skylde. Derved han formener at fornævnte Gert Westphaler høylig har forgrebet sig mod Gieste-Retten. Thi gives fornævnte Gert Westphaler lovlig Gieste-Rettes Varsel herom i Gieste-Retten at møde, som holdes i Eftermiddag Klokken 5 i Bye-Fogdens store Stue her i Staden, Vidner og Attester at høre, paa Spørsmaal at svare og Dom at lide for sliig sin formastelig Adfærd, alt efter den Irettesettelse, som Citanten agter yderligere at lade giøre, ladende ingen Udeblivelse skee under Faldsmaal — Hvad Pokker er dette? Det er paa sin Tyrkisk at handle med Folk.

Tvende Mænd. Hør, Mester Gert! I maa ikke tale saaledes; I kand derudover komme i Fortræd.

Gert. Er det christeligt? Kunde saadant vederfares mig, om jeg havde været i Tyrkiet? Lad os kun ikke spøge og efterabe barbarske og Tyrkiske Moder; vi veed ikke selv, hvor nær Faren er os, hvor snart det er ude med Christendommen. Tyrken har alt de 3 Parter af Verden inde, og Christendommen er kun den fierde; thi det er forskrekkeligt, Mossiørs! hvorledes Tyrken har taget til i disse sidste Tider. Thi naar vi efterseer hvad Mahometh, den første Tyrkiske Keyser, var, da var det en sulten Hund, der havde ikke engang hvad han skulde bide eller brænde; han tiente udi en Urte-Boe, og var som Provisor for en Enke, hvilken han siden fik til Ægte, og bekom Midler med.

Tvende Mænd. Ja det er nok, Mester Gert! Stevningen er ham forkyndet. Farvel!

Gert. Ney hør kun, Mossiørs! et Øyeblik. Saa snart Mahometh havde faaet Penger i Hænder, førte han sig strax op som en Baron, tillagde sig en forgyldt Vogn med Speyl-Glas udi og fire Laqveyer, anrettede Lystigheder og Giestebuder, og derved fik mange Venner og et stort Anhang, saa

---

2. har forgrebet sig mod Gieste-Retten] For Gjæsteretten behandles Sager, som vedkomme Reisende eller Fremmede i Landet.

at han først undertvang hele Mesopotamie Bye, som han boede udi, derefter gik videre, tog ind Jerusalem og Trapezundt, sat christne Folk paa Spid, stegte og aad dem op, hvor han kom, og med det Blod, som han tappede af dem, skrev Alcoranen, en stor Bog, fast fire Gange saa tyk som Jertegns-Postill. Hans Efterkommere har trædet i hans Fodspor — vær saa god at bie lidt, nu er det ude — og undertvunget sig tre fuldkomne Parter af Verden.

De tvende Mænd. Ey, Landsmand! slip, eller J faaer Hugg.

Gert. Gid det maa ikke skee udi min Tiid, det som Sybille har spaaet, at Tyrken skal vande sine Heste udi Liimfiorden. Hey hey, bie lidt, nu er det ude. Hey hey! Gaae da, J Slyngle! længe nok. Jeg maa hiem at fortælle min Moer denne Sag.

Scen. 12.

Tobias Procurator alleene.

Ach nu kommer jeg mig lidt igien, eftersom jeg faaer noget at bestille. Jeg kand ikke være ørkesløs, jeg kand for min Død ikke være ørlesløs. Den lille Gevinst, som er derved, er ogsaa god, men det er det mindste, som jeg seer efter; min Glæde i Verden er, at jeg kand have noget at bestille, lade see hvad jeg duer til, og tiene min Næste. Jeg burte dog ikke være her i Byen, sandt at sige; thi jeg er for lærd til at være Procurator i Jylland. Naar jeg ret vil giøre mig Umage og tale juridisk, sidder Byefogden og gaber, som han var fortabt; thi han forstaaer ikke et Ord af alt hvad jeg siger. Men jeg kand have min Lyst deraf undertiden at

---

5-6. fast fire Gange saa tyk som Jertegns-Postill] Christiern Pedersens Jertegnspostil (1515), hvori efter hver Betragtning fortælles et Jertegn, var et yndet Opbyggelsesskrift endnu henimod Holbergs Tid. — 27-28. han forstaaer ikke et Ord af alt hvad jeg siger] Til Underdommere toges dengang som oftest ustuderede Personer.

plage ham og hugge ham i Flanken, nu med en utrubi, nu med en uti possidetis, nu distingvere mellem maleficium & qvasi maleficium, nu citere et Senatus Consultum Servianum, nu et qvasi Servianum; hvorved jeg vinder mangen vanskelig Sag. Thi uden at tale ilde om sin Øvrighed, saa er Byefogden lidt storagtig, saa at førend han vil lade sig merke, at han ikke forstaaer mine Terminos, opoffrer han heller min Contrapart. Jeg glemmer aldrig, hvorledes jeg i Fior kom ham til at svede over en Condictio indebiti, hvilken jeg citerede, hvorvel det ikke var Condictio indebiti; han sagde, hvorvel han ikke forstod det: Tobias! I har Ret. Saa at jeg vinder mange Sager, som jeg ufeylbar ellers tabte, dersom jeg førte dem ud paa reent Dansk. Engang var han dog saa forbandet, at han feldte saadan Dom: Udi det, som blev agered paa Dansk i denne Sag, har N. N. Ret; angaaende Latinen, da ophæves Omkostningen paa begge Sider. Men der seer jeg Mester Gert kommer. Jeg kand ogsaa tage hans Sag an; thi han er en raisonnable Mand. Men jeg maa raadføre mig først med min Samvittighed, om jeg kand tage begge Parters Sag an paa eengang. Hør, Monsieur Samvittighed! jeg tilspørger dig, om jeg kand giøre saadant uden Synd, heldst efterdi jeg er en fattig Mand, og begge Parter har noget til Beste. Svarer selv udi en fiin Tone for Samvittigheden: Ja vist, ja vist, ja vist kand du giøre det, Domine Tobia, utriusq. juris studiose & Advocate doctissime! Got got, Monsieur Samvittighed! jeg vil og giøre det. Naar een har raadført sig med sin Samvittighed, er det ham jo nok.

Scen. 13.

Tobias. Mester Gert.

Tobias. Serviteur! Mester Gert! I seer saa traurig ud i Dag.

Gert. Ach Hr. Advocat! her er onde Mennesker i denne Bye.

Tobias. Det er sandt, Mester Gert! Tænk engang, om her ikke var Lov og Ret, Øvrighed og Procuratores, som straffe Ondskab og forsvare Uskyldige, hvorledes det da vilde gaae.

Gert. Hr. Advocat! vil I tage en Sag an for mig?

Tobias. Mod hvem?

Gert. Mod Christoffer Persen.

Tobias. Ja nok, men med Condition, at I ikke siger ham det, ellers crediterer han mig aldrig et Kruus Øll oftere.

Gert. Ney han skal min Troe aldrig faae det at vide af min Mund.

Tobias. Hvorfor har han da ladet ham stevne?

Gert. Han foregiver, at jeg ved unyttig lang Snak har drevet hans Giester af Huset.

Tobias. Hør, Mester Gert! I skal tage en Contra-Stevning.

Gert. Men hvorpaa skal jeg grunde den Contra-Stevning?

Tobias. Ey, lad kun mig raade; jeg skal nok hitte paa noget, ellers maatte jeg ilde have studeret mine Jura. Hør, de Mænd, som løbe ud af Stuen for ikke at høre paa jer Snak, hvorfor løb de bort? Det var jo ligesaa meget, som de vilde sige: Vi vil ikke høre paa den Ordgydere længer.

Gert. Ja det er sandt; men ingen sagde dog de Ord.

Tobias. Det er lige meget; naar een viser en Mand, der har en galant Kone, to Fingre, er det ikke ligesaa fuldkommen, som han kalder ham Hanreder? Her er vel ikke Actio directa, men dog Actio utilis, qvæ non ex verbis legis, sed ex interpretatione petenda est.

Gert. Det er Giesterne angaaende; men hvorledes skal jeg stevne Verten, som kunde aldeles intet dertil?

Tobias. Verten? Ha ha! han bør svare til den Tort og Skade, som skeer i hans Huus; tenetur ex qvasi maleficio.

Gert. Paa den Maade kunde jeg ogsaa for nogle Aar

have stevnet en Vert to Mile fra Harsløv, udi hvis Huus mig skede en stor Tort, saasom jeg der drak Duus med Bødelen af Slesvig, hvilken jeg tog for en fornemme Mand. Jeg skal fortælle Hr. Advocat kortelig Historien: Jeg reyste engang fra Harsløv til Kiel; blant andre saa var i Følge med os en Hattemager-Svend —

Tobias. Og det efter den Artikel: Exercitor navis aut cauponæ aut stabuli de dolo aut injuria, qvæ in navi aut caupona aut stabulo facta erit, qvasi ex maleficio teneri videtur —

Gert. Samme Hattemager-Svend var en brav Stykke Karl, som boer endnu udi Kiel —

Tobias. Si modo ipsius nullum est maleficium, sed alicujus eorum, qvorum opera navem aut cauponam aut stabulum exercet —

Gert. Og holdes for een af de beste Mestere sammesteds —

Tobias. Cum enim neq. ex maleficio neq. ex contractu adversus eum constituta sit actio —

Gert. Alle Hatter, jeg har brugt i lang Tiid, er af hans Arbeyd —

Tobias. Et aliqvatenus reus est, qvod malorum hominum opera uteretur —

Gert. Thi han giør dem saa ærlige og troefaste som ingen udi Jylland —

Tobias. Ideo ex qvasi maleficio teneri videtur —

Gert. Summa Summarum, vi reyser sammen til Kiel —

Tobias. In his autem casibus in factum actio competit —

Gert. Ey, jeg kand ikke komme til Rette med de Mennesker, som taler saa meget.

Tobias. Jeg ikke heller.

Gert. Lad os begge da holde op at tale om de Materier.

Tobias. Ja nok.

Gert. Men I kand jo sagte høre Enden af min Historie, jeg skal giøre den saa kort som mueligt. Summa Summarum, vi reyser sammen til Kiel —

Tobias. Qvæ hæredi qvidem datur, adversus hæredem autem non competit.

De taler det sidste begge paa eengang.

Gert holder for Ørnene. Ey, holdt dog op med jer latinske Snak. En ærlig Mand kand jo ikke faae et Ord indført.

Tobias. Saalænge som I reyser fra Hadersløv til Kiel, saalænge taler jeg Latin. Ellers var det nok saa got, at I gik hen og kiøbte stemplet Papiir til Stevningen. Naar I har ført Sagen til Ende, maa I gierne snakke om jer Reyse, saalænge jer lyster.

Gert. Maa jeg det? Saa vil jeg strax gaae efter Papiir.

Tobias. Ja vist.

Gert. Vil Advocaten da erindre, hvor det var, jeg slap?

Tobias. Ja ja.

Scen. 14.

Tobias alleene.

Hvis alle udi Byen havde det Greb, som jeg har, at holde Gert Westphaler i Tømme, skulde han snart blive taus; thi en Giek cureres allerbeſt af den, der stiller sig meer naragtig an end [den] anden. Ligesom naar man vil vænne een fra at lyve, skal man lyve ligesaa stærk som han; thi dersom man straffer ham derfor, og siger, at det er ikke sandt, giør han sin Saligheds-Eed paa at det er gandske vist, og saa kommer man ingen Vey. Saaledes naar een siger, han

29. dersom man straffer ham derfor] dadler, irettesætter.

er falden ned af et Klokke-Taarn uden Skade paa Hovedet, skal den anden sige, at han er falden ned af Maanen paa Hovedet og befundet sig meget vel derefter. Ellers troer jeg virkelig, at Gert Westphaler gik saa bedrøvet bort over det, at han ikke kunde fuldføre sin Historie, som om han havde tabt sin Sag. Nu vil jeg hen og agere for begge Parterne; thi det er at slaae to Fluer med een Smekke. Jeg maa strax hen til Byefogden.

Act. V. Scen. 1.

Byefogden. Tobias.

Tobias. Ydmygste Tienner, Hr. Byefoget! Jeg kommer i Dag frem med en meget underlig Sag. Christoffer Persen vil have Dom over Gert Westphaler, fordi han har snakket alle hans Giester ud af Huset.

Byefogden. Hvad skal man giøre med den Sag, Monsieur Tobias? Man kand jo ikke straffe ham for hans Tale, uden han har brugt Skiendsord.

Tobias. Det er sandt nok; men som det er en underlig Sag, saa skulde der og feldes en underlig Dom.

Byefogden. Jeg veed ikke anden Dom, end at Processens Omkostninger ophæves paa begge Sider.

Tobias. Ney Herr Byefoget! han veed jo, at alle Folk klager over Mester Gert, at han dræber dem med for megen Snak. Nu kunde Hr. Byefoget fælde en Dom, hvorved hele Staden skede en Tienneste, og hvorved og Byefogden kunde indlegge Ære.

Byefogden. Hvorledes da?

Tobias. Man kunde dømme Gert Westphaler til udi 3 Dage ikke at snakke.

Byefogden. Det er artigt nok. Føer dem da kun hid i mit Huus.

Scen. 2.

Byefogden alleene.

Det er en pudseerlig Karl, den Tobias; hvem Pokker anden skulde hitte paa saadane Inventioner? Men den hele Bye vil glæde sig over saadant; thi her er ikke en Siæl udi Byen, som jo skyer M. Gert for hans forbandede Snak. Jeg tør dog ikke dømme ham til meer end 3 Dages Taus-hed; thi ellers tog han Livet af sig selv af Fortvilelse. Det kand nok hende sig, at han kaster efter udi Lov-Bogen, om der er nogen Straf dicteret for dem, der dræber Folk med Snak, og at han ikke skiøtter Dommen, naar han finder ingen Clausula pœnalis mod saadant, ja maa skee vil besvære sig for anden Øvrighed derover. Men det skal have gode Veye. Jeg skal nok hitte paa noget at forsvare Dommen med; hvad jeg ikke kand hitte paa, det kand Tobias, thi han er en lærd Mand. Men der seer jeg de kommer.

Scen. 3.

Christoffer. M. Gert. Byefogden. Tobias.

Tobias tar M. Gert til Side, og tørrer Sveden af sig. Hør, Mester Gert! jeg har ærlig fortient i Dag de 4 Rdr., I gav mig; thi jeg har fægtet saaledes for jer, at jeg er vaad indtil min Kiole.

Gert. Hvorledes mener I det vil falde ud?

Tobias. Christoffer har set i Rette paa eders Ære, og vil have jer at blive en Tremarks-Mand.

---

1. Det er artigt nok] sindrigt, morsomt. — 13. at han ikke skiøtter Dommen] ændser, underkaster sig.

Gert. Han vil Fanden heller?

Tobias. Ja vist; men jeg haaber dog, det skal ikke saaledes falde ud, thi jeg bombarderede Byefogden saaledes med Latin, at han blev gandske hovedsvimlet, og Christoffers Procurator, da jeg begyndte ret at tale, løb bort. Jeg vil hen at sige Christoffer det; thi jeg kand ikke dølge længer for ham, at jeg har været jer Procurator.

Christoffer. Hvorfor taler I saaledes med min Contrapart?

Tobias. Han spurdte mig, hvor hans Procurator var afbleven, og jeg svarede ham, at han forløb Sagen.

Christoffer. Løb han da bort?

Tobias. Ja han gik fløyten, da han hørte mig tale; thi jeg har i et heelt Aar ikke giort mig saadan Umag for nogen Sag.

Tørrer Sveden af sig.

Byefogden. Lad Parterne komme frem.

Tobias. Saa frem, frem!

Byefogden. Mester Gert Westphaler er med Vidner og egen Tilstaaelse lovlig overbeviist at have indmænget sig i Christoffer Persen Øll-Tappers Giesters Laug mod Giesternes Villie og forstyrret deres ædrue og ærbare Discourser med ubegiært og ham uvedkommende Raisonneren, hvorudover de har forladet Huset. Hvorfore Christoffer Pedersen ved Fuldmægtig paastaaer Dom over Gert Westphaler, ey alleene at erstatte den derved tilføyede Skade, men endog at restituere all Lucrum cessans og Damnum emergens, som deraf i Fremtiden kand flyde, sampt derforuden med vilkaarlig Straf ansees og betale Processens Omkostning tilstrækkelig. Herimod haver Gert Westphaler ved Contra-Stevning ved sin Fuldmægtig ladet paastaae, at han ved disse Giesters haanlige Bortløben er tilføyet en stor Tort, hannem ikke til liden Forkleynelse paa hans ærlige Navn og Rygte, hvorfore han formener at Verten bør tilfindes ved Mult og Afbigt at giøre ham Reparation samt betale Processens Omkostning. Efter slige

Omstændigheder kiendes for Ret, at som de gode Mænd Giesterne vel, om de havde villet, kunde have blevet ved deres Kruus Øll besiddende, uden at kiere sig efter Gert Westphalers Snak, hvorudi intet Errørigt har været, saa kand Gert Westphaler ey eragtes skyldig i den Skade, Verten ved deres Bortgang har taget, men han derover frikiendes, og forbeholdes Christoffer Pedersen sin lovlig Regress til dem, som han best veed og kand; ey heller kand [Gert] Westphaler finde sig nogen Tort tilføjet ved det, at Giesterne gik bort, thi de udi et aabet Øllhuus havde Lov at gaae ud og ind, som de selv vilde. Dog som Gert Westphaler ikke kand undskyldes derudi, at han med sin lange og viidtløftige Snak har incommoderet disse got Folk, saa bør han, sig selv til velfortiente Straf og andre Ligesindede til Afskye, i trende fulde Dage være gandske taus og ikke tale noget Ord under Nam og Execution. Processens Omkostning ophæves paa begge Sider.

De gaaer alle ud foruden Mester Gert og Tobias.

Scen. 4.

Tobias. Mester Gert.

Tobias ved sig selv. Den Dom var min Troe god nok; thi jeg haaber af de Ord: Og forbeholdes Verten Christoffer Pedersen sin lovlige Regress til Giesterne, som han best veed og kand, at giøre en nye Procefs. Skam faae Byefogden, han maatte ogsaa have givet Gert Westphaler saadan Regress, saa skulde jeg af den Dom have giort 2 nye friske Sager. En Procurators Dygtighed bestaaer ikke derudi, at han kand forstaae en Sag, men at han kand giøre een til flere; det var det, man fornemmelig rosede min salig Formand af, at han gik aldrig til Tinge med een Sag, han gik jo med fire tilbage. Vender sig til Gert. Mester Gert! nu er Sagen til Ende; vil I nu fortælle mig om eders Reyse fra Harsløv til Kiel?

Mester Gert, som, for at efterleve Dommen, ikke tør tale, fortæller Historien med en Hob underlige Gebærder.

Tobias. Ha ha ha! ney det er best, Mester Gert! at I setter det op, til de 3 Dage ere forbi. Adieu!

Mester Gert holder paa ham, og continuerer at fortælle Historien med Tegn og Gebærder.

Tobias. Lader I mig ikke gaae, hugger jeg jer i Flanken med Latin igien.

Gaaer bort.

Scen. 5.

Mester Gert alleene.

Det var en tyransk Dom, jeg fik. Dog det er sandt, jeg maa ikke tale. Men maa jeg ikke tale med mig selv? Jeg kand ikke erindre, om det formenes mig i Dommen. Jeg tør ey heller spørge mig for; thi det er mig forbuden. Men jeg mener, jeg kand tale saa meget, som jeg vil, naar ingen hører derpaa. Ach gid disse 3 Dage var til Ende; men jeg troer ikke, at jeg lever saalænge, thi all mit Liv bestaaer udi at tale med got Folk. Men der seer jeg en ubekiendt Mand kommer. Jeg er bange, at han hørte mig tale. Det er ufeylbar een af Byefogdens Spioner. Han vil maa skee lokke mig til at tale; men han skal faae en lang Næse.

Scen. 6.

En fremmed Mand. Mester Gert.

Den Fremmede. Landsmand! hvor gaaer man til Post-Huset?

Mester Gert giør Grimacer af ham.

Den Fremmede. Det maa være lumpne Folk i denne Bye, der ikke vil vise got Folk Veyen.

Mester Gert giør atter Grimacer.

Den Fremmede. Ey, du Slyngel! kandst du ikke vise mig Veyen?

Mester Gert giør Grimacer igien.

Den Fremmede gir ham et Ørefigen.

Mester Gert slaaer igien.

De faaer hinanden i Haaret, og slaaes længe; omsider slaaer den Fremmede Mester Gert ned paa Gulvet, og løber sin Vey.

Mester Gert. Denne Gang fik du en lang Næse, Spion! Jeg seer nok, hvor den Dom sigter hen; man vil føre mig i U-lykke. Men der kommer Jørgen Handskemager, han skal høre Historien ud om de 7 Chur-Førster, om han var gall.

Scen. 7.

Jørgen Handskemager. Mester Gert.

Jørgen Handskemager. Ha ha ha! det var min Troe artig nok; ha ha ha! jeg tør sige, den Dom er gaaet ham saa meget til Hierte, som om han havde været dømt fra sin Ære. Hvorledes er det muéligt, at Gert Westphaler kand leve tre Dage uden Snak? Men der staaer han fortabt, ligesom Baaden var roed fra ham. Hans Tienner, Mester Gert! Jeg ønsker til Lykke; jeg hører, at I har givet jer udi Carthusianer-Orden, hvor man aldrig snakker. I kand dog sagte til Slutning fuldende den politiske Tale, som I førte sidst om Chur-Førsterne og Cardinalerne.

Mester Gert fortæller med Gebærder, og det med saadan Iver, at han støder Jørgen Handskemager undertiden for Brystet, og gir ham et Ørefigen, saa at han retirerer sig.

Jørgen. Jeg merker nok, at en anden Gang for at have Ro, at man maa dømme jer baade fra at bruge Munden og Hænderne.

Scen. 8.

Mester Gert Westphaler alleene.

Det var en haard Dom. Jeg troer, at jeg appellerer. Ney 3 Dage gaaer dog hastig bort. Dog, naar jeg ret tænker mig om, appellerer jeg. Jeg maa spørge Tobias til

Raads. Ney det gaaer ikke an, saa bryder jeg strax Dommen. Vidste jeg kun Formaliteterne; thi jeg troer, jeg skulde strax have appelleret, da Dommen faldt. Men kand jeg ikke bilde mig ind, at denne Hue-Blok er et Menneske? Jeg maa tale; thi jeg kand umuelig ellers leve.

Vender sig til Hue-Blokken, og fortæller den Historie om Arius, vid. Act. I, Scen. 3. Bliver omsider vaer en Person, og løber ud.

Scen. 9.

Theophilus.

Hvad, Himmel! er det, som jeg seer?
Det var jo Gert Westphaler;
Han dømt er, ey at snakke meer,
Med Blokken derfor taler.
Men ach hvad nytter saadan Dom:
At tie trende Dage?
Han siden meer vil løbe om,
Med dobbelt Snak os plage.
Ret saasom en forhungred Krop,
Der sig paa Fadet hevner,
At han fast ey kand holde op,
Men æder, til han revner;
Saa vil det gaae med denne Mand,
Thi saadan Dom curere
Hans Snakke-Syge ikke kand,
Men heller den formere.

Nye-Aars PROLOGUS

Til en COMOEDIE.

Allerunderdanigst præsentered af den hele Danske Bande 1723.

Saa snart Dekket trækkes op, indkommer Apollo, Æsculapius, Mercurius, Mars, Vulcanus, Momus, Cupido [, Bellona].

Sganarell,

besat med Almanakker, kommer frem, og vil begynde sit Nyt-Aars-Ønske; seer sig om, og blir vaer Apollo, begynder at zittre, men dog søger at bringe sin Tale frem saaledes med skielvende Røst og Gebærder:

See Soelen vender om, det nye Aar nu frembryder = = =

Han seer sig om igien, og blir vaer Æsculapius, blir meer bange, repeterer Verset igien skielvendes, seer sig atter om, og fornemmer Cupido komme, skielver, og raaber paa Souffleuren. Hvad følger efter frembryder? Repeterer Verset igien, seer sig om, da Mars og Vulcanus kommer frem. Han kommer derover gandske fra sig selv, og raaber: Hvad meer, Monsr. Hammer? Aa jeg stakkels Menneske! jeg kunde min Rolle paa mine Fingre; men disse mange Guder

---

1. Nye-Aars Prologus] Dette Arbeide bærer ikke Holbergs Navn; men at han i det mindste har forfattet hvad der gaaer forud for Thalias Indtræden, er af indre Criterier utvivlsomt. — 3. den hele Danske Bande] hele det danske Skuespillerselskab.

og [Gudinder] har drevet all min Forstand og all min Veltalenhed ned i mine Knæe. Courage, Sganarell! forsøg end engang.

See Soelen vender om, det nye Aar nu frembryder,
I denne Vande vi fast alle ere Jyder.

Ney det var intet ret. See der kommer ogsaa Momus; nu er jeg ikke god for at sige min Mening paa Prosa meer end paa Vers.

Han tar sit Tørklæde op, og græder.

Mercurius.

Jeg er Mercurius, som udaf Luftens Rige
Mig foretåer i Dag paa Jorden at nedstige,
At see, hvor her gaaer til. Jeg gierne vide vil
Hvad Ondt, hvad Got man hør paa disse Skue=Spil;
Thi gaaer kun alting til paa en tilbørlig Maade,
Maa skee Monarchen vel bevise vil den Naade,
Nu, saasom Rigerne Han kronet har med Fred,
Paa denne ringe Grund at stige stundom ned.

Momus.

Da anderledes skal man Skue=Spil udføre;
Alt hvad jeg hører her, det skurrer mig i Øre.
Eet Stykke bedre vel end som et andet gaaer;
Men af det beste jeg dog Vrid i Livet faaer.

Sganarell.

Herr Momus er sig liig, og fører gammel Tale,
Man aldrig har ham seet med anden Pensel male.
Jeg troer, vor Skue=Spil just derfor prises maa,
Naar man en Momus seer med Nakken deraf slaae;
Thi hvis man hørte ham en anden Snak at føre,
Det kunde vores Sag desmere mistænkt giøre.
Naar andre græder, da alleene Momus leer,
Naar andre frydes, han til Graad Anledning seer.
Man derfor med hans Dom sig ikke lader nøye,
Naar Avind laster, man det agter ikkun føye.

Spørg andre Guder ad, som tale med Beskeed.

Til Spectatores.

Nu flyder for mig Vers; det volder, jeg blev vreed.

Mars.

Jeg efterfølger Momum ey
Og laster for at laste,
Men gaaer den sikre Middel-Vey,
Ey alting vil forkaste,
Ey lukke Øye, Øre til,
Naar noget høres, vises,
Som udi disse Skue-Spil
Fortienne kand at prises.
Men derudi jeg intet seer,
Som Marti kand fornøye;
Her giør man kun Comœdier
For Øre, ey for Øye.
Hos andre man dog Stykker seer,
Som mere har at sige,
Nu Kiæmper, nu Beleyringer,
Nu Jomfrue-Rov og Krige,
Nu een, der af Fortvilelse
Sig Livet vil fratage,
Nu Folk omskabt til Steen, til Træ,
I Luften gloend' Drage;
Men her i disse Skue-Spil
Man hør kun Skiemt, Morale,
Som intet andet tienner til
End dysse Folk i Dvale.

Sganarell.

Hvis ene slige Skue-Spil
Kand Martis Hierte glæde,

---

1. som tale med Beskeed] med Sindighed, Betænksomhed.

Jeg gierne Vey ham vise vil
Hen i Brolegger-Stræde.

Æsculapius.

Jeg som Kriigs-Guden ey vil alt saa nøye regne,
Jeg vil kun tale lidt paa Doctor-Gradens Vegne:
Hvi kommer det, at man i hver Comœdie
Indfører Doctore for dennem at belee?
Det synes ligesom man Stykker ey kand spille,
Med mindre Doctorne man sette skal en Pille;
De gode Mænd i hver Comœdie tienne maa
Til Folkes Tiids-Fordriv. I min Tiid var ey saa.

Sganarell.

Hr. Doctor! bliv ey vreed; vi skiemter og med andre,
Fra een til anden Stand vi med Satiren vandre,
Nu paa en Doctor, nu igien en Advocat,
Ret som det falde kand, vi pleyer tage fat.

Cupido.

Paa dette Skue-Spil jeg intet har at giøre,
Thi jeg om Elskov faaer lidt eller intet høre;
En gandske Vinter ey Cupido bliver nævnt,
Og naar een elsker, da han elsker kun saa jævnt.
Ney, vil man, Skue-Spil Cupido skal behage,
Da maa der høres i hvert Stykke Elskovs-Klage,
Da maa en unger Svend udøse Suk for Søe,
For Skov, for Bierg, for Træ, ja udaf Elskov døe;
Thi udi Skue-Spil er Siælen: Pastorale.
Ey andet høres her end mavert tørt Morale;
Jeg her mit Herredom at gaae til Grunde seer,
Thi end ved Giftermaal ey sluttes Stykket meer.

1-2. Jeg . . . Vey ham vise vil hen i Broelegger-Stræde] I denne Gade laae det Theater, hvor de i »Ulysses von Ithacia« parodierede tydske „Haupt- und Staats-Actionen" opførtes.

Sganarell.

Saaledes Skue-Spil blev øved fordum Dage,
Da Giække pleyede sig Livet at fratage;
Nu Folk kun Ægteskab af Interesse giør,
Om Elskov derfor vi kun lidet mælde tør.
Foruden dette vi Acteurs er mesten Jyder
Af stor Koldsindighed. Ad Aare dog vi byder
Maa skee Cupido selv til en Tragœdie
Paa eet og andet Mord, som han kand faae at see.

Vulcanus.

Jeg gaaer paa Comœdien somme Tide,
Sær naar jeg faaer at vide,
At man blæser paa Trompetter,
Da gir jeg min Mark, og mig en Time paa Galleriet setter;
Naar Musiquen endet er, gaaer jeg bort,
Thi Comœdien i sig selv agter jeg ikke stort.

Sganarell.

Vulcani Poësie tilkiende noksom giver,
At af Comœdier han aldrig Elsker bliver;
Dog hvad Critiqve og hvad anden Skiønsomhed
Kand ventes af en grov og upoleret Smed?

Bellona.

At føre Skue-Spil saaledes ind i Landet,
Jeg holder fore, kand ey tienne fast til andet
End styrte tapper Folk hen i Qvindagtighed;
Med mange Stæder som man seer tilforn er skeed.
Hvor Pallas føres ind, der maa Bellona vige,
Som dog fra Arilds Tiid i dette Tvilling-Rige
Sit Sæde haver haft, bedækket med sin Skiold
Sit kiære Norden end mod Romer-, Franker-Vold.

Apollo.

Hør, giver lidet Lyd; lad Phœbus ogsaa tale.
Hvo som qvindagtig tør Minerva vel afmale,

Der sine Sønner til fuldkomne Striidsmænd giør,
Der Pen saavel som Sværd i Haanden altiid før,
I hvilken Musæ sig med Marte maa forene,
Som paa et Træ, hvor man seer podet to Slags Grene?
En Cæsar Ungdoms Tiid med Pennen jo bortdrev,
Og Mester over Rom ved dapper Viisdom blev.
En Alexander, som fik Verdens Herre=Domme,
Med Sværd i Haanden gik, med Bøger i sin Lomme.
I Nordens Konge vi jo mærker Tapperhed
Med Viisdom samlet; ja en Salomon i Fred,
En David udi Kriig Kong Frideric mon hede.
Tænk derfor ey, at det forgiæves er at lede
Paa eet Sted Viisdom, Mod; her seer du begge to
I Danner=Kongens Bryst endrægtelig at boe.
See an Minervæ Stad, Athenen; hvo kand sige,
Om den vare mere stor i Fred end udi Krige?
Hvo decidere tør, om Verdens Øye Rom
Til saadan Vælde meer ved Sværd end Viisdom kom?
Mon Aristophanes Athenen har fordervet,
Mon han ey heller har den Laurbærkrantz forhvervet?
Mon Plautus Rom har giort qvindagtig og forsagt,
Moliere ved sin Pen har svækket Frankrigs Magt?
Jeg hader og beleer de Spaamænd og Propheter,
Som ansee Skue=Spil for Landet som Cometer,
Der true Folk med Ondt; da Digt og Skue=Spil,
Om i Historien man efterblade vil,
Er heller Frugter af et Riges Magt og Ære,
Og viser, Sproget bør blant andre Sprog florere,
Som Land for andre Land. Saa med Athenen gik;
Jo mere den blev stor, meer Høyhed Sproget fik.
I Sprogets Ziirlighed, i Herredom tillige
Rom har jo taget til. See udi Frankerige,
Hvor Sprog og Magten man tillige voxe seer,
Hvor Digt og Poësie af Velstand Poder er.

12. det forgiæves er at lede . . . Viisdom] søge.

Af en Augusto en Virgilius udspringer,
Med en Lovis le grand et Land Moliere bringer,
Med en Elisabeth en Dryden spirer op;
Een setter Land i Flor, een Sprog paa Ærens Top.
Men herpaa Spørsmaal jeg kand vente mig at høre:
Til Sprogets Tarv hvad kand sliig Skue-Spill vel giøre?
Det cultiveres kand jo ved Historier,
Ved andre Skrifter, og ved Talen udi sær.
Sandt nok; men Skue-Spill var rette Form og Smede,
Hvor Sproget dannet blev saavel i fordum Tide,
Som det blir i vor Tiid; thi uden Digte-Konst
Og uden Skue-Spill arbeydes sligt omsonst.
Jeg derforuden og kand vise anden Nytte,
For at giendrive dem, som Skue-Spill ey skytte.
Som bitter Medicin en sund Comœdie er,
Som en chirurgisk Kniv, der heler, naar den skiær.
Den saarer Hierterne, men tit Forstanden læger,
Den først til Hevn, men strax til Kierlighed bevæger.
Een deraf bliver vreed, som seer sin Characteer,
Sig ændrer siden, og sin forrig Feyl beleer.
En Aristophanes Athenen derfor dyrket;
Thi den holdt fore, at han Staden havde styrket
Meer med Comœdier, ja større Tømme lagt
Paa Folkets Daarlighed, end Sværdet, Riis og Magt.
Skiønt gamle Skue-Spill saa kydske og saa rene
Som disse ikke var. Men følger dem kun ene,
I Nordens Børn! i det, som ret og lovligt er,
Belee den hele Jord, men ingen udi sær,
Hold, som til denne Tiid, kun med Satiren Maade,
Saa vindes Priis hos Folk, hos Danner-Kongen Naade.

---

9. Skue-Spill var rette . . . Smede] Smedie. — 14. For at giendrive dem, som Skue-Spill ey skytte] agte, ændse. — 21. Aristophanes Athenen derfor dyrket] dyrkede. — 28. men ingen udi sær] ingen Enkelt.

Maa skee Monarchen saa, naar Tiden lader til,
Et Øye kaste tør til disse Skue-Spill.

Derpaa gaae de alle ud, og da Sganarell nu vil fortsette sin forige Tale, blir han vaer Thalia, og siger:

Der kommer Thalia; hun forstaaer Handværket bedre, hun talede saa vel for os, da den første Comœdie af os blev spilled.

Thalia.

Gir Agt, Indbyggere i dette ædle Rige,
Sær denne Hovedstad! tillader mig at sige,
At da jeg første Gang paa dette Sted fremstod,
Jeg fandt en Hierte-Angst og Gysen i mit Blod.
Skiønt selv Apollo mig i Munden Ordet lagde,
Skiønt eders Hænders Lyd gav Tegn, at jeg behagde,
Jeg dog, nu mine Vers har liden Fynd og Klem,
I Dag med større Mod til eder træder frem.
Da stod jeg skielvendes og torde neppe vente,
At mine Løfter sliig et Udfald skulde rente;
Thi eders ædle Sprog var som i Dvale lagt,
Og for at sige sandt, plat kommen i Foragt.
Men i den korte Tiid, I haver mig besøget,
Jeg glæder mig at see vor Tales Ziir forøget;
Jeg seer dets Herlighed hver Dag at tage til,
Nu Fremmede vor Sprog og gierne høre vil.
Det fryder mig og høyt, at I har selv befundet,
At mine Løfter har ey ilde været grundet,
Ja at min ringe Fliid dog ikke var omsonst,
Da jeg til Sproget har lagt Øvelse og Konst.
Dog at det gaaer saa vel, det kand jeg ey tilskrive
Mig og mit Selskabs Fliid; det vilde med os blive

5-7. Thalia , . . talede saa vel for os, da den første Comœdie af os blev spilled] Med en Prolog af F. Rostgaard i Thalias Navn aabnedes det danske Nationaltheater den 23de September 1722. — 18. sliig et Udfald skulde rente] indrente, indbringe.

Til lutter Daarlighed, hvis ey en større Magt
I dette spæde Værk os Haanden havde rakt.
Mit Haab alleene er paa Kongens Naade grundet,
For Sprogets Opkomst som Beskytter vi har fundet,
Da og ved denne Soel sliig Glands for mig oprandt,
At hos Hans største Mænd jeg ogsaa Ynde fandt.
Og om mit Hierne har et klygtig Værk udspundet,
Da volder det, at jeg Tilhørere har fundet,
Som veed at prise Got, som veed at vrage Tant;
En mere skiønsom Flok man aldrig samled fandt.
I har dog midlertiid og mærket, at min Skare
Med mig har ingen Fliid og Umag villet spare.
Med eet og andet Spil jeg har, som i et Speyl,
Viist mangen Daarlighed, og hvor man tager feyl.
Men saasom Sandhed er ey altiid god at høre,
Saa har jeg mange Ting for eder ladt fremføre
Af fremmed Giækkerie; dog tænker aldrig paa
At egne Feyl jo til mit Arbeyd kand forslaae.
Gid I saa flittig vil herefter os besøge,
Som I er flittig nok vor Arbeyd at forøge,
Gid kun vor Skue-Platz saalænge maa bestaae,
Som Folk vil Daarlighed og store Feyl begaae.
Vi Kongens Naade bør i dette Værk erkiende
Og med Taksigelse os mod Hans Throne vende,
Til Kilden, hvorfra ned de Naades-Strømme gaaer,
Der vandet har vor Jord det forbigangne Aar,
Vor Sprog har givet Vext og hiulpet som af Dvale,
Os aabnet Munden og tilladet frit at tale,
Os banet Veyen til at skrive det paa Dansk,
Som man med mindre Fynd før læsede paa Fransk.
Tænk, Konge! at saa tit man taler om de Dyder,
De Ædelstene, som Din Krone saa beprynder,
Din Møye, Gudsfrygt, Fliid, Din Mildhed, Tapperhed,
Aarvaagenhed i Kriig, Retfærdighed i Fred —

6. jeg ogsaa Ynde fandt] Yndest.

Vær vis paa, naar man skal en Krønik derom skrive,
At aldrig Dette da vil udelukket blive:
  Da Vælde, Herlighed i Riget fæstet Rod,
  I samme Konges Tiid kom Sproget og paa Fod.

Naar Thalia har endet sin Tale, siger

Sganarell.

Vi takke skyldigst, Madame! paa Comœdiernes Vegne; nu vil jeg da selv ikkuns slutte med 2 eller 3 Ord.

Vort Danske Moders-Maal i Aar en Moder bliver,
Og med Comœdie-Konst sit første Foster giver;
  Hver Stand kand skue frit sit Levnet derudi,
  Som er et Dyders og Udyders Skilderie.
Du Landets Fader! vær da Barnets Foster-Fader,
Vi vores Fliid udi Din Naade overlader,
  Imidlertiid vi med eet Hierte alle staaer,
  Og ønsker Kongens Huus et glædeligt Nyt-Aar.

Joh. Ulsøe.	**Peter Hald.**
Magnus Schou.	**Jens Høberg.**
J. W. Gram.	**Henrich Wegner.**
Pilloy.	
P. Sparkiær, Componist af Musiquen.	**Rasmus Hammer,** Copiist og Dicteur.

---

8. Copiist og Dicteur] Rolleskriver og Souffleur.

Den Danske COMOEDIES
Liigbegiængelse.

Med THALIÆ Affskeeds-Tale.

Forestillet til allersidste Slutning af de Danske ACTEURS
Den 25. Februarii 1727.

Personerne i Comoedien.

Henrich, priviligeret Acteur.
Schumacher.
Mademoiselle Hiort.
Hammer som Bedemand [og som Jøde].
Montaign.

Scen. 1.

Henrich

kommer ind, staaer længe i Tanker, og endelig tager et Papiir op af Lommen, og siger:

Den Hund har nok skrevet mig et X for et V; men det er ligemeget, thi jeg haver dog intet at betale med. Lad see engang hvad han har skrevet op for sidste Uge. Debet for Sr. Henrich, privilegerede Acteur udi Grønnegade, som følger. Acteur udi Grønnegade? Hvem mon den Skurk seer mig an for? Jeg maa engang læse videre. Den 18. Febr. Tre Kummens-Kringler og et halv Glas hvidt Øll til at fordøye Maden med. Det er sandt nok, thi det var kuns et halv Glas; derfor ligger de Kringler endnu i min Mave. Den 19. dito. Erter for 3 Skilling, Suur-Stæg for 3 og en halv Skilling, Berge-Fisk for 2 Skilling med Sinnop og Smør over, item en frisk Simle. Han har Ret; men det var min Troe ikke ævret Smør. Han havde ikke giort ilde, om han havde sat: med Sinnop og Fæt; thi det havde i det ringeste en Couleur de Skoefæt, og staaer endnu i min Hals. Den 20. og 21., som er hans tvende ordinaire Faste-Dage. Merker vel, han siger ordinaire Faste-Dage, hvilket giver tilkiende, at jeg og har nogle extraordinaire. Den 20. og 21., som er hans ordinaire Faste-Dage, intet uden et Brev Knaster-Tobak og en Pibe, som han

---

9. Acteur udi Grønnegade] Indgangen til det ældste danske Skuespilhuus var i Lille Grønnegade.

strax betalte ved at forskaffe min Hustrue en Loge paa Galleriet, da de spilte Jeppe paa Bierget. Gid du faae en U-lykke, din Jøde! At sette din Kone paa Galleriet mod en Pibe! Det bekiender jeg, den Pibe er 10 dobbelt betalt. Den 22. Hønsekiøds-Suppe med Boller udi for 6 Skilling, Peberrods-Kiød for 7 Skilling, Suur-Kaal og Flesk for 5 Skilling, Boghvede-Grød kaagt i Melk med Rosiner for 3 Skilling, item 3 Simler og 6 Kruus Øll. Det er sandt, jeg aad stærk den Dag; der er ingen anden Profit ved disse Faste-Dage. Den 23. var han ikke tilstæde, betaler derfore ikkun 8 Skilling for hans Stoel samt Tallerken, som stod ledig. Jeg skal betale 8 Diævle, din Tyv! Den 24. En god Skind-Suppe og intet andet den Dag. Det er sandt nok; det var ogsaa nok, thi der gaaer kuns en eneste saadan Suppe paa et Menneskes Liv. Kiøbenhavn, den 25. Januarii. Henrich Suur-Stæg. Manu mea propria. Han har ikke sat Summa Summarum; men det er ligemeget, thi jeg agter aldrig at betale det, efterdi jeg har intet at betale med. Dersom Comoedierne havde continueret, havde jeg dog kundet spise ham af med nogle Sedler til de underste Loger. Men der seer jeg Schumacher komme; jeg kand ærgre mig, naar jeg seer den Karl saa Spæk-feed i saadanne mavre Tider.

Scen. 2.

Schumacher. Henrich.

Schumacher. Henrich! hvad skal vi spille i næste Uge?

Henrich. Banqverotte.

Schumacher. Den Comoedie kiender jeg ikke.

Henrich. Det er endelig ikke fuldkommen en Comoedie; thi den er noget tragoedisk i Enden.

Schumacher. Faaer jeg nogen Rulle derudi?

Henrich. En Hoved-Rulle.

Schumacher. Af hvem er dette Stykke giort?

Henrich. Der ere 3 eller 4 Authores, som haver haft den Godhed at forstrække os nogle Vahre i denne forbigangne Vinter.

Schumacher. Nu forstaaer jeg nok hvad du mener. Men har du saa slette Tanker om Comoedien?

Henrich. Ja vist; thi jeg hører = = = Men der seer jeg Mademoiselle Sophie komme i sorte Klæder; hvad mon det vil sige?

Scen. 3.

Mademoiselle Hiort. Schumacher. Henrich.

Schumacher. Hvorfor gaaer I saa sort, Mademoiselle?

Mademoiselle Hiort. Aa den lange Syge er dog den visse Død; de adskillige Anstød, som Comoedien haver haft i denne Vinter, er endelig falden ud til en hver Dags Feber, hvoraf hun døde i Morges imellem 9 og 10.

Henrich. Aa Himmel, er den gode Kone død? Jeg tænkte det nok; thi hun har seet forbandet ilde ud i denne Vinter.

Schumacher. Ja dette, at hun gispede saa tit, har aldrig staaet mig an. Men giorde hun intet Testamente, førend hun døde?

Mademoiselle Hiort. Jo mænd, jeg kand ikke sige andet, end at hun jo var meget genereuse. Hun befalede, at den hele overblevne Casse Penge skulde deles lige imellem Acteurerne og Actricerne.

Henrich. Hvad? skal jeg, som altiid haver haft de store Ruller, ikke have meer end han?

---

22. at hun gispede saa tit] gabede.

Schumacher. Hvilke forbandede Indbildinger! Mon jeg ikke haver saa store Ruller som du?

Henrich. Du maa have Fanden. Jeg protesterer mod Testamentet.

Schumacher. Du er vel undskyldt, en Grønskolding som du.

Henrich. Hør, kløer din Ryg, saa = = =

Schumacher. Hør, kløer dine Kiæver, lille Monsieur! saa = = =

Mademoiselle Hiort. Ey, værer dog stille, og lader mig tale ud. Saasnart Testamentet var giort, aabnede vi Cassen, og fandt = = =

Schumacher. Hvad fandt I?

Mademoiselle Hiort. At den var gandske tom.

Henrich. Hillemænd, saa er det best, at vi ophæver Processen.

Mademoiselle Hiort. Men tvertimod fandt vi udi en Lædike en Optegnelse paa en Gield, som Comoedien er geraaden udi, hvilken Arvingerne ved Testamentet betaler, hver efter Proportion.

Schumacher. Hillemænd, da vil du faae et forbandet Smæk, Henrich! du som har haft de store Ruller.

Henrich. Jeg har ikkun ageret Tiener, men du Herre. Jeg veed, Tieneren betaler ikke saa meget som Herren.

Schumacher. Ey, du har jo haft de store Ruller. Jeg vil ikke betage dig din Ære.

Henrich. Jeg gaaer min Troe fra Arv og Gield. Men der seer jeg en Bedemand komme.

Scen. 4.

Hammer som Bedemand. **De andre.**

Hammer til Acteurerne. Saasom det har behaget den dydzirede Madame Comoedien, ved en sagte Død at tage Affkeed

fra Verden i Dag imellem 9 og 10 Slet, saa er hendes tienst-ydmygste Petition, Forlangende og Begiæring hos høyst-ærede Seigneurs, at lade sig indfinde i Dag hos Seigneur Montaigu, boendes hos en Bilthugger paa Kongens Nye-Torv, for at assistere med deres Geleyde og Comitat. Man ønsker, saasnart som mueligt er, Occasion og Leylighed til at tiene dem igien udi lige Tilfælde.

Henrich. Det ønske vi ikke, Hr. Bedemand! men jeg kand troe, at det er saa Bedemands-Stiil.

Hammer. Han er saa god og falder mig ikke ind i mine Ord. Jeg siger, man ønsker saasnart som mueligt Occasion og Leylighed at tiene dem igien udi lige Tilfælde. Begyndelsen skeer præcise Klokken 5, at det kand have Ende Klokken 7.

Henrich. Hans Tienere, Hr. Bedemand!

Hammer. Saa ere de da saa god at lade sig indfinde?

Henrich. Det skal ikke manqvere, og det uden Condition at forlange deres Assistence udi deslige Tilfælde, thi imellem os at sige, saa har vi ikke i Sinde at døe saa hastig.

Hammer. Efter Behag, I gode Venner!

Henrich. Kommer der ellers andre?

Hammer. Ja vist, der kommer adskillige fornemme Folk, som en Theemand, en Viintapper, item Henrich Suur-Stæg og to udaf Israels Børn, som alle ere Comoedien paarørende.

Henrich. Ja jeg veed nok, hvorudi det Slægtskab bestaaer.

Hammer. Serviteur, deres Tienere! Adios!

Han giør 3 Reverencer, og de svarer ham.

Schumacher. Vi maa da hen og lave os til.

Henrich. Ey, der er jo langt til Klokken er halvgaaen Syv.

Schumacher. Vi blev jo budden til Klokken 5.

Henrich. Vi setter jo ogsaa paa vores Placater, at Begyndelsen skal skee præcise Klokken 5; men har vi holdet det nogen Tiid?

Mademoiselle Hiort. Men hvad skal jeg nu tage mig fore, efterdi Comoedien er til Ende?

Henrich. Dersom I har nogen Capital, vil jeg raade jer til at leve af jer Rente; men saasom maaskee I har ingen, kommer I til at tiene.

Mademoiselle Hiort. Hvor skal jeg vel faae Tieneste? Vi har jo lagt os ud med alle Folk, Officiers, Doctores, Advocater, Kandestøbere, Marqviser, Baroner, Barberer.

Henrich. Det er min Troe sandt. Jeg har ikke tordt lade mig engang barbere, siden vi spillede den Comoedie om Mester Geert.

Mademoiselle Hiort. Ja vi er min Troe ikke ilde opskiørted allesammen.

Henrich. Jeg vil da raade hende, at hun gifter sig, Mademoiselle!

Mademoiselle Hiort. Det er ikke saa let at gifte sig, som du tænker, Henrich!

Henrich. Vil ingen anden have hende, saa vil jeg; men jeg gifter mig ikke paa anden Maade end udi Comoedierne, nemlig paa een Aften.

Mademoiselle Hiort. Ey, ud og laver eder til; nu er ikke Tiid at skiemte.

Scen. 5.

Montaign klædt som en Kok. **Hammer** som Jøde.

Montaign taler Fransk, som gaaer ud paa Gasconsk, og Hammer Høytydsk. Discoursen gaaer ud paa, at eftersom Comoedien er død, de skal

---

28. Montaign klædt som en Kok] Restaurateur.

have Besværlighed at faae deres Penge, som de har forstrakt til Acteurerne. De regner vexelviis op hvad de have at fordre hos enhver, og det hver paa sit Sprog; i det samme kommer man med Liget, og de to rangerer sig i Følge-Parrene med.

Processionen skede saaledes:

Først kom alle Monsr. Montaigus og Madame Coffres Børn, derneſt Acteurerne efter Ancienneté og andre, som man fik dertil, hvorefter kom een, som slog paa Tromme, overklædt med Sort, hvorefter twende med Marschal-Stave og langt Flor derpaa, derpaa Liget, som var en Acteur, og blev trilled paa en Hiulbør, hvilken sank ned udi det Hull paa Theatro, efter at Marschen var giort trende Gange om Theatret. Efter Liget kom endnu en tom Hiulbaare; derpaa fuldte Actricerne, udi hvis Paasyn Henrich styrtede sig ned udi Graven af Sorg, eftersom han ikke vilde overleve Comoedien, og endelig sluttede Thalia Troppen. Hun blev tilbage efter de andre, og holdt efterfølgende Tale paa Vers.

Jeg, som med oprakt Hals kom frem i bunted Klæder,
Med nedtrykt Hoved nu i Sørge-Dragt fremtræder.
Da var en Fødsels-Fest, nu følger vi en Død,
Da regned Velstand ned, nu truer Himlen Nød.
I første Aar, som vi en gylden Tiid kand kalde,
Vi frygted for at see vor Gallerie nedfalde.
Det andet Aar var knapt, dog fik vi stundom lidt,
Den tredje Vinter vi fremslæbet paa Credit.
Da Hunger nogle drev til Jylland, Fyen, Norge.
Da truede Tyon ey Draabe Viin at borge;
Hos Kræmmer, Handværks-Mand, hos Bager, Brygger, Kok
En Stræg ey mere var at faae paa Karvestok.
Vi trakte Vexler, men som ingen endossered,
De komme med Protest igien uhonorered;

---

26. Da truede Tyon] En fransk Restaurateur Tujon boede ved den Tid i Pilestræde. — 29. En Stræg ey mere var at faae paa Karvestok] Karvestokken, paa hvilken man ved indskaarne Skurer holdt Regnskab, brugtes endnu dengang hyppigt. — 31. De komme] kom.

Ved Assignation paa vented aarlig Løn:
Men alt omsonst, her hialp ey Løfter meer, ey Bøn.
Hos Jacobs Sønner selv, som af tre dobbelt Rente
Til Medynk drives tit, var intet meer at hente.
Paa stempled, slet Papiir vor Haand var lige god,
Nok at en Henrik og Pernille tegned stod.
I saadan Tilstand vi til denne Tiid har levet,
Imellem Slutterie og Raadhuus vi har svævet,
Indtil Comoedien sin Død og Helsot fik,
I Dag all Verdens Gang af hverdags Feber gik.

Fortaler

til

„Comoedier Sammenskrevne for Den nye oprettede Danske Skue-Plads Ved Hans Mickelsen Borger og Indvaaner i Callundborg. Med Just Justesens Fortale. Første Tome. Trykt Aar 1723".

Hans Mickelsen

B. L.

Salutem!

Jeg holder gandske unfornøden at tale noget til disse Comoediers Forsvar; thi det var kun at kaage op igien det, som Sign. Just Justesen har saa tit prædiket om tilforn. Vil den gunstige Læser ikke lade sig nøye med det, som tilforn er sagt, saa forsøg kun selv engang at skrive en Comoedie, ikke om D. Faustus eller Finke-Ridderen, men en Comoedie af Characteer, arbeyd et heelt Aar at giøre den uskyldig, og see til alligevel, om ikke een eller anden vil udtyde den paa sig. Det er alt hvad jeg har at sige denne Gang, forbliver i det øvrige

Vostre treshumble Serviteur

H. M.

P. S. Apropos, om nogen skulde udtolke det som en Karrigskab, at jeg ingen Exemplarer foræerer bort af mine

---

11-12. det, som Sign. Just Justesen har saa tit prædiket om] „Peder Paars" og Satirerne vare ligeledes udkomne under Hans Mickelsens Navn og med Fortaler af den fingerede Just Justesen.

Bøger: da er dette at merke, at saasom jeg skriver noget ofte, er jeg at ansee som andre Kiøbmænd, hvilke, hvor resolute de end ere, forære de dog ikke gierne bort noget af de Varer, som de idelig drive Handel med. Thi saasom man har mange Kiendinger, kand man ikke forære een, uden man ogsaa skal forære en anden. Handelen kunde ellers falde til en Banqveroute.

Just Justesens Betænkning over Comoedier.

Der har tilforn været Tvistighed blant Skribenter om Comoedier; nogle har holdt dem skadelige og forargelige, andre igien fornødne og opbyggelige. Cyprianus fordømmer Comoedier, sigende: Adulterium discitur, dum videtur; andre Fædre igien holder dem uskyldige. Ludvig den Hellige driver Comoedlantere ud af Frankrig. En anden ligesaa gudfrygtig Konge som han fører dem ind igien. En Prinds de Conti skriver en heel Bog imod Comoedier, sigende: Comoediers Henseende er at oprøre Affecterne, og den christne Religions at stille dem. En stor Theologus derimod setter andre Forretninger til Side, og bruger sin Pen til at forsvare Skuespill. Saa at ingen Materie synes meer problematisk. Alle maa skee har Ret, og de stridende Meninger kand forenes, naar man giør Forskiel paa kydske og ublue Comoedier; thi at ville forsvare en Plauti Mercator var ligesaa daarligt som at fordømme hans Capteivei. Men dermed, siger man, ophæves ikke Tvistigheden; thi der findes de, der tilstaae, at Skuespill kand være uskyldige, men tilligemed ikke kand lide, at brave og gamle Folk drive Tiden bort med at see og læse

---

12-13. andre Fædre igien holder dem uskyldige] Kirkefædre. — 16-17. Comoediers Henseende er at oprøre Affecterne] Hensigt, Formaal.

Børne-Leeg. Andre derimod holde for, at det er fast ligesaa nyttigt at læse Comoedier som Postiller. Naar en Hugo Grotius adspørges af andre lærde Folk, hvi han gaaer med Terentium i sin Lomme, svarer han: Fordi han er det værd. Vil man vide hvad Nytte han haver af Skuespills Læsning, svarer han: Børn læse eet derudi, og Mænd et andet. Saa at Tvistighederne herudi ogsaa let kand ophæves; thi hvo kand nægte, at Ampitruo og Menechmei ere jo skrevne alleene for Tiidsfordriv? hvo kand ogsaa nægte, at der jo er Lærdom og Morale udi Aulularia? Siger man: Hvorfor menger man da saa meget unyttigt Galskab udi moralske Comoedier? da svares: Hvorfor forgylde Apothekere deres Piller? Det heder jo:

Omne tulit punctum, qvi miscuit utile dulci.

Vil Moliere have Folk til at faae en Misanthrope til Livs, maa han forgylde den med en Médicin malgré lui. At menge Galskab i Comoedier er derfor ligesaa fornøden som at smørre Hiulene paa Vognen og at bruge Drikke til sin Mad; thi uden det første kand det sidste ikke fordøyes. Man kunde da herudi saavel som i mange andre Ting let komme overeens, naar man gaaer til den rette Kilde, og efterseer hvad som er den eneste og rette Aarsag til slige Stridigheder.

Jeg for min Part holder det gandske unødigt at tale enten pro eller contra herudi; jeg vil kun alleene binde mig til tvende smaa Spørsmaal, som udi disse Tider ere blevne giorte ved Leylighed af disse nye anrettede Danske Comoedier, nemlig: 1. om det strider mod visse Personers Stand og Characteer at skrive Comoedier; 2. om det er sømmeligt og anstændigt for smukke Mænds Børn at lade sig bruge til theatralske Exercitier. Det første er ikke meget vanskeligt at besvare, eftersom vi have Comoedier og lystige Romaner skrevne af Førster, Grever, Baroner, Riddere, ja Præste, Munke og Jesuiter i vore Tider og af de habileste og største Mænd udi gamle Dage, som enten skreve selv eller hialp andre derudi. De

Grækker havde saa stor Ærbødighed for Comoedie-Skrivere, at de foregave, Aristophanes styrkede Athenen meer ved sine Comoedier end dens Kriigs-Magt baade til Lands og Vands. Ja Kongen af Persien udi de vigtige Spørsmaal, han giorde til de Lacedæmoniske Gesanter, spurdte dem, hvordan Aristophanes levede, som bemeldte Comoedie-Skriver selv vidner i eet af hans Skuespill, kaldet Acharnenses; hvilket omendskiønt det er hardt ad lige saa meget outreret som den Chinesiske Philosophi Mening, at en Stad ikke vel kunde regieres uden Musiqve, saa sees dog deraf, udi hvilken Agt Comoedier have været holdne af de meest skiønsomme Nationer i gamle Dage, da Skuespill vare langt fra ikke saa rene og kydske, som de ere nu omstunder, ey heller saa sindrige eller moralske. Vel er sandt, at Amphitruo og Gnieren, som Moliere har oversat af Plauti Comoedier, staaer endnu i vore Tider udi den første Classe; men Resten derimod svarer aldeles ikke dertil, langt mindre Terentii og Aristophanis Comoedier. Thi omendskiønt de, der ere Patroner af de gamle Comoedier, kand sige, som sandt er i visse Maader, at hver Nation, hvert Seculum har sin Smag, saa at det, som var den største Ziirlighed udi Grækernes Tider, meest kand skurre udi vore Ørne, og det, som nu skurrer meest udi vore Ørne, kand vore Efterkommere finde meest Smag udi, hvorpaa Blackmore, en Engelænder, gir merkelige Exempler alleene udi sin Nation: Nu, siger han, finder jeg, at vor Nation har haft størst Behag udi merkelige Hendelser og utroelige Bedrifter og vandrende Riddere, nu udi Ord af dobbel Mening, nu udi prægtig Stiil, nu udi søde og behagelige Tale-Maader, artige Indfald og Lignelser, og endelig i ubehagelig men grundig Lærdom; ligesom udi Musiqven, tilforn havde man Behag udi Harmonie, men nu udi Dissonancer og det, som skurrer i Ørene: Saadant, omendskiønt det ikke uden Grund fremføres til gamle Comoedier Forsvar, saa følger dog

---

28-29. udi . . . artige Indfald] sindrige, lystige.

deraf ikke, at disse Tiders Mennesker ere aldeles blinde udi at dømme om gamle Skrifter; thi det, som man kalder Indfald og bon sens, er altiid det samme, og omendskiønt een ikke er saa lykkelig at forstaae Originalen, kand han dog see af Oversættelser, at Achilles hos Homerum taler som en grov Vogn-Mand, og at en stor Deel af Aristophanis Indfald har ingensteds hiemme. Saa man derfor kand frit sige, at de nye Comoedier saavel udi Artighed som udi Lærdom og Ærbarhed overgaaer de gamle, og at det derfor ikke kand tilskrives uden enten Avind eller en unaturlig Smag at ville legge brave Folk til Last, at de nu omstunder skrive sindrige og opbyggelige Comoedier. Ja de, som stoppe deres Øren til for saadant, have lige saadan naturlig Feyl paa Hørelsen som Manden, der huggede Træer ned om sin Gaard for ikke at høre Nattegalen, og derimod fandt Behag udi at høre Frøer; eller som den Schyttiske General, der gad heller høre en Hest vrinske end den sødeste musicalske Harmonie.

Hvad den anden Objection er angaaende, at det er u-anstændigt for smukke Mænds Børn, der ere beskikkede i sin Tiid at betiene Kirker og Skoler, at bruges til theatralske Exercitier: da svares der, at det, som kaldes Decorum eller Bienséance, dependerer af Landets Moder. I Engeland og Frankrig er det Landets Mode, at Præster gaae paa Comoedie og Caffee-Huse, hvorfor det ikke meer er usømmeligt. I gamle Dage var det mod Landets Mode for Mandfolk at gaae med Silke-Klæder, hvorudover det ogsaa var dem u-anstændigt. Saa snart derfor at den høye Øvrighed siger, at det ikke skal holdes usømmeligt for skikkelige Folk at lade sig bruge til Skuespill, saa bliver det strax ikke meer usømmeligt, og saa snart alle Byens Præster resolverede sig til at gaae paa Comoedien, var det dem ikke meer u-anstændigt end Geystligheden udi Engeland og Frankrig; ligesom naar en fornemme Dame vilde resolvere sig til at sidde engang paa Parterren, blev det holdet for en meget anstændig Mode for Borger-Koner at giøre det samme. Saa at alle slige

Øvelser, naar de ikke ere syndige, saa snart Landets Mode siger, at de ere sømmelige, blive de strax sømmelige, og saa snart den høye Øvrighed setter andet Navn derpaa, stride de strax mod den saa kaldte Bienséance. Jeg vil ikke tale om mange brave Folk i vore Tider, der i deres Ungdom have ageret Comoedier, og siden ere bleven forfremmede til Academie, Kirker og Skoler; thi det er ligesaa let som ufornøden at bevise.

At skrive Comoedier holde ellers nogle Folk at være et hvert lystig Hoveds Verk, da dog Erfarenhed viser, at neppe tre eller fire udi et heelt Rige findes saadant Arbeyd voxne, thi der udfodres af en Comoedie-Skriver, først at han er Philosophus og har nøye udstuderet det, som kaldes Ridiculum udi det menneskelige Kiøn; for det andet at han har det Pund at igiennemhegle Lyder saaledes, at han diverterer tillige; tredie at han i sin Imagination kand forestille sig hvad Virkning det vil have paa et Theatro, thi undertiden kand den Comoedie, som er lystigst at læse, allermindst behage paa Skue-Pladsen, thi ved Klygter og artige Indfald kand fattes det, som ikke kand vel beskrives, men er noget, som giør et Theatrum levende; 4. at han af gode Comoediers Læsning har faaet alle de Regler i Hovedet, som derved bør i Agt tages. Dog maa man tage sig vare, at man ikke søger at giøre et Theatrum saadan levende, at man derved støder an mod det, som kaldes bon sens. Det er vel fornøden at outrere Charactererne, men dog saaledes, at man ikke af en latterlig Heros giør en gall Mand. Naar Jean de France knæpper sin Kiole bagvendt, kommer han mig i en Hast for, ikke at være rigtig i Hovedet; men naar jeg betragter, hvor daarlig Folk er at efterfølge strax endog de u-rimeligste Franske Moder, saa synes mig, at det er giørligt, ja mindre u-rimeligt end at staae med et Glas Viin i Haanden fast en halv Time og skrige sig hæs, før man faaer den til Livs. Derimod kand jeg ikke hitte paa noget at besmykke den borgerlig Adelsmands Characteer; men naar

jeg seer ham nu kaste sin Slaap-Rok af, nu tage den paa igien, for at merke, om Musiqven klinger bedre udi den blotte Trøye end udi Slaap-Rokken, iligemaade naar jeg seer ham lade sig indbilde, at den Tyrkiske Keysers Søn er kommen til Paris alleene for at frie til hans Datter, saa kand jeg ikke merke, at Characteren er outrered, men at Personen er Daarekiste-gall, saa Boileau havde større Aarsag at censurere den borgerlig Adelsmand og den indbildte Syge, der i sin Stue lod sig creere til Doctor for at blive frisk, end den gamle Mand, som Scapin fik til at krybe i Sækken. En Comoedie-Skriver maa beflitte sig paa at de Stykker, han forestiller, ere naturlige og uden Affectation, saa at Tilskuerne skal kunde bilde sig ind, at det er Alvor. Derfor var det at ønske, at i alle Comoedier Scena var udi det Land, hvor de forestilles, at Tilskuerne kunde slippe for at fingere sig andre Lande i Hovedet og ligesom bilde sig ind, at saa snart de have faaet deres Passeer-Seddel, de i et Øyeblik med det hele Comoedie-Huus blive forflytted til Rom, Grækenland, Spanien eller Frankrig. Fornuften viser ogsaa, at det maa skurre i delicate Øren at høre en Spansk Historie forestilled paa Danske, hvorfore den Spanske Bonde, der kommer og taler Sællandsk udi Festin de pierre, behager mig ikke nær saa meget som Jeppe paa Bierget; og er derfor ingen Tvivl paa at dersom de, der oversette Molieres Comoedier, vilde med Scena forandre Navnene og giøre ikke alleene Ordene men hele Comoedien Dansk, det jo havde langt bedre Virkning. Og naar hele Comoedien skal være Dansk, saa maa ikke alleene Scena og Navnene, men og Charactererne være Danske; og er derfor adskillige fremmede Comoedier aldeles ikke beqvemme for vor Skueplads. Tartuf hos Moliere kand aldrig blive Dansk; thi Hoved-Personen er en Directeur de Conscience, som under Helligheds Skin bemægter sig Herredomme udi et Huus, hvilke Slags Folk voxe alleene i de Roman-catholske Lande.

Alle Doctor-Comoedier ere ogsaa u-rimelige her i

Landet, hvor den medicinske Nation er et fornemme Folk, der aldeles ikke er befænget med de Lyder, som findes hos de smaa omløbende Medici paa endeel andre Steder. Ilige-maade passer de meget romansk forliebte Skuespill sig meget lidet her paa Stedet, og haver ikke den Grace her som udi Engeland eller andre Riger, hvor Folk henger sig af Kierlighed; thi det er gandske ikke fornøden, som nogle foregive, at enhver Comoedie skal endes med Ægteskab, thi naar en Comoedie-Skriver ikkun forestiller en Lyde med sin rette Farve, saaledes at den underviser og forlyster tillige, har han i Agt taget alt hvad han bør i Agt tage. Saaledes havde Æsopus kundet passere for et meget smukt Stykke, omendskiønt den poetiske Brude-Vielse udi Enden havde været udeladt. Man maa mage det saa, at vore Tilskuere ved sindrige og moralske Skuespill faaer den rette Smag, og saa lidt som mueligt forestille lystige Eventyr, hvorudi ingen Lærdom er, paa det at visse Folk kand betages all Aarsag at tractere vore Comoedier som Børnespill og Tiidsspilde; ja man maa mage det saa, at man kand sige til vore Comoediers Forsvar, at derved ikke alleene de Penge blive udi Landet, som de fremmede og u-rimelige Bander tilforn udførte, men endog at Tilskuerne anvender deres ledige Timer vel og nyttig derpaa.

Dette maa være nok talt om Comoedier udi Almindelighed; nu vil jeg skride til disse, som indeholdes udi denne Tome. Den første, som kaldes Den politiske Kande-Støber, er af alle bleven meest censurered og haft den Lykke, som alle gode Comoedier gierne have, nemlig at en Hob Mennesker derudover er bleven vreed. Man har beskyldet Autor derudi at have sigtet paa Øvrigheds-Personer, da dog ingen Comoedie er til, der meer bør befalde Øvrighed, thi Satiren sigter

11-12. Saaledes havde Æsopus kundet passere for et meget smukt Stykke] „Æsop i Byen“, oversat efter Boursault, var iblandt de første Comoedier, der opførtes paa den danske Scene. — 31. der meer bør befalde Øvrighed] behage.

alleene paa visse Pralere blant gemene Folk udi Fristæder, der sidde paa Vertshuse og criticere over Borgemester og Raad, vide alting og dog intet. Slige Folks Characterer blive artig forestilled udi denne Kandestøber, som nogle af Raadet bilde ind at være bleven Øvrighed, paa det han kunde lære at kiende sig selv og vænne sig fra sin forrige Daarlighed. Jeg tviler paa at nogen skal kunde vise mig en Comoedie meer honnete og meer moralsk; thi om nogen Feyl er fornøden at forestille i et Skuespill, saa er denne, der gaaer saa meget i Svang blant Folk, som ikke vide det selv. Den kunde maaskee have saadan Virkning, om den blev spilled udi Holland eller andre fri Republiqver, at en Kaesverkoeper skulde i lang Tiid betænke sig at opregne de Feyl, som en Turenne, en Eugenius har begaaet udi den eller den Campagne. Comoedien er ellers ikke mindre lystig end moralsk; thi den har holdet Tilskuerne i Latter fra Begyndelsen til Enden, og derfor af alle er spilled med størst Profit for de Vedkommende.

Den anden kaldes Den Vægelsindede, en rar Charactere, som ikke er udført i nogen Comoedie; thi Autor har bemøyet sig ikke alleene at skrive nye Comoedier, men ogsaa rare, da de fleste fremmede, endogsaa mange af Molieres, ikke aldeles ere saa nye, som Folk bilder sig ind. Udi denne Comoedie er Hoved-Personen en Dame, der har sexten Sind om Dagen, hvilken Characteer, jo vanskeligere den er at forestille, jo større Berømmelse har den forhvervet Madame Montaigu, der har ført den saa vel ud. Ikke desmindre er den dog ey spillet med den Fremgang som den forrige formedelst nogle alvorlige Scener, som de fleste ikke begrebe udi Førstningen. Saa der ere adskillige Meninger om samme Stykke; thi nogle holde det nest Barberen for det sletteste, store Kiendere derimod af alle fem for det beste.

Den tredie Comoedie heder Jean de France eller Hans

19-20. Den Vægelsindede, en rar Charactere] sjelden.

Frandsen, hvilken, saasom den er en bitter Satire mod de saa kaldte Petits Maitres, der sette deres Fædrene-Arv til udenlands for at glemme deres eget Sprog og forgive Landet med fremmede Moder, saa holdes den for vores Nation det nyttigste Stykke, og saasom den er ikke mindre latterlig end skarp, saa har den fundet en synderlig Behag saavel hos Høye som Lave, og holdes for den kostbareste.

Den fierde kaldes Jeppe paa Bierget eller Den forvandlede Bonde, een af Bidermanni gamle Historier, som Autor har udført i en Comoedie. Dette er den eneste Materie, som ikke er opspunden udi Autors egen Hierne, hvorfor han ingen Berømmelse forlanger deraf, hvorvel de artige Klygter, som legges udi Bondens Mund, og bevæge alle Slags Tilskuere til idelig Latter, ere hans egne. Den blev spillet første Gang meget ilde, formedelst en Forvirring, som samme Aften reysede sig blant Acteurerne, men anden Gang alle Folk til Fornøyelse, sær formedelst Personen Monsieur Gram, der agerer saa naturlig en Siellands Bonde.

Den femte Comoedie heder Mester Gert Westphaler, hvorudi Hovedpersonen er een, der dræber Folk med Snak. Dette Stykke havde kun tynd Lykke første Præsentation; thi saasom Personen havde kun tre Materier at tale om, saa syntes de fleste, at de ofte Repetitioner giorde Comoedien ubehagelig. Autor derfor, saasom han merkede, at man ikke gav Agt paa Comoediens rette Øye-Merke, tog sig for anden Gang at forklare den ved en Prologus og vise, at just i det, som man lastede, bestod Stykkets Dyd, hvilket havde saadan Virkning, at Comoedien anden Gang blev ligesaa meget roset, som den forrige Gang blev lastet, og vil i Fremtiden efter all Anseelse passere for eet af Autoris beste Stykker.

Disse Comoedier ere bleven spillet vexelviis med de aller-

---

9. een af Bidermanni gamle Historier] Af Bidermanns »Utopia« hentede Holberg ogsaa Stoffet til „Det Arabiske Pulver" og „Den pantsatte Bondedreng". — 25-26. at forklare den ved en Prologus] Denne Prolog maa nu ansees for tabt.

største Comoedier oversatte af Fransken, hvorudover de have staaet større Fare end nogle andre nye-giorte Stykker. Thi Molieres Comoedier, hvorvel de ere saa forslidte paa andre Steder, at de hardt ad ikke kand bruges uden i Nøds-Fald meer, saa dog passere de her for gandske nye blant Folk, som ikke forstaaer Fransk; saa at disse Originaler have holdet Stand med de Franske, ikke fordi de vare nye, men fordi de ere blevne holdet ligesaa gode, hvorvel derudi er intet for Øynene, ingen Machiner, Præsentationer, Masqverader og andet deslige, som lokker flere Tilskuere end Comoedien i sig selv, som kand sees af den borgerlige Edelmand, hvilken, omendskiønt det er eet af Molieres slette Stykker, holder bedre Stand end Gnieren, som er det beste, alleeneste for den Tyrkiske Mufti og Masqveraden, hvorpaa de største Kiendere dog meest støde sig. Saa at den Behag, som Folk har fundet i disse nye Stykker, reyser sig alleene af Comoedierne i sig selv, saasom Autor intet har givet for Øynene, men alleene for Ørene, og ikke fordervet Comoedierne ved selsomme Præsentationer for at behage Galleriet, eller set dem for meget paa Skruer for alleene at behage Logerne. De Comoedier ere i mine Tanker de beste, som behage alle, hvorfor jeg regner ikke Molieres Misantrope for andet end en smuk og sindrig Samtale, men ikke for nogen god Comoedie, saasom den ene Part derudi fattes, som kaldes Festivitas, Gayeté og Konst at komme Folk til at lee.

Autor har derforuden skrevet en Hob andre Comoedier og ved saadant og andet hans idelige Møye og Arbeyde foraarsaget, at vores Danske, som tilforn i ingen Anseelse hidindtil har været, nu omstunder reyser Hovedet i Veyret baade mod det Franske og Engelske.

Foruden de Stykker, som findes udi denne Tome, har han giort 10 andre, som ligge færdige, nemlig:

6. Barselstuen.
7. Den ellefte Junii.
8. Jacob von Tyboe eller Den stor-talende Soldat.

9. Den Stundesløse.
10. Johannes Montanus eller Hans Berg.
11. Don Ranudo de Colibrados eller Fattigdom og Hoffart.
12. Ulysses von Ithacia eller En Tydsk Comoedie.
13. En Comoedie kaldet Uden Hoved og Hale.
14. Hexerie eller Blind Allarm.
15. Melampe, en Tragoedie.

---

2. Johannes Montanus eller Hans Berg] Inden dette Stykke blev trykt, forandredes Titelen til „Erasmus Montanus eller Rasmus Berg". Aarsagen til Forandringen findes uden Tvivl antydet i „Det lykkelige Skibbrud", V, 6, hvor en Skolemester klager over, at hans Fornavn Johannes er brugt i en Comedie.

Tvende splinder-nye Breve,

Som tiene til Den politiske Kandestøbers Opliusning.

Sælges tillige med Hans Mickelsens Comœdiers Iste Tome for samme Priis, og kand heftes til samme Stykke.

Min kiære gode Hans Mickelsen!

Eenhver Elskere af Danske Comoedier, bør vide eder Tack, at I har været dend første der har lagt vind paa, at skrive dem af ny i vor Tungemaal, og saaledis brudt Iisen for andre. Jeg kand selv siige med Sandhed, at jeg aldrig havde understaaet mig, at legge Haand paa de Ting, hvis I ikke, ved eders Exempel, havde opmuntret mig dertil. Nu var det vel at ønske, vi begge, som arbeide paa et Verckes Vedligeholdelse, maatte derudi være saa eenige, at vi confererede med hverandre over vores Arbeide, før det kom for Lyset, paa det, omendskiøndt vi aldrig oppenaae Molieres og dislige brave Folckes Fuldkommenhed, vi dog alligevel, ved at corri-

---

1-2. Tvende splinder-nye Breve o. s. v.] J. R. Paulli dengang Secretair i Hofretten i Kjøbenhavn, havde nylig ladet trykke et Par slette Comedier og faaet opført den ene, da han endte sit dramatiske Forfatterskab med at udgive en Omkalfatring af „Den politiske Kandestøber", forsynet med en Tilskrift til dette Stykkes fingerede Forfatter, Hans Mickelsen. Tilskriften lod Holberg aftrykke foran sit Svar paa et Ark, som fulgte med den anden Udgave af hans Comediers første Bind, 1724.)

gere oprigtig hverandres Feil, kunde i det mindste efterligne de store Mænd, som, før vor Tiid, har indlagt sig Ære ved at skrive Comoedier, og hvis Skue-spill bør være os een Forskrift; Men, saasom det endnu aldrig er kommen til nogen Conference imellem os indbyrdes, mueligt, fordi vores Methode er anseet saa differant, saa vi ikke siuntes at kunde reconcilieres, saa har jeg taget mig for, at forsøge, hvorvidt dette Principium maatte gielde, og derfor efter mit Tycke forandret nærværende Comoedie, som under eders Navn var udkommen paa Prent, indladende derved under dend u-partiiske Verdens Paasiøn, om jeg har ret eller u-ret i denne min Meening: at, dersom vore ny Stykker skal have nogen ret Klem, vi da faaer, at være to eller fleere om, at forfærdige og ud-polere dem. Dette har jeg, med saa megen større Dristighed, satt i Verck, som jeg icke alleniste anseer eder for een forstandig Mand, der icke holder enten sig eller sit Arbeid infallibel; Men enddog har giort dend Regning, at I, med Rætte, ligesaalidet kand fortryde paa, at jeg har forandret eders Skrift, som een Kandestøber bekymrer sig derover, at een anden omstøber hands Arbeid i een anden Form, naar det enten er forslidt, eller icke ret efter Moden. Vilde nu nogen, som bedre maatte være øvet i Dansken, eller, i andre Maader, kunde forbedre dend, paatage sig 3de gang at omsmelte denne Comoedie, saa venter jeg vist nock, at dette Skue-spill kand, i sin Tiid, meritere at læses og elskes af brave Folck.

Svar.

Min kiære gode Monsieur!

De Feyl og Skrøbeligheder, det menneskelige Kiøn og ethvert Menneske i sær er undergiven, ere fast utallige; nogle ere dog større, andre mindre. Den allersælsomste, som man neppe kand fatte Rede udi, er denne, at et Menneske tager

sig tit for at belee udi andre just det, som er hans egen Hoved-Feyl. Monsieur agerer ved denne Kandestøbers Omstøbning saa fuldkommelig Herman von Bremens Person, saa at det skulde synes, at hans fornemste Øyemærke havde været at vise af sin Person, at Kandestøberens Characteer ikke nok er outrered, men at der virkelig findes de Folk, der vil reformere og omstøbe de Ting, hvorom de ikke have ringeste Idée eller Videnskab, ey tagende i Agt, hvor fornøden det er, at de selv omstøbes først. Monsieur har nyelig, dreven af samme sælsomme Passion, taget sig for at omstøbe efter sin Façon Comœdier, som her udi nogle Aar ere spilled med stor Applausu, og conseqventer hierteligen at belee sine Landsmænd, der har fundet saa stor Smag i de samme, leggende mig til Last, at jeg ikke har spurdt ham og andre deslige habile Mænd til Raads, førend jeg lod saadant komme for Folkes Øyen, ja formenende, at hvis det var skeet, det da havde kundet blevet til noget, og vore Originaler, om ikke opnaaet, saa dog nogenlunde efterlignet andre brave Mænds Skrifter. Herpaa, min kiære Monsieur! for at bevise, at jeres Erindringer ere vel grundede, og at I har Ret og Føye at tale med saadan Myndighed og Haanhed om mit Arbeyde og at moqvere jer ikke alleene over tvende Rigers men endogsaa omliggende Stæders slette Smag, har I taget jer for at giøre Prøve, først paa at omstøbe denne Kandestøber-Historie, som jer Ridkiærhed har behaget at ligne ved en gammel forslidt ubrugelig Kande, som af eder og andre deslige habile Mænd bør kastes i en Form, for at giøre noget Nyt og Allamodisk deraf. Jeg nægter ikke, at jeg jo undsatte mig over saadan Fortale, og tænkte ved mig selv: Hvad ere dog vi Mennesker? her har vi udi et heelt Land giort Væsen af Ting, hvis U-rimelighed en brav Mand nu kommer og legger os for Øyne. Men da jeg læste Fortalen

---

28-29. at jeg jo undsatte mig over saadan Fortale] forskrækkedes, forfærdedes.

igiennem paa nye, og blev vaer, at Author til denne Critiqve var den samme, som er Author til nogle andre her trykte Originaler, fik jeg strax min Aande lidt igien, og kom gandske til Rette, da jeg saae Begyndelsen af den første Act; ja min Vrede blev forvandlet til Medlidenhed, længe før jeg kom til Enden af denne nye omstøbte Comœdie, hvorudi jeg saae et anseeligt Stykke hæslig defigurered, og for at blive udi Lignelsen, et gammel vel forarbeydet Fad omstøbt til en rude Massa og uformelig Klump, saa at det paa et Haar er gaaed ham i at reformere Comœdier som den politiske Kandestøber i at reformere Staten, hvis Exempel jeg haaber han ogsaa udi Catastrophen efterfølger ved at opbrænde eller auctionere de Skrifter, hvis Læsning har forledet ham til saadant, ligesom den politiske Kandestøber giorde med sine politiske Nachtischer eller Stockfisker, der bragte ham i de Griller, at Hamborg maatte nødvendig gaae i Grunde, hvis han ikke blev Borgemester. I kiender, Monsieur! min Skrive-Maade, og at jeg har et lidet Pund at komme Folk til at lee, naar jeg vil slaae mig løs; her gives mig den rigeste Materie, jeg min Livs-Tiid har haft til saadant. Tænk engang, hvor det vilde gaae eder, om jeg vilde giøre Repressalier, om jeg vilde, som jeg efter saadan haanlig Provocation havde Ret til, examinere hans Comœdier igien; thi om jeg vilde giøre det endogsaa med den, som han kalder sit allerbeste Stykke, Den Seendis Blinde, skulde han selv forundre sig over hvordan han var kommen paa de Tanker at agere Comœdie-Skriver. Jeg vilde ønske, at jeg aldrig havde brugt nogen Repressalier mod nogen af dem, der har angrebet mig tilforn; jeg vil herefter stræbe at overvinde den Passion, og derfor ikke hævne mig ved saadant Foretagende, men alleene denne Gang, for at føre ham af Vildfarelse, vise af nogle Poster, hvor u-lykkelig han har været i at omstøbe dette Stykke.

Den 1ste Støbning er udi Begyndelsen, hvor her giøres et hysteron proteron, og det, som før var Fortale, bliver giort til Bagtale, efter hvilken Regel i Critiqven kand ikke

vides, vist nok er det, at Monsieur har ikke raadført sig med Aristoteles, som gav Regler i gamle Dage, ey heller l'Abbé d'Aubignac, som er Veyviser udi vore Tider. Med Collegio politico, til hvis Kundskab jeg efter Reglerne har banet Vey i den hele første Act, begynder Monsieur strax sin omstøbte Comœdie, og derved synes at imitere det, som de Hollandske Linie=Dantzere kalder Vertoeningen i deres Nachspil, hvor Tilskuerne blive forvirret ved at see eller høre noget, som de ingenlunde kand begribe hvad det skal være, førend de har seet Enden; eller visse tydske Romaner, der begynder undertiden saaledes: Gewiß! erwiederte der unglückselige Ritter Philander, hvis Betydelse man ofte ikke faaer at vide, førend man kommer noget hen udi den 12te Bog af Romanen; da dog en Hoved=Regel udi Comœdier er, ikke at forestille noget, uden man tilforn har givet Tilskuerne en tilstrækkelig Kundskab derom, hvilket jeg nøye har i Agt taget i denne og alle mine andre Comœdier. Dette store hysteron proteron heder hos ham, Monsieur! en Reformation, som dog er tilstrækkelig uden Hielp at fordærve et Stykke alleene. Saaledes, det første Dækket trækkes op, sees en Hoben Folk siddende ved et Bord, og een begynder Comœdien med disse Ord: Det vil give sig paa neste Rigs=Dag, uden at man veed hvad det er for Folk og hvad de vil sige.

Den 2den Støbning bestaaer derudi, at von Bremens Kone Gedske bliver giort til hans Sviger=Moder, det er, af en myndig Kone, som har Part i hans ringe Stand saavel som hans Høyhed, og derudover med fast større Virkning spiller sin Rôle udi den Comœdie end Manden selv, bliver en Svigerske, som hverken blir fattig eller riig, hverken høy eller nedrig ved hans Forandring, og som han derforuden kunde efter de fleste Sviger=Sønners Exempel vise Døren, naar ham lystede. Og derved er den anden Hoved=Person i Comœdien totaliter ruinered, og det, som var meest naturligt og anseeligt, giort tvungen og unaturligt; imidlertiid maa dette dog ogsaa hede en Reformation.

Den 3de Støbning bestaaer derudi, at af en enkelt Kiærlighed mellem Anthoni Hiulmager og Engelke blir giort en dobbelt, som ingen Rapport har sammen, hvilket ogsaa er mod Reglerne, saasom en Comœdie derved giøres uforstaaelig, og betager Tilskuerne den Attachement, en ret Comœdie bør holde dem til; thi Dobbletter giør ligesaa slet Virkning i Comœdier, som god i Forkering og Cinq & neuf. For at forderve ogsaa denne Post giør Monsieur Forlovelse imellem Kandestøberen og en Børstenbinder-Enke; thi just de Ting, som Monsieur udi sine Comœdier holder for største Zirat, og beklager ikke at finde udi andre, nemlig dobbelte og tredobbelte Forlovelser, mangfoldige Varieteter, som ingen Overeensstemmelse har med Historien, Mængde af unyttige Personer, er just det, som forderver alting. Saaledes mærker jeg saavel udi denne som i hans andre Historier, at han uden Betænkning giør Folk døve, blinde, krogryggede, halte, det er, skiærer Øre, Næse og Fødder af dem, alleene for at faae Anledning til et jeu de theatre, eller til noget, som han kalder bon mot, skiønt de samme Personer ere ikke andet end Meteora, som forsvinder, saa snart man faaer dem at see, og intet giør til Comœdiens Udfald. Saaledes bliver udi denne nye Comœdie en Mand forestillet døv, alleene for at give Anledning til et fattigt Indfald, at han skal høre Dotter for Doctor; paa den Maade, for at spare Papiir og Blæk, kunde man kuns lade nogle Harlequins komme ind og vrænge Munden, først paa een Maade, og sige: Dette betyder den første Act; siden paa en anden Maade, og sige: Dette betyder den anden Act. Udi de allerbeste Comœdier, Monsieur! skal I finde største Simplicitet i Historien. Et halv Qvintin bon sens giør bedre Virkning end alle slige Optøger.

Den 4de Støbning bestaaer udi Tiden, at i Steden for den gamle Comœdie befatter efter Reglerne kun een Dag,

---

7. Forkering og Cinq & neuf] forskiellige Slags Spil.

saa kand man her imellem den 2den og 3de Act gaae hiem og sove bort det, man har hørt udi de 2 første, og betænke sig paa om man vil komme om Morgenen at høre Resten. Dette skal ogsaa hede en Reformation, hvorved jeg har kun dette at erindre, at eftersom Author holder det for en Ziirlighed at forlænge Tiden, havde han ikke giort ilde at give Comœdien Aar og Dags Tiid, saa kunde den i det ringeste blive spillet i Broeleggerstrædet, hvor saadant er paa høyeste Mode.

Den 5te Støbning er Scenens Forandring, at i Steden for den i den rette Comœdie er efter Reglerne udi Kandestøberens Huus alleene, saa løber Monsieur fra een Gade til en anden, hvilket vel ogsaa skal hede en Forbedring.

Den 6te Støbning er, at i Steden for i den rette Comœdie udi Collegio politico stoyes og giøres en confus Bulder, lader Monsieur Posekigeren og Børstenbinderen trække Kaarde, som jeg kand tænke skal være en Zirat og Forbedring, skiønt de allerfornemste Folk udi Hamborg ingen Kaarde bærer.

Den 7de Støbning. Den gamle Comœdies rette Kierne og store Scopus, som i sær giør Stykket recommendabel, er, at Magistraten, som bliver advaret om denne politiske Cabale, søger paa en eclatant, skiønt lemfældig Maade at curere disse Haandverks-Folk, i det tvende af Raadet bilde Herman von Bremen ind, at han er bleven Borgemester; i den Sted lader Author det skee af en Hendelse eller Vildfarelse, hvorved hele Comœdien taber sin Styrke. Det heder ogsaa at forbedre.

Den 8de Støbning. I Steden for den anseelige Scene, hvorudi tvende Raads-Herrer agere Deputerede, giør Author Raadets Ambassadeur til en drukken Raadstue-Tiener, som

---

7-8. saa kunde den ... blive spillet i Broeleggerstrædet] I denne Gade var det Locale, hvor von Qvotens, i »Ulysses von Ithacia« parodierede, „Haupt- und Staatsactionen“ opførtes.

kommer udi en Øll=Kroe, for at oplede en Mand, der er nyelig kommen, og at offerere ham Borgemesterskabet; med utalligt andet, som jeg undseer mig ved at examinere ved denne Passage alleene, som imidlertiid skal være en Forbedring, thi jeg mærker, at Monsieur er meget forliebt i de Slags Ambassader, efterdi han tilforn har brugt dem i sine andre Comœdier, om hvilke jeg forhen har lovet ham at jeg intet her vilde repetere.

Den 9de Støbning. Udfaldet eller Denouement i den rette Historie har Monsieur ogsaa behaget gandske at fordærve. Styrken af den gamle Comœdies Denouement er denne, at Kandestøberen af utallige vigtige Forretninger, som de vikle ham udi, saaledes omspændes og forvirres, at han af Fortvilelse vil hænge sig selv, og just, naar han er i denne Action, faaer Sandheden at vide. Alt det, som henhører til at giøre dette Denouement anseeligt, har Monsieur udeladt, og i Steden derfor lader han mod Enden Kandestøberen bemøye sig om at faae en Passage oplyst i den politiske Nachtisch, ligesom han aldeles intet andet havde at bestille. Saaledes er og den Post forbedret.

Den 10de Støbning. I Steden for at i den gamle Comœdie enhver Person beholder sin Characteer, saa har Monsieur, for at forbedre den, holdet for got, at ingen udi hans nye skulde svare til sin. Jeg vil for Kortheds Skyld ikkun mælde om de 4re Hoved=Personer, nemlig Kandestøberen, Henrich, Sviger=Moderen og Børstenbinder=Enken. Kandestøberens Hoved=Passion er Høyhed, han venter hver Time for sine Meriter at blive Regent, og dog tager en Børstenbinder=Enke. Sviger=Moderen er i een Scene meget borgerlig, og taler lutter om Handverkets Fortsettelse; i en anden Scene er hun galnere end Sviger=Sønnen, og vil have sin Dotter til Doctorinde. Henrich kand udi een Scene ikke stave; i en anden Scene har han af Kandestøberens Bøger læst sig en stor Hoben Stats=Maximer til. Børstenbinder=Enken, som falder ned af Maanen midi udi

Comœdien med en Tønde Guld-Gyldens Midler, er opblæst, og vil endelig være Frue, saa at hun heller burte hede Mad. Rangkiær end Mad. Mandkiær, beqvemmer sig i Slutningen uden Betænkning at tage Kandestøberen, som hun oven i Kiøbet seer at være bleven til Nar og Fabel over den hele Bye. Men jeg kand tænke, at det er en ringe Ting at soutenere en lumpen Characteer; thi jeg mærker, at Monsieur ikke har holdt det Umagen værdt i nogen af hans Comœdier.

At forbedre saaledes en Comœdie, Monsieur! og derved tænke at forestille den med større Virkning for skiønsomme Tilskuere, er jo ligesom at skiære Næsen og Ørene af en ung Frier og sige: Saaledes maa I være skabt, min Ven! om I tænker til at giøre nogen Lykke ved Giftermaal. I havde derfor ikke giort ilde, om I havde givet denne nye omstøbte Comœdie saadan Titul: Tredie Edition af den politiske Kandestøber, mærkelig forverret, og i Steden for Devisen sat: Mig selv til Forlystelse. Tænk ikke, Monsieur! at jeg har taget mig for at examinere hans nye omstøbte Comœdie, jeg har min Troe hverken Tiid, Villie eller Humeur dertil; jeg har kuns eengang læset den løslig igiennem, og da faldt mig dette strax i Øynene, hvoraf jeg alleene en liden Deel her har antegnet. Skulde jeg examinere Samtalerne med videre, da fik han mere at see, som jeg nu forsætlig skaaner ham for. Tænk heller ikke, at jeg skriver dette Brev for at hævne mig over hans Insulte eller for at hindre, at Folk, der har haft fordeelagtige Tanker om min Skrive-Maade, skal herefter lade dem falde; ney, Monsieur! det er blot og alleene for at føre jer selv af Vildfarelse, at I maa lære at kiende jer selv og ikke foragte andre eller bebreyde dem udi offentlig Tryk, at de ikke vil bruge jeres Hielp udi Ting, hvortil I ingen Naturalier har. I har jo derforuden aldrig viist mig eders Comœdier

15-17. saadan Titul o. s. v.] Paulli kaldte sin Omarbeidelse: „Dend Politiske Kandestøbers Comoedie Forandret anderledes end den tilforn har været trykt, eller pleyer at spilles. Andre til Forlystelse“. — 30-31. hvortil I ingen Naturalier har] Naturgaver, Anlæg.

eller begiært nogen Conference af mig; thi hvis I det havde giort, havde jeg sagt jer min oprigtige Mening, at I maatte forsøge at giøre dem gandske om igien, og hvis det ikke kunde hielpe, da at lade den Slags Lyst reent fare. I kand, Monsieur! i andre Ting være en brav, fornuftig og habil Mand og informere mig i hundrede Ting, som jeg ikke forstaaer; øv jeres Pund derudi, og jeg skal aldrig betage jer den Roes, som I fortienner. I bliver ikke lastet af nogen, fordi I ikke kand skrive Comœdier, ligesom det ikke kand legges en brav Mand til Last, at hans Been ikke ere vel disponerede til at dantze, men bliver allerførst beleed, naar han kaster paa Nakken ad andre, hvis Dantz behager Folk, og inviterer en heel Bye at komme sammen for at see ham selv dantze, da han dog ikke forstaaer at giøre et Pas. Har I skreven det af Animositet, da har I Synd deraf; jeg har jo aldeles intet Ont giort jer. Er det af Misundelse, saa har I jo aldeles intet at misunde mig. Jeg har diverteret Byen ved adskillige Skrifter udi mange Materier; men jeg har ikke vundet andet end et svagt Legeme derved, saa vi gandske intet har at trætte om. Jeg er for længe siden kied deraf, og vil gierne herefter overlade andre det Haandværk, ønskende, at de maatte blive lykkeligere end jeg udi alle Ting.

Dedication

af „Hans Mikkelsens Comoedier Sammenskrevne for Den Danske Skue-Plads. Tredie Tome. Tryckt Aar 1725".

Dedicatio.

Agtbare, Konst-erfarne og meget vellærde
Seignr. Povel Phœnixberg,
velmeriterede Bogtrykker udi Kiøbenhavn!

Saasom han har haft den Godhed baade at giøre anseelige Tilskud til de Skrifter, han har trykket for Betaling og gode Ord for mig, og derforuden nyeligen har eftertrykket tvende Tomer af mine Comœdier, hvorved han har indlagt sig et udødeligt Navn in Republica literaria, saa har jeg ham derudover, baade paa mine egne saa og Publici Vegne, høyligen at betakke, og for at lade see den Estime, jeg derudover har fattet for hans Person, dedicerer jeg ham og hans kiere Hustrue denne 3die Tome, tilbedende mig deres videre Gunst og Protection, saasom jeg ingenlunde tvivler paa at den Nidkierhed, han har at tiene Publico, driver ham jo at gaae mig ligeledes til Haande herudi. Vel er sandt, høytærede Seign. Phœnixberg! at jeg ved denne hans Assistance og Tienstferdighed befinder mig ikke synderlig vel, heldst saasom jeg har til 800 Exemplarier af bemeldte 2 Tomer paa Halsen, hvoraf jeg fast ingen har kundet sælge mere, siden hans Eftertrykning er skeet, saa jeg derudover, hvor liden Erfaring jeg har udi

Arithmetica, dog strax har kundet udregne mig en Banqveroute paa 3 til 400 Slettedaler. Vel er ogsaa sandt, at der findes mange onde Mennesker, der legger ham saadant til Last, raisonnerende saaledes: Author har undet ham Arbeyde og betalt ham rigtig derfor; Author har aldeles intet for sit store Arbeyde og mange Aars Sveed end den liden Fordeel, Debiten paa hans Bøger kand give; Sigr. Phœnixberg har selv, saavel ved Eeder som ved skrevne Reverser, forbundet sig ikke at eftertrykke hans Skrifter; og andet saadan Slidder-Sladder, som jeg haaber han som en fornuftig og vel-studeret Mand (der har ladet see sin Dygtighed udi at componere selv adskillige smukke Vers og lærde Viser, som daglig siunges af smukke gamle Matroner udi de smaa Gader med stor Andagt) ikke legger paa Hiertet. Det er ikke Umagen værd at svare til saadan Snak. Herr Phœnixberg kand ved et eneste Hugg ruinere deres hele Logica og fremføre til sin Reputations Befrielse det gamle gylden Axioma: Enhver Mand er Tyv udi sin Næring. Mange Folk har været saa u-rimelige, at de har villet raade mig til at føre Process med ham, og det paa de Fundamenter: 1. efterdi jeg har hans skrevne Revers udi Hænder, hvorudi han forbinder sig at erlegge 30 Rixdl., hvor der kand findes noget Exemplar af den første Tome at være saalt af ham; 2. efterdi jeg er en Mand, der skriver efter alle got Folks Begiæringer, og derfor kand paastaae større Ret end enhver anden Scribent. Men jeg svarer dem, der skynder mig dertil, saaledes: 1. har jeg sat mig for en Leve-Regel aldrig at føre Process med noget Menneske, uden den yderste Nød og min Reputation driver mig dertil; 2. forstaaer jeg ikke Formaliteterne in jure, hvori jeg hører Hr. Phœnixberg er megel vel dreven, og saasom han baade er en lærd Mand, en Borger her i Byen, en Øltapper paa Landet, og har sin Affkeed som Bysseskytter, og derudover som en Proteus kand paatage sig

---

2. paa 3 til 400 Slettedaler] En Sletdaler gjaldt fire Mark.

mange Skikkelser, saa kand han excipere mod all Verdens Fora og trekke mig fra Byetinget til Politie-Retten, fra Politien til Consistorium, Birke-Tinget eller Kriigs-Retten. Ney Herr Phœnixberg! jeg er alt for stor Philosophus til at iføres i Harnisk for saa ringe Sag. Jeg vil heller stræbe at udtolke hans Foretagende til det Beste, og langt fra at giøre ham noget Ont, berømme ham heller for hans Hurtighed og ønske, at ligesom den Fugl Phœnix (som han har den Ære at være opkaldt efter) lever paa eet Sted udi tusende Aar, indtil den mæt udaf Livet opbrænder sig selv: at saa disse eftertrykte Skrifter maa leve og blive liggende længe ubeskaarne i hans Boglade, indtil de mætte af Livet maa Vulcano vorde opofret. Jeg vil for Sikkerheds Skyld lade være at trykke mine andre Comœdier, at derved ikke skal gives Anledning til Misforstand med en brav Mand, som jeg har stor Estime for. Jeg forbliver i det øvrige, høytærede Herr Phœnixberg! nest ydmygst Respect og Helsen til hans smukke Kiereste og dem, der giør ham Forskud til deslige Oplag

hans beredvillige

H. M.

P. S. Ifald Sr. Phœnixberg skulde finde for got at eftertrykke oftere mine Skrifter, saa vil jeg venligst bede, at han har selv et Øye med Correcturen; thi de tvende Tomer ere vel accurate nok, men der er dog mesten en Vildelse i hver Linie.

---

7. berømme ham . . . for hans Hurtighed] Forslagenhed, Kløgt. — 17. Helsen til hans smukke Kiereste] Hustru.

Fortale
til en fransk Oversættelse af Holbergs Comedier
(Le Théâtre Danois par Mr. Louis Holberg, traduit du Danois par Mr. G. Fursman. Tome I. A Copenh. MDCCXLVI).

PREFACE DE L'AUTEUR.

Je n'entreprendrai point de donner ici l'Histoire de mes Comédies; je n'en ai rien dit dans l'original Danois, afin de ne point répéter ce que j'en avois écrit dans la première partie de mes Opuscules Latins, auxquels on peut avoir recours, si l'on souhaite. Dans cette Préface je me borne uniquement à parler de la Traduction Françoise, faite par *Mr. G. Fursman*, & je déclare, que j'ai vu & lu cette Traduction, que je la trouve conforme à l'Original, & que je l'approuve.

Cette Traduction comprend toutes mes Comédies au nombre de vingt-six; & toute vanité à part je puis dire, qu'elles ont eu du succès, tant sur le Théâtre Danois, que sur le Théâtre Allemand. Je souhaiterois, qu'elles fussent également goûtées en François, & je n'en désespère pas, malgré le préjugé, où l'on est en France contre les Ouvrages d'Esprit, qui viennent de nos Pays septentrionaux.

On dira peut-être, que ces Comédies ne sont pas entièrement dans le goût moderne du Théâtre de Paris.

J'en conviens, & je me serois bien gardé de tomber dans ce goût. Ecrire de pareilles Comédies c'est proprement faire de beaux Dialogues, qui n'ont aucune ressemblance aux Pièces de Théâtre. *Artificium istud jam periit.* J'ai entendu à Paris des gens de bon goût se plaindre de ce défaut. Cependant ils s'en prenoient moins aux Auteurs, qu'aux Petits-Maîtres, qui présentement maîtrisent le Théâtre de Paris, & ne veulent que de ces Comédies, qui font bâiller les vrais Connoisseurs.

Quant à moi, j'ai tâché de faire revivre le goût du siècle de Plaute & le goût du siècle précédant. Plaute donc parmi les Anciens & Molière son Imitateur parmi les Modernes ont été mes Guides. J'ai suivi leurs traces quelquefois jusque dans leurs irrégularités; car on peut dire de quelques Auteurs comiques de notre tems ce que Pline dit des Orateurs & des Poètes:

Peccant, quia nihil peccant.

Si je parle d'irrégularités, c'est que quelques Journalistes, qui ont cependant fait grand cas de mes Comédies, ont néanmoins prétendu y trouver deux choses à redire. Ils ont cru, que les Caractères étoient un peu trop outrés, & ils ont dit, que je n'observois pas toujours *l'unité du lieu & du tems.*

Je passe aisément condamnation par rapport au premier reproche, mais Molière, à qui on a reproché la même chose, a plaidé ma cause d'avance. C'est de propos délibéré, que j'ai quelquefois chargé les couleurs & outré les peintures; l'expérience m'ayant appris, que la justesse demandée par des Académiciens, qui ne sont pas toujours Juges compétens dans ce genre d'écrire, gâte souvent une Comédie, & la rend languissante. Mr. Grimarest a justifié Molière d'un semblable reproche, en disant, qu'il connoissoit le point de vue du Théâtre, qui demande de gros traits, pour affecter le Public. C'étoit la cause de l'indocilité de ce grand Homme, c'est aussi la cause de la mienne.

A l'égard de ce qu'on objecte, que je n'ai pas toujours observé *l'unité du Lieu & du Tems*, je puis dire, que j'ai suivi cette règle du Théâtre dans la plupart de mes Comédies. La seconde Pièce, sous le titre d'*Henri & Perrine*, en est entre autres une preuve. Avec cela on y peut remarquer, que personne ne se fait voir sur le Théâtre, que les Spectateurs ne l'attendent. Du reste il est impossible de garder ces règles dans toutes les Pièces. On sçait que chaque Comédie doit contenir une Histoire bien liée, & il y en a peu, qui souffrent, qu'on les renferme dans un seul Cabinet, ou dans une seule Maison. Les meilleures Comédies sont sujettes à ce défaut; elles ne laissent pas avec cela de passer pour belles, & même plus belles, que quantité d'autres, qui, quoique ces règles y soient scrupuleusement observées, sont fades & insipides.

Il ne suffit pas, qu'une Pièce soit partagée en quelques Actes & en un certain nombre de Scènes, ni que l'Histoire soit représentée dans un seul Appartement &c. Avec tout cet appareil elle ne mérite pas le nom de Comédie, à moins qu'on n'y trouve une Histoire bien liée, une Catastrophe éclatante, et ce que les Anciens appelloient *Festivité*, ce qui est l'ame du Théâtre.

Pour juger sainement du mérite de ce Théâtre Danois, il faut faire attention, que les Scènes ne sont pas à Paris, ni dans quelque autre Ville de France, mais la plupart à Copenhague. C'est la raison pourquoi le Traducteur n'a pas jugé à propos d'y faire de changemens; ce n'eût plus été peindre les moeurs de notre Septentrion, ni donner une Traduction, mais déguiser des Comédies du Nord en les habillant à la Françoise. Il a dit:

Hic Rhodus; hic salta.

C'est par la même raison, qu'il a retenu presque tous les noms & les Caractères Danois; car on joue quelquefois de simples Bourgeois, quelquefois des Artisans de Copenhague, & non de faux Marquis François.

Cependant il n'y a pas absolumeut si loin des Moeurs & des Caractères d'une Nation à l'autre, que les François ne puissent profiter de la critique de la plupart des défauts, dont on fait ici la peinture d'après nature; car les Hommes dans tous les Pays policés sont à peu-près les mêmes, sur-tout par rapport aux passions, de sorte qu'en critiquant les défauts des Danois, on peut fort bien dire à quantité d'Etrangers:

De te fabula narratur.

Efterskrift.

I Forlæggernes Subskriptionsindbydelse paa de hermed afsluttede tre Bind læstes følgende Ord fra min Haand:

„Nærværende Manuskript indeholder ikke en uforandret Gjentagelse „af min i otte Bind (1847-1854) for det Holbergske Samfund besør„gede Udgave af Holbergs Comedier, men en ny Recension af disse, ved „hvilken jeg haaber at have bragt Textcritiken endeel nærmere til Maalet. „Desuden har jeg her under Texten tilføiet ikke faa Anmærkninger, der „af Hensyn til den antike typographiske Udstyrelse ikke godt kunde finde „Plads i min forrige Udgave. Ved Skilletegnene har jeg i den nye Re„cension alene havt til Hensigt at gjøre Textens Mening klar, og ikke som „i den forrige tillige at bevare saa Meget som muligt af Hoved-Origi„naludgavens slette Interpunction. Ogsaa Orthographien vil man her til „Fordeel for Læsningen finde noget forandret, idet jeg har fulgt Holbergs „nylig opdagede sidste Villie i denne Henseende (see min Udgave af hans „*Mindre Poetiske Skrifter*, 1866, Side 441): en mere consequent „Gjennemførelse af den samme Retskrivning, som efter Brugen i hans „Værker fra 1737 til hans Død er beskreven i min *Betænkning over den Holbergske Orthographie*, 1845."

Hertil maa jeg nu knytte nogle nærmere Oplysninger.

En stor Deel, vel ikke meget mindre end Halvparten, af de Læsemaader, i hvilke nærværende Udgave afviger fra min forrige, hidrører fra min i Forordene til dennes ottende Bind berørte Opdagelse af det rette Forhold imellem de ældste Udgaver (1723-1725) og Hovedudgaven (1731), at hine nemlig maae følges fremfor denne, ikke alene hvor denne er forvansket, men ogsaa hvor den ikke er forbedret, idet hensigtsløse Forandringer ikke kunne tilskrives Holberg selv, der ved nye Udgaver af sine Comedier næsten aldrig underkastede disse et detailleret Eftersyn, men alene omskrev de Afsnit, han omarbeidede, og lod Resten aftrykke saa uforandret, som Sættere og Correcteurer vilde tillade. Enkeltviis ere de ved min Gjennemførelse af denne Regel opstaaede Afvigelser vel mere eller mindre ubetydelige; men deres store Mængde giver dem Vægt. Paa et Efterslet nær af Rettelser, hentede fra det i Ottebinds-Udgavens sidste Bind, Side 303, omhandlede Manuskript af *Don Ranudo*, beroe nærværende Udgaves øvrige nye Læsemaader paa Conjectur; mange af dem fandtes allerede hos mine Forgjængere, fra hvem jeg forrige Gang røbede en vis Lyst til at fjerne mig. De ovenfor først omtalte Læsemaader ville for allerstørste Delen kunne con-

troleres ved Hjælp af Varianterne (og Rettelserne) i Ottebinds-Udgaven, og de faa af dem, som mangle der, ville tilligemed de øvrige nye Afvigelser, der ikke ved deres Omslutning med critiske Klammer vise sig som Indskud, findes i følgende Fortegnelse:

Bd	Sd.	Lin.	
I.	17	20	Römer-Monathen] Originalerne: Romer-Monathen
	18	16	Canallien] Origg.: Canellien (det Sidste er Gallimathias, som Holberg ikke kan have skrevet; det Første læses i Høpffners 3die og 4de Optryk, maaskee efter Theatertradition.)
	19	7	Donaustrøm] Origg.: Donaustrømmen
	33	24	Caffee] = 1723 og 1724; 1731: Caffe
	35	18	Smaadalier] 1731, som er den eneste Kilde, har: „smaa dalier", med meget lille Spatium imellem.
	51	17	Bester] = 1723 og 1724; 1731: Bæster
	62	14	Presidest] = 1723 og 1724; 1731: Præsident (ligeledes Side 66, Lin. 7, og Side 67, Lin. 32.)
	—	26	Presidenter] = 1723 og 1724; 1731: Præsidenter
	78	13	naar den faaer] Origg.: naar hun faaer
	101	5	var mig ikke] Origg.: mig ikke var
	103	11	havde der været] = 1723; 1724 og 1731: havde det været
	113	20-21	et Syngestykke] = 1723 og 1724; 1731: et nyt Syngestykke
	121	26	Stand] Origg.: Navn
	149	30-31	kunde aldeles ikke tale udaf Ælde] Origg.: kunde ikke tale aldeles udaf Ælde
	153	4	kommer] Origg.: kom
	181	31	Vægtere] Origg.: Vægterne
	253	28-29	Nu, jeg vil da] = 1723 og 1724; 1731: nu vil jeg da
	261	29	har alt stillet] = 1723; 1724 og 1731: har stillet
	269	19	hos] Origg.: for (smlg. Side 260, Lin. 24.)
	283	5	Tredie Proprietarius.] Origg.: Anden Proprietarius.
	309	30	transporterer . . . giver] Origg.: transportere . . . give
	311	12	Monfrere] 1724: Monsr.; 1731: Monsieur
	321	31	Henning] Origg.: Henrich
	355	20-22	December 1 osv.] = 1724; 1731: Dember 1. Jan. 2. Febr. 3. Mart. 4. Apr. 5. May. 6. Jun. 7. Jul. 8. Aug. 9. Sept. 10
	—	23-24	December 1 osv.] = 1724; 1731: Dec. 1. Jan. 2. Febr. 3. Mart. 4. May. 5. Jun. 6. Sept. 7.
	365	23	været] = 1724; 1731: været
	389	20	und] = 1724; 1731: &
	395	35	Octavia] Origg.: Octavio
	422	26-27	trækkedes] = 1724; 1731: trættedes
	445	5	vil] Origg.: vilde
	463	13og14	havde] Origg.: har
	472	23	uden med] Origg.: med uden
	481	36	Vertinde] Origg.: Vertinden
	509	6	at] Origg.: og
	525	32	Frøken] = 1724; 1731: Frøiken

Bd.	Sd.	Lin.	
I.	550	13	Bredde] Origg.: Bræde
	—	26	Det er] = 1725; 1731: Der er
	553	9	skuntes] Origg.: skunes
	555	16	jer] Origg.: os
	558	27	svarede] Origg.: svare
	564	6	Scen. 9.] = 1725; 1731: Scen. 8.
	569	23	kostede] Origg.: koster
	571	30-	
	572	2	Verset var saadant: | Til Jomfrue Lucilia. | Lucilia, min smukke Dukke] Origg.: Verset var saadant til Jomfrue Lucilia. | Lucilia min smukke Dukke
	—	28	wahr.] Origg.: wahr? (Spørgsmaalstegnet maa ansees for en Trykfeil, og ikke for en Overgivenhed af Holb.)
	574	30 og 32	Skrædder] = 1725; 1731: Skræder
	580	7	min Hierte] Origg.: mit Hierte (smlg. Side 579, Lin. 25.)
	585	30	Hiemføding] Origg.: Hiemfødding
	623	1	lever] = 1731; 1725: levner
	—	—	formeente] Origg.: forrige
II.	12	7	hundrede] Origg.: hundre
	22	8	Messieurs] Origg.: Monsieur
	28	5	Jomfrue=Rov] Origg.: Jomfrue=Moord
	29	26	Men] Origg.: Mens
	30	29-30	saadan een] Origg.: saadant een
	40	1	Men, Herre] Origg.: Min Herre
	48	14	rede] Origg.: redde
	56	6	setter sig i] = 1731; 1725: sætter i
	68	27	sort] Origg.: stort
	69	28	in] Origg.: en
	70	5	Mussier] Origg.: Møssier
	82	29	det] = 1731; 1725: der
	88	22	Tityre] Origg.: Tytere
	111	21	Tomme=løs] Origg.: Tommel=løs
	140	17	havde] Origg.: har
	143	19	havde] Origg.: hade
	146	24	blev] Origg.: blir
	155	3	lange] Origg.: længe
	160	28	engang.] Origg.: engang. (abit.)
	164	9	havde] Origg.: hade
	189	1	kommer] Origg.: komme
	213	19	har] Origg.: hae
	215	26-27	saadan en] Origg.: saadanne
	218	12-13	hvad Fogden troer] Origg.: hvad Fogder troer
	244	33	sig] Origg.: mig
	245	12	Drømmen] Origg.: Drømmene (smlg. II., Side 212, Lin 2; Side 293, Lin 15; Side 297, Lin. 2; III., Side 8, Lin. 32; Side 19, sidste Lin., til Side 20, første Lin.; Side 105, Lin. 22.)
	245	18	adskilligt] Origg.: adskillige
	248	15	Ey] Origg.: Fy
	265	27	Fødsel] Originalen: Formue
	267	6	pluraliter. Voules] Orig.: pluraliter Voules

Bd.	Sd.	Lin.	
II.	272	2	havde] Orig.: har
	273	19	dit Hoved, hvis] Orig.: dit Hoved ſtrax, hvis
	316	18	wol] Orig.: woll
	317	5	Næſe] Orig.: Næſen
	324	3-4	Humeur] Orig.: Homeur
	329	24	Contreſcarpie] Orig.: Contrescarpie
	—	34	Fermez] Orig.: Ferme
	347	10	rede] Orig.: redde
	359	18	længere] Orig.: længe (ſmlg. Lin. 9.)
	362	15	trækkes] Orig.: trækked
	367	3	Hexemeſteren] Orig.: Hexemeſtere
	370	23	tænkte] Orig.: tænker
	379	11	Tyvene] Orig.: Tyven
	390	15	Comoedierne] Orig.: Comoedier
	392	9	Laisses] Orig.: Laisse
	395	4, 8, 15 og 26	Raillerie] Orig.: Rallerie
	397	31	Eller] Orig.: Ellers
	401	24	raadeligſt] Orig.: raadeligt
	405	30	25] Orig.: 24
	418	25	tør mene] Orig.: formener
	424	3	Ey] Orig.: Fy
	434	24	hiemme] Orig.: hiemmen
	443	1	1. Raads-Herre.] Orig.: 2. Raads Herre.
	447	28	30] Orig.: 20
	460	6-7	ſøger . . . at vinde] Orig.: ſøger . . . at ſøge
	474	20	de Afdødes] Orig.: den Afdødes
	483	21	med] Orig.: ved
	490	3	Gaudieb] Orig.: Gautieb
	492	6	ſplide] Orig.: ſlide
	502	21	Gottofrede] Orig.: Gottfrede (ſmlg. Lin. 33 og Side 512, Lin. 3.)
	504	7	Ongeluk] Orig.: Onglyck (ſmlg. Side 509, Lin. 10.)
	—	9	tuschen] Orig.: tuscken
	509	9	geen] Orig.: keen (ſmlg. Lin. 11.)
	—	10	maer] Orig.: man
	—	11 og 13	Schipper] Orig.: Scheper (ſmlg. Lin. 14 og 18 bis.)
	—	12	met] Orig.: med
	—	18	van] Orig.: von (ſmlg. Lin. 13 og 23.)
	—	22 (bis)	immers] Orig.: jomers
	—	34	Adieus] Orig.: Adiues
	523	3	et] Orig.: er
	524	16	var] Orig.: har (ſmlg. Side 521, Lin. 27, og Side 525, Lin. 31-32.)
III.	13	15	førſte] Orig.: ſtørſte
	17	12	Flaben] Orig.: Flabben
	19	20	ſunde] Orig.: ſande
	52	14	Kammeret] Orig.: Kammeren (ſmlg. Lin. 13: ſit)
	72	28	mine Vilkor] Orig.: min Vilkor
	74	7	klog] Orig.: kloge

Bd.	Sd.	Lin.	
III.	75	28	han ikke] Orig.: ikke han
	80	10	saa som] Orig.: saasom
	86	32	Leonora.] Orig.: Leander.
	96	7	Advocats] Orig.: Advocat
	—	24 og 27	Skulderen] Orig.: Skuldrene
	99	13 og 14	dreistig] Orig.: driestig
	116	9	Kierligheds og Fortvilelses Virkninger] Orig.: Kierligheds- og Fortvilelses-Virkninger
	124	28	Livstykket] Orig.: Livstykke
	141	17	har og] Orig.: har dog
	143	15 og 20	Dobre Podolsky] Orig.: han
	151	18	Pernille.] Orig.: Pernille. Arv.
	171	19	vil] Orig.: ville
	182	9	Skiægget] Orig.: Skiæg (smlg. Side 187, Lin. 29.)
	184	24	fra] Orig.: med
	224	32	Aristotelis] Orig.: Aristoteles
	228	31	skadelige] Orig.: skadelig
	241	20	weet] Orig.: wet
	254	30	doch] Orig.: duch (smlg. Side 255, Lin. 2.)
	262	26	kun, Herre! paa] Orig.: kun Herren paa
	272	30	Giengangeren] Orig.: Giengangerne
	277	5	jeg ikke] Orig.: ikke jeg
	280	7	Giengangere] Orig.: Gienganger
	—	28	Jeronimus.] Orig.: Jesper.
	301	30	Frue! hun] Orig.: Fruen hun
	303	15	da, Frue!] Orig.: da Fruen!
	311	22	foragtelige] = Mspt.; Mengels Udgave (A): foragteligt; Berlings to Udgaver og 1753 (B, C og D): foragtelig
	312	22-23	kiender ret] = Mspt., A, B og C; D: ret kiender
	314	17	Gonzalo Philippo] alle Kilderne: Gonzalo, Philippo
	315	19	tilredet] = Mspt. og A; B, C og D: tilredt
	319	11	beviisligt] = Mspt. og A; B, C og D: beviiseligt
	321	29	tilfreds, Gonzalo! og] = Mspt.; A, B, C og D: tilfreds, og
	327	33	durchläuchtigt] = Mspt., A og C; B og D: durchlauchtigt
	330	15	de] = Mspt; A, B, C og D: det
	346	11	nogle gode fede] = Mspt.; A, B, C og D: nogle fede
	348	22	Hove] = Mspt. og A; B, C og D: Hofe
	350	33	Trinculo] = Mspt.; A, B, C og D: Trincalo
	351	34	har] = Mspt. og A; B, C og D: have
	352	31	hun burde] = Mspt. og A; B, C og D: burde hun
	355	32	snage] = C; A og B: snoge; D: snuge (Mspt. mangler.)
	356	12	Bombastus] alle Kilderne: Bombasto (ligeledes Side 374, Lin. 25, og Side 375, Lin. 4. I Mspt. er B-o hyppigere end B-us; omvendt i B, C og D, hvor B-o paa disse tre Steder vel kun er overseet.)
	357	6	Keyserlige] = Mspt., A og C; B og D: Keyserl.
	359	22	Pedro.] alle Kilderne: Gusmann.

Bd.	Sd.	Lin.	
III.	364	18	dermed] = Mſpt.; A, B, C og D: derved
	365	6	har underkaſtet] = Mſpt. og A; B, C og D: har jeg underkaſtet
	366	21	Fremmede] = Mſpt. og A; B og D: Fremmed; C: fremmed
	367	12	d'] = Mſpt., A og C; B og D: de
	369	32	Jo] = Mſpt.; A, B, C og D: Ja
	377	21	Byefoged] = A; B, C og D: Byefogden (Mſpt. mangler.)
	378	3	Tobaks=Pibe] = C; Mſpt., A, B og D: Tabaks=Pibe
	380	27	Naar dette er] = Mſpt. og A; B, C og D: Da dette var
	382	20-21	Forældrene] = Mſpt. og A; B, C og D: Forældre
	422	10-11	bag Buſkene] Orig.: bag i Buſkene
	424	13	ud] Orig.: ind
	428	11	Øyene] Orig.: Øyen
	—	12-13	um kehret (ſkulde have været: um kehre)] Orig.: umkehret
	429	7	jeg af] Orig.: jeg igien af
	456	10	ud i] Orig.: udi
	474	31	Raadgivere og Projectmagere] Orig.: Raadgiver og Projectmager
	—	33	Forſøg, paa det at] Orig.: Forſøg paa det at (kunde ogſaa læſes ſaaledes: Forſøg paa det, at)
	494	19	havde] Orig.: har
	496	12	krympe] Orig.: krympede
	—	26	allerede] Orig.: alleene
	502	20	ikke til noget andet] Orig.: ikke nok andet
	507	5	Sagen] Orig.: Sager
	521	9 og	
	535	10	Herre] Orig.: Hr.
	552	25	geyſtlig] Orig.: geiſlig
	553	11	ſkydt] Orig.: ſkyldt
	562	10	Borgeren] Orig.: Borgern
	568	29	føre] Orig.: ſøge
	573	28	Scen. 6.] Orig.: Sc. 5. (ligeledes i det Følgende Scen. 7. for Sc. 6. oſv. til Actens Ende.)
	578	10	Flensborgeren] Orig.: Flensborgern (ligeledes Lin. 13, 17, 21, 24, 34, og Side 579, Lin. 5.)
	580	12	en] Orig.: et
	592	2	kunde] Orig.: kundet
	593	2	underlige] Orig.: underlig
	596	4	Saa ſnart] Orig.: Prologus. | Saa ſnart
	597	25	Herr Momus] Orig.: Her Momus
	599	14	til] Orig.: og
	600	14	Galleriet] Orig.: Gallerie
	604	14	mangen] Orig.: mangens
	—	17	Af] Orig.: At
	613	4	Følge=Parrene] Orig.: Følge=Parret
	—	14	efterſom] Orig.: efter
	—	31	komme] Orig.: kommer
	619	4	Originalen] Originalerne: Originaler
	620	17	det] Origg.: den
	621	18	blive] Origg.: bleve

Bd.	Sd.	Lin.	
III.	622	7	det] Origg.: der
	630	20	Livs-Tiid] Originalen: Liv-Tiid
	—	22	havde] Orig.: har
	635	11	Ørene] Orig.: Øren
	639	10	at saa] Orig.: saa at

Maaskee kunde Afvigelserne fra Originalerne have været forøgede med følgende:

Bd.	Sd.	Lin.	
I.	14	17	Smedens Kone Annike] . . . Arianke
	85	16-17	Han er gandske forliebt i hende, og hun er ligesom forskrammereret udi ham] . . . ligesaa forskrammereret udi ham (forliebt = forskrammereret; skrammereret, der hos Holberg ellers bruges for: skammereret ɔ: galoneret, forekommer ogsaa II., Side 263, Lin. 11-12, som en Naivetet af Arv for: charmeret.)
	175	23	Pierre.] Jean.
	207	16	giv] gid (det Første bruges intet andet Sted i Comedierne for det Sidste.)
III.	284	7	Jeronimus.] Leonard.
	455	7	Pernille.] Leander.

De fire første af disse Læsemaader ønsker jeg indført i fremtidige Oplag af min Textrecension. De to sidste turde være vel dristige; men syntes mig dog altid værd at nævnes.

Meest for fremtidige Oplags Skyld anføres nogle Rettelser i Texten og Anmærkningerne:

Bd.	Sd.	Lin.	
I.	252	10	Ey gak] Ey, gak
	254	10	Slesvig] Slesvig
	424	18	dermed; thi] dermed, thi
II.	409	25	reent] reen
III.	332	12	pardoneer] pardonerer (= Manuskriptet.)
	428	13	kehret] kehre
	511	15	politisk, og] politisk og

I Personlisten II., Side 252, burde have været tilføiet: [Leonard.]. Anmærkningen til I., Side 25, Lin. 10, og III., Side 246, Lin. 2, maatte hellere have lydt saaledes: Mennonisternes eller Mennoniternes Sect kaldtes dengang ogsaa Mennister. Anm. til I., Side 256, Lin. 1-2, er bedre redigeret III., Side 572, hvor den gjentages. Til I., Side 404, Lin. 20-21, burde følgende Anm. have været føiet: Den første Udgave af Stykket har her noget Mere, som maaskee kun ved en Skriv- eller Sætterfeil er faldet ud af den anden Udgave: Vi komme i Disput, om det var rettere at sige Werda oder Werdar; det ene Ord udi Disputen tog det andet, saa vi derudover maatte ud for Fuglestangen. Til I., Side 581, Lin. 6, mangler Oplysning om skikkeligste som forældet Udtryk for

passeligste; til I., Side 612, Lin. 10, mangler Forklaring af Republiqve for Stat, og til II., Side 119, Lin. 25, af foregivende for anførende, paastaaende, med Henviisning til III., Side 90, Lin. 4.

Man har hidtil ikke vidst, at der i 1745 hos Berling udkom to Udgaver af Don Ranudo. Af den første, som jeg har beskrevet i 8de Bind af min større Udgave af Comedierne, Side 293-294, eier Universitetsbibliotheket et Exemplar; den anden, som findes paa det store kgl. Bibliothek, har paa Titelbladet „fem" for „5", følger Side om Side med den første, og viser det rette Tal (102) over den sidste Side.

I det tidtnævnte 8de Bind af min første Udgave læses paa den sidste Side af Den Vægelsindede i fem Acter, Lin. 5, urigtigen „deres" for „eders". Da Originalen er saa yderst sjelden, og neppe vil blive brugt til flere Optryk af Stykkets første, ufuldkomne Form, har jeg troet at burde gribe Leiligheden til at angive denne Feil i min, som jeg tør sige, for øvrigt correcte Gjengivelse deraf.

Udgiveren.

Indhold.

